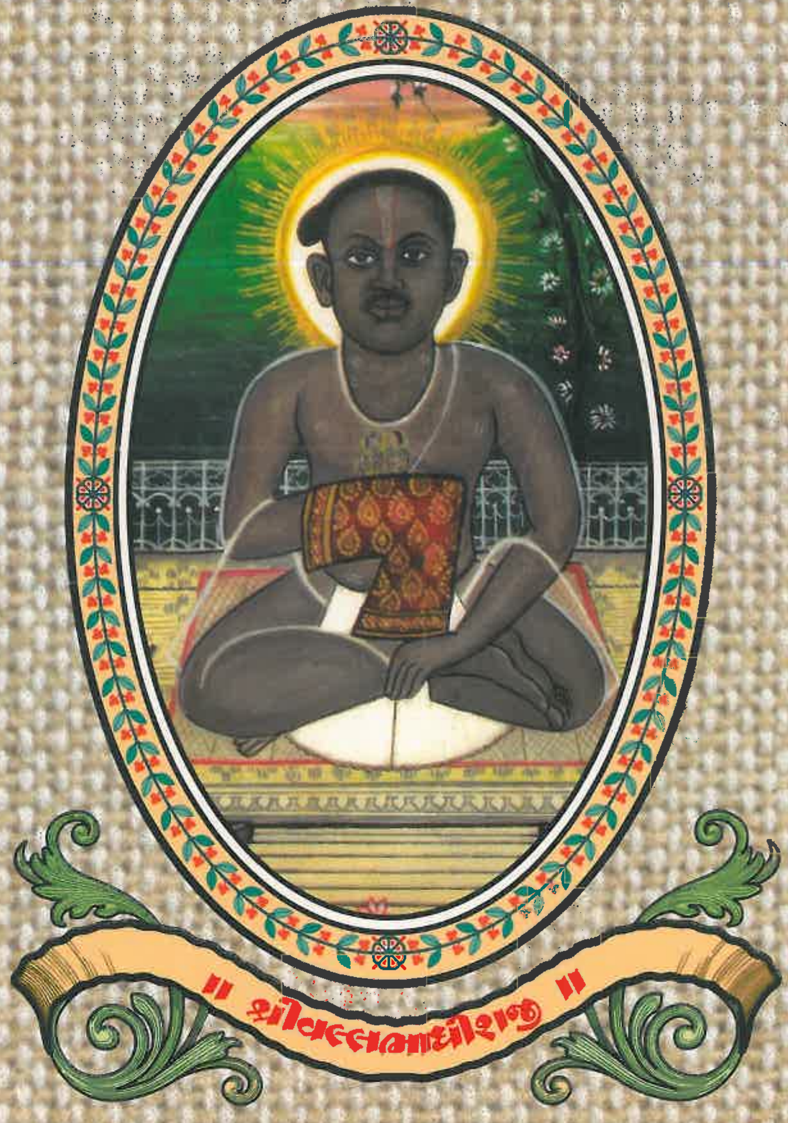

॥ श्रीवल्लभ सर्वस्व ॥

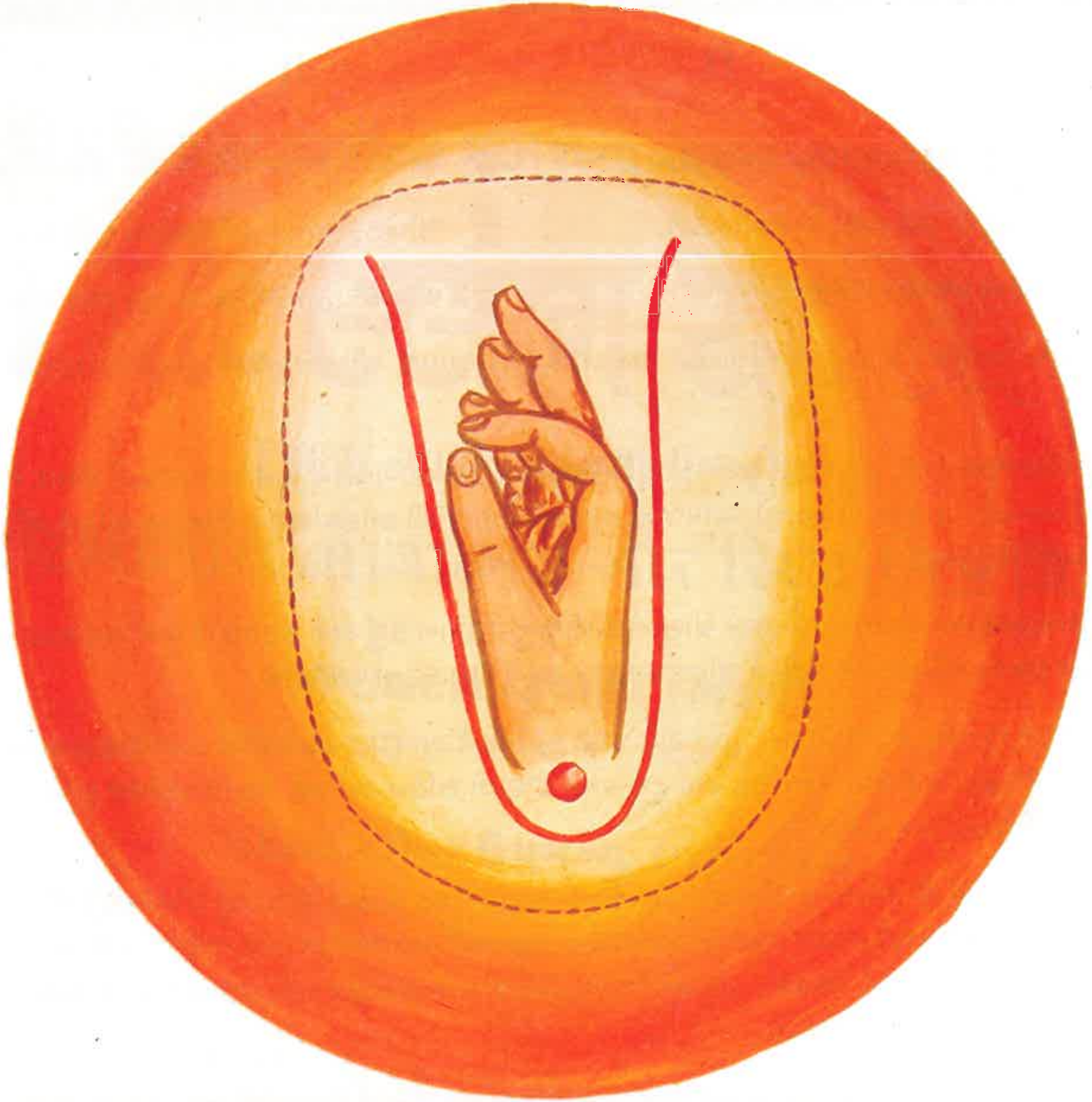

શ્રીવલ્લભકુળ સમસ્ત પરિવારને સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ...

श्री NAVIN ART GALLERY
ARTIST NAVIN K. PALECHAJANGIDE
09619590737 / 09610461924
[illegible] Apartment, A.G-2, Thakur Ram
[illegible] Rd., Dahisar [illegible] Mumbai - 68

॥ પુષ્ટિ મહારસ દેન ॥

- શ્રીબેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીની હાજરીની આપણા ઉપર અસર થાય છે.
- શ્રીબેઠકજીમાં સાનિધ્ય કેળવવું અઘરૂં છે, પણ રુચી કેળવવી પડશે.
- ૮૪ બેઠકજી જ્યાં શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ વ્રજધામ પધરાવ્યું છે.
- શ્રીબેઠકજીમાં ભક્તિભાવની વૃદ્ધિ એ જ ઉદ્ધાર - ભક્તિ સ્ફૂરીત થાય છે.
- શ્રીબેઠકજીમાં ૮૪ વૈષ્ણવોની શુધિ લેવા શ્રીવલ્લભનો નિત્ય નિવાસ છે.
- શ્રીબેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી સ્મરણ અને ચિંતનનું દાન કરે છે.
- ભૂતલ ઉપર અને ૮૪ બેઠકજીમાં જ્યાં આપ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પોઢયા છે ત્યાં આપનું શ્રીમસ્તક દામોદરદાસ હરસાનીજીની ગોદમાં રાખીને પોઢયાં છે. ભક્તવસ્તલ છે.
- શ્રીભાગવતજી તો પ્રથમથી જ બિરાજમાન છે. ૮૪ બેઠક જ્યાં આપ બિરાજીને શ્રીમદ્ ભાગવતનું પારાયણ કરતાં. શ્રીમદ્ ભાગવત સર્વભોગ્યા ગ્રંથ હોય ત્યાં આસપાસના તિર્થરાજ, દેવી-દેવતાઓ, બ્રાહ્મણો, વિદ્વાનો, ગ્રામજનો આપશ્રીની ક્રાંતિથી આકર્ષાયને આપશ્રીના શ્રીમુખે શ્રીમદ્ ભાગવત કથારૂપી અમૃત રસનું પાન કરતાં અને શ્રીમદ્ વલ્લભને શરણે જતા.
- શ્રીબેઠકજીની આંતરગૃહ લીલામાં આપશ્રી વલ્લભાચાર્યજીએ શ્રીસુબોધીનીજીનું રસપાન કર્યું અને કરાવ્યું છે જ્યાં સારસ્વત કલ્પની શ્રીકૃષ્ણ લીલાના મધ્યપાતી દૈવીજીવો - નંદયશોદાજી સહિત સમસ્ત પરિકર પ્રકટ થઈને શ્રીવલ્લભસુધા રસનું પાન કરવા પધાર્યા છે.
- શ્રીબેઠકજીની આ લીલા આપશ્રીએ પોતાના દૈવીજીવો માટે ગુપ્ત રીતે પ્રકટ કરી અને આજેપણ આપશ્રીની ૮૪ બેઠકજીના પરીશરમાં નિત્ય ક્રમથી થઈ રહી છે. જ્યાં આપશ્રી વલ્લભ બિરાજીને રસવર્ષા વરસાવી રહ્યા છો. ત્યાં ૮૪-૨૫૨ વૈષ્ણવો સહિત આપનો સમસ્ત પરિકર પુષ્ટિસુધા રસનું પાન કરવા સદા આપની સન્મુખ જ રહે છે અને આપશ્રીની સેવા ટહેલ કરી રહ્યા છે.
- શ્રીબેઠકજીમાં ગદ્યમંત્ર બોલાવવામાં આવે છે અથવા તો વૈષ્ણવો બોલવાનો આગ્રહ રાખે છે તેનું કારણ શું હોઈ શકે ? શ્રીમહાપ્રભુજી સન્મુખ જીવ કબૂલે છે કે, ''મને હજુ સુધી આત્મનિવેદન ફલીત થયું નથી. લીલા પરત્વેનું અનુંસંધાન થયું નથી. સ્વરૂપ જ્ઞાન થયું નથી.'' અજ્ઞાન અવસ્થામાં થયેલું બ્રહ્મસંબંધને ફલીત કરવા માટે અથવા ફલીત થયું નથી એવી શંકાનું નિવારણ પોતાના શ્રીગુરુચરણ પાસે નિવેદીત કરી શકતા નથી અને અજ્ઞાન પણે સહજતાથી શ્રીબેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી સન્મુખ આપણી ભાવના પ્રકટ કરીએ છીએ.
- શ્રીઠાકોરજી અને ગોપીજનોની રસાત્મક લીલા સ્થલી એટલે વ્રજ ભૂમિ અને શ્રીમહાપ્રભુજી અને વૈષ્ણવોની રસાત્મક લીલા સ્થલી એટલે બેઠકજી.
- શ્રીબેઠકજીમાં ઝારીજી ભરતા : કહેવા છતાં પણ ન કહેવાય તેવી વાતો રહી જાય છે જે ઝારીજી દ્વારા પ્રકટ થાય છે. શરણાગત જીવથી મનમાં રહી ગયેલી ના કહેવામાં આવતી ભાવાત્મક ગૂઢ વાતનો ''ભાવરસ'' ઝારીજી ભરતા શ્રીમહાપ્રભુજીની સન્મુખ ગુપ્ત રીતે પ્રકટ થાય છે.

卐

|| શ્રી ગોપીજન વલ્લભાય નમઃ ||

શ્રી પુષ્ટિકલા સાહિત્ય પ્રકાશન, ભરૂચ દ્વારા પંચમ પુષ્પ

|| श्रीवल्लभ सर्वस्व ||

|| ભજ સખી ભાવભાવીક દેવ ||

શ્રીપુષ્ટિમાર્ગીય ભાવાત્મક ઔર સિદ્ધાંતિક વિવેચન

ગોપાલદાસ રૂવાલા (ભરૂચ)

લેખન - મૂલ વિચારક - સંકલન - ચિત્રકાર એવં સંપાદક

પંડિત રમેશ ઉપમન્યુ (જતિપુરા)

સમન્વયાત્મક - વિવેચક

:: પ્રકાશક ::

શ્રી પુષ્ટિકલા સાહિત્ય પ્રકાશન, ભરૂચ, ગુજરાત

All Rights Reserved - 2013
© Shree Pushtikala Sahitya Prakashan
Bharuch (Gujarat)

Shree Vallabh Sarvaswa

Edited by : Gopaldas Ruwala

લેખન - મૂળવિચારક - સંશોધન-સંકલન-સંપાદક :
શ્રીગોપાલદાસ રૂવાલા

ચિત્રકાર-ફોટોગ્રાફી :
શ્રીગોપાલદાસ રૂવાલા

પ્રકાશન સ્થળ :
શ્રી પુષ્ટિકલા સાહિત્ય પ્રકાશન
૧૨૮, સરદાર શોપીંગ સેન્ટર,
શક્તિનાથ, ભરૂચ-૩૯૨૦૦૧
(ગુજરાત) ભારત.
મો.: ૦૯૩૭૭૫૫૪૦૨૮

પ્રકાશક :
શ્રી પુષ્ટિકલા સાહિત્ય પ્રકાશન
ભરૂચ, ગુજરાત.

પ્રથમ આવૃત્તિ : વલ્લભાબ્દ - ૫૩૬

ગ્રાફીક્સ ડીઝાઈનીંગ :
શ્રીજી ગ્રાફીક્સ
પાંતરાવાલા મોટર ડ્રાઈવિંગ સ્કૂલ સામે,
એ-૧/૩, પટેલ સુપર માર્કેટ, સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ.
મો.: ૯૬૬૨૦૨૧૯૭૩

પ્રાપ્તિસ્થાન :

શ્રીમહાપ્રભુજી બેઠકજી
જિલ્લા પંચાયત કચેરી પાછળ,
સ્ટેશન રોડ, ભરૂચ-૩૯૨૦૦૧
ફોન : (૦૨૬૪૨) ૨૬૪૬૬૦

શ્રીવાક્પતિ ફાઉન્ડેશન
શ્રીબેઠક મંદિર, કેવડાબાગ,
વડોદરા - ૩૯૦ ૦૦૧
ફોન : (૦૨૬૫) ૨૪૩૪૯૫૫, ૨૪૩૫૫૪૩

શ્રી દિલીપભાઈ એ. પરીખ
ઘાટકોપર (East) મુંબઈ
મો.: ૦૯૩૨૪૦૧૦૩૮૭

શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ શાહ
શ્રી પુષ્ટિ સાહિત્ય કેન્દ્ર
ઈ-૫૦૩, પુષ્પા હેરીટેજ, મહાવીર નગર,
કાંદીવલી (વેસ્ટ), મુંબઈ - ૪૦૦૦૫૧
ફોન : (૦૨૨) ૨૮૬૩૨૩૯૬, મો.: ૯૮૩૩૨૭૨૩૮૩

શ્રી જગમોહન હરિપ્રિયાબેન અરોડા
હરિરાયજી વાચનાલય
શ્રી વિઠ્ઠલનાથજી મંદિર, નાથદ્વારા (રાજસ્થાન)

॥ श्री हरिः ॥
॥ श्री द्वारकेशो जयति ॥

गो. श्री व्रजेशकुमारजी महाराज
(शु.तृ. गृहाधिपति) कांकरोली.

स्थान : વડોદા

दिनांक : 17-06-2013

श्री गोपालभाई रुवाला

भरूच ।

श्रीमद् आचार्य चरण श्रीवल्लभाधीश के नाम, रुप और गुण सभी का भावात्मक संकलन, संप्रदाय के एतिहासिक स्थलों का आकलन और भगवत लीला की एवं भागवत की संगतियों का आलेखन आप के द्वारा श्रीवल्लभसर्वस्व के रुप में प्रकाश्य है वह भक्तिमार्ग के जिज्ञासू अभ्यासीयों को बहुत ही सानंद ज्ञान प्रस्तुत करने में साहयक होगा । यह एक सुंदर सुगठित और सचरित्र ग्रन्थ भक्तजनों के भावों में अभिवृद्धि कारक भी होगा, ऐसा हम अनुभव करते हैं ।

आपके इस श्रम के अनुसंधान में श्रीप्रभु आपको अनुग्रहीत करें यही हम उनसे अभ्यर्थना करते हैं ।

शुभाकांक्षी

गो. व्रजेशकुमार

गोस्वामी श्री व्रजेश कुमारजी महाराज
कांकरोली नरेश

पैलेस
श्री द्वारकाधीश मंदिर
कांकरोली - 313 324
फोन : 02952-230001, 230256
फेक्स : 02952-231100

श्री राजाधिराज मंदिर
राजाधिराज मार्ग,
मथुरा - 281 001.
फोन : 0565-2406372

श्री बैठक मंदिर
द्वारकेशबाग,
बडौदा - 390 001
फोन : 0265-2431461

श्री द्वारकाधीश मंदिर
बउआकी पोल, रायपुर चकला,
अहमदाबाद - 380 001
फोन : 079-22141537

॥ કૃપા સૌભાગ્ય ॥

શ્રી ઠાકોરજીને ત્યાં સર્વસ્વ છે. ચોસઠ કળાઓમાંથી કોઈપણ રીતે કળાનાં ખજાનાની ખોટ નથી. સમસ્ત અપૂર્વ રસરૂપ રીતે ક્ષેમકુશળ છે. પરંતુ એને પ્રાપ્ત કરવું (મેળવવું) જીવોનાં માટે અવશ્ય દુર્લભ છે. પરંતુ પ્રભુની (હરિની) સેવા કરનારાઓ માટે, વૈષ્ણવ કે જેમણે આચાર્ય-બાળક અને ગુરુસેવામાં યત્‌કિંચિત્‌ પણ વિશ્વાસ કર્યો હોય તો, એ અલભ્ય-અખૂટ ભંડારની ચાવી મેળવવી ખૂબ જ સરળ છે. આ વાત મારા અનુભવમાં પ્રત્યક્ષ છે. આપ મહાનુભાવોની કૃપા અને સહાનુભૂતિ પૂર્ણ ભાવનાઓથી પ્રેરિત થઈને આ ગ્રન્થ ‘શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ’ નામથી તૈયાર થયો છે. બધાના સ્નેહપૂર્ણ, સહૃદય સહયોગથી આ કાર્ય સિદ્ધ થયું છે.

શ્રી શુદ્ધાદ્વૈત શ્રી વલ્લભ સંપ્રદાય પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવાચાર્ય પૂજ્યપાદ શ્રી – શ્રી ૧૦૮

ગો. શ્રી ડૉ. વાગીશકુમારજી મહોદયશ્રી (કાંકરોલી, વડોદરા)
ગો. શ્રી રવિકુમારજી મહારાજશ્રી (કાંકરોલી, વડોદરા, મથુરા, ભરૂચ)
ગો. શ્રી વ્રજાલંકારજી મહોદયશ્રી (નૈમીષકુમાર) (સુરત, ભરૂચ)
ગો. શ્રી કુંજેશકુમારજી મહોદયશ્રી (કડી-અમદાવાદ)
ગો. શ્રી મધુસૂદનલાલજી મહોદયશ્રી (શ્રીતિલકબાવા) (અમદાવાદ)
ગો. શ્રી હરિરાયજી બાવાશ્રી (નાથદ્વારા - ઈન્દોર)

સંદર્ભ ગ્રંથ

● શ્રીવલ્લભાખ્યાન ● શ્રીવલ્લભદિગ્વિજય ● સંમ્પ્રદાયકલ્પદ્રુમ
● શ્રીગોકુલનાથજી કૃત ૮૪ બેઠક કો ચરિત્ર ● સૂર સર્વસ્વ
● નિ. લી. પૂ. પા. ગો. શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી રણછોડલાલજી મહારાજશ્રી રાજનગરવાળાના વચનામૃત
● મહાકવી વલ્લભદાસજી કા વાર્તા સાહિત્ય ● શ્રીસર્વોત્તમ સ્તોત્ર સચિત્ર વ્યખ્યા ● શ્રીનાથ રસોદધી

‘ભગવદીય’

પ.ભ. શ્રી ચંદ્રહાસભાઈ દેસાઈ (વડોદરા) ● પ.ભ. શ્રી અમિતભાઈ અંબાલાલ (અમદાવાદ)
પ.ભ. શ્રી સુભાષભાઈ પારેખ (મુંબઈ) ● રાકેશકુમાર રોહિતભાઈ મસાણી (શ્રીજી ગ્રાફીક્સ, ભરૂચ)

જેમણે મારી સંકલ્પ નૈયાને કિનારે લાવીને ઊભી કરી. આટલાં વિકટ કાર્યને સફળતા મળવામાં મારા હાથ ઉપરાંત બાળકોનાં સ્વરૂપમાં શ્રી વલ્લભે જ મારો હાથ પકડ્યો હતો અથવા સાક્ષાત્‌ શ્રી હરિએ જ મારો હાથ પકડ્યો હતો. પરંતુ એમણે જ મને હાથ પકડીને જ કિનારે આણ્યો. ઉપરોક્ત બાળકો અને ભગવદીય માટે હું ભાવવિભોર થઈને મારું હૃદય અને પ્રેમભાવ જ એમનાં ચરણોમાં મૂકી શકું છું. સમર્પિત થઈ રહ્યો છું.

-વિનમ્ર

અંતે, એટલું જ કહીશ કે, ‘હું કોઈપણ રીતે એમને લાયક નથી.’

।। श्री गोपीजन वल्लभाय नमः ।।

गोस्वामी श्री राजेशकुमारजी महाराजश्री
(कडी-अमदावाद)

श्री पुष्टिकला साहित्य प्रकाशन भरूच द्वारा पंचम पुष्प ''श्री वल्लभ सर्वस्व - भज सखी भावभाविक देव'' जो हमारे स्नेही श्री गोपालदास रुवाला (भरूच) के द्वारा संपादित इस ग्रंथ का शास्त्र-साहित्य प्रमाण एवं एतिहासिक संकलन लेखन का संपादन कार्य हो रहा है, ये बड़े ही आनंद एवं प्रसन्नता की बात है ।

हमारे संप्रदाय के परम विद्वान एवं अनुभवी पंडीत रमेशजी उपमन्यु (जतीपुरा) के द्वारा समन्वयात्मक-विवेचन हुआ है यह सभी ग्रंथ के पठन करता एवं अवलोकन करनेवाले सुज्ञजनो को श्रीमहाप्रभुजी के दिव्य चरित्र, मार्ग रहस्य, एतिहासिक तथ्य से माहितगार करने में सफल रहे है ।

आज के युग में गतिशीलता मानव मन को जब थका देती है, तब वह अपनी शांति, खोए हुए आनंद को पुनः श्रीआचार्य चरण के आश्रय से प्राप्त करता है ये सभी स्वकीय वल्लभीय जनो का निज अनुभव रहा है । ये ग्रंथ नाम धन्य है । इस प्रस्तुत ग्रंथ में जो भी साहित्य सामग्री, चित्र तथा और प्रस्तुति हुई है वो एक आदर्श विश्वविद्यालय के अभ्यास स्तर पर उच्च स्तरीय स्थान प्राप्त करने की क्षमता से उन्नत है । हमारी हार्दिक शुभकामना एवं आशीर्वाद इस प्रकाशन के अवसर पर देते हुए आनंद की अनुभूति हो रही है ।

शुभम्

गोस्वामी श्री राजेशकुमारजी महाराजश्री
(कडी-अमदावाद)
श्रीवल्लभधाम

''श्रीवल्लभधाम'', ३, पंचवटी सोसायटी, जयहिंद चार रस्ता, मणिनगर, अमदावाद

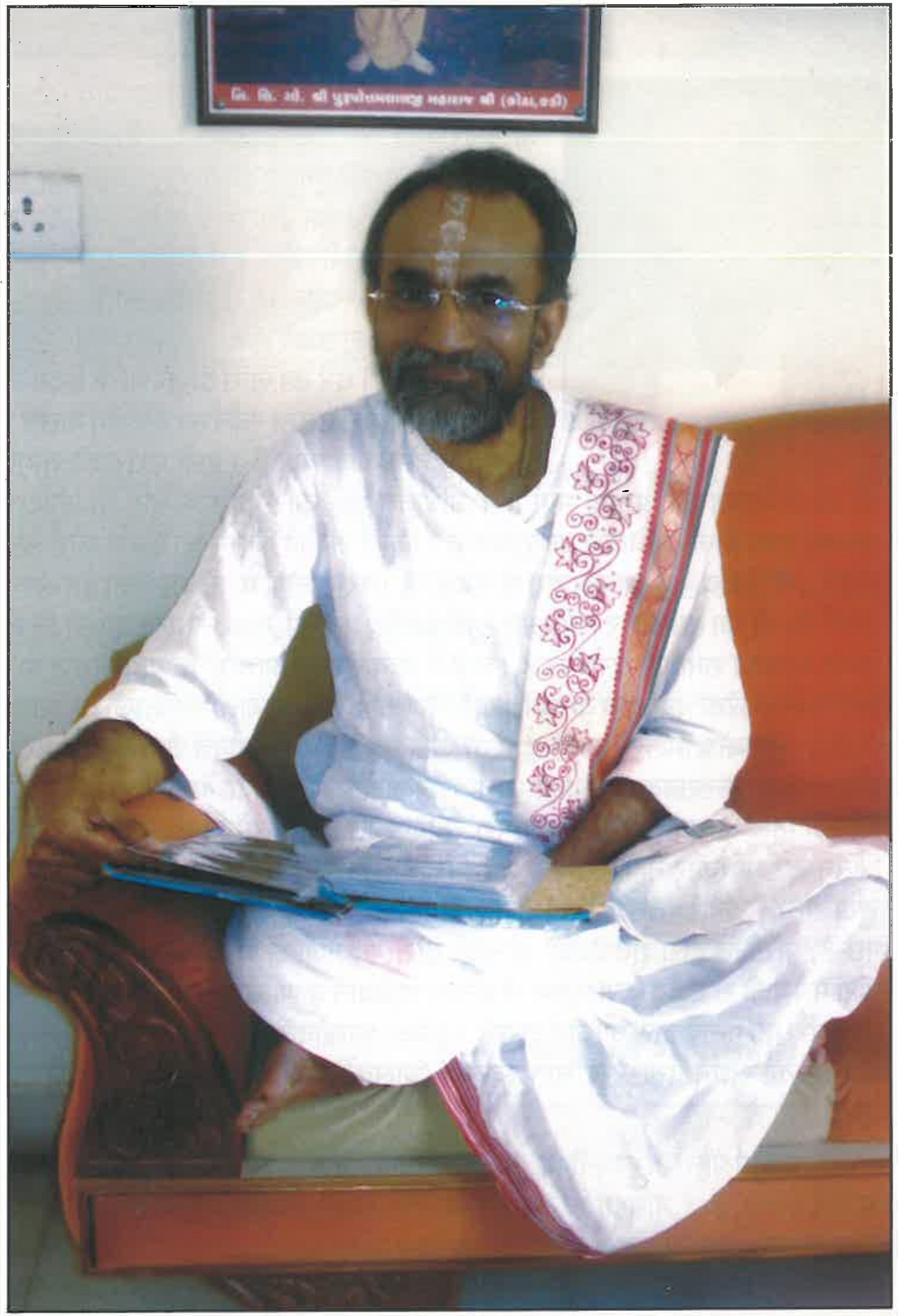

॥ प्राक्कथन ॥

श्रीमद् भागवत दशम उतरार्ध अध्याय ७८-७९ में श्री बलरामजी की तीर्थ यात्रा वर्णन है। आचार्यश्री को भारत या पृथ्वी परिक्रमा उसी रास्ते हो कर है । दो-चार तीर्थों का फर्क है । धर्म क्या है ? तदनुरूप आचरण दान करने को आचार्य श्री की ८४ बैठक यात्रा है । शास्त्रोक्त धर्म पालन करने से जीव को संतुष्टि होती है और परलोक सम्बन्धी परिणाम सुखकर होता है । महाप्रभुजी इससे कुछ ऊपर उठकर है । घर्म का जन्म ढाकुरजी के हृदय से हुआ है । भगवद् हृदय से उत्पन्न स्वारस्य रूप धर्म पालन से प्रभु भी संतुष्ट होने आवश्यक हैं । इसी उत्तर की सम्पूर्ति को श्री आचार्यचरण का अनुग्रह मार्ग है । अधिकृत अधिकार का नाम मार्ग या संप्रदाय है । संप्रदाय शब्द निजी अधिकार का सूचक है । किसी संकोर्ष चिंतन का इससे कोई लेना देना नहीं है । यदि ब्रह्म सर्व व्यापक होने से सबका है । परन्तु सेवा करने वालो का वह अपनाही है उसमें किसी का अधिकार नहीं अत: पुष्टिमार्गीय स्वरूप सेवा नितान्त अपनी निजी है । उसमें अन्यका समावेस असम्भव है । चाहे वे सेव्य स्वरूप आचार्यों के यहां बिराजे या किसी ब्रह्मसम्बन्ध परक भगवदीय के यहां । वहाँ निजत्व ही है । यह बात भागवतजी के दशम पूर्वार्ध से लेकर कुरुक्षेत्र मिलन तक सिद्ध होती चली गई है । जहां भगवत सेवा आचार्य परक नहीं होती वह भगवान सबका है । जहां आचार्य परक सेवा होती है वह भगवान केवल उसी का है जिसके माथे आचार्य आज्ञा या परम्परा से बिराजते है । इसमें किसी को किसी से विरुद्ध चिंतन का अधिकार नहीं है । यही शुद्ध विचार संरक्षणीय है । व्रज गोपियों द्वारा जो भगवद् सुख सोचा है वही चिंतन का मार्ग शुद्ध पुष्टिमार्ग है । श्रीमद् भागवत में जिसके द्वारा जो प्रश्न पूछे है, परिक्षित द्वारा शुकदेवजी से नारद द्वारा, ब्रह्माजी से विदुर द्वारा, उद्धवजी से विदुर द्वारा मैत्रेयजी से उद्धव द्वारा, कृष्ण से इनका समाधान कृष्ण सेवा में वृति रूप से मिलता है । पुष्टि पंथ का पुनर्विकास आचार्य द्वारा है । इसका शास्त्रोक्त बृहत्तम श्रृंगार श्री प्रभुचरण द्वारा है । इसकी सधन देख-रेख सात स्वरूपों (बालकों) से है । इसकी मकरन्द विस्तार श्री हरीरायजी से है ।

आचार्यश्रीने वेद-उपनीषद, व्यास, जैमिनी, कणाद, गौतम, कपिल का आधार प्रबल घोषित किया है । मायावाद निरास वृत्ति के लेए ये आधार स्तम्भ हैं । अभि अप्राप्य ''वेदवल्लभ ग्रंथ''में आचार्यश्रीने वैदिक धर्म/प्रबल धोषितकर सुबोधिनी प्रकट करी । भागवत प्रथम श्लोक के माध्यम में से ''गायत्री भाष्य'' प्रकट किया । ''श्रुतिगीता'' - पूर्वमीमांसा कारिका शास्त्रार्थ प्रकरण, भागवतार्थ प्रकरण, सर्व निर्णय प्रकरण, अणुभाष्य, अनुक्रमणिका (भागवत द. स्कंध) जो सुरदासजी को दी । भागवत एकादश स्कन्धार्थ निरूपण कारिका त्रिविध नामावली, भगवत्पीठीका, न्यासादेश, पत्रावलंबन, परिवृढ़ाष्टक, मधुराष्टक, षोडशग्रंथ, शिक्षाश्लोक, आपश्रीने ज्ञानपिपासुओं के लिए यह सब प्रगट किया । चौरासी वैष्णवों को सेवा रीत सहित पधराकर सानुभावता दान की । ब्रह्मसम्बन्ध मंत्र जो श्री गोकुलच्रन्द्रमाजी को अभीष्टथा । उससे विछुडे जीवों को प्रभु से मिलाया । यह जीव पुन: प्रभु से न विछुडें इसके लिए मारग रीत प्रगट करी । श्री गोवर्धनधर आप ही के स्वरूप है । श्री यमुनाजी व्रजलीलाकी अधिष्ठात्री है । ये आपने स्पष्ट बताया । श्री स्वामिनीजी की साक्षात्कारता अपने स्वरूप से प्रकट की । साथ में सेवा की रसरीत भी कृष्णसेवा में २४ अवतारों का रहस्य रहस्यमय ढंग से सेवा में संजोया ।

आचार्यश्री का मार्ग यद्यपि भक्ति मार्ग है । तथापि अन्य आचार्यों द्वारा भी भक्ति मार्ग है । इसे विपरीत मार्ग कह कर पुन: सबसे अलग धोषित होना पडा । जो पुष्टि से अन्य भक्ति मार्ग है वे अक्षर ब्रह्म तक की सरसता दान करने में सक्षम है । पुष्टिमार्ग परमानंद लीला तक पहुंचाने की सक्षमता वाला मार्ग है । इस में देह और लिंग देह दोनों की वासना निवृत्ति का तरीका है । वह भागवत धर्म है । यद्यपी और भी आचार्य एसे है । जिन्होने सेवक को सखी भाव सम्पन्नता के साथ निकुंज तक पहुंचाया है । परन्तु नंदालय की लीला का पक्ष कमजोर दिखाई देता है । यहां आचार्यश्री का नंदालय रास पंचाध्यायी से प्रारम्भ होता है । जो सेवक को प्रमेयबल के आधार परमिलता है ।

भगवत्पाद आचार्य शंकरने जिस युगमें अनाश्वर वाद तथा अनात्मवाद सूर्य अस्त किया था । उसके बाद भारत में प्रबल प्रकाण्ड पाण्डित्य का उदय हुआ । इस विचारधारा की पोषक विद्वान पं. लक्ष्मीधर (१२वी शदी) जीमूत वाहन (११वी शदी) सूर्यवाही वाचस्पति मिश्र - रधुनंदन मिश्री (१५ वी सदी का मध्य भाग) राजा वल्लभसेन (वलण) बंगाल के, आचार्य सायण विद्यानगर या विनयनगर के वेदभास्य कर्ता । मीथीला बिहार में श्री दत्त उपाध्याय चन्डेश्वर तथा सर्युपारेण, काशी के नन्द पंडीत (१६वी सदी) तक के पोषित जीवन को जो श्रमसूल ग्रसित ही था । उन की भूमि में जीस परमानन्द रहस्य को सरल से सरल जीवों को सुझाया उन श्रीवाक्पति को कौन नमन न करे गा ? जिन का ईतिहास आज उदयाचल से अस्ताचल तक नित्य नवीन रुप से दर्शनिय है । ''वन्दे बिमल हुताशं'' का चौरासी बैठक चरित्र श्रीमद् भागवत के दृष्टिकोण से देखा गया है । इस में कीसी को आपत्ती नहीं होनी चाहीए । आचार्य चरित्र इसी उत्कृष्टता से संबंधित है । अत: यथा मति प्रयास कीया है । पूज्य पाठक इसे अपना समझकर अपनायेंगे इसी आशा के साथे... 卐

विनित पं. रमेश उपमन्यु, व्रजधाम - जतीपुरा

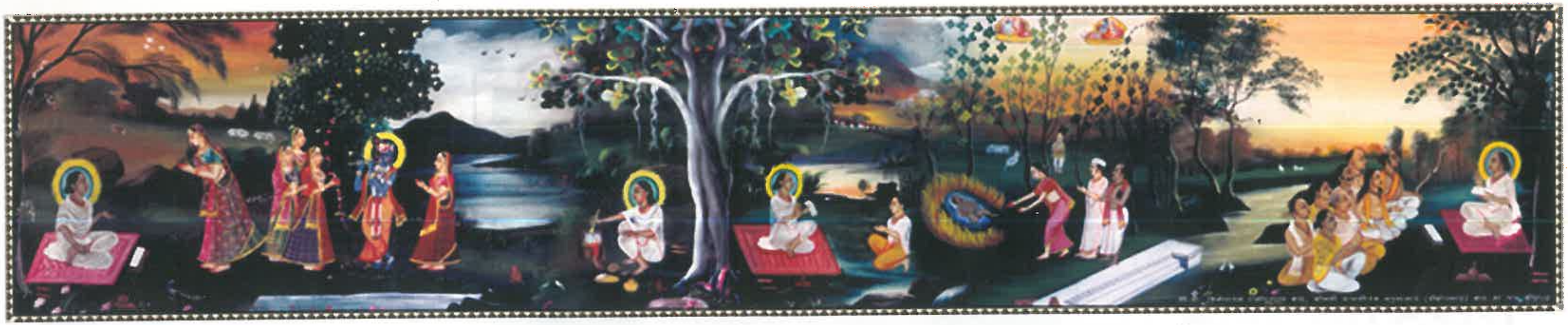

॥ જો મુખ દેખ્યો સો મુખ છાપ્યો ॥

''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ'' ગ્રંથ, શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ - શ્રીવલ્લભકુલ સમસ્ત પરીવાર અને આપના કૃપાપાત્ર ભગવદીયોની અસીમ કૃપાથી પ્રગટ થયો છે. આપ મહાનુભાવીઓએ વલ્લભી સૃષ્ટિને ભક્તિનું પોષણ અને ભક્તિ દ્રઢ કરવા માટે પ્રમેયબળની કૃપા વર્ષાવવાની કોઈ કસર છોડી નથી.

કાયા અને માયાના પોષણમાં જીવન ક્યાં ગયું ? સમય આ વિચારવાનો આવી ગયો હોય તેવું લાગે છે. પુષ્ટિમાર્ગએ વિરહ-તાપ-ક્લેશ અને આતુરતાનો માર્ગ છે. ઊંડા ઉતરવામાં ભય લાગે છે. કોઈ અંદરથી લાવીને આપે તો કેવું સરસ. મનને ગમતું નહીં મારા વ્હાલાને ગમતું. મારા વ્હાલાને અર્પણ કરું અને મારો વ્હાલો પ્રસન્ન થઈ કૃપાનું દાન કરે, તો હર્ષ ભેર આપણે સૌ વલ્લભી વૈષ્ણવો આનંદોત્સવ મનાવીએ. પુષ્ટિમાર્ગ કોઈ એકથી નથી, અહીં સખી મંડળની મધ્યમાં શ્રીઠાકુરજી બિરાજે છે. પ્રથમ મંડળની રચના ગોપીજનો કરે છે પછી આપશ્રી ઠાકુરજી પધારે છે. આ નિત્યલીલાનો ક્રમ છે. ''મંડળ મધ્ય બિરાજત ગિરિધર સખી મંડળી સાથજી''

આ ક્રમનો અનુભવ આપણે સૌ વલ્લભી વૈષ્ણવો ''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ'' ગ્રંથ પ્રગટ થઈ રહ્યો છે ત્યારે આનંદોત્સવથી માણી રહ્યા છીએ.

કોઈ એક કાંઈક કરીને મિથ્યા અભિમાનને વરે એ કેટલું સાચું હોઈ શકે ? આપણે સૌ વલ્લભી વૈષ્ણવો એક સાથે રહી સર્વાત્મભાવનો અંશતઃ તનીક વિચાર કરીએ. ''વલ્લભીસૃષ્ટિ''નો તો એક જ સાદ-નાદ છે, ''અમ સરખી તો અનેક દાસી પ્રભુ તમારી પાસ રે.''

કોઈ એકનું કાર્ય નથી, બધાનો સહયોગ અને વાંચન કરે તેનો પણ ઘણો મોટો સહયોગ છે. જેનાથી આપણા ''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ'' સુખ પામે એજ આપણો સેવક ધર્મ છે. 卐

– દાસાનુદાસ ગોપાલદાસ રૂવાલા

॥ શ્રી મદાચાર્યચરણ કમલેભ્યો નમઃ ॥

સમર્પણ

પ.પૂ.શ્રી શ્રી ૧૦૮ ગો. શ્રી રાજેશકુમારજી મહારાજશ્રીનો

૬૧મો જન્મ દિવસ શુભ ષષ્ઠીપૂર્તિ મહોત્સવની શુભ મંગલ વધાઈ સહ ''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ'' ગ્રંથ.

ગો.વા. શ્રીમતી સ્મીતાબેન ચંદ્રહાસભાઈ દેસાઈ (વડોદરા) પરિવારના

જય શ્રીકૃષ્ણ

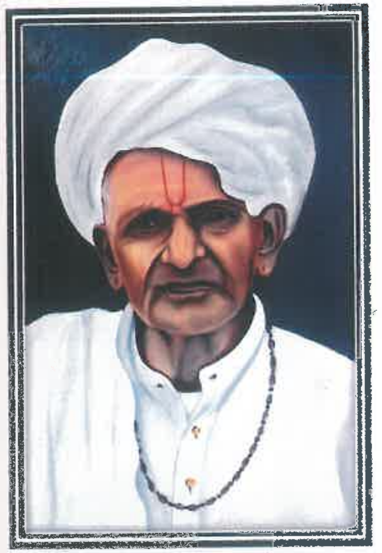

બાપા

પ.ભ. ગોકળભાઈ વશરામભાઈ ઠુમ્મર
ગો.વા. સંવત ૨૦૨૬ મહાસુદ ૪ સોમવાર
તા. ૯-૨-૧૯૭૦ (મોટી પાનેલી)

મોટા બા

પ.ભ. રાણીબેન ગોકળભાઈ ઠુમ્મર
ગો.વા. સંવત ૨૦૫૦ જેઠસુદ ૧૫ ગુરૂવાર
તા.૨૩-૬-૧૯૯૪ (મોટી પાનેલી)

ગિરીરાજ એન્ટરપ્રાઈઝ-ભરૂચ.
૯૮૨૫૫ ૩૦૧૩૫

થર્મોટેક સિસ્ટમ્સ લી.
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. ગંગાબેન મૂળજીભાઈ પડીઆ
ગો.વા. મૂળજીભાઈ વલ્લભદાસ પડીઆ
જેતપૂર. (કાઠીનું)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

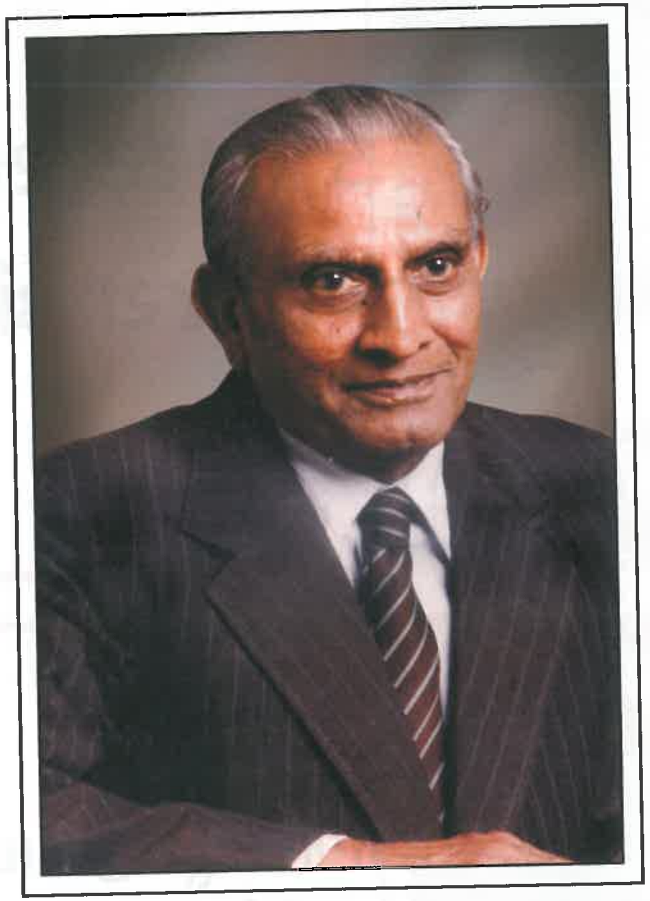

પ.ભ. મદનમોહનજી રમણલાલ
(અમદાવાદ)

પ.ભ. વિદ્યાબેન મદનમોહનજી રમણલાલ
(અમદાવાદ)

પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા.
શ્રી હરિલાલ હરગોવનદાસ પારેખ

ગો.વા.
શ્રીમતી જશોદાબેન હરિલાલ પારેખ

પારડી નિવાસી
સર્વ પરિવારના
જય શ્રીકૃષ્ણ

અંકલેશ્વરના
એક વૈષ્ણવના
જય શ્રીકૃષ્ણ

અ.સૌ. કામીનીબેન તપનભાઈ તોલાટ
(યુ.એસ.એ.)
પરિવારના
જય શ્રીકૃષ્ણ

વિમળાબેન ચંપકલાલ ગાંધી (ભરૂચ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

શ્રીરતનશીભાઈ જીવનભાઈ રાજા (મુંબઈ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

હંસાબેન નરેન્દ્રભાઈ શાહ (અમદાવાદ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

સ્વ. સવીતાબેન રતીલાલ દેસાઈ (ગોધરા) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

પ.ભ. શ્રી દિલીપભાઈ પારેખ (મુંબઈ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

પ.ભ. કુંજબિહારી મનુભાઈ લીમડી (મુંબઈ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. ઉર્મિલાબેન વસંતરાય સંઘવી - ગો.વા. હસુમતીબેન અંદરજીભાઈ મહેતા વતી
ડૉ. કલ્પના મહેશ સંઘવી (મુંબઈ) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગં.સ્વ. કુસુમબેન જીવણલાલ શાહ (વડોદરા) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. કનૈયાલાલ દયાલજી પાટડીઆ : ગો.વા. વનીતાબેન કનૈયાલાલ પાટડીઆ (અમદાવાદ)
કમલેશભાઈ-પ્રીતિબેન-પદ્મનાભદાસ પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

શ્રી સુરેન્દ્રભાઈ શાહ - શ્રી પુષ્ટિ સાહિત્ય કેન્દ્ર (કાંદિવલી) પરિવારના જયશ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. ચંદ્રકાન્ત માધવજી ખંઘેડીયા - ગં.સ્વ. જયાબેન ચંદ્રકાન્ત ખંઘેડીયા (ધોરાજી)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

હિમાનશુ શેઠ, દેવેન્દ્રભાઈ ગાંધી, વિજય પરીખ, નિતીનભાઈ શાહ, કિશોરભાઈ શાહ,
અષેશ શાહ, ઉમેશ શાહ, નિલેશ શાહ, નિલેશ શેઠ, રિતેશ સાંચલા (ભરૂચ)ના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. કંચનગોરી બળદેવદાસ શાહ, ગો.વા. બળદેવદાસ પોપટલાલ શાહ (ધંધુકા)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. મધુકાન્તાબેન રતીલાલ શાહ, ગો.વા. રતીલાલ મણીલાલ શાહ (ધંધુકા)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

અમદાવાદના એક વૈષ્ણવના જય શ્રીકૃષ્ણ

અ.સૌ. ઈન્દુબેન કિશોરભાઈ વસંત (નાગપુર) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. કૃષ્ણકાંત રતનલાલ દલાલ (સુરત) પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

ગો.વા. નિર્મળાબેન તથા ગો.વા. ગોવિંદજીભાઈ માધવજીભાઈ તન્ના (કેશોદ, મસ્કત)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

પ.ભ. દિપકભાઈ દલાલ
(ભરૂચ)
પરિવારના
જય શ્રીકૃષ્ણ

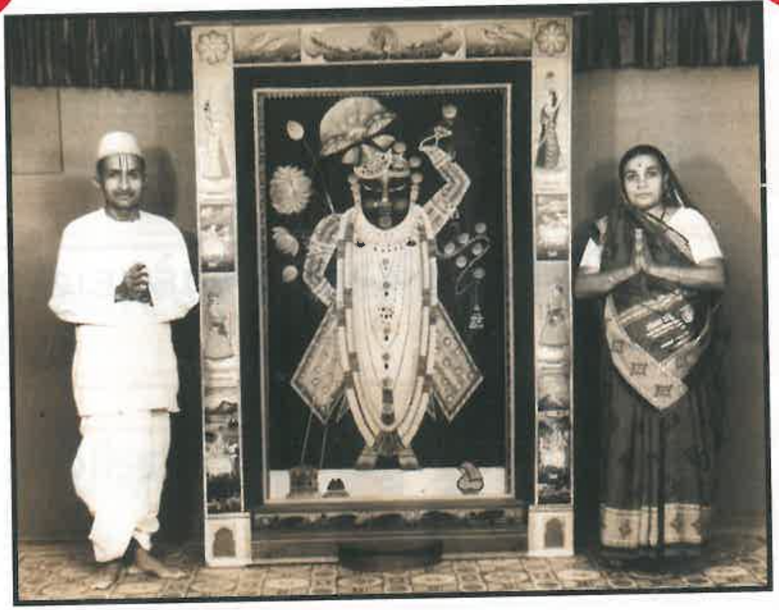

ગો.વા. ઈશ્વરલાલ જયકિશનદાસ શાહ
ગો.વા. હીરાબેન ઈશ્વરલાલ શાહ
(બહુધાનવાલા)
પરિવારના જય શ્રીકૃષ્ણ

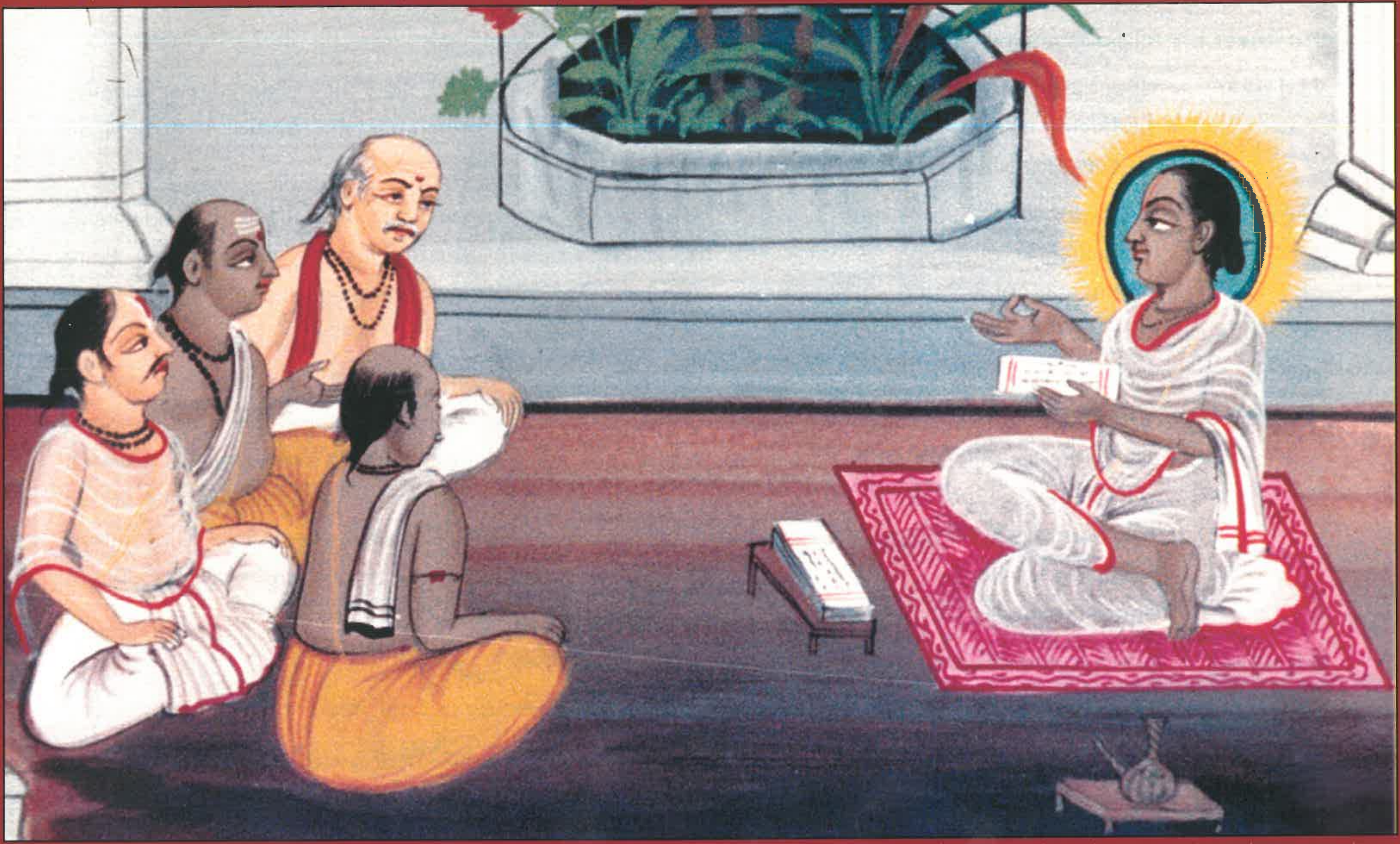

।। વિષય સૂચી ।।

પ્રાત:સ્મરણ : ● આશીર્વચન ● કૃપા સૌભાગ્ય ● પ્રાક્કથન ● જો મુખ દેખ્યો સો મુખ છાપ્યો

પહેલું તરંગ : ● શ્રી આચાર્યજીનું પ્રાગટ્ય ● અથ શ્રીવલ્લભાચાર્ય બાલલીલા ચરિત્ર વર્ણનમ્ ● શ્રીકૃષ્ણ: શરણં મમ ● શ્રીમહાપ્રભુજીનો વિવાહખેલ ● પુષ્ટિમાર્ગના પાંચતત્ત્વ અને પંચામૃત ● શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના પ્રથમ સેવક દામોદરદાસ હરસાની ● કીર્તન મંડળી ● શ્રીમહાપ્રભુજીનો આશ્રય ● શ્રીમહાપ્રભુજીના આશ્રિત જીવો

બીજું તરંગ : ● શ્રીબેઠકજી ● શ્રીબેઠકજીમાં રસલીલાનો આનંદ ● ૮૪ બેઠક ● શ્રીમહાપ્રભુજીની પૃથ્વી પરીક્રમા ● 'સેવા' મારગરીતી દિખાઈ પ્રગટ વ્હે ● શ્રીમહાપ્રભુજીના ચોતરાજી ● છોકર-સમીવૃક્ષ ● શ્રીબેઠકજીમાં ગાદીજી ● શ્રીઆચાર્ય તિલક ● શ્રી મહાપ્રભુજીનો શૃંગાર ● શ્રીમહાપ્રભુજીના ધોતી-ઉપરણા ● શ્રીમહાપ્રભુજીના કેશ ● શીખા ● યજ્ઞોપવિત ● કંઠી ● શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણ ● શ્રીમહાપ્રભુજીના પાદુકાજી

ત્રીજું તરંગ : ● શ્રીબેઠકમાં સેવા ટહેલ ● સેવા ગોપીજનની ● શ્રીબેઠકજીમાં ઝારીજી ● શ્રીબેઠકજીમાં ભોગ ● મીશ્રી ● શ્રીમદ્ ભાગવત ● વ્રજયાત્રા ● સંધ્યાવંદન ● શ્રીમહાપ્રભુજીના શ્રીહસ્તમાં ગો-મુખી ● જપની માળાજી ● ગો મુખી ● જપ કરવાની રીત ● કંઠીનું મહાત્મ્ય ● શ્રીઆચાર્યજી યજ્ઞકર્તા ● શ્રીબેઠકજીમાં પીછવાઈ ● ચંદરવો અને ટેરો ● શ્રીમહાપ્રભુજીના શૈયા મંદિર ● શ્રીબેઠકજીમાં ઝૂલા-પલંગડી ● શ્રીબેઠકજીમાં ઉત્સવ પ્રણાલિકા ● શ્રી બેઠક મંદિર (ગૃહ)માં પ્રવેશ કરવાના નિયમ ● શ્રીઆચાર્યજીના ગુપ્ત બેઠકજી ● શ્રીવલ્લભાચાર્યજી કે શ્રીહસ્તાક્ષર ● શ્રીમદ્ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી વિરચિત ગ્રન્થો ● શ્રીવલ્લભનો અસ્પર્શયોગ ● શ્રીવલ્લભાચાર્ય નિજધામગમન ● શ્રીવલ્લભની સૃષ્ટિ ● શ્રીમહાપ્રભુજીને વ્હાલા 'જે જનજાતિ કોઈ હોય રે' ● શ્રીવલ્લભદર્શન ષટ્ક વિભૂતી ● શ્રીવલ્લભકુલના વચનામૃત.

ચોથુ તરંગ : ● શ્રીસર્વોત્તમ નામાવલી ● શ્રીઆચાર્યજીના અલૌકિક ૧૦૮ નામ (સચિત્ર)

પાંચમું તરંગ : ● વ્રજના ઠાકોર ● શ્રીવલ્લભાધીસ ● ૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિ (સચિત્ર)

છઠુ તરંગ : ● શ્રીમદ્ અખન્ડભૂમન્ડલાચાર્યવર્ય ● શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીની ૮૪ બેઠકનું ચરિત્ર વર્ણન (સચિત્ર) ● સમન્વયાત્મક શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ● સમન્વયાત્મક કીર્તન સંગતી ● શ્રીવલ્લભપ્રભુ કરૂણા સાગર.

અનુગ્રહમાં હેતુ.....

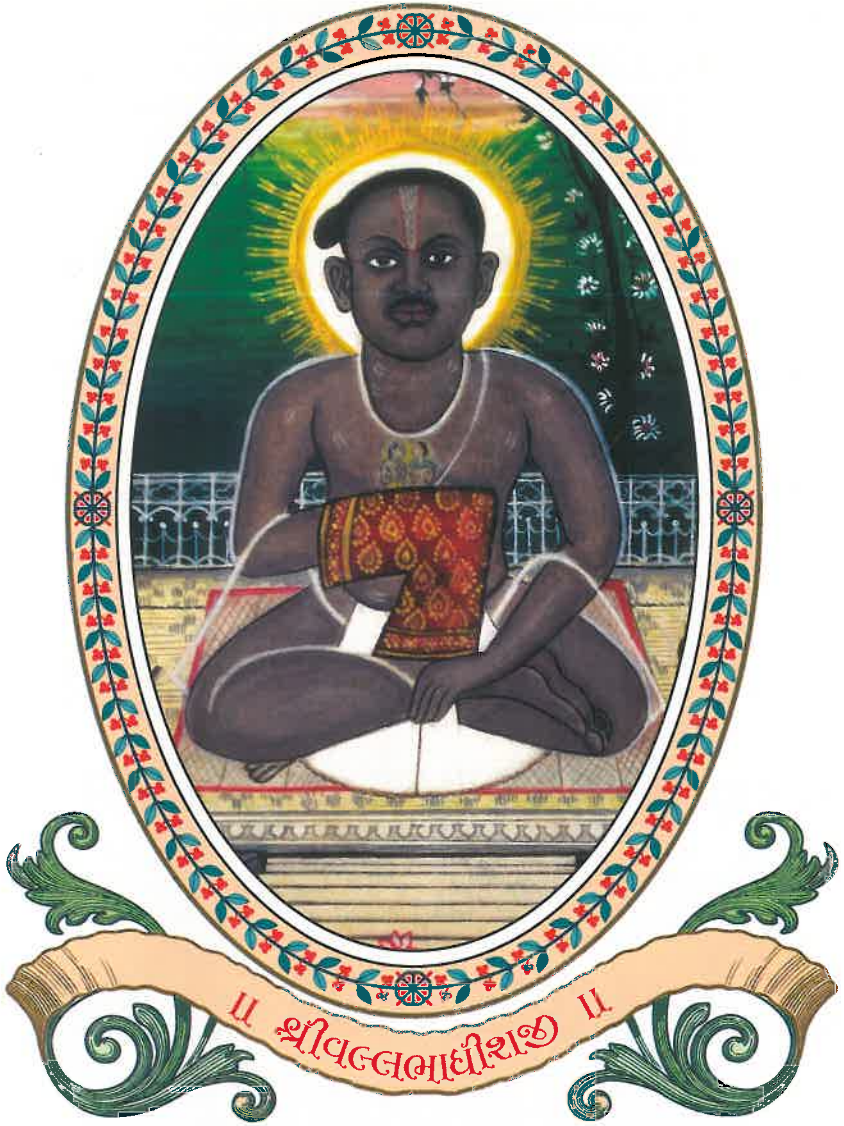

॥ શ્રીવલ્લભાધીશજી ॥

સેવા કી યહ અદ્‌ભુત રીતિ । શ્રીવિઠ્ઠલેશ સોં રાખેં પ્રીતિ ।
શ્રીઆચાર્યહિં પ્રગટ બનાઈ । કૃપા ભઈ તબ મન મેં આઈ ।।
સેવા કૌ ફલ સેવા પાવૈ । 'સૂરદાસ' પ્રભુ હૃદૈ સઁમાવૈ ।।

|| શ્રી હરિઃ ||

સ્વસ્તિશ્રી શ્રીમત્ કુલદેવાધિદેવ શ્રીમદ્ ગોવર્ધનનાથમુખપદ્મ
પરાગાનુરક્ત માનસેષુ અસ્મન્મનોવિહઙ્ગમવિશ્રામકલ્પવૃક્ષેષુ
શ્રીમદ્ ભગવદાસ્યાવતાર અખંડ ભૂમંડલાચાર્ય જગદ્ગુરુ
શ્રીમદ્ વિષ્ણુસ્વામી મતાનુવર્તિ શુદ્ધાદ્વૈત સાકારબ્રહ્મવાદસ્થાપકો
પુષ્ટિભક્તિમાર્ગસંપ્રદાયાચાર્ય અનંતશ્રીવિભૂષિત
શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્ય ચક્રચૂડામણિઃ
શ્રીમહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભ દીક્ષિત

શ્રીવલ્લભાધીશો

વિજયતેતમામ્...
વિજયતેતમામ્...
વિજયતેતમામ્...

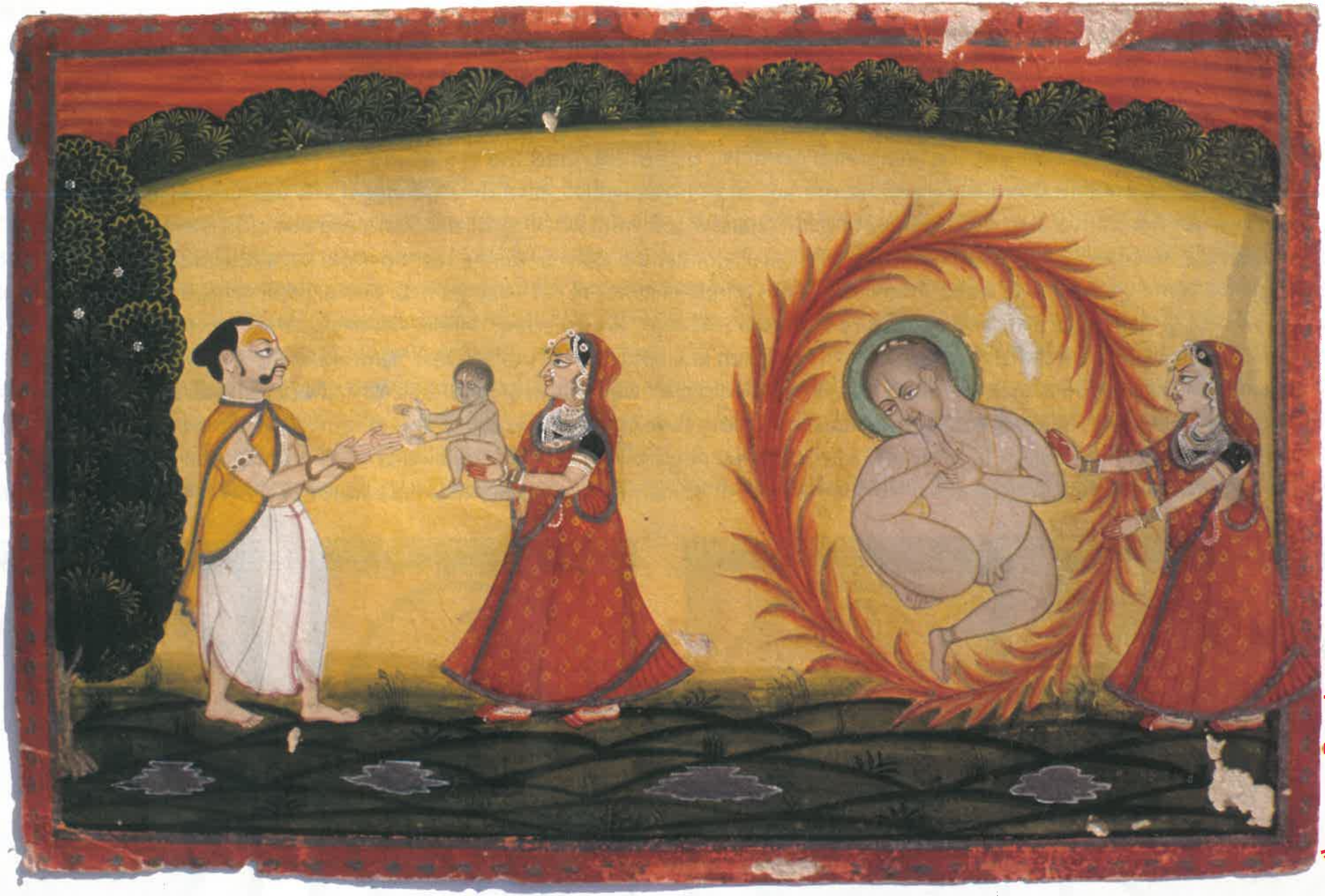

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

શ્રીવૃન્દાવન ચંદ મુખરુચિ, અગ્નિ તે અવતાર ।
દ્વિજતીલક ત્રિભુવન નામ નિરુપમ રુપ અંગીકાર ।।૪।। (વલ્લભાખ્યાન-૨)

''શ્રીવૃન્દાવનચંદ્રપ્રભુના શ્રીમુખની કાન્તિ, અગ્નિના તેજ પુંજ સમાન બ્રાહ્મણોના શિરોમણિરૂપ છે. તેને ત્રણે ભૂવનમાં કોઈની ઉપમા આપી શકાય તેમ નથી તે શ્રીકૃષ્ણાનન દ્વિજવરાવતાર શ્રીવલ્લભરૂપે પ્રકટ થયા છે.

॥ શ્રી આચાર્યજીનું પ્રાગટ્ય ॥

॥ અથ શ્રીવલ્લભાચાર્યપ્રાદુર્ભાવવર્ણનમ્ ॥

સાહિત્ય, સંગીત અને કલાની સંગમ સ્થલી દક્ષિણ ભારતમાં ઉમડ-ઘુમડ કરતી વહેતી કૃષ્ણા નદીના દક્ષિણ ભાગમાં ત્રિલિંગ નામનો એક પ્રદેશ છે આ પ્રદેશના કાંકરવાડ નામના ગામમાં તૈલંગ જાતિ-જ્ઞાતિના એક બ્રાહ્મણ મોટા ભગવદીય, યજ્ઞકર્તા તથા પારલૌકિક સુખ પ્રાપ્ત્યર્થ પ્રભુ ચિન્તનમાં સતત પરોવાયેલા હતા. એમના જ સમાજમાં વેલ્લનાટ પરિવાર અન્તર્ગત વૈષ્ણવ ધર્માનુયાયી પરાત્પર પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણ ચરણાનુરાગી શ્રીગોવિન્દાચાર્ય નામના એક મહાન વ્યક્તિનો ઉદય થયો. એમના પુત્ર વલ્લભ દિક્ષીત અને પૌત્ર યજ્ઞનારાયણ હતા. યજ્ઞનારાયણજીએ સુધર્મા બ્રાહ્મણની પુત્રી નર્મદા નામની કન્યા સાથે વિવાહ કર્યો અને દ્રવિડ દેશના વિષ્ણુમુનિ પાસે શ્રીગોપાલ મંત્રની દીક્ષા ગ્રહણ કરી મદનમોહનજીના સ્વરૂપ અર્ચનની સાથે સોમયજ્ઞોનો શુભારંભ કરી દીધો. આથી પ્રભુ મદનમોહનજીએ પ્રસન્ન થઈને વરદાન આપ્યું કે, ''સો સોમયજ્ઞ પૂરા થયાથી હું તમારા વંશમાં પુત્ર રૂપથી પ્રગટ થઈશ.'' યજ્ઞનારાયણજીએ આજીવન બત્રીસ (૩૨) સોમયજ્ઞ પૂરા કર્યા. એમના પુત્ર શ્રી ગંગાધર ભટ્ટજી સોમયાજી થયા. આપે તિરુમલ્લ ભટ્ટની કન્યા કાંચીથી વિવાહ કર્યો. આપે અઠ્ઠાવીસ (૨૮) સોમયજ્ઞ કર્યા અને ''મીમાંસા રહસ્ય'' નામનો ગ્રંથ લખ્યો. એમના પુત્ર ગણપતિ ભટ્ટજીએ કેશવ ભટ્ટની અમ્બિકા નામની કન્યા સાથે વિવાહ કરી ત્રીસ (૩૦) સોમયજ્ઞ કર્યા. આપે ઘણા વિદ્વાનોથી શાસ્ત્રાર્થ પણ કર્યા અને ''સર્વતન્ત્ર નિગ્રહ'' નામના ગ્રંથની રચના કરી. એમના પુત્ર શ્રીવલ્લભ ભટ્ટ થયા. આપનો વિવાહ કાશીનાથ ભટ્ટની પૂર્ણા નામની કન્યાથી થયો. આપે આપના જીવન કાલ દરમ્યાન પાંચ (૫) સોમયજ્ઞ કર્યા. એમના બે પુત્રોમાં પ્રથમ શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટજી અને બીજા શ્રીજનાર્દન ભટ્ટ હતા. લક્ષ્મણ ભટ્ટનો જન્મ સંવત ૧૫૧૦માં થયો એવું માનવામાં આવે છે. આપે સુશર્મા નામના બ્રાહ્મણની પુત્રી ઈલ્લમાગારુ નામની કન્યા સાથે વિવાહ કર્યો. આપના પુત્ર રામકૃષ્ણ અને સરસ્વતી-સુભદ્રા બે પુત્રીઓ થઈ. એ પછી આપે સન્યાસ ગ્રહણ કરવાનો પાક્કો વિચાર કરી લીધો અને તીર્થ યાત્રાના બહાને ઘરમાંથી નીકળી ગયા. જનાર્દન ક્ષેત્રમાં જઈને પ્રભાકર નામના મહાત્માની સેવા કરવા લાગ્યા. પ્રભાકર મહાત્માએ એમને સંન્યાસ આપવાની ના પાડી દીધી

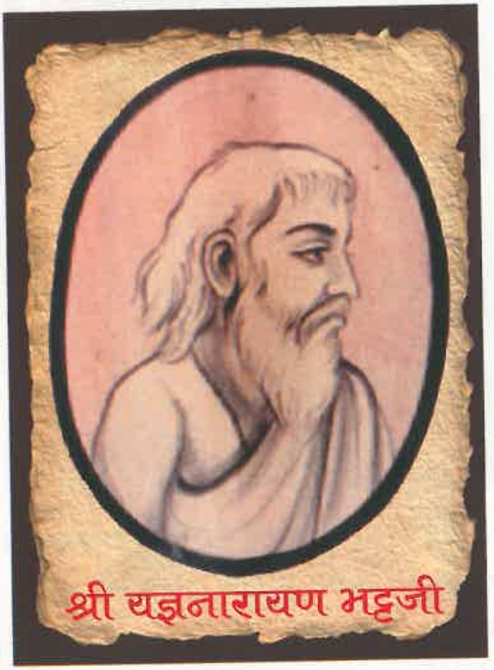
શ્રી યજ્ઞનારાયણ ભટ્ટજી

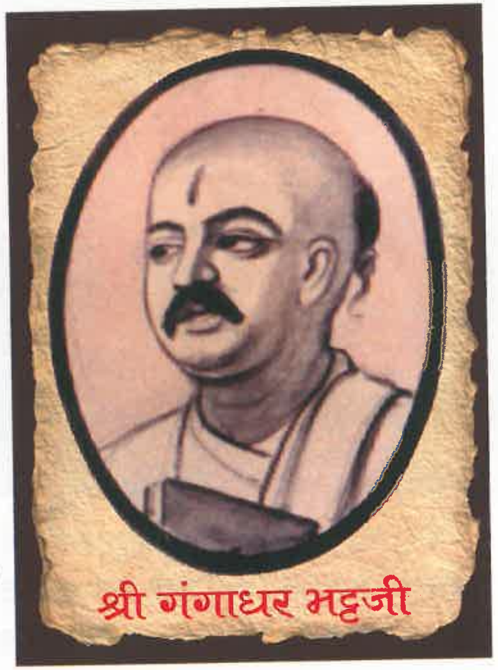
શ્રી ગંગાધર ભટ્ટજી

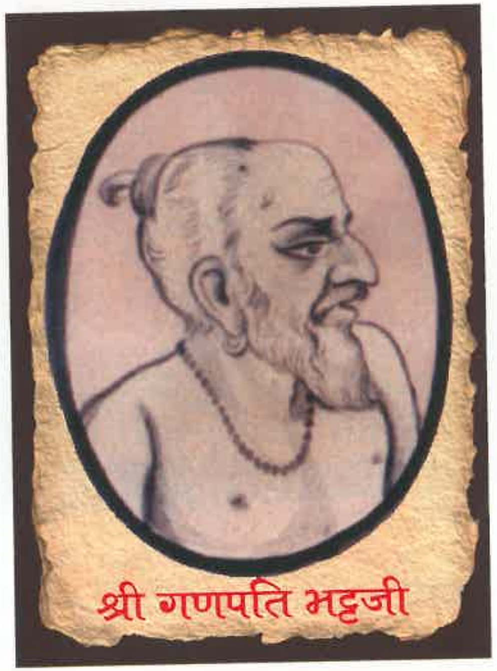
શ્રી ગણપતિ ભટ્ટજી

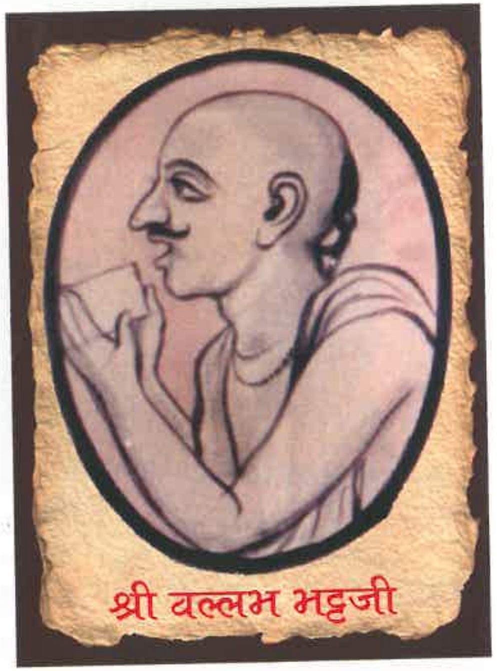
શ્રી વલ્લભ ભટ્ટજી

અને કહ્યું કે, ''તમારે ત્યાં પ્રભુનો અવતાર થશે.'' આ આજ્ઞાની અનુસાર લક્ષ્મણ ભટ્ટ પોતાના ઘરે પાછા આવી ગયા અને પાંચ સોમયજ્ઞને પૂરા કરી દીધી અને તરત જ શ્રીગોપાલ મંત્રનો જાપ કરવાનો શરૂ કરી દીધો. એક દિવસ સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ શ્રીકૃષ્ણએ પ્રગટ થઈને પુત્ર રૂપમાં અવતરિત થવાની સૂચના આપી અને સાથે સાથે પોતાની માલા અને તામ્બૂલ પણ પ્રદાન કર્યા (આપ્યા).

ત્યાર પછી કૌડિન્ય ગોત્રી શંકર દિક્ષિત નામના એક વિદ્વાન એમની પાસે આવ્યા અને યાત્રા કરવાની વાત કહી. લક્ષ્મણ ભટ્ટ પોતાનું ઘર-બાર જનાર્દન ભટ્ટને સોંપીને યાત્રાએ નીકળ્યા. આમ ફરતા ફરતા સં. ૧૫૩૩ પૌષ માસની અમાવાસ્યાએ પ્રયાગ પહોંચ્યા. ત્યાર પછી કાશી અને કાશીથી ગયા ક્ષેત્ર પહોંચી પાછા કાશી આવ્યા. થોડા દિવસ પછી યવન સેનાનું આક્રમણ સાંભળી લક્ષ્મણ ભટ્ટ પોતાની ગર્ભવતી ઈલ્લમાગારુને સાથે લઈ કાશીથી ઘણા દૂર નીકળી ગયા.

મધ્ય પ્રદેશના રાયપુર જીલ્લામાં ચમ્પારણ્ય નામના વિશાળ વનમાં થઈને જ્યારે લક્ષ્મણ ભટ્ટ જઈ રહ્યા હતા ત્યારે અકસ્માત ધર્મપત્ની ઈલ્લમાગારુના ઉદરમાં પ્રસવ વેદના ઉત્પન્ન થઈ અને તેજ સમયે એક શમીવૃક્ષની નીચે આઠ માસના બાળકનો જન્મ થયો. સંવત ૧૫૩૫ (ચૈત્ર-વૈશાખ) કૃષ્ણ એકાદશી એ અહીં આ બાલકનો જન્મ થયો અને ત્યાં શ્રી ગોવર્ધન પર્વત ઉપર શ્રીનાથજીના સ્વત: મુખારવિન્દના દર્શન થયા. એટલા માટે શ્રીવલ્લભાચાર્ય ''વદનાવતાર'' કહેવાયા. બાળકમાં અતીવ ગાંભીર્યને કારણે કોઈપણ પ્રકારનું હલન-ચલાન ના જણાતા મૃત સમજીને ઘોર અંધકારમાં બંને પતિ-પત્ની વૃક્ષની બખોલમાં શિશુને પાંદડાથી ઢાંકીને આગળ નીકળી ગયા અને ચૌડા નામના નગરમાં વિશ્રામ કરવા લાગ્યા. ત્યારે સ્વપ્નમાં ભટ્ટજીને આજ્ઞા થઈ, ''મારું પ્રાગટય મારી સ્વઈચ્છાએ થશે. જેથી તમો ફરીથી ચંપારણ્યમાં આવો.'' ત્યારે પાછા ફરીને ચમ્પારણ્યમાં તે બાળકને શોધવા લાગ્યા, અચાનક તેમણે જોયું કે શમી વૃક્ષની નીચે એજ નવજાત શિશુ રમી રહ્યો છે અને ચારે બાજુ અગ્નિનો કુંડ બનેલો છે. અગ્નિ ચક્રની મધ્યમાં તે તેજસ્વી બાળકની સુંદરતા જોવાથી જ બનતી હતી. માતા ઈલ્લમાગારુનું હૃદય દ્રવિત થઈ ગયું અને સાથે સ્તનોમાંથી દૂધની ધારા વહેવા માંડી. માતાએ આગળ વધી પુત્રને ગોદમાં ઉઠાવી લીધો. સળગતી અગ્નિની જ્વાળાએ પણ માર્ગ આપીને ''મા''નું સ્વાગત કર્યું. આગળ ચાલીને આ બાળક અપૂર્વ તેજસ્વી, અનુપમ ચરિત્ર, પરમગુણાલંકૃત, અદ્ભુત સંત, શ્રીકૃષ્ણ ભક્તિની સુધાધારાના પ્રવાહક, પતનોન્મુખ ભારતના સમુદ્ધારક તથા પુષ્ટિ સૃષ્ટિના દિવાકર શ્રીવલ્લભાચાર્ય અને આપણા ''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ''. 卐

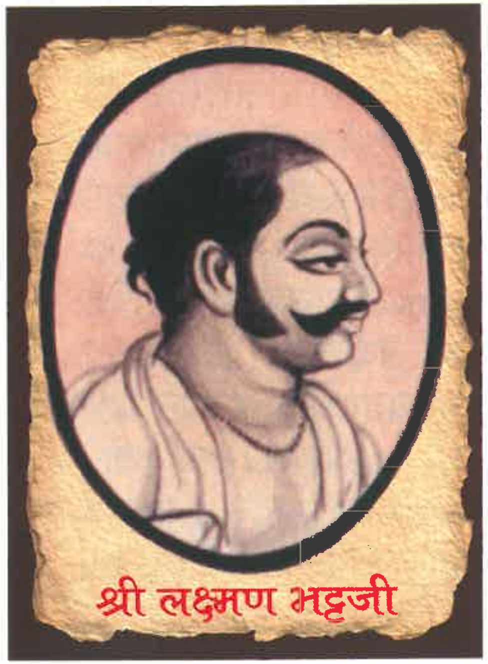

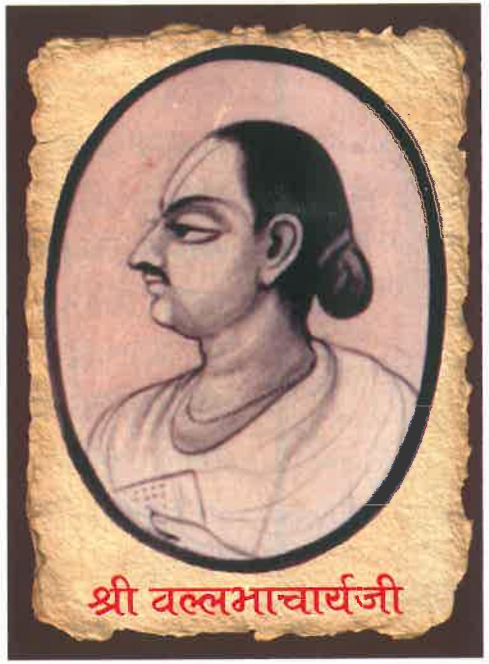

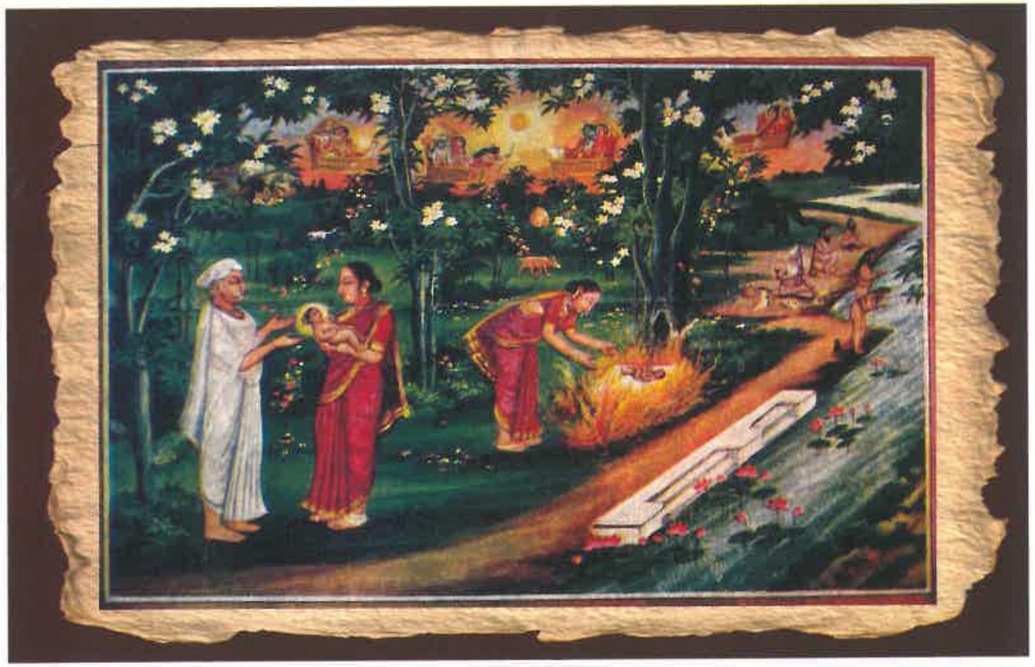

॥ શ્રી વલ્લભચાર્યજીની જન્મ કુંડલિકા ॥

વિબુધેશ્વર શ્રી વલ્લાભાચાર્યજી ભૂતલપર પ્રકટ થયા તે વખતે વિવિધ પ્રકારનાં વાજીંત્રો વાગવા લાગ્યાં. વૃન્દાવન ચંદ્ર શ્રીવલ્લભ સર્વ પ્રિય હોવાથી ભક્તોને નિર્ભય સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું. તેઓના હર્ષનો પાર એમ ન રહ્યો કે, હવે માયાવાદરૂપી પાખંડ ધર્મ દૂર થશે અને આપણા કલ્યાણનો દિવસ નિકટ આવશે એવું માંગલિક વિચારતા શ્રી વલ્લભનું ગાન કરવા લાગ્યા.

એવી જન્મ સમયની વધાઈયો ગાયા પછી ભક્ત કવિઓ સોહાગથી મંગલરૂપ સોહીલા ગાય છે તમાં વેદોચ્ચાર કરી રહેલા બ્રમ્હણો, તોરણમાલા, પુષ્પ વૃષ્ટિઓ, કદલી સ્થંભો, મંગલ કલશો, યાચકોની મનેચ્છા પૂર્ણ થઈ રહી છે, અને અનંત ભક્તો ઈચ્છા મુજબ પ્રાણેશને અશિર્વાદ આપી રહ્યા છે. તે સર્વ વર્ણન સોહીલા ગાતાં કરે છે. એ પ્રમાણેની અપરિમિત આનંદ ધ્વનિ સાંભળી અંતરિક્ષ દેવો દુંદધિનાદ સાથે, કુસુમ વાર્ષાવી રહ્યા છે. અને ગર્ગાચાર્યજી જન્મોત્રિ નામ કરણાદિ કરી પરમાનંદ વર્તાવી રહ્યા છે. તેવું જ શ્રીદ્વારકેશલાલજી મહારાજે જન્મપત્રિકા સહિત જન્મ સમયનું પદ કરેલું છે- તેનું સ્વરસ્ય અને જન્મ કુંડલિકા અત્રે દર્શનાર્થ દાખલ કરેલી છે.

राग : सारंग (गोस्वामी श्रीद्वारकेशजीमहाराज कृत जन्मपत्रिका गर्भितपद)

तत्व गुणबाँण भुवि माधवासित तरणि प्रथम सौभग दिवस प्रकट लक्ष्मणसुवन ।। धन्य चंपारण्य मन्य त्रैलोक्य जन अन्य अवतार भुरि होय हे न एसो भवन ।।१।। लग्न वसु कुंभ गति केतु कवि इन्दु सुख मीन बुध उच्च रवि वैरि नाशैं ।। मंद वृष कर्क गुरु भोम युत तम सिंध योग ध्रुवकरण व यश प्रकाशै ।।२।। ऋक्ष घनिष्ठा प्रतिष्ठा अधिष्ठान स्थित विरह वदनानलाकर हरिको । यहि निश्चय द्वारकेश इनके शरण और को श्रीवल्लभाधीश सरको ।।३।।

તે પદમાં વિધિવત વૃતાન્ત છે. સંવત ૧૫૩૫ના વૈશાખ (ચૈત્ર) વદી ૧૧ ને રવિવારે ચંપારણ્યમાં શ્રીલક્ષ્મણભટજીના પુત્ર પ્રકટ થયાં, જેથી ત્રણેય લોકમાં ચંપારણ્ય ભાગ્યશાળી ગણાયું. શ્રી મહાપ્રભુજી જેવો કોઈ અવતાર થયો નથી અને બીજો છે પણ નહી, એમનું જન્મ લગ્ન વૃશ્ચિક હતું ચોથે કુંભરાશીમાં ચંદ્ર, શુક્ર અને કેતુ હતા, પાંચમે મિન રાશીમાં બુધ હતો છઠે મેષરાશીમાં ઉચ્ચમ સૂર્ય હતો કે જેથી વૈરિઓનો નાશ થાય. સાતમે વૃષભ રાશીમાં શનેશ્વર હતો, નવમે કર્ક રાશીમાં રાહુ હતા કે જેથી યશનો પ્રકાશ થાય. શ્રીવલ્લભપ્રભુનો જન્મ ધનિષ્ઠા નક્ષત્રમાં હતો, શુભ યોગ બવકરણ અને રાતની ગતઘડી ૬-૪૪ પળે.

ઉપર મુજબ સર્વ રસિક ભાગ્યવાનને અલૌકિક દર્શન થયાં તેમાંનું કર્મષ્ઠને કંઈજ સુખ નથી એ પ્રમાણે "मायावाद करिन्द्र दर्पलने नास्यन्द राजोद्दत" શ્રી મદ્‌વલ્લભ પ્રભુજી આસુરી જીવોના મદને અને તદજન્ય અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર પોતાની ચંદ્રસમી તેજસ્વિ કાન્તિ વડે નાશ કરશે એમ જાણી દૈવિયો નાચગાનાદિ મંગલ મહોત્સવ નિ:શંક પણે કરવા લાગ્યા. પ્રકાશક અજવાળું કરવામાં આચાર્ય મહત્તા હોતી નથી પરંતુ અંધકારમાં પ્રકાશ કરે એ પ્રભુના અવતાર રૂપે આચાર્ય ગણાઈ શકે, એટલે જ શ્રી આચાર્યજી કૃષ્ણ પક્ષમાં પ્રગટ થયા છે અને સદા સર્વદા આપશ્રી અલૌકિક દર્શન નો અલભ્ય લાભ મળે જે જ, પરંતુ જીવોનો અધિકાર પ્રમાણે અનુગ્રહ થાય.

卐 ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ 卐

॥ अथ श्रीवल्लभाचार्याणां जन्मपत्रिका ॥

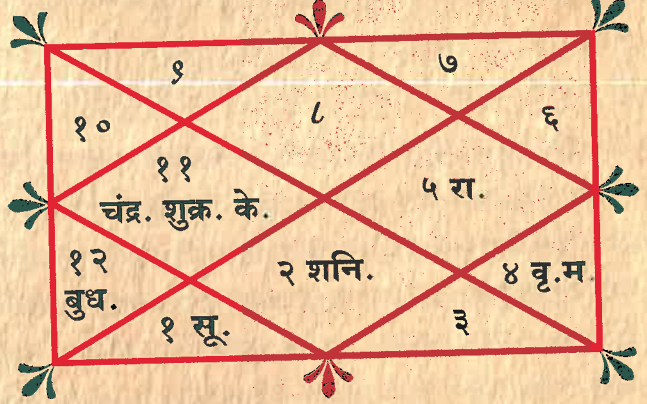

अब्दे कुंत्यात्मजातांधकरिपुनयनेऽष्वब्जत्त्के वसोर्भे कृष्णेऽर्के माधवेऽऽभूत्स हरिशुभदिने कौर्प्य आविर्भवेऽन्हि वैरिस्थऽर्यम्णि याने शशिनि कवियुते ह्यात्मजे ज्ञऽस्तसौरौ धर्मे भौमे सजीवे तमसि गगनगे श्रीहरिर्वल्लभोऽग्निः १ अब्दे पांडववन्हिबाणकुमिते राधाऽसितैकादशी वस्वाक्षार्किबवे शुभे वृषशनौ रहौ च खे ज्ञे सुते कर्के सारगुरावलावजरवौ कुंभे च चंद्रे कबौ श्रीमद्वल्लभनामधाम जगदुद्धारार्थमेवाजनि २ संवत् १५३५ शके १४०० वैशाखकृष्ण ११ रबौ धनिष्ठानक्षेत्रे शुभयोगे बबकरण एवं पंचांगे श्रीदिनगतसमस्तरात्रिगतघट्यः ६ पलानि ४४ समये वृश्चिकलग्ने श्री ६ श्रीवल्लभाचार्यजी-प्राकट्यम्-स्थितिवर्ष ५२ मास २ दिन ७ पर्यंतम् संवत् १५८७ आषाढशुक्ल ३ दिन अंतर्धानम्.

॥ શ્રીકૃષ્ણ: શરણં મમ ॥

શ્રીઠાકોરજી જ્યારે ખેલવાને માટે વ્રજમાં પધારે છે, ત્યારે ક્યારેક બાલક્રીડાના સુલભ આનંદમાં શ્રીયશોદા મૈયાની યાદ આવે છે અને એ બાલક્રીડાના આનંદને છોડીને પાછા શ્રીયશોદા મૈયાની પાસે આવે છે. આ સમયે વારંવાર વિવિધ સ્વરોમાં વિવિધ ભાગ ભૃંગીમાં 'મા' ''મૈયા-મૈયા'' કહીને માની ગોદમાં જઈને માના ગળે (કંઠે) વળગી પડે છે અને મૈયાનું ક્યારેક વાત્સલ્ય વસ મુખ ચુંબન કરે છે.

એ સમયે શ્રીયશોદાજીને કૃષ્ણની આ વિનમ્ર ભાવ સંપન્ન બાળલીલા જોઈને સહજમાં અષ્ટાક્ષર ।।શ્રીકૃષ્ણ: શરણં મમ।।ની સ્મૃતિ થાય છે. અગર મારો પુત્ર ''હે કૃષ્ણ ! તું આવો જ છે તો તારા શરણમાં જ મારું જીવનનું સર્વસ્વ છે. તારુ શરણ જ મને જન્મો જન્મ મળે.'' આ ભાવનાથી અષ્ટાક્ષરનો સૌંદર્ય બોધ કૃષ્ણમય થાય છે. શ્રીકૃષ્ણમાં અને અષ્ટાક્ષરમાં કોઈ ફર્ક નથી.

''શ્રીસુબોધીનીજીમાં અષ્ટાક્ષરની ભાવના શ્રીમહાપ્રભુજીએ પ્રગટ કરી છે.''

શ્રીસ્વામિનીજીએ માન કર્યું અને શ્રીવલ્લભે આપને કોમલ વચનથી આપની ભ્રમણા દૂર કરી અને પછી મનાવીને શ્રીઠાકુરજી પાસે પધરાવ્યા ત્યારે શ્રીસ્વામિનીજીએ કહ્યું કે, ''હે ! કૃષ્ણ હું તમારી છું'' અને બે હાથ જોડીને વિનંતી કરતા પ્રભુએ પ્રસન્નતાથી તેમને પોતાની બાજુમાં પધરાવ્યા. આમ યુગલ સ્વરૂપની પ્રસન્નતા નિરખીને ઠાડા રહેલા શ્રીવલ્લભે ''શ્રીકૃષ્ણ: શરણં મમ'' (શ્રીસ્વામિનીજી સહિત શ્રીકૃષ્ણ મારું શરણ છે) તેમ કહ્યું. આમ, શ્રીવલ્લભના પ્રાકટયની સાથે ગોલોક ધામમાં શ્રીપંચાક્ષર અને શ્રીઅષ્ટાક્ષર મંત્ર પ્રગટ થયા. શ્રીવલ્લભની પ્રથમ બેઠક ગોલોક ધામમાં છે અને ત્યાં જવાનો મારગ હરિ-ગુરૂ-વૈષ્ણવની કૃપા વિના પ્રાપ્ત નથી. 卐

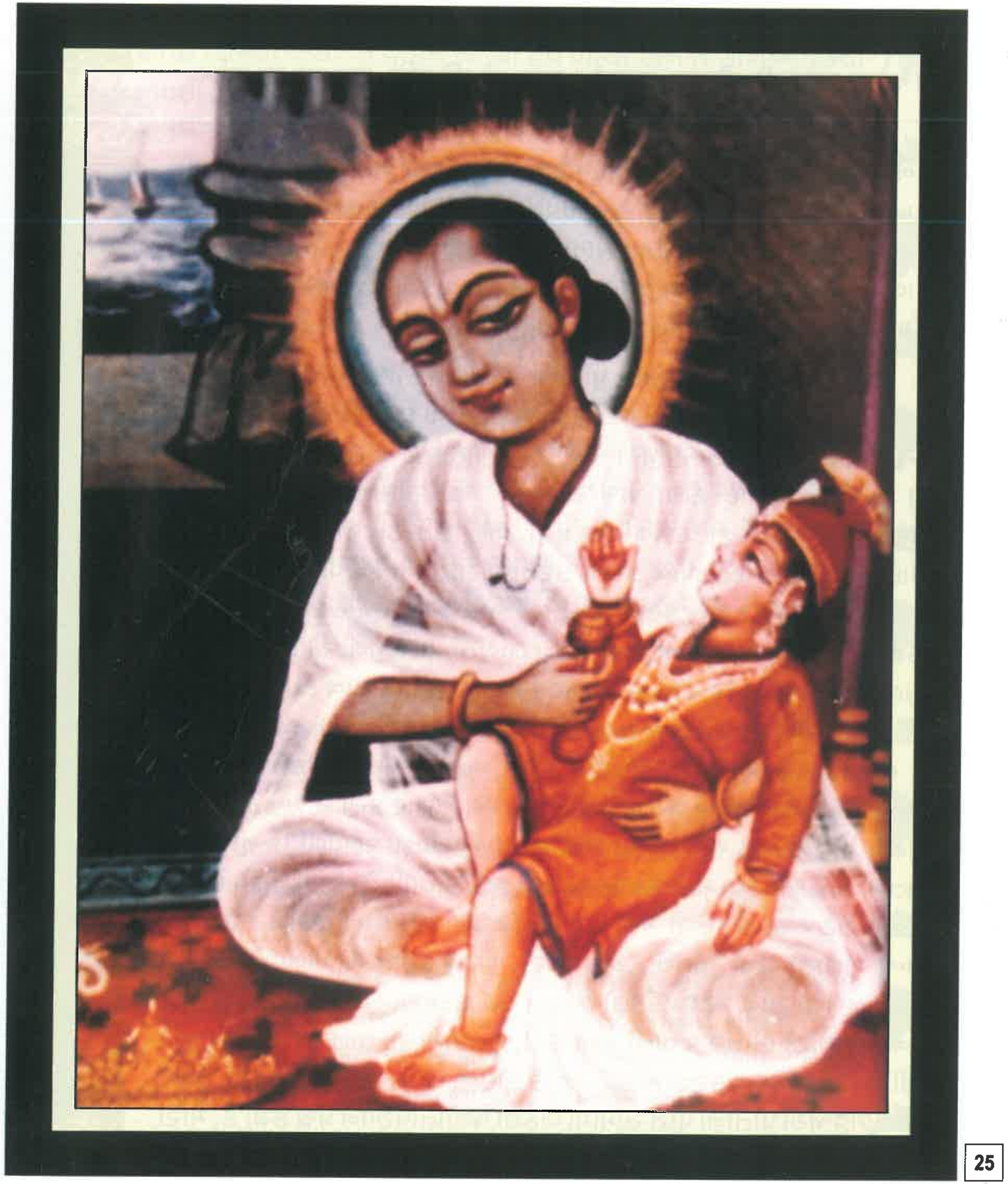

॥ અથ શ્રીવલ્લભાચાર્યબાલલીલાચરિત્રવર્ણનમ્ ॥

श्री वल्लभ व्रजचंदकी, लीलाका अनुकर्ण । करत भये मुनि वर्षके, तात मात मन हर्ण ॥

લક્ષ્મણભટ્ટજીએ સુખપૂર્વક કાશીમાં આવી પોતાના જુના ઘરમાં નિવાસ કરીને જે બ્રહ્મભોજનરૂપી સત્ર અવશેષ રહ્યો હતો તે ચલાવવા માંડ્યા અને દંપતિ પોતાના સુંદર અને આનંદના સમૂહરૂપ પુત્રનું લાલન પાલન કરીને સુખનો અનુભવ કરવા લાગ્યાં. શ્રીમહાપ્રભુજી પણ બાળલીલાના મિષથી પોતાના પ્રભાવના અનેક પ્રકારના ચમત્કાર દેખાડવા લાગ્યા. તે વિષે નિજવાર્તા નામના ગ્રંથમાં નીચે પ્રમાણે લખ્યું છે.

એક દિવસ ઈલ્લામાગારૂએ પોતાના પતિ લક્ષ્મણભટ્ટજીને **કહ્યું** કે ‘‘મને શ્રીમથુરા તથા વ્રજમંડળનાં દર્શન અને યાત્રા કરવાની ઘણી ઉત્કંઠા છે માટે આપ વ્રજયાત્રા કરો.’’ લક્ષ્મણભટ્ટજીએ કહ્યું કે ‘‘બ્રહ્મભોજનનો સત્ર સંપૂર્ણ કર્યા પછી અને બાળકને જનોઈ દીધા પછી ચાલશું.’’ પણ શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાના માતાજીની વ્રજમંડળના દર્શન કરવાની બહુ ઉત્કંઠા જાણી એક દિવસ માતાજીના ખોળામાં સ્તનપાન કરતાં કરતાં બગાસું ખાઈને પોતાના શ્રીમુખમાં સઘળા વ્રજમંડળનું દર્શન કરાવી દીધું, એ જોઈને માતાજી અત્યંત વિસ્મયથી ચકિત થઈને અનેક પ્રકારની શંકા કરવા લાગતાં માતાજીની એ સ્થિતિ જોઈને શ્રીમહાપ્રભુજીએ વિચાર કર્યો કે ‘‘હમણાં મારા સ્વરૂપનું જ્ઞાન દેવાનું પ્રયોજન નથી.’’ પછી પોતે હસી પોતાની આવરણ શક્તિ પ્રકટ કરીને માતાજીને પહેલાંની પેઠે વાત્સલ્ય રસમાં નિમગ્ન કરી દીધાં. ત્યાર પછી શ્રીકાશીવિશ્વેશ્વરે શ્રીમહાપ્રભુજીનો અવતાર થએલો જાણીને મનમાં વિચાર કર્યો કે, મને તો પ્રભુએ જગતને મોહ ઉત્પન્ન થાય, એવા મતો રચવાની આજ્ઞા આપેલી છે અને પોતે જગતનો મોહ મટાડવા માટે કેમ પ્રગટ થયા હશે ? વળી તે મનુષ્યનું રૂપ ધારણ કરીને પ્રગટ થયા છે, તેથી મારે પણ મનુષ્યરૂપે જઈ તેમનાં દર્શન કરીને એ વાતનો ખુલાસો લેવો જોઈએ. એમ ધારી શ્રીમહાદેવજી યોગીનો વેશ લઈને સિંહના નખનો સોને મઢેલો કંઠલો હાથમાં લઈ લક્ષ્મણભટ્ટજીને ઘરે ગયા. પણ તેમના શિષ્યોએ ભીતર જવાની મના કરી, તેટલામાં એ વાત શ્રીમહાપ્રભુજીએ જાણી ને ઘણું જ રૂદન કરવા માંડ્યું એવું કે કોઈના છાના રાખ્યા રહે નહીં. ત્યારે લક્ષ્મણભટ્ટજીએ પોતાની પાસે સભામાં બેઠેલા જ્યોતિષિઓને પ્રશ્ન કર્યો કે, મારા પુત્રના ગ્રહ કેવા છે ? ત્યારે તેઓએ જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રમાણે તરત હોરા તપાસીને

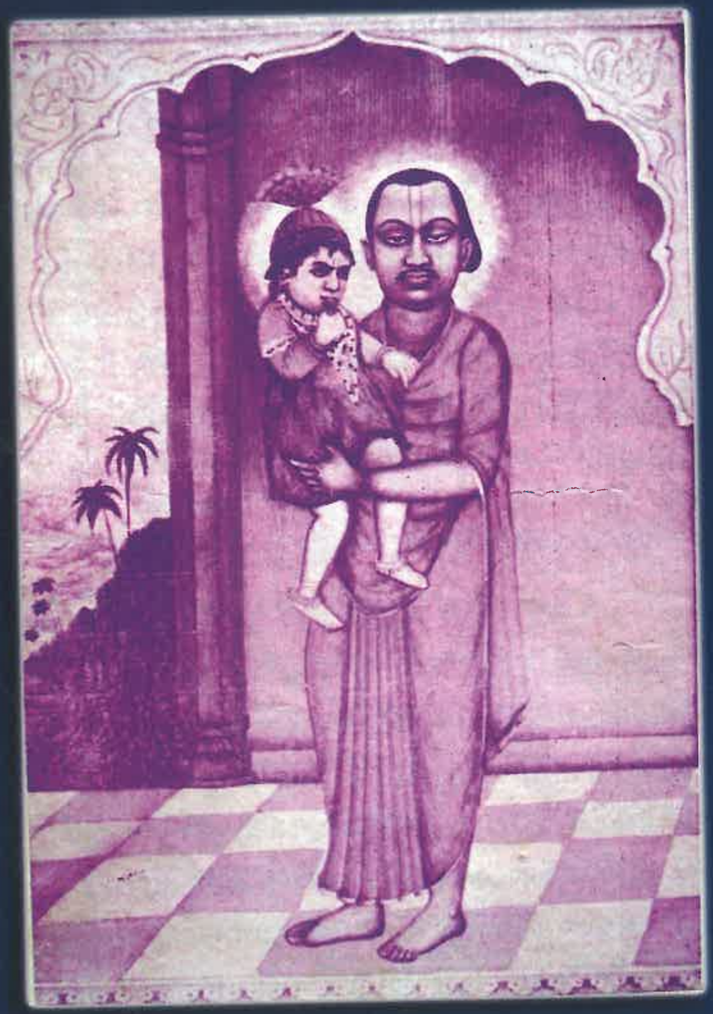

કહ્યું જે, ગ્રહતો સારા છે, પણ બાળકને સિંહના નખનો કંઠલો પહેરાવ્યો હોય તો સારું. તે સાંભળીને લક્ષ્મણભટ્ટજીએ પોતાના શિષ્યોને કહ્યું, ‘‘સિંહના નખનો કંઠેલો દ્રવ્ય ખરચીને લઈ આવો’’, ત્યારે શિષ્યોએ બહાર નિકળતાંજ તે યોગીને, હાથમાં કંઠલો લઈ ઊભેલો જોયો. તે જોઈને શિષ્યો હર્ષ પામ્યા અને તે યોગીને પૂછવા લાગ્યા કે, આ કંઠલાનું શું મૂલ્ય લઈશ ? ત્યારે યોગી રૂપ ધારી મહાદેવજી બોલ્યા કે, તમે લક્ષાવધી દ્રવ્ય આપો તો પણ આ કંઠલો હું તમારા હાથમાં આપીશ નહીં. અને હું મારે હાથે બાળકના કંઠમાં પહેરાવું. યોગીનાં એવાં વચન સાંભળીને શિષ્યોએ લક્ષ્મણભટ્ટજીને જઈ કહ્યું. ત્યારે તેમણે યોગીને ભીતર બોલાંવ્યા, ને ઊભા થઈ ઘણો સત્કાર કરી બેસાડયા. વળી તેનું અપૂર્વ અલૌકિક રૂપ જોઈને મનમાં ઘણું આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી લક્ષ્મણભટ્ટજીના કહેવાથી શ્રીમહાપ્રભુજીને ત્યાં તેડી લાવ્યા, ત્યારે શ્રીમહાદેવજીએ તરત ઊભા થઈને તે કંઠલો શ્રીમહાપ્રભુજીને પહેરાવીને પ્રણામ કર્યા અને વિનંતી કરી કે ‘‘**भगवान् कोऽयंवेष**’’ અર્થ : હે પ્રભુ ! આ કેવો વેશ છે ? તે વખતે શ્રીમહાપ્રભુજી બોલવા શિખ્યા ન્હોતા, તો પણ અડધો શ્લોક શ્રીમહાદેવજીને કહ્યો - ‘‘**सर्वेश्वरश्च सर्वात्मा निजेच्छातः करिष्यति**’’ અર્થ - ભગવાન પોતાની ઈચ્છામાં આવે તેમ કરે છે. તે સાંભળીને સર્વે જનોને આશ્ચર્ય લાગ્યું. ઘણાખરા લોકોએ એમ જાણ્યું જે આ બાળક કોઈ ચમત્કારી છે અને ઘણાખરાઓએ એમ ધાર્યું કે આ યોગી કોઈ મહંત છે, તેથી તેણે બાળકને કંઠે કંઠલો બાંધ્યો કે તરત વાચા થઈ. જેવી રીતે જેનો ભાવ હતો તેવી રીતે તેમણે શ્રીમહાપ્રભુજીને જાણ્યા. શ્રીમહાપ્રભુજીની પાંચ વર્ષની અવસ્થા થતાં એક દિવસે શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી અગ્નિહોત્રની શાળામાં અગ્નિના કુંડમાં ઈષ્ટિ સંબંધી હોમ કરતા હતા અને સઘળા વિદ્વાન બ્રાહ્મણો વેદમંત્ર ભણતા હતા. તે સમયે શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાના સહજ બાળસ્વભાવથી અગ્નિહોત્રની શાળામાં પિતાની પાસે જઈ, બીરાજી પિતા હવન કરી રહ્યા તે સમયે પિતાજીને કહ્યું કે, ‘‘હે પિતાજી ! આપે સાધન કરવામાં ઘણો કાળ વ્યતીત કર્યો, હવે ફળનું ગ્રહણ કરો.’’ એ પ્રમાણે પુત્રના મુગ્ધ વચન સાંભળી અત્યંત વિસ્મય પામેલા શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીએ પૂંછયું કે, ‘‘હે પુત્ર ! તમે હજુ સુધી કાંઈ ભણ્યા તો નથી તે છતાં આ વાત કેમ બોલો છો ? શ્રીમહાપ્રભુજીએ ઉત્તર દીધો કે, ‘‘ભણાવવુ તો આપના હાથમાં છે. મેં તો તમારા મુખથી જે સાંભળ્યું છે તે તમારી પાસે કહું છું. હું તો બાળક છું. જે ચાર વાત સાંભળી હોય તેમાંથી એક બે વાત યાદ પણ રહી જાય.’’ એ પ્રમાણે વળી પુત્રનાં મુગ્ધ રસથી ભરેલાં અતિ સુંદર વચન સાંભળીને શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીએ ફરીવાર પૂંછયું કે, ‘‘હે બાળક ! તમે મારા મુખથી ક્યારે અને શું સાંભળ્યું છે તે કહો.’’ શ્રીમહાપ્રભુજી બોલ્યા કે, ‘‘પિતાજી ! આપ શ્રીભાગવતનો પાઠ કરો છો તેમાંથી મેં સાંભળ્યું છે કે :- ઈત્યાદિક વચનોથી સર્વ સિધ્ધાંતના સારરૂપ અને ફળરૂપ ભક્તિ માર્ગજ છે, એ ઉપદેશ મને તમારા મુખથીજ થયો છે, તે હું તમારી પાસે કહું છું.

એવાં શ્રીમહાપ્રભુજીનાં બાલ્યાવસ્થાનાં સ્નિગ્ધ અને મુગ્ધ વચનો સાંભળી લક્ષ્મણભટ્ટજીએ ગદ્ગદ્કંઠ થઈને તે પુત્રને પોતાના છાતીસરસોં લગાવીને આલિંગન કર્યું અને ત્યાં બેઠેલા બીજા બ્રાહ્મણો ચકિત થઈને શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીના ભાગ્યના વખાણ કરાવ લાગ્યા કે ‘‘ધન્ય છે શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીના ભાગ્યને કે જેને ઘરે આ અવતારી પુરૂષ પ્રકટેલ છે.’’ એટલામાં એક બ્રાહ્મણ શ્રુતિ બોલ્યો કે, ‘‘**यावज्जीवमग्निहोत्रं जुहुयात**’’ જીવતાં સુધી અગ્નિહોત્ર હોમવું.’’ એ સાંભળી શ્રીમહાપ્રભુજીએ તેમને કહ્યું કે ‘‘તમે વિદ્વાન થઈને બાળકને કેમ ભમાવો છો ? તમારી શંકાનો ઉત્તર પ્રથમ જ થઈ ગયો છે. વેદની શ્રુતિઓના અર્થ અને શાસ્ત્રાર્થ વિષય તો હું બાળક ભણ્યા વિના કેમ જાણું પણ મેં તો જે સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું છે અગ્નિહોત્ર આદિ સઘળા ધર્મો તો દેહ સંબંધી છે માટે અનિત્ય હોવાથી ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. વિદ્વાન લોકોને તો નિત્ય અનિત્ય તથા સાર-અસાર વસ્તુનો વિચાર કરવો એજ મુખ્ય છે. ‘‘એ વચન સાંભળી સર્વે વિદ્વાનો અને પંડિતો લજ્જાઈને ચુપ થઈ ગયા. શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીએ પુત્રની વાતો સાંભળીને મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે ‘‘આ પુત્ર અવશ્ય આચાર્ય થશે અને ઉત્તમ ભક્તિનો વિસ્તાર કરશે.’’

તે દિવસથી શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીને ઘરે જે વિદ્વાનો, પંડિતો તથા સંન્યાસી લોકો નિત્ય ભોજનને વાસ્તે આવતા હતા તેઓ સર્વ, શ્રીમહાપ્રભુજીનાં ચરિત્ર સાંભળી શ્રીમહાપ્રભુજીને પોતાની પાસે બેસાડીને વાતો કરતા હતા, તે વાતોમાં જે વિષયનો પ્રસંગ ચાલતો હતો તેના મુગ્ધભાવની મીઠાશથી ભરેલો સિધ્ધાંત ગર્ભિત ઉત્તર શ્રીમહાપ્રભુજી દેતા હતા. શ્રીમહાપ્રભુજીના એ વચનામૃત સાંભળી સર્વે મહાત્મા લોકો બહુજ પ્રસન્ન થતા હતા અને ‘‘ધન્ય ધન્ય’’ કહીને આશીર્વાદ આપતા હતા. એઓમાં જેઓ માયાવાદિ હતા તેઓ પોતાના મનમાં શ્રીમહાપ્રભુજીના વચન અસહ્ય લાગવાથી વિચાર કરતા હતા કે ‘આ બાળક આ અવસ્થામા અધ્યયન કર્યા વિના પણ આવા ચમત્કાર દેખાડે છે ત્યારે અધ્યયન કર્યા પછી કેવું ખંડન મંડન કરશે એ જાણવામાં આવતું નથી.’ આવા પ્રકારથી સર્વે પ્રતિવાદી લોકો શંકિત થયા હતા.

卐

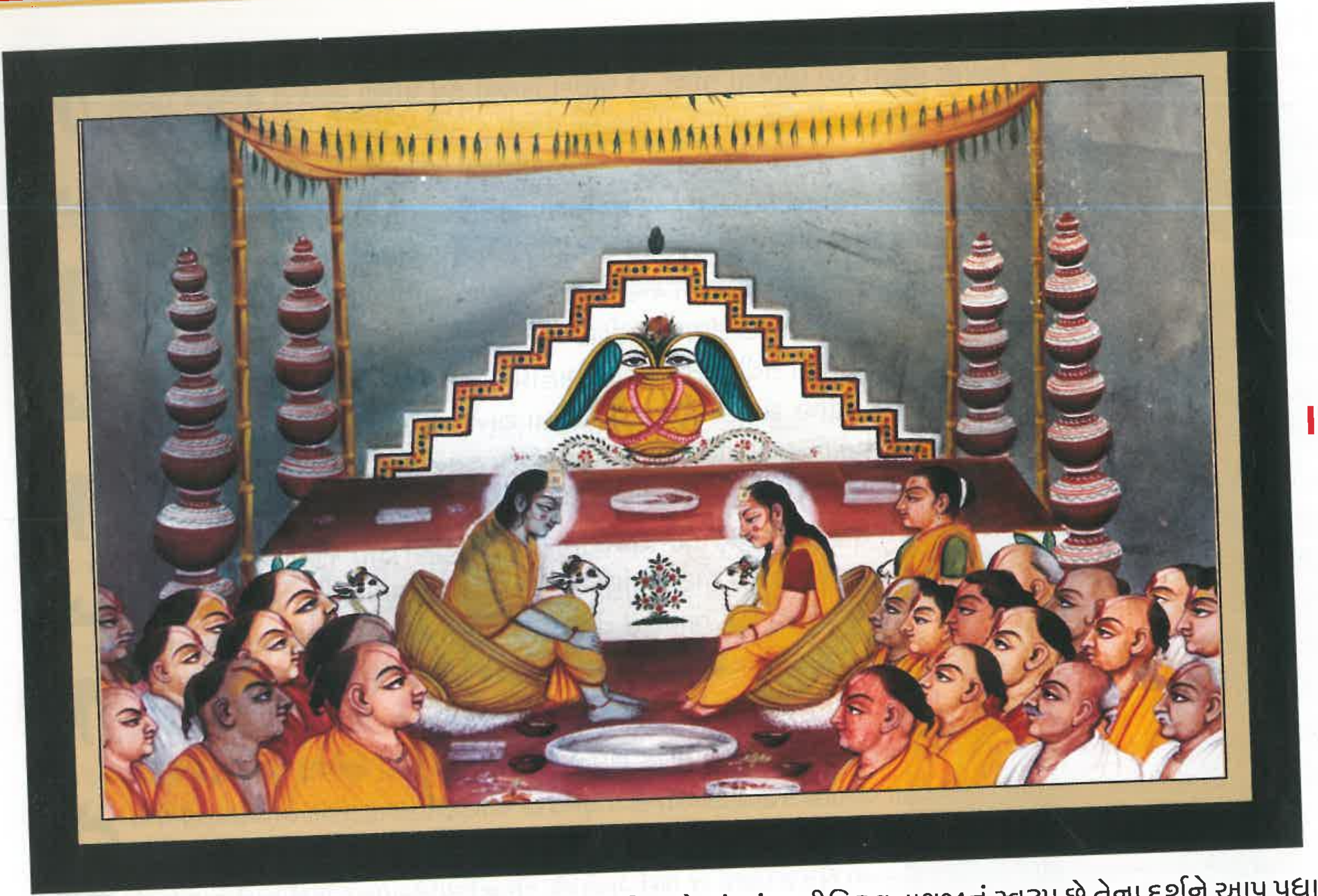

॥ શ્રી મહાપ્રભુજીનો વિવાહ ખેલ ॥

રાગ પૂર્વી :

આગે ભક્ત પાછે ભક્ત ઈત ભક્ત ઉત ભક્ત
ભક્તનમેં સોહે પ્યારે દુલહે દુલહનિ ।
ભક્તનસોં મંડપ છાયો વલ્લભ કે મન ભાયો,
શ્યામ તમાલ કનક વેલ શોભા વનિ ।।૧।।
પાંડે જબ બોલે બોલ અંતર પટ લીયો ખોલ,
મિલે દોઉ આપસમેં કહત ન બની ।
દુલહે દુલહનિ સોહે સબનકો મન મોહે,
નભસોં સુરગણ કરે પહોપવૃષ્ટિ ઘની ।।૨।।

એક સમય શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુ પંઢરપુર પધાર્યા ત્યારે પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીનું સ્વરૂપ છે તેના દર્શને આપ પધાર્યા. જ્યાં શ્રીઆચાર્યજી આપની બેઠક છે ત્યાં આપ બિરાજ્યા, ત્યાં આપને શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી મળ્યા અને શ્રીમુખથી કહ્યું, 'જો તુમ વિવાહ કરો.' આવું પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી એ એટલા માટે કહ્યું કે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના માર્ગની સ્થિતિ તો ઘણા લાંબા સમયની છે અને દૈવીજીવનો અંગીકાર ઘણા સમય સુધી કરવાનો છે. જો આપ વિવાહ ન કરશો તો દૈવીજીવનો અંગીકાર શિષ્ય દ્વારા થશે. જેમ શેઠ પુરુષોત્તમદાસને નામ આપવાની આજ્ઞા આપી, જે નામ સંભળાવતા. તેમ બીજા સેવકોને પણ નામ આપવાની આજ્ઞા શ્રીઆચાર્યજીની હતી. તેથી ઠાકુરજીએ વિચાર્યું કે આજે સાંપ્રત ભગવદીય નામ આપે છે તે તો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના પરમ કૃપા પાત્ર છે અને અંગ સ્વરૂપ છે, તેથી એમને તો જીવને કૃતાર્થ કરવાનું સામર્થ્ય છે. જેમ ગદાધરદાસજીએ ભક્તિ આપી અને પ્રભુદાસજીએ મુક્તિ આપી. પણ આગળ એવું સામર્થ્ય કોઈનું રહેશે નહીં. જેમ બીજા સંપ્રદાયમાંથી વેદમાર્ગ છૂટિ ગયો, તેમ આ સંપ્રદાયમાંથી પણ છૂટી જાય તો જીવ કૃતાર્થ ન થાય. એટલા માટે પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ શ્રીઆચાર્યજીને આજ્ઞા આપી. ''તુમ વિવાહ કરો તો મૈં તુમ્હારે ઘર જન્મ લેઉંગો.''

કાશીમાં મધુમંગલ નામના તેલંગ બ્રાહ્મણે પોતાના ઘરે પધરાવીને સારુ મુહૂર્ત જોઈ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીનો વિવાહ પોતાની કન્યા સાથે કરી દીધો. જેમ આપશ્રી પૂર્ણપુરુષોત્તમ તેવી રીતે તે સાક્ષાત શ્રીમહાલક્ષ્મીજી. 卐

॥

ક્ત
।
યો,
૨॥
ોલ,
।
ોહે,
૨॥

ાપ
ુના
જેમ
ર્યું કે
જેમ
આ
.''
શ્રી

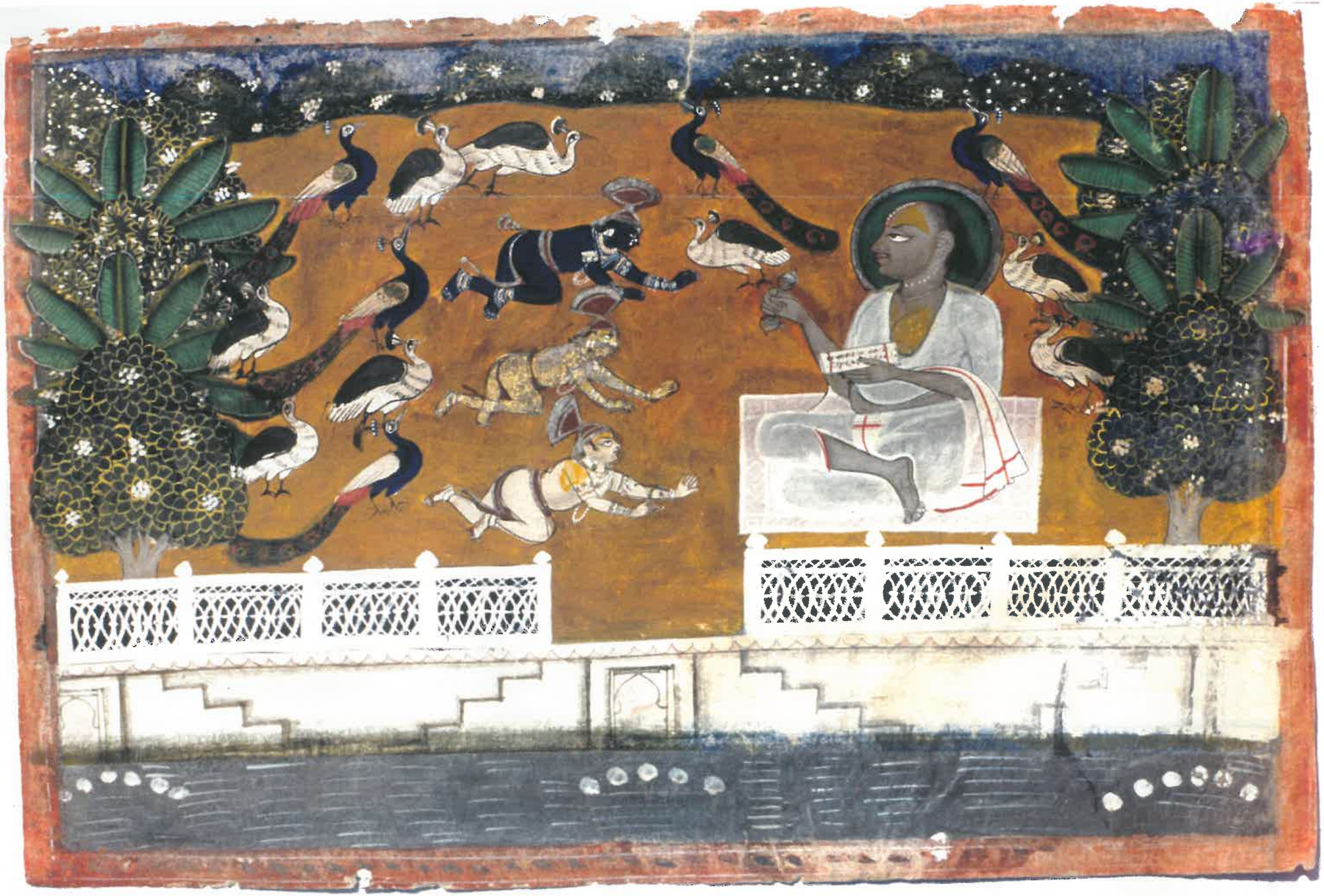

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

રંગેતે રમતા દીઠડા, બળદેવ શ્રીગોવિન્દ ।
એ પુત્ર ભાવે પ્રકટશે, મન ઉપનો આનંદ ।।૨૩।। (વલ્લભાખ્યાન-૨)

''શ્રીસ્વામિનીજી સહિત શ્રીકૃષ્ણ અને બલદેવને રમતા જોઈ; આનંદ એ થયો કે આ આનંદનિધિ ભવિષ્યે મારે ત્યાં પ્રકટશે.

॥ પુષ્ટિમાર્ગના પાંચતત્ત્વ અને પંચામૃત ॥

પુષ્ટિમાર્ગનાં પાંચ તત્ત્વ નિત્ય ગાઈએ રે,
તેના જન્મો જન્મના પાપ સર્વે જાશે રે,
શ્રીજી શ્રી નવનીતપ્રિયાજી સુખકારી રે,
સમરો શ્રીમથુરાનાથ કુંજ વિહારી રે,
શ્રી વિઠ્ઠલેશરાય શ્રી દ્વારકેશરાય ગિરિધારી રે,
શ્રી ગોકુલચંદ્રમાજી શ્રીમદ્‌નમોહન પર વારી રે,
બીજું તત્ત્વ શ્રીવલ્લભકુલને ભજીએ રે,
કુડાં લોકલાજને કાજ સર્વે તજીએ રે,
ત્રીજું તત્ત્વ શ્રીગોવર્ધનધર ગાઈએ રે,
શ્રી નટવરલાલજીનું ગમતુ સર્વે થાશે રે,
ચોથું તત્ત્વ શ્રીયમુનાજીનો જાણો રે,
કરો સ્નાન જલ ને પાન એ સુખમાણો રે,
પાંચમુ તત્ત્વ શ્રીવ્રજભૂમિને ગાઈએ રે,
નિત્ય ઉઠી વૈષ્ણવજન પદરજ પાઈએ રે,
પાંચે તત્ત્વનું ધ્યાન નિરંતર ધરીએ રે,
તો મનવાંછિત ફળ સર્વે લીજે રે,
પાંચે તત્ત્વ શિવ બ્રહ્માદિકને દુર્લભ રે,
શ્રીવલ્લભ પ્રભુ પ્રગટ પ્રમાણ કર્યા સર્વે સુલભ રે,
એ શોભા જોઈ હરિદાસ જાય બલિહારી રે,
એ લીલા ગાજો નિત્ય નર ને નારી રે.

卐

પાંચ તત્ત્વ	**પંચામૃત**
શ્રીનાથજી	શ્રીમહાપ્રભુજી
શ્રીયમુનાજી	શ્રીઅક્કાજી
શ્રીવલ્લભ કુલ	શ્રીદમલાજી
શ્રીગિરિરાજજી	શ્રીશ્યામદાસ સુથાર
શ્રીવ્રજભૂમિ	શ્રીરજોબાઈ ક્ષત્રાણી

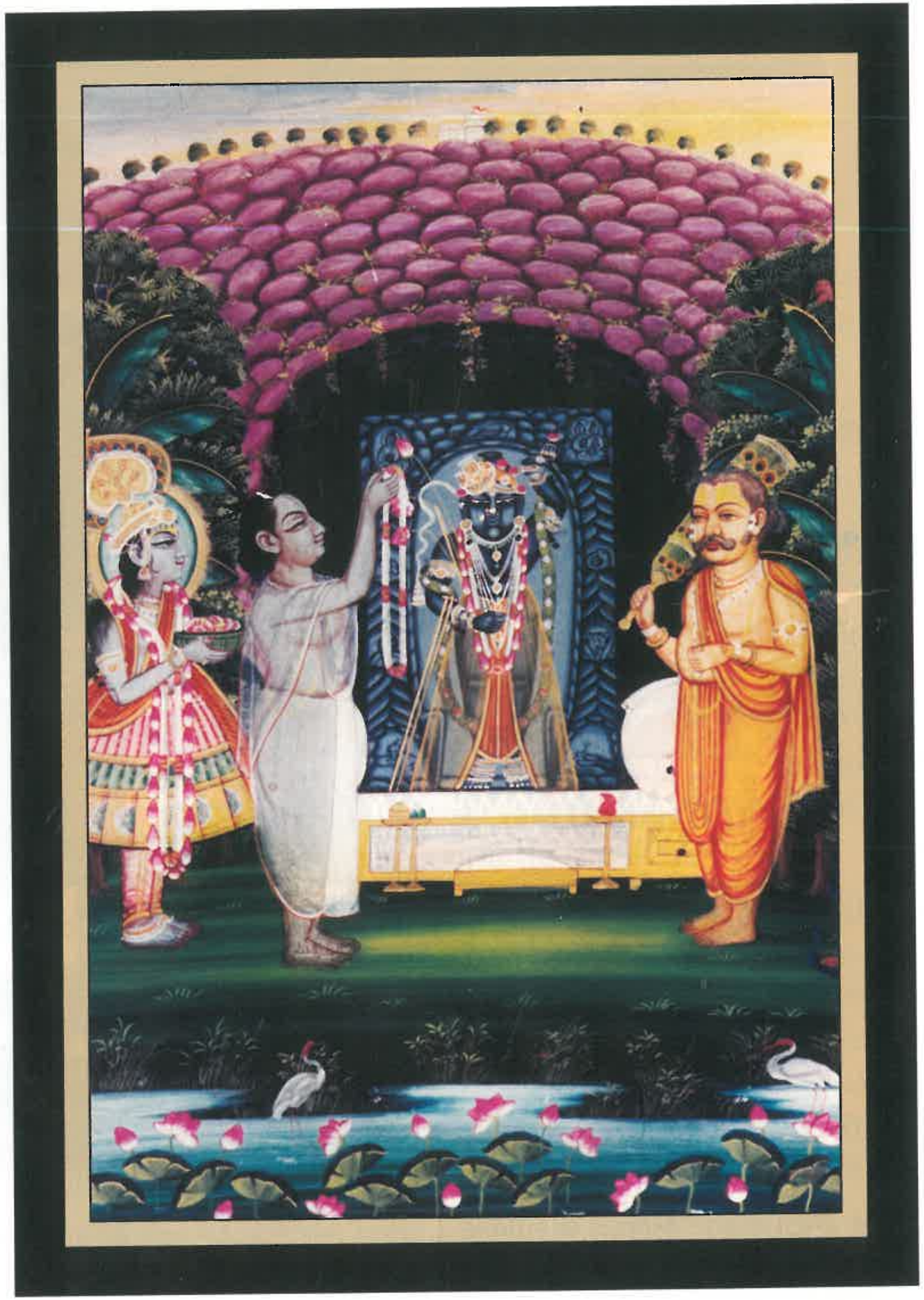

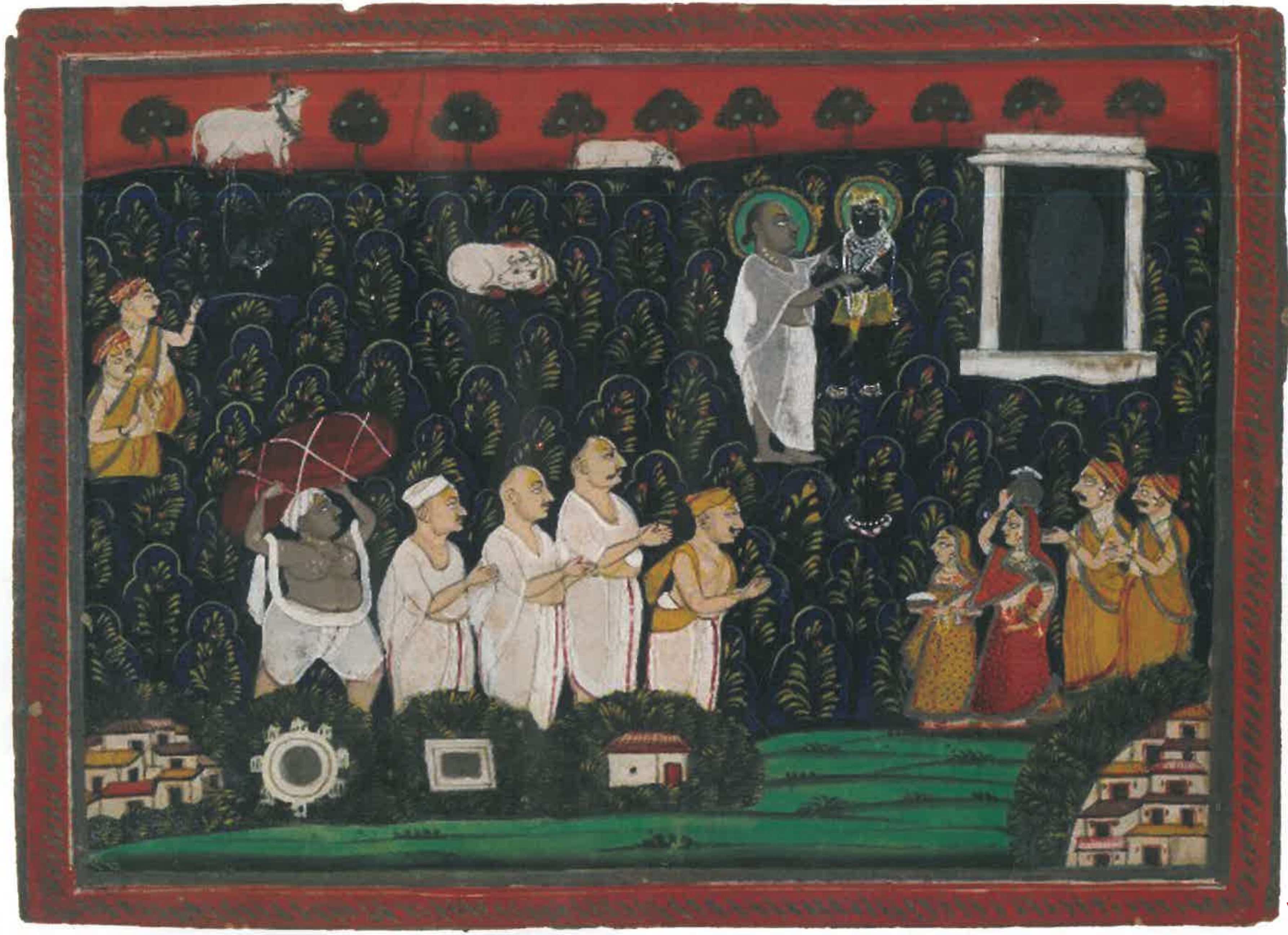

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

ગિરિરાજને આશ્વાસ દીધો, ધરી કોમલ ચર્ણ ।
હરખે તે સામા આવીયા, શ્રીગોવર્ધન ઉદ્ધારણ ।।૨૬।। (વલ્લભાખ્યાન-૨)

''ગિરિરાજ પર્વત પર શ્રીવલ્લભપ્રભુ પધારી, પોતાના કોમળ ચરણાર્બિન્દનો સ્પર્શ આપી, પર્વતરૂપે થયેલા હરિદાસ વર્યને ધીરજ દીધી અને ત્યાં પ્રકટ થયેલા શ્રીગોવર્ધનોદ્ધરણ શ્રીવલ્લભના સામા હરખભર્યા પધાર્યા.''

॥ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના પ્રથમ સેવક – દામોદરદાસ હરસાની ॥

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુએ દામોદરદાસને કહ્યું, ‘‘જો યહ મારગ તેરે લિયે પ્રગટ કિયો હૈ’’. ‘‘જો જહાં લગિ શ્રીઆચાર્યજી કે મારગ કી સ્થિતિ હૈ તહાં તાંઈ દામોદરદાસ કી(ભી) મારગ મેં સ્થિતિ ગોપ્ય હૈ’’.

ગો.શ્રી હરિરાયજી મહાપ્રભુજીએ ભાવપ્રકાશમાં બતાવ્યું કે, ‘‘તાકો હેતુ યહ, જો - જબ લગિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કે મારગ કી સ્થિતિ હૈ તબ લગી દામોદરદાસ કો પ્રાગટ્ય ફેરિ ફેરિ હૈ (ગોપ્ય રીતિસોં); મારગ કો સ્તંભ યાતેં હૈ, જો શ્રીઆચાર્યજીને દામોદરદાસ કે હૃદય મેં ભગવદ્‌લીલા સ્થાપી, સો સંપૂર્ણ સૃષ્ટિ કે ઉદ્ધાર કે નિમિત. દામોદરદાસ કે જનમ દસલોં મારગ કી સ્થિતિ હૈ. જૈસે વલ્લભકુલ કો પ્રાગટ્ય હૈ. તેસેં હિ ભક્તિ દ્દઢ કરને કે લિએ દામોદરદાસ કો હૂ અનેક વૈષ્ણવન મેં પ્રાગટ્ય હૈ.’’

અહીં દસ જનમ ની વાતનો ખૂલાસો કરતા આપણા મહાનુભાવી ભગવદીયોએ બતાવ્યું છે કે, ‘‘નવધા ભક્તિ અને દસમી પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ જ્યાં સુધી વલ્લભી સૃષ્ટિમાં દ્દઢ થાય નહીં ત્યાં સુધી આપ શ્રીદામોદરદાસજીનું ગુપ્ત રીતે પ્રાગટ્ય છે.’’

શ્રીઆચાર્યજી ‘‘દમલા’’ કહતે. જો કોઈ પ્રકાર સોં અન્ય સંબંધ કૌ ગંધ હૂ નાહીં હૈ. શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના વચનથી બંધાયેલા દામોદરદાસ વલ્લભી સૃષ્ટિની ભક્તિ દ્દઢ કરવા માટે નિત્ય બિરાજે છે. એટલા માટે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કહે છે,

‘‘દમલા મોસો ન્યુન નહી, મમ રસકે અનુકૂળ,
શ્રીમુખ તે આજ્ઞા કરી, યહ મારગ કો મુલ.’’

ઔર કથા કહત મેં શ્રીઆચાર્યજી દામોદરદાસ સોં કહતે, જે - દમલા ! બડી બાર ભઈ હૈ, શ્રીઠાકુરજી કી વાર્તા નાહીં કરી’’. ત્યાં દામોદરદાસ લલિતા સખીરૂપના અલૌકિક ભાવ કહે છે,

‘‘લાવણ્ય અધરામૃત પીયો, ભીંજે રસકી રેલ,
સખીભાવ દમલા સહી, સરસ કરી વિરહ વેલ.’’

આ અલૌકિક વિરહ વેલ આજે પણ આપણી સમક્ષ પ્રગટ છે. આપણી દ્દષ્ટિ સામે અલૌકિક રસદાન કરવા માટે તત્પર ભગવદીયોની મંડળી બિરાજે છે. સત્સંગ સ્વરૂપે - વાર્તાજી સ્વરૂપે, હસ્ત પ્રતો સ્વરૂપે; હૃદયથી હૃદયનું આત્માથી આત્માનું, સ્વરૂપથી સ્વરૂપનું મિલન કરાવવા માટે બિરાજે છે જે -

‘‘નવઘન વલ્લભ માધુરી, વરસે દમલા સીંચ,
ઉમંગી હૃદય સરોવરી, રોપ્યો સબજન બીચ.’’

શ્રીમહાપ્રભુજી અને દામોદરદાસનો આ અલૌકિક ‘‘સરસ સ્નેહ વિલાસ’’, વિરહી જન જાણી શકે અને અનુભવ એનું પ્રમાણ છે. એની માટે એક માત્ર કૃપા, શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુની કામ આવે.

‘‘વ્યાપી રહ્યો સબ જનનમાં, જ્યાં લ્યો દમલા અંશ,
ત્યાં લ્યો શ્રીમહાપ્રભુનકો, દાન દેત નીજ વંશ.’’

આવું અદેય દાન દેવાવાળા આપણા શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કહે છે ‘‘દામોદરો ભક્તવશ્યો’’ અને શ્રીસુબોધિનીજીમાં લખ્યું છે. જે પુરુષોત્તમ સાક્ષાત્ ભક્તો ને વશ દેખાડ્યા.... ભક્ત વત્સલતા પ્રગટ કરી. તૈસેં હી દામોદરદાસ નામ કરી, દામોદર જો અનન્ય ભક્ત હૈ તિનકે બસ શ્રીઆચાર્યજી હૈ । જે દામોદરદાસને

‘‘શ્રીદામોદરદાસ કો, દાસી કહું કે દાસ,
અપની કરુણા જાણી કે, કરે દાસ કો દાસ.’’

卐

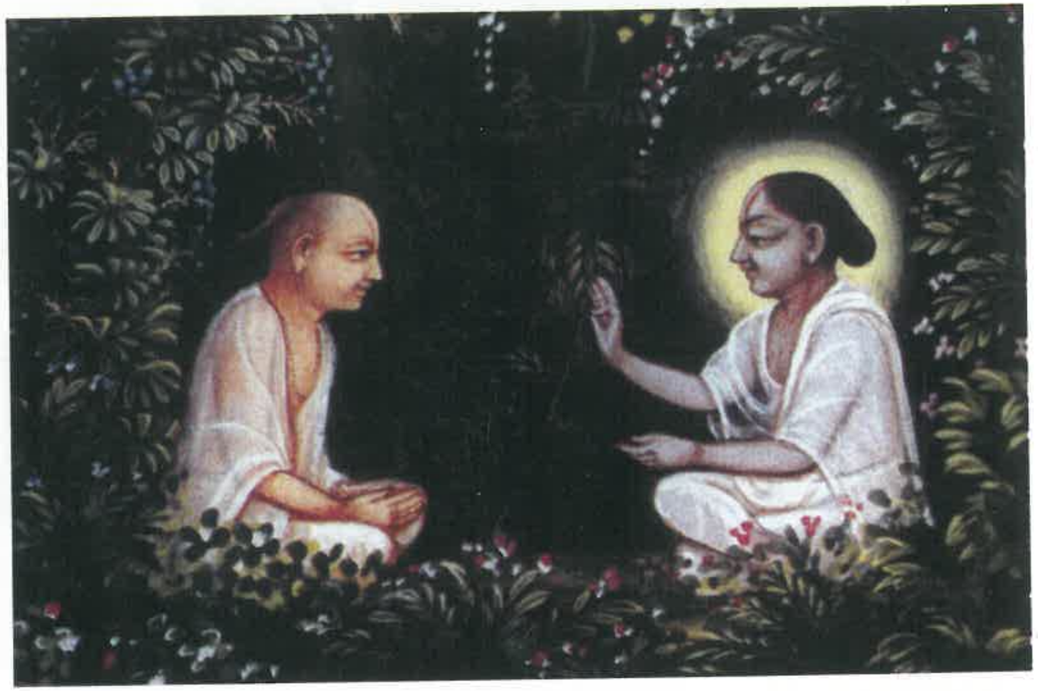

॥ કીર્તન મંડલી ॥

શ્રી વલ્લભાચાર્યજીએ શ્રીનાથજીના કીર્તનને માટે પહેલા કુંભનદાસજીને રાખ્યા હતા. પરંતુ તે ગૃહસ્થ અને કૃષિજીવી (ખેડૂત) હોવાને કારણે અધિક સમય આપવાની સ્થિતિમાં નહોતા. જ્યારે સૂરદાસ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના શિષ્ય થઈને ગોવર્ધન આવી ગયા, ત્યારે તે પ્રાત: કાલથી સાયંકાલ સુધી જતીપુરા સ્થિત મંદિરમાં ઉપસ્થિત રહીને શ્રીનાથજીના કીર્તન કરવા લાગ્યા હતા. પછીથી પરમાનંદદાસ પણ તેમને સહયોગ આપતા રહ્યા. આ પ્રકાર શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના સમયમાં શ્રીનાથજીના નિયમિત કીર્તનકાર સૂરદાસ અને પરમાનંદદાસ હતા. કુંભનદાસ પોતાના અવકાશની અનુસાર અને અધિકારી કૃષ્ણદાસ પણ પોતાની સુવિધાથી એમને સહયોગ આપતા હતા.

શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીના સમયમાં જ્યારે શ્રીનાથજીની કીર્તન સેવાને વિસ્તૃત અને સુવ્યવસ્થિત કરવામાં આવી હતી ત્યારે ઉપર્યુક્ત ચારે મહાનુભાવોની અતિરિક્ત આપના ચાર શિષ્ય - ગોવિંદસ્વામી, છીતસ્વામી, ચતુર્ભુજદાસ અને નંદદાસ પણ શ્રીનાથજીની કીર્તન સેવામાં સહયોગ આપવા લાગ્યા હતા. આ આઠોં મહાનુભાવ ગોવર્ધનના વિવિધ સ્થળોમાં નિવાસ કરતા હતા. ત્યાંથી તે દરરોજ (પ્રતિદિન) શ્રીનાથજીની સેવામાં હાજર રહીને કીર્તન કરતા હતા.

શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ શ્રીનાથજીની સુનિયોજિત કીર્તન સેવા ને માટે પોતાના સંપ્રદાયના તે સમયના સાહિત્ય-સંગીત નિષ્ણાત આઠ ભક્તજનોની એક કીર્તન મંડલીનું ગઠન કર્યું હતું. એમાં ચાર શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના સેવક હતા અને ચાર સ્વયં આપના સેવક હતા. આ આઠ મહાનુભાવ શ્રીઠાકુરજીના નિત્ય અંતરંગ સખા છે, જે શ્રીનાથજીના લીલાગાનને માટે આ ભૂતલ પર અવતરિત થયા છે. એટલા માટે એમને પહેલા અષ્ટ સખા કહેવામાં આવતા. પછી એમને 'અષ્ટ છાપ' પણ કહેતા. કારણ કે શ્રી વિઠ્ઠલનાથજીએ એમના નિર્વાચન દ્વારા એમની ઉપર આપશ્રીના આશીર્વાદની મૌખિક છાપ લગાવી હતી. 'અષ્ટ સખા'ની અપેક્ષા 'અષ્ટછાપ' નામથી વધારે પ્રસિદ્ધ રહ્યા છે.

श्री वल्लभ-विट्ठल चरन, सेवक प्राण अनन्य ।
अंतरंग श्रीहरि - सखा, 'अष्टछाप' जग धन्य ।।

આ આઠ કીર્તનકારોના આઠ સહકારી (સાથે રહેવાવાળા) પણ હતા, જેને 'ઝેલા' (ઝીલનાર) કહેવામાં આવતા. તે કીર્તનમાં સહયોગ આપતા હતા અને ગાયેલા પદોને કંઠસ્થ કરી લેતા હતા. પછી અવકાશના સમયે તે પદોને લખી લેતા હતા. આ પ્રકાર એમના દ્વારા લખેલા કીર્તન-પદ પુષ્ટિ સંપ્રદાયની ''અક્ષય નિધિ'' બની ગઈ. 卐

અષ્ટ સખા :

સૂરદાસ, કુંભનદાસ, કૃષ્ણદાસ, પરમાનંદદાસ, ગોવિંદ સ્વામી, છીતસ્વામી, ચતુર્ભુજદાસ, નંદદાસ

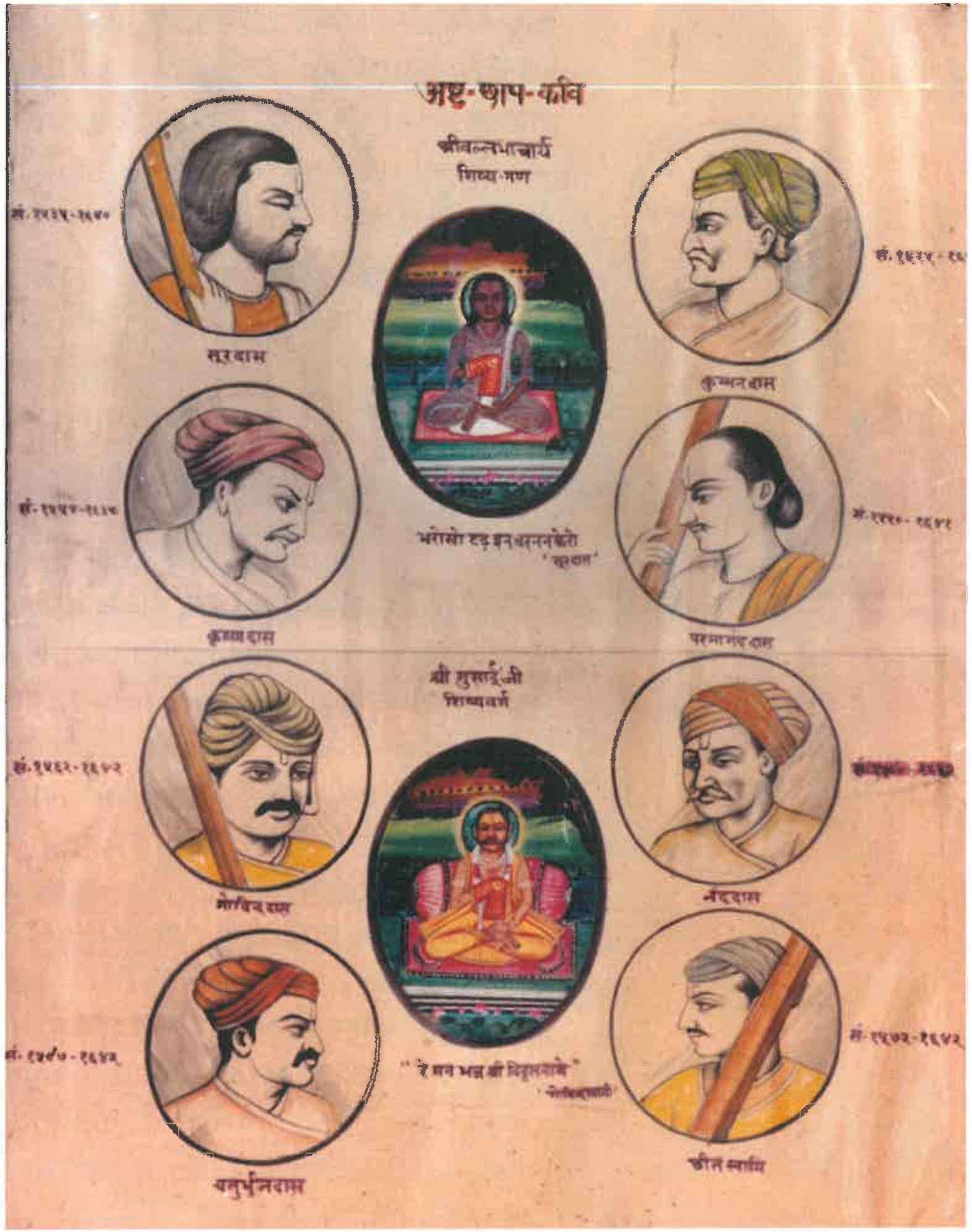

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીનો આશ્રય ॥

શ્રીમદ્ ભાગવતના બીજા સ્કંધમાં લખ્યું છે, જે સમયે બ્રહ્માજી ધ્યાનમાં મગ્ન હતા ત્યારે નારદજીએ પૂછ્યું કે, ''આપ સૌથી મોટા છો, પછી કોનું ધ્યાન કરો છો ? આપથી મોટું કોઈ નથી.'' ત્યારે બ્રહ્માજીએ કહ્યું, ''હું એનું ધ્યાન કરી રહ્યો છું - જ્યારે હું નહોતો, ત્યારે એના પહેલા કોઈ હતું. જ્યારે હું નહી હોઉં ત્યારે મારા પછી પણ કોઈ હશે.'' આ દર્શન સિદ્ધાંતનો ઉત્તર છે. જીવે આ નક્કી કરવું પડશે કે, ''હું નહોતો ત્યારે મારા પહેલા કોણ હતું ? હું નહીં રહું ત્યારે મારા પછી કોનું અસ્તિત્વ હશે ?''

આ બે વાતોને જે જાણે છે, તે જ દષ્ટિવાળો વ્યક્તિ છે. આ બંને વાતોને જે નથી જાણતો તે દષ્ટિહીન (આંધળો) છે. જીવને આ બે દષ્ટિની આવશ્યકતા છે.

સુરદાસજીએ આ આશયથી કહ્યું છે, ''સૂર કહા કહે દુવિધ આંધરો'' હું બે પ્રકારનો અંધ છું. આંધળો તો એક જ પ્રકારનો હોય છે. આંધળાપણું બે પ્રકારનું ના હોય. એટલા માટે કહે છે કે, ''મારાથી પહેલાં કોણ હતું ? એ પણ હું નથી જાણતો અને મારાથી પહેલા કોણ હતું તે જોયું નથી. અને મારા પછી કોણ હશે એ પણ મારા જોવામાં નથી આવતું. આ બે વાત જોવામાં નથી આવતી, એટલા માટે કહું છું,

''સૂર કહા કહે દુવિધ આંધરો.'' હવે તો બસ આપનો એક જ આશ્રય છે.''

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના આશ્રીત જીવો ॥

જ્યાં સુધી કોઈપણ જીવ દુનિયામાં આવશે અને ભક્તિ કરશે તેમને જે જન્મ છે, તે જગતમાં ફરી ફરીને થશે અને ઘણી વખત થશે. એનાથી વિપ્રીત જન્મ લેવા વાળા પ્રાણી અગર જન્મ લેશે અને ભગવદ્ સેવા કરશે અને પોતાના આચાર્ય (ગુરૂ)નો આશ્રીત થઈને કરશે તો તેનો જન્મ એ જગતમાં સમય સમયે (બારી-બારી) થશે. અહીં ફરી ફરીને અને સમય સમયે (બારી-બારી)માં તફાવત છે. ફરી ફરીને જન્મ કાળને આધીન છે. સમય-સમયે જન્મ ભગવદ્ ઈચ્છાને આધીન છે. સ્વતંત્ર ભગવદ્ ધર્મ પાલન કરવાની અપેક્ષા આચાર્યશ્રીને આધીન, આશ્રીત કે આશ્રયમાં રહીને જીવન જીવવાવાળા (વ્યાપન) જીવ ક્યારેક નંદાલયમાં, ક્યારેક વ્રજમાં, ક્યારેક નીકુંજમાં, ક્યારેક પરમધામમાં સેવા કરવાનો વારો તેમને મળે છે. આટલી જગ્યાની સેવા એક સાથે ન મળતા સમય-સમય (બારી-બારી)થી મળે છે. વર્ષ આખાની સેવા, તેના ક્રમ અથવા આપણે જોઈએ તો ત્યાં પણ સમય-જગ્યા (કાલ સ્થાન) અને ગોપીજન ઉત્સવ, મનોરથ, છાક-ખંડીતા, વધાઈ, બાલલીલા, મુરલી, હુલ્લાસ, નવવિલાસ, વિલાસ, કરખા અને વસંતનો વારો (સમય) આવે છે. એવી રીતે જીવને વારો (મોકો) મળે છે. આ ફક્ત શ્રી મહાપ્રભુજીના આશ્રીત જીવોને જ મળે છે. કોઈ કવિએ (ભક્ત છે પણ અષ્ટછાપમાં નથી) કહ્યું છે, ''બારી બારી બારી જાઉં બનવારીપેં''. 卐

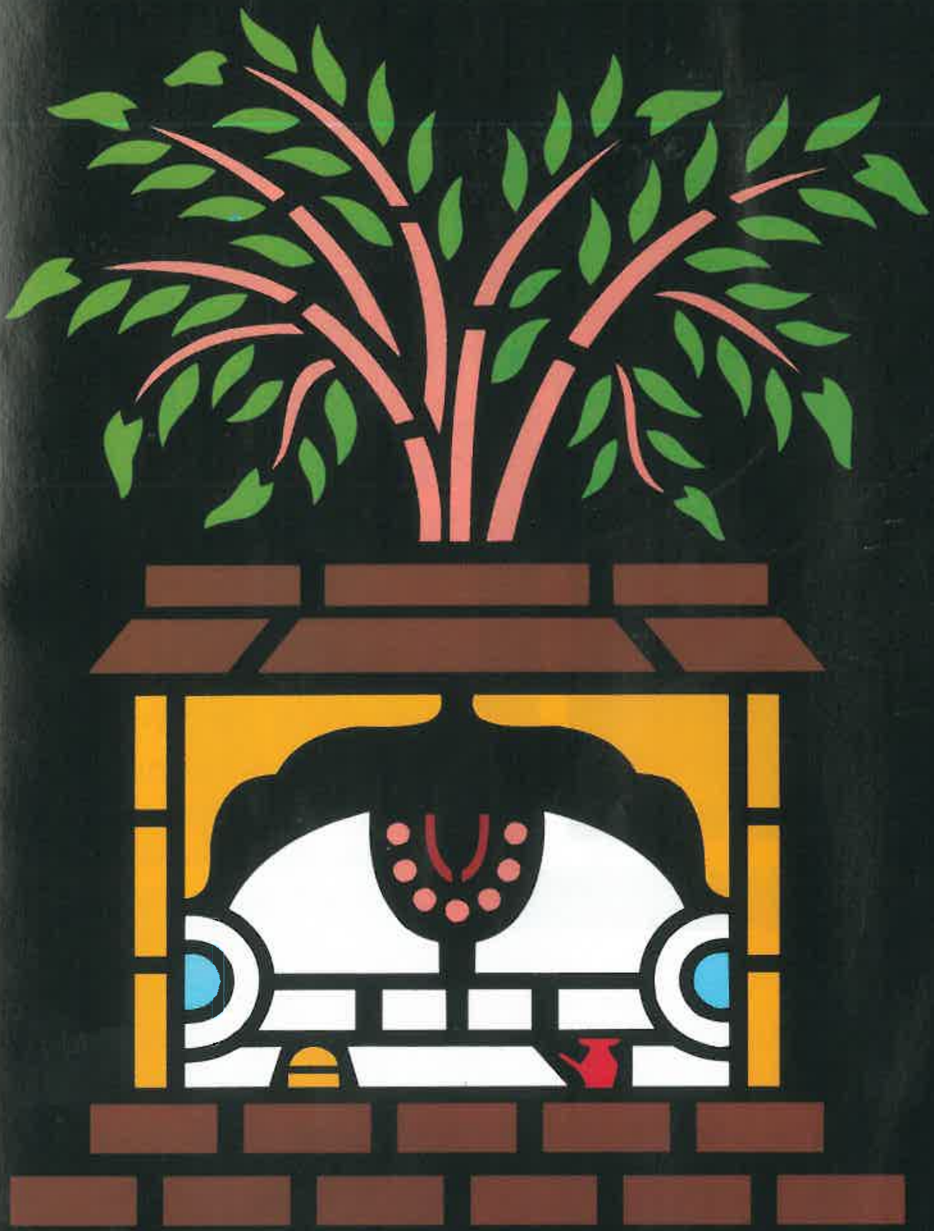

॥ શ્રી બેઠકજી ॥

જ્યાં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી બિરાજે છે, તે સ્થાનને બેઠક કહેવાય છે. ‘‘બે’’નો અર્થ છે નિશ્ચય, ‘‘ઠ’’નો અર્થ છે જ્ઞાન શૂન્ય, ‘‘ક’’નો અર્થ છે. ‘જે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમની સેવા રૂપ જ્ઞાનથી નિશ્ચય પૂર્વક શૂન્ય અથવા રહિત છે (માયાવાદ)’, તેમના કલ્યાણની વાત, ઉપકારની વાત જ્યાં વિચારવામાં આવે છે તે સ્થળ બેઠકજી કહેવાય છે.

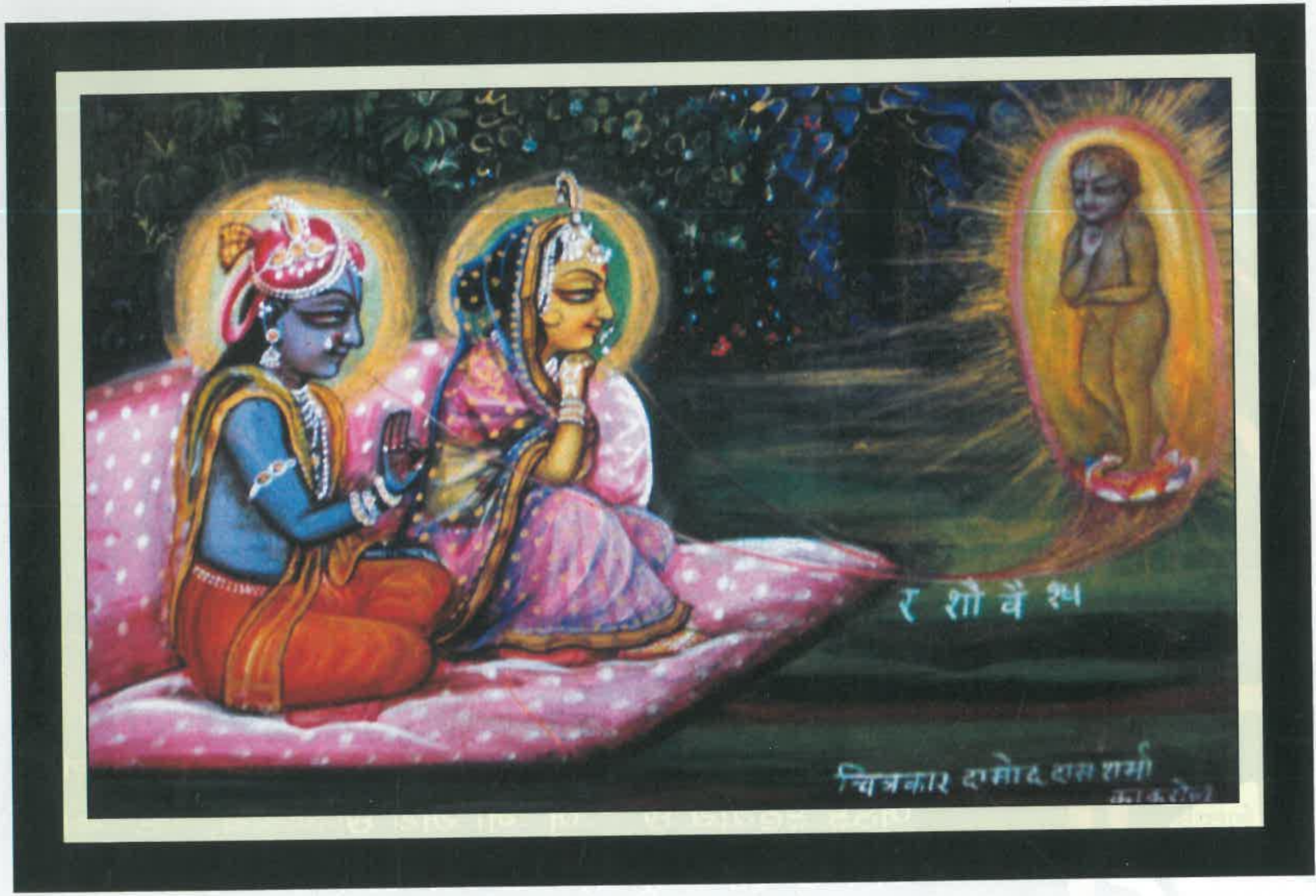

सौन्दर्यं निजह्रद्गतं प्रकटितं स्त्रीगूढभावात्मकं
पुंरूपं च पुनस्तदंतरगतं प्रावीविशत् स्वप्रिये ।।
संश्लिष्टावुभयोर्बभौ रसमयः कृष्णो हि तत्साक्षिकम्
रूपं तत् त्रितयात्मकं परमभिध्येयं सदा वल्लभम् ।।१।।

શ્રીઠાકોરજીના હૃદયમાં શ્રી સ્વામિનીજી બિરાજે છે. શ્રી સ્વામિનીજીના હૃદયમાં શ્રી ઠાકોરજી બિરાજે છે. જ્યારે વિપ્રયોગ થયો ત્યારે બંનેના હૃદયમાંથી સ્વરૂપ પ્રગટ થયું. ત્યારે શ્રીઠાકોરજીને એવું લાગ્યું કે હું શ્રીસ્વામિનીજી છું અને શ્રીસ્વામિનીજીને લાગ્યું કે હું શ્રીઠાકોરજી છું. આવો ઘણો જ વિરહ બંનેમાં પ્રગટ થયો. ત્યારે બંનેના મુખમાંથી વિરહની જ્વાલા નીકળી. 'અગ્નિ મહાપ્રકાશવાળો' ત્યારે તે બંને અગ્નિને શ્રીઠાકોરજીએ સંયોગ રસમાં પ્રવેશ કરાવ્યો ત્યારે ત્રીજું સ્વરૂપ પ્રગટ થયું.

તે સ્વરૂપ બંનેની વિરહ અગ્નિ અને બંનેનો સંયોગ રસ, એવું તૃતિયાત્મક સ્વરૂપ થયું. તે શ્રીઠાકોરજીને પરમ પ્રિય ધ્યાન ગમ્ય અતિ અદ્ભુત છે. આ સ્વરૂપ શ્રીમહાપ્રભુજીનું છે. આપની કૃપા વગર સંયોગ અને વિપ્રયોગ રસ સિદ્ધ ના થાય.

॥ શ્રીબેઠકજીમાં રસ લીલાનો આનંદ ॥

શ્રી બેઠકજી મધપુડામાં રહેલા મધ જેવું છે. જેમ મધમાખીઓ, અનેક વૃક્ષના પત્ર-પુષ્પ પર બેસી શાંતીથી રસ લઈ મધપુડો બનાવી તેમાં મધુરસ સંપાદન કરી તેને અનેક માખીઓ મળીને પાન કરતી કલ્લોલ કરે છે. તેમ ભાવુકો પણ અનંત ભેગા મળી વ્હાલા શ્રીવલ્લભની લીલારસ વ્હાલથી લઈ અખંડ કલ્લોલ કરે છે. સૌ કોઈ આનંદ માટે વલખાં મારે છે. તે આનંદ તો પરમાનંદ પાસે છે. એ આનંદ શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકજીમાં મળે છે.

શ્રી બેઠકજીમાં રહેલો આનંદરસ તેનું પાન કરનાર પ્રપંચ વિસ્મૃતિપૂર્વક શ્રીપ્રભુના રૂપ માધુર્યમાં નિરોધ પામેલા છે અને દૈવીજીવો સહજમાં એ સિદ્ધ કરી શકે છે.

શ્રીગુરૂનું પરબ્રહ્મત્વ, દર્શાવનારૂ અને વૈષ્ણવનું શુદ્ધ સ્વરૂપ પ્રગટ કરનારાં તથા રસિક રૂપ દર્શાવનારા આ શ્રીબેઠકજી છે.

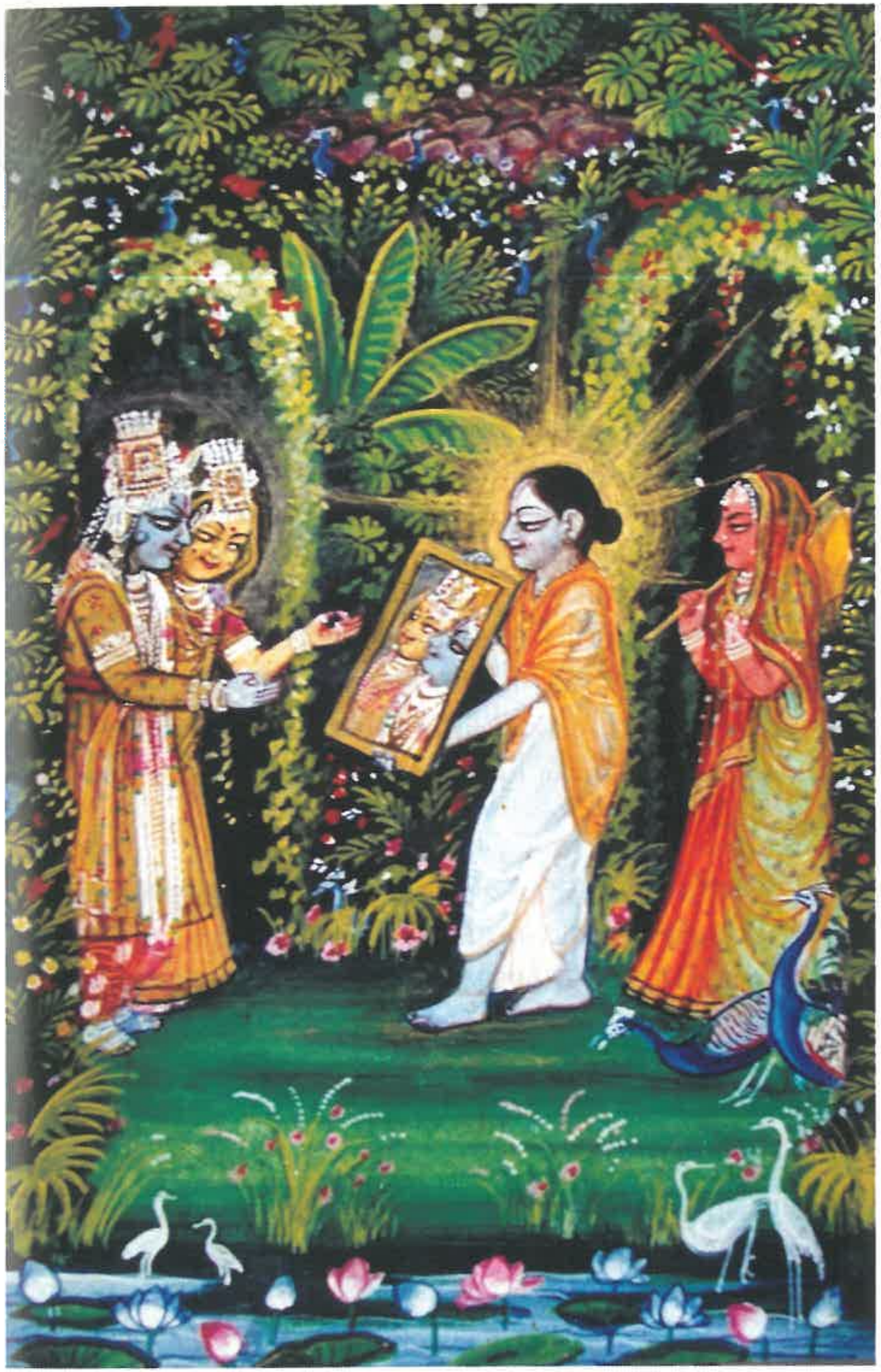

વેદ વેદાંગ શાસ્ત્રસાર નહિ સમજી શકનાર માટે પણ આ નિષ્કંટક માર્ગ દર્શક શ્રીબેઠકજી છે. ત્યાં જતાં જ અંતરમાં આનંદની ઉર્મીઓનો કોઈ અવનવી અલૌકિક ઉદય થાય છે. જેમ વૃક્ષના મૂળમાં જળનું સિંચન થતા માત્રમાં આખુ વૃક્ષ ડાળ-પાંખડાં-પત્ર-પુષ્પ-સંચૂત પ્રફુલ્લીત થાય છે. તેવો જ શ્રીબેઠકજીનો અનુપમ રસ છે. (આલોક-પરલોક સહીત)

જેના હૃદયમાં અલૌકિક અમુલો રસ ઉતર્યો તેનાં રોમેરોમ આનંદ મગ્ન થઈ દશાનો સ્વત: હૃદય પલટો થઈ જાય છે. જેણે નથી પીધો તેણે પીને અનુભવવા યોગ્ય છે. પીધા પીધામાં ફેર છે. પ્રેમ, દૈન્ય અને વિશ્વાસ તેમાં મુખ્ય છે. છતાં અવિશ્વાસુ આસુરને પણ પીધાની અસર જ્યારે ત્યારે થવાની જ એવો શ્રીબેઠક રસ લીલાનો પ્રતાપ છે.

સ્વધર્મ વિનાનું અને હરિમાં વિશ્વાસ વગરનું જીવતર વૃથા છે. અસમર્પિત, અન્યાશ્રય, અસદ આલાપને દુ:સંગ, તેને જીતવો દુષ્ટ વિષયોથી કેમ કેમ નિવૃત્ત થવું, આધિદૈવિક જીવન કેમ જીવવું ? ભક્તિના શિખરે કેમ ચઢવું ? પ્રેમની ધ્વજા કેમ ફરકાવવી ? રોમેરોમ રસાદ્ર કેમ કેમ કરવાં, દૈન્ય પ્રેમ ભરી કથાઓ ક્યાંથી ભેગી કરવી ? વિવિધ પ્રકારની અલૌકિક રસમય ભાવનાઓથી હૃદય કેમ ભરવું, રસો વૈસ: પ્રભુના પુષ્ટિમાર્ગમાં પળાવનારી ચેતવણી ચિત્તમાં કેમ કેમ સ્થિર કરવી. ભગવાન અને ગુરુઓનું દાસત્વ કેમ સિદ્ધ કરવું ? શ્રીકૃષ્ણ અને શ્રી રાધિકાજીના યુગલ રસે રસત્તર કેમ કરી બન્યા રહેવું ? બસોબાવન, ચોરાશી, અષ્ટસખા તથા દામોદરદાસાદિનો અનુરાગ અંતરમાં કેવી રીતે ઉતારવો ? તેમનો સેવા રસાસ્વાદ આપણે કેવી રીતે મેળવી શકીએ ? એ સર્વ પ્રબંધ શ્રીબેઠકજીની રસલીલામાં નવીન (નિત્ય નવીન) રીતે નિરૂપેલો છે. તે મગજને એકાગ્રતા આપી ચિત્તનું ચાંચલ્ય તજીને જોશે તેને સર્વ જડશે.

શ્રીબેઠકજીનું સ્વરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીના શુદ્ધાદ્વૈત સિદ્ધાન્તાનુસાર પ્રતિપાદન થયેલું છે. તે સર્વ સંમત છે. શ્રીબેઠકજીમાં નવધાભક્તિ, પ્રેમલક્ષણા, આસક્તિ, વ્યસન અશાંશી ભેદ, પૂજામાર્ગ અને પુષ્ટિમાર્ગનો ભેદ, ભગવદ્ જ્ઞાન, બાહ્ય જ્ઞાન, વૈષ્ણવતા, દુ:સંગ, વિજ્ઞાનાદિ અનેક સિદ્ધાન્તિક ભાવો સ્ફુરાયમાન થાય છે. સાનુભાવ થાય છે. શ્રીમહાપ્રભુજીની રસલીલાનો અનુભવ થાય છે.

શ્રીમહાપ્રભુજી જેના ઉપર અમિદષ્ટિથી જુવે તેને જ તેમનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે. શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો પરિવાર શ્રીવલ્લભ રસાત્મક રૂપમાંથી જ પ્રગટ થયેલો છે. તે સર્વ પરિકર સ્વરૂપો કુંજ, નિકુંજ, મહાકુંજ, ઉપકુંજોના ભાવોથી ભરેલો છે. તેઓશ્રીઓ અધિકાર પરત્વે સ્વત: સેવકોને સુખદાન કરે છે. કૃપા માર્ગમાં કૃપા માગી મળતી નથી.

આધિદૈવીક, આધ્યાત્મિક, આધિભૌતિક પ્રકારે ભગવદ્લીલા સ્વરૂપે તેમનાં બિરાજવાનાં સ્થાન અને તે તે સ્વરૂપોના ભક્તોની જુજવા પ્રકારની ભક્તિ તે સૌ અત્રે શ્રી બેઠકજીમાં નિરૂપેલી છે. 卐

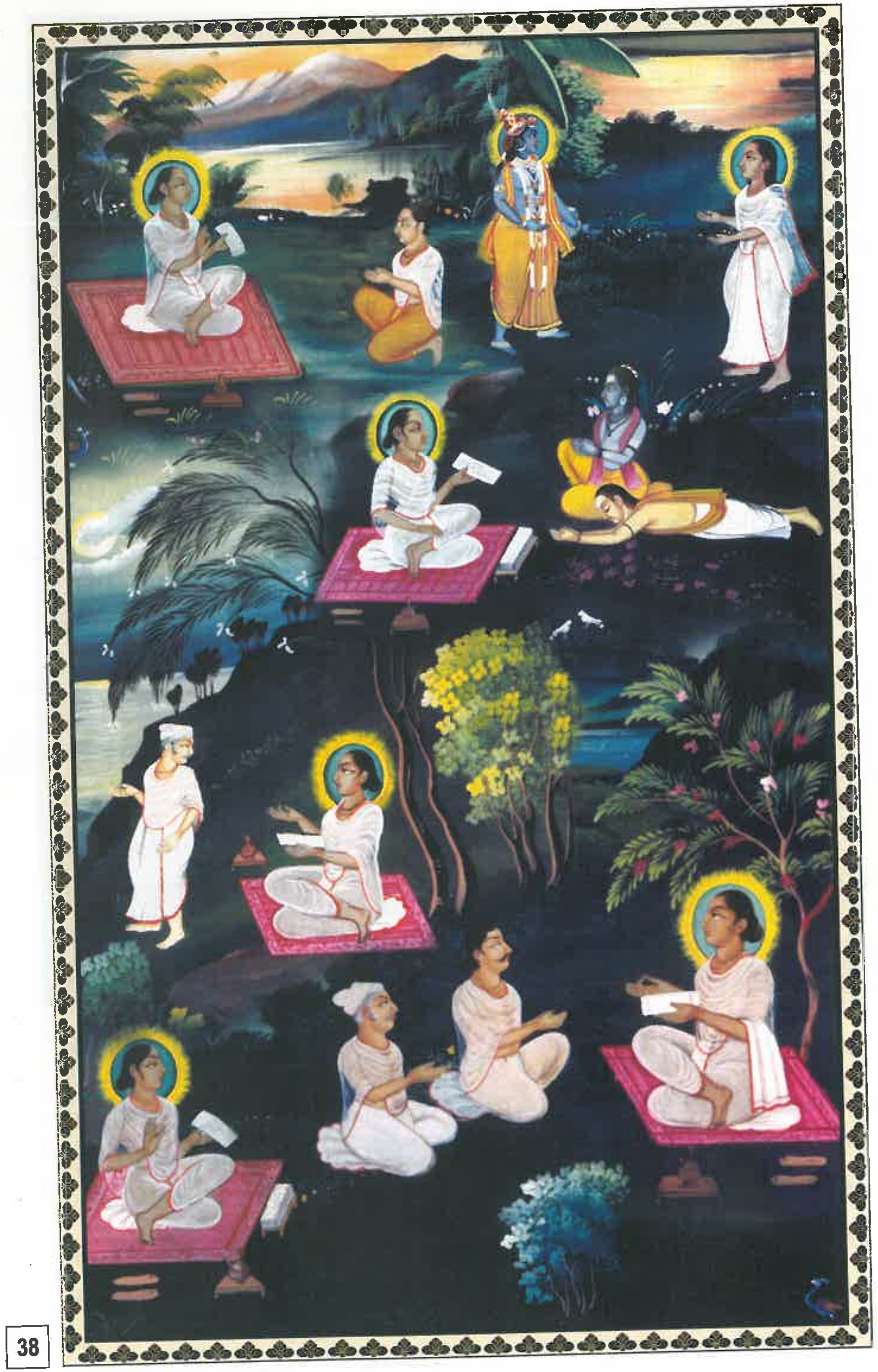

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીની પૃથ્વી પરીક્રમા ॥

સંપ્રદાયના પુષ્ટિમાર્ગીય પ્રારંભકાલ (જે સમયમાં કનકાભિષેક થયો હતો)થી જ શ્રીમહાપ્રભુજીને ભગવદ્ સ્વરૂપ માનવામાં આવ્યું છે. શ્રીમદ્ ભાગવત્ એકાદશ સ્કંધમાં ઉધ્ધવજીને ભગવદ્ આજ્ઞા છે, ‘‘આચાર્ય મામ વિજાનીયત્’’ અને બીજા પણ પુરાણોના પ્રમાણે શ્રીમહાપ્રભુજી ‘‘વસ્તુત: કૃષ્ણ’’ જ છે અને શ્રીહરિરાય મહાપ્રભુજીએ ૨૪ અવતારોના ગુણ અને ધર્મના સામ્યવાદ શ્રીમહાપ્રભુજીમાં પ્રમાણીત કર્યા છે. આમાં વામન ભગવાનના પણ ગુણ અને ધર્મ શ્રીમહાપ્રભુજીમાં બતાવ્યા છે. જેવી રીતે શ્રીવામન ભગવાનનું મૂળ નામ ‘ત્રિવીક્રમ’ છે અને એમણે ત્રણ લોક બે પગના વિક્રમથી માપ્યા હતા, અને ત્રીજા પગના વિક્રમથી બલીરાજાનો અંગીકાર કર્યો હતો. આજ ક્રમ શ્રીમહાપ્રભુજીની ત્રણ પૃથ્વી પરીક્રમાથી છે. આ ત્રણ પરીક્રમા રાજસ-તામસ અને સાત્વીક ભક્તોને અનાયસ પોતાની તરફ આકર્ષીત કરવાને માટે છે. અત: ત્રણવાર ત્રણ રીતે પૃથ્વી પરીક્રમા છે.

(૧) જેવી રીતે રાજા બલીને ત્યાં શ્રીઠાકુરજી પોતાની ઈચ્છાનુસાર પધાર્યા (૨) ઈચ્છાનુસાર પોતાની યાચના રાખી (૩) પોતાની ઈચ્છાનુસાર જ ત્રણ લોક માપ્યા. (૪) પોતાની ઈચ્છાનુસાર જ રાજા બલીને ત્યાં સેવાર્થે પાતાલમાં બિરાજ્યા. આવી રીતે જ શ્રીમહાપ્રભુજીના ચાર કાર્ય છે. (૧) ભગવદ્ આજ્ઞા ઈચ્છા આ બન્નેનું પાલન કરવું. (૨) ભગવદીય જીવોનો અંગીકાર કરવો. (૩) પુષ્ટિમાર્ગની સમગ્રતાનું વિચારપૂર્વક સ્થાપન કરવું. (૪) સેવ્ય સ્વરૂપ શ્રીહરિને ગોવર્ધન પર્વતથી પ્રગટ કરવા.

શ્રીમદ્ ભાગવત્ના છ અધ્યાયોમાં નારદજી અને ભક્તિનો સંવાદ વૃન્દાવનમાં કહ્યો છે. ભક્તિ એ અહીં નારદજીને પોતાનું જીવન વૃતાંત સંભળાવ્યું છે. ભક્તિએ કહ્યું છે (૧) મારો જન્મ દ્રવિડમાં થયો છે. (૨) મારું પાલન-પોષણ કર્ણાટકમાં થયું છે. (૩) ગુજરાતમાં આવી હું જીર્ણ થઈ. ‘‘ગુર્જરે જીર્ણતામ ગતા’’, અહીં જીણનો અર્થ કમજોર અથવા સુકાયેલું નથી, અહીં જીર્ણનો અર્થ પ્રાચીન છે. આને એવી રીતે સમઝીએ કે ભક્તિ ગુજરાતમાં પ્રમાણ રૂપ રહી ગઇ અને પ્રમાણ ગ્રંથોમાં સુરક્ષીત રહે છે. અત: હું ભક્તિ પુસ્તકાલયની જીર્ણ ગ્રંથોની ધરોહર થઇ ગઈ. (૪) અને આ વૃન્દાવનમાં આવવાથી નવા-નવીન સ્વરૂપ વાળી (પૂર્ણ યૌવનવાળી) થઇ ગઈ. જે વસ્તુ દુનિયામાં અતી પ્રાચીનતામાં લુપ્ત થઈને પાછી જોવામાં આવે છે ત્યારે તે નવી જેવી દેખાય છે. આ જ પુષ્ટિમાર્ગના લક્ષણ છે. જે અતી પ્રાચીન સારસ્વત કલ્પમાં હતો તે હવે દ્વાપરના અંતમાં અને આ અઠ્ઠાવીસમાં કલીયુગમાં પ્રગટ થયો છે તે એકદમ નવો છે. ‘‘નીત્ય લીલા નીત્ય નૌતમ શ્રુતિ ન પામે પાર’’

આ પુષ્ટિમાર્ગીય ભક્તિ નીત્ય-નુતન છે. સારસ્વત કલ્પની પછી જે ભગવદ્ ભક્તિને પ્રભુ ચરણોમાં સમર્પીત થવાનો આટલા દિવસો પછી અવસર મળ્યો હોય એ ભક્તિને ક્ષણ-પ્રતિક્ષણ વિરહાનુભવ નિશ્ચીત છે. એટલા માટે પુષ્ટિની વર્તમાન સ્થિતિમાં વિરહ અને તાપ ભાવને મુખ્ય ગણ્યા છે. ભક્તિની આ ચાર જીવન યાત્રાઓના ક્લેશને શ્રીઠાકુરજી સહન કરી શક્યા નહીં. એ પુષ્ટિભક્તિની ચાર અવસ્થાઓના ચાર પ્રકારના ક્લેશને નિવારણ કરવાને માટે શ્રીઠાકુરજી શ્રીવલ્લભના સ્વરૂપમાં પ્રગટયા. શ્રીકૃષ્ણ રૂપે ગીતામાં ચાર પ્રકારના ભક્તને ચાર પ્રકારની ભક્તિથી આનંદીત કરવાને માટે શ્રી મહાપ્રભુજીએ ત્રણ પૃથ્વી પરીક્રમા અને ચોથા વ્રજવાસ પ્રમુખ-મુખ્ય રૂપથી નિશ્ચય કર્યો. આ ભક્તિને અને ચાર પ્રકારના ભક્તોને આનંદથી જોડવાને માટે નંદાલયમાં પહોંચાડયા. આ શ્રીકૃષ્ણ જન્મના નંદમહોત્સવ વાળો દિવસ છે. પ્રભુ ચરણો એ આ દિવસથી સેવા પ્રણાલીકા પ્રારંભ કરી છે. શ્રીમહાપ્રભુજીના અનુસાર ભગવતના દશમ સ્કંધ, ઉત્તરાર્ધના, ચોર્યાસીમાં અધ્યાયમાં શ્રુતિઓની દ્વારા શ્રીકૃષ્ણની આરાધના છે. એમાં શ્રુતિઓએ જગતની માયાને ભસ્મ કરવાને માટે શ્રીકૃષ્ણની પ્રાર્થના કરી છે. આ અધ્યાયના પ્રથમ શ્લોકના આધારથી જગતની માયાને શ્રીકૃષ્ણમાં લીન કરવાને માટે 'બ્રહ્મસંબંધ'નો ભાવ ઉત્પન્ન થયો છે. આ ભાવની પૂર્તિને માટે શ્રી ઠાકુરજીએ આચાર્યશ્રીને 'બ્રહ્મસંબંધ' આપવાની આજ્ઞા આપી છે.

આચાર્યશ્રીએ ત્રણ પરીક્રમા (યાત્રા)માં
ભારતભૂમિ સહીત બધા તીર્થ સનાથ કર્યા છે.
ભક્તિની સ્થાપના કરી છે.
જીવોનો અંગીકાર કર્યો છે.
જ્યાં પણ કહી પૃથ્વીની ઉપર રહીને જે ગોવર્દ્ધનધર પ્રગટ કર્યા હતા
તેમની સાથે પુષ્ટિધર્મની સ્થાપના કરી છે.

આચાર્યશ્રીની વર્તમાન પ્રગટ ફક્ત ચોરાસી બેઠકો, પહેલા કહેલા - વામન પ્રાદુર્ભાવના રહસ્ય અને ભક્તિની જીવન ગાથાના ઈતિહાસથી જોડાયેલી છે. એમાં શ્રીમદ્ ભાગવતના પ્રમાણે અઠ્ઠાવીસ અધ્યાયોની જેમ પ્રકરણ બને છે, એવી રીતે અહીં કોઈપણ અઠ્ઠાવીસ બેઠકોનું પ્રકરણ બને છે. એને ત્રણથી ગુણાકાર કરવાથી ૮૪ (ચોરાસી) થાય છે, એટલા માટે શ્રીમદ્ ભાગવતના એક એક અધ્યાયના ગુણ અને ધર્મની અનુસાર શ્રીમહાપ્રભુજીની ૮૪ બેઠક છે અને એમના ૮૪ સેવક પણ શ્રીમદ્ ભાગવતની અનુસાર ગોપીજનોના ભાવ રૂપ છે. આગળના પ્રકરણમાં હવે આપણે એમની આ ૮૪ બેઠકોની પ્રમાણીકતા શ્રીમદ્ ભાગવત્ ધર્મના લીલા પ્રકરણોથી સમઝીશું.

જેવી રીતે ભાગવતમાં લીલા પ્રકરણના વર્ણનનું ૩ થી ૧૨ સ્કંધ સુધી કોઈપણ ક્રમ ક્રમબદ્ધ નથી. એવી રીતે શ્રીમહાપ્રભુજીની ૮૪ બેઠકોના ક્રમપણ ક્રમબદ્ધ નથી.

'કહીં કે ભી ભક્તોં, કહીં પર ભી અંગીકાર કીયા હૈ.' 卐

॥ ૮૪ બેઠક ॥

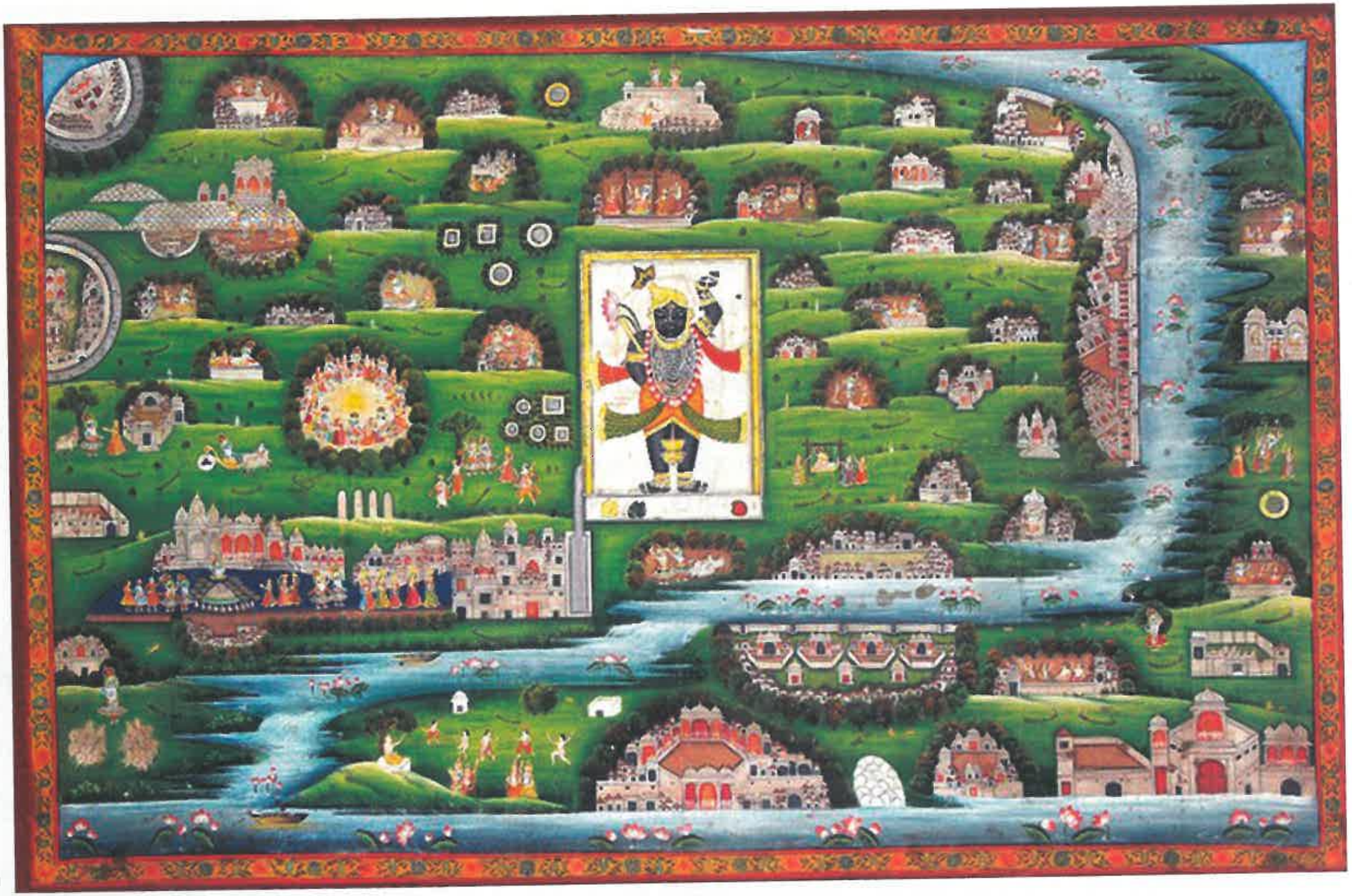

આચાર્યજીશ્રીના ચોરાસી વૈષ્ણવ છે. આપશ્રીની ચોરાસી બેઠક છે. આપશ્રીના બ્રહ્મસંબંધ મંત્રમાં પણ ચોરાસી શબ્દ છે અને વ્રજની સીમા પણ ચોરાસી કોશ છે. અહીં કોશ નો અર્થ કીલો મીટર અથવા માઈલથી થતો નથી. અહીં કોશનો અર્થ પર્ત ની ઉપર પર્ત છે. (પાન ઉપર પાન છે). જેવી રીતે ગિરિરાજ ગોવર્ધનમાં સાત કોશ છે, જેવી રીતે સેવામાં સહસ્રદલ કમલનો કોશ છે. એમ વ્રજમાં લીલાના ચોરાસી કોશ અથવા કમલ દલ છે.

આમાં વ્રજ ચોરાસી કોશ છોડીને શેષ પણ ત્રણ ચોરાસી જોડવાથી બસો બાવન થાય છે. શ્રીગુસાંઈજીના બસો બાવનમાંથી ચોરાસી બેઠકજીના સારરૂપ છે. (સારભુત છે). ચોરાસી શ્રીમહાપ્રભુજીના ચોરાસી વૈષ્ણવો સારભુત છે. આમાં કોઈ પણ ચોરાસી બ્રહ્મસંબંધ મંત્રના શબ્દ બ્રહ્મના સારભુત છે. અત: શ્રીગુસાંઈજીના બસો બાવન છે.

જ્યારે ચોરાસી (૮૪) લખવામાં આવે છે ત્યારે ૮ (આઠ)નો અંક અષ્ટવીધ પટરાણીઓનું સ્વરૂપ છે અને ૪ (ચાર)નો અંક ચાર પ્રકારની ગોપીજનોનું સ્વરૂપ છે. આ ચોરાસીનું આંતરીક સ્વરૂપ છે. ૮ (આઠ)ના અંકમાં અષ્ટવિધ ઐશ્વર્ય અને ૪ (ચાર)ના અંકમાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષનું સ્વરૂપ છે. ૮ (આઠ)ના અંકમાં અષ્ટક અને અષ્ટપદી છે, ચાર (૪)ના અંકમાં ચતુ:શ્લોકી છે.

પ્રભુ ચંપારણ્યમાં પ્રગટ કેમ થયા ? ચંપાના ફૂલમાં સુંદર રંગ રૂપ અને ગુણ છે. સુંદર મોહક મીઠી સુવાસ છે. છતાં ભ્રમર તેની પાસે આવતો નથી, તેમ દૈવીજીવો પણ અહંતા-મમતા રૂપી સંસારમાં ફસાઈ જઈને પોતાનું મુળ સ્વરૂપ ભૂલી ગયા છે. આવા જીવોમાં દેખાવની સુંદરતા છે, લૌકિક ગુણોની સુવાસ છે. કેટલાંક કાર્યોની સુંદરતા જોવા મળે છે તેમ છતાં અલૌકિક પ્રેમના ભોગી ભ્રમર જેવા પ્રભુ તેમનાથી દૂર રહે છે. આવા ચંપા જેવા ઉપેક્ષિત દૈવીજીવોનો ઉદ્ધાર કરવાનું સામર્થ્ય કૃપાશક્તિ રૂપ કેવળ શ્રીવલ્લભમાં હોવાથી આવા નિ:સાધન દૈવીજીવોને શરણે લેવા પેતો પ્રગટ થયા છે. તેમ સુચવવા આપે ચંપારણ્યમાં પ્રગટ થવાનું ઊચીત માન્યું. જ્યાં પહેલા ચંપાના વનો હતા. 卐

છે. આ
ક અને

વો પણ
ા જોવા
લભમાં

॥ પરબ્રહ્મ શ્રીકૃષ્ણવત્ વલ્લભની ષોડશ લીલા ॥

શ્રીકૃષ્ણ લીલા	શ્રી વલ્લભ લીલા
૧. પૂતના ઉદ્ધાર	૧. પૂત-પવિત્રના એમનો ઉદ્ધાર
૨. તૃણાવર્ત ઉદ્ધાર	૨. વાયુ-વંટોળ ભ્રમ નિવારણ કરી સન્માર્ગ દ્રષ્ટા થઈ ઉદ્ધારનું કાર્ય
૩. શકટાસુર ઉદ્ધાર	૩. ભજન વગર કાષ્ઠ (લાકડા) જેવો છે. એમને ભજન સિખવાડી "તુલસી કાષ્ઠા માલા" થી દૈવીજનનો ઉદ્ધાર કર્યો.
૪. માખન ચોરી	૪. પાપને ચોરવા વાળા.
૫. બકાસુર ઉદ્ધાર	૫. અવિદ્યા રુપી કવકવાદીઓનો ઉદ્ધાર
૬. ધેનુકાસુર ઉદ્ધાર	૬. માયાવાદી (રાસભન) નો ઉદ્ધાર.
૭. વન-વન ગૌચારણ કરી, ગૌ સેવા કરી	૭. પૃથ્વી પ્રદક્ષિણા કરી ગૌ-વેદ, ગો-વાણી ને પ્રગટ કરી સેવા સિદ્ધ કરી "ગૌ-વાણી જો વેદ કી કહિયે, શ્રી ભાગવત લેં અવગાહી"
૮. વેણુનાદથી ગોપી મોહિત કરી કામને પરાસ્ત કર્યો	૮. શ્રીમદ્ભાગવત સુબોધિની વગેરે સંભળાવી જીવન ને સેવા ફળ આપી કામ નિરસન કર્યો
૯. દાવાગ્નિપાન	૯. લોભ-મોહ-મદ રુપી દાવાગ્નિ સમાન જ્વાલા દૂર કરી.
૧૦. ગોવર્ધન ધારણ કરી વ્રજની રક્ષા કરી	૧૦. સંસાર રુપી ભય - જે ઈન્દ્ર કોપ, તેનો શ્રીનાથજીની છત્ર-છાયા આપી રક્ષા કરી.
૧૧. શ્રીદામાદિ સાથિઓની સાથે લીલા સુખદાન	૧૧. દામોદરદાસ-કૃષ્ણદાસ વી. ની સાથે ભગવદ્ રસદાન
૧૨. નન્દનન્દન	૧૨. દ્વિજનન્દન
૧૩. વ્રજમાં બિરાજ્યા	૧૩. ચંપારણ્ય થી કાશી બિરાજ્યા.
૧૪. સમસ્ત દેવતા વ્રજમાં પધારી પરાસ્ત થયા	૧૪. સેવા માર્ગ બતાવી સમસ્ત લોક-આલોકના દેવ માનવ, ઋષિગંધર્વાદિ પરાસ્ત કર્યા.
૧૫. મહારાસ કર્યો	૧૫. શ્રી કૃષ્ણની રાસલીલા ના ભગવદીયોને પ્રત્યક્ષ દર્શન કરાવ્યા "રાસમેં નાચત લાલ બિહારી!"
૧૬. વ્રજમાં અગીયાર વર્ષ બિરાજ્યા	૧૬. વ્રજ માંથી અગીયાર વિગ્રહ (સ્વરૂપ) પધરાવી પુષ્ટ કર્યા.

॥ "સેવા" मारगरीती दिखाई प्रगट व्हे ॥

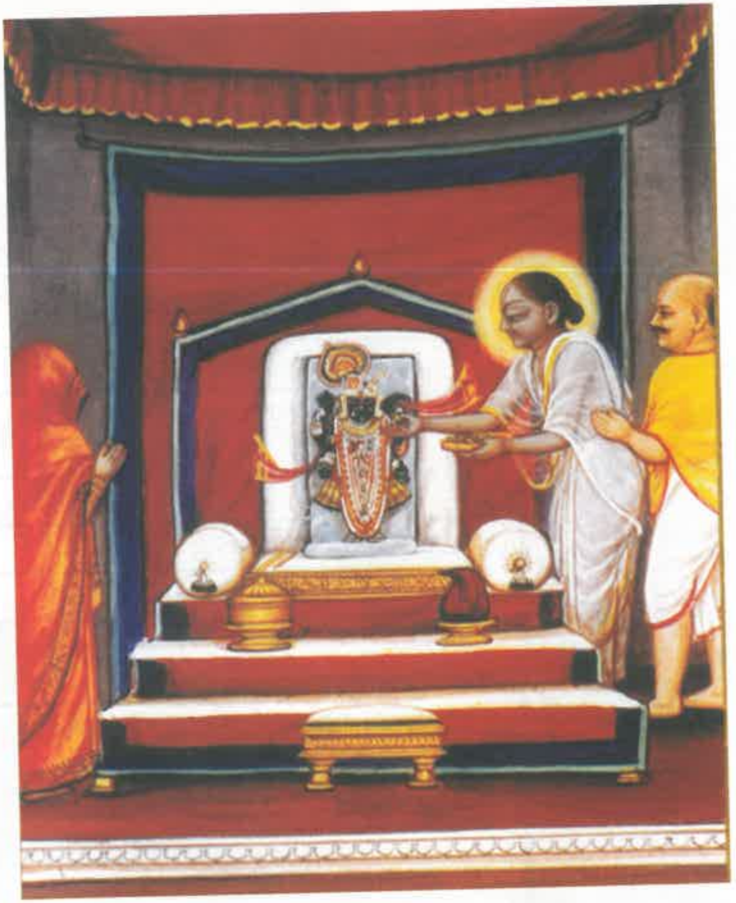

એક સુભાષિતમાં 'સેવા' ને "પરમ ગહન ધર્મ" માનવામાં આવતા એને યોગિઓ સુધી ને માટે 'અગમ' બતાવ્યો છે. - "**सेवा धर्मो परम गहनो, योगिना मपत्य गम्यः** ।" આથી સેવા ધર્મની ગહનતા અને અગમતાનું પરિજ્ઞાન થાય છે. આ 'અગમ' સેવા ધર્મની શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ "પુષ્ટિમાર્ગીય સેવા"ના રુપમાં ભક્તજનોને માટે 'સુગમ' બનાવી દીધી છે. અહીં એ બતાવ્યું છે કે પુષ્ટિમાર્ગીય સેવાનું શું રુપ છે અને એના કેટલા પ્રકાર છે. "**પુષ્ટિમાર્ગીય સેવા**": 'સેવા' અને 'પૂજા'માં અંતર - સામાન્ય રીતે 'સેવા' અને 'પૂજા' સમાનાર્થક શબ્દ સમજવામાં આવે છે. પરંતુ પુષ્ટિમાર્ગના પ્રવકતા શ્રીહરિરાયજીએ એમાં અંતર બતાવ્યું છે. એ કહે છે, "લૌકીક યુક્તિથી ઉપાસ્ય દેવની સ્નેહ પૂર્વક કરેલી પરિચર્યા 'સેવા' છે અને સ્નેહ સહિત કેવળ શાસ્ત્રીય વિધિના આગ્રહથી કરવામાં આવેલી દેવ અર્ચના 'પૂજા' છે.

सेवायां लौकिकी युक्तिस्तथा स्नेहो नियामकः । पूजयां तु विधिः स्नेह विरुद्ध इति निश्चयः ॥

'સેવા'નું પ્રચલન પુષ્ટિમાર્ગીય પુષ્ટિ સંપ્રદાયમાં છે અને 'પૂજા' મર્યાદામાર્ગીય સંપ્રદાયોમાં પ્રચલીત છે. 'સેવા' ને માટે વર્ણ, જાતિ, લિંગ વગેરે નું કોઈ પણ બંધન નથી. જ્યારે 'પૂજા' કરવાનો અધિકાર ફક્ત દ્વિજોને (બ્રાહ્મણોને) આપવામાં આવ્યો છે. કૃષ્ણ-સેવાનું મહત્વ - શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ "સિધ્ધાન્ત મુક્તાવલી" ના આરંભમાં જ બતાવ્યું છે કે - ભક્ત જને નિરંતર કૃષ્ણ-સેવા કરતા રહેવું જોઈએ. આથી સંસારિક દુઃખોની નિવૃત્તિ થશે અને તેને બ્રમ્હનો બોધ થશે," "**कृष्ण सेवा सदाकार्या तः संसार दुःखस्य निवृत्तिब्रह्म बोधनम्**" (सि.मु. १२) ત્યારે તે પરબ્રહ્મ કૃષ્ણના દિવ્ય પ્રેમને પ્રાપ્ત કરવાનો અધિકારી થશે.

શ્રીઆચાર્યજીએ "અન્તઃકરણપ્રબોધ" ગ્રંથમાં બતાવ્યું છે કે કૃષ્ણથી વધીને કોઈ અન્ય ઉપાસ્ય દેવ નથી. "**कृष्णात् परं नास्ति दैवम्**" (અ. પ્ર. ૧) એટલા માટે વ્રજાધીશ કૃષ્ણ જ સદૈવ સર્વભાવથી ભજન કરવા યોગ્ય છે, "**सर्वदा सर्वभावेन भजनीयो व्रजाधिपः**" (ચતુ : શ્લોક - ૧) અહીં આ "**भज सेवायाम्**" સૂત્રની અનુસાર ભજનનો અભિપ્રાય પણ સેવાથી છે. શ્રી આચાર્યજીએ 'શ્રીસુબોધિનીજી'માં ભજનને જ સેવા બતાવી છે. "**अस्मिन मार्गे भजनं सवैव** ।" આપના મત અનુસાર સેવાને 'સર્વભાવ' થી કરવી જોઈએ. 'ભાવ'-ભાવનાથી સિધ્ધથાય છે. "**भावो भावनया सिद्धः, साधनं नान्यदिष्यते**" (સંન્યાસ નિર્ણય - ૮) આ પ્રકારે ભાવ યુક્ત સેવાનું ઘણુ મહત્વ છે. એનાથી અતિરિક્ત કોઈ બીજુ ઉત્તમ સાધન નથી.

સેવાના વિવિધ પ્રકાર : પુષ્ટિમાર્ગીય સેવાના બે મુખ્ય પ્રકાર છે (૧) ક્રિયાત્મક સેવા અને (૨) ભાવતાત્મક સેવા. ક્રિયાત્મક સેવા પણ બે પ્રકારની છે (૧) તનુજા અને (૨) વિત્તજા. ભાવનાત્મક સેવા 'માનસી' છે. આ રીતે 'તન' થી કરેલી સેવા 'તનુજા' છે. 'ધન' થી કરેલી સેવા 'વિત્તજા' છે અને 'મન'થી કરેલી સેવા 'માનસી' છે.

શ્રીઆચાર્યજીના મતાનુસાર સેવાનો ઉદ્દેશ છે, ચિત્તને ભગવાન શ્રીકૃષ્ણમાં અનન્ય ભાવે જોડવું. એટલા માટે આપશ્રીએ સર્વ પ્રથમ તનુજા અને વિત્તજા સેવા કરવાની આવશ્યકતા-જરૂરિઆત બતાવી છે. "**चेतस्तत्प्रवणं सेवा तत्सिद्धयै तनुवित्तजा**"(સિ.મુ. ૨) પોતાની જાતે અને સ્ત્રી પુત્રાદી અને કુટુંબ-પરિવાર દ્વારા કરેલી શારીરિક પરિચર્યા ને "તનુજા" કહેવાય છે અને ધન-સંપતિ તથા તેના સંબંધિત બધા સાધનોથી કરવામાં આવેલી સેવા 'વિત્તજા' કહેવાય છે. તનુજા સેવાથી જીવની 'અહંતા' અને વિત્તજા સેવાથી 'મમતા'ની નિવૃત્તિ થાય છે. અને ભક્તિ ભાવ દ્દઢ થાય છે. ત્યારે કાંઈ સેવા કરનાર "માનસી" સેવા કરવાને યોગ્ય બને છે. શ્રીઆચાર્યજીએ 'માનસી' સેવાને સર્વોપરિ બતાવી છે. "**मानसी सा परा मता**" (સિ.મુ-૧) પરંતુ એની સિદ્ધિ તનુજા-વિત્તજા પ્રકારવાળી ક્રિયાત્મક સેવાની અનંતર જ થાય છે. એટલા માટે તનુજા-વિત્તજા સેવાને 'સાધન' રુપ અને માનસી સેવાને 'ફલ' રુપ માનવામાં આવી છે. 卐

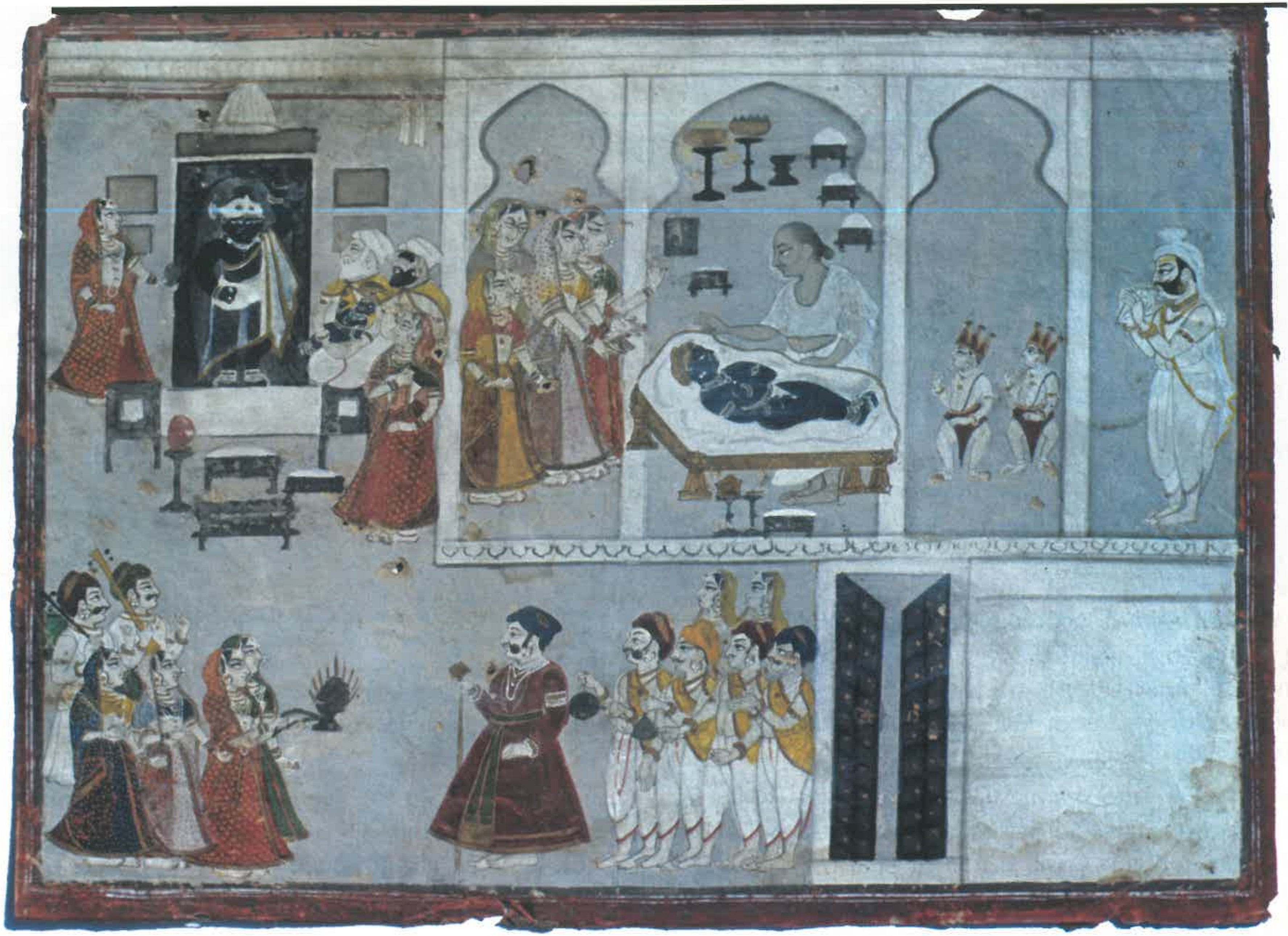

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

આપ સેવા કરી શીખવે શ્રીહરિ, ભક્તિપક્ષ વૈભવ સુદઢ કીધો; ।
આપની લીલા તે વદન પોતે કહી, ઉચ્ચાર આનંદ અધિક દીધો ।।૧।।
(વલ્લભાખ્યાન-૭)

''શ્રીહરિ પોતેજ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપે પ્રકટ થઈને, પોતાની સેવા પોતે જ કરી ભક્તોને શીખવાડી છે અને પોતાની દિવ્ય લીલાનો વિસ્તાર પોતે જ શ્રીમુખ વચનામૃત દ્વારા કરી ભક્તોને અત્યાનંદ આપી, ભક્તિમાર્ગનો પક્ષ ખેંચી માર્ગને સુદઢ કરવા વિસ્તારથી વર્ણવ્યો છે.''

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના ચોતરાજી ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીએ જ્યારે ભારતના તિર્થોની યાત્રા કરી, એ યાત્રાના સમયમાં પોતાની સાથે રહેવાવાળા સેવકોને આપ સચેત અને સાવધાન કરતા હતા કે, ''હવે આ (અમૂક) તિર્થ આવી ગયુ છે અને અમો અહીં બિરાજીશું.'' આચાર્યશ્રીની આ પ્રમાણેની આજ્ઞાને સાંભળીને સાથે રહેવાવાળા સેવક, જ્યાં સુધી આપ શ્રીમહાપ્રભુજી રસ્તે ચાલવાનો શ્રમ નિવારણ કરે ત્યાં સુધી આપશ્રી લાયક શુદ્ધ અને પવિત્ર માટીનો એક ચોતરો સિદ્ધ કરી દેતા અને તેને તિર્થના જળ અને રજથી લીપી અને પોતીને વ્યવસ્થીત રૂપથી પરીર્ષ્કીત (સુવ્યવસ્થીત) કરી દેતા. મોટેભાગે તે સ્થળ છોંકરની છાયામાં જ હતા. આ ચોતરો એટલા પ્રમાણથી (માપથી) બનતો કે ત્યાં નીત્ય હવન, ભાગવતપાઠ, પોતાના શ્રીઠાકુરજીની સેવા સંધ્યા-વંદન, જપ-પાઠ અને ધર્મ ઉપદેશ સરળ રીતે થઈ શકતા. એ (ચોતરા) એટલા માટે હતો કે સેવક અને સ્વામિ સમાન સ્તર પર કે સાથે નથી બેસી શકતા. સ્વામિની સાથે જ્યારે સેવક હોય ત્યારે બેસવાનો નિયમ નથી, ઊભા રહેવાનો નિયમ છે. સ્વામિ જ્યારે આજ્ઞા આપે કે બેસી જાઓ, ત્યારે વિશેષ પદ્ધતિથી સ્વામિની ડાબી-જમણી બાજુએ બેસી શકતા. પરંતુ સ્વામિનું સ્થાન તો સેવકથી ઊંચુ જ હોવું જોઈએ. અતઃ શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાના સેવકોની દ્વારા સિદ્ધ કરેલ ઉન્નત સ્થળનો અંગીકાર કર્યો. જ્યાં જેટલો પ્રાકૃતિક મનોરમ વિચારધારાના પોષણને સિદ્ધ અને સૌભાગ્ય સ્થળ હોય છે, તેમનો લાભ લેવા ને માટે દેવતા-તિર્થ-વન-નદી-પર્વત-અજ્ઞાત અને અદશ્ય શક્તિઓ પણ લાભ લેવા પધારે છે. ઉપરોક્ત શક્તિઓને લાભાનવિત થવાનો પ્રસંગ, યથા સ્થળના બેઠક ચરિત્રમાં આપણને એટલા માટે મળે છે.

જ્યાં આવા સ્થળે (જગ્યાએ) આચાર્યશ્રી બિરાજે છે ત્યાં વેદ-ઉપનીષદ-કર્મકાંડ, પોતાના અંગોની સાથે ધર્મ, સાક્ષાત શ્રીઠાકુરજી સદેહ સ્વરૂપથી બિરાજે છે. આ શ્રીબેઠકજીની આરાધના નિ:સંદેહ ધર્મના મંદિરની આરાધના છે. અહીં કોઈપણ પ્રકારની તૃટી અથવા અવગુણના દર્શનની આવશ્યક્તા નથી. આપણે ફક્ત એટલું જ પરસ્પરથી સમજવાનું છે કે સર્વત્ર ધર્મની ચર્ચાઓ તો છે અને તે માત્ર આજ્ઞાત્મક સ્વરૂપથી છે. એ આજ્ઞાઓમાં સંદેહ નિવૃત્તિની ગુંજાઈસ નથી. આચાર્યશ્રીની બેઠક ચરીત્રાવલીથી જે રીતે ધર્મ સંદેશ પ્રસારીત કરવામાં આવી રહ્યો છે, એમાં ધર્મનું નિ:સંદેહ સ્વરૂપ પણ સામે આવે છે. ઉદાહરણને માટે ભાગવત્ ધર્મની નિ:સંદેહતાનું સ્વરૂપ શ્રીસુબોધિનીજી છે. શ્રીબેઠકજી આપણા જેવા જીવોને માટે સર્વસ્વ છે.

શ્રીબેઠકજીને માટે જે ચોતારજીનું સ્વરૂપ નિર્માણ કરવામાં આવે છે, ત્યાં જે રજનું (માટીનું) પોતનું થાય છે, તે તિર્થની રજ હોય છે. આપણે બધા વૈષ્ણવો એ રજમાં બેસીને પોતાને ધન્ય માનીએ છીએ, પરંતુ શ્રીમહાપ્રભુજી જ્યારે તે રજના ચોતરા ઉપર બિરાજે છે, ત્યારે તે તિર્થ પોતાને ધન્ય માને છે. ''સકલ તિર્થ કીધા સનાથ'' માનસી સેવાના પ્રાકરમાં જે જે ક્રિયામાં ભાવના રાખવામાં આવે છે તે ભાવના વિપ્રયોગ દશા હોય છે, જેમ નંદાલયની લીલા સંયોગ હોય છે. 卐

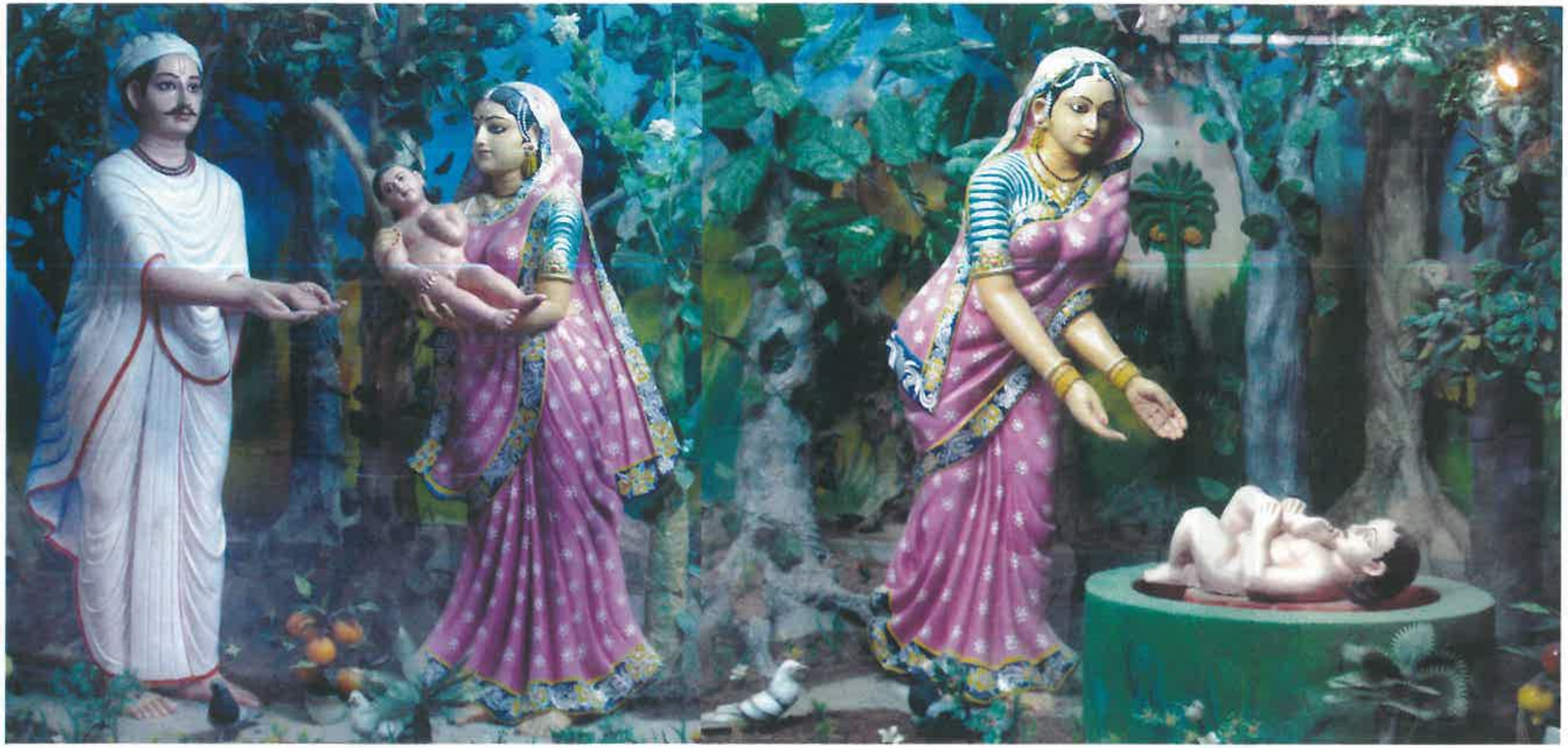

॥ છોકર – સમી વૃક્ષ ॥

ઘણું ખરું કરીને બધી શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકો સમી વૃક્ષની નીચે છે. આ સમી વૃક્ષ ધર્મનું સ્વરૂપ છે. જેમ પીપળો વિષ્ણુનું સ્વરૂપ છે, એવી રીતે સમી વૃક્ષને સમજવું. ધર્મના આરાધ્ય સ્વરૂપ પુરાતન કાલમાં અગ્નિ છે. સમીવૃક્ષ કાષ્ઠથી ઉત્પન્ન અગ્નિ ધર્મનું સ્વરૂપ છે. આચાર્ય શ્રીવલ્લભ આ ધર્મરૂપ અગ્નિથી પ્રગટયા છે. આ વિચારથી સમીવૃક્ષનું અને શ્રીવલ્લભનું આંતરીક ભીતરના સ્વરૂપમાં સમાનતા છે. અત: મોટે ભાગે સમીવૃક્ષની નીચે આપ બિરાજ્યા છે.

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં રાજા પરીક્ષિતને શ્રાપ આપવાવાળા ઋષી બાલકના પિતા સમીક ઋષિ હતા. જેમની જાણકારીથી એવો નિષ્કર્શ મળે છે, જે સમીવૃક્ષની નીચે યજ્ઞાદીક કર્મ કરે છે તે સમીક ઋષી છે. આ ઋષી અહીં સમીવૃક્ષની નીચે બીજાના ઉદ્ધારની વાત વિચારે છે. શ્રીઆચાર્ય ચરણ પણ સમીવૃક્ષની નીચે બિરાજમાન થઈ ને કોઈને કોઈના ઉધ્ધારની જ વાત વિચારે છે.

આપશ્રીએ આ જીવન સાદું, સરળ અને સંયમી જીવન ગાળ્યું. સફેદ ધોતી અને ઉપરણો, ખુલ્લા ચરણારવિંદ, બને ત્યાં સુધી ગામ બહાર જળાશયના કિનારે જ મુકામ. સેવા અને સ્મરણને જ જીવનના મુખ્ય કાર્યો બનાવ્યા અને પોતે તે કાર્યો આચરી બતાવ્યા. ઝાડ અને ઝૂંપડી પસંદ કર્યા. શ્રીમહાપ્રભુજી કાયમ છોંકરના (ખિજડાના) વૃક્ષને પસંદ કરતા, કેમકે આ વૃક્ષના પાન નાના અને કાંટા ખૂબ જ હોય છે. તેની છાયા અલ્પ હોય છે, તે એમ સુચવે છે કે કાંટા જેવા વિચાર અને વર્તનવાળા દુષ્ટજીવો અલ્પ છાયાની જેમ લૌકિક સુખમાં રચ્યા-પચ્યા રહે છે. તેમનો ઉદ્ધાર કરવા માટે આપનું પ્રાગટ્ય થયું છે. જે અનાથ છે, જેમને કોઈએ સ્વીકાર્ય નથી તેમને આપે સનાથ કર્યા છે. તેથી આપ છોંકરનું વૃક્ષ પસંદ કરતા. 卐

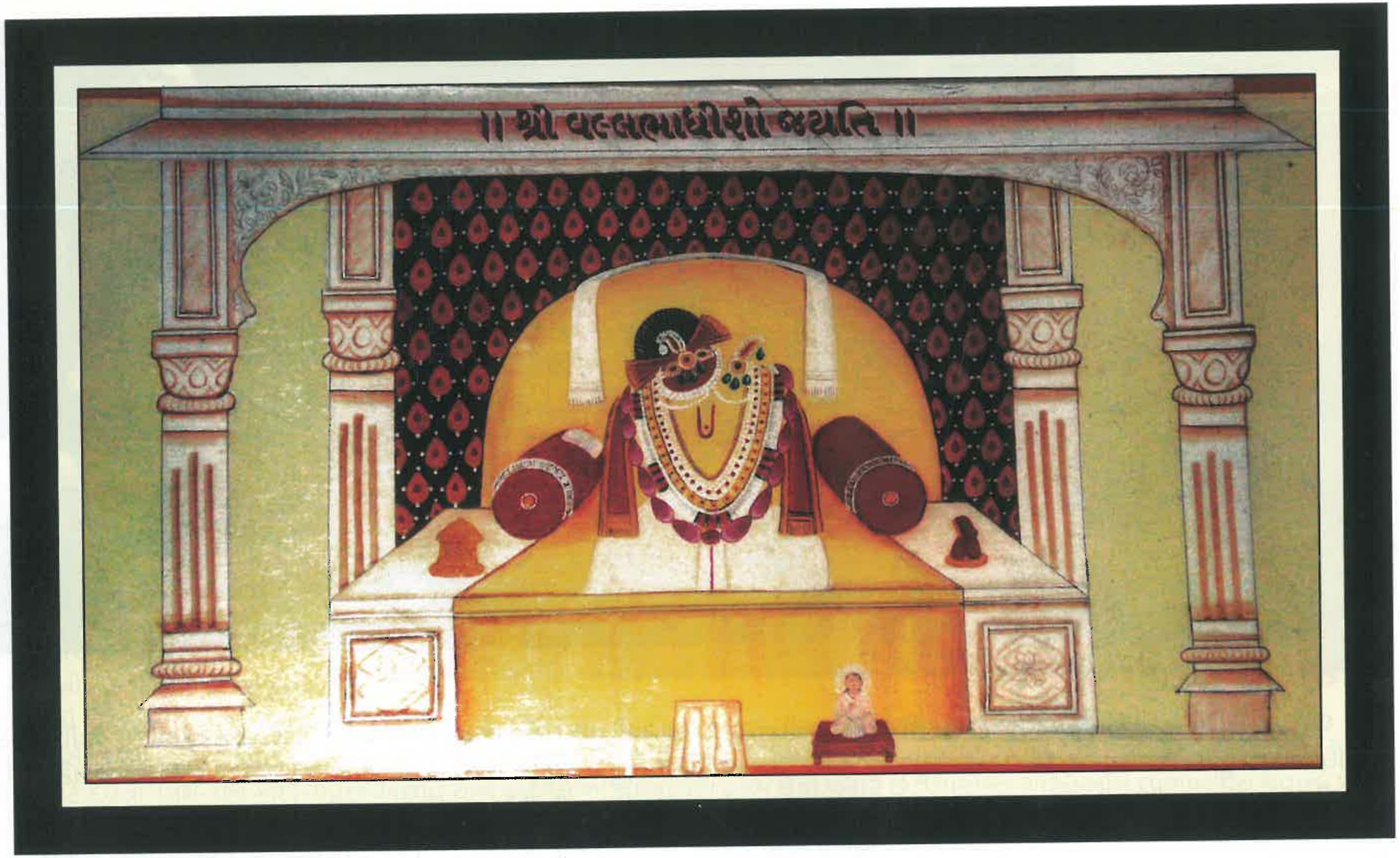
॥ શ્રી વલ્લભાધીશો જયતિ ॥

॥ શ્રીબેઠકમાં ગાદીજી (સિંહાસન) ॥

આચાર્ય અને ભગવાનમાં ફર્ક નથી હોતો. ભાગવત્‌ના અગીયારમાં સ્કંધમાં ''આચાર્ય મામ્ બીજાનીયત્'' એવું શ્રીકૃષ્ણ વાક્ય છે. આથી સિદ્ધ થાય છે, શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીઆચાર્યજી એકજ રૂપ હોય છે. જ્યારે કોઈ આચાર્ય ભૂતલ ઉપર પધારે છે ત્યારે સ્વયં ભગવાન પોતાના સિંહાસન પર પરમધામમાં જે ગાદી-તકીયા પોતાના માટે અંગીકાર કરે છે તે ગાદી-તકીયા તે આચાર્યને માટે સ્વયં ભગવાન મોકલાવે છે. આ ગાદી-તકીયા ધર્મરાજ્ય સિંહાસન કહેવાય છે. આ ગાદી-તકીયામાં વેદ-ઉપનીષદ સહીત બધા શાસ્ત્રોનો સાર હોય છે. આ સાર (શાસ્ત્રોનો)ની ગોદીમાં શ્રીઆચાર્યજી બિરાજે છે અને શાસ્ત્રરૂપી શસ્ત્ર બળથી ધર્મરાજ્યની રખેવાળી કરે છે અને સમય-સમય પર ધર્મનો વિજય કરાવે છે. 卐

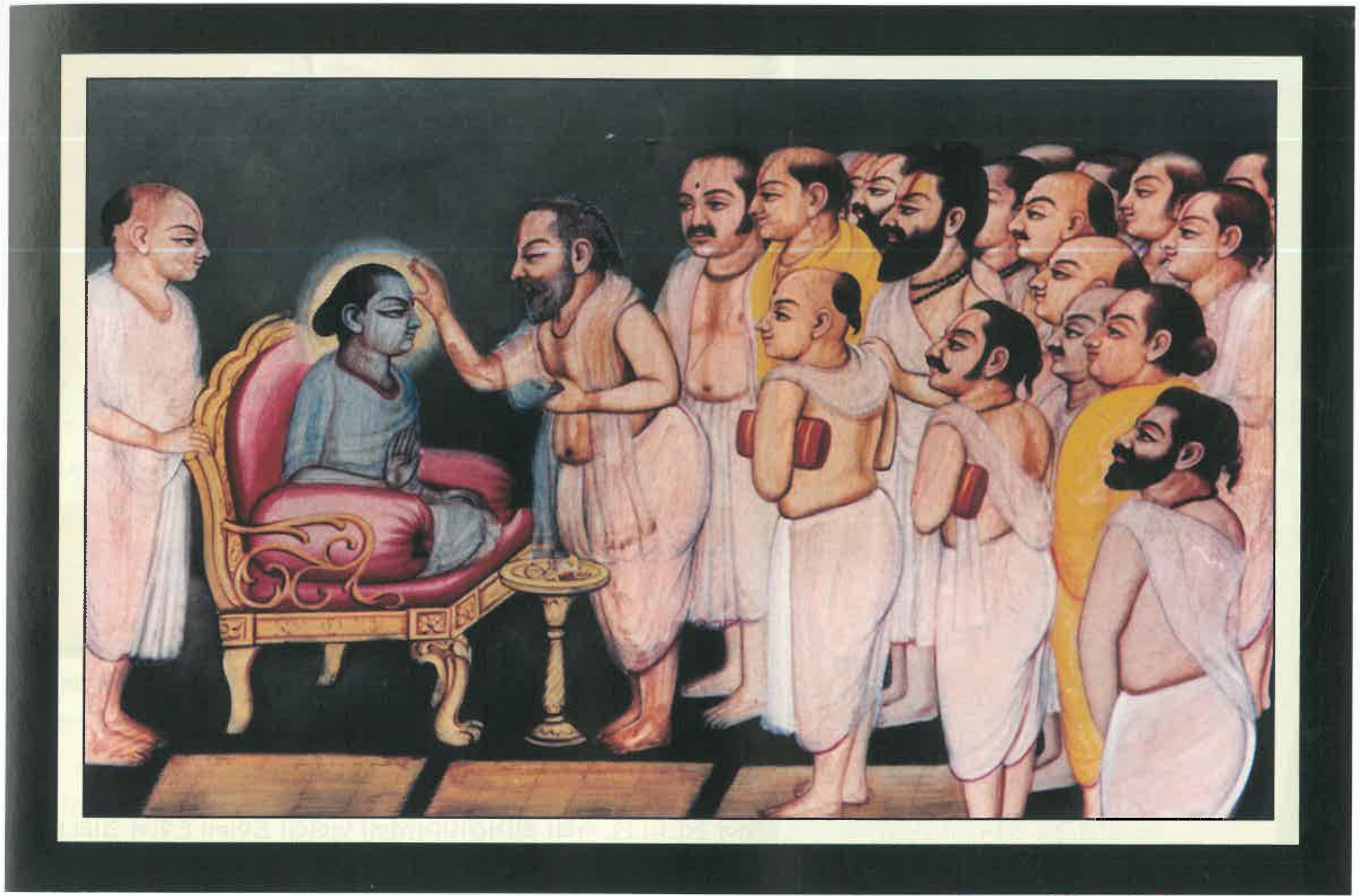

દંડાકાર તિલક અતિ રાજતું, કેસરી રંગે શુભ ભાલજી.

॥ શ્રીઆચાર્ય તિલક ॥

વૈષ્ણવ અને વૈષ્ણવ આચાર્યોમાં વિષ્ણુપદ પ્રમુખ (મુખ્ય) હોય છે. એટલા માટે આચાર્ય શ્રીવલ્લભ એ વિષ્ણુપદ રૂપ તિલક અંગીકાર કર્યું છે. આચાર્યશ્રીના શ્રીમસ્તક ઉપર શોભાયમાન વિષ્ણુપદ રૂપ ઉર્ધ્વપૂંડ તિલકને જોઈને ધર્મને ધીરજ - આશ્વાસન મળે છે કે, ‘‘આ જ આચાર્ય મારા ધર્મના પોષક છે - પોષણ કરનારા છે.’’ એટલા માટે તિલક શોભાયમાન છે.

શ્રીઆચાર્ય ચરણ શ્રીસ્વામિનીજીનું સ્વરૂપ છે. શ્રીસ્વામિનીજી સ્વરૂપ હોવાના કારણે આપના શ્રીમસ્તક પર તિલકનું ચિન્હ શ્રીકૃષ્ણના ચરણ ચિન્હ છે.

શ્રીસ્વામિનીજી અને શ્રીઠાકુરજી બંનેના મધ્ય (વચ્ચે) શ્રીકૃષ્ણના ચરણ શ્રીસ્વામિનીજીના મસ્તક પર સુશોભીત થવું કોઈ વિપરીત રસલીલાનું સૂચક છે. ‘‘સૂરશ્યામ તુમ બનો રાધિકા, મેં નંદલાલ કહાઉં’’ આ વિપરીત લીલાનું સૂચક છે.

રાગ–બિલાવલ

શ્રી વલ્લભ રાજ કી બલ બલ જાઉં ।।
મુદ્ર તિલક સહિત મુખ જાંકી છબિ નિરખ મેરે નયન સિરાઉં ।।૧।।
શ્રીવલ્લભ પુન શ્રીગિરિધર મુરતી એક અનેક હિયેં સોભિત નાઉં ।।
અભય રાસ વિલાસ કરોપ્રભુ લાલ ગોપાલ સકલ ગુણ ગાઉં ।।૨।।

卐

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના ધોતી-ઉપરણા ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીએ ધોતી-ઉપરણા ધારણ કર્યા છે, જેનો રંગ સફેદ (શ્વેત) છે. આ જે ધોતી-ઉપરણાની જોડનો સફેદ રંગ ઉજ્જવલ ભક્તિનું સૂચક છે અને એ ઉજ્જવલ ભક્તિ છે, તેની જન્મદાતા શ્રીજમુનાજી છે. શ્રીજમુનાજીના સ્વરૂપની ભાવના અહીં માનવામાં આવી છે, જે રાસમાં સ્થિત શ્રીજમુનાજીનો ભાવ છે. રાસમાં જ ઉજ્જવલ ભક્તિ પ્રગટ થઈ છે.

શ્રીમહાપ્રભુજીએ જે ધોતી-ઉપરણા ધારણ કર્યા છે, એમાં ઉપરણા શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીગુસાંઈજી અને શ્રીવલ્લભ બાળકોના ખુલ્લા ઉપરણા શ્રીયશોદાજીની આજ્ઞાનું જ સ્વરૂપ છે. જેમ શ્રી ચંદ્રાવલીજી અને શ્રીસ્વામિનીજી સ્વરૂપ શ્રીગુસાંઈજી અને શ્રીમહાપ્રભુજી સ્વરૂપ છે. તેવી જ રીતે સમસ્ત શ્રીવલ્લભકુળ શ્રીયશોદાજીની આજ્ઞાનું સ્વરૂપ છે. એટલા માટે ગડી વાળેલો નહીં, ખુલ્લા ઉપરણાની આજ્ઞા છે. (બાકી નીજી સ્વતંત્રતા है) 卐

શોભા દેખત હી બની આવે ।

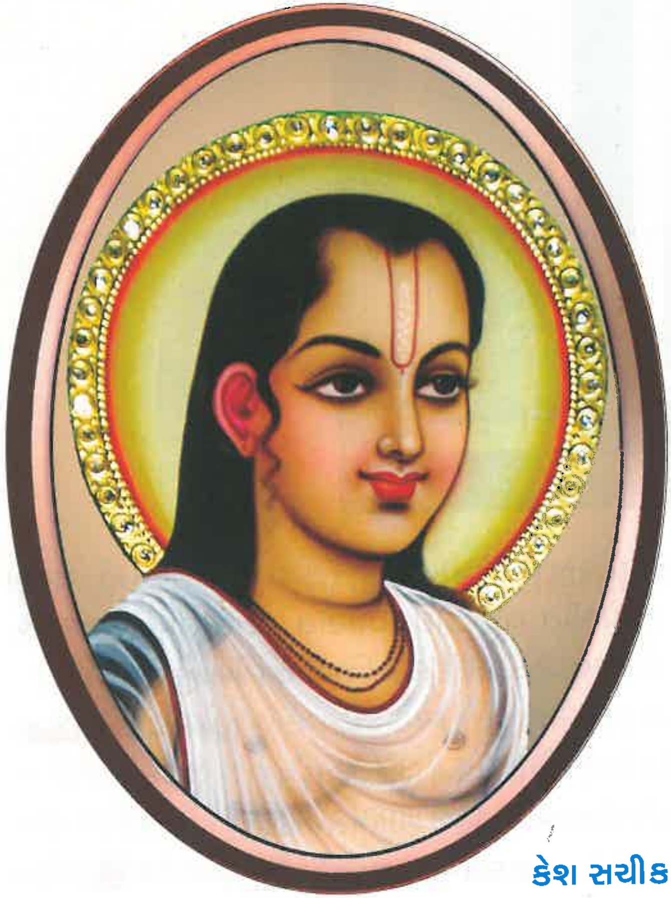

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના કેશ ॥

આચાર્ય રૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીઠાકુરજીનું સ્વરૂપ છે. જ્યાં શ્રીમહાપ્રભુજીના ખુલેલા કેશના દર્શન થાય છે, તે કેશ ભક્તિના વનમાં રસવૃષ્ટિ કરવાવાળા મેઘોના (વાદળો) બરાબર છે. મેઘ રસવૃષ્ટિ ત્રણ રીતે કરે છે. જે અમૃત સમાન ગુણકારી છે.

(૧) ચાતકને માટે વરસવું, (૨) મોરને માટે વરસવું, (3) ભક્તિના વનમાં જે વૃક્ષ છે અને એ વૃક્ષ વૈષ્ણવ સ્વરૂપ છે. આ વૃક્ષરૂપી વૈષ્ણવોને માટે વરસવું. જ્યારે મેઘ ચાતકની તરસ (પ્યાસ) છીપાવે છે, ત્યારે બ્રહ્મસંબંધ દાતા આચાર્યના રૂપમાં હોય છે. જેથી વિપ્રયોગ નિવારણ થાય છે. જ્યારે શ્યામ રંગના ખુલેલા કેશ (વાળ) શોભીત થાય છે, ત્યારે મયુરો (મોરો)ની જેમ પ્રભુ મિલનની ચાહના ઉત્પન્ન કરે છે. જેનાથી જીવમાં સેવાપયોગી યોગ્યતા સમ્પન્ન થાય છે.

વનમાં વરસવા વરસવાવાળા વદળ (મેઘ) જેમ વૃક્ષોની શોભા વધારે છે. આ ગુણ વૈષ્ણવને માટે પ્રભુને લાયક યોગ્યતા સેવકને દાન આપે છે. જેનાથી શ્રીઠાકુરજી સેવકથી સેવા કરાવવાની ઈચ્છાવાળા થાય છે. 卐

કેશ સચીકણ ને પાતળા, શોભા સકલ શ્રીઅંગજી.

॥ શ્રી મહાપ્રભુજીનો શૃંગાર ॥

મૂળ સિદ્ધાતોમાં જે વિષય જ્યાંથી પ્રારંભ થાય છે એનું પૂર્ણ વિરામ અથવા સમાપન પણ ત્યાંજ થાય છે. જેવી રીતે શ્રીઠાકોરજીને જગાડવામાં પ્રથમ આચાર્યજી શ્રીમહાપ્રભુજીના જ કીર્તન ગાવામાં આવે છે. આખા દિવસની સેવાથી પહોંચીને પછી આશ્રયના પદોમાં શ્રીમહાપ્રભુજીના જ પદ ગાવામાં આવે છે. આજ ક્રમ સેવામાં રાખવામાં આવ્યો છે. બીજા પદ મંગલામાં શ્રીગુસાંઈજીના પછી શ્રી યમુનાજીના થાય છે. શયનમાં જ્યારે શૃંગાર બડા (વડા) થાય છે, ત્યારે તે શૃંગાર આપણે આપણી વ્યવસ્થાની અનુસાર ભલે શૃંગાર મંજુસા (પેટી)માં પધરાવીએ છીએ. પરંતુ તે શૃંગાર મંજુસા શ્રીયમુનાજીનું સ્વરૂપ છે અને શ્રીયમુનાજી એ શૃંગારને શ્રીમહાપ્રભુજીને આપીને શૈયા મંદિરમાં પધારી જાય છે. આ શૈયા મંદિરમાં શયનથી પહેલા રસકેલી અને રસવાર્તા શ્રી અને સ્વામિનીજીની મધ્યમાં થાય છે. શ્રીયમુનાજી એ વાર્તા પ્રસંગોમાં રસ વૃદ્ધિ કરે છે. અહિં જે શૃંગાર છે, તે સ્વરૂપાત્મક છે. શ્રીઠાકુરજીથી બડે થયા પછી તેમને તીવ્ર (અતી) વિરહ ના થાય, એટલા માટે આ વિરહની નિવૃત્તિને માટે શ્રીયમુનાજી એ શ્રીમહાપ્રભુજીને સોંપ્યા છે અને તે શૃંગાર ભાવનાત્મક સ્વરૂપથી શ્રીમહાપ્રભુજી બેઠકજીમાં અંગીકાર કરે છે અને એ સ્વરૂપાત્મક શૃંગારને આજની શયન વિધિમાં જે રસવાર્તા રસને માટે હોય છે એને સંભળાવીને એમનો તાપ નિવારણ કરે છે.

અંગ પ્રતિઅંગ અદ્‌ભૂત રસ બરસે, નીરખત હી મન મોહે ।

શ્રીબેઠકજીમાં આ શૃંગાર અંગીકાર કરવાવાળા શ્રીમહાપ્રભુજીનું પુરૂષોત્તમ સ્વરૂપ છે. જે શૃંગાર ધરાવવામાં આવ્યો છે તે આજની ભાવ પરક ગોપીજનોનું મન છે. વ્રજ ગોપીઓનું મન જ્યારે સાકાર સ્વરૂપ હોય છે, ત્યારે તે શૃંગારમાં આભરણનું સ્વરૂપ થઈ જાય છે. એટલા માટે રાસપંચાધ્યાયીમાં શ્રી શુકદેવજીએ શ્રીકૃષ્ણનો આશય કહેવા માટે 'માનસચક્ર' શબ્દ કહ્યો છે. જેનો અર્થ થાય છે 'મનને સ્વરૂપાત્મક કર્યું'. એટલા માટે શ્રીમહાપ્રભુજીને બેઠકજીમાં શૃંગાર ધરાવવાની વ્યવસ્થા-પ્રણાલીકા છે.

અહીં થોડી રામદાસજીની બાનકી (વાનકી) સમઝવા જેવી છે.

''वल्लभ की वानिक मन भाई । करि स्नान संवारि केश माथे तिलक बनाई ।।१।।
संध्या करत हरत मेरो मन इत उत नयन चलाई । करि शृंगार तब मो तन चितयो रामदास बलि जाई ।।२।।

॥ શીખા ॥

વેદજનીત સનાતન અને આર્ય ધર્મને જેમણે પોતાના પૌરૂષ પ્રતાપથી ભારતવર્ષમાં સર્વોચ્ચ શિખર સ્થાન ઉપર સુશોભિત કર્યું, એટલા માટે આર્ય અને સનાતન અને વૈદિક ધર્મ રૂપ શીખા (ચોટી) આપની સુશોભિત છે. 卐

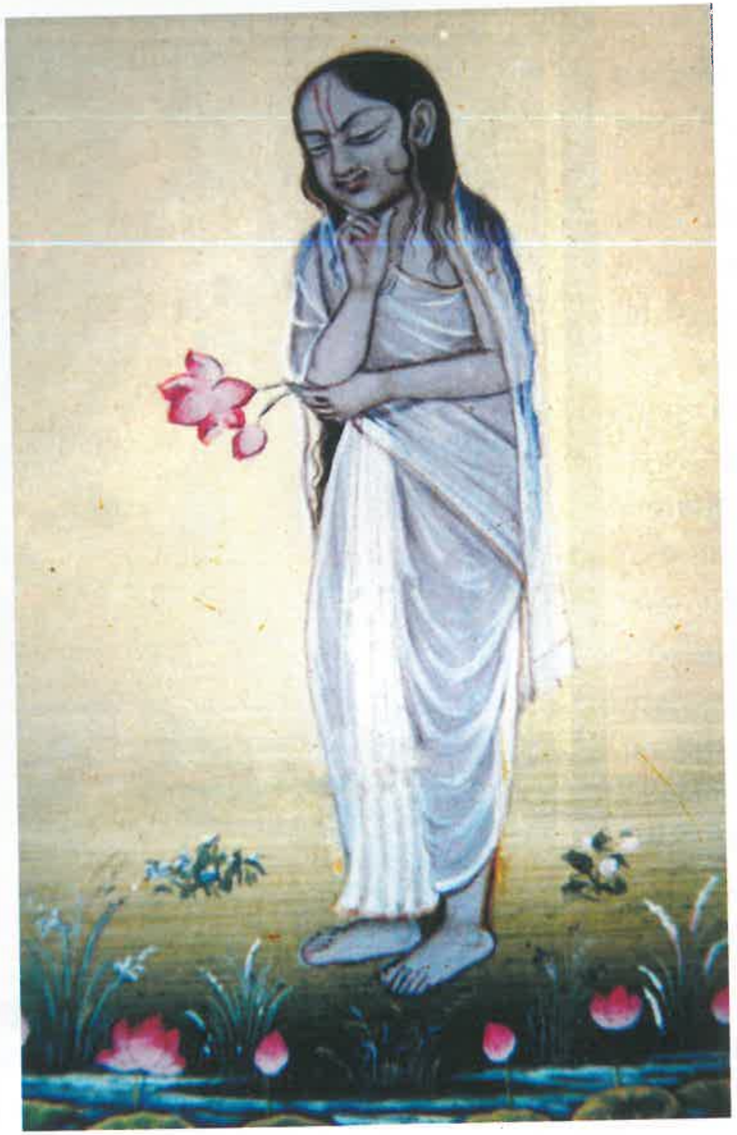

॥ યજ્ઞોપવિત ॥

વર્ણધર્મની દક્ષતા સૂચિત કરવાને માટે યજ્ઞોપવિત અંગીકાર છે. 卐

॥ કંઠી ॥

કંઠમાં (ગળામાં) તુલસીની કંઠી અંગીકાર છે. સાક્ષાત્ તુલસીજી જે ભક્ત સ્વરૂપા છે, જેમનું વિષદ્ મહાત્મ્ય શ્રીમહાપ્રભુજીના કંઠથી પ્રગટ થઈને ચૌમુખી પ્રતિભાના વિસ્તારને પ્રાપ્ત થયો. આ તુલસીમાલા આપશ્રીના શ્રીકંઠનો આશ્રય નથી છોડતી. અતઃ (તેથી) શુષોભિત છે. 卐

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણ ॥

ચરણારવિંદ મકરંદે ભર્યા, ભક્ત ભ્રમર કરે ત્યાં પાનજી.

શ્રીમદ્ ભગાવત્માં અંબરીષ અને દુર્વાસાના પ્રસંગમાં સ્વયં શ્રીહરિએ દુર્વાસાને પોતાનું મંતવ્ય બતાવ્યું છે કે, ''અહં ભક્ત પરાધિન''માં ભક્તોના આધિન છું. જીવોને જાણતા હોવા છતાં સ્વયં શ્રીઠાકુરજી સીધે સીધો હાથ નથી પકડતા. જે જીવોનો હાથ શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીઠાકુરજીને સોંપે છે, એ જ જીવોને પ્રભુ પોતાના શરણમાં રાખે છે. અહીં પણ ક્યારે શ્રીવલ્લભ કયા જીવને સોંપસે તે આશામાં સ્વયં શ્રીઠાકુરજી, શ્રીઆચાર્ય ચરણના પરાધિન છે.

હાથ પકડેલા જીવોને શ્રીઠાકુરજીમાં અને શ્રીમહાપ્રભુજીમાં ભેદ બુદ્ધિ ના આવે એટલા માટે શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણચિન્હોમાં અને શ્રીઠાકુરજીના ચરણચિન્હોમાં સંખ્યાત્મક અને ફલાત્મક સમાનતા છે. આ ચરણચિન્હોના કારણે શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીમહાપ્રભુજી બે (૨) હોવા છતાં એક છે.

જે સમયે ભગવાને વામન અવતાર લીધો હતો અને ત્રણ પગલામાં સર્વસ્વ માપવાની પ્રણાલીમાં બીજા પગના અંગુષ્ઠ (અંગુઠા)થી જે બ્રહ્માંડ ભેદન થયું અને એ અંગુષ્ઠનું કેસર સ્નાન જ્યારે બ્રહ્માએ બ્રહ્મકમંડલના જલથી કર્યું, ત્યાં શ્રીગંગાજી પ્રગટ થયા. ભક્તોના દ્વારા આપવામાં આવેલ સર્વસ્વ પ્રભુ અંગીકાર કરે છે. આ શ્રીગંગાજીનો મૂલ વિચાર છે. આ મૂલ વિચારના આધાર ઉપર શ્રીગંગા પાપ હરનારી છે. આ વિચારની સંગતી પૂંજ શ્રીમહાપ્રભુજીનું સ્વરૂપ છે. આપશ્રીએ અનેકાનેક જીવોનું સર્વસ્વ પ્રભુને અંગીકાર કરાવ્યું. શ્રીગંગાજી અને શ્રીમહાપ્રભુજી બંનેની વૈચારીક સંગતી છે. એટલા માટે શ્રીમહાપ્રભુજીએ આસૂર વ્યામોહલીલા કાશીમાં ગંગા પ્રવાહમાં આપી.

આચાર્યનું સ્વરૂપ સત્યનો અવતાર હોય છે. સત્ય પોતાની જગ્યાએ જ્યારે પણ હોય છે ત્યારે ઓછુ અથવા અડધું નથી હોતું, તે પૂર્ણ હોય છે. કાશી નામની ભૂમિ ભગવાન શંકર અને સત્યવાદી હરિશ્ચંદ્રથી જોડાયેલી છે. આ બંનેના ઈતીહાસથી સત્ય પ્રમાણીત હોય છે અને શ્રીઆચાર્યજી વલ્લભે જગત સત્ય છે એ પ્રમાણીત કર્યું છે. પૂર્વ-વર્તી સત્ય પ્રમાણ કરવાવાળા ઈતિહાસ નિર્માતા શંકર અને હરિશ્ચંદ્ર આ બંનેની વચ્ચે જગત સત્યના પ્રમાણ કર્તા શ્રીવલ્લભે, કાશી સ્થિત ગંગાને (પોતાનો સંબંધ માન્યો) આસૂરવ્યામોહ લીલા સ્થળ માન્યો. 卐

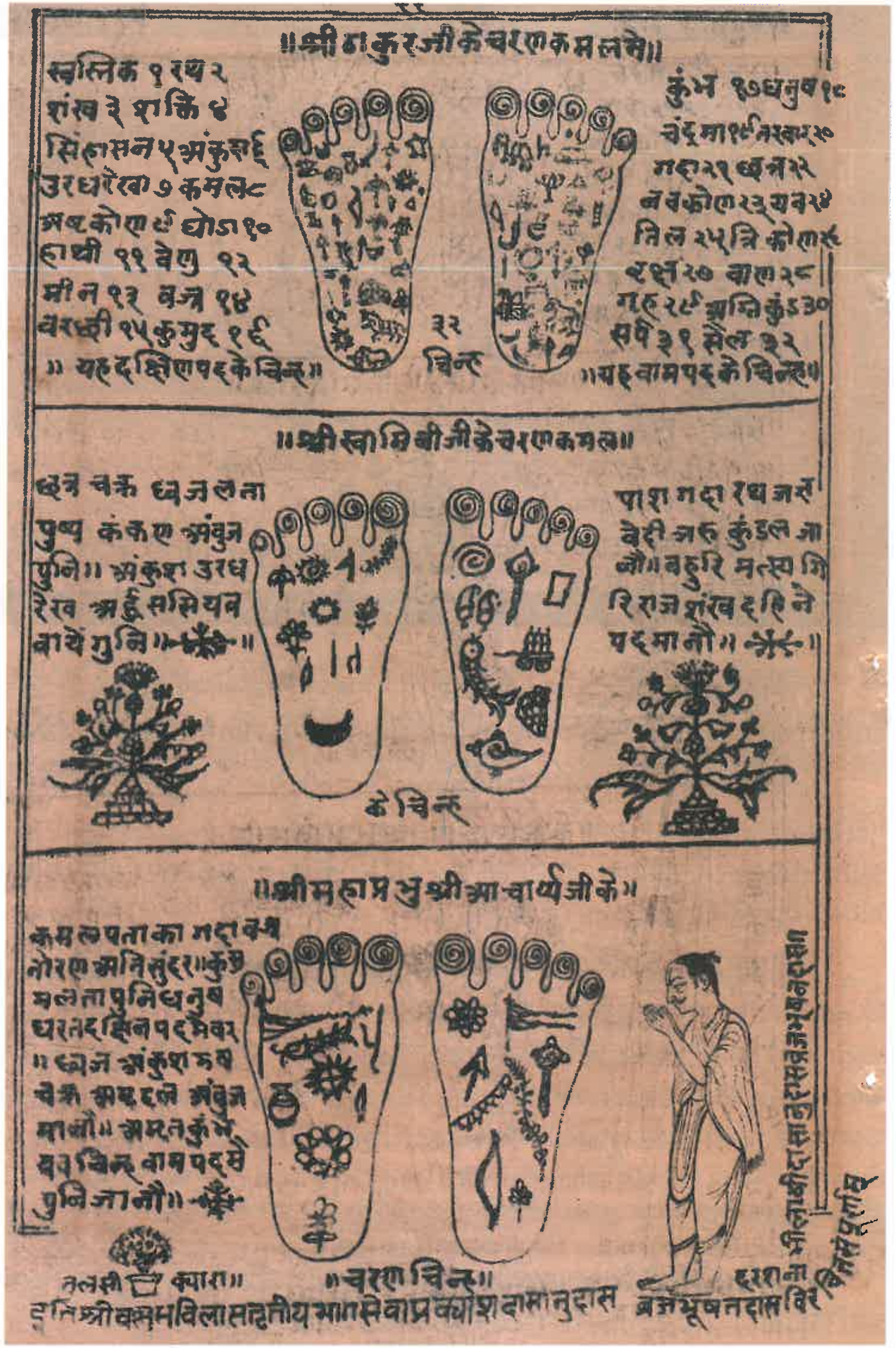
॥श्रीठाकुरजीकेचरणकमलके॥
स्वस्तिक १ रथ २
शंख ३ शक्ति ४
सिंहासन ५ अंकुश ६
उरधरेखा ७ कमल ८
अष्टकोण ९ घोडा १०
हाथी ११ वेणु १२
मीन १३ वज्र १४
बरछी १५ कुमुद १६
॥ यह दक्षिणपदके चिन्ह॥
३२
चिन्ह
कुंभ १७ धनुष १८
चंद्रमा १९ नरकार २०
गदा २१ छत्र २२
नवकोण २३ जव २४
तिल २५ त्रिकोण २६
रस्सी २७ बाण २८
गऊ २९ अग्निकुंड ३०
सर्प ३१ सैल ३२
॥यह वामपदके चिन्ह॥
॥श्रीस्वामिनीजीकेचरणकमल॥
छत्र चक्र ध्वज लता
पुष्प कंकण अंबुज
पुनि॥ अंकुश उरध
रेख अर्द्ध ससियव
बायें गुनि॥
पाश गदा रथ जग्य
वेदी अरु कुंडल आ
नौ॥ बहुरि मत्स्य गि
रिराज शंख दहिने
पद मानौ॥
के चिन्ह
॥श्रीमहाप्रभुश्री आचार्यजीके॥
कमल पताका गदा वज्र
तोरण अति सुंदर॥ कुं
भ लता पुनि धनुष
धरत दहिन पद मेवर
॥ ध्वज अंकुश रूप
चक्र अष्टदल अंबुज
मानौ॥ अमृतकुंभ
यव चिन्ह वाम पदमें
पुनि जानौ॥
तुलसी क्यारा॥
॥चरण चिन्ह॥
इतिश्रीवल्लभविलासद्वितीयभागसेवाप्रकाशदामानुदास
दरशना
व्रजभूषनदास

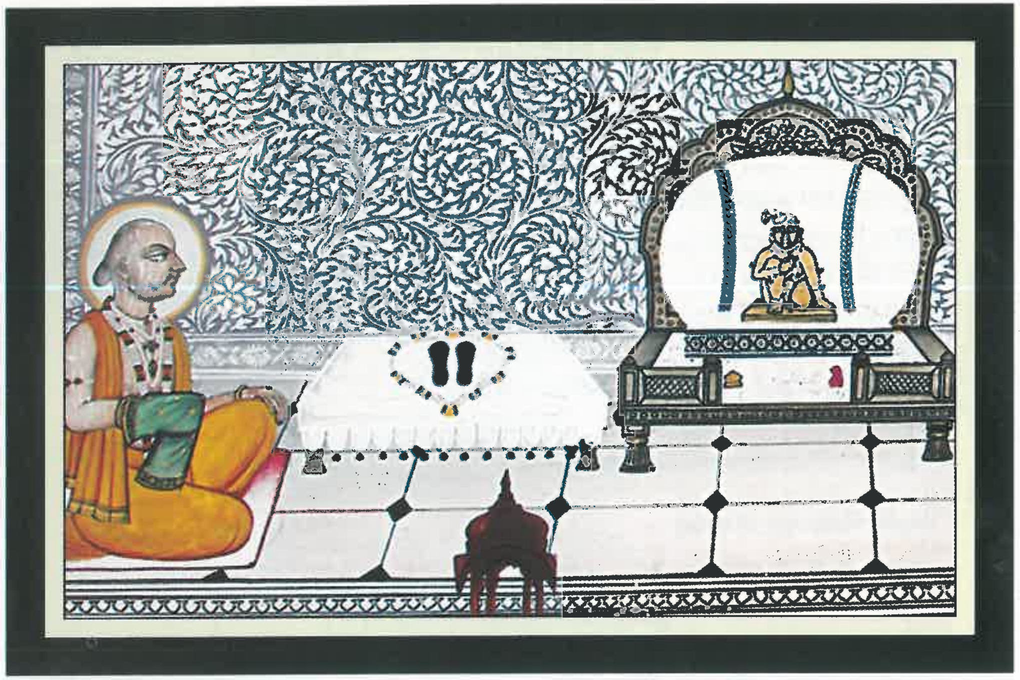

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના પાદુકાજી ॥

શ્રીમહાપ્રભુજી આપની પૃથ્વી પરિક્રમામાં કોઈ વાહનનો ઉપયોગ નહોતા કરતા અને પગે ચાલીને પધાર્યા છે. એનું કારણ એ છે **કે** શાસ્ત્રોમાં પૃથ્વી ભગવાનની પત્ની છે. આ પત્નીરૂપ પૃથ્વીને ભગવદ્ લીલાનો તાપ છે. એ તાપને પૃથ્વી ઉપર આપના ચરણ પધરાવીને નિવારણ (દૂર) કરે છે. પૃથ્વીને પૂર્ણ આસ્વાદન પ્રદાન કરવાને માટે શ્રીમહાપ્રભુજી શ્રીમદ્ ભાગવત રૂપ શ્રીગોવર્ધનનાથજીને હૃદયથી લગાવીને હંમેશા રાખે છે. એનો અર્થ થાય છે કે શ્રીભાગવત રૂપ શ્રીનાથજીનો શ્રીસ્વામિનીજી શ્રીમહાપ્રભુજી પોતાના હૃદયની વાત કહેતા રહે છે.

શ્રીમહાપ્રભુજીએ જે શ્રીસુબોધિનીજીને પ્રગટ કર્યા છે, તેનાથી જીવોને એવું જણાવ્યું છે **કે** સેવા પરાયણ, શરણાગત અને બ્રહ્મસંબંધી જીવોને માટેની શ્રીભાગવત રૂપ શ્રીનાથજીનો સુગમ બોધ છે. એટલા માટે ભૂતલના વૈષ્ણવોની જાણકારી શ્રીભાગવતના માધ્યમથી જેમના દ્વારા કરાવવામાં આવે છે તે ભાષા શ્રીસુબોધિનીજી છે. આ ભાષા સેવાના અને નિકુંજના ગુપ્તરસને શ્રીઠાકુરજીના સામે પ્રગટ **કરે** છે. અતઃ શ્રીસુબોધિનીજીની આ ભાષાને સમાધી ભાષા કહેવામાં આવે છે.

શ્રીમહાપ્રભુજી સર્વ શાસ્ત્ર વિષારદ્ છે. એનું તાત્પર્ય એ છે **કે**, જેમ અવ્યક્ત જીવના જન્મ લેવાથી **દેહ** જોવામાં આવે છે. એવી જ રીતે અલૌકિક શાસ્ત્રોનો પણ અંગપ્રત્યંગ સહીત સ્વરૂપ છે. એ શાસ્ત્રોએ પણ શ્રીમહાપ્રભુજી એવો આભાસ કરાવે છે કે આપ ભગવદ્ સંબંધી છો.

આપની કાષ્ટ (લાકડાની) પાદુકા બે પ્રકારની છે - (૧) ખુંટીવાળી (૨) ખુંટી વગરની. એ પાદુકાઓ જેના ઉપર શ્રીમહાપ્રભુજીએ આપના તરફથી કૃપા કરીને ચરણ રજ પધરાવી છે. ખુંટી વગરની પાદુકાજી એવા ભાવથી છે, જે ભગવદીય શ્રીમહાપ્રભુજીની જ ચરણરજ ઈચ્છે છે, કે તેઓ પણ ભગવદીય છે. એમની આશા પૂર્ણ કરવાને માટે શ્રીમહાપ્રભુજીએ આપના ચરણ એ ભગવદીયોને દાન કર્યું. જેમ શ્રીદામોદરદાસ હરસાનીજી, માધવભટ્ટ કાશ્મીરી, શ્યમદાસ સૂતાર. જેવા ભગવદીયોના હૃદયમાં ફક્ત શ્રીમહાપ્રભુજીની જ ચાહના (ઈચ્છા) હતી.

આ પાદુકાજી લાકડાની (કાષ્ટની) પાદુકા છે. તે ઉપરથી નીરસ જોવામાં આવે છે અને અંદરથી લીલાના ગુપ્તરસના જે અધિકારી છે એવા ભગવદીયોના હૃદય પાદુકાજી છે. એટલા માટે ભગવદીયોના હૃદય રૂપ અને શ્રીઆચાર્ય ચરણોની ચરણ રજથી સંપન્ન ભગવદીયોના હૃદય છે. આજ કારણ છે કે આ પાદુકાજી નીજ મંદિરમાં શ્રીઠાકોરજીની પાસે ચોકી ઉપર-ગાદીજીની ઉપર અલગથી સ્વતંત્ર બિરાજે છે. અગર આ પાદુકા કદાચીત ચરણોની સુરક્ષા માટે પહેરવાની (અવલંબન) માટે હોતી તો એ નીજ મંદિરમાં ના હોત, ક્યાંક બહાર હોતી. આ પાદુકાજી વિપ્રયોગ સંપન્ન ભગવદીયોના હૃદયનું સ્વરૂપ છે. એટલા માટે નીજ મંદિરમાં પાદુકાજી બિરાજવાના શોભાયમાન દર્શન થાય છે અને આ પાદુકાજીની ઉપર ફૂલોની માલા ધરાવવામાં આવે છે. કારણ કે આ પાદુકાજી હૃદયરૂપ હોવાથી જ હૃદયનો શૃંગાર છે. આ પાદુકાજીને બિરાજવાનું સ્થાન શ્રીઠાકોરજીના બરોબર (સમકક્ષ) ઊંચાઈવાળુ ન હોઈ, થોડું નીચાણવાળુ હોય છે. કારણકે શ્રીમહાપ્રભુજીના ચર્ણાશ્રીત ભક્તોનું હૃદય શ્રી ઠાકોરજીની આડમાં નીચેની ત**રફ** રહીને પોતાને ધન્ય સમજે છે.

શ્રી બેઠકજીમાં જ્યાં આપ ચોતરા ઉપર બિરાજો છો ત્યાંજ ભાવ સ્વરૂપ પાદુકાજી બીરાજે છે. હિંડોરા, પલના, ડોલ વગેરે મનોરથોમાં આપના સ્વરૂપ ગાદીજી પધરાવાય છે પણ પાદુકાજી ચોતરાજી પાસે જ રહે છે. 卐

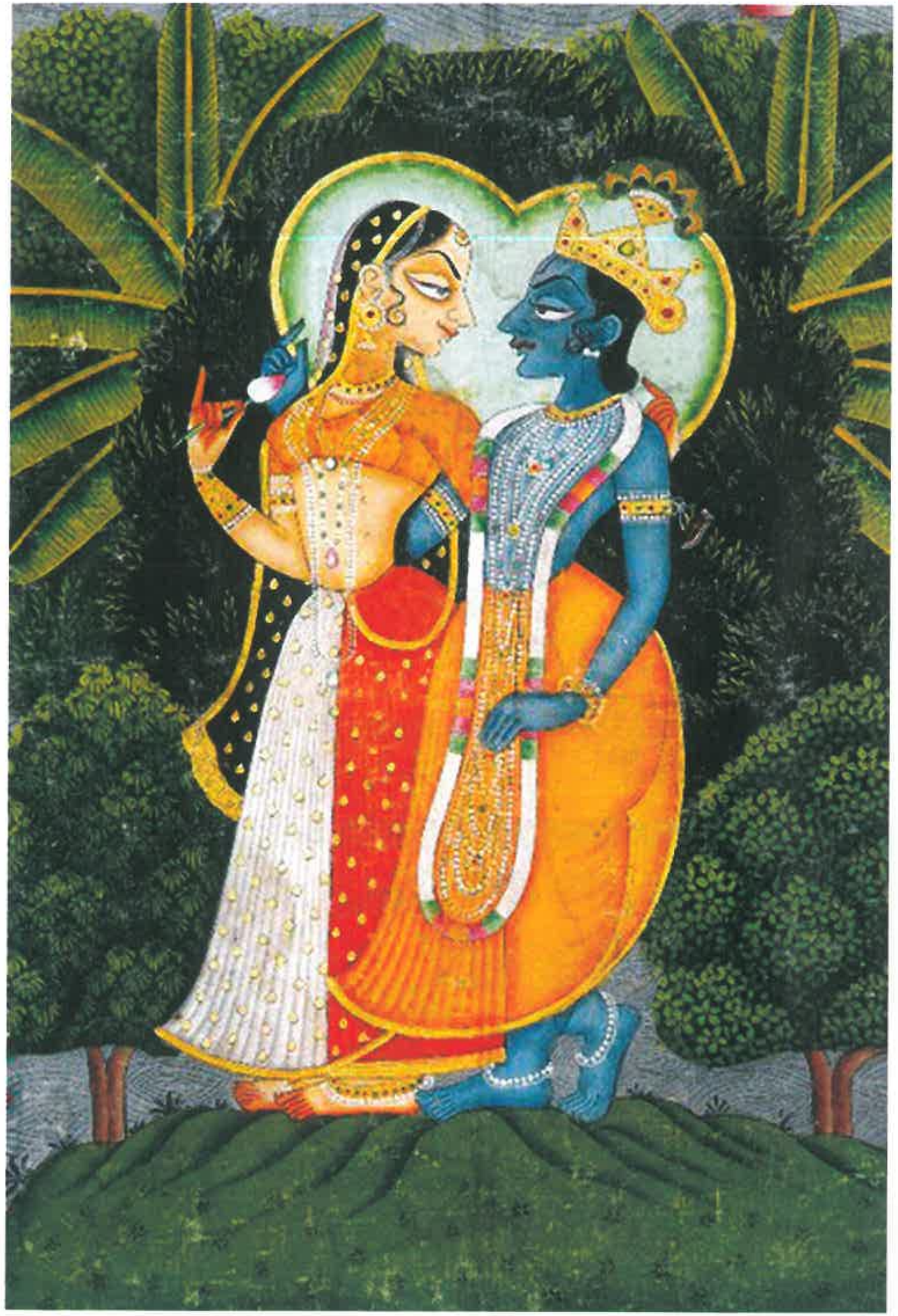

॥ શ્રીબેઠકજીમાં સેવા ટહેલ ॥

શ્રીવલ્લભકુળના બાળકોના વચનામૃત દ્વારા હ્રદયમાં પ્રગટ થયેલા ભાવનું સ્મરણ ચિંતન શ્રીબેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી સન્મુખ જઈએ ત્યારે ભાવરૂપ ભાવનામાં સ્થિતિ થાય છે. ૮૪ પ્રકારની ભગવદ્ લીલાનું અનુસંધાન (ગાનકરી) શ્રીમહાપ્રભુજીની સેવા (સુબોધીનીજી પ્રસ્થાપિત) ૮૪ બેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ લીલાભાવના સ્વરૂપ પ્રસ્થાપીત કર્યું છે. જ્યાં આપની નિત્ય સેવામાં બિરાજતા ૮૪-૨૫૨ ભગવદીયો અથવા આપશ્રી સ્વામિનીજીની સખી વૃંદો, સેવા ટહેલમાં નિત્ય અષ્ટપ્રહર તત્પર છે.

દૈવી જીવો, બાળકોના (ગુરૂના) વચનામૃતનું સ્મરણ ચિંતન અને મનન કરી શ્રીબેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીની સન્મુખ થાય છે. તે દૈવીજીવો ઉપર આપશ્રીની સેવા-ટહેલમાં તત્પર ૮૪-૨૫૨ ભગવદીયો (વૈષ્ણવો) (ગોપીજનો)ના ચરણની રજમાં મન પરોવાય અથવા તેઓની દષ્ટિમાં આવીએ, તેઓની છાયા પ્રચ્છાયા પડે, તેઓનો સ્પર્શ થાય, ત્યારે આંતરચક્ષુ દ્વારા આપશ્રીના સ્વરૂપના બંધનમાં બંધાઈ જઈએ (આપની દષ્ટિમાં રહીએ). જ્યાં ૮૪-૨૫૨ ભગવદીયોની સાથે સેવા-ટહેલ કરવાનું મન થાય. એ સેવા ટહેલના ફલ સ્વરૂપે બેઠકજીમાં બિરાજતા (સેવામાં તત્પર) ૮૪-૨૫૨ ભગવદીયોની દષ્ટિમાં આવીએ, તેમનો સંગ થાય, સત્સંગ થાય અને ભક્તિને પોષણ મળતાં શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણારવિંદમાં આપણી આસક્તિ, ભક્તિ દઢ થાય. જેથી શ્રી બેઠક ચરિત્ર લીલાના નાયક (આપશ્રી)ની નાયીકાના કૃપાપાત્ર બનીએ. (નાયક શ્રીમહાપ્રભુજી અને નાયીકા શ્રી દામોદરદાસજી) ત્યારે દૈવીજીવને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીના ચરણારવિંદનો સ્પર્શ મળે અને નખચંદ્રની છટા દ્વારા આત્મામાં વ્યાપેલ વિરહતાપ ક્લેશનો અંધકાર દૂર કરી ઉજીયારો પક્ષ શ્રીમહાપ્રભુજીના રૂપ-સ્વરૂપનું જ્ઞાન થાય એનું નામ સર્વોત્તમ.

આપણા વડીલો (ભગવદીય) આપણને કહી ગયા છે કે, ‘‘પ્રથમ ચરણની રજનો સ્નેહી બનેજ - તેમાં આસક્તિ કરજે - તેની સ્નેહપૂર્વક - વિરહભાવ સહીત આજીજી કરજે - તેનું શરણ સ્વીકારજે - નિત્ય તેનું સ્મરણ અને ચિંતન કરજે જેથી આપણા પરમ કૃપાળુ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ જરૂરથી કૃપાદાન કરશે જ. અમો જે આપશ્રીએ બતાવેલ માર્ગ ઉપર ચાલીને આપશ્રી વલ્લભપ્રભુની કૃપાથી આપશ્રીની નિત્ય સેવામાં સ્થિર છીએ. એથી વધુ શું કહીએ ? માર્ગ (રસ્તો) તો અમે આપસૌ અમારા સ્નેહીજન માટે સરળ કરીને રાખ્યો છે. આપણા શ્રીવલ્લભાધીશજીના પરમ કૃપાપાત્ર સ્નેહીઓએ પુષ્ટિમાર્ગમાં પગ માંડયા છે. તેમના પગલે સર્વે સહજતાથી સાનુકુળ કૃપામાર્ગના રસ્તે સૌ સહેલું થઈ પડશે.’’

॥ સેવા ગોપીજનની ॥ (ચોકમાં અષ્ટકોણ)

પ્રભુ જ્યાં બિરાજે છે, એમના આંગણાંમાં (ચોકમાં) શોભાયમાન મણીક મંડળ (ગોળાકાર) છે. એની અંદર આઠ ખૂણાનો (કોણનો) સુખદ્ સિંહાસન શોભાયમાન છે. કોણ કોણ ગોપીજન કોની કોની સાથે રહીને પોત-પોતાની રૂચી પ્રમાણે સેવા કરે છે. જે સેવામાં અંતરાય નહી આવે એવી સેવા કરે છે. આ ગોપીજન અષ્ટયામ સેવાની અધિકારી છે.

મંદિરના ચોકમાં દર્શન કરવાને માટે જઈએ છીએ, ત્યાં ચોકની રચનામાં એક અષ્ટકોણ બનાવેલું હોય છે. ક્યાંક આરસના પથ્થરથી બનાવેલું અષ્ટકોણ ના હોય તો, હળદરથી બનાવવામાં આવે છે અથવા લાકડાના પાટીયાની ઉપર અષ્ટકોણ ચિત્રીત (ચિતરીને) કરીને બિરાજમાન કરી દેવામાં આવે છે. એનો એવો ભાવ છે કે અહીં જે સેવા કરવાવાલા છે, તે આ આઠ ગોપીઓને આધિન પોત-પોતાની કુંજોમાં સેવા કરે છે. નંદાલયમાં આજ વ્રજગોપીઓના ભાવનો પ્રકાર છે. શ્રીસ્વામિનીજી સહીત આઠ સખીઓને મળીને કુલ નવ સખી હોય છે. શ્રી યશોદાજી અને એમની આઠ દેરાણી-જેઠાણી બધી મળીને એમને પુછી-પુછીને લાડ લડાવે છે. સેવા કરવી અને લાડ-લડાવવા બંને અલગ-અલગ (જુદા-જુદા) છે.

સેવા શ્રી યશોદાજી વગેરે ગોપીઓના ભાવની છે. લાડ-લડાવવું શ્રી સ્વામિનીઓના ભાવથી છે. વાત એક છે, રહસ્ય બે છે. 卐

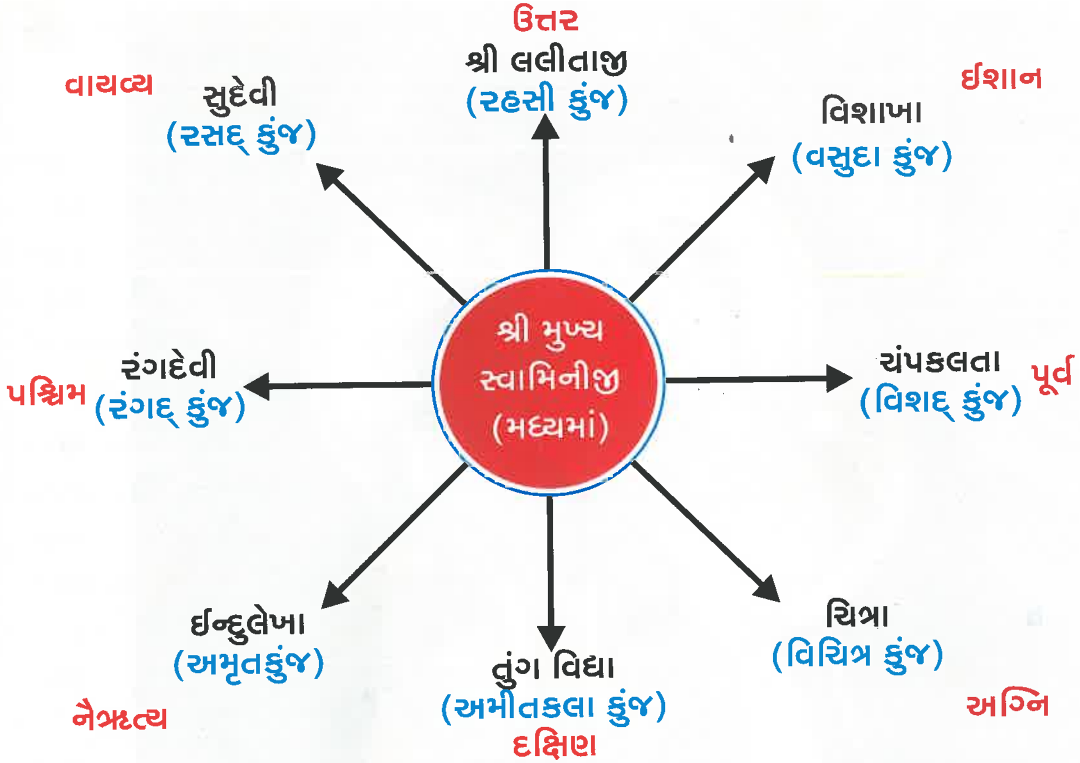
ઉત્તર
શ્રી લલીતાજી
(રહસી કુંજ)
વાયવ્ય
સુદેવી
(રસદ્ કુંજ)
ઈશાન
વિશાખા
(વસુદા કુંજ)
પશ્ચિમ
રંગદેવી
(રંગદ્ કુંજ)
શ્રી મુખ્ય
સ્વામિનીજી
(મધ્યમાં)
ચંપકલતા
(વિશદ્ કુંજ)
પૂર્વ
ઈન્દુલેખા
(અમૃતકુંજ)
નૈઋત્ય
તુંગ વિદ્યા
(અમીતકલા કુંજ)
દક્ષિણ
ચિત્રા
(વિચિત્ર કુંજ)
અગ્નિ

आंगन मोहन महलके, मोहन मंडल मंजु ।। ता उपर आठकोन को, सुख सिंहासन रंजु ।।१।।
कौन कौन प्रत्येक इक। प्रिय प्रमदागन संग ।। रुचि अनुसारे सेवहि, उर अनुराग अभंग ।।२।।

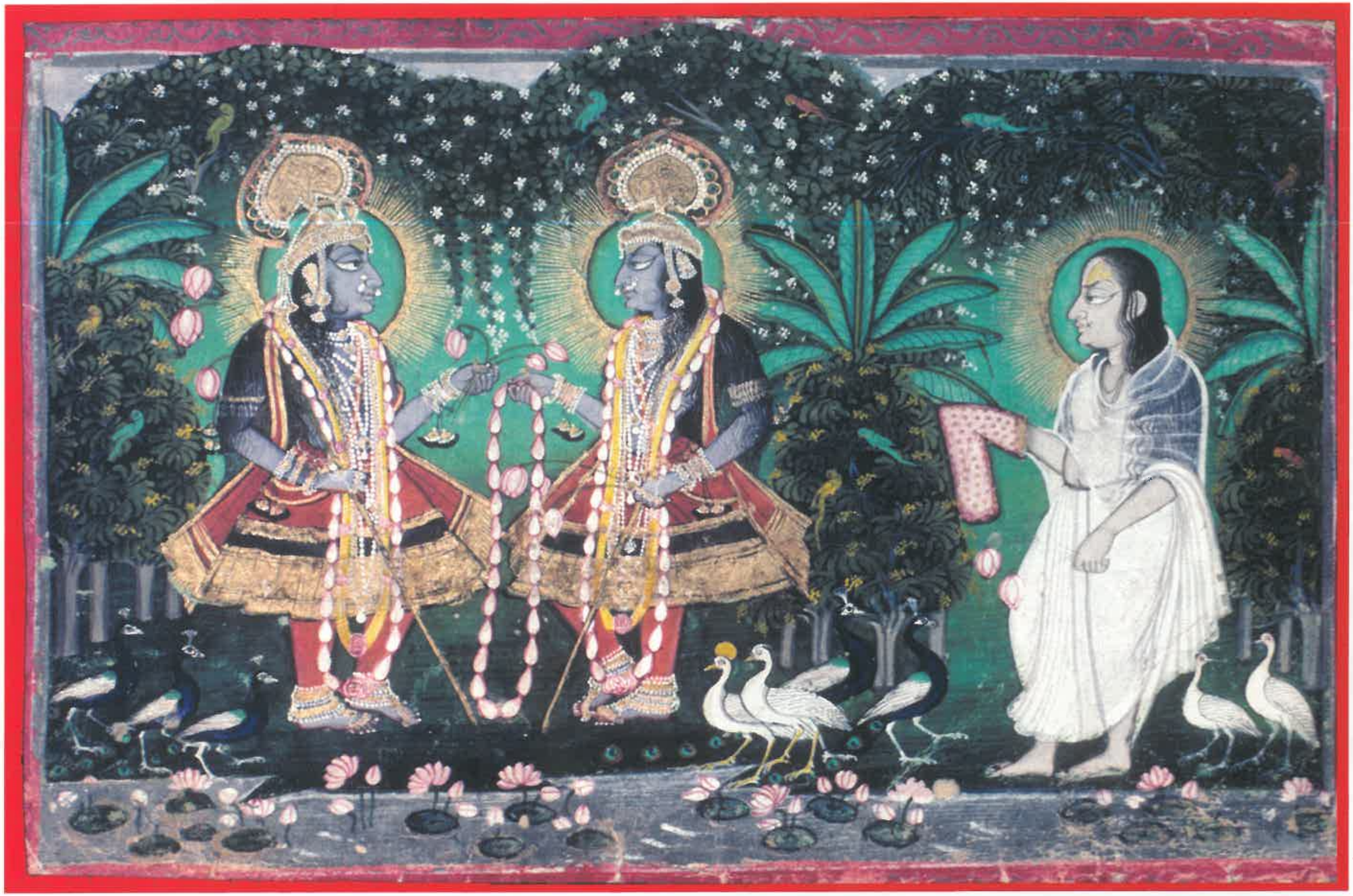

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

કૃષ્ણ તન વરણ ગુણ ધર્મ શ્રીકૃષ્ણ કે । કૃષ્ણ લીલા મઈ કૃષ્ણ સુખકન્દની ।। (કૃષ્ણદાસ)

''શ્રીકૃષ્ણએ માન ધારણ કર્યું. શ્રીસ્વામિનીજી ઘણા પ્રયત્નો છતાં માન છોડાવી શક્યા નહીં. શ્રીયમુનાજીએ કૃષ્ણનો વેષ ધારણ કરી શ્રીકૃષ્ણની સામે ઊભી રહી, પોતાનું દિવ્ય અલૌકિક રૂપ જોઈને શ્રીકૃષ્ણ હસી પડયા. શ્રીસ્વામિનીજીને પરમાનંદની કોઈ ગણત્રી જ ના રહી. શ્રીસ્વામિનીજી યમુનાજી ઉપર ઘણા પ્રસન્ન થયા અને કહ્યું કે, ''મેરી અભિલાષા હૈ કિ આજ સે પુષ્ટિમાર્ગીય જનોં કે દ્વારા યમુના ઈસી રૂપ મેં સેવ્ય, આરાધિત હોં.'' ત્યારથી શ્રીયમુનાજીને કૃષ્ણમય સ્વરૂપની જ પુષ્ટિમાર્ગમાં આરાધના થાય છે.'' (ઉપરોક્ત ચિત્રજીમાં શ્રીસ્વામિનીજીએ શ્રીવલ્લભાધીશનું સ્વરૂપ ધારણ કર્યું છે. - જે આ લીલાની પુષ્ટિકૃપા છે.)

॥ શ્રીબેઠકજીમાં ઝારીજી ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીની ઝારીજી અને શ્રીઠાકોરજીની ઝારીજી બંનેમાં સ્વરૂપતઃ સમાનતા છે. આ ઝારીજી શ્રીયમુનાજીનું સ્વરૂપ છે. જ્યારે રાસમાં શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીસ્વામિનીજીએ નૃત્ય કર્યું હતું અને આ નૃત્યમાં જે શ્રમકણ (પરસેવો)નો ઉદય થયો હતો અને તે શ્રમકણ વહીને આગળ વધવા લાગ્યો, એ પ્રવાહ વૃન્દાવનની શ્રીયમુનાજીનું સ્વરૂપ છે. આ એક બીજાના (શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીસ્વામિનીજીના) હૃદયનો આનંદ રસ છે. શ્રમકણ કહીને સમજાવવામાં આવ્યું છે. આ રસનું પાન શ્રીઠાકોરજી કરે છે, જે ઝારીજી કહેવાય છે. રાસમાં નૃત્યના સમય શ્રમકણ ઝર-ઝર કરતું વહેવા લાગ્યું એટલા માટે એને ''ઝારી'' શબ્દ કહીને સંબોધીત કરીએ છીએ. કીર્તન : ''પીયાસંગ સંગમ શ્રમ સરીતા મમ ઉરહી વહો''

આ રાસનું જલ શ્રીમહાપ્રભુજીની ઝારીમાં બિરાજીને જ્યારે આપના હૃદયમાં પહોંચ્યું ત્યારે શ્રીમહાપ્રભુજીએ આ ઝારીના હૃદય સ્થિત જલ પ્રભાવથી પ્રભાવિત થઈને શ્રીમદ્ ભાગવતરૂપ સમુદ્રનું મંથન કર્યું. જેવી રીતે સમુદ્ર મંથનથી દેવતા અને અસુરોંને ચૌદ રત્ન મળ્યા, એવી રીતે શ્રીભાગવત્ સમુદ્રનું મંથન કરવાથી શ્રીમહાપ્રભુજીને રાસમાં સ્થિત ચૌદ ગોપીઓ મળી, અને પંદરમી ગોપી શ્રીયમુનાજી ઝારીજી સ્વરૂપે બિરાજમાન છે. સોળમાં આપ શ્રીસ્વામિનીજી સ્વરૂપ સ્વયં છે. એટલા માટે શ્રી ગુસાંઈજીએ સર્વોત્તમમાં ''શ્રીભાગવત્ પીયૂષ સમુદ્ર મથન ક્ષમ:'' અને ''તત્સારભૂતરાસસ્ત્રીભાવપૂરિતવિગ્રહ:'' એવું કહ્યું છે. અષ્ટછાપે પણ શ્રીગોવર્ધન પૂજામાં પ્રકારાન્તરથી આ વાતનું સ્મરણ કર્યું છે.

''ગોપીનકો સાગર ભયો, ગિરિ ભયો મદરાચાર । રતનભઈ વ્રજ ગોપિકા, કાન વિલોમણ હાર ।।''

આ વ્રજની ગોપીઓ શ્રીસ્વામિનીજીના કારણે જ રત્ન રૂપ છે. રત્ન અલૌકિક હોય છે. શ્રીસ્વામિનીજી શ્રીકૃષ્ણલીલામાં બધી ગોપીઓને અલૌકિક બનાવે છે, કારણ કે આપ સ્વયં અલૌકિક છે. ''બ્રજ મેં રતન રાધિકા ગોરી'' આ રાધિકા ગોરીની સાથે તેમની બધી સખી અલૌકિક છે.

પ્રાચીન કેટલાક ગ્રંથોના પ્રમાણથી આ અષ્ટસખીઓનું પ્રાગટ્ય શ્રીકૃષ્ણની ભાવ ભૃંગમાં યુક્ત અંગ અંગની અલગ-અલગ સૌંદર્ય લહેરીથી, એક-એક સખીનું પ્રાગટ્ય થયું છે. જેવી રીતે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ સ્વયં પ્રગટ દિવ્ય અને અલૌકિક છે, છતાં પણ દેવકી અગર યશોદાના પુત્ર છે. એવી રીતે આ વ્રજ ગોપીઓ પ્રભુના શ્રીઅંગકાંતિથી અલગ-અલગ અંગોથી પ્રગટ થઈ હોવા છતાં કોઈને કોઈ ગોપ ભાર્યાની પુત્રી છે.

શ્રી મહાપ્રભુજી પાસે બિરાજતું ઝારીજીનું સ્વરૂપ પણ આવું અલૌકિક છે. 卐

॥ શ્રીબેઠકજીમાં ભોગ ॥

શ્રી મહાપ્રભુજીની બેઠકમાં અપરસવાળા વૈષ્ણવ જલ, દૂધઘર, મિશ્રી અને લીલા-સુકા મેવાનો જ ભોગ ધરી શકે છે. પ્રકારાંતરથી (ભાવવિભોર થઈ) દૂધની લોટીજી સહીત અગર કોઈ નાગરી ધરાવવા ઈચ્છે તો વૈષ્ણવોને માટે તે પણ યોગ્ય-ઉચીત નથી.

સખડી-અનસખડી બેઠકજીમાં ફક્ત શ્રીવલ્લભ બાળક જ ધરાવી શકે છે અન્ય કોઈ નહીં. એમાં પણ તપેલી સિદ્ધ થાય છે, ત્યાં બહુજી અગ્નિની ઉપર સિદ્ધ કરાવવા માટે ધરાવી (મૂકી) શકે છે. સામગ્રી સિદ્ધ થયા પછી ઉતારી શકતા નથી, તે સામગ્રીને (સિદ્ધ થયેલ) શ્રીવલ્લભ બાળક અથવા સજાતિય બ્રાહ્મણ જ ઉતારી શકે છે. કારણ કે આ વાત યજ્ઞ પદ્ધતિથી જોડાયેલી છે અને વૈદિક વર્ણ વ્યવસ્થાના નિયમોમાં છે. માનવામાં આવ્યું છે કે સ્ત્રીઓને યજ્ઞોપવિત પહેરવાનો અધિકાર નથી. પ્રાયઃ જ્યારે ધોતી અથવા સાડી પહેરે છે ત્યારે લાંગ (પાછળ છેડો) નથી બાંધતી, લાંગ (કછેટો) લગાવ્યા વગરના વસ્ત્ર પહેરવાવાળાને આચાર-વિચારથી થોડા દૂર રાખવામાં આવે છે. એટલા માટે આ ખાલીપો (દૂરી) દૂર કરવાને માટે ભારતમાં કેટલી જગ્યાએ સ્ત્રીઓ લાંગ બાંધે છે અને રસોઈ સિદ્ધ કરવાના સમયે ઉપરના ભાગે વક્ષસ્થળની ઉપર અથવા પાછળની બાજુએ ગાંઠવાળા વસ્ત્રો પહેરે છે અથવા નથી પહેરતી.

ઝારીજી ભરવાના સમયે-વખતે ઉપરના ભાગમાં ગાંઠવાળા વસ્ત્ર જ પહેરવાનો નિયમ છે. પુરુષોની માટે પણ ધોતી-બગલ બંધી અને ઉપરણાનો નિયમ છે. માથાની ઉપરથી પહેરવાના અથવા ઉતારવામાં આવતા બનીયાન, કુર્તા અને કાજ-બટનવાળા વસ્ત્ર પહેરીને સેવા અથવા બેઠકજીમાં જવાની સંપ્રદાયમાં આજ્ઞા નથી. જે નિયમોની સંપ્રદાયમાં આજ્ઞા નથી ત્યાં ધર્માચાર્ય અથવા ગુરુજનો ને પણ વિશેષ આજ્ઞા આપવાની પણ આજ્ઞા નથી. પગમાં પહેરવાના કંતાન અથવા કાષ્ટ પાદુકા (પાવડી)નો અંદરના ભાગમાં સ્વીકાર છે. બહારની જગ્યાઓમાં સુષ્ક ચર્મની સ્વીકૃતિ છે. ''સુષ્કચર્મ કાષ્ઠવત'' એટલા માટે પખાવજ-તબલા-નગારા-ડફ (ઢફ)નો પ્રવેશ-નિજમંદિરની બહાર કીર્તનીયા ગલી સુધી જ આપવામાં આવ્યો છે. 卐

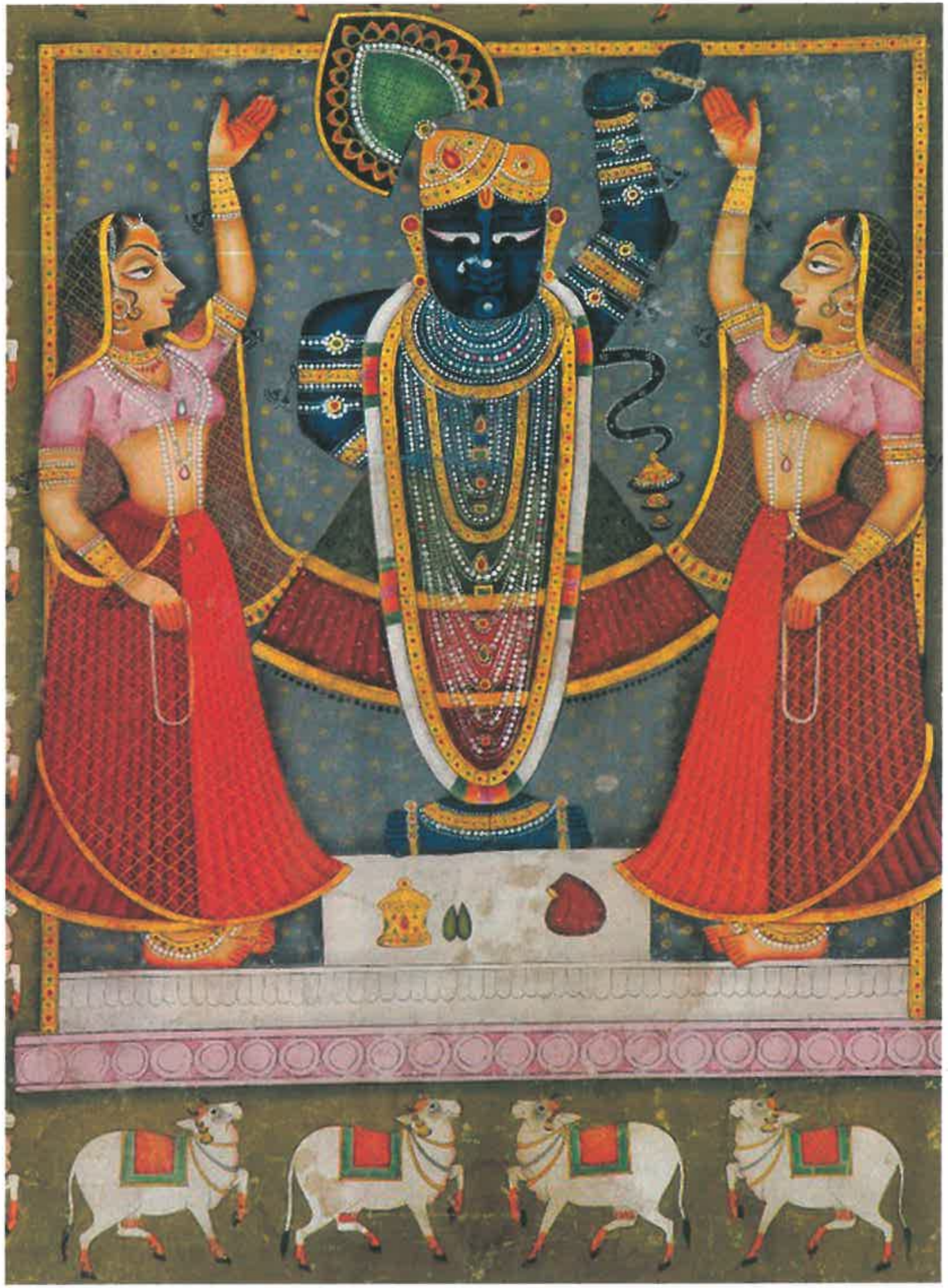

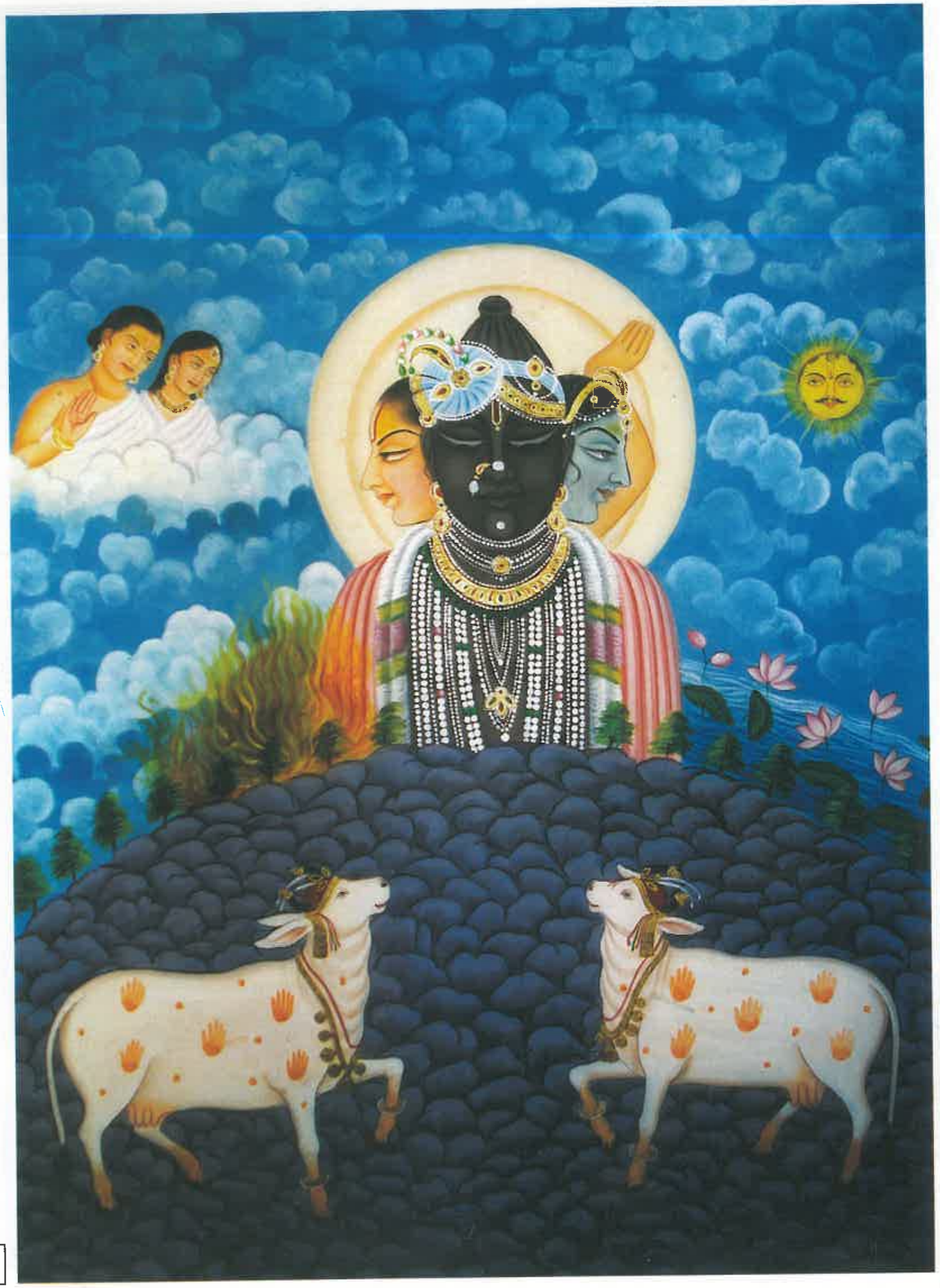

॥ મીશ્રી ॥

સંપ્રદાયમાં શ્રીઠાકુરજીની સેવા ક્રમમાં મીશ્રી ભોગની મુખ્યતા છે. જેને શ્રીઠાકુરજી અંગીકાર કરે છે. સખડી, અનસખડી અને નાગરીની જ્યાં આજ્ઞા નથી, તેમના ઘરે શ્રી ઠાકુરજી દૂધઘર આરોગે છે તે મીશ્રી ભોગના જ ઠાકોરજી કહેવામાં આવે છે. રસના બે પ્રકાર હોય છે (૧) વહેતો રસ (બહેતા હુઆ રસ) (૨) સ્થિર રસ. વહેતા રસમાં બધા પ્રકારની તરલ સામગ્રી માનવામાં આવે છે અને રસ સ્થિર હોય છે એને ઘન્ રસ કહેવાય છે. એ ઘનરસ સ્થિર રસ છે તે વહેતો નથી. સેવા કરવાવાળાના હૃદયનો ભાવ તરલ રસની જેમ હોય છે અને ઘનરસની પ્રમાણે પણ હોય છે. જેવી રીતે કોઈનો અંદરનો ભાવ બાલ સ્વરૂપમાં હોય છે. હવે એવા સેવકની સામે શ્રીઠાકુરજીની સ્વરૂપ આકૃતિ ભલે કિશોર લીલાની હોય, પણ કોઈ સેવકનું ચિત્ત અને કિશોરલીલા યુક્ત સ્વરૂપમાં પણ બાલભાવથી જોડાઈ ગયું છે. તો એ વ્યક્તિના ઘરમાં શ્રીઠાકોરજી દૂધઘરની સેવા જ અંગીકાર કરશે, કારણ કે એ સેવકનો ભાવ બાલભાવના પ્રતિ ઘન રસ (મિશ્રી) જેવો દ્રઢ થઈ ગયો છે. આવા ભાવવાળા ભગવદીયને સખડી, અનસખડી ભોગ ધરાવવાની આજ્ઞા ક્યારે પણ પુષ્ટિમાર્ગીય આચાર્યોએ નથી આપી. કારણકે આ ભગવદીયોનો ભાવરસ બાલભાવમાં જ સ્થિર છે.

એક ઉદાહરણ છે, ભાગવત દશમ સ્કંધ ઉત્તરાર્ધમાં વર્ણીત શ્રીકૃષ્ણના સૂર્ય ગ્રહણના પ્રસંગનો છે. જ્યારે ભગવાન દ્વારકાવાસીઓને કુરુક્ષેત્રમાં સૂર્ય ગ્રહણના મહાત્મય સ્નાન માટે લાવ્યા હતા એ સમયે વ્રજમાંથી નંદબાબા અને યશોદાજીની સાથે કેટલીક ગોપીઓ પણ પધારી હતી. એ સમયે દેવકીજીએ યશોદાજીને પ્રત્યે આભાર પ્રદર્શન કર્યો છે અને એ આભાર પ્રદર્શનના સમયે બંને પક્ષોના હૃદયમાં શ્રીકૃષ્ણનું બાલ સ્વરૂપ જ હતું. ખરેખર આ પ્રત્યક્ષ સમયે શ્રીકૃષ્ણ કિશોરાવસ્થાથી ઉપર-વધુ યુવાવસ્થામાં છે. અહીંના પ્રસંગથી બાલભાવમાં જેમના ચિત્ત સુદ્રઢ છે એમના શ્રી ઠાકુરજી મીશ્રી ભોગના જ છે. એમજ ભગવદીયોએ કોઈ તર્ક ના આધાર પર સખડી, અનસખડીની વિચારધારા રાખવી સાધારણ રીતે નથી. 卐

જેને
આજ્ઞા
ોરજી
) (૨)
ે રસ
નથી.
માણે
એવા
કોઈ
છે. તો
કે એ
આવા
ર પણ
વરસ

સૂર્ય
ણના
જીની
પ્રત્યે
દયમાં
ર આ
થાથી
ગથી
ા શ્રી
ેમજ
પર
ખવી

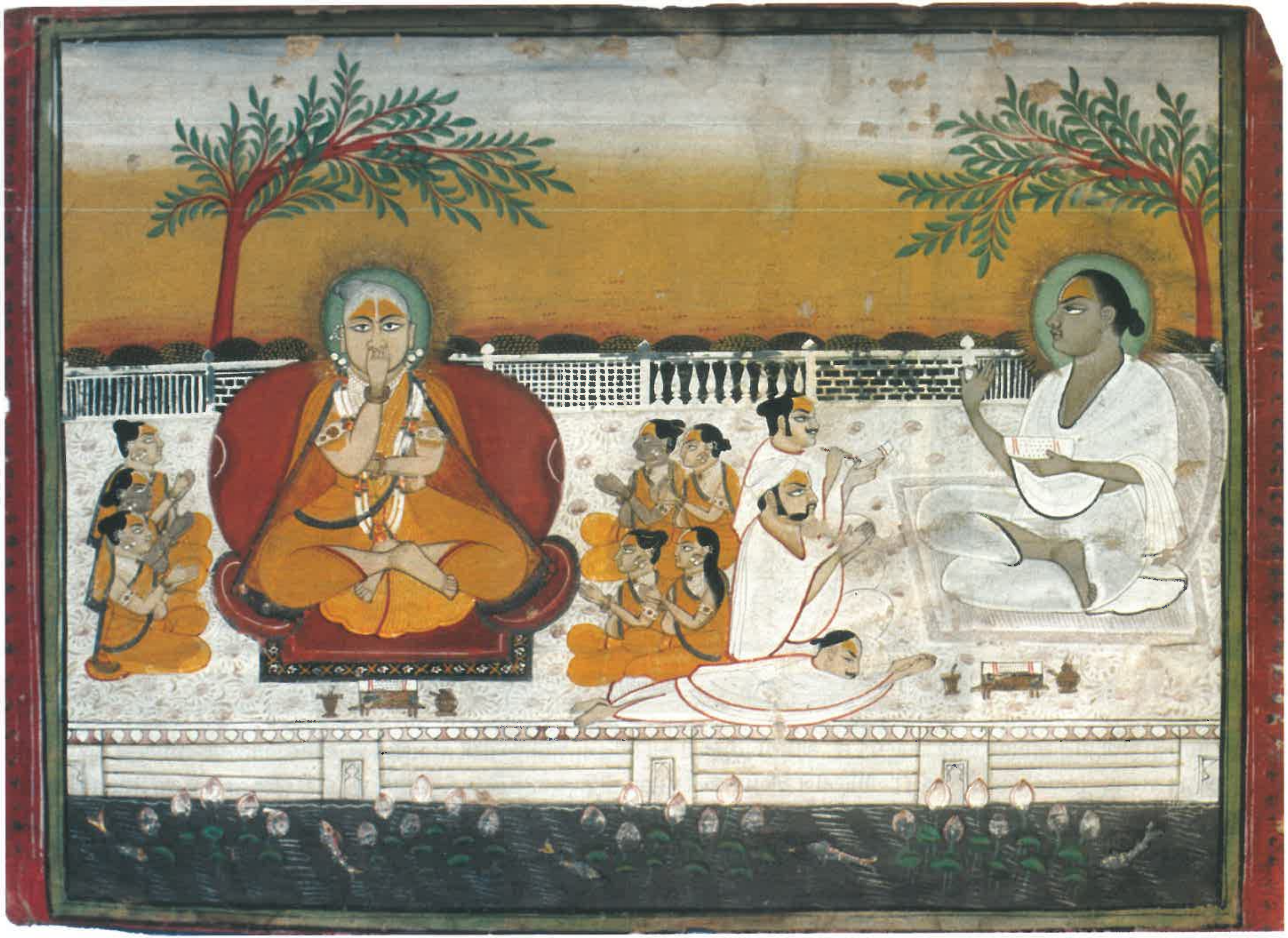
સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

સ્વમારગસ્થિર સ્થાપવા, આપવા ભજનાનન્દ ।
નામ આપ્યાં જીવને શુભ મિષ્ટ મુખ મકરંદ ।।૧૨।। (વલ્લભાખ્યાન-૨)

“સ્વમારગને સ્થિર કરવા માટે અને પોતાના સેવકોને ભજનાનંદ પ્રાપ્ત થવા સારું આપના સુગંધ યુક્ત મુખાર્બિન્દમાંથી, આત્મ નિવેદન મંત્રનું દાન કર્યું.”

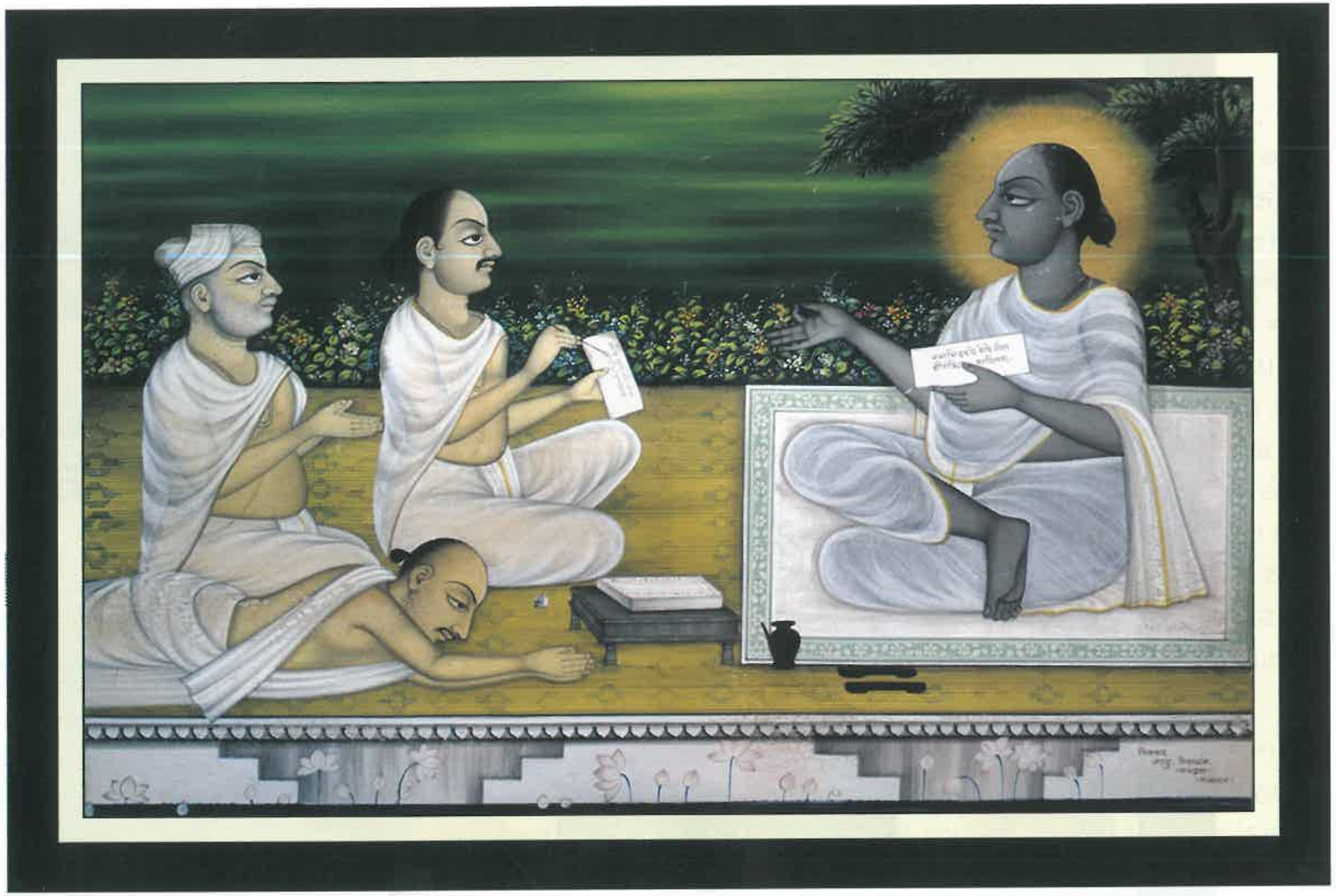

॥ શ્રીમદ્ ભાગવત્ ॥

આપણી આ ભાવના જેવી રીતે આપણા ઉપર લાગુ પડે છે, શ્રીમહાપ્રભુજીની આ ભાવના ગોપીજનોથી જોડાયેલી છે. એટલા માટે શ્રીમહાપ્રભુજી વ્રજગોપીઓને પોતાના ગુરુ સ્વીકાર કરે છે. ।। અસ્મદ્ ગુરુવ: ગોપાપ્રોક્તહ ।। ગોપીઓને આ પ્રકારની પ્રેરણા કૌંડિન્યત્ર ઋષિ પાસેથી મળી છે. કૌંડિન્યત્ર ઋષિને આ પ્રેરણા શ્રી યમુનાજીથી મળી હતી. શ્રીયમુનાજીને આ પ્રેરણા શ્રીશેષજી પાસેથી મળી હતી. શ્રીશેષજીની પાસે આ પ્રેરણા શ્રીમદ્ ભાગવત લીલા ચિંતનથી મળી હતી. આ વિકાસની ઉપર ધ્યાન કરવાથી સ્વત: સ્પષ્ટ થી જાય છે કે, ''આચાર્યશ્રીએ શ્રીમદ્ ભાગવત પ્રમાણનો કેમ સ્વીકાર કર્યો અને કરાવ્યો.'' આનું નામ પ્રમાણ ચતુર્ષ્ટ કહેવાય છે. વેદ-બ્રહ્મસૂત્ર-ગીતા ત્રણ પ્રમાણની પછી શ્રીમદ્ ભાગવત ચોથુ પ્રમાણ થયું. આ અર્થમાં પ્રમાણ ચતુર્ષ્ટ સબ અનુપયોક્ત છે. કારણ કે ક્રમના હિસાબે જેનો ક્રમ ચોથો છે તે બધાથી મોટો કેમ હોઈ શકે ? વાસ્તવમાં (૧) ગોપીકા અને કૌંડિન્યત્ર ઋષિ, (૨) શ્રીયમુનાજી, (૩) શ્રી શેષજી, (૪) ભક્તોની મધ્ય (વચ્ચે) ભગવદ્ લીલા પ્રકરણ, આ ચાર વાત જેનામાં એક સાથે બિરાજે છે તે 'ચતુર્ષ્ટ' સ્વરૂપ જ શ્રીમદ્ ભાગવત પ્રમાણ છે. આ પ્રમાણ ચતુર્ષ્ટનું જ પ્રમાણ છે. પહેલો અર્થ જો ચોથા નંબરનું પ્રમાણ છે, તે તો કોઈ વાતને સમજવાને માટે આભાષ અથવા ઈશારો છે. (ભાગવત શ્રીમહાપ્રભુજી સન્મુખ બિરાજે છે.) 卐

॥ વ્રજભાષા ॥

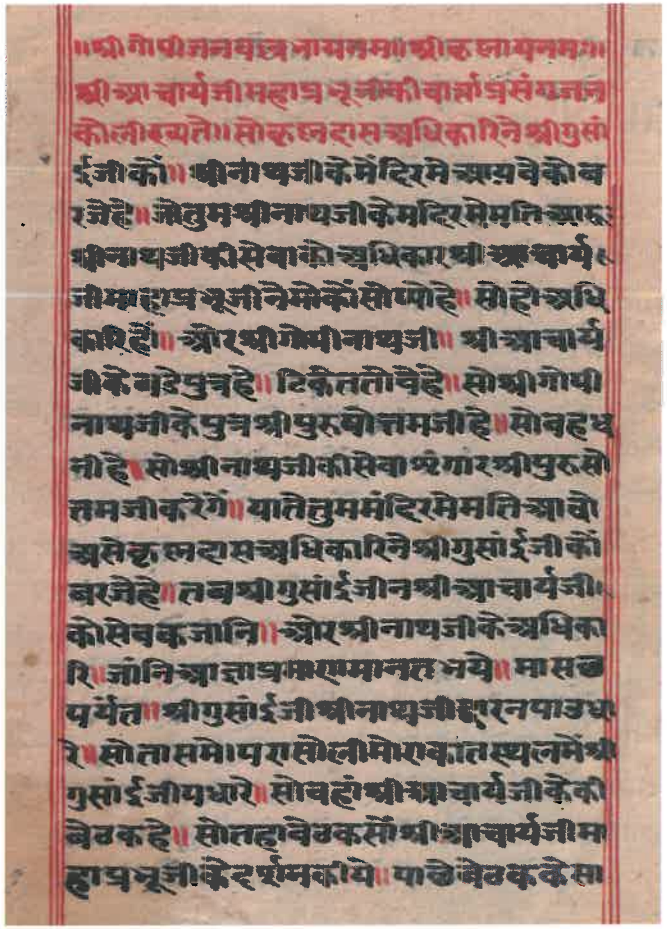

શ્રીકૃષ્ણનો પરીકર અને શ્રીરાધાજીનો પરીકર જ્યારે પણ જે સમયે વ્રજના ઉત્સવ, મનોરથમાં ક્યાંક એકઠા થાય છે તે સમયે એકબીજા સાથે મધુર ચર્ચા-વાર્તાઓમાં જે વાત થતી હતી એ વાતોના જવાબમાં અને તેની સામેનો જવાબ જે શૈલીમાં આપવામાં આવતો હતો, તેમાં હૃદયમાં બિરાજમાન પ્રેમ સંગીતના રૂપથી પ્રગટ થતો હતો. એ ભાષામાં રસ ભરેલો હતો. એ ભાષા શૈલીને ''રસિયા'' **કહે છે.** આ રસિયાની પ્રાચીનતમ ભાષાનું નામ ''મનરંજની'' પણ છે.

આનો ઈતિહાસ વચમાં લૂપ્ત થઈ ગયો હતો. શ્રીનંદરાયજીના કૃષ્ણકાલમાં જ્યારે ભગવાન શ્રીકૃષ્ણના છોકરાના છોકરા વ્રજનાભજી દ્વારા વ્રજની શોધ કરી ત્યારે તે સમયે એમણે વ્રજભાષા પણ શોધી હતી. આ વ્રજભાષાની શોધની પછી સમય-સમયે (વખતો-વખત) સાધુ-સંત-મહાત્મા જે વ્રજમાં વસ્યા (રહ્યા) એમના વ્રજના પ્રેમથી વ્રજભાષાને ભરપૂર પ્રોત્સાહન મળ્યું. એમાં ફક્ત પદ્યશૈલી મુખ્ય હતી. જો તે કેવું પણ હોય, પરંતુ જ્યારે વ્રજમાં શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો યુગ આવ્યો ત્યારે આ વ્રજભાષાની સર્વથી અધિક ઉન્નતિ થઈ. એમાં પદ્યશૈલીની સાથે ગદ્યશૈલી પણ મુખ્ય બની. જેમાં વાર્તા સાહિત્ય, પ્રવચન, વ્યાખ્યાન અને કોઈ ગ્રંથોની ટીકાઓ વ્રજભાષાની ગદ્યશૈલીમાં થઈ. એમાં વૃન્દાવનનાં મુખ્ય-મુખ્ય સંત-મહાત્મા અને આચાર્યોનું યોગદાન ત્યારથી લઈને આજે પણ છે.

જો કોઈએ ભક્તિમાર્ગીય રીત-પદ્ધતિથી વ્રજનાથની શોધેલી, વ્રજના ભાવોથી કૃષ્ણ સેવા કરવી હોઈ, એમણે **શ્રીકૃષ્ણ સેવામાં વ્રજભાષા બોલવાનું ફક્ત એક પ્રમાણ છે. અન્ય પ્રકારની બીજી ભાષા સેવામાં ના બોલે.**

''ધન્ય ધન્ય રી વ્રજભાષા, તીન લોક કે રચૈયાકુ તેં બોલવો શીખાયો **હૈ** ।''

આ વ્રજભાષા વેદથી વધારે મહાત્મ્યશીલ છે. કારણ કે વેદનો જન્મ શ્વાસોથી થયો છે અને વ્રજભાષાનો જન્મ શ્રીમુખથી થયો છે. વેદમાં ભગવાનને પોતાને માટે, પોતાના મનની કોઈ વાત કહી નથી. વ્રજભાષામાં પોતાને માટે પોતાના મનની બધી જ વાતો કરી છે. વ્રજમાં ઉધ્ધવજીના આગમન સમયે જે શ્રીકૃષ્ણનો સંદેશ અથવા પત્ર લાવ્યા હતા, જો તે સંસ્કૃતમાં હોત તો આ વ્રજગોપીઓ ઉધ્ધવને પોતાના તરફથી કોઈપણ પ્રકારની વાત કરવાનો અવસર આપતે નહીં. આ સંદેશ અથવા પત્ર વ્રજભાષામાં જ હતો. એટલા માટે ઉધ્ધવજીને પોતાની વાત (ચર્ચા) કહેવા માટે બેસવાનો અવસર મળ્યો અને છ (૬) મહીના સુધી રાખ્યો. ઉધ્ધવજી વ્રજમાં છ મહીના અખંડ હતા. જેમ રાસમાં છ મહિના અખંડ હતા. જે રીતે રાસમાં છ મહિના સુઈ જવું, બેસવું, ખાવું અને આરામની વાતો નથી, ઠીક આવી જ રીતે વ્રજમાં ગોપી-ઉધ્ધવજી સંવાદના પ્રસંગમાં છ મહિના સુધી આ વાતો (દેહાધ્યાસની) થઈ નથી.

ભગવાન શ્રીકૃષ્ણએ પ્રભાસ ક્ષેત્રમાં ઉધ્ધવજીને અને મૈત્રિય ઋષિને પોતાનો છેલ્લો (આખરી) ઉપદેશ સંસ્કૃતમાં સંભળાવ્યો હતો. એટલા માટે ઉધ્ધવજીને આજ્ઞા આપી હતી કે આપ બદ્રિનારાયણ જાઓ અને શ્રીભાગવતનું મનન ચિંતન કરો. અગર આ ઉપદેશ વ્રજભાષામાં આપ્યો હોત તો ઉધ્ધવજીને શ્રીભાગવત લઈને વ્રજમાં જ રહેવું પડત. જ્યારે પ્રભાસ ક્ષેત્રથી બદ્રિનારાયણ જતી વખતે મથુરામાં વિદૂરજીથી મેળાપ (મિલન) થયો હતો, ત્યાંથી ક્યાંક ગોકુલ અથવા વૃન્દાવન જતા રહેતે. ઉધ્ધવજીના મનમાં વ્રજ ગોપીઓને મળીને તેમના ભાવોમાં અને ભાષામાં રહી રહીને વ્રજની યાદ સતાવતી રહી. આ પશ્ચાતાપનું કારણ બન્યું કે કોઈ આગળના આવવાવાળા જન્મમાં ઉધ્ધવજી-સૂરદાસ બન્યા અને એમણે આખી ભાગવત્ લીલાનું ગાન વ્રજભાષામાં કર્યું, ''વિરહાનલ ઉર મેં જરે, અસુવન સો જલધાર, અચરજ કહાં જો, સૂરકો ઉધો કો અવતાર ।'' **''નંદરાય કે સમય વ્રજમેં જીસ જરૂરત પર જહાં વ્રજગોપીઓં કે દ્વારા જો વ્રજભાષા બોલી જાતી થી, શ્રી ગુસાંઈજીને શ્રીનાથજી કી સેવામાં ઉસી વ્રજભાષા કા પ્રયોગ કીયા હૈ ।''** 卐

॥ સંધ્યા વંદન ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીનું પ્રાગટય બ્રાહ્મણ કૂળમાં થયું છે. જે વર્ણાશ્રમમાં બ્રાહ્મણ શબ્દ ભગવાનના મુખારવિંદથી પ્રગટેલો માનવામાં આવે છે. મુખારવિંદથી થોડું ઉપર નાક (નાસીકા) છે. ત્યાંથી શ્વાસનો જન્મ છે. શ્વાસોથી વેદનો જન્મ છે. સર્વ પ્રથમ વેદનો ઉદ્‌ગમ જ્યારે ભગવાનના શ્વાસોથી થયો ત્યારે મુખારવિંદથી જન્મ લેવાવાળા બ્રાહ્મણ વર્ણએ વેદના પ્રથમ અધિકારી થયા. વેદની માતા ગાયત્રી છે. એ વેદનું પોષણ ગાયત્રીથી થયું છે. ગાયત્રીના બીજરૂપ અને વેદના બીજરૂપ પ્રણવ એટલે ઓમ્‌કાર છે અને વિભૂતીયોગમાં ઓમ્‌કારના માધ્યમથી ભગવાન બધા વેદોમાં અને વેદોક્ત કર્મમાં બિરાજે છે. ''અહં પ્રણવઃ સર્વ વેદેસુ''. આ પ્રણવ પ્રભાવથી ધ્યાનાવસ્થિત થવાથી ભગવાનના નેત્રોથી સૂર્યનો જન્મ થયો. સૂર્ય કાલને (કાળને) વિભાજન કરવામાં સમર્થ છે. ઘડી-પ્રહર-દિન-સપ્તાહ-પક્ષ-માહ-ઋતુ-વર્ષ-યુગ-યુગમાન અને કલ્પના રૂપમાં આ સૂર્ય જ કાળનું વિભાજન કરે છે.

આપણા જોત જોતામાં પ્રાતઃ (સવાર), મધ્યાન (બપોર) અને સાયન (સાંજ) ત્રણ વાર સૂર્ય કાલનું વિભાજન કરે છે. આ ત્રણે સમયને સંધ્યાકાલ કહેવાય છે. આ સમયે સૂર્યની સામર્થવાળી અવસ્થાની સામે આપણા દેહ કૃત્યોને પાવન કરવાને માટે આપણે સૂર્યની સન્મુખ વંદન (નમસ્કાર) કરીએ છીએ. અતઃ તેને સંધ્યા વંદન કહેવાય છે. કોઈ કેટલો પણ મોટો મહાપુરૂષ હોય, એમણે શાસ્ત્રોક્ત કર્મ વિધિ સ્વીકાર કરવો જરૂરી (આવશ્યક) છે. ઘણા બધા શાસ્ત્ર ભારતીય સંસ્કૃતિમાં સૂર્યથી જ પ્રકાશીત છે. એટલા માટે શ્રીમદ્‌ ભાગવત ગાયત્રી પરક છે. એટલે ''યત્રાધીં કૃત્ય ગાયત્રીમ્'' એવું કહ્યું છે. આ સૂર્ય વંદનાથી જોડાઈને લૌકિકમાં બિરાજતા મહાનુભાવોના કાર્યમાં કાલ બાધક થતો નથી એટલા માટે આ મોટા મહાનુભાવ 'કાલાતીત' હોય છે. 卐

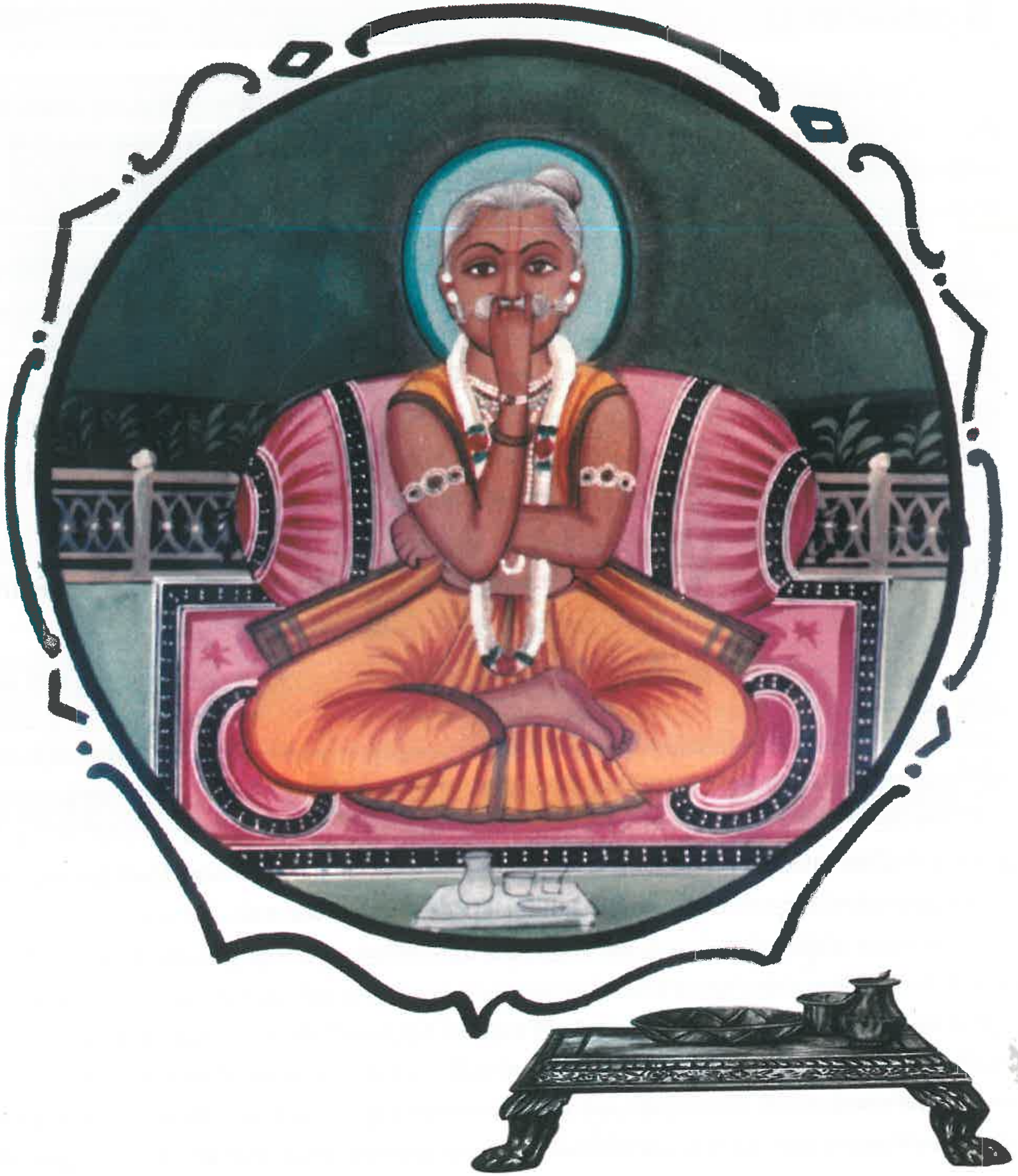

॥ જપની માળાજી ॥

શ્રીમદ્ ભાગવતમાં ‘મા’ના ગર્ભમાં કપીલદેવજીની દ્વારા જીવના જન્મની વિકાસની શૈલી સ્પષ્ટ કરી છે. ‘મા’ના ગર્ભમાં જીવના દેહનો વિકાસ થાય છે, ત્યારે તેના દેહમાં એક એક અંગ પ્રગટ થાય છે અને આ અંગોમાં દેવતા બિરાજમાન હોય છે. ત્યારે તે અંગે કાર્યરૂપમાં દેખાય છે અથવા પરણીત થાય છે. આ રીતે જીવનો આ દેહ સામાન્ય નથી. એટલા માટે વ્યાકરણના પાણેનીય મુનિ એ દેહ શબ્દની ઉત્પત્તિ ‘દિવ્ય દિપ્તોવ’ ધાતુ સાથે કરી છે. એટલે દેહ શબ્દ ‘દિવ્ય દિપ્તોવ’ ધાતુથી બન્યો છે. કારણ કે જન્મના આરંભમાં (શરૂઆતમાં) જ દિવ્ય અને દિપ્તીમાન દેવતાઓએ એક એક અંગમાં સ્થાન ગ્રહણ કર્યો છે. આ એજ દેવતા છે જેમના માટે શ્રુતિઓ કહે છે ‘‘દેવા નારાયણાંગ જા’’ દેવતા નારાયણના અંગથી જન્મ લઈને જીવના દેહમાં એક એક અંગમાં બિરાજમાન થઈ ગયા. આ દેવતાઓની પદ્ધતી નીચે મુજબ છે.

અંગ	દેવતા	મહાશક્તિઓ	અંગ	દેવતા	મહાશક્તિઓ
પગ	શ્રીવિષ્ણુ	૪	નાભી	બ્રહ્મા	૪
હાથ	ઈન્દ્ર	૭	પ્રાણ		૧૦
કાન	દિશાઓના દેવતા	૧૦	રજો		૧
મન	ચંદ્રમા	૧૬	તમો		૧
આંખ	સૂર્ય	૧૨	સતો		૧
નાસીકા	અશ્વીનીકુમાર	૨	તત્વો		૨૮
જીવ્હા	વરૂણ	૧			
મસ્તક	રૂદ્ર	૧૧	કુલ		૧૦૮

આ ૧૦૮ જીવની મહાશક્તિઓ છે. જે સમર્પીત જીવ છે, તે શ્રીમહાપ્રભુજીએ માલાજીના રસ્તાથી પોતાના હાથમાં પકડી રાખ્યો છે. જ્યારે શ્રીમહાપ્રભુજી માલાજી પોતાના હાથમાં લઈને અષ્ટાક્ષર ઉચ્ચારણ કરે છે. જે મનના રૂપ જીવની ઉપર અષ્ટાક્ષરનો પ્રભાવ પડે છે. આ પ્રભાવથી જ જીવમાં સેવાને લાયક સંપન્ન થાય છે અને તે જીવ સેવાના નામથી પ્રભુની સન્મુખ થાય છે. આ શ્રીમહાપ્રભુજીની જીવ ઉપર અષીમ કૃપા છે, આ રીતે શ્રીગુસાંઈજીને માનવા (સમઝવા).

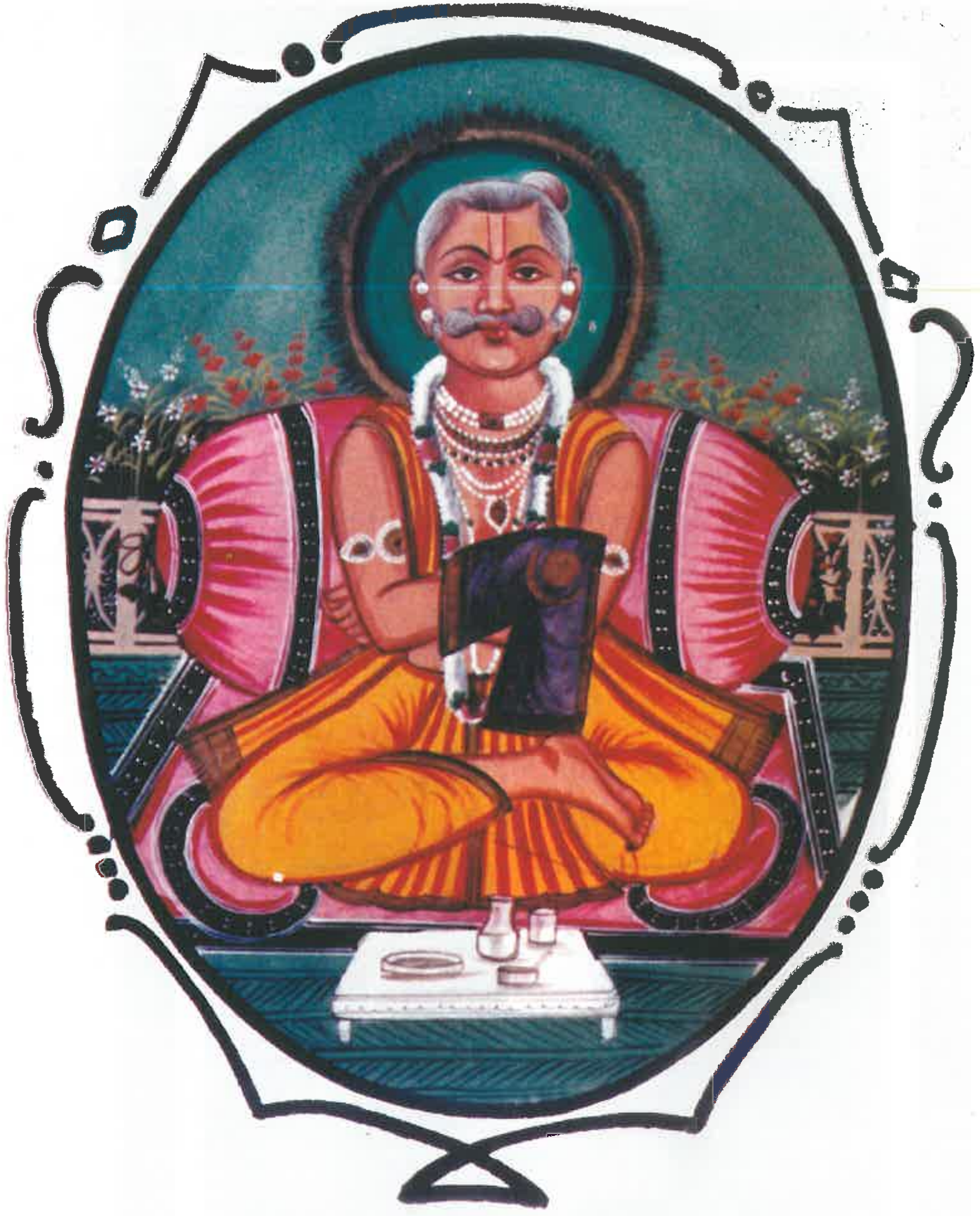

(ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે ઈન્દ્રીય ધર્મમાં બિરાજમાન દેવતા અને શક્તિઓ ૧૦૮ હોય છે. આત્મા તેમાં સર્વોપરી છે. તે ‘‘સુમેરૂ’’ છે. એટલા માટે માલા જપતી વખતે ‘‘સુમેરૂ’’ ઉલ્લંઘન કરવાની રીત નથી.) 卐

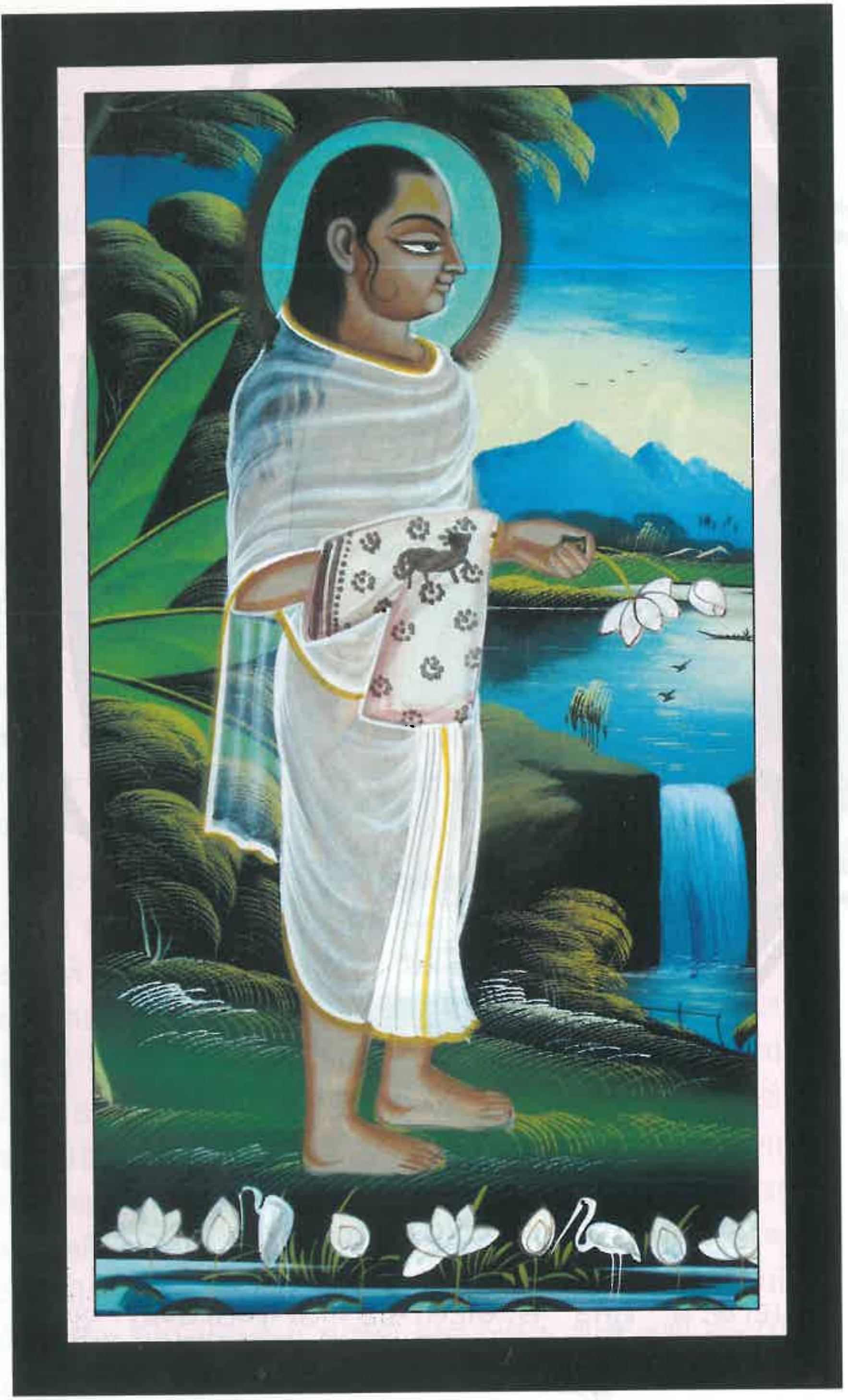

॥ ગો મુખી - જપ કરવાની રીત - કંઠીનું મહાત્મ્ય ॥

'ગો-મુખી' શબ્દનો અર્થ છે, અંતરમુખી વૃત્તિવાળી ઈન્દ્રિયો. પુષ્ટિમાર્ગમાં પ્રથમ તો ગો-મુખી સાદી હતી, પાછળથી ચારે બાજુ કિનારીવાળી થઈ. આ સ્વરૂપં (ગો-મુખીનું) શ્રીમહાપ્રભુજીના સમય સુધી રહ્યું. એના પછી ગો-મુખીના એક તરફ સૂર્યના મુખની આકૃતિ આવી. ગો-મુખીની ઉપર સન્મુખ ભાગમાં બીજી તરફ અર્ધચંદ્ર અથવા પૂર્ણચંદ્રની આકૃતિ કરવામાં આવી, આ ભાગ હૃદયની તરફ (ભીતર) આવતો. નીચેના બન્ને ભાગોમાં ગાયનું સ્વરૂપ આવતુ હતું. આ પ્રકારની આકૃતિ શ્રીગુસાંઈજીના સમયથી આવી, જે આજે પણ કોઈક જગ્યાએ જોવામાં આવે છે. સૂર્ય ધર્મનો સાક્ષી છે, એટલા માટે સૂર્યની આકૃતિ બનાવવામાં આવે છે. ચંદ્રમા મનનો સાક્ષી છે, એટલા માટે હૃદયથી સ્પર્શ થવા વાળા ભાગમાં ચંદ્રમાની આકૃતિ સિદ્ધ કરવામાં આવે છે.

શ્રીમહાપ્રભુજીએ સોડષ ગ્રંથમાં જપને માટે આજ્ઞા કરી છે, "।।વદદ્‌ભીરેવ સતતં, શ્રીકૃષ્ણઃ શરણં મમ્।।" સતત્ જપના સમયે, દિવસમાં સૂર્યની સાક્ષી છે. રાત્રીના જપમાં રાસસ્થિત ચંદ્રની સાક્ષી છે. આ બન્નેની સાક્ષીમાં દિવસ-રાત લીલા થતી રહે છે. વૈષ્ણવો જ્યારે પણ, જે સમયે જપ કરવા હોય ત્યારે એ વાત સમજવી પડશે કે, "આ સમયે શ્રીઠાકુરજી આજે અને હમણાં, આ સમયની લીલામાં ક્યાં બિરાજી રહ્યા છે ?" આ વાત સેવા પ્રણાલી અને કીર્તન તથા મનોરથ દ્વારા અથવા ઉત્સવથી નક્કી થાય છે. જપના સમયે જપ કરવાવાળાએ પોતાનું મન ત્યાં પહોંચાડીને જપ કરે તો યોગ્ય છે. જો જપ કરવાવાળા એ શ્રીઠાકોરજીનું ધ્યાન કરીને પોતાની પાસે બોલાવ્યા તો શ્રીઠાકુરજીએ લીલા છોડીને ત્યાં (તમારી પાસે) આવવું પડશે. જ્યાં આપનું મન છે. આ વાત લીલા પરકરને (લીલાના જીવને) ગમશે નહીં.

જો વૈષ્ણવ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે (અનુસાર) ભાવ આકૃતિવાળી ગો-મુખી નથી રાખતા, તે જપ કરતી વખતે દિપક (દીવો) અને જળ રાખે છે. દીપક સૂર્યનું સ્વરૂપ છે અને જળ (પાણી) ચંદ્રમાનું સ્વરૂપ છે. પોતાની અંતરમુખી ઈન્દ્રિઓ ગાયનું સ્વરૂપ છે. જપ પુરા કર્યા પછી જપની સંખ્યા

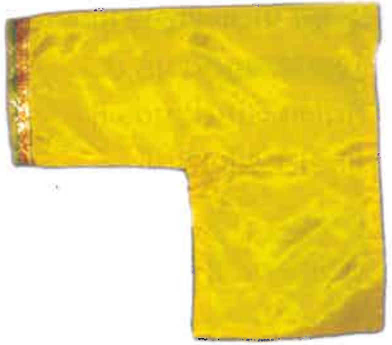

ના બોલીને જે સમય, જે શ્રદ્ધા, શ્રીગોપીજનવલ્લભને માનસી ભાવીથી ''કૃષ્ણાર્પણ'' કરવો જોઈએ.

જે આસન ઉપર બેસીને જપ કરીએ છીએ, તે આસન શ્રીયમુનાજીની સીઢી (સીડી) અથવા નંદાલયની સીઢીનો ભાવ હોય છે. શ્રીયમુનાજી અને નંદાલયની સીઢીઓ (પગથીયા) નવધાભક્તિ રૂપ હોય છે. જપ કરતી વખતે દર્શન ખુલ્યા હોય અથવા કોઈ ચિત્ર સામે રાખીને જપ કરવાની રીત નથી, અને પાઠ કરવાની પણ રીત નથી. કારણ કે જેમને માટે જપ અથવા પાઠ કરી રહ્યા છે, તે તો સન્મુખ જ છે. તો કોને માટે જપ અથવા પાઠ કરવા ?

જપ કરતી વખતે ગો-મુખીને પણ એક વસ્ત્રથી ઢાંકીને રાખવાનો નિયમ છે. ગો-મુખીનો સ્પર્શ હૃદયથી રહેવો જોઈએ. વર્તમાન લીલાનું ચિંતન કરીને માનસીમાં ત્યાંનું ધ્યાન કરીને (અલૌકિક લીલાનું) જપ કરવા જોઈએ. ચરણામૃત લીધા વગર જપ કરવાની આજ્ઞા નથી. જપની માલાને ''સુમેરૂ'' સહીત અને ગો-મુખી સહીત, સુદર્શનજી અથવા શ્રીઠાકુરજીની પ્રસાદી અત્તર-સુગંધીથી સુગંધીત કરવા જોઈએ અને આપણા ગળામાં (કંઠમાં) જે તુલસીની કંઠી છે, તેને પણ સુગંધી (અત્તર) લગાવવું પણ જરૂરી છે. તુસલીની કંઠી, સુતરના દોરાની, રેશમી દોરાની, ચાંદીના તારની, સોનાના તારની જેવી પણ હોય તેમાં કોઈ પણ પ્રકારનું યંત્ર-મુર્તિ રાખવાનો નિયમ નથી. કારણ કે સ્નાન કરતા પહેલા છીવે (હજાતે) જ્યારે જઈએ છીએ તે સમયે તે યંત્ર-મૂર્તિનું ઘોર અપમાન છે. અશૌચ અથવા ગ્રહણની પરિસ્થિતિની પછી સુતરના દોરાની કંઠીને બદલવાનો અથવા બીજો દોરો બાંધવાનું વિધાન છે. કંઠી બે (૨) પહેરવી જોઈએ. માર્ગની રીત અનુસાર ફક્ત સુતરના દોરામાં પરોવેલી તુલસીની કંઠી ધારણ કરવી જોઈએ.

જ્યાં આપણા શરીરની રચનામાં છાતી અથવા વક્ષસ્થલ સમાપ્ત થાય છે અને ઉદર (પેટ)ની સીમા જ્યાંથી શરૂ થાય છે ત્યાં સુધીની લાંબી કંઠી પહેરવી. કારણ કે શ્રીમદ્ ભાગવતમાં બીજા સ્કંધથી પ્રમાણીત હૃદયારૂઢ શ્રીહરિનાં ત્યાં બન્ને ચરણ છે. ત્યાં તુલસીની કંઠીનો ચરણ સ્પર્શનો અધિકાર છે. જ્યાં હૃદયારૂઢ શ્રીહરિનો આ ભાવ માન્ય નથી રાખતા, તે લોકો તુલસીની કંઠી નથી પહેરતા (પહેરવા છતાં). જેના સંપ્રદાયમાં નામ રૂપ હરિની વિસદતા (મહત્તા) છે, તેમને ત્યાં ભગવદ્ નામ કંઠમાં રહે છે. એટલા માટે તે નામાત્મક હરિ ભાવનાથી તુલસીની કંઠી કંઠ (ગળા) સુધીની જ ધારણ કરે છે. 卐

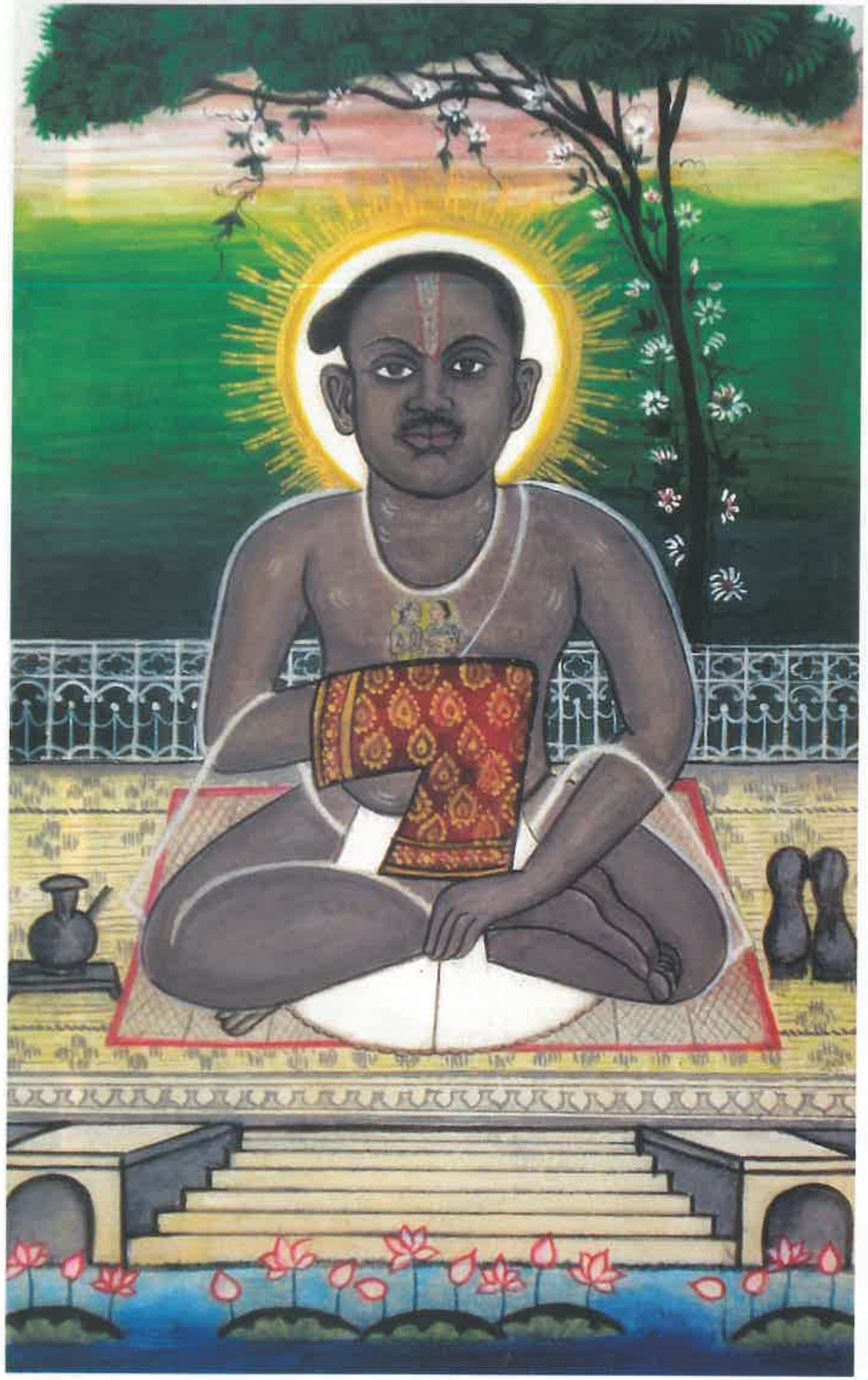

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના શ્રીહસ્તમાં ગો મુખી ॥

'ગો' શબ્દ ઈન્દ્રીયોનો સુચક છે. આ ઈન્દ્રીયો દેવમય છે. જે જીવ દેવમય આ દેહને લઈને ભગવદ્ સેવા નથી થઈ, તેની ઉપર જે પશ્ચાતાપ કરે છે, એ જ દૈવીજીવ છે. આવા દૈવી જીવના ઉધ્ધારને માટે શ્રીમહાપ્રભુજીએ ગો-મુખી અંગીકાર કરી. ગો-મુખીને અંતરમુખી પણ કહેવાય છે. જીવની ઈન્દ્રીયોથી ઉત્પન્ન કર્તવ્ય બોધ ઉપર શ્રીમહાપ્રભુજીની દષ્ટિ છે. જે સેવા કરે છે તે તો આપના જીવનો, શ્રીમહાપ્રભુજીની અને શ્રીઠાકુરજીની આજ્ઞા પાલન રૂપ ધર્મ છે. શેષ (અંતે) તો જીવનું સરસ કલ્યાણ આ ગો-મુખીના માધ્યમથી છે. એટલે બધા જીવ શ્રીમહાપ્રભુજીના કરકમલોની પકડમાં છે. આ કરકમલોથી સોંપેલા જીવોની માટે શ્રીઠાકુરજી કહે છે, ''તુમ્હારે સોંપે હુએ જીવ યદી બાયેં હાથસે ભી ઝારી ભરેંગે તો ભી મેં નહીં છોડુંગા.'' કહેવાનો આશય એ છે કે જો શ્રીઠાકુરજી છોડી પણ દે, તો કોઈ પણ ફર્ક નથી કારણ કે આપ શ્રીવલ્લભજીએ તો જીવને ઈન્દ્રીય ધર્મ સહીત દક્ષીણ (જમણા) હાથથી ગો-મુખીમાં પકડી રાખ્યા છે. એટલા માટે મારી (કૃષ્ણની) પણ જીવના ઉધ્ધાર માટે પકડીને રાખવા અને સેવાના સમયે એમને ત્યાં રહેવું મારું પરમ કર્તવ્ય થઈ જાય છે. અંતરમુખી હોવાને લીધે શ્રીમહાપ્રભુજીની ચરણ-રજ અને આશ્રયમાં દ્રઢતા રાખવી એ જીવનો સ્વધર્મ હોવો જોઈએ.

ગો-મુખીનું વસ્ત્ર રેશમી હોય છે. રેશમ એક કીડાના દેહ ત્યાગની પરી પાટીથી બને છે. એક સામાન્ય જીવ પરોપકારને માટે દેહ ત્યાગ કરીને પણ પરોપકારનું ધ્યાન રાખે છે. આપણે પણ આ રેશમની ગો-મુખીથી જોડાઈને કોઈ અન્ય ભગવદીયના ક્લેશના સુધાર માટે સહયોગી બનીએ, આ રેશમની ગો-મુખીનું તાત્પર્ય છે.

ઉપર બતાવેલા લેખના આધારે જીવ બધી જ રીતે શ્રીમહાપ્રભુજીના હાથમાં છે. સમગ્ર દેવતાઓ શરીરમાં હોવા છતાં પણ કંઈ પણ કરવા માટે અસમર્થ છે. એટલા માટે જીવ નિ:સાધન છે. નિ:સાધનનો અર્થ કોઈ લૌકિક, ગરીબી અને સંસારના પ્રપંચથી ઉથ્થાન અને પ્રપંચની સાથે જોડાએલી વાત નથી. પહેલાથી જ આપણું બધુ બળ આ ગો-મુખીની માલાજીથી - માલાના બહાને શ્રીમહાપ્રભુજીના હાથમાં છે. એટલે આપણે નિ:સાધન છીએ. ''સાધન ઔર નહી આ કલીમેં'' 卐

॥ શ્રીઆચાર્યજી - યજ્ઞકર્તા ॥

જેમ આકાશ મંડલમાં સૂર્ય બ્રહ્માંડને પોતાના તેજ-પ્રકાશથી બે ભાગમાં વહેંચે છે અને અચેતન બ્રહ્માંડને ચેતનમાં બદલે છે. આ સૂર્યનું એક સ્વરૂપ ભૂ-મંડલ ઉપર અગ્નિ છે. આ અગ્નિની આરાધના પદ્ધતિ વેદમાર્ગથી યજ્ઞ કહેવાય છે. આ અચેતન જીવને લૌકિકમાં અલૌકિક ચેતનાનો આભાષ કરાવે છે. જો લૌકિકમાં યજ્ઞ ન હોત તો અહીંનો કોઈ પણ જીવ અલૌકિકનો અધિકારી નહીં હોત. વિશેષ સમજવાને માટે ઋષિમૂનિઓના યજ્ઞથી, આત્મા સમજમાં આવી (આત્માની ઓળખ થઈ). આ યજ્ઞોથી જ્ઞાન સમજમાં આવ્યું. આ યજ્ઞોથી યંત્ર પકડમાં આવ્યા, આ યજ્ઞોથી આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિ મળી, આ યજ્ઞોથી અચેતન જીવોની વચ્ચે ચેતન રૂપ ભગવાન વારંવાર જન્મ લઈને આવ્યા, આ યજ્ઞોના બળથી સદ્-ગ્રંથોનું પ્રાગટય થયું. પૃથ્વીના નવ ખંડોમાં અનાદિકાલથી ભરત ખંડમાં અનવરત સર્વાધિક યજ્ઞ થયા. આ યજ્ઞોને કારણે ભારતમાં સૌથી વધુ વખત ભગવાન પ્રગટયા. આ યજ્ઞોને કારણે યજ્ઞ કર્મમાં આવાહન કરવાથી સર્વાધિક દેવતા ભારતમાં જ થયા. આજ યજ્ઞોના પ્રભાવથી અસૂરને મારવાવાળા યુદ્ધોનો વિજય સૌથી વધુ ભારતમાં જ થયો.

આ યજ્ઞ કોઈ મહા પુરૂષાર્થનું શ્રોત છે. એના આધારે આપ શ્રીઆચાર્યજી મહાન છે. અત: પ્રાત: સાયં યજ્ઞ કરે છે. અગર આ યજ્ઞ આચાર્યશ્રીના પૂર્વજોમાં આરાધ્ય ના હોત તો શ્રીમહાપ્રભુજીનું પ્રાગટય કોઈ મહાપુરૂષના રૂપમાં થતું. આપ ભગવત્ સ્વરૂપથી પ્રગટયા છે, તેમાં યાજ્ઞીક માર્ગ જ મૂલ કારણ છે.

(૧) યજ્ઞ કરવાથી જ્ઞાન થાય છે, અને જ્ઞાન વગર મુક્તિ થતી નથી. (૨) યજ્ઞથી દોષ ભષ્મ થાય છે જેમના દોષ ભષ્મ થાય છે તેમને માટે યજ્ઞ વિષ્ણુ છે. ''યજ્ઞો વૈ વિષ્ણુ'' વિષ્ણુથી વૈષ્ણવ થાય છે. વૈષ્ણવને ત્યાં ભક્તિ સદેહ બિરાજે છે. મુક્તિ અને ભક્તિ બંનેમાં કોઈ એકની પણ પ્રાપ્તિ ને માટે યજ્ઞ કોઈપણ જગ્યાએ મૂલ કારણ છે.

અત: આચાર્યશ્રી અથવા શ્રીવલ્લભકુલમાં કે આપના વંશમાં આજે પણ યજ્ઞરૂપી અગ્નિ આરાધ્ય છે. 卐

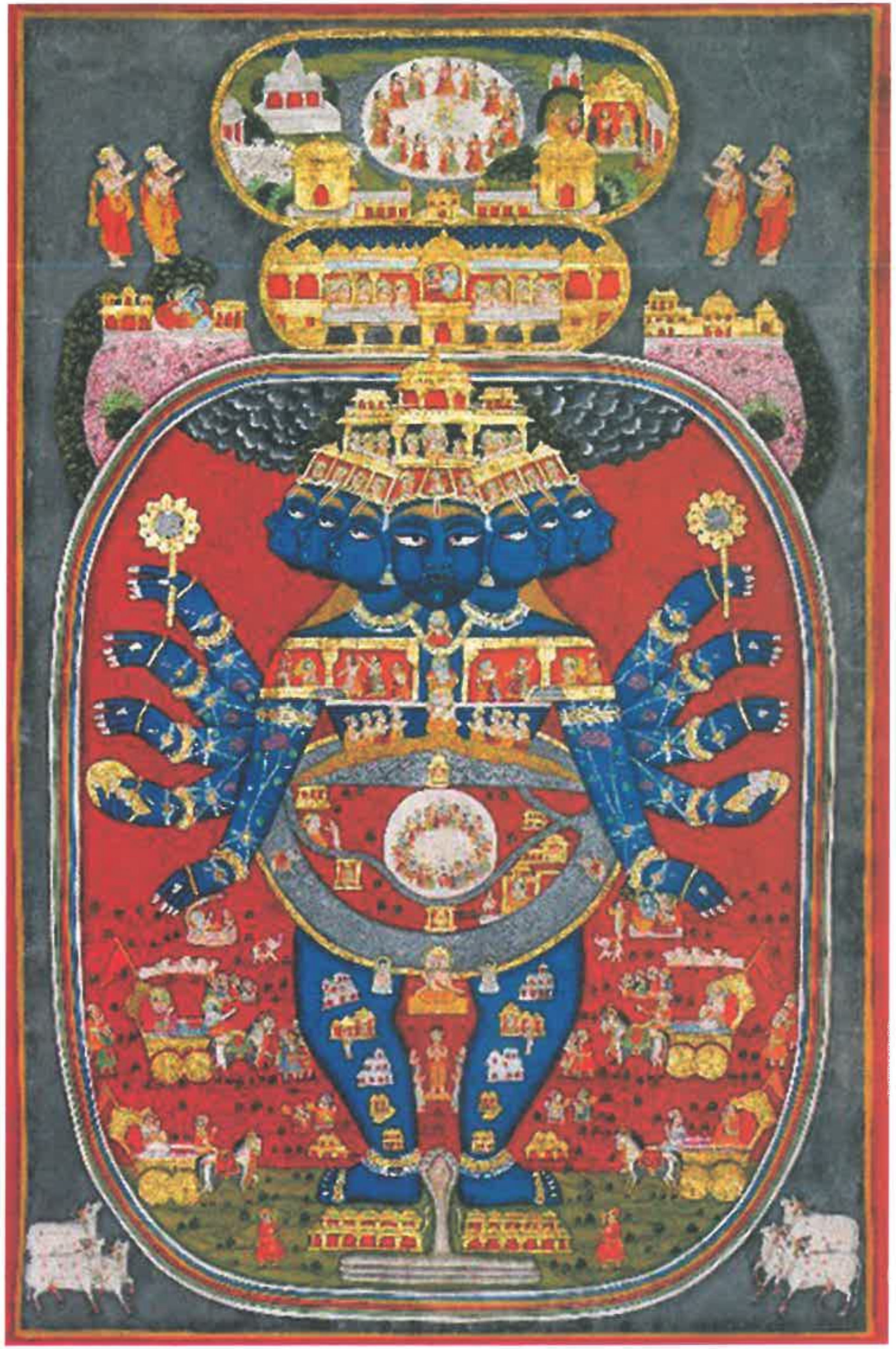

॥ શ્રીબેઠકજીમાં પીછવાઈ – ચંદરવો અને ટેરો ॥

શ્રીબેઠકજીમાં પીછવાઈ અને ચંદરવા હોવા ઘણા આવસ્યક છે. કારણ કે આચાર્યની માન્યતા ભગવત્ તુલ્ય છે. આચાર્ય બધા ધર્મશાસ્ત્રોના પ્રગટ સ્વરૂપ છે અને બધા ધર્મશાસ્ત્ર ભગવત્ રૂપ છે. બે ભગવાન એક જેવા એક સાથે નથી રહેશે. કારણ કે બ્રહ્મ એક હોય છે, બ્રહ્મ બે નથી હોતા. એટલા માટે શ્રીઠાકોરજીની પાસે ટેરાની આડમાં શ્રીભાગવતનો પાઠ કરી શકે છે અને રાખી શકે છે. ખૂલ્લા દર્શનમાં પાઠ કરી શકતા નથી, ન તો ભાગવત્ વગેરે ગ્રંથ રાખી શકાય. ખૂલ્લા દર્શનોમાં લીલાની પ્રમુખતા (મુખ્યતા) છે. ત્યાં ભગવત્ ઈચ્છ અને જીવની-સેવકની વિનંતી જ હોય છે. મંદિરની દહેલીની અંદર ભીતરમાં અને જ્યાં સુધી શ્રીઠાકુરજીની દષ્ટિ છે ટેરાની અંદર-ભીતર સુધી.

અહીં ધર્મગ્રંથોમાં આજ્ઞા અને નિયમ હોય છે. જ્યાં સુધી ભગવત્ ઈચ્છા અને વિનંતીની પ્રધાનતા-મુખ્યતા છે એ સેવામાં આજ્ઞા અને નિયમનો પ્રવેશ થતો નથી. શ્રીઠાકુરજીની સામે જે ટેરો છે, તે પરદો નથી હોતો, કારણ કે પુષ્ટિ પ્રભુ અને પુષ્ટિ સેવક બન્નેની વચ્ચે કોઈ પણ પ્રકારનો પરદો (પર્દા) નથી હોતો. અતઃ પુષ્ટિ હવેલીમાં ટેરો હોય છે. એ ટેરો શ્રીયશોદાજીની આજ્ઞારૂપ પ્રભાવ છે. નિજ મંદિરની નીચેની દેહરી શ્રીયશોદાજીની ઈચ્છા છે. એટલા માટે વચ્ચેના દરવાજામાંથી થઈને આવાગમ (આવવું-જવું) નિષેધ છે. કારણ કે શ્રીયશોદાજીની ઈચ્છાનું ઉલ્લંઘન કરી શકતા નથી. ટેરામાંથી જોઈ પણ નથી શકતા. કારણ કે શ્રીયશોદાજીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરી શકતા નથી. 卐

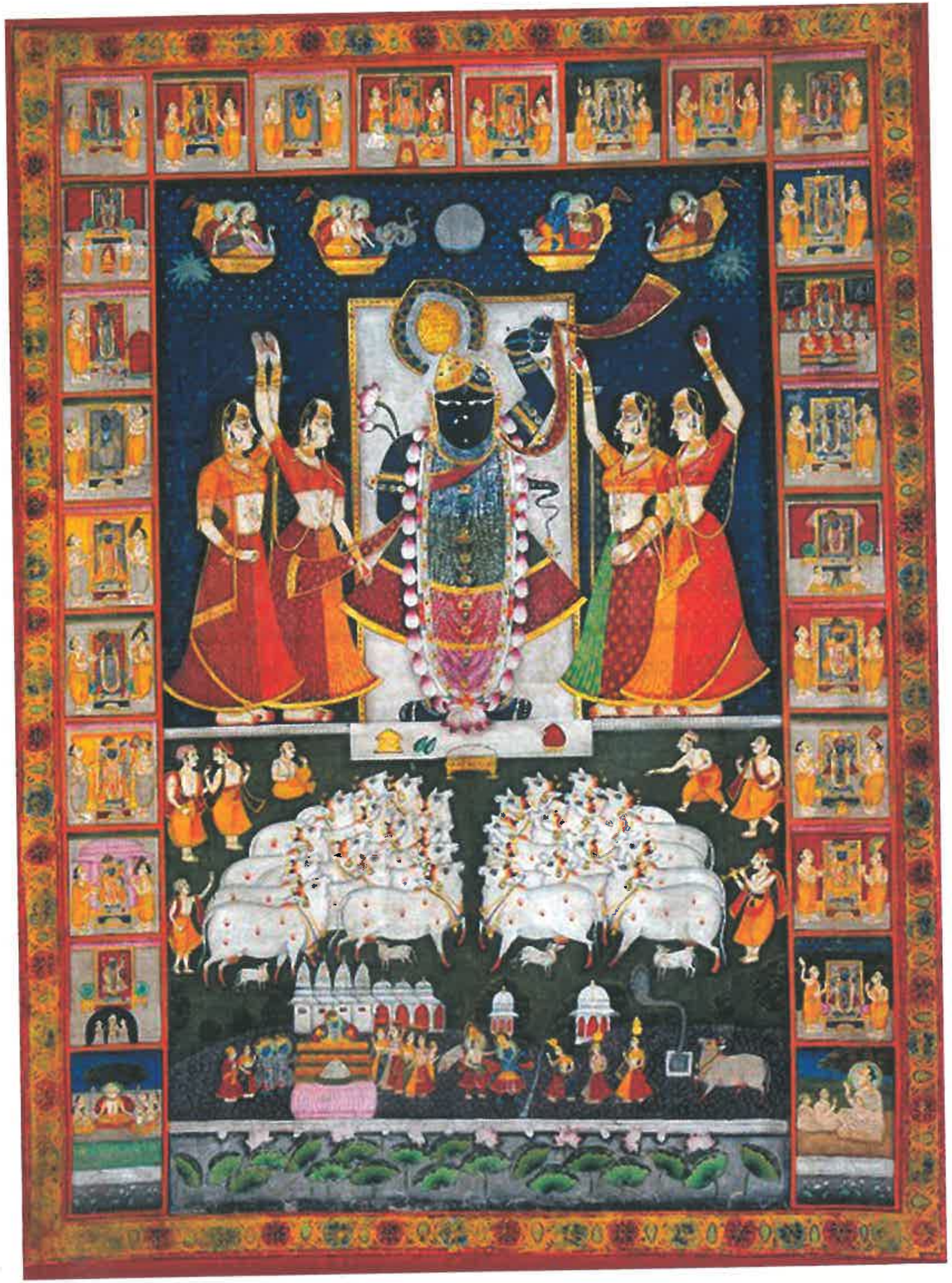

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીના શૈયા મંદિર ॥

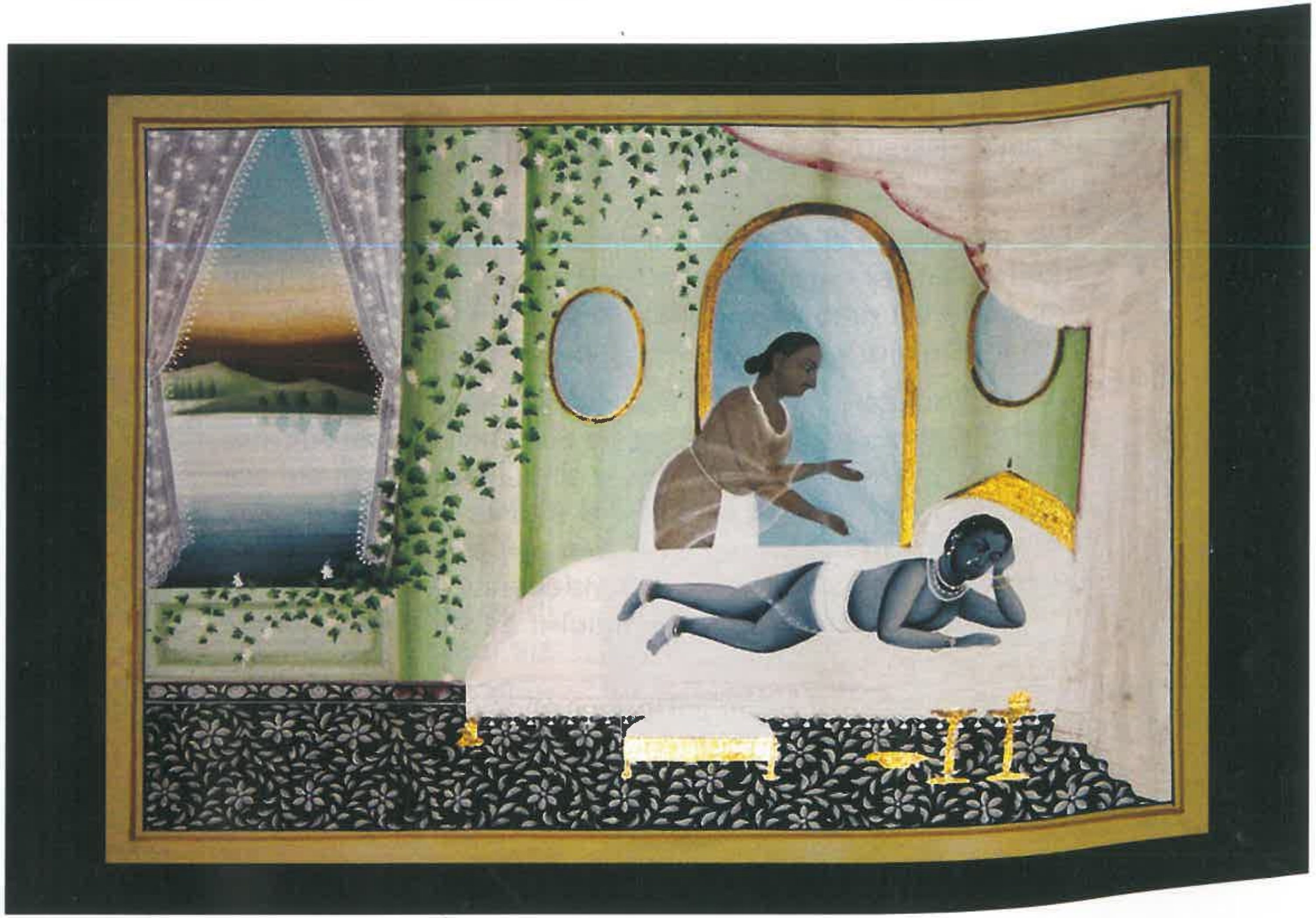

શ્રીભગવદ્ સેવા અર્થે જે જીવ જગતમાં જન્મ લઈને આવ્યા છે, તે કેટલી પણ ઊંચા સ્તરની સાધના કરે, પરંતુ સંસાર પરક કામનાનો સ્પર્શ થશે જ અને તે કામના પરક સ્પર્શ અથવા લૌકિક ચિંતન સેવામાં આળસ, પ્રમાદ, વિલંબ, અનિચ્છા, અરૂચી અથવા ભારરૂપ થઈ જાય છે. અગર કંઈ છે તે પણ શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણની અભિલાષા અથવા પ્રાપ્તિ જ છે. આ વાતને સમજવાને માટે આપણે એક શાસ્ત્ર વિધિ ઉપર ધ્યાન આપવું પડશે. જેમ ભગવાન લૌકિકમાં પોતાના ભક્તોની ભક્તિને સુરક્ષીત રાખવાને માટે જ નિયમ પૂર્વ પોઢે છે (શયના સ:શક્તિભી). જ્યારે શ્રીઠાકુરજી પોઢી જાય છે ત્યારે સંસારમાં પ્રલય થઈ જાય છે. આ પ્રલયમાં અમાનવીય ચરીત્ર અને દુષ્કર્મની પ્રવૃત્તિનો નાશ થઈ જાય છે. જ્યારે શ્રી ઠાકુરજી જાગે છે ત્યારે શુદ્ધ ચિત્તવાળા ભક્તોની ભક્તિ જ બાકી (શેષ) રહે છે. આ લીલાને ધ્યાનમાં રાખવા માટે શ્રીમહાપ્રભુજીને પોઢવાને માટે બેઠકજીમાં શૈયામંદિરની ભાવના છે. જેમ આકાશમાં વાદળમાંથી વરસવાવાળી બુંદ કેટલી પણ શુદ્ધ હોય, પૃથ્વી ઉપર પડીને માટીના સંપર્કમાં આવી જાય છે. એવી રીતે આત્મજ્ઞાન અને સદ્ધર્મ પરક સેવાભાવી અથવા સમર્પિત કેવો પણ જીવ હોય, તે લૌકિક ધરાતલમાં ક્યાંયને ક્યાંય દોષ,નો અધિકારી થઈ જાય છે. જીવના આ પ્રકારના દોષોને નિવૃત્ત કરવાને માટે શ્રીમહાપ્રભુજી શૈયા મંદિરમાં પોઢે છે. જેમના શયનથી જે પ્રલય પ્રગટ થાય છે.

એમના સેવકોના સમગ્ર (બધા) દોષ, એમની નીદ્રારૂપી પ્રલયમાં સમાપ્ત થઈ જાય છે અને તે જીવ શ્રીમહાપ્રભુજીના જાગ્યા પછી શ્રીની સેવામાં પહોંચે છે, ત્યારે ત્યાં બધુ જ મંગલ પરક થતું જોવામાં આવે છે. આ બધુ જ 'મંગલા' નામથી પ્રસિદ્ધ છે. નહીં તો 'જાગરણ' નામ હોત.

આ વિષયમાં વિશેષ ભાવના 'મંગલ મંગલં' આ પદથી લેવી કે બધુ જ મંગલ છે. કારણ કે શયન રૂપી પ્રલયમાં ભગવદ્ સ્વરૂપની જેમ લૌકિક માયાને નષ્ટ કરવાના ઉપાયથી શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાના સેવકની દોષ બુદ્ધિરૂપ લોકમાયા - સંસારીક્તા લોપ કરી. આ કામ કરવાને માટે જ શ્રીમહાપ્રભુજી પોઢે છે પોતાના સુખ માટે નહીં.

એટલા માટે મંદિરના મંદિર વસ્ત્ર અને ઝારી-બંટા, સોહની સેવા, મંગલ ભોગની તૈયારીની સાથે જ કીર્તન પ્રાત: (સવારે) ભૈરવ રાગમાં ગાવામાં આવે છે.

''જૈ જૈ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ વિઠ્ઠલેશ સાથે, નીજ જન પર કરત કૃપા ધરત હાથ માથે | દોષ સબન કે દૂર કરત ભક્તિભાવ હીયે મેં ધરત...''

એટલા માટે આ પદ પ્રથમ ગાવાની રીત છે. અત: આશ્રય અને વિનંતી પૂર્વક સેવકો એ પણ પોત-પોતાના ઘરમાં સેવાથી પહોંચ્યા પછી માનસીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીને પોઢાવવા જોઈએ. શુદ્ધ ચિત્ત તથા ભાવ પરક થઈને પોતાના હૃદયને પણ શ્રીમહાપ્રભુજીનું શૈયામંદિર જાણે-માને અને શ્રીબેઠકજીમાં જે શૈયામંદિર છે, એને ત્યાંના સંબંધિત લીલા પ્રકરણથી જોડાએલા ભગવદીયનું હૃદય જાણે-માને.

જ્યાં શ્રીબેઠકજી છે ત્યાં શૈયામંદિરની ભાવના હોય છે અને એ કહી ગયા છે કે આ શૈયામંદિર કોઈ વિશીષ્ટ ભગવદીયની ગોદી અથવા હૃદય છે અને તે સુકુમાર અને કોમળ હશે. આ ભાવનાથી શ્રીબેઠકજીનું સ્વરૂપ રજનું બનેલુ હોય છે. જે વ્રજગોપીઓની અને શ્રીકૃષ્ણની લીલા સ્થલી એવં રાસ મંડલીની રજની સુકુમારતાનું પ્રતિક છે. ભાવના તો ત્યાં સુધીની છે કે શ્રીબેઠકજીની છત, વૃક્ષ અને ડાળીઓથી બની છે. આસપાસની ભૂમિ (જગ્યા) પણ રજથી ધન્ય અને સંપન્ન હોવી જોઈએ. શ્રી બેઠકજીની ચાર દીવાલ પણ સુકા લાકડા વગેરેથી બનેલી હોવી જોઈએ કારણ કે બધી વનસ્પતી છે. ''વૈષ્ણવાહી વનસ્પતય:'' આ વનસ્પતી જ વૈષ્ણવ છે અને વૈષ્ણવોના હૃદયમાં શ્રીમહાપ્રભુજી પોઢે એટલું જ ઉચીત છે.

હવે જો આપણે શ્રીબેઠકજીને વિવિધ પ્રકારના પાષાણો (પથ્થરો)થી સુશોભિત કરીને બનાવીએ છે, તો એમાં શું સંદેહ રહી જાય છે કે આપણા હૃદય પથ્થર છે, અને કઠોર પણ છે. શ્રીમહાપ્રભુજી તો કૃપા માર્ગના સર્વસ્વ છે છતાં પણ પાષાણ હૃદયમાં પોઢે છે, છતાં પણ લોક એમના માર્ગમાં આવતા ગભરાય છે. શું એ બતાવી શકે છે કે આનાથી પણ કૃપાલુ કોઈ આચાર્ય છે ? મહાન તો બધા આચાર્ય છે. શ્રી બેઠકજીનું ભાવનાત્મક સ્વરૂપ જો કીમતી પથ્થરોથી બન્યુ છે, તો તે એક આપણા પોતાનું મનોરંજન છે. આમાં ભાવુક્તાની પ્રમાણીક્તા ભાવ સાથે નથી.

જ્યાં પણ શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકજી બિરાજે છે એ બેઠકજી જ્યાં તિલક થાય છે તે નંદાલયનું સ્વરૂપ છે. અહીં બધા નંદાલયની લીલા સંબંધી ચર્ચા થાય છે. ભગવત્ સેવા સંબંધી બધા ક્રિયાત્મક કાર્ય શ્રીમહાપ્રભુજીની આજ્ઞા લઈને જ કરવામાં આવે છે. કારણ કે પુષ્ટિમાર્ગીય સેવા એક યજ્ઞનું જ સ્વરૂપ છે. કોઈપણ યજ્ઞ આચાર્યની દેખરેખ અને એમની ઉપસ્થિતિ તથા આજ્ઞા પ્રમાણે જ થવી જોઈએ. આ લૌકિક સિદ્ધાંત બતાવવામાં આવ્યો છે. જ્યાં વૈદિક કાર્ય સમ્પન્ન થાય છે.

નંદાલયમાં ગર્ગાચાર્યજીની આજ્ઞા પ્રમુખ-મુખ્ય છે. જેમની આજ્ઞા વગર યદુવંશમાં કોઈ કાર્ય સમ્પન્ન થતુ નથી. અહીં પણ ગર્ગાચાર્યજીનો અધિકાર શ્રીઆચાર્યજીને છે. આપણે ત્યાં ગાદી-તકીયા ગર્ગાચાર્યજીના અધિકાર સ્વરૂપ છે અને એ અધિકારનું તિલક પણ આચાર્યશ્રીને જ છે. નંદાલયમાં ગર્ગાચાર્યજીને ધોતી-ઉપરણા નંદરાયજીની તરફથી ભેટ કરવામાં આવે છે. આ રીતે શ્રીમહાપ્રભુજીને માટે કાયમી (સદા) છે.

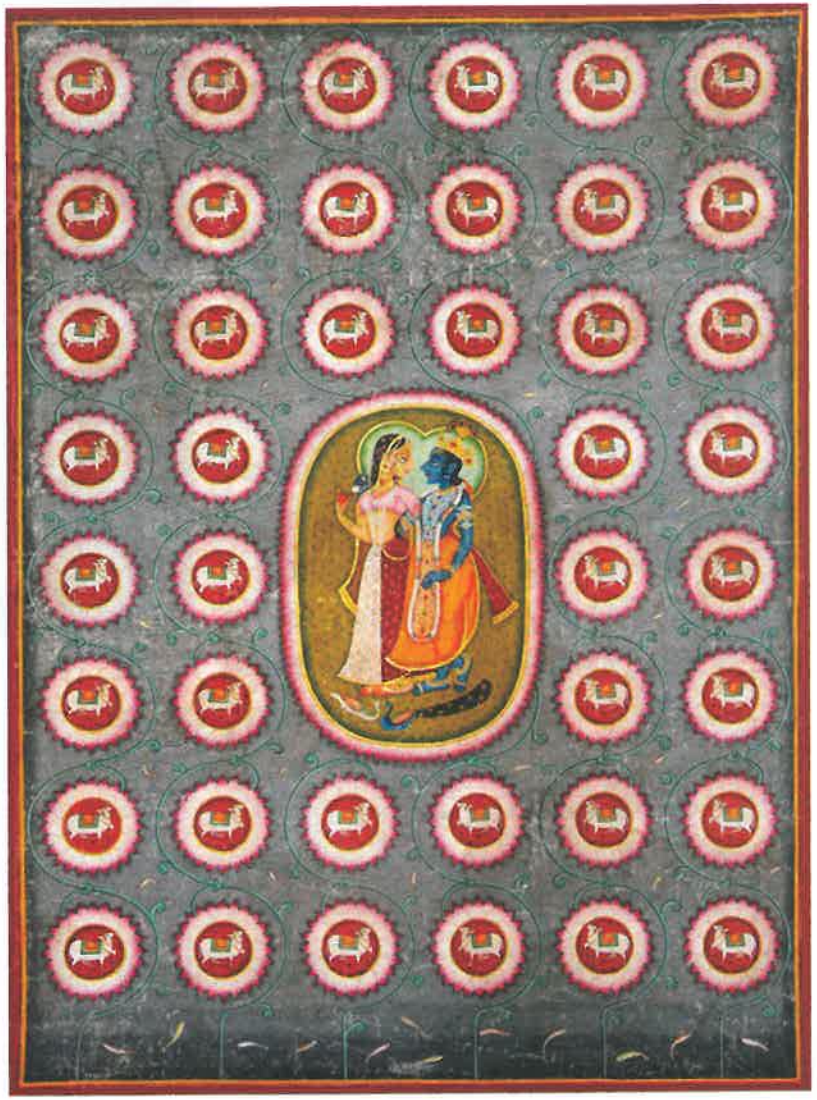

શ્રી બેઠકજીમાં શૈયામંદિરની ભાવના નિકુંજનું રહસ્ય છે. કારણ કે ગર્ગાચાર્યજીનો અધિકાર વ્રજભાન કુલમાં પણ છે. અહીંની લીલા સ્વામિનીજી સ્વરૂપ હોવાને કારણે નિકુંજ પરક છે. નિકુંજમાં પણ સ્વામિનીજી સ્વરૂપ હોવાને કારણે શ્રીમહાપ્રભુજીનું પૂર્ણ વર્ચસ્વ છે. અહીંયા શ્રીઆચાર્યજીનું સ્વરૂપ નીત્ય લીલામાં અધિકાર રાખવાવાળું છે. નિકુંજમાં થવાવાળી નીત્ય લીલા અતિ-રહસ્ય પૂર્ણ છે, આ વાત ફક્ત શ્રીમહાપ્રભુજીની પાસે જ સુરક્ષીત છે. શ્રીમહાપ્રભુજી જેના ઉપર કૃપા કરવા ઈચ્છે, રહસ્ય વાર્તા પ્રસંગ એમને સંભળાવીને દાન કરી શકે છે. બહારના કોઈપણ સેવક સાથે ગોપીજન સીધી વાત (સંવાદ) નથી કરતા. ફક્ત શ્રીમહાપ્રભુજીના માધ્યમથી જ જાણકારી મળી શકે છે. આ જાણકારી ના ઈચ્છુક અને પ્યાસા ભક્તોને માટે શ્રીગુસાંઈજી એ 'સર્વોત્તમ' સ્તોત્ર પ્રકટ કર્યો છે. આ પાઠના માધ્યમથી વલ્લભ ક્યારેક નિકુંજના ભાવ દાન કરવાની કૃપા કરી દે છે. નંદાલયનું જે રહસ્ય છે તે ઉત્તમ રહસ્ય છે. શ્રીસુકદેવજી એ રાજા પરીક્ષીતને શ્રીભાગવત્ સંભળાવ્યું ત્યારે રાજા પરીક્ષિતને નંદાલયની લીલાને માટે ''ઉત્તમ શ્લોક'' શબ્દનો પ્રયોગ કર્યો છે,

क उत्तम श्लोक गुण गुणानुवादात् । (શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૦ સ્કંધ - અધ્યાય ૧ - શ્લોક ૪)

આથી નિકુંજની લીલાઓ આપો આપ સર્વોત્તમ થઈ જાય છે. નંદાલયના આંગણાંમાં ભક્તિ રમે છે અને નિકુંજમાં ભક્તિનું પોષણ થાય છે. ત્યાં લોટ, દાળ, અન્ન, વસ્ત્રથી પોષણ નથી થતું. ત્યાં તો ભક્તિનું પોષણ વ્રજશ્રીમંતીનીઓની કૃપા કોરથી જ થઈ જાય છે. ''**पोषणं तदनुग्रह**'' એટલા માટે નિકુંજનો અનુગ્રહ સર્વોત્તમ છે. આ રસ ચર્ચાની પ્રાપ્તિને માટે સર્વોત્તમ સ્તોત્ર સર્વોપરી છે. શ્રીમત્ પ્રભુચરણે એનો પ્રારંભ આનંદઃ પરમાનંદથી કર્યો છે. નંદાલયની લીલાનું નામ આનંદ છે, નિકુંજની લીલાનું નામ પરમાનંદ છે. આનંદમાં બધાનો પ્રવેશ સ્વીકાર્ય છે. પરમાનંદમાં કેવળ સ્ત્રીભાવનો જ પ્રવેશ છે પુરૂષ ભાવનો નથી. એટલા માટે શ્રીકૃષ્ણએ રાસ પ્રારંભ કરતા પહેલા વ્રજગોપોને બ્રહ્માનંદમાં સ્થિર કરી દીધા હતા અને વૃન્દાવનની નિકુંજલીલાઓમાં રાસ કરવાને માટે ગોપીજનોને વેણુનાદથી આવાહન કર્યું હતું. અહીં પુરૂષ ભાવનો પ્રવેશ નથી. અહીંથી શ્રીમહાપ્રભુજીના શૈયા મંદિરનો રસ્તો છે. આ ભાવ સ્વરૂપ શ્રી આચાર્યજીના ચરણોમાં આપણું મન સ્થિર રાખવાને માટે ભાવના બતાવી છે.

''ભૂલ જીન જાય મન અનત મેરો, રહો નિશદિન શ્રીવલ્લભાધીશ પદકમલસો લાગ બની મોલ કો ચેરો.''

ત્યાં વ્રજગોપીઓએ શ્રીકૃષ્ણના માટે પોતાની જાતને ''અશુલ્કદાસકા''એટલે ''બીના મોલકી ચેરી'' કહી છે. શ્રીમહાપ્રભુજીના શૈયામંદિરમાં રાસ રસની દિવ્યતા અલૌકિક સ્વરૂપથી નીત્ય બિરાજે છે. એમાં સેવા કરવાવાળા સેવકો ''દમલાજી''ની આજ્ઞા લીધા વગર જવાનો અધિકાર નથી.

શ્રીમહાપ્રભુજીના શૈયામંદિર સેવાની પ્રણાલી શ્રીઠાકુરજીના શૈયામંદિર જેવી (સરખી) હોય છે. એને નિજધામ પણ કહે છે. આ નિજધામ-ચરણારવિંદની છાયામાં વ્યાપી વૈકુંઠનું પોષણ થાય છે.

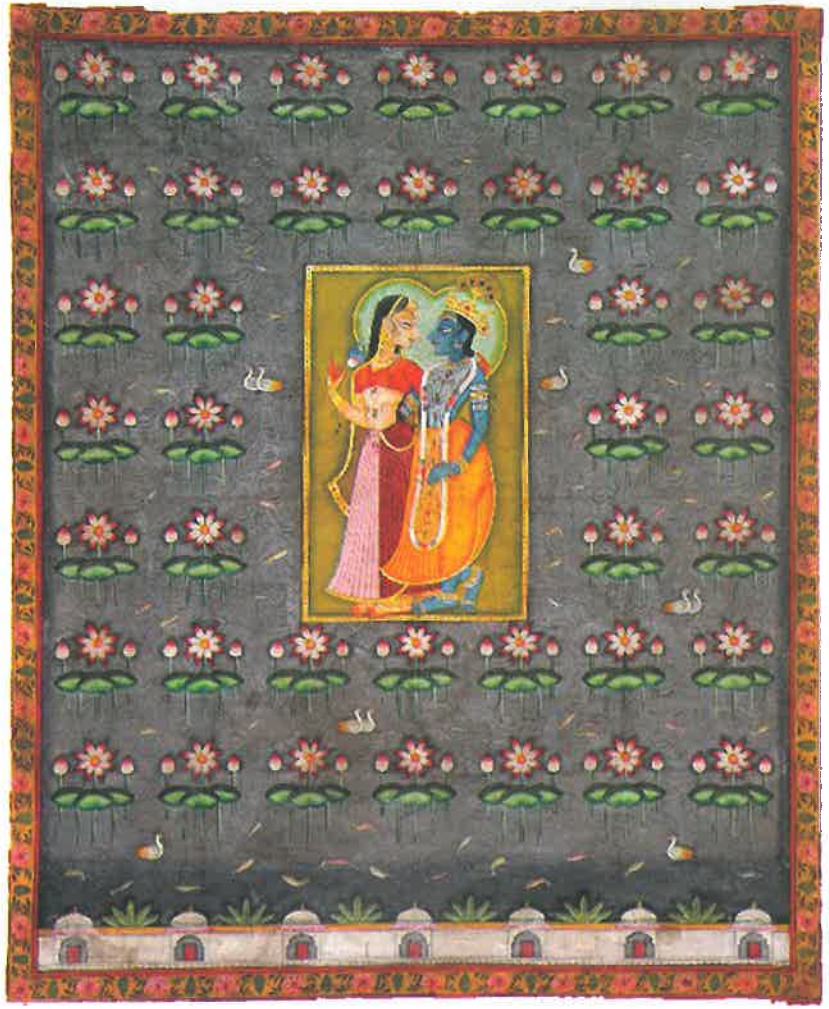

॥ શ્રીબેઠકજીમાં ઉત્સવ પ્રણાલિકા ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકમાં નંદાલય અને હવેલીની રીતે ઉત્સવ માનવામાં આવે છે. એ ઉત્સવને મનાવવામાં ક્યારેક પ્રકારાંતર ધ્યાનમાં આવે છે. એ સમયે ક્યાંક નિષ્ઠાવાન ભગવદીયોના હૃદયમાં ઘણા પ્રકારના સંસય જાગૃત થાય છે. જેમાં કોઈ બેઠકમાં પલના થાય છે. શ્રાવણના મહિનમાં હિંડોળા થાય છે. હિંડોળામાં ઝૂલવાને માટે કોને પધરાવવા ? તો આ પરિસ્થિતિમાં શ્રીસ્વરૂપ અથવા શ્રીનાથજીના ચિત્રજી બિરાજમાન કરાવીને હિંડોળાનો મનોરથ પુરો કરવામાં આવે છે. આ સમયે ઉપરોક્ત નિષ્ઠાવાન ભગવદીય કહે છે કે ''આ તો શ્રીનાથજી ઝૂલે છે, શ્રીમહાપ્રભુજી નહીં.'' પ્રથમ દષ્ટિએ કોઈ ભેદભાવની વાત નથી અંતરંગભાવથી શ્રીનાથજીની વગર શ્રીમહાપ્રભુજી નથી. શ્રીમહાપ્રભુજીની વગર શ્રીનાથજી નથી. એને વિશેષરૂપથી સમજવાને માટે આવા ભગવદીયોએ ''સૌંદર્ય નીજ હૃદગતં''. આ શ્લોકની ઉપર સમજીને વિશ્વાસ કરવો જોઈએ. અગર હિંડોળામાં શ્રીનાથજીનું ચિત્રજી છે તો સાથે શ્રીમહાપ્રભુજી અવશ્ય બિરાજે છે નિશ્ચય છે જ અને છે. છતાં પણ દર્શન કરવાવાળા ભગવદીયોને આત્મ સંતોષ થતો નથી અને ભાવના પોષણની ઉણપ છે તો એમણે શ્રીનાથજીનું ચિત્ર અને શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકજી બન્નેના એક સાથે દર્શન કરે જેમાં શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીનાથજીના પ્રથમ મિલનનું ધ્યાન-સ્મરણ આવતું હોય જેથી ભાવ દોષનો સંગમ થાય નહીં. શ્રીજીના જેટલા પણ મનોરથ થાય છે તે બધા શ્રીમહાપ્રભુજીથી પ્રમાણીત થઈને શ્રીજીમાં સિદ્ધ થાય છે. એ મનોરથ શ્રીમહાપ્રભુજીથી પ્રમાણીત હોય છે. એ મનોરથોનો મૂળ પ્રકાર શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકોમાં જ સ્થિત છે. અતઃ શ્રીઠાકોરજીના બધા મનોરથ શ્રીબેઠકજીમાં થવા આવશ્યક છે. એમાં ફક્ત સામગ્રી દૂધ ઘરના સિવાય સખડી-અનસખડી-નાગરી પોતાના વંશના (ગોસ્વામી બાળકો) દ્વારા સિદ્ધ કરેલી સામગ્રી આરોગે છે. આ પ્રકારની સામગ્રી બીજાની દ્વારા આરોગાવી વિચારવાની વાત છે. કારણ કે આચાર્યશ્રીનું યાજ્ઞીત જીવન છે. વેદની તૈતરીયા શાખાના કારણથી અન્ય વેદ શાખામાં જન્મેલા વ્યક્તિના હાથથી સિદ્ધ કરેલ સામગ્રી આરોગવાનો નિયમ નથી. એની સાવધાની રાખવી જરૂરી છે.

શ્રીઠાકોરજીની લીલાઓના પ્રકાર ભેદમાં બે નામ મુખ્ય છે, એક 'આનંદ લીલા' અને બીજી 'પરમાનંદ લીલા' આનંદલીલા નંદાલયના સંબંધવાળી છે. જેમાં બધાનો અધિકાર હોય છે અને પરમાનંદ લીલા આ યમુનાપુલીન ઉપર બિરાજમાન દ્વાદશ નિકુંજમાં જ થાય છે. ત્યાં ફક્ત સ્ત્રીભાવ અથવા સ્વામિનીભાવ જ ગ્રાહ્ય-સ્વીકાર્ય છે. અન્ય ભાવનો ત્યાં પ્રવેશ નથી. નિકુંજમાં જે લીલા થાય છે તે સ્વતંત્ર હોય છે. તેમાં શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીસ્વામિનીજીની ઈચ્છા મુખ્ય હોય છે. શાસ્ત્ર સીમાનો અધિકાર નથી. ત્યાં જે સુખદ્ લીલાઓ થાય છે ત્યાં ક્યારેક ક્યારેક નિકુંજની અધિષ્ઠાત્રી પ્રમુખ સ્વામિનીજીએ સુખની ચર્ચા-વાતો પોતાની અંતરંગ સખીઓને સંભળાવે છે. તે ફક્ત સાંભળવાની

અધિકારી છે, દર્શનની અધિકારી નથી. એ સાંભળવાવાળી સખી એ ઉત્તકૃષ્ટ લીલાને જોવાને માટે જ્યારે વિષમ તાપમાં વ્યાકુળ બને છે ત્યારે ક્યારેક કૃપા કરીને શ્રીસ્વામિનીજી અને શ્રીઠાકોરજીની આજ્ઞા લઈને એ લીલાનો પ્રકાર બહાર સિદ્ધ કરાવે છે અને પરમાનંદનો અનુભવ કરે છે. એને મનોરથ કહે છે. એટલા માટે કોઈ ખાસ વિશિષ્ટ મનોરથની આરતી શ્રીવલ્લભકુલના બાલકો દ્વારા જ કરવામાં આવે છે.

નિકુંજોમાં જે પરમાનંદ રસ હોય છે, તે પરમાનંદ રસ બહારના મનોરથમાં નિધિ સ્વરૂપથી બિરાજમાન હોય છે. એ મનોરથોની ચર્ચા અવર્ણનીય છે. એ શાસ્ત્રોથી ઉપર છે. એટલા માટે ભગવદીય વૈષ્ણવોનો સ્વધર્મ હોય છે કે એમાં નિકુંજની રીતનું દર્શન કરે. વેદ-વિધિ-શાસ્ત્ર પ્રમાણનું અનુસંધાન ના કરે. નિત્ય દર્શનમાં પણ કીર્તન સામવેદનું સ્વરૂપ છે અને એ સામવેદ નિજ મંદિરથી બહાર જ રહે છે. ક્યારે પણ કીર્તનીયા નિજ મંદિરની અંદર પ્રવેશીને કીર્તન કરતા નથી. કારણ કે શ્રીઠાકોરજીની વેદની ઉપર કૃપા છે અંદર પ્રવેશવાની આજ્ઞા નથી. એ બતાવવું જરૂરી છે કે દર્શન ખુલ્યા હોય કે ના ખુલ્યા હોય, કોઈ પણ ભગવદીયે કીર્તનયાજીની આગળ ઊભા રહેવાનો અધિકાર નથી. કીર્તનીયાની આગળ ઊભા રહેવાથી વેદને પીઠ દેવા બરાબર છે અને વેદને પીઠ બતાવવી માનવ ઉચીત ધર્મ નથી.

અખિલ વિશ્વ બ્રહ્માંડમાં મહારસ દાનની સામર્થ્યના કારણે શ્રીઠાકોરજીના ૨૪માંથી પ્રમુખ-મુખ્ય ૨૨ અવતાર જ્યાં ત્યાં પુષ્ટિરસવાળા ભક્તોના કારણે બિરાજે છે. અંતર જગતના આ બધા અવતાર ચર્સણી નામની મહા અલૌકિક સામર્થ્યના સહારે પોતાની આરાધના કરવાવાળા દેવતાઓની સાથે જ્યારે ભૂતલ ઉપર પધારે છે ત્યારે પુષ્ટિ હવેલીઓમાં એ અવતારોના પુનઃ આગમનને કારણે કોઈ ઉત્સવ શ્રીવલ્લભની પ્રકાર શૈલીથી મનાવવામાં આવે છે. એટલા માટે જે ઉત્સવોમાં શ્રીઠાકુરજીને તિલક થાય છે ત્યાં બે વખત તિલક થાય છે અને બે અક્ષત ધરાવવામાં આવે છે. ઘંટા નાદ-ઝાલર-શંખ-ઝાઝ-પખાવજની ધ્વનીની વચ્ચે આ પ્રકાર થાય છે.

“नमो ब्रह्मण्य देवाय गोब्राह्मण हीतायच, जगत हीताय कृष्णाय नमो नमः।।”

અહીં ત્રણ પ્રકારના ભક્તોને સુખ આપવા માટે ત્રણ વાર નમો શબ્દને પ્રયોગ કરવામાં આવ્યો છે. નિર્ગુણ ભક્તોને સ્વયં શ્રીવલ્લભ રસ આપે છે. પુષ્ટિમાર્ગના જેટલા પણ ઉત્સવ છે એમાં મોટાભાગના ઉત્સવ અંતર (ભીતરી) જગતથી આવેલા છે. ચાર જયંતિ, નંદમહોત્સવ, રાધાષ્ટમી વગેરે ઉત્સવોમાં શ્રીમહાપ્રભુજી સ્વયં બિરાજે છે. એટલા માટે ઉત્સવમાં પહેલું તિલક શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા થાય છે. બીજું તિલક જેમનો મનોરથ છે તેમના પરીકર દ્વારાનું થાય છે.

શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકમાં આ ઉત્સવો થતા નથી, તો ઉત્સવોમાંથી ભક્તિમાર્ગ નિરસ બની જશે. ભગવદ્ લીલાનું મૂળસ્થાન જેમ ગો-લોક અથવા વ્રજ છે એવી રીતે પુષ્ટિમાર્ગીય ઉત્સવોને માટે મૂળ ગો-લોક અથવા વ્રજ શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠક છે.

(વિશેષ પ્રમાણને માટે શ્રીહરિરાયજી મહાપ્રભુજી દ્વારા પ્રકટ ‘શ્રીવલ્લભમાં ચોવીશ અવતારનું સામ્યવાદ’ વાંચો.) 卐

॥ શ્રીબેઠકજીમાં ઝૂલા પલંગડી ॥

ભક્તિ નવ પ્રકારની છે. શ્રીયમુનાજીના કારણે ઉજ્વલ ભક્તિ સ્વતંત્ર રૂપની હોય છે. આવી રીતે નિકુંજ દ્વાદશ (૧૨) હોય છે. એવી રીતે એક સ્વતંત્ર નિકુંજ શ્રીબેઠકજી છે. એને નવ નિકુંજ (નવલ નિકુંજ) કહેવાય છે. નવ નિકુંજમાં શ્રીઠાકોરજી ઝૂલા વગર રહેતા નથી અને શ્રીસ્વામિનીજી વગર ઝૂલતા નથી.

જેમ શ્રી યમુનાપુલિનની નિકુંજમાં આઠ સખી રહે છે, આઠ સખીની પાસે સેવા પરચારગી માટે બીજી પાંચ સખી રહે છે. આઠ અને પાંચ મળીને તેર સખીઓ છે. શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકમાં એકલા શ્રી દામોદરદાસજી હરસાનીજી તેર (૧૩) સ્વરૂપ ધારણ કરે છે એટલા માટે દામોદરદાસજીનું પૂર્ણ નામ શ્રી...દા...મો...દ...ર...દા...સ...જી...હ...ર...સા...ની...જી... અને આ તેર અક્ષર... દામોદરદાસના ગુણાતીત સ્વરૂપ છે.

ઘણી જગ્યાએ શ્રી બેઠકજીના શૈયામંદિરમાં ઝૂલા પલંગડી બિરાજે છે. તે અતિશય બાળ ભાવના પોષણને માટે છે.

બાળક ભાવનો અર્થ - ''બાલે-બાલે'' (રોમ-રોમ)માં, ક - બ્રહ્માંડ, (રોમ-રોમમાં બ્રહ્માંડ છે) જેને આ બ્રહ્માંડમાં પુષ્ટિ જીવ જ્યાં બિરાજે છે. એમને રસદાન શ્રીમહાપ્રભુજી બેઠકજીના શૈયામંદિરના ઝૂલા પલંગડીમાંથી દાન કરે છે.

અષ્ટછાપ વાળાઓએ ગાયું છે કે ''પ્રગટે પુષ્ટિ મહારસ દેન'' મહારસનો અર્થ અતિશય સુક્ષ્મ રસ. આ મહારસ દાનનો આભાસ મહારાસમાંથી આવ્યો છે.

卐

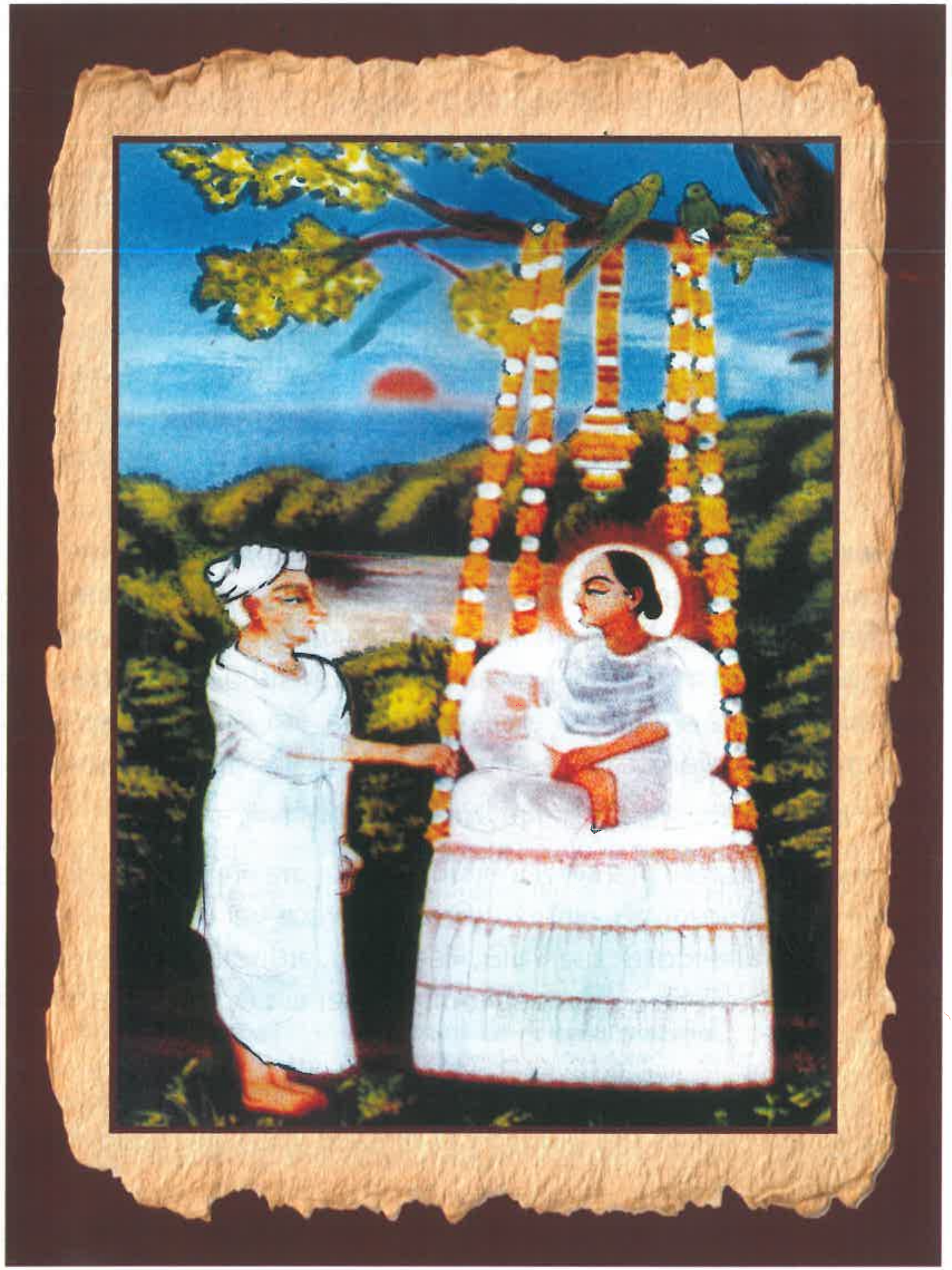

|| શ્રી બેઠક મંદિર (ગૃહ)માં પ્રવેશ કરવાના નિયમ ||

નિયમ	કારણ તાત્પર્ય
૧. બેઠકજીની પવિત્રતાને ધ્યાનમાં રાખવી. અપવિત્ર થઈ જાય તો ગોબરથી લીપવું જરૂરી છે.	૧. નિત્ય ગોલોકની ભાવનાને કારણે ગોમય ગોબરથી જ શુદ્ધિ માનવામાં આવી છે. "गोवा में अग्रत: पातु"
૨. બેઠકજીમાં આસન પાથરીને ના બેસાય અને ખુરશી ઉપર પણ ના બેસાય.	૨. શ્રીઆચાર્યજી પ્રભુ દેવાધિ દેવ છે. એમની આગળ કોઈપણ પ્રકારનું પ્રભુત્વ ચાલતુ નથી.
૩. દીવો-અગબત્તી વગેરે સળગાવવા નહીં.	૩. પુષ્ટિમાર્ગમાં ભાવ પ્રધાન છે. સેવા માર્ગ છે. પૂજા માર્ગ નથી. જ્યોતી સ્વરૂપ 'ચક્ર'જી બિરાજે છે. કૃત્રિમ દીપક જરૂરત નથી.
૪. પુર્ણપુરુષોત્તમ શ્રીઆચાર્યજીને ત્યાં અન્ય દેવી-દેવતાઓનો જપ-પાઠ-આરાધના વિગેરે કરવા નહીં.	૪. અનન્યતા ના સિદ્ધાન્તથી "देव नमस्कार: केशवं प्रति गच्छति" સાધન - સાધ્ય પ્રભુ જ છે.
૫. બેઠકજીમાં કોઈપણ પ્રકારની કોઈની આગળ યાચના (માંગણી) કરવાની મનાઈ છે.	૫. આપશ્રી અન્તર્યામી છો. "भक्तवाञ्छाकल्पतरु" છો. એટલે જ બીજાથી યાચના (માગણી) ભગવદ્ અપમાન છે.
૬. આચાર્યશ્રીની સન્મુખ (સાનિધ્યમાં) બેઠકજીમાં કોઈ બીજાને હાથ ન જોડવા.	૬. સર્વેશ્વર શ્રીમહાપ્રભુજીની સમક્ષ કોઈ બીજાને માન આપવું અથવા મોટું જાણવું સારું નથી.
૭. બેઠકજીમાં ભોજન કરવું પ્રસાદ મુખમાં નાખવો (લેવો) ઉચિત નથી.	૭. આપશ્રી સન્મુખ મોઢું ખોલવું, હસવું, એઠું મોઢું લઈને જવું કે ઊભા રહેવું અપરાધ છે.
૮. બેઠકજીમાં પગની ઉપર પગ ચઢાવીને, પગ પહોળા કરીને અથવા પીઠ દઈને બેસવાની મનાઈ છે.	૮. આપશ્રી જ્યાં બિરાજો છો ત્યાં શીલ સંકોચ, દૈન્ય રાખવું, અસભ્યતા સર્વેશ્વરની સામે ના કરવી. નામાપરાધ છે.
૯. બેઠકજીમાં હાથ ઘસીને સેવા સૂકા હાથથી કરવાની મર્યાદા છે.	૯. ગોલોક ભાવનાથી સર્વત્ર પવિત્રતા જરૂરી છે. અપેક્ષા છે, હાથ રગડવાથી (ઘસવાથી) પવિત્રતાનો ભાવ છે.
૧૦. બેઠકજીમાં ફોટો વગેરે લેવાની મનાઈ છે.	૧૦. ફોટો-દૂરબીન ભગવદ્ ધ્યાનમાં અડચન કરે છે. બાલ ભાવથી પણ એ યોગ્ય નથી.
૧૧. બેઠકજીમાં રજ લગાવો, તાળાનો સ્પર્શ કરો. દરેક વસ્તુ ધોઈને લેવી.	૧૧. શ્રીબેઠકજીમાં અસંખ્ય ગોપીજનો સાથે આપશ્રી સ્વામિનીજી ક્રીડા કરો છો. જેથી ભજનાનંદ પ્રાપ્ત થાય.
૧૨. મોટેથી બુમો પાડવી, ધમાલ કરવી, ઝઘડો કરવો, લઢવું યોગ્ય નથી.	૧૨. બાલ ભાવને સમજનારાઓ માટે આ બધું વર્જીત છે. અયોગ્ય છે.
૧૩. બેઠકજીમાં છત્રી, લાકડી, પગરખાં - જુતા લઈને જવું નહીં.	૧૩. આપશ્રી બધાના છત્ર છે, એમની સન્મુખ છત્રધારી ન હોય, ચામડુ પણ અપવિત્ર છે, યોગ્ય નથી.
૧૪. લસણ-કાંદા-માદક દ્રવ્ય લઈ જવા નહીં.	૧૪. ઉત્તેજના વાળા પદાર્થની મનાઈ છે. બુરી ચેષ્ટા, દુર્વાસનાદિ પણ મનાઈ છે.
૧૫. બેઠકજીની વ્યવસ્થાને અનુકૂળ આચરણ કરવું.	૧૫. તીર્થમાં ભગવદ્ ધામને પોતાના નિવાસ જેવો જાણે-આચરણ કરે. વિપરીત આચરણથી પ્રભુ અપ્રસન્ન થાય છે.
૧૬. દર્શનમાં, પદગાનમાં, કીર્તનમાં ચિત્તને (ધ્યાનને) લગાવવું. માથે પાઘ (ટોપી અથવા માથે ઓઢીને) પહેરીને કીર્તન કરવા.	૧૬. સંસારવાસના છોડીને આપશ્રીના ચરણારવિંદમાં આશ્રય રાખીને તેનું ચિંતન-સ્મરણ કરવું સર્વશ્રેષ્ઠ છે.

॥ શ્રીઆચાર્યજીની ગુપ્ત બેઠકજી ॥

આપણે ત્યાં પુષ્ટિમાર્ગમાં શ્રીગુસાંઈજીના જયેષ્ઠ ભ્રાતા શ્રીગોપીનાથજી ની માટે વિચાર કરવાથી ખબર પડે છે કે એમનું મૂલ સ્થાન-સ્થલ કયાં-કયાં છે. ત્યારે તેનું કોઈ પણ પ્રતિક ચિન્હ મળતુ નથી. એનો અર્થ એવો નથી કે આપણે કોઈ સંદેહ માં રહીને જીવન જીવીએ. શ્રીગોપીનાથજી માં શ્રીમહાપ્રભુજીનું ધ્યાન સતત અને નીરંતર છે અને તે પણ રુપ અને ચિત્રવાળુ નહી, લીલાવાળા રૂપ નું ધ્યાન છે. દશમ સ્કંધની કારીકાઓમાં જે કારીકા,

नमामि हृदये शेषे लीलाक्षीराब्धिशायिनम् ।
लक्ष्मीसहस्त्रलीलाभिः सेव्यमानं कलानिधिम् ॥

ઉપરોક્ત કારીકામાં શ્રીમહાપ્રભુજી એ સમસ્ત ભગવત્ લીલા ઓ પોતાના હૃદયમાં ખેલાઈ રહેલી બતાવી છે. ત્યારે શ્રી ગોપીનાથજી શ્રીમહાપ્રભુજીના સ્વરૂપમાં નિરંતર એજ લીલાઓનું ધ્યાન કરતા રહે છે. જેવી પણ માનસી સેવા મળતી રહે છે, એનાથી કરતા રહે છે. અને જ્યારે એમણે ક્યારે કોઈ પણ તીર્થ સ્થાનોમાં શ્રીમદ્ભાગવત નું પારાયણ કર્યુ છે, ત્યારે સંપ્રદાયમાં શ્રીમહાપ્રભુજીની સાનીધ્યતામાં જે સ્વરૂપમાં લીલા થઈ રહી છે એ સ્વરૂપને મુખ્ય જાણીને શ્રીમદ્ભાગવત્ પાઠ કર્યો છે ત્યાં શ્રીમહાપ્રભુજીની ગુપ્ત બેઠક નામથી પ્રસિધ્ધ છે. જ્યારે તે બેઠકો શ્રીગોપીનાથજીની બેઠકો છે. અગર કોઈ એ હિસાબ લગાવીને વિચાર કે શ્રીમહાપ્રભુજી નું ક્યાંય કસું પણ ગુપ્ત નથી, તો બેઠક ગુપ્ત કેવીરીતે થઈ. કારણ કે શ્રીગોપીનાથજી ના શ્રીભાગવત્ પાઠ ને શ્રીમહાપ્રભુજીએ સાક્ષાત પ્રગટ થઈને સાંભળ્યા છે. આ રહસ્ય ને શ્રીગોપીનાથજી નું ગુપ્ત રહસ્ય માનવામાં આવે છે એને શ્રીમહાપ્રભુજી ની ઉપસ્થિતી માની ને પોતાની ઉપસ્થિતીને એક બાજુ એ કરી દીધી છે. આવા ઉદાર આ જગતમાં કોણ મળશે ? જે જગ્યાઓ ઉપર શ્રીમહાપ્રભુજીની હોવાના લેખ અને બેઠક પ્રમાણ મળે છે અને તે જગ્યા પર બેઠકો નથી તે બધી જગ્યાએ ગુપ્ત બેઠક કહેવામાં આવી રહી છે. આપણે બધા લોકો ગુપ્ત શબ્દનો અર્થ ખોવાયેલી જ માનીએ છીએ. બની સકે કે કોઈ રાજાના આક્રમણ-બેઠક ગુપ્ત થઈ ગઈ, કોઈએ કબ્જો કરી લીધો હોય-બેઠક ગુપ્ત થઈ ગઈ, આવી ગયુ હોય કોઈ કુદરતી તોફાન-બેઠક ગુપ્ત થઈ ગઈ હશે અને એ બેઠકોના લેખ-ઈતિહાસ અને સંકેત સંપ્રદાયમાં મળે છે. શ્રીગોપીનાથજી ના ભાગવત પાઠ ના સમયે ‘नमामि हृदये शेषे‘ વાળા શ્રીમહાપ્રભુજી ગુપ્ત રૂપથી

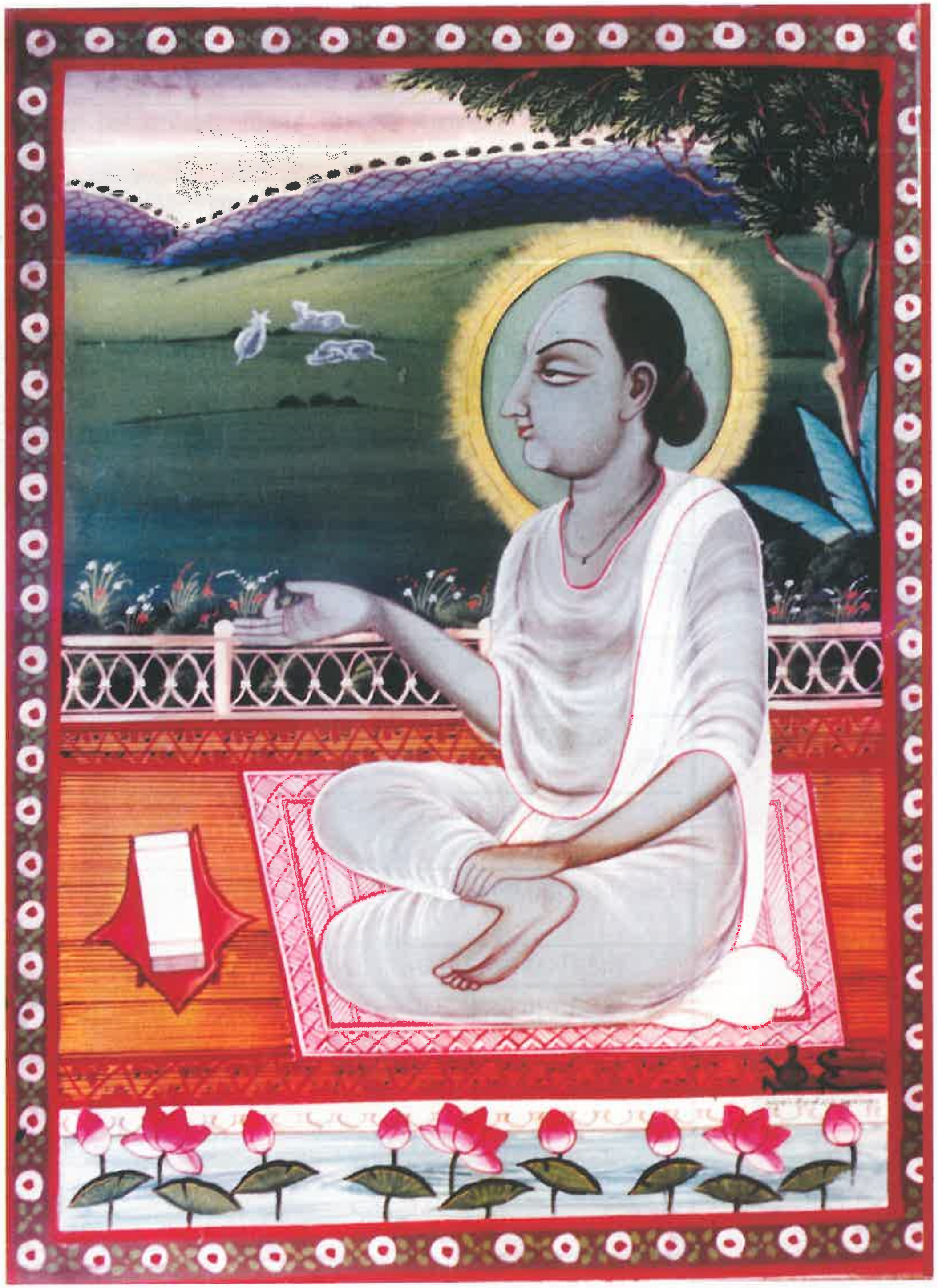

બિરાજ્યા તે ગુપ્ત બેઠક છે. મૂલ રૂપથી તે શ્રીગોપીનાથજીની જ બેઠક છે. આ ભ્રમ ઠીક એવો જ છે જેવી રીતે શ્રીગોપીનાથજી નો અર્થ કૃષ્ણ થાય છે, બલદેવજી થાય છે એવું નથી જણાતું.

જેવી રીતે ઘણા પ્રસંગોમાં શ્રી ગોપીનાથજીનો અર્થ શ્રી બલદેવજીમાં બતાવ્યો છે. (જેમ શ્રીગોપીનાથજી નો અર્થ બલદેવજી થયો એવીજ રીતે ગુપ્ત બેઠકોનો અર્થ શ્રીગોપીનાથજીની બેઠક થયો)

જે લોકો વર્તમાનમાં નવી પ્રણાલિકાની અનુસાર શ્રી કૃષ્ણ સેવા છોડીને શ્રીમહાપ્રભુજી નું જ ધ્યાન-યોગ ચલાવી રહ્યો છે, એ ધ્યાન-યોગ પુષ્ટિમાર્ગમાં શ્રીગોપીનાથજીથી જ પ્રેરીત છે. પરંતુ શ્રીપુષ્ટિ પુરુષોત્તમ શ્રીકૃષ્ણની લીલાઓનું નંદાલયના નિયમની અનુસાર ગોપીઓની ભવભાવનાની અનુસાર શ્રીમહાપ્રભુજીના હૃદયમાં જ જોવું બહુજ દિવ્ય અને અલૌક્કિ મહાભાગ્યસાળીઓનો અધિકાર છે. આ પગથીયા રસ્તો કંઈક વધારે કઠીન (અઘરો) છે, એટલા માટે પહેલા પણ ચાલ્યો નહીં, જ્યારે તે પહેલાનો સમય સુગમ અને અનુકુળ હતો. હવે જ્યારે સમય કઠીન અને પ્રતિકુલ છે ત્યારે તે લીલા સમાજમાં કેવી રીતે ચાલી સકે, ફેંસલો ભવિષ્યના હાથમાં છે. એ શ્રીકૃષ્ણ લીલા ‘‘નમામિ હૃદયે શેષે’’ વાળા પ્રગટ રૂપથી શ્રીગુસાઈજીની કૃપાવલોકન પટતાથી શ્રીવલ્લભગૃહમાં, વૈષ્ણવોના ગૃહમાં જેવી પણ છે, સુગમતાથી જોવા મળે છે. અહીં ની જે સેવા શ્રીગુસાંઈજીની દ્વારા પ્રગટ છે એ સરળ માર્ગના મણકા બનવાનો પ્રયાસ કરવો જોઈએ એને છોડીને અગર રીત-સિધ્ધાંત અને શાસ્ત્ર વિચાર ના ચક્કરમાં પડીસું તો શ્રી શુકદેવજી જે રાસપંચાધ્યાયીના પ્રારંભની ૧૩ (તેર) માં શ્લોકમાં કહે છે કે વેરભાવ રાખવાવાળા શીસુપાલ ઈત્યાદી ને પણ સદ્ગતી મળી ગઈ, પછી કૃષ્ણ પ્રિયાંઓની તો વાતજ શું કરવાની ? ઉધ્ધારતો સિધ્ધાંતવાદીઓનો પણ થશે. સિધ્ધાંત વિપરીતવાળાઓનો પણ થશે પરંતુ એ સમજવામાં વાર લાગસે કે ઉધ્ધાર કૃષ્ણસેવાથી થયો કે શ્રીમહાપ્રભુજી એ હાથ પકડવાથી થયો ?

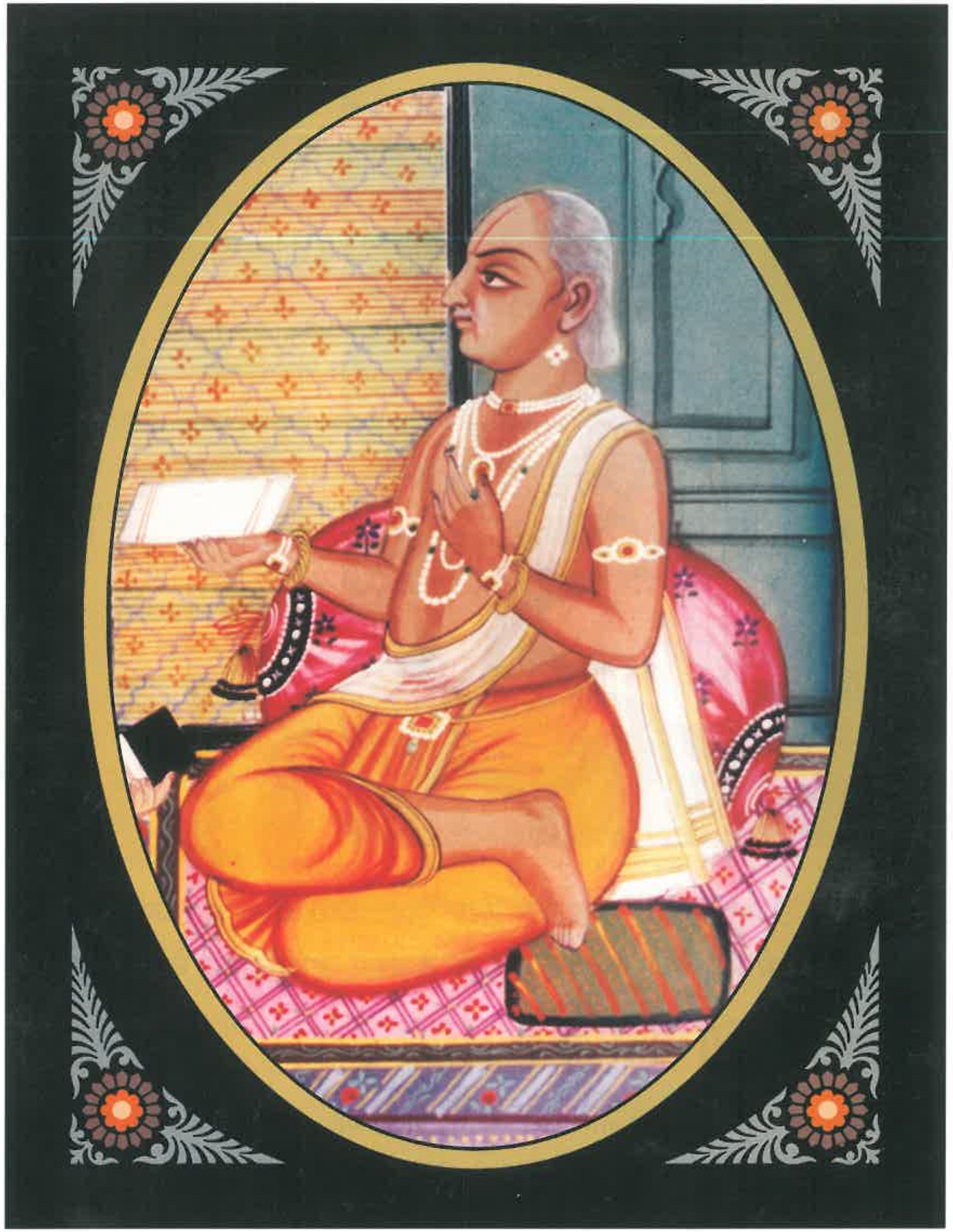

श्रीमद्वल्लभाचार्यचरण के श्रीहस्ताक्षर

શ્રી પુરુષોત્તમલાલજી લેખવાલા

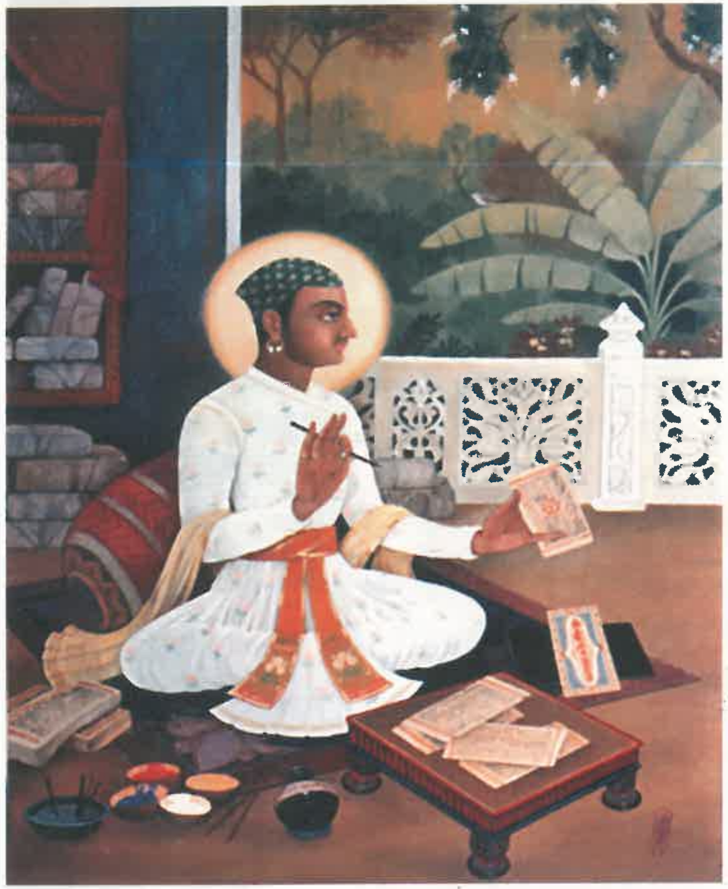

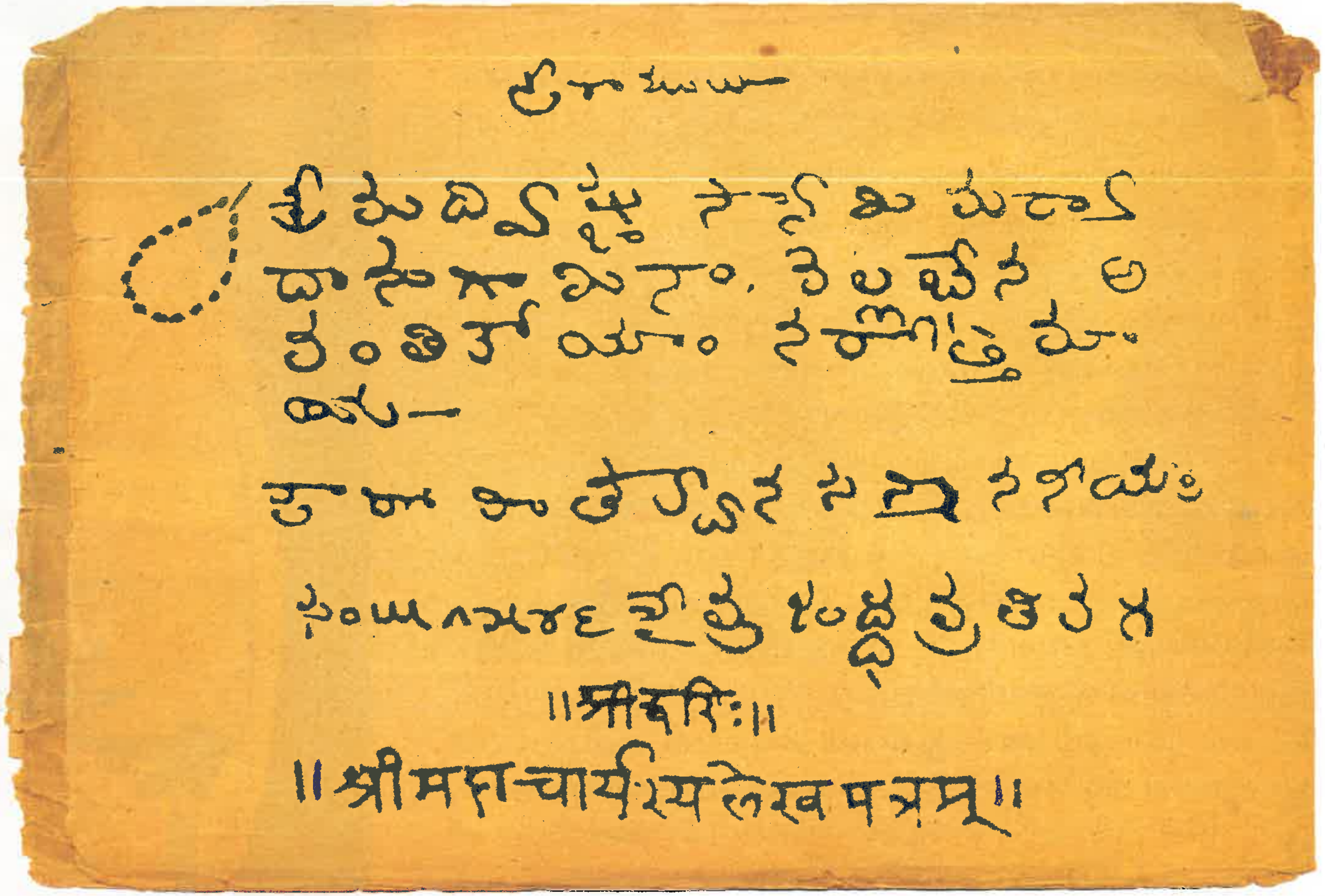

॥श्रीहरि:॥

॥श्रीमदाचार्यस्य लेखपत्रम्॥

तैलगु लिपि में उपर्युक्त लेख श्रीमदाचार्य चरण ने उज्जैन के अपने पुरोहित श्रीनरोत्तमजी को निम्नानुसार लिखकर दिया ।

"श्रीमद्विष्णु स्वामि मत के वल्लभ अवन्तिका के नरोत्तम पुरोहित को मान्य करते है संवत् १५४६ चैत्र शुक्ल १"

॥ હસ્તાક્ષરની સેવા ॥

આપણા માર્ગમાં ભગવદ્ નામ અને ભગવદ્ સ્વરૂપમાં સમાનતા છે. એટલા માટે કેટલીક જગ્યાએ પુષ્ટિમાર્ગમાં લેખ અથવા **હસ્તાક્ષરજી** બિરાજમાન છે. આ લેખ અથવા હસ્તાક્ષર સ્વરૂપાત્મક છે. એટલા માટે સખડી, અનસખડી, નાગરી ભોગ આવતો નથી. કારણ કે હસ્તાક્ષર નિતાંત બાલરૂપ છે. બાલક પોતાના નામથી પરિચીત છે, કર્તવ્ય બોધ અને દિનચર્યાથી પરિચીત નથી. અત: તે **ફક્ત** બિરાજમાન જ છે. એમની બાલકની માફક દેખરેખ, સાર-સંભાળ રાખવાની પૂર્ણ સેવા છે. 卐

अथ वल्लभादिग्रंथस्थलवर्णनम् । श्रीवल्लभविठ्ठल सुतन, ग्रन्थसुथल बहु कीन ।। मनरंजन भूतलविषें, ते अब कहहु प्रवीन ।।१।। **श्रीवल्लभाचार्यकृतग्रन्थनामानि ।** दोहा - यमुनाष्टक नवरत्न अरु, बालबोध जलभेद ।। अंत:करण प्रबोध अरु, कृष्णाश्रयजु अखेद ।।२।। पंचपद्य सेवाजु फलं, भक्तिवर्धिनी ज्ञांन ।। स्वसिद्धांत मुक्तावली, निरोधलक्षण मान ।।३।। निजसिद्धांत रहस्य अरु, चतु:श्लोक सुखदांन ।। निर्णयकर संन्यासकौ, ग्रंथ कीन नृपमांन ।।४।। पुष्टी प्रबल प्रवाह मधि, मर्यादाजु मिलाय ।। आश्रय धैर्य विवेककौ, पृथक ग्रंथ कियराय ।।५।। सहसनाम नामावली, मधुराष्टक सुधदांन ।। सेवाफलजु विवर्ण किय, परवृढाष्टक मांन ।।६।। शिक्षाश्लोक निबंध अरु, पत्र विलंबन मांन ।। व्याससूत्र जयमिनि विषे, भाष्य कीन बलवांन ।।७।। पूर्व मिमांसा कारिका, गायत्रीपर भाष्य ।। श्रीभागवंतजु पीठका, वेदजु वल्लभ आष्य ।।८।। बृहद्भाष्य अनुभाष्य अरु, दशम अनुक्रम अर्थ ।। किय सुबोधिनी भागवत, वल्लभभाव समर्थ ।।९।। स्कंध चार अध्यायपर, ब्रह्मनैनगुणवांन ।। पूरण दशम सुबोधिनी, एकादश अनुमांन ।।१०।। ग्रंथ कीन पैंतीसभू, श्रीवल्लभ सुखदांन ।। भक्ति मार्गसंपादिनिक, भूपतिमांन सुजांन ।।११।।

(सम्प्रदायकल्पद्रुम)

।। શ્રીમદ્ શ્રીવલ્લભચાર્યજી વિરચિત ગ્રન્થો ।।

(૧) બ્રહ્મસૂત્રાણુભાષ્યમ : બ્રહ્મસૂત્રો પરનું ભાષ્ય શ્રીમદ્‌વલ્લભે ૩-૨-૩૩ સુધી લખેલું છે. ત્યાર બાદનું ભાષ્ય શ્રીમદ્ વિઠ્ઠલેશ પ્રભુ ચરણે પૂરૂ કરેલ છે. **(૨) પૂર્વમીમાંસાભાષ્યકારિકા : (૩) જૈમિનિસૂત્રભાષ્યમ : (૪) શ્રી ભાગવત સુબોધિનીજી :** શ્રી ભાગવત પુરાણ પરનાં શ્રી વલ્લાભાચાર્યજીનાં સુબોધિનીજી પ્રથમ ત્રણ સ્કન્ધ, ચોથા સ્કન્ધ પરનાં ૬ અધ્યાય અને સાતમા અધ્યાયનાં ૧૩ શ્લોકો સુધી, ત્યાર બાદ સંપૂર્ણ દશમ સ્કન્ધ અને ૧૧મા સ્કન્ધના ચાર અધ્યાય અને પાંચમા અધ્યાયના પ્રથમ શ્લોક સુધી. **(૫) ગાયત્રી ભાષ્યમ :** ગાયત્રીમન્ત્ર પરનું શ્રી વલ્લાભાચાર્ય વિરચિત ભાષ્ય. **(૬) પત્રાવલંબનમ્ :** કાશી વિશ્વનાથનાં મંદિર પર લગાડેલો માયાવાદી પંડિતોને આપેલો જવાબ. **(૭) ભાગવત દશમસ્કન્ધાનુક્રમણિકા :** શ્રી ભાગવતપુરાણનાં દશમ સ્કન્ધ પર શ્રી સુરદાસજી માટે રચાઈ હતી. **(૮) તત્વાર્થ દીપનિબન્ધ : ૧.** શાસ્ત્રાર્થ પ્રકરણ **૨.** સર્વનિર્ણય પ્રકરણ **૩.** ભાગવતાર્થ પ્રકરણ. **(૯) યમુનાષ્ટકમ્ :** શ્રીયમુનાથજીનું સ્તવન **(૧૦) બાલ બોધ :** શ્રી નારાયણદાસ માટે રચેલો ગ્રન્થ. **(૧૧) સિધ્ધાન્તરહસ્યમ્ :** શ્રી અચ્યુતદાસ સેનોઢીયા માટે રચેલો ગ્રન્થ. **(૧૨) પુષ્ટિપ્રવાહ મર્યાદાભેદ :** (પુષ્ટિ, મર્યાદા અને પ્રવાહ માર્ગોનો ભેદ) **(૧૩) સિધ્ધાન્તરહસ્યમ્ :** (સિધ્ધાન્ત નું રહસ્ય) **(૧૪) નવરત્નમ :** શ્રી ગોવિન્દ દૂબે - ખેરાલુના (ગુજરાત) માટે ગ્રન્થ રચાયો. **(૧૫) અંત:કરણ પ્રબોધ :** (અંત:કરણને ઉદ્દેશીને બોધ) **(૧૬) વિવેક ધૈર્યાશ્રય :** (વિવેક, ધૈર્ય અને આશ્રય) **(૧૭) શ્રીકૃષ્ણાશ્રય :** (શ્રી કૃષ્ણનો આશ્રય) (શ્રી બુલામિશ્ર, લાહોરના રહેવાસી માટે રચ્યો) **(૧૮) ચતું:શ્લોકી :** (ચાર પુરૂષાર્થોની સમજ) (શ્રી રાણા વ્યાસ તથા શ્રી ભગવાન દાસ સાચોરા માટેની રચના) **(૧૯) ભક્તિવર્ધિની :** (ભક્તિ દૃઢ થવી શ્રી પુરૂષોત્તમ જોષી માટે લખાયેલો ગ્રન્થ. **(૨૦) જલભેદ :** (જલનો ભેદ - વક્તાઓનો ભેદ) **(૨૧) પંચપર્દાનિ :** (શ્રોતાઓનો ભેદ) **(૨૨) સંન્યાસ નિર્ણય :** શ્રી નરહરિ સંન્યાસી માટે રચાયેલો ગ્રન્થ. **(૨૩) નિરોધલક્ષણમ્ :** રાજા દૂબે અને માધવ દૂબે માટે રચના. **(૨૪) સેવાફલમ્ :** શ્રી વિષ્ણુદાસ છીપા માટે રચાયેલો ગ્રન્થ. **(૨૫) પંચશ્લોકી :** (પાંચ શ્લોકોનો ગ્રન્થ) **(૨૬) શિક્ષા શ્લોકા :** (શ્રી વલ્લભાચાર્યજીનો અંતિમ ઉપદેશ) **(૨૭) મધુરાષ્ટકમ :** (શ્રી કૃષ્ણ દર્શનની મધુર આઠ શ્લોકની અનુભૂતિ) **(૨૮) શ્રી પરિવૃઢાષ્ટકમ્ : (૨૯) શ્રી કૃષ્ણાષ્ટકમ્ : (૩૦) શ્રી ગિરિરાજધાર્યાષ્ટકમ્ : (૩૧) શ્રી ગોપીજનવલ્લભાષ્ટકમ્ : (૩૨) શ્રી પુરુષોત્તમનામ સહસ્ત્રમ્ : (૩૩) ત્રિવિધનામાવલી :** 卐

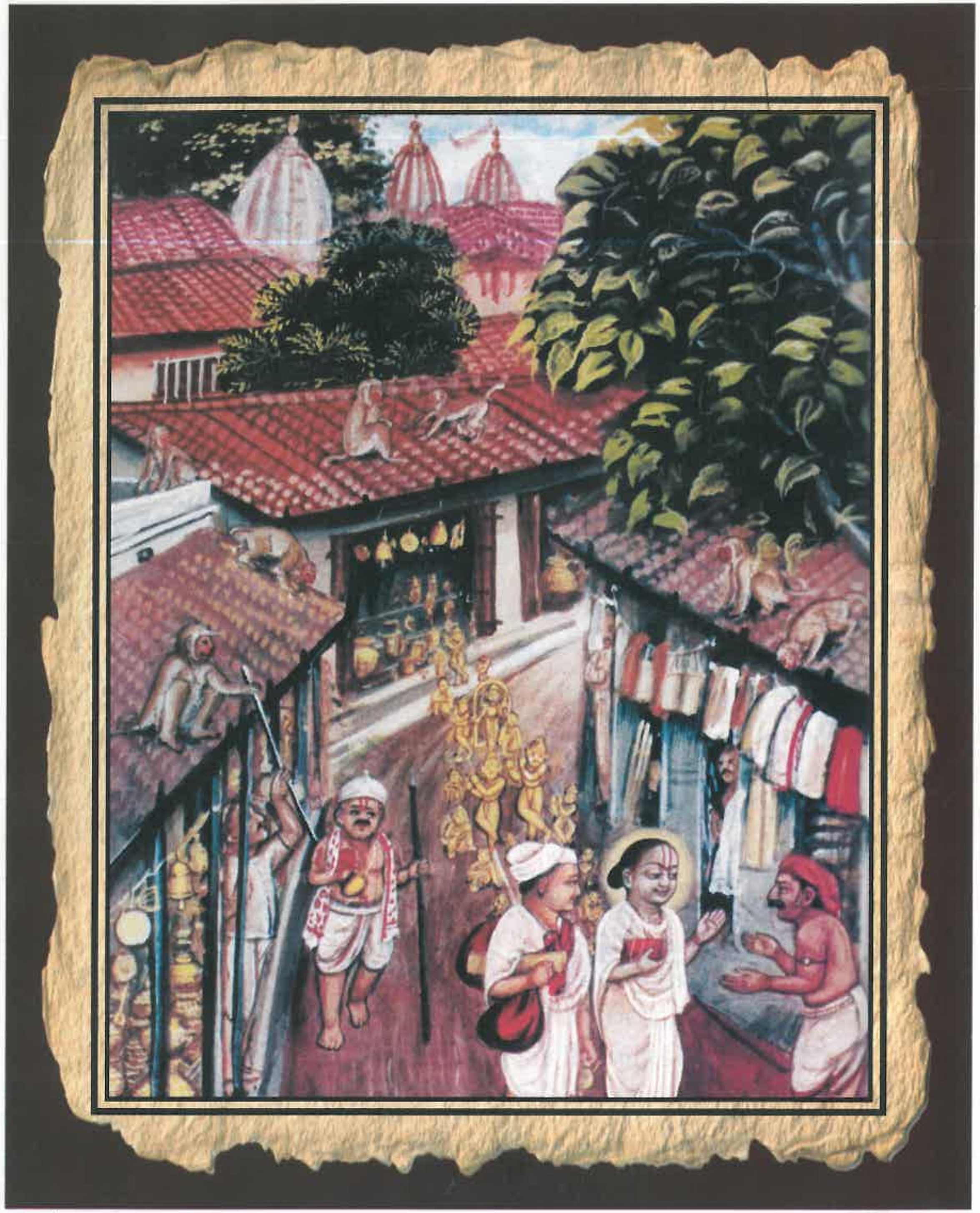

॥ શ્રીવલ્લભજીનો અસ્પર્શયોગ ॥

વલ્લભાખ્યાનમાં સૂચવેલ છે કે ‘‘વચન નિશ્ચય શ્રીનાથે માંગ્યું’’ એટલે પંઢરપુરસ્થ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીનાં સ્વરૂપમાં શ્રીવલ્લભની દૃષ્ટિ પડતાં તરત જ આવિર્ભાવે પ્રકટ થઈ અસ્પર્શ યોગવાળા રાસ રસૈક લુબ્ધ શ્રીનાથજીએ જ વચન માંગ્યું છે તેમાં જરા પણ સંશય નથી અને આવા જ પ્રકારનો નિચેનો દાખલો ખુબ યાદ કરવા જેવો છે.

શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો ઉગ્ર પ્રતાપ જ એવો છે કે - જેમાં અને જે પર જેવી દૃષ્ટિ કરે ત્યાં તેવા રૂપે જ થાય છે, તેમાંજ રા પણ આશ્ચર્ય નથી. એક વખત શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કોઈ નગરના બજારમાં થઈને પધારતા હતા. ત્યારે વચમાં એક કંસારાની દુકાન આવી ત્યાં ધાતુનાં રમણિક સ્વરૂપો ઉપર આપશ્રીની દૃષ્ટિ પડી અને શ્રીવલ્લભપ્રભુએ જરાક વિચાર્યું કે ગ્વાલ મંડલી ઘણી સુંદર બિરાજી રહી છે. એટલામાં દુકાનમાં પંક્તિબદ્ધ સજાવેલા ક્રય સ્વરૂપો તમામ શ્રીમહાપ્રભુજીની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યા, એવું ભક્તજનોની વાર્તામાં પ્રસિદ્ધ છે. આ ઉપરથી ચોક્કશ સમજાય છે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ મર્યાદાપુરુષોત્તમનો અસ્પર્શયોગ કરે તેમાં જરા પણ નવાઈ જેવું નથી.

અસ્પર્શયોગ એને કહેવાય છે કે રસાત્મક પુરુષોત્તમ મર્યાદા-ધર્મ વિશિષ્ઠ સ્વરૂપમાં આવિર્ભાવે થઈ, તેની સાથે કામ જેટલો જ સંબંધ સ્વેચ્છા પૂર્વક કરી લઈ, ત્યાંથી અલગ થઈ જાય છે. તેને અસ્પર્શયોગ કહે છે.

ઉપક બતાવેલા શ્રીનાથ વિઠ્ઠલનાથ અને શ્રીમહાપ્રભુજી રૂપ નિધાન છે. કારણ બન્ને સ્વરૂપ અંશકલા આવેશાદિ અવતારોના આધાર રૂપ સાક્ષાત પરબ્રહ્મ વૃન્દાવનસ્થ ગોપીપતિ જ છે. સ્વેચ્છાથી લીલા કરવાને માટે ભિન્ન સ્વરૂપે પ્રગટ થયા છે.

શ્રીબેઠકજીમાં બિરાજમાન શ્રીવલ્લભાચાર્યજીની સેવામાં સન્મુખ થનારા પોતાના સેવકો જેવા ભાવની ભક્તિ કરે છે તેવા ભાવનું આપશ્રી એ પ્રકારનું દાન કરે છે તેમાં સંશય નથી. 卐

॥ શ્રીવલ્લભાચાર્યનિજધામગમન ॥

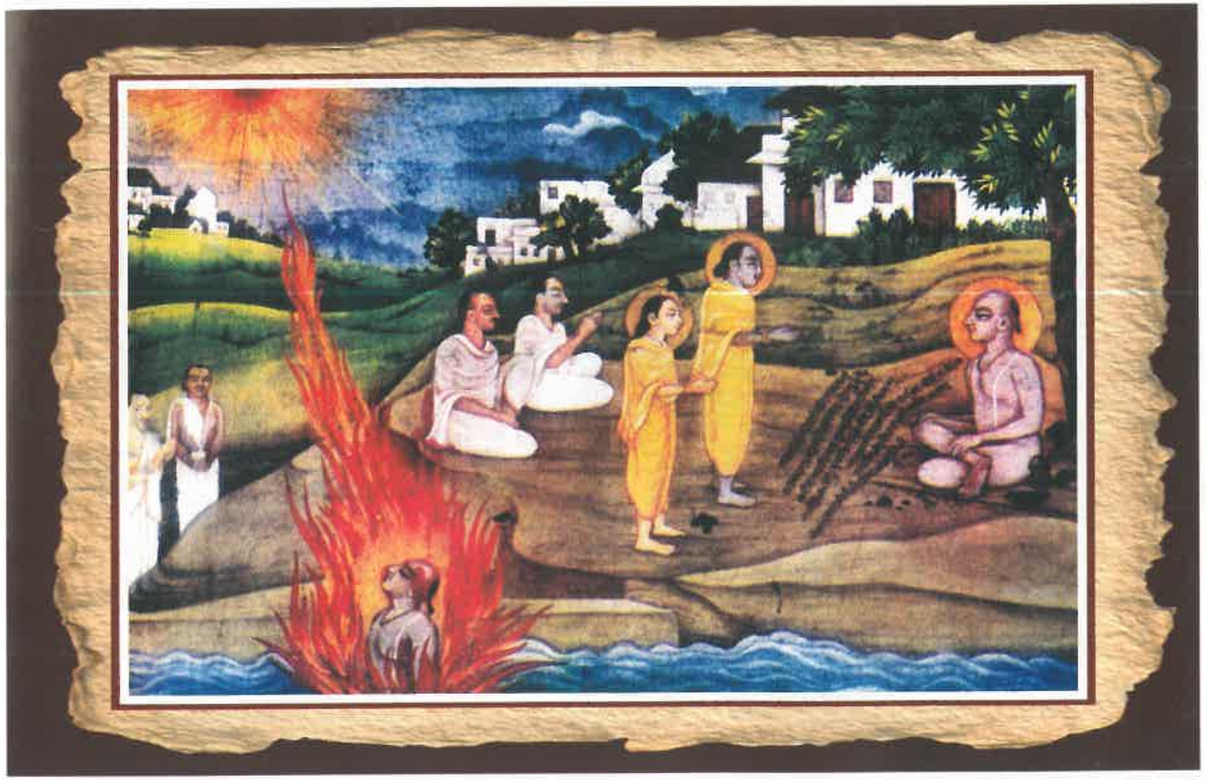

मुदित जु काशी जाय फिर, श्रीवल्लभ द्विजराय ।।
रामदूति निज घाटपर, उत्त्क द्विजन बुलवाय ।।४७।।
वेदाश्रम प्रभु ग्रहण किय, तात वचन परमांन ।।
भाषणादिजल त्याग करि, मन मोहन धरिध्यान ।।४८।।
रुद्रचौगुणौ दिवस प्रभु जातवेद धरिरूप ।।
किय प्रयाण निज धामकों, रवि वेधतजु अनूप ।।४९।।

(सम्प्रदायकल्पद्रुम)

એક દિવસે રાત્રીના સમયમાં શ્રીનાથજીએ પ્રત્યક્ષ દર્શન દઈને શ્રીમહાપ્રભુજીને **કહ્યું** કે '' તમે શ્રીભાગવતની સુબોધિની ટીકાને સંપૂર્ણ કરવાના આગ્રહને લીધે અમારી આજ્ઞા બે વાર તો ના માની પણ હવે એ આગ્રહ છોડી દઈને લોકોને સન્યસ્ત ધર્મ દેખાડો અને તુરત અમારી પાસે આવો આ ત્રીજીવારની ભગવદાજ્ઞા થતાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ અંત:કરણ પ્રબોધ નામનો ગ્રંથ બનાવીને તેમાં પોતાના મનને સમજાવ્યું કે ''હું સેવકધર્મનો સ્વીકાર કરીને પૃથ્વીપર આવ્યો છું તો ધર્મમાં સ્વામીની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરવું યોગ્ય નથી. જો કે પ્રથમ શ્રીભાગવતની વ્યાખ્યા કરવાના આગ્રહથી બેવારની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કર્યું છે તો પણ હવે આ ત્રીજીવારની આજ્ઞાનું સર્વથા ઉલ્લંઘન કરવું નહી. ''આ પ્રમાણે મનને સમજાવી, તે સમયમાં પ્રથમ સ્કંધની દ્વિતીય સ્કંધની અને તૃતિય સ્કંધની સુબોધીની પુરી થઈને ચતુર્થ સ્કંધના થોડાક અધ્યાયોની થઈ હતી તેને ત્યાંથી જ છોડી દેતાં દશમસ્કંધને પોતાનું નિરોધ સ્થળ જાણી દશમ સ્કંધની સુબોધીની પુરી કરી અને થોડાક એકાદશ સ્કંધના અધ્યાયોની સુબોધિની કરી લઈને સમયનો અતિક્રમ થવાના ભયથી સન્યાસ નિર્ણય નામતો ગ્રંથ કર્યો અને તેમાં પોતાના માર્ગમાં પ્રાકૃત સન્યાસનો નિષેધ કરી ભક્તિમાર્ગિય સન્યાસનું વિધાન કર્યું. પછી શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાના બીજા પુત્ર શ્રીમદ્‌ગોસ્વામી શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીમાં પોતાના સઘળા માહત્મ્યનું સ્થાપન કરી, કોઈ યુક્તિથી પોતાની પત્ની શ્રીમહાલક્ષ્મીજી પાસે ઘરનો ત્યાગ કરવાની આજ્ઞા લઈ, કોઈ નજાણે એવી રીતે એકલાજ ત્રીવેણીજીના તટ ઉપર આવી, ત્રિદંડ વિધિ કરી, નારાયણેંદ્રતીર્થ નામના સન્યાસીથી પ્રૈશમંત્રનું ઉચ્ચારણ કરીને સન્યાસ લીધો, આ વૃત્તાંત સાંભળવાથી સર્વે સેવક લોકો શોકાતુર થઈને પોતાની પાસે આવતાં પોતે તેઓનું સમાધાન કર્યું કે ''અમે સ્વરૂપથી સર્વદા બીરાજમાન છીએ માટે તમોને અમારો વિયોગ બાધ નહી કરે. તમો જ્યારે એકાગ્ર થઈને અમારૂ સ્મરણ કરશો ત્યારે અમે તમોને દર્શન દેશું અને તમારા સઘળા મનોરથ પૂર્ણ થશે. આ સન્યાસની લીલા તો અમે કોઈ નિમિત્તથી લોકોને દેખાડવાને વાસ્તે અને અસુરી જીવોને વ્યામોહ કરવાને વાસ્તે કરી છે.'' આ પ્રમાણે સમાધાન કરી સર્વેને વિદાય કર્યા પછી શ્રીમહાપ્રભુજી ''અહીં રહી શું તો લોક સમુદાયને લીધે ચિત્તની એકાગ્રતામાં વિક્ષેપ થશે અને કાશીમાં રહેનારા સન્યાસીઓને સન્યસ્તમાર્ગ દેખાડવો પણ છે.'' એવો વિચાર કરી એકાએક ઘાટ ઉપર બીરાજ્યા. ત્યાં ચાળીશ દીવસ સુધી એક આસનથી, અનશનવ્રતથી અને ધ્યાનમુદ્રાથી રહી ચાળીશમે દિવસે મધ્યાહન સમયમાં શ્રીગંગાજીના પ્રવાહ ઉપર મધ્યપ્રવાહપર્યેત જઈ પ્રવાહથી સૂર્યમંડળપર્યેત એક અખંડ દંડાકાર તેજનો પુંજ દેખાડીને પૃથ્વી ઉપરથી અંતર્ધાન થઈ ગયા. એ સમયમાં કાશીમાં રહેનારા સર્વે લોકો ધન્ય ધન્ય કહીને પરસ્પર કહેવા લાગ્યા કે ''સાચો સન્યાસ તો શ્રી વલ્લભાચાર્યજીએજ કર્યો.'' 卐

॥ શ્રીવલ્લભની સૃષ્ટિ ॥

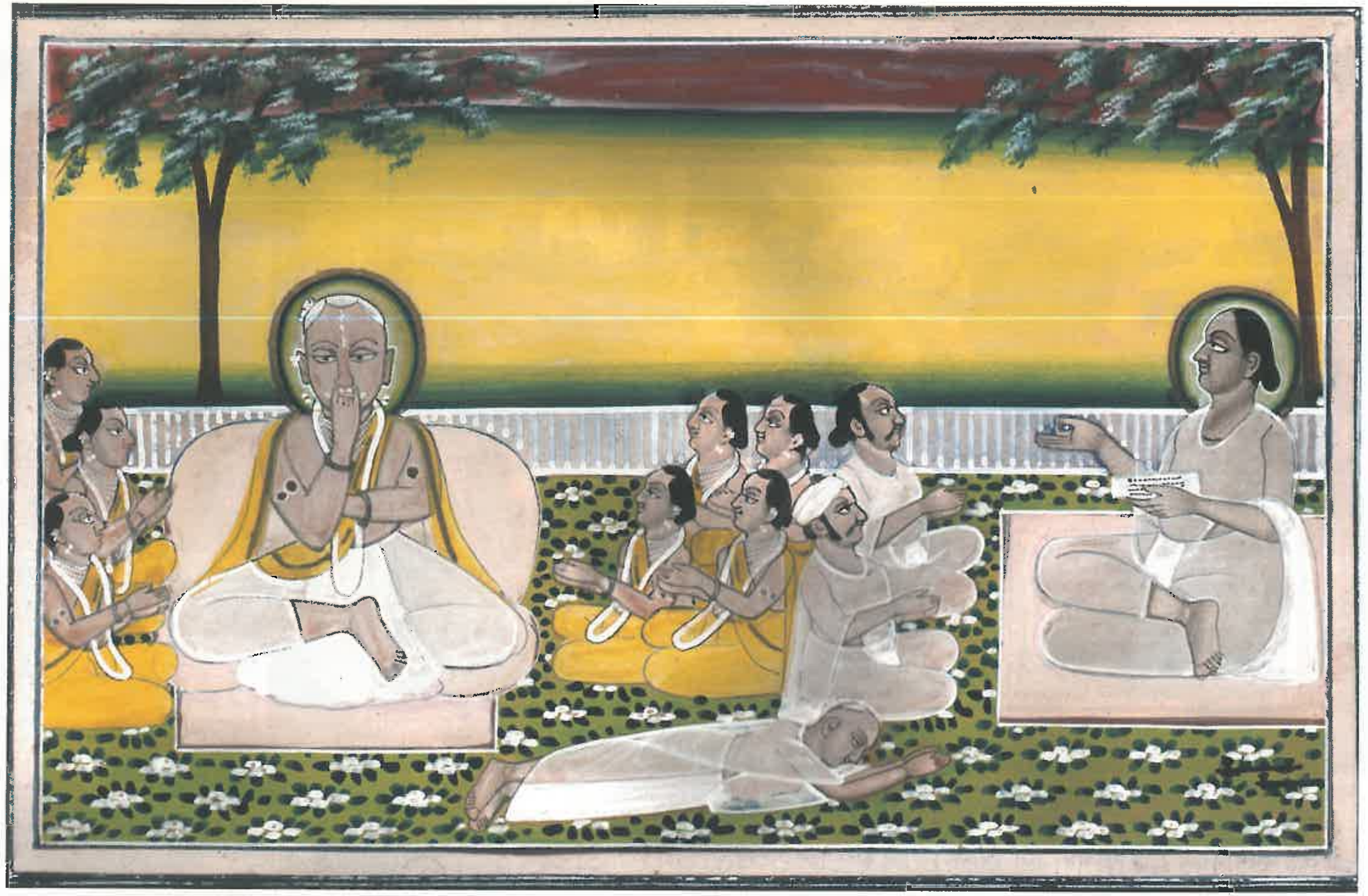

શ્રીવલ્લભ તો કરુણા રસના સમુદ્ર છે. એ સમુદ્રમાં અનેક અનુપમ રત્નો છે. એમાનું એકાદ રત્ન જેને લાંધે તેનું અહોભાગ્ય જ જાણવું. એ રત્નો અલૌકિક છે, અનુપમ છે, અદ્વિતીય છે, આધિદૈવિક છે, રસમય છે, ભાવમય છે. આનન્દમય છે, જ્યાં જુઓ ત્યાં રસ, જ્યાં જુઓ ત્યાં આનંદ. દરેક અવયવ રસમય. એકે એક અવયવ આનન્દમય, 'रसोवैस:' 'रसश्ह्वेवाऽयं लब्ध्धाऽऽनन्दी भवति' 'आनन्द मात्र करपादमुखोदरादि', 'आनन्द मयोभ्यासात्' - વગેરે એ જ સૂચન કરે છે.

શ્રીગુસાંઈજી, શ્રીગિરિધરજી, શ્રીગોકુલનાથજી, શ્રીહરિરાયજી અને શ્રીપુરુષોત્તમજીના ચરિત્રથી સ્પષ્ટ સમજાય છે. 'स्ववंशे स्थापिताशेष स्वमाहात्मय: सम्यापह:' - એ શ્રીસર્વોત્તમજીમાં આલેખાએલી-પરમ દયાળુ શ્રી ગુસાંઈજીની અનુભવાત્મક આર્ષ વાણી પણ શ્રીવલ્લભ ગમે તે સ્વરૂપે બિંદુ સૃષ્ટિમાં સદા સર્વથા બિરાજે છે જ એજ સચોટ સૂચન કરે છે. શ્રીવલ્લભને તો શ્રી ગોવર્ધન-શ્રીગિરિરાજજી ઘણા જ પ્રિય ત્યાં જ એમનો વાસ. ત્યાં જ વસવા ઘણા જ આતુર ત્યાં થતી લીલામાં જ મગ્ન. સદાયે જુગલ કિશોરની લીલામાં જ રત. 'गोवर्धन स्थित्युत्साहस्तल्लीला प्रेमपूरित:' - એ શ્રીગુસાંઈજીની અનુભવાત્મક વાણી આનોજ નિર્દેશ કરે છે. એ તો દેખીતી વાત છે કે દરેકને બિંદુ સૃષ્ટિ કરતાં નાદ સૃષ્ટિ વધારે પ્રિય હોય છે. તેથી તો શ્રી દામોદરદાસજીને 'દાસ અને રજો ક્ષત્રાણીને દાસી કહ્યા છે. 'दास दासी प्रिय: पति' - એ નામ તો શ્રી દામોદરદાસ અને રજોક્ષત્રણીને લીધે જ સાર્થક છે. શ્રીદામોદરદાસજી તો કૃપાના ધામ છે. શ્રી દામોદરદાસજી જ્યાં આવી ગયા ત્યાં સારીયે નાદ સૃષ્ટિ આવી જ ગઈ. શ્રીગિરિધરજી જ્યાં પધાર્યાં ત્યાં સારીયે બિંદુ સૃષ્ટિ આવી જ ગઈ. આ બધાયે સ્વરૂપોનું મિલન તો સારાયે વ્રજમાં-ગોકુલમાં આધિદૈવિક વ્રજમાં ગોકુલમાં જ થાય. આ સ્વરૂપો જેવા તેવાં નહીં ગમે તેને મળે નહીં. એને મેળવવાની ગમે તેની ગુંજાશ નહીં. એને તો સાચા જ ભગવદીયો મેળવી શકે-તાદશીજન જ એનો અનુભવ કરી શકે - વલ્લભ સૃષ્ટિ જ તેનો આનન્દ માણી શકે. શ્રીવલ્લભના કૃપાપાત્ર જ રસાનન્દ ભોગવી શકે. તે આનન્દમય બને - આનન્દરસ માણે. ભગવદ્ રસ પીએ એથી જ કહેવું પડે છે કે શ્રીવલ્લભમાં સૌ, સૌમાં શ્રીવલ્લભ. આનું નામ તે શુદ્ધ અદ્વૈત. આનું નામ તે શુદ્ધ અભેદ. શ્રીવલ્લભ ચાહે તે કરે. શ્રીવલ્લભ ધારે તે સ્વરૂપ ધારણ કરે. શ્રીનાથજી સાત નિધિ અને કોઈ પણ સેવ્યસ્વરૂપ. પછી તે ગમે ત્યાં બિરાજતાં હોય બિંદુ સૃષ્ટિને ત્યાં બિરાજતાં હોય કે નાદસૃષ્ટિને ત્યાં બિરાજતાં હોય, શ્રીગુસાંઈજી અને એમનો સમગ્ર પરિવાર, શ્રીદામોદરદાસજી અને એમનો સમગ્ર પરિવાર-પરિકર, સમગ્ર લીલા પ્રદેશ-સારોયે વ્રજપ્રદેશ, સઘળી લીલાસ્થલી, સમગ્ર લીલા-સામગ્રી વગેરે બધામાં જ શ્રીવલ્લભ. શ્રીવલ્લભમાં જ આ બધું સંયોગ સ્વરૂપે કે સાત્ત્વિક, રાજસ કે તામસ સ્વરૂપે, વસ્ત્ર સ્વરૂપે કે પાદુકા સ્વરૂપે, નિધિ સ્વરૂપે કે સેવ્યસ્વરૂપે, સાક્ષીભૂત સ્વરૂપે કે સ્વામિની

સ્વરૂપે ગમે તે સ્વરૂપે. શ્રીવલ્લભ શું નાદ સૃષ્ટિ કે શું બિંદુ સૃષ્ટિ, શું વ્રજ પ્રદેશ કે શું લીલાસ્થલી ગમે ત્યાં સદા સર્વથા સતત વિવિધ વિલાસ કરી રહ્યો છે. છતાં શ્રીવલ્લભ શ્રીવલ્લભીયો શ્રીવલ્લભીયો જ છે. નિધિ નિધિ જ. લીલાસ્થલી લીલાસ્થલી જ છે. બિંદુ અને નાદ સૃષ્ટિ તે સ્વરૂપે તે જ છે. આ રીતે શ્રીવલ્લભને નીરખજો, શ્રીવલ્લભને સેવજો, શ્રીવલ્લભનું રટણ કરજો, શ્રીવલ્લભનો આશરો રાખજો. શ્રીવલ્લભનો સહારો લેજો, શ્રીવલ્લભનાં અભેદ દષ્ટિએ વિવિધ સ્વરૂપો બતાવ્યાં. અભેદ દષ્ટિ કાયમ રાખજો. કોઈપણ એકાદ સ્વરૂપ અચાનક ઘેર પધારે તો તનમનધનથી સેવા કરજો. તે વખતે એમ ન વિચારશો કે આ તો નિધિનું સ્વરૂપ નથી, આ તો બિંદુ સૃષ્ટિ છે, આ તો નાદ સૃષ્ટિ છે. આ તો લીલા સામગ્રી છે, આ તો લીલા પરિકર છે. ટૂંકમાં શ્રીવલ્લભ જેમાં બિરાજે છે, શ્રીવલ્લભમાંથી જે જે આવિર્ભાવ પામ્યા છે તે તે કે તેમનો વંશજ કે તેમનો પરિવાર કે તેમનાથી સેવાએલું કોઈપણ સ્વરૂપ પધારે તો સેવા કરવાનું લગીરે ચુકશો નહીં. ચુકશો તો કરમના કાળા સમજજો. સેવા કરશો તો નવનિધિ પામશો. એ નવેનિધિ તે શ્રીવલ્લભમાંથી પ્રકટેલા બીજા નહીં.

આ સારીયે સૃષ્ટિ શ્રીવલ્લભની છે. શ્રીવલ્લભની સૃષ્ટિ તે શ્રીવલ્લભની સૃષ્ટિ. એથી જ વલ્લભીયોને શ્રીવલ્લભનું અને શ્રીવલ્લભની સૃષ્ટિનું સતત સ્મરણ, અનંત ચિંતન, અનન્ય શરણ, અખંડ સેવન - 'कृष्णाधरामृतास्वाद सिद्धिरत्र न संशयः' એ પરમદયાળુ શ્રીગુસાંઈજીની અનુભવવાણીનું સતત ફલ આપનારું છે, શ્રીવલ્લભમાંથી પ્રકટેલા ગમે તે સ્વરૂપની સેવા કરો. મન ફાવે તેની સેવા કરો પણ આસક્ત થઈને, વ્યસની બનીને, તન્મય બનીને, દેહાનુસંધાન ભૂલીને, રોકટોકની પરવા કર્યા વગર. મેણાટોણાંની દરકાર વગર સતત સેવે જ રાખો. અખંડ સ્મર્યા જ કરો. એમનો જ આશરો. એમના વગર સૌ ખાખ. મન ગોઠે તે કરો, પણ કરો. એકરસ થઈને, રસબસ થઈને, તન્મય બનીને, બધુ સમર્પીને - આ રીતે ગમે તે સ્વરૂપની સેવા કરશો તો પણ તમને ભગવદ્રસનું પાન થશે જ. એમાં મીનમેખ નહીં. પણ, એટલું ચોક્કસ માનજો કે જુદાઈ માનીને સેવા કરી, ઓછાવત્તાનો, નાનામોટાનો ફરક માનીને સેવા કરી તો પછી 'कृष्णाधरामृतास्वाद'ને અને તમારે અનંતગણું છેટું છે. એ છેટું ભાગવું વસમું પડશે. એ છેટું તમારાથી એમને એમ નહીં ભાગી શકાય. એ છેટું ત્યારે જ ભાંગશે કે જ્યારે જુદાઈ મરી જશે, જ્યારે જુદાઈ આપોઆપ ઓગળી જશે. જ્યારે સૌમાં શ્રીવલ્લભને અને શ્રીવલ્લભમાં સૌને નીરખાશે. જ્યારે બધે શુદ્ધ અદ્વૈતની દષ્ટિથી જોવાશે.

શ્રીવલ્લભ દ્વારા અવિરત સેવાયેલું સ્વરૂપ શ્રીવલ્લભીય છે. (શ્રીવલ્લભમાંથી આવિર્ભાવ પામેલું)

卐 **શ્રીજીવણલાલ છગનલાલ જોશી** (દયારામભાઈના પટ્ટશિષ્ય પ્રપૌત્ર)

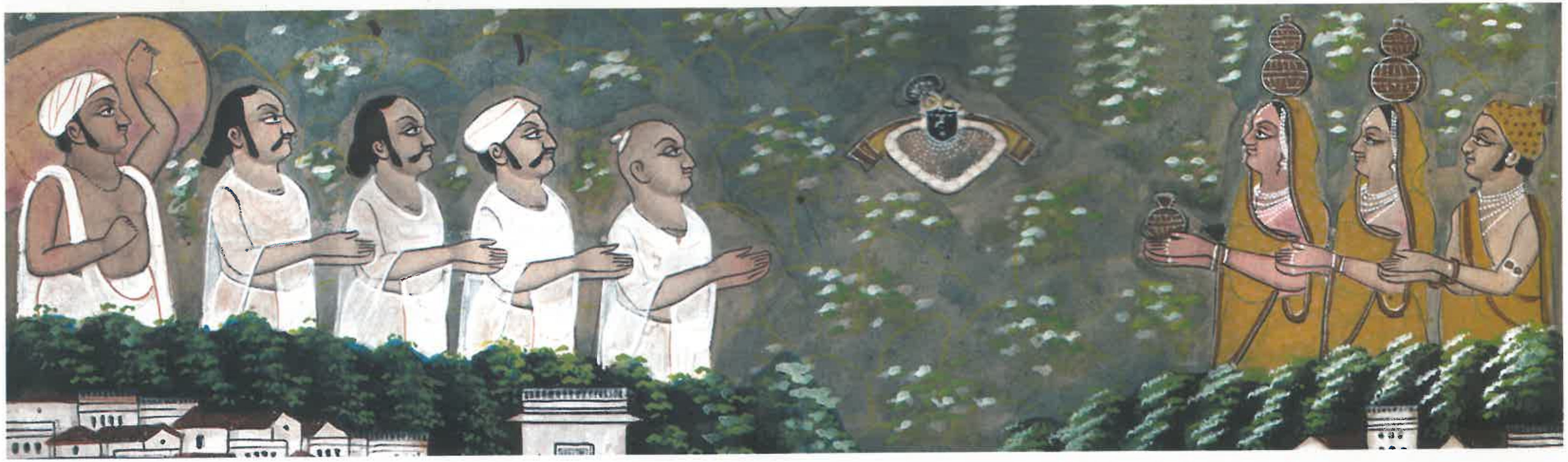

॥ શ્રીમહાપ્રભુજીને વ્હાલા – "જે જન જાતિ કોઈ હોય રે" ॥

શ્રીમહાપ્રભુ શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજીએ આનંદ રૂપ શ્રીકૃષ્ણને જ બતાવ્યા છે. એટલા માટે પુષ્ટિમાર્ગમાં જીવ માત્રને કંઠી બ્રહ્મ-સંબંધ આપીને શ્રીકૃષ્ણની સેવાનો ઉપદેશ આચાર્યજીએ આપ્યો. આ વલ્લભ સંપ્રદાયમાં બધી જાતીના જીવ શરણ આવીને શ્રીકૃષ્ણની સેવા કરીને, આનંદની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. વાર્તા સાહિત્યના અધ્યયન કરવાથી આ વાત સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ તથા આપના પુત્ર શ્રીમદ્ ગોસ્વામી શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ કોઈ જાતિ ભેદ ભાવ વગર બધાને વૈષ્ણવ બનાવીને કંઠી બ્રહ્મ-સંબંધની દીક્ષા આપીને શ્રીકૃષ્ણની સેવા કરાવી અને આનંદની પ્રાપ્તિ ભજનાનંદ દ્વારા કરાવી.

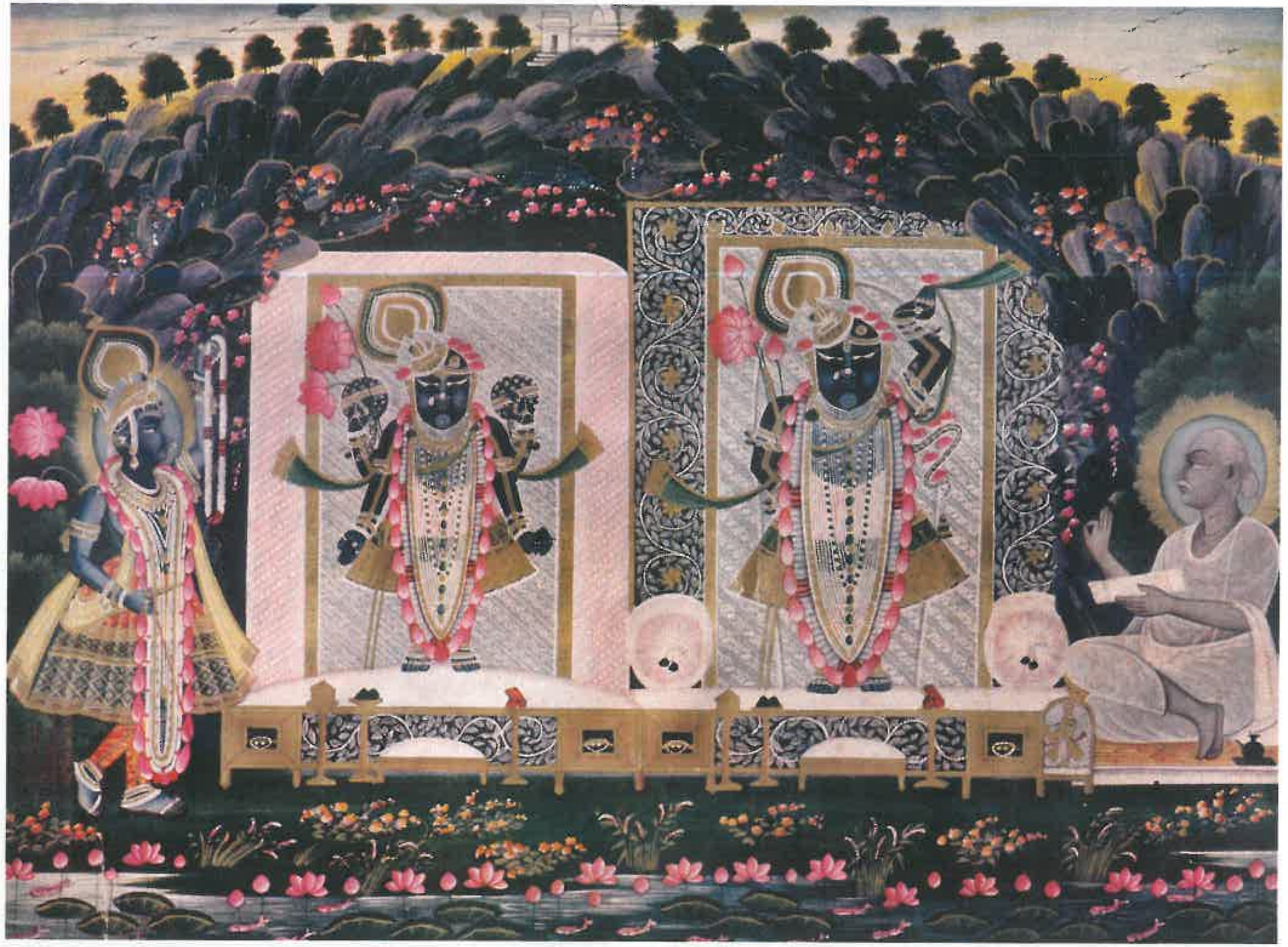

મોહના ભંગીને વૈષ્ણવ બનાવ્યો, રસખાન પઠાનને શ્રીનાથજીના દર્શન કરાવ્યા અને પુષ્ટિમાર્ગની દીક્ષા આપી અને બીજા પણ કુમ્હાર, મેહા, ધીમર, જાતિના કોઈપણ જીવ હોય બધાએ કંઠી બ્રહ્મ-સંબંધની દીક્ષા લઈને શ્રીઠાકુરજીની સેવામાં મગ્ન બનીને સાચા આનંદની પ્રાપ્તિ કરી.

આ પ્રકારનો જાત-પાતનો ભેદ-ભાવ મહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ ૫૦૦ વર્ષ પહેલા જ સમાપ્ત કરી દીધો. અષ્ટછાપના શ્રીકૃષ્ણદાસજી શુદ્ર હતા છતા પણ શ્રીનાથજીના અધિકારી બન્યા અને એમના પદ આ વાતને પુષ્ટ કર્યા - "પંચમ વરણ છાપ છાપી"

શ્રીમહાપ્રભુ શ્રીવલ્લભચાર્યજીએ ચાર વરણથી ઊંચો એક પંચમ (પાંચમા) વર્ણની ઉત્પત્તી કરી અને છાપ લગાવી દીધી તે આ છે.

વલ્લભ-કુલ, વલ્લભ-સમ્પ્રદાયવાળાને આજ સુધી વલ્લભકુલિયા કહેવામાં આવે છે.

આપશ્રીએ જાત-પાતનો ભેદ દૂર કર્યો - પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવ બ્રાહ્મણ હોય તે પણ અન્ય જાતિના પુષ્ટિમાર્ગીય વૈષ્ણવને ઘરે જાય ત્યારે પ્રસાદ, જલપાન આદર પૂર્વક કરે છે.

આનંદ શ્રીકૃષ્ણ ભક્તિમાં છે, પુષ્ટિ ભક્તિમાં છે તે ખરેખરાનો આનંદ છે.

બધી વાતોની એક જ વાત છે કે આનંદની પ્રાપ્તિ કરવી હોય તો શ્રીકૃષ્ણ ભક્તિ કરો, એમના ભક્તોનો સત્સંગ કરો, કોઈપણ જાતિનો હોય હરિ ભક્ત હોય, હરિ ભક્તોની જાત-પાત નથી. 卐

॥ श्रीवल्लभदर्शन षट्क विभूती ॥

राग रामकली

जयति लक्ष्मण तनुज कृष्णवदनानले । श्री मदिल्लमा गारु गर्भ रत्ने ।।
दैववृत जन समुद्धृति करण कृतनिजार्विभवन । विहित वहु विविध यत्ने ।।१।।

શ્રીમદ્ વલ્લભ ભટ્ટજીના પુત્ર, શ્રીકૃષ્ણના મુખારવિંદ અગ્નિ અવતાર, માતા ઈલ્લમાગારુજીના ગર્ભરત્ન દૈવીજીવ સમુદ્ધારને માટે સ્વયં પ્રગટ થઈને અનેક પ્રયત્ન કર્યા અને શ્રીવલ્લભાચાર્યજીનો જે વિજય થઈ રહ્યો છે ત્યાં આ દાસ ને ચિંતા કેવી ?

महा लक्ष्मी पतौ गोपीनाथ श्री । विट्ठलाभिध सुभग तनुज ताते ।।
प्रथित माया वाद वर्ति वदन ध्वंस । विहित निज दास जन पक्ष पाते ।।२।।

શ્રીમહાલક્ષ્મીના પતિ શ્રીગોપીનાથજી શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી આ બંને સુભગ પુત્રોના પિતા, જેઓએ પ્રસિદ્ધ માયાવાદિઓના મુખ ધ્વંસ (મોઢા બંધ) કરીને આપના સેવકજનોનું પક્ષપોષણ કર્યું અને આપનો વિજય થઈ રહ્યો છે. એથી દાસને ચિંતા કેવી ?

पुष्टिपथ कथन रचितानेक सुग्रंथ । मथित भागवत पीयूष सारे ।।
रासयुवतिभाव भावित हृदय । सद्य मानस जनित मोद्भारे ।।३।।

પુષ્ટિમાર્ગના સ્વરૂપનું વિવરણ કરવાને માટે જેમણે અનેક ગ્રંથની રચના કરી. શ્રી ભાગવતનું અમૃત સ્વરૂપ પ્રગટ કર્યું. રાસ યુવતિ ભાવથી સતત ભાવવાલા હૃદયથી દયા યુક્ત મનથી આનંદવાળુ સ્વરૂપનો જ્યાં જય જય થઈ રહ્યો છે ત્યાં દાસને ચિંતા કેવી ?

निज चरण कमल धरणी परिक्रमण कृति । मात्र पावित वितत तीर्थ जाले ।।
कृष्णसेवन विहित शरण गति शिक्षण । क्षपित सन्देह दासैक पाले ।।४।।

આપના ચરણ કમલથી પૃથ્વી પરિક્રમા કરવાથી અનેક તીર્થોના સમૂહને જેમણે પવિત્ર કર્યા છે. પ્રભુ સેવા માટે આવેલા શરણાગતોનો જેમણે સન્દેહ દૂર કર્યો છે એવા જે આપના સેવકોની રખવાળી કરી રહ્યા છો, ત્યાં આ દાસને શું ચિંતા ?

निज वचन पीयूष वर्ष पोषित सतत । साहित्य पुरूष जन भृत्य युक्ते ।।
विविध वाचो युक्ति निगम वचनो दितै । रपिच वारित दुष्ट जन दुरूक्ते ।।५।।

આપના વચનામૃતોની વર્ષથી નિરંતર સાહિત્ય સેવી અને સામાન્ય જન અને નિષ્કામ સેવક જેમની પાસે છે, તે એમને યુક્તિ પૂર્વક વેદ વચનોનો ઉલ્લેખ કરીને ક્ષુદ્ર (સ્વલ્પ - અપૂર્ણ) વિચારવાળાઓની ઉક્તિ-કથનનું ખંડન કરીને જે નિરાકરણ કર્યું છે. આવા શ્રીવલ્લભની જ્યાં જય જય થાય ત્યાં દાસને શું ચિંતા ?

ईदशे सति शिरसि सर्वदा वल्लभे । सकल कर्तरिच भर्तरि दयालौ ।।
कैव परि देवना भवति हरिदासके । सकल साधन रहित जन कृपालौ ।।६।।

સર્વ કર્તા - સર્વા ભર્તા - સર્વ નિ:સાધન સેવકોની ઉપર કૃપાવાળા એવા દયાલુ શ્રીવલ્લભાધિશ્વર પ્રભુ સર્વદા માથે બિરાજતા હોય ત્યાં દાસને કેવી ચિંતા ?

સંપ્રદાયમાં કોઈ ગુણાનુવાદને પ્રગટ કરવાને માટે 'ચતુ:શ્લોકી' અથવા 'અષ્ટક'નું વિધાન છે. પરંતુ અહીં શ્રીહરિરાયજીએ છ શ્લોક આપીને 'ષટ્ક'નું વિધાન કર્યું છે. એ એટલા માટે કે આપ આચાર્યશ્રી વેદમાર્ગ પ્રણિત (પ્રતિપાદીત) કરવાને માટે 'ષટ્ ' દર્શનના સાર ગર્ભ રૂપ છે. એટલા માટે 'ષટ્ક' શ્રીહરિરાયજીએ લખ્યું છે.

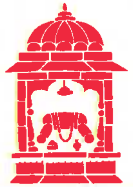

॥ શ્રીવલ્લભકુલના વચનામૃત ॥

● ચૌરાસી વૈષ્ણવન કી વાર્તા શ્રી ગોકુલનાથજી પ્રગટ કિયે તાકૌ ભાવ શ્રીહરિરાયજી કહત હૈ સો લિખ્યતે - ૮૪ વૈષ્ણવની વાર્તા ।।૫૨।।

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુન કે સેવક, ભગવાનદાસ સારસ્વત બ્રાહ્મણ હાજીપુર કે તિનકી વાર્તા કૌ ભાવ કહત હૈ -

..... પાછે ભગવાનદાસ એક વર્ષ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુન કે સંગ રહિ ટહલ કરી । ઉષ્ણકાલ મેં પંખા બડો બનાય મારગ મેં છાયા કરતે । જહાં આપ પોઢતે તહાં સુન્દર બિછૌના ધરતી સુધી કરિ બિછાવતે, રસોઈ કી પરચારગી કરતે... સો જા ઠિકાને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ બિરાજત હતે, તહાં ભગવાનદાસ ચૌંતરી કરિ નિત્ય પોતના કરતે । નિત્ય સબેરે ન્હાય કે દંડવત્ કરતે । યહ ભાવ જાનતે (જો) - યહાં સાક્ષાત શ્રીઆચાર્યજી બિરાજે હૈ. સો ભગવાનદાસ કોં દર્શન દેતે, વાર્તા કરતે । સો ભગવાનદાસ એસે શ્રીઆચાર્યજી કે કૃપાપાત્ર હતે । તિનકી વાર્તા કહાં તાંઈ કહિયે । (વાર્તા - ૫૨)

● દો સૌ બાવન વૈષ્ણવન કી વાર્તા શ્રીગોકુલનાથજી પ્રગટ કિયે તાકૌ ભાવ શ્રીહરિરાયજી કહત હૈં સો લિખ્યતે - ૨૫૨ વૈષ્ણવની વાર્તા ।।૧।।

અબ પ્રથમ સેવક સો શ્રીગુસાંઈજી કે નાગજી ભટ્ટ, જીનકો શ્રીગુસાંઈજી આપુ 'નાગિયા' કહતે, તિનકી વાર્તા કૌ ભાવ કહત હૈ -

.... ઔર શ્રીગુસાંઈજી નાગજી આગે છહ બેર દ્વારિકા કોં પધારે । સો છહો બેર શ્રીગુસાંઈજી નાગજી કે ઘર ઉતરે ।....

ભાવપ્રકાશ : સો શ્રીગુસાંઈજી કી બેઠક ગોધરામેં નાગજી કે ઘર મેં હતી । સો એક સમૈ શ્રી ગોકુલનાથજી દ્વારિકા પધારે । તબ ગોધરા ગામ માર્ગ મેં આયો । તબ આપુ શ્રી ગોકુલનાથજી નાગજી કૌ ઘર વા ગામ કે લોગન સોં પૂછેં, જો-હમ કોં નાગજી કૌ ઘર દિખાવો । સો નાગજી કે બંસ કૌ તો વહાં કોઉ હતો નાહીં । ઔર ઘર હૂ ગિર્યો પર્યો ઢીહા હોઈ રહ્યો હતો । સો સબ ઠૌર ગામ કે લોગન શ્રીગોકુલનાથજી કોં બતાઈ । તોઊ તહાં સબ શુદ્ધ કરિ કૈ કનાત દૈ કૈ શ્રીગોકુલનાથજી ભોગ સમર્પે । પાછે જબ શ્રીઘનશ્યામજી દ્વારિકા કોં પધારે તબ નાગજી કૌ ઘર ઔર શ્રીગુસાંઈજી કી બેઠક સમરાઈ કૈ ભોગ સમર્યો ।

સો વે નાગજી શ્રીગુસાંઈજી કે એસેં કૃપાપાત્ર ભગવદીય હતે । ઉનકી વાર્તા કૌ પાર નાહીં, સો કહાં તાંઈ કહિએ । (વાર્તા - ૧)

॥ શ્રીવલ્લભકુલના વચનામૃત ॥

● શ્રીમહાપ્રભુજી જીતને દિન ભૂતલપે બિરાજે, તામેં શ્રીઅંગમેં કછુ આભરન નાહીં ધર્યો. એક કંઠી ખરે મોતીનકી મહીન શ્રીકંઠમેં ધારણ કરતે, સો હુ શ્રીનાથજીનેં માગી, ‘‘કે જો આપશ્રી પ્રસાદી તો મેં ધરૂંગો.’’ તબ શ્રીમહાપ્રભુજીને શ્રીનાથજી કું શ્રીકંઠમેં ધરાઈ, સો કંઠી અદ્યાપિ ધરે હે. અભ્યંગ સમે સબ આભરણ વડે હોય, પરંતુ કંઠી તો સર્વથા વડી ન હોય. (વચનામૃત-૧૯)

● એક સમે શ્રીગોકુલનાથજી પરદેશ પધારે હતે ઓર બાલક સબ ઘર હતે. ઓર શ્રીગિરિધરજી તો લીલામાં પધારે, સો બાલકને શ્રીગિરિધરજીકી બેઠક શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીગુસાંઈજી કી બેઠક સું ન્યારી રાખી. જબ શ્રી ગોકુલનાથજી પરદેશ સું પધારે. શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીગુસાંઈજી કે દર્શન કિયે, ઓર શ્રીગિરિધરજીકું ન દેખે, તબ ઓર બાલકન સું પૂછી, જો દાદાભાઈ કહાં હે ? તબ ઓર બાલકનને કહી, જો જેવન ઘરમેં હે, તબ શ્રીગોકુલનાથજીને કહી, જો ક્યોં ? ‘‘તાતજી મેં ઓર કાકાજી મેં ઓર દાદામેં કછુ ફેર હે ?’’ એસે કહી કે તીનો સ્વરૂપ પાસ પાસ પધરાયે. (વચનામૃત-૯)

-નિ.લી.પૂ.પા.ગો. શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રીગોકુલાધીશ (મુંબઈ)

● શ્રીમદ્ ગોકુલમાં શ્રીગોકુલેશની બેઠક છે તે સારસ્વત કલ્પનું નંદાલય. મહાવનમાં જે ગોકુલ છે, તેમાં જે છઠ્ઠીનું પારણું છે, તે શ્વેતવારાહકલ્પનું નંદાલય. ગોકુલમાં શ્રીગોકુલનાથજીનું મંદિર છે તેમાં સમગ્ર નંદાલય છે.

● જે સ્વરૂપ ભૂતલ ઉપર બિરાજતું હોય તેના ચિત્રજીને ચરણ-સ્પર્શ ન થાય. તેના છાપેલા ચરણારવિંદને થાય. શ્રીમહાપ્રભુજીના ચિત્રજીને ભોગ ન ધરાય. પરંતુ શ્રીનાથજીનું મુખારવિંદ એજ શ્રીમહાપ્રભુજી એટલે શ્રીનાથજીને ભોગ ધરાય.

● અત્યારે જે ચાલી રહી છે તે તો શિક્ષા છે, ભગવદ્ - વાર્તા નથી. અત્યારે આ સારું અને આ ખરાબ આપણામાં આ ન્યૂનતા, આપણે આમ કરવું જોઈએ, તેની જ વાતો ચાલે છે. ભગવદ્ વાર્તા તો તેનું નામ કે જેમ શ્રીમહાપ્રભુજી દામોદરદાસને આજ્ઞા કરતા કે, ‘‘આજ કઈ વારસું ભગવદ્-વાર્તા ન ભઈ’’ કેવલ લીલા સંબંધી વાત તે જ ભગવદ્-વાર્તા.

● શ્રીમહાપ્રભુજીનો માર્ગ તો પરમ આસક્તિનો છે. કોઈ માણસ એક વાત કહે અને આપણને એ ઠીક ન લાગતી હોય ત્યારે એમ કહેવું કે તમને પ્રભુએ એ જાતનો અનુભવ કરાવ્યો હશે. પરંતુ એમ એવું કાંઈ હજુ જાણ્યું નથી, આમ કહેવું. પરંતુ તુ ખોટો છે, એમ કદી પણ ન કહેવાય. પણ એમ કહેવાય કે અમને ખાત્રી કરાવી આપો તો અમને પણ માન્ય છે.

● શ્રીઆચાર્યજી શ્રીમહાપ્રભુજીનું સ્વરૂપ એ કે આપશ્રી નિત્ય સિદ્ધા શ્રીસ્વામિનીજી છે. આપશ્રીનો સ્વકીયા રસ છે અને આપશ્રી નિત્ય વિપ્રયોગ રસમાં મગ્ન રહે છે, માટે આપશ્રીનું ઉષ્ણકાલમાં પ્રાકટ્ય છે.

● કંઠી આપણે શ્રીમહાપ્રભુજીના ભાવથી ધારણ કરીએ છીએ. અહર્નિશ તે દ્વારા આપણે શ્રીમહાપ્રભુજીને કંઠ અને હૃદયમાં ધારણ કરીએ છીએ.

● શ્રીમહાપ્રભુજી સેવક ઉપર સ્વરૂપ પધરાવી આપતી વેળાએ પંચામૃત કરાવી, ઝારી ભરી, ભોગ ધરી પોતે પ્રસાદ લેતા આ પુરાવો પ્રત્યક્ષ છે કે શ્રીઠાકુરજી સાક્ષાત્ છે. નહીતર આપશ્રી પ્રસાદ કેમ લે ?

● શ્રીમહાપ્રભુજી એકદમ ગૌર કે એકદમ શ્યમામ નથી તેનું કારણ એ કે આપશ્રી શ્રીઠાકુરજી અને શ્રીસ્વામિનીજીના સંશ્લેષનું સ્વરૂપ છે.

● શ્રીમહાપ્રભુજી વિરહનું સ્વરૂપ છે. તે આપશ્રી સંયોગ રૂપ જે સફેદ વસ્ત્ર તેનાથી ઢાંકે છે. શ્રીગુસાંઈજી સંયોગનું સ્વરૂપ છે તે આપશ્રી વિરહરૂપ જે કેસરી વસ્ત્ર તેનાથી ઢાંકે છે. એટલે જ્યાં પ્રકટ વિરહ ત્યાં ભીતર સંયોગ અને જ્યાં પ્રકટ સંયોગ ત્યાં ભીતર વિરહ. શ્રીસ્વામિનીજીને ઉપરથી સંયોગ છે પરંતુ ભીતર વિયોગ છે, કે જેનું દર્શન પલકાન્તર વિરહમાં થાય છે.

- નિ.લી. પૂ.પા. ગો. શ્રી શ્રી ૧૦૮ શ્રી રણછોડલાલજી મહારાજશ્રી,
રાજનગરવાળાના વચનામૃત

॥ શ્રીવલ્લભકુલના વચનામૃત ॥

॥ બેઠકજી અને ગાદીજી ॥

● (૩૧૭) બેઠક અને ગાદીજી વચ્ચે આ તફાવત છે. જ્યાં આપશ્રી બિરાજ્યા હોય અને આપશ્રીએ સપ્તાહ કરી હોય તે બેઠક. પરંતુ જે ભાવથી પધરાવવામાં આવે તે ગાદીજી.

બેઠકમાં સ્થાનની મુખ્યતા છે. તે સ્થાન પર ગાદીજી પધરાવ્યાં એટલે તેમાં આપશ્રીનો આવિર્ભાવ થયો. પરંતુ ગાદીજી જ્યાં બિરાજે છે ત્યાં પહેલાં ગાદીજી પધરાવાય છે અને તે ઉપર આપશ્રી આવીને બિરાજે છે. બેઠક અને ગાદીજી જ્યાં હોય ત્યાં આપશ્રી તિલક, કંઠી સ્વરૂપે બિરાજે છે. જીર્ણ વસ્ત્ર અથવા કંઠી બદલવાનાં હોય ત્યારે જીર્ણ વસ્ત્ર સરકાવવું. કંઠી બદલાવતી વેળાએ પણ તેમ કરવું. ક્ષણ પણ વિચ્છેદ ન થવો જોઈએ. આપણે પણ કંઠી બદલતી વેળાએ તેમ કરવું. ક્ષણ પણ વિચ્છેદ ન થવો જોઈએ. નહીંતર આસુરાવેશ થાય.

● (૩૧૮) શ્રીમહાપ્રભુજીનાં ચિત્રજી અથવા બેઠકજીને સખડી ભોગ ન ધરી શકાય. પરંતુ શ્રીનાથજીના હૃદયમાં સ્વામિનીજી ભાવે બિરાજતા શ્રીમહાપ્રભુજીને સખડી ભોગ ધરી શકાય. ધોતી અને ઉપરણાં ધરનારું સ્વરૂપ આચાર્ય સ્વરૂપે બિરાજે છે. માટે આ મર્યાદા રાખવામાં આવી છે. હસ્તાક્ષર, પાદુકાજી અથવા ચરણ બિરાજતાં હોય ત્યાં ભાવ સ્વરૂપે બિરાજે છે એટલે સખડીભોગ ધરી શકાય. હવે જ્યાં આચાર્ય સ્વરૂપે આપશ્રી બિરાજતા હોય ત્યાં જો સખડીભોગ ધરવામાં આવે તો તે આપશ્રી આરોગે નહીં અને તે અણપ્રસાદી સખડી આપણે લઈએ તો આપણી બુદ્ધિ બગડે.

● (૩૧૯) વિરહની બેઠકોમાં મેવો, દૂધઘર ભલે ધરે પરંતુ સખડીભોગ ન ધરી શકાય.

॥ શ્રીનરોડા બેઠક પ્રાકટ્ય ॥

● (૩૨૦) આપશ્રીની આજ્ઞાથી પ.ભ. ડોસાભાઈ વિઠ્ઠલદાસ અધિકારીએ શ્રી નરોડા બેઠકનું પ્રાગટ્ય કયે પ્રકારે થયું તે કહી સંભળાવ્યું તે અહીં ઉતારેલ છે.

શ્રીગિરિધરલાલજી મહારાજ શેરગઢવાળા, હું (એટલે ડોસાભાઈ) અને એક કોઈ ત્રીજાને સ્વપ્ન આવ્યું કે શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠક આ સ્થળે છે. બીજે દહાડે શ્રીગિરિધરલાલજી મહારાજે કેસરી વસ્ત્રો ધર્યાં અને મુકટો તથા મેવો સાથે લીધો અને બેઠકવાળા ખેતરમાં ગયા. પહેલાં હાલ જ્યાં સેવકીનું જલઘરું છે તેની સહેજ ઉત્તરે સહેજ ખોદવું શરૂ કર્યું. પરંતુ શ્રીગિરિધરલાલજીએ મને પૂછ્યું કે ‘‘બોલ ! બેઠકજીનાં તને ક્યાં દર્શન થયેલાં ?’’ મેં હાલ જ્યાં બેઠકજી છે એ જગ્યા બતાવી. પછી ત્યાં ખોદવું શરૂ કર્યું. થોડુ ખોદ્યું ત્યાં કડીંગ એમ અવાજ થયો. શ્રીગિરિધરલાલજીએ મારી પીઠ થાબડી અને આપ એ ખાડામાં કૂદી પડ્યા, આપની પાછળ હું કૂદી પડ્યો. તે વખતે જે કડીંગ અવાજ થયેલો તે ઝારીનો, અને તે ઝારીમાંથી જલની ધારા છૂટી. આપશ્રીની આજ્ઞાથી મેં તે શ્રીયમુનાજીનું પાન પણ કર્યું. પછી આપશ્રીને મેં પ્રશ્ન પૂછ્યો કે ઝારીમાં તો રેતી છે અને આ જલ ક્યાંથી ? જેવો મેં પ્રશ્ન કર્યો કે જલધારા અલોપ થઈ ગઈ. પછી અમે ખોદવું શરૂ કર્યું. ચોતરાનાં દર્શન થયાં અને એમ ખોદતાં ખોદતાં એવું થોડું નીકળ્યું કે જેના ઉપર આજે જ કર્યું હોય તેવું અર્ધું તિલક-પછી તે ખેતર વેચાતું લીધું અને ત્યાં બધું કર્યું. તે ખેતર નીલકંઠ મહાદેવવાળા બાવાનું હતું.

આ પ્રાગટ્ય થયું સં. ૧૯૫૯ના પોષ સુદ છઠને દહાડે અને શ્રીગુસાંઈજીની બેઠકનું પ્રાકટ્ય થયું પોષ વદ નોમને દહાડે. આ દહાડે શ્રીગિરિધરલાલજીને આનંદ તો માય જ નહીં. આપશ્રીએ શ્રીમધુસૂદનલાલજી મહારાજને પણ કહ્યું કે આપ કેસરી વસ્ત્રો ધરી પધારો. પરંતુ તાતજી શ્રીવ્રજરાયજી મહારાજ લીલા વિસ્તાર્યે હજી બાર માસ નહોતા થયા. એટલે શ્રીમધુસૂદનલાલજીએ ના પાડી અને કહ્યું કે મારે ગુજરાતમાં રહેવું અને ત્યાંનો રિવાજ સાચવવો પડે. બેઠકજી પ્રકટ થયાં એટલે અમે બધાયે અપરસ કરી મેવો સિદ્ધ કરી ભોગ ધરેલો. આ મારા એટલે ડોસાભાઈના અનુભવની વાત છે.

● (૩૨૧) જગન્નાથજીમાં હાલ જે બેઠક છે તે શ્રીગોવર્ધનલાલજી ટિકેત મહારાજે ભાવનાથી પ્રકટ કરી છે. પ્રાચીન બેઠક તો તિરોહિત થઈ ગઈ છે.

● (૩૨૨) ગણેશ સુતારે શ્રીવ્રજરાયજી મહારાજને બે ત્રણ વાર વિનંતી કરેલી કે મને અનુભવ થયો છે અને આપ બેઠક પ્રકટ કરો. પરંતુ આપશ્રીએ આજ્ઞા કરેલી કે અમે એમના કુળના બાળક છીએ. અમને આપ આજ્ઞા કરશે ત્યારે પ્રકટ કરીશું. પછી આપે લીલા કરી. અંતે વડોદરાવાળા શ્રીગિરિધરલાલજી મહારાજને આજ્ઞા થઈ એટલે એઓશ્રીએ પ્રકટ કરી.

卐

ત્યાં
મારી
ો. તે
છૂટી.
છયો
થઈ
એવું
ચાતું

જીની
ાનંદ
સરી
બાર
તમાં
ધાયે
વની

રાજે

પૂર્ણ પુરુષ પ્રમાણપન્થા, વ્યાખ્યાતા વેદાન્ત ।
ગ્રન્થ સર્વે રસરુપ કીધા, પોતાને સિદ્ધાન્ત ।।૬।। (વલ્લભાખ્યાન-૨)

‘‘શ્રીપુરુષોત્તમનો શુદ્ધ માર્ગ તથા સપ્રમાણ વેદાન્તના વિષયોનું વિવેચન, પોતાના શુદ્ધાદ્વૈત સિદ્ધાન્તનુ સાર સુબોધિનીજી આદિ અનેક ગ્રન્થોમાં રસાનંદમય પ્રકટ કર્યું છે.’’

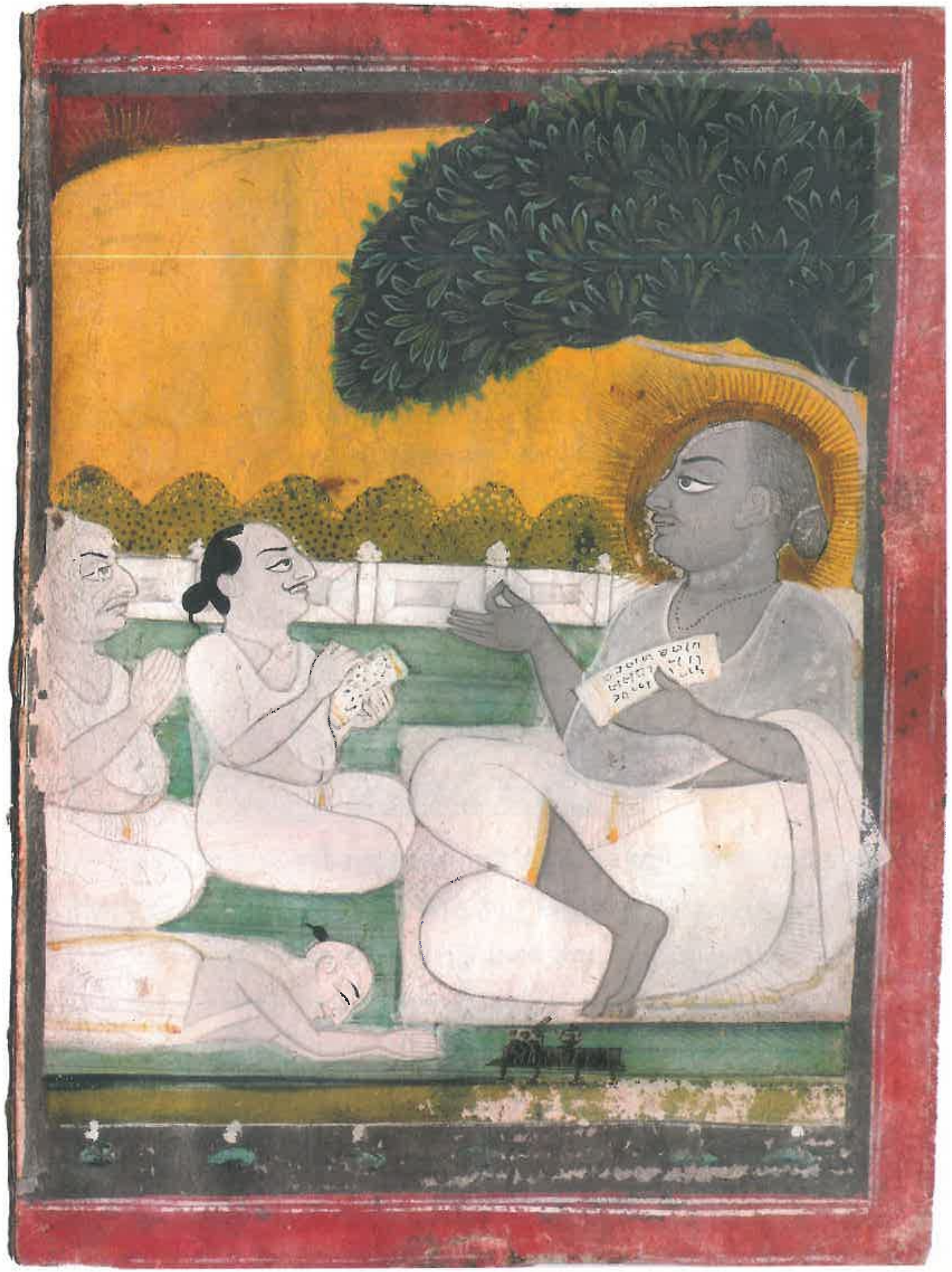

સૌજન્ય : અમિત અંબાલાલ, અમદાવાદ.

॥ શ્રી હરિ ॥

શ્રી સર્વોત્તમ નામાવલી

શ્રીઆચાર્યજીના અલૌકિક ૧૦૮ નામ

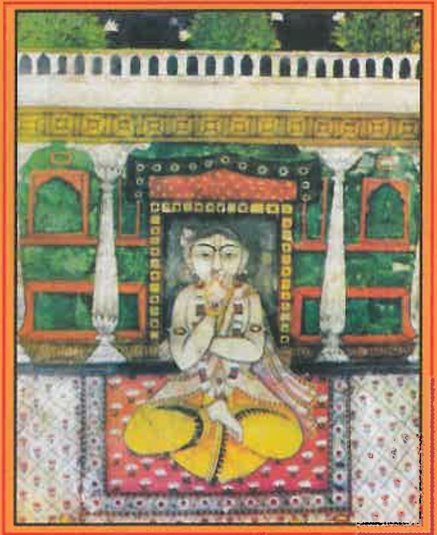

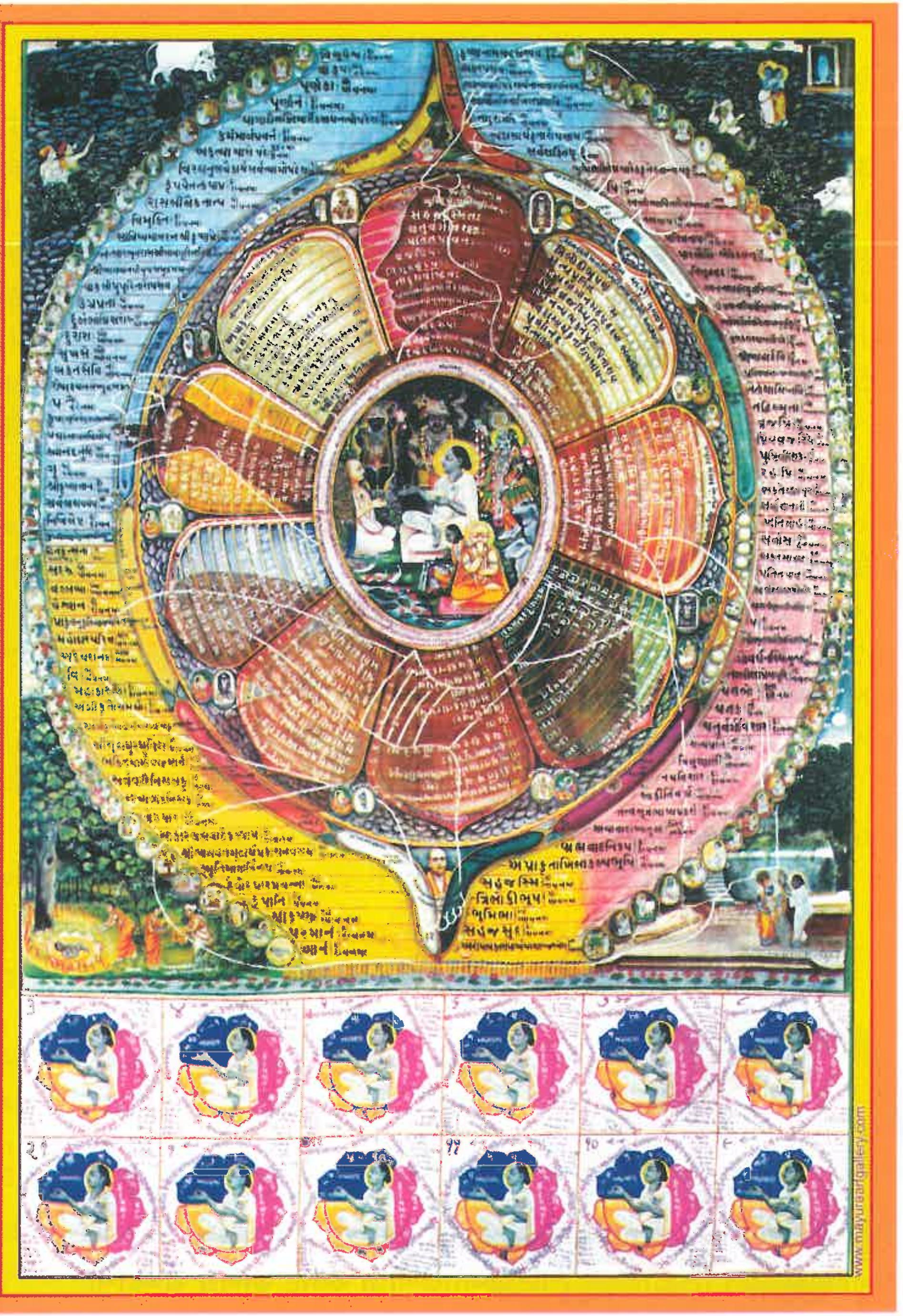

શ્રીવિઠ્ઠલેશ પ્રભુચરણ શ્રીઆચાર્યજીના અલૌકિક નામોંને પ્રગટ કરવાને માટે અને શ્રીઆચાર્યજીના સ્વરૂપ તથા સ્વરૂપાન પ્રાગટયમાં હેતુનું નિરૂપણ કરવાને માટે પહેલા શ્રીપુરૂષોત્તમ સ્વરૂપની સ્તુતિ કરે છે, (મંગળ કાર્ય માટે) કારણ કે શ્રીપુરૂષોત્તમજ શ્રીઆચાર્યજીના મૂળભૂત છે. એમના જ મુખારવિંદ સ્વરૂપ શ્રીઆચાર્યજી છે.

પૂ.પા.ગો. ૧૦૮ ડૉ. શ્રીવાગીશકુમારજી મહોદયશ્રી
(કાંકરોલી યુવરાજ)ની આજ્ઞા અને અનુમતિથી.

૧. ॥ આનન્દાય નમઃ ॥

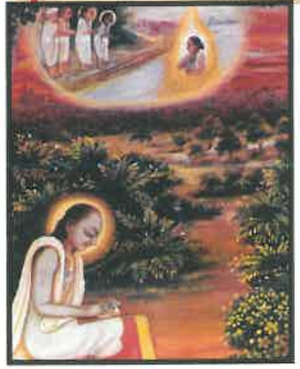

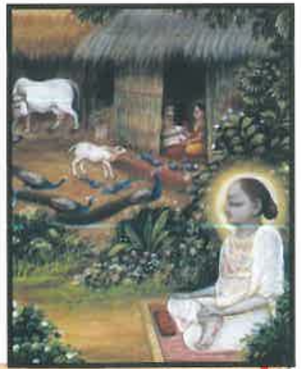

૨. ॥ પરમાનન્દાય નમઃ ॥

૩. ॥ શ્રીકૃષ્ણાસ્યાય નમઃ ॥

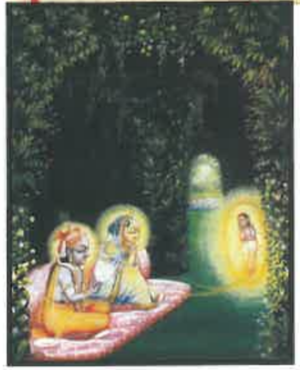

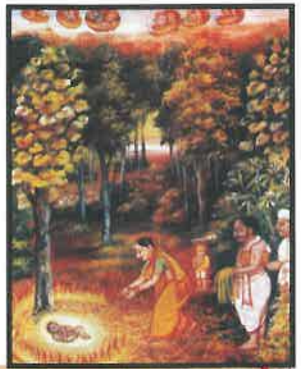

૪. ॥ કૃપાનિધયે નમઃ ॥

૫. ॥ દૈવોદ્ધારપ્રયત્નાત્મને નમઃ ॥

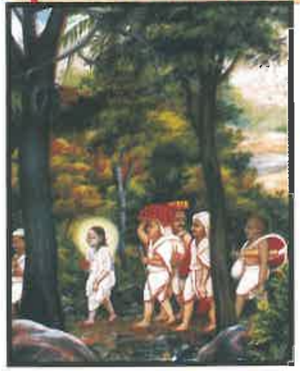

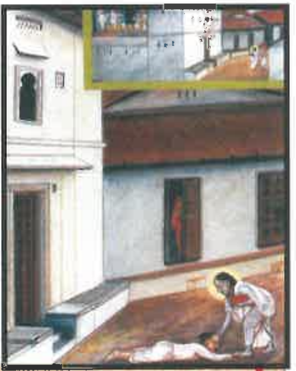

૬.॥ સ્મૃતિમાત્રાર્તિનાશનાય નમઃ ॥

૭. ॥ શ્રીભાગવતગૂઢાર્થપ્રકાશનપરાયણાય નમઃ ॥

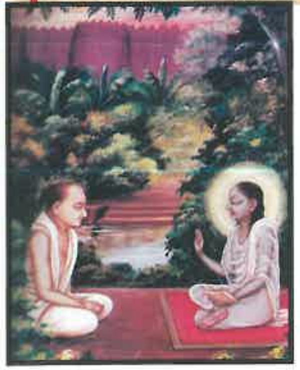

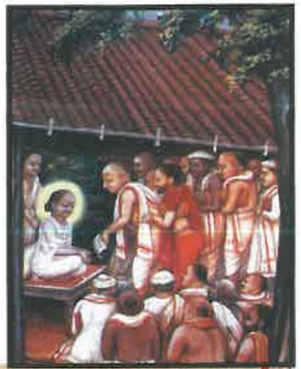

૮. ॥ સાકારબ્રહ્મવાદૈકસ્થાપકાય નમઃ ॥

૯. ॥ વેદપારગાય નમઃ ॥

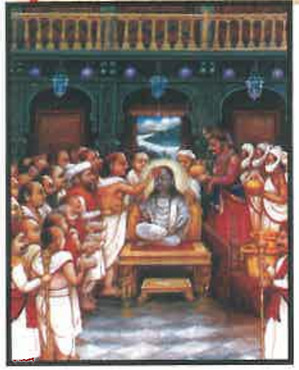

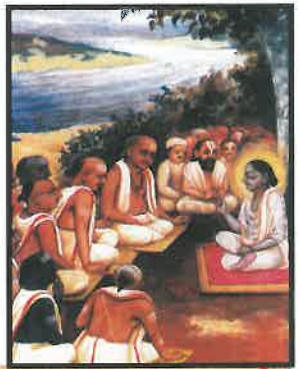

૧૦. ॥ માયાવાદનિરાકર્ત્રે નમઃ ॥

૧૧. ॥ સર્વવાદિનિરાસકૃતે નમઃ ॥

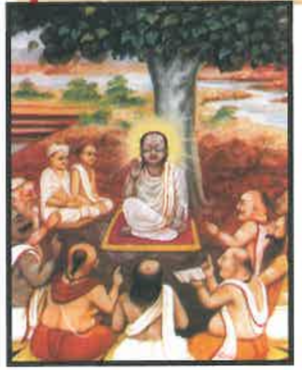

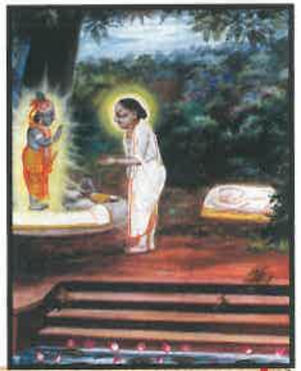

૧૨. ॥ ભક્તિમાર્ગાબ્જમાર્તણ્ડાય નમઃ ॥

૧૩. ॥ સ્ત્રીશૂદ્રાદ્યુદ્ધૂતિક્ષમાય નમઃ ॥

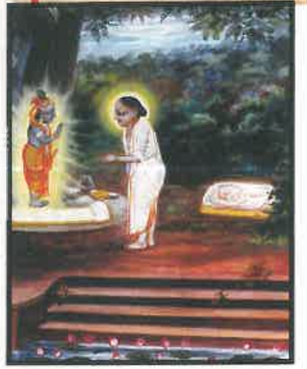

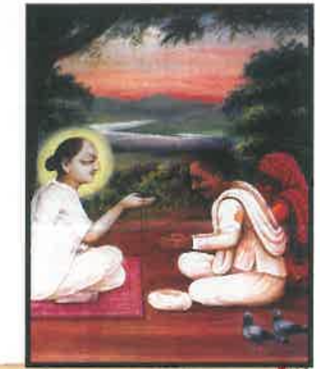

૧૪. ॥ અંગીકૃત્યૈવ ગોપીશ વલ્લભીકૃત માનવાય નમઃ ॥

૧૫. ॥ અગીકૃતૌ સમર્યાદાય નમઃ ॥

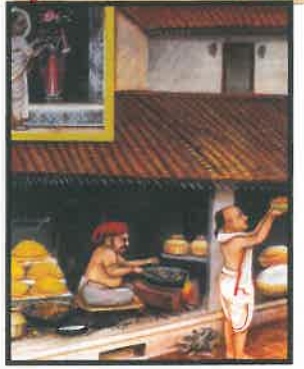

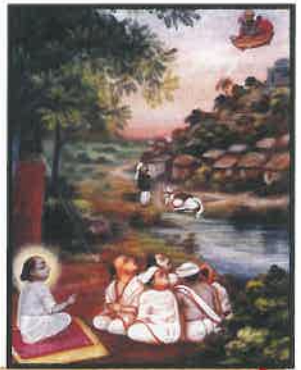

૧૬. ॥ મહાકરુણિકાય નમઃ ॥

૧૭. ॥ વિભવે નમઃ ॥

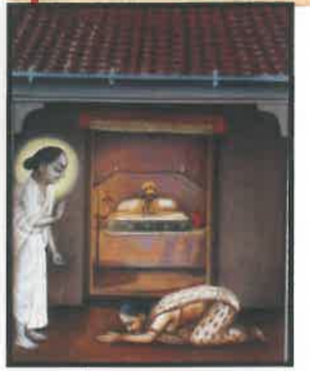

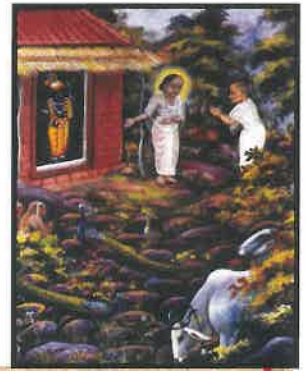

૧૮. ॥ અદેયદાનદક્ષાય નમઃ ॥

૧૯. ॥ મહોદારચરિત્રવતે નમઃ ॥

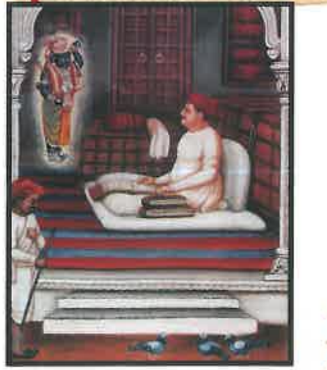

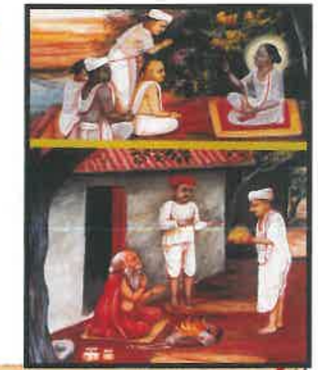

૨૦. ॥ પ્રાકૃતાનુકૃતિવ્યાજ મોહિતાસુરમાનુષાય નમઃ ॥

૨૧. ॥ વૈશ્વાનરાય નમઃ ॥

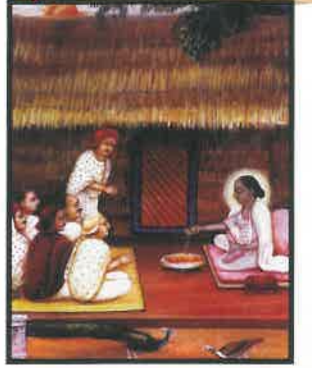

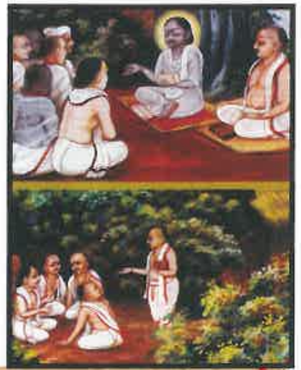

૨૨. ॥ વલ્લભાખ્યાય નમઃ ॥

૨૩. ॥ સદ્રુપાય નમઃ ॥

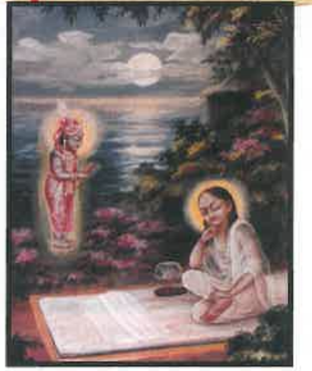

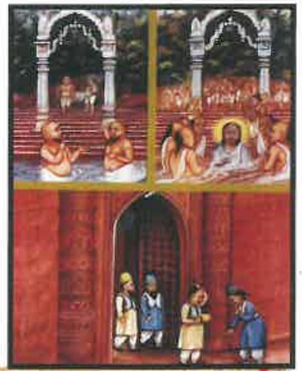

૨૪. ॥ સતાં હિતકૃતે નમઃ ॥

૨૫. ॥ જનશિક્ષાકૃતે કૃષ્ણભક્તિકૃતે નમઃ ॥

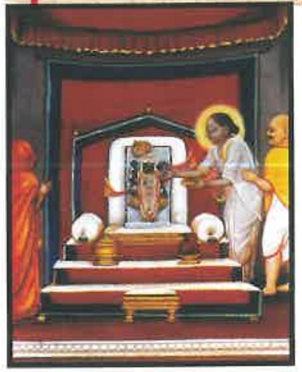

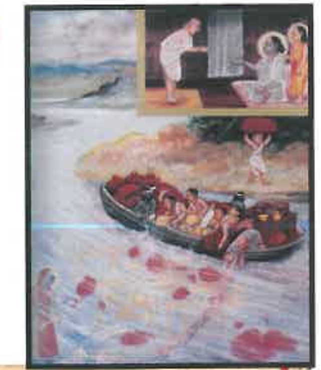

૨૬. ॥ નિખિલેષ્ટદાય નમઃ ॥

૨૭. ॥ સર્વલક્ષણસમ્પન્નાય નમઃ ॥

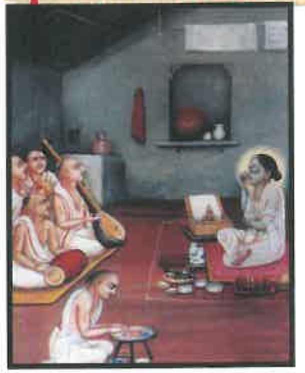

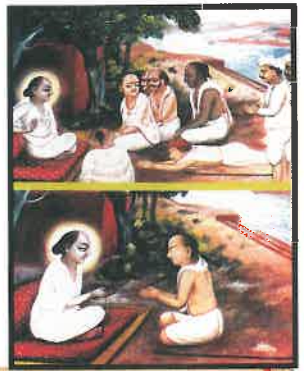

૨૮. ॥ શ્રીકૃષ્ણજ્ઞાનદાય નમઃ ॥

૨૯. ॥ ગુરવે નમઃ ॥

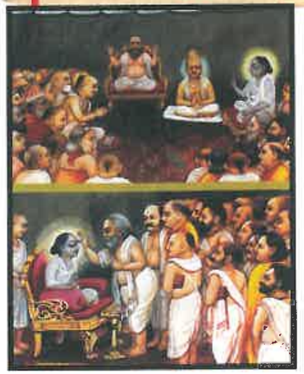

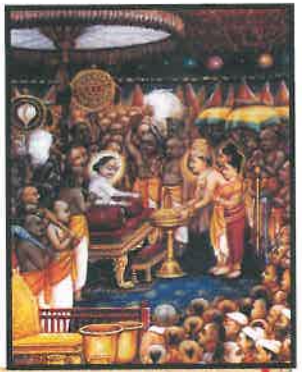

૩૦. ॥ સ્વાનન્દતુન્દિલાય નમઃ ॥

૩૧. ॥ પદ્મદલાયત વિલોચનાય નમઃ ॥

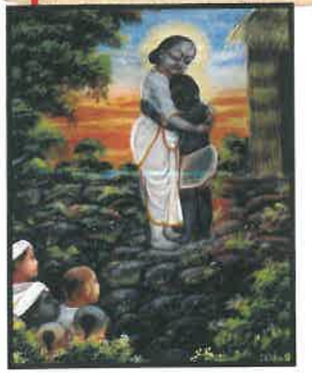

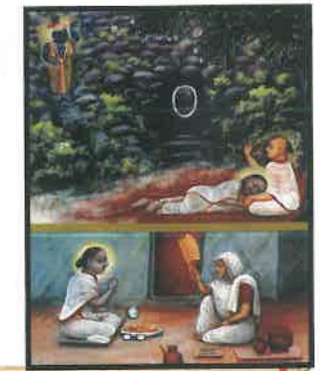

૩૨. ॥ કૃપાદગ્વૃષ્ટિ સંહૃષ્ટદાસદાસીપ્રિયાય નમઃ ॥

૩૩. ॥ પતયે નમઃ ॥

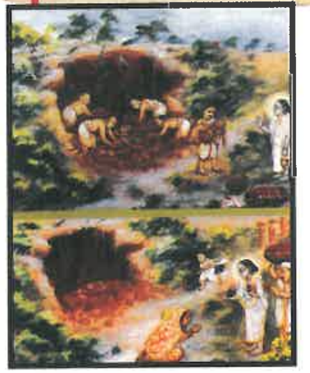

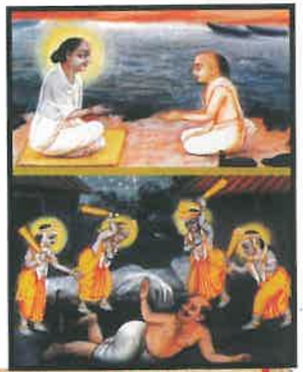

૩૪. ॥ રોષદક્પાતસંપ્લુષ્ટ ભક્તદ્વિષે નમઃ ॥

૩૫. ॥ ભક્તસેવિતાય નમઃ ॥

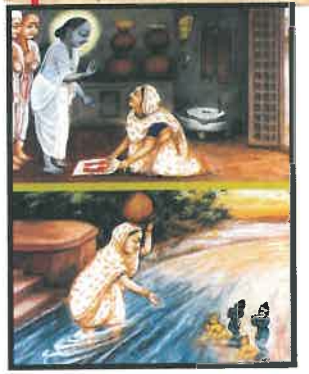

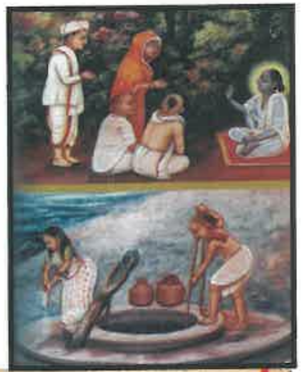

૩૬. ॥ સુખસેવ્યાય નમઃ ॥

૩૭. ॥ દુરારાધ્યાય નમઃ ॥

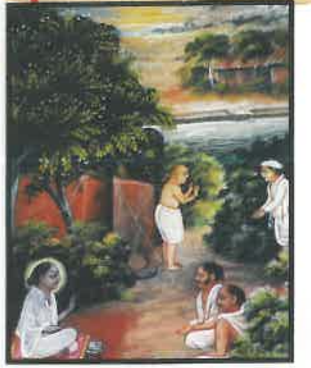

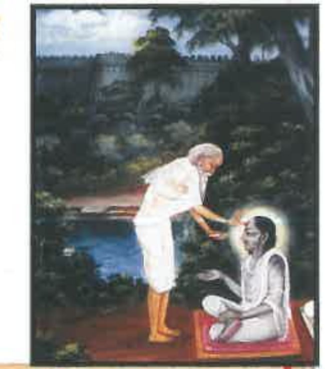

૩૮. ॥ દુર્લભાંઘ્રિસરોરુહાય નમઃ ॥

૩૯. ॥ ઉગ્રપતાપાય નમઃ ॥

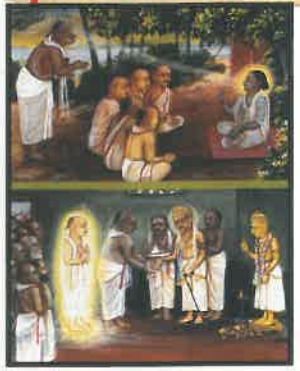

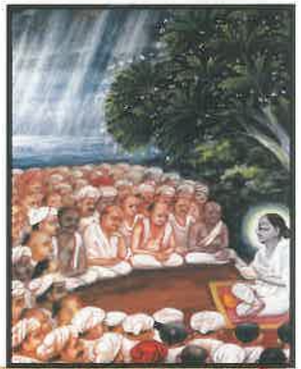

૪૦. ॥ વાક્સીધુપૂરિતાશેષસેવકાય નમઃ ॥

૪૧. ॥ શ્રીભાગવતપીયૂષસમુદ્રમથનક્ષમાય નમઃ ॥

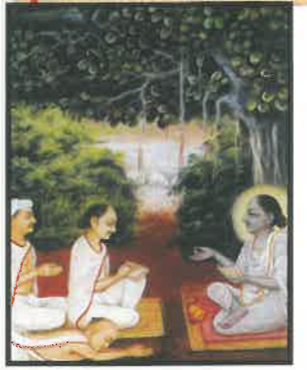

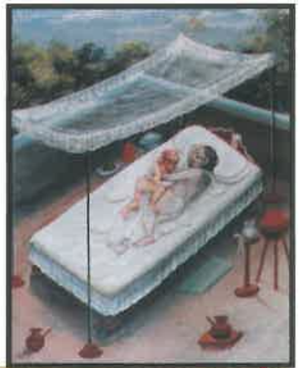

૪૨. ॥ તત્સાર ભૂતરાસસ્ત્રીભાવપૂરિત વિગ્રહાય નમઃ ॥

૪૩. ॥ સાન્નિધ્યમાત્રદત્તશ્રીકૃષ્ણપ્રેમ્ણે નમઃ ॥

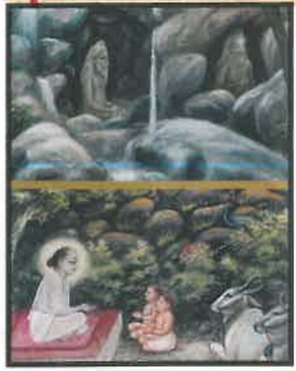

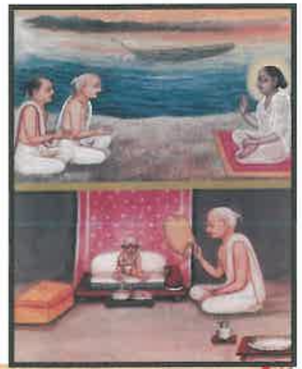

૪૪. ॥ વિમુક્તિદાય નમઃ ॥

૪૫. ॥ રાસલીલૈકતાત્પર્યાય નમઃ ॥

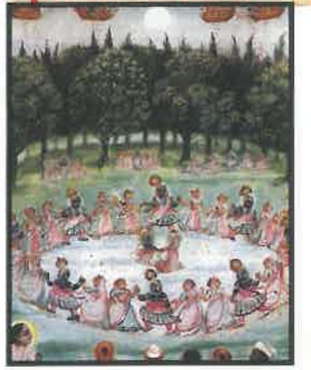

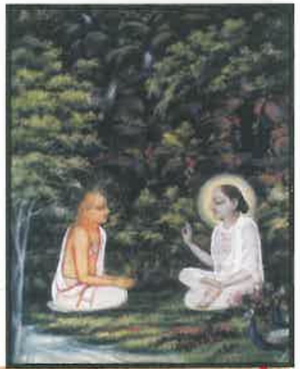

૪૬. ॥ કૃપયૈતત્કથાપ્રદાય નમઃ ॥

॥ ૪૭. વિરહાનુભવૈકાર્થસર્વત્યાગોપદેશકાય નમઃ ॥

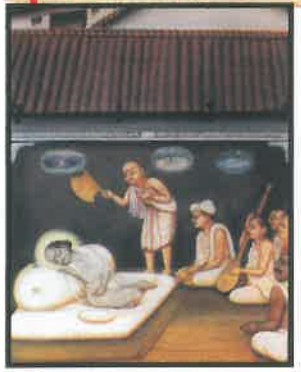

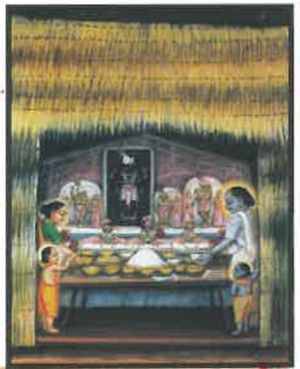

૪૮. ॥ ભક્ત્યાચારોપ્દેષ્ટ્રે નમઃ ॥

૪૯. ॥ કર્મમાર્ગપ્રવર્તકાય નમઃ ॥

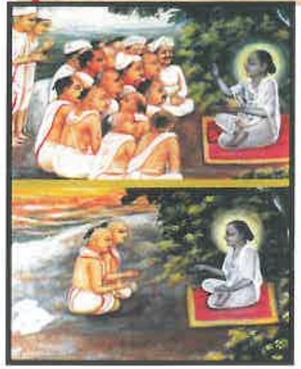

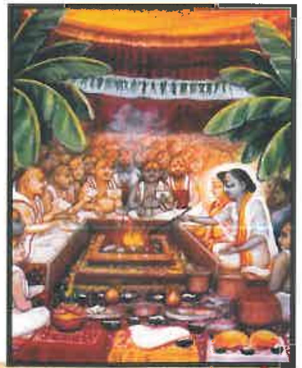

૫૦. ॥ યાગાદૌ ભક્તિમાર્ગૈકસાધનત્વોપદેશકાય નમઃ ॥

૫૧. ॥ પૂર્ણાનન્દાય નમઃ ॥

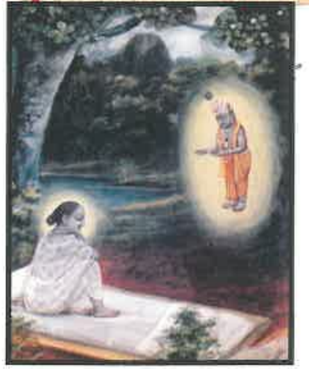

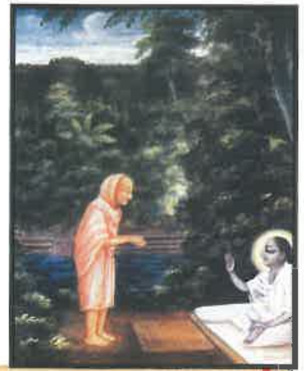

૫૨. ॥ પૂર્ણકામાય નમઃ ॥

૫૩. ॥ વાક્પતયે નમઃ ॥

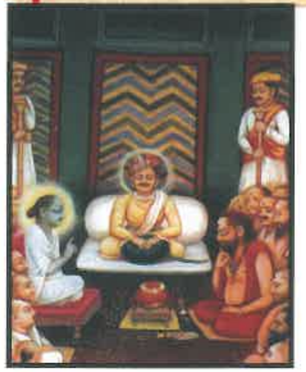

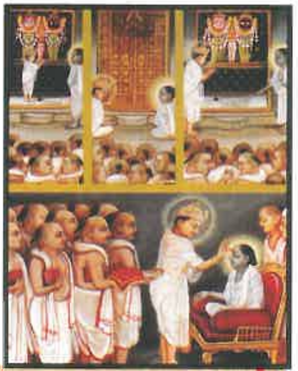

૫૪. ॥ વિબુધેશ્વરાય નમઃ ॥

૫૫. ॥ કૃષ્ણનામસહસ્રસ્ય વક્ત્રે નમઃ ॥

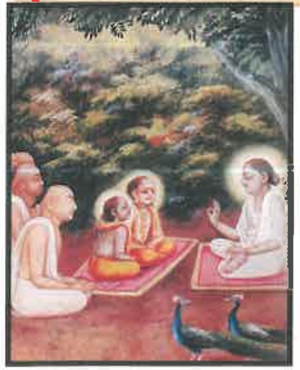

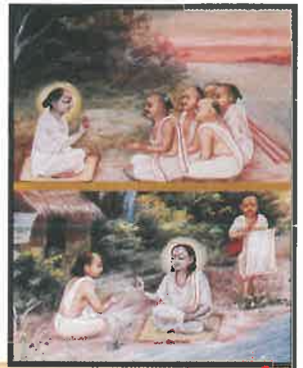

૫૬. ॥ ભક્તપરાયણાય નમઃ ॥

૫૭. ॥ ભક્ત્યાચારોપદેશાર્થં નાનાવાક્યનિરુપકાય નમઃ ॥

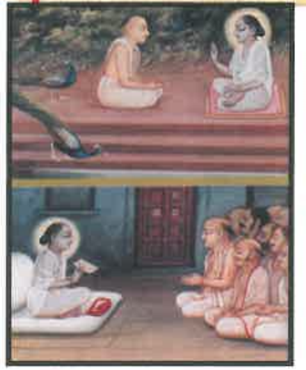

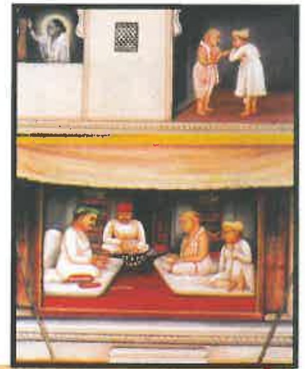

૫૮. ॥ સ્વાર્થોજ્ઝિતાખિલપ્રાણપ્રિયાય નમઃ ॥

૫૯. ॥ તાદશવેષ્ટિતાય નમઃ ॥

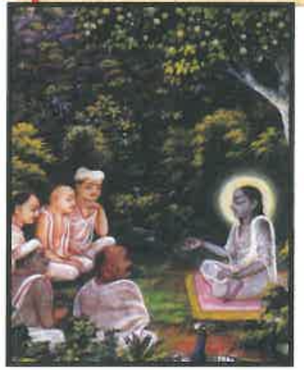

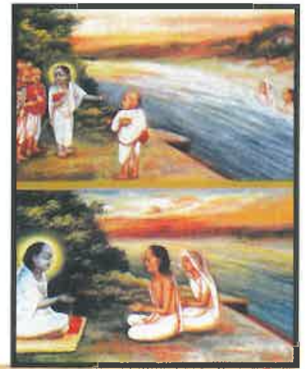

૬૦.॥ સ્વદાસાર્થકૃતાશેષસાધનાય નમઃ ॥

૬૧. ॥ સર્વશક્તિધૃષે નમઃ ॥

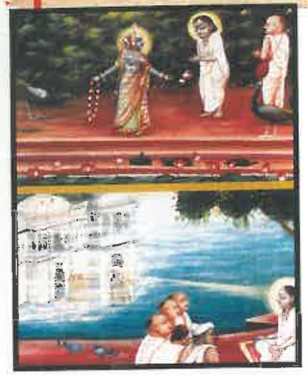

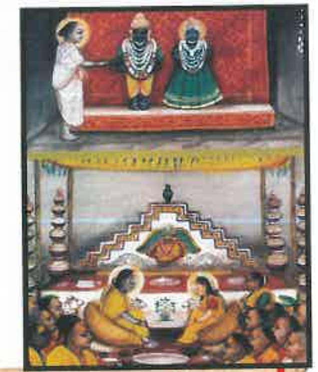

૬૨. ॥ ભુવિ ભક્તિપ્રચારૈકકૃતેસ્વાન્વયકૃતે નમઃ ॥

૬૩. ॥ પિત્રે નમઃ ॥

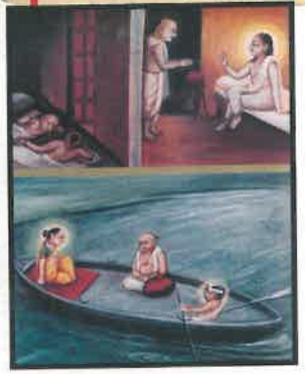

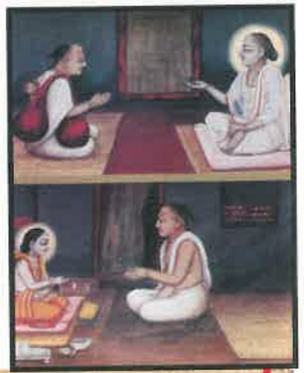

૬૪. ॥ સ્વવંશે સ્થાપિતાશેષસ્વમાહાત્મ્યાય નમઃ ॥

૬૫. ॥ સ્મયાપહાય નમઃ ॥

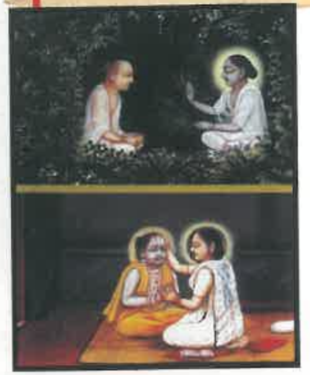

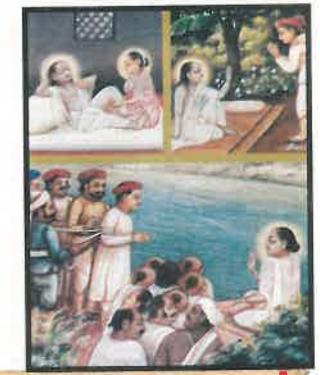

૬૬. ॥ પતિવ્રતાપતયે નમઃ ॥

૬૭. ॥ પારલૌકિકૈહિકદાનકૃતે નમઃ ॥

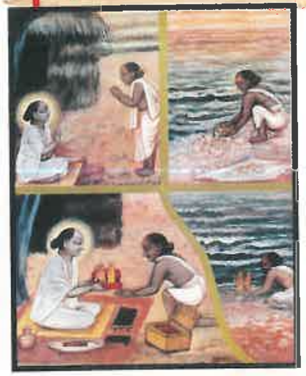

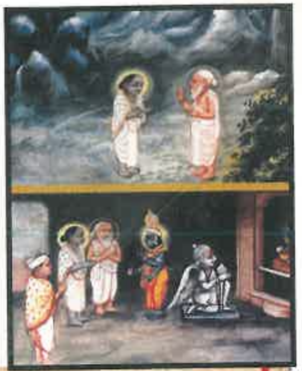

૬૮. ॥ નિગૂઢહૃદયાય નમઃ ॥

૬૯. ॥ અનન્યભક્તેષુ જ્ઞાપિતાશયાય નમઃ ॥

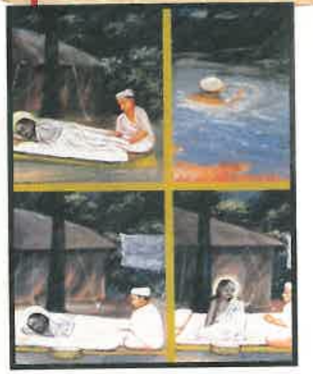

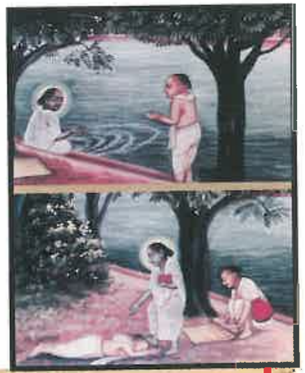

૭૦. ॥ ઉપાસનાદિમાર્ગાતિમુગ્ધમોહનિવારકાય નમઃ ॥

૭૧. ॥ ભક્તિમાર્ગે સર્વમાર્ગવૈલક્ષણ્યાનુભૂતિકૃતે નમઃ ॥

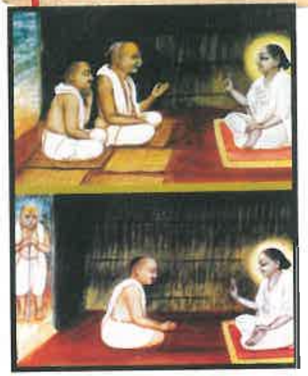

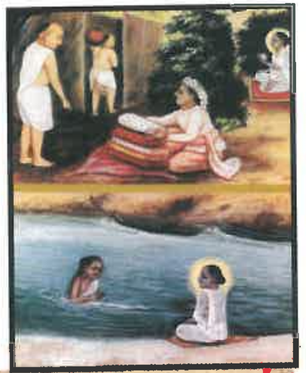

૭૨. ॥ પૃથક્‌શરણમાર્ગોપદેષ્ટ્રે નમઃ ॥

૭૩.॥ શ્રીકૃષ્ણહાર્દવિદે નમઃ ॥

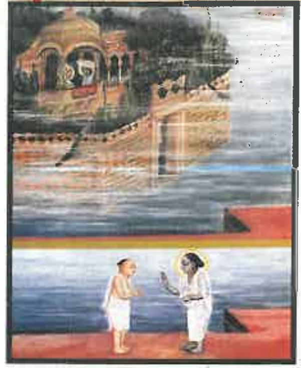

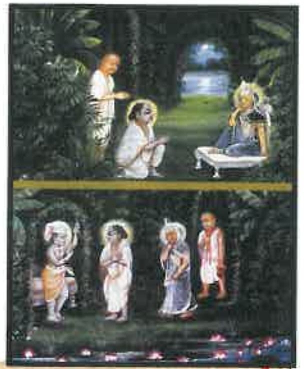

૭૪. ॥ પ્રતિક્ષણનિકુંજસ્થલીલારસસુપૂરિતાય નમઃ ॥

૭૫. ॥ તત્કથાક્ષિપ્તચિત્તાય નમઃ ॥

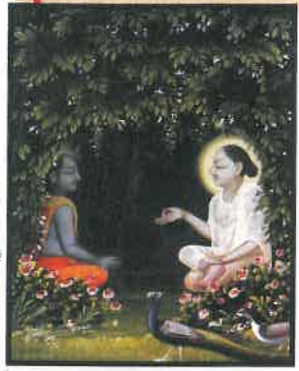

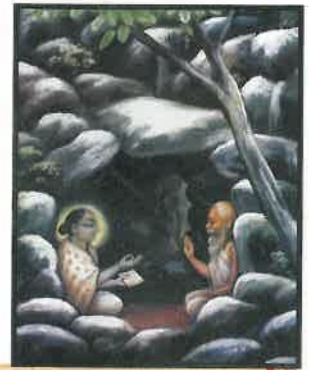

૭૬. ॥ તદ્વિસ્મૃતાન્યાય નમઃ ॥

૭૭. ॥ વ્રજ પ્રિયાય નમઃ ॥

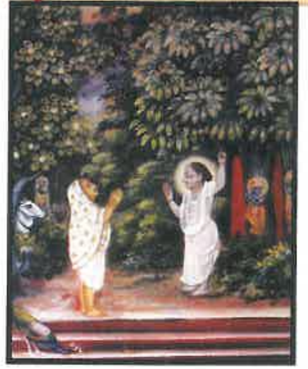

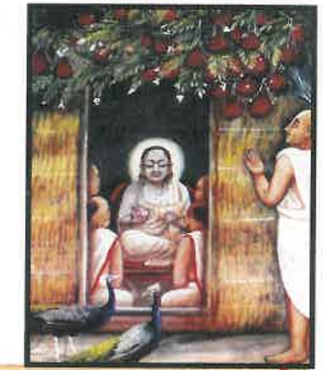

૭૮. ॥ પ્રિયવ્રજસ્થિતયે નમઃ ॥

૭૯. ॥ પુષ્ટિલીલાકર્ત્રે નમઃ ॥

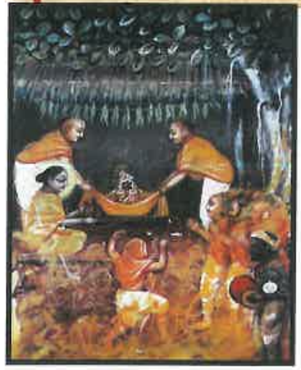

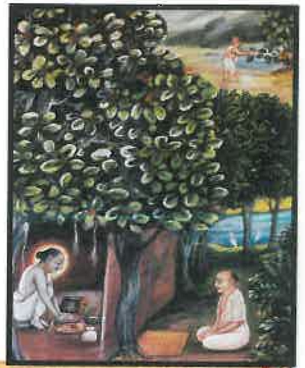

૮૦. ॥ રહઃપ્રિયાય નમઃ ॥

૮૧.॥ ભક્તેચ્છાપૂરકાય નમઃ ॥

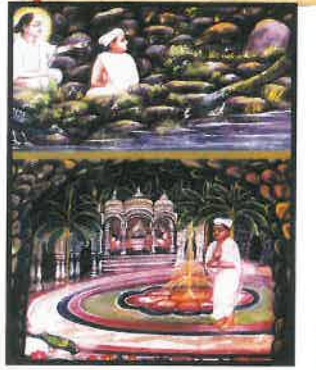

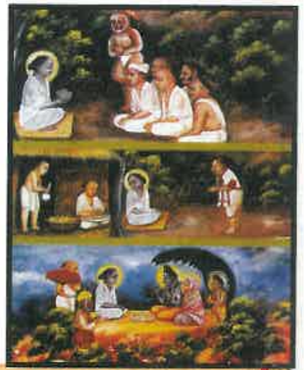

૮૨. ॥ સર્વાજ્ઞાતલીલાય નમઃ ॥

૮૩. ॥ અતિમોહનાય નમઃ ॥

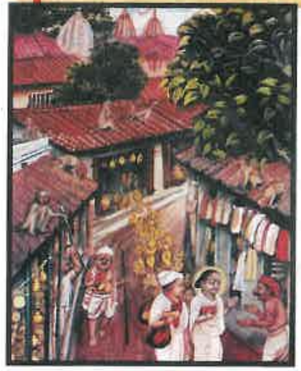

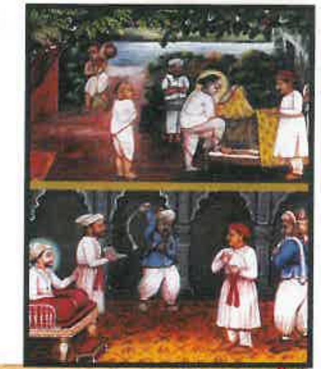

૮૪. ॥ સર્વાસક્તાય નમઃ ॥

૮૫. ॥ ભક્તમાત્રાસક્તાય નમઃ ॥

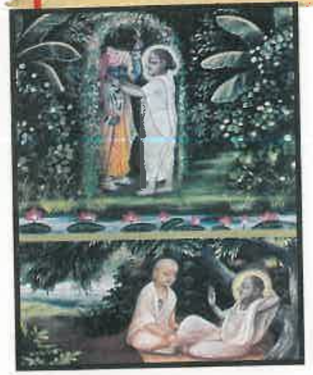

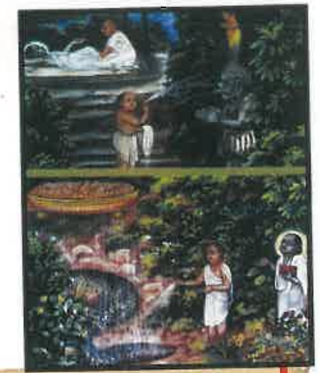

૮૬. ॥ પતિતપાવનાય નમઃ ॥

૮૭.॥ સ્વયશોગાનસંહૃષ્ટહૃદયાંભોજવિષ્ટરાય નમઃ ॥

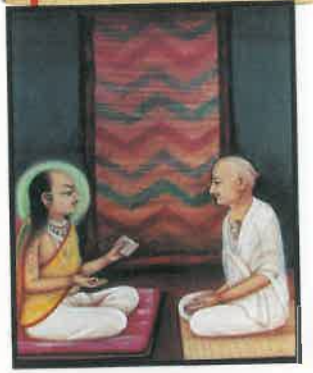

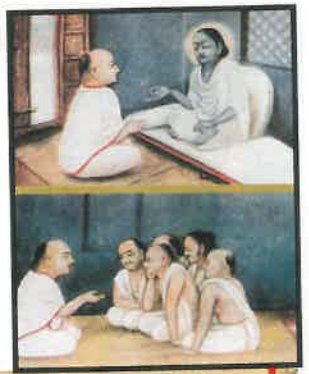

૮૮. ॥ યશઃપીયૂષલહરીપ્લાવિતાન્યરસાય નમઃ ॥

૮૯. ॥ પરાય નમઃ ॥

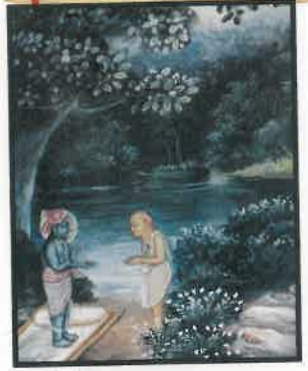

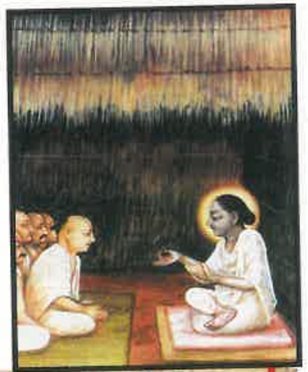

૯૦. ॥ લીલામૃતરસાર્દ્રાર્દ્રીકૃતાખિલશરીરભૃતે નમઃ ॥

૯૧. ॥ ગોવર્દ્ધનસ્થિત્યુત્સાહાય નમઃ ॥

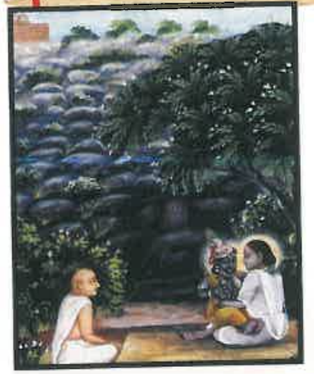

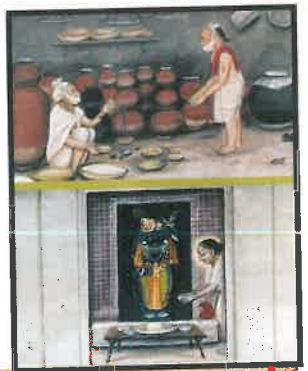

૯૨. ॥ તલ્લીલાપ્રેમપૂરિતાય નમઃ ॥

૯૩. ॥ યજ્ઞભોક્ત્રે નમઃ ॥

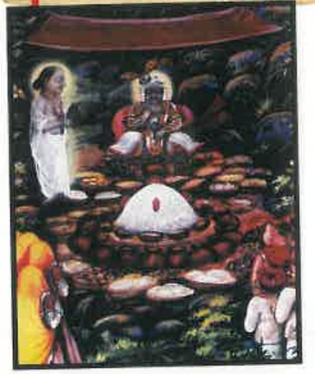

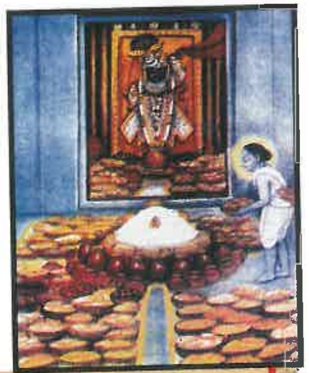

૯૪. ॥ યજ્ઞકર્ત્રે નમઃ ॥

૯૫. ॥ ચુતર્વર્ગવિશારદાય નમઃ ॥

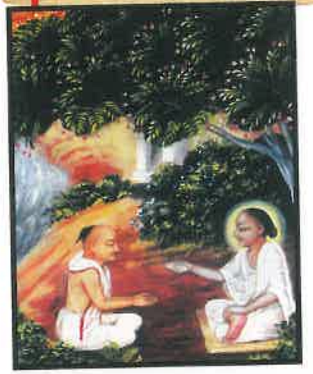

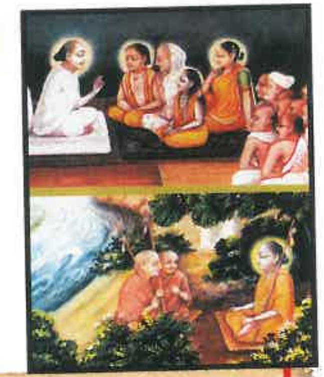

૯૬. ॥ સત્યપ્રતિજ્ઞાય નમઃ ॥

૯૭. ॥ ત્રિગુણાતીતાય નમઃ ॥

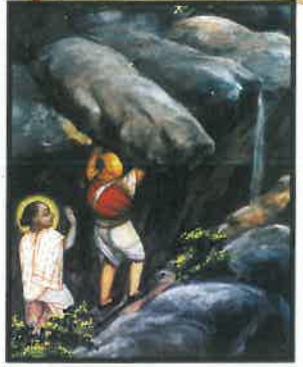

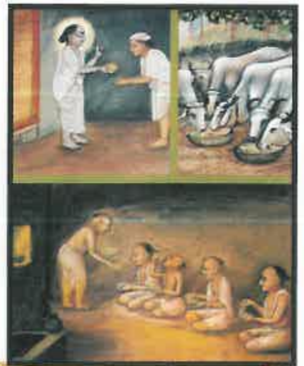

૯૮. ॥ નયવિશારદાય નમઃ ॥

૯૯. ॥ સ્વકીર્તિવર્દ્ધનાય નમઃ ॥

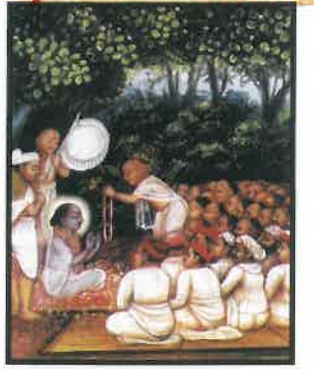

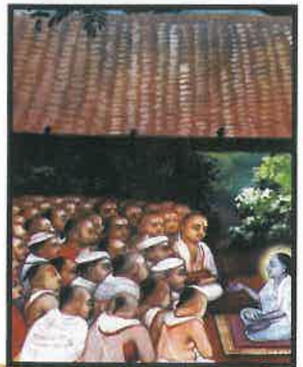

૧૦૦. ॥ તત્વસૂત્રભાષ્યપ્રદર્શકાય નમઃ ॥

૧૦૧. ॥ માયાવાદાખ્યતૂલાગ્નયે નમઃ ॥

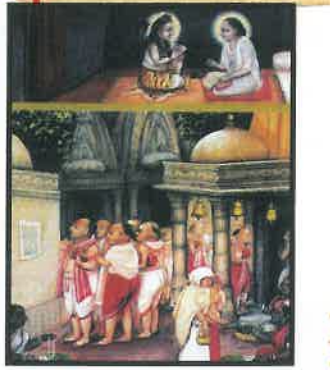

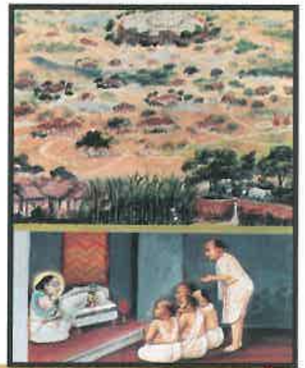

૧૦૨. ॥ બ્રહ્મવાદનિરુપકાય નમઃ ॥

૧૦૩. ॥ અપ્રાકૃતાખિલાકલ્પભૂષિતાય નમઃ ॥

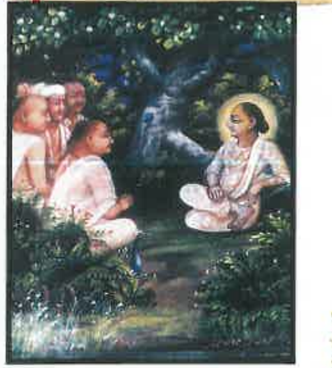

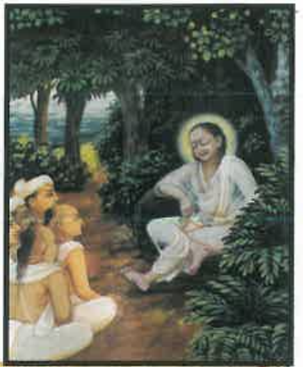

૧૦૪. ॥ સહજસ્મિતાય નમઃ ॥

૧૦૫. ॥ ત્રિલોકીભૂષણાય નમઃ ॥

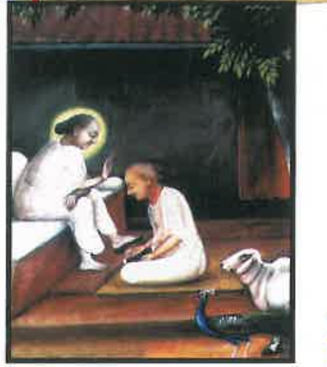

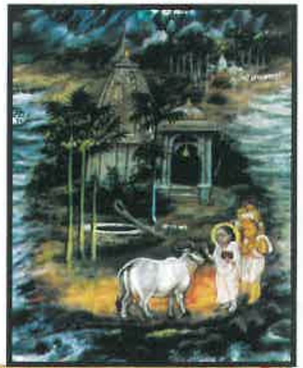

૧૦૬. ॥ ભૂમિભાગ્યાય નમઃ ॥

૧૦૭. ॥ સહજસુન્દરાય નમઃ ॥

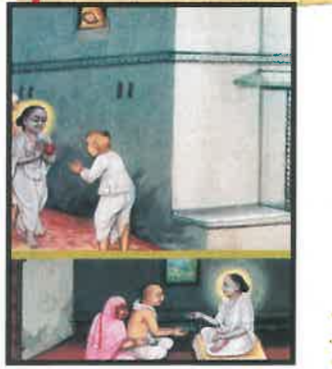

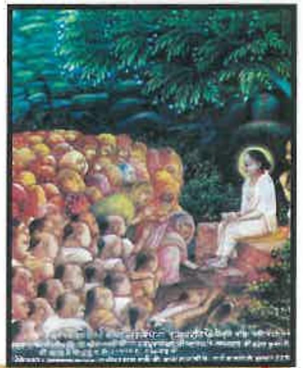

૧૦૮. ॥ અશેષભક્તસમ્પ્રાર્થ્યચરણાબ્જરજોધનાય નમઃ ॥

॥ વ્રજના ઠાકોર – શ્રી વલ્લભાધીશ ॥

વ્રજ જેના રગેરગમાં રમી રહ્યું છે. વ્રજ જેનુ તમ-મન-ધન છે, વ્રજ જેનું જીવન છે, વ્રજ જેનું સર્વસ્વ છે એવા વ્રજના રસરસિયા રસિલા કહો કે, ‘‘વ્રજના ઠાકોર’’ એવા આપણા ગુરુદેવ શ્રી ગો. શ્રી બાલકૃષ્ણલાલજી મહારાજે પોતાના ભૈયાબંધુઓ ગો. શ્રી ગોપાલલાલજી, શ્રી જીવણલાલજી (કાશી) શ્રી ગિરિધરલાલજી (વડોદરા) શ્રી મધુસુદનલાલજી (અમદાવાદ) આદિ બાળકો કે જેઓ વ્રજની ડગેડગની ભાવના જાણવા, સમજવા, વિચારવાવાળા હતા. આપ શ્રીમાનોએ સંવત ૧૯૩૪ની સાલમાં વ્રજયાત્રા કરી. તે વખતે આપશ્રીએ ઘણા મોટા ખર્ચે મહાન પરિશ્રમે, વ્રજનાં તમામ સ્થળોના ફોટા ઉતરાવેલા.

એ અણમોલ જવાહરી, બહુમુલ્યવાન કીમતી ચિત્રોનો અણમોલ ખજાનો મારા જેવા પામર પ્રાણીને ગો. શ્રી ૧૦૮ શ્રી શ્રી રવિકુમાર મહારાજશ્રી (કાંકરોલી-વડોદરા-ભરૂચ)ની અપાર કૃપા કરીને અમોને અહીં વલ્લભી સમાજને અલૌકિક વ્રજભૂમિ, અલૌકિક વ્રજલીલા, અલૌકિક વ્રજનાં સ્થળો અને એ સ્થળોનાં દર્શન ઘર બેઠા, પરિશ્રમ વિના થાય અને વૈષ્ણવ વૃન્દ એનો અલભ્ય લાભ મેળવે, અલૌકિક રસાસ્વાદ લે, સ્થળનાં દર્શન કરી લીલારસનું અવલોકન કરી ભક્તિરૂપી ફલ પ્રાપ્ત કરે એ ભાવનાથી પધરાવી આપ્યા છે. આવી અલૌકિક મહત્કૃપા આપશ્રી વલ્લભાધીશજી વિના કોણ કરે ?

આ ચિત્ર સંગ્રહ ૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિના અલૌકિક દર્શન કરાવે છે.

નાતર લીલા હોતી જૂની ॥ રાગ - ગૌરી
જોં પે શ્રીવલ્લભ પ્રકટ ન હોતે વસુધા રહેતી સુની ॥ ૧ ॥
દિન પ્રતિ નઈ નઈ છબી લાગત જ્યાં કંચન નગ ચુની ॥
સગુણદાસ યહ ઘરકો સેવક યશગાવત જાકો મુની ॥ ૨ ॥

卐

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની
વ્રજભૂમિ

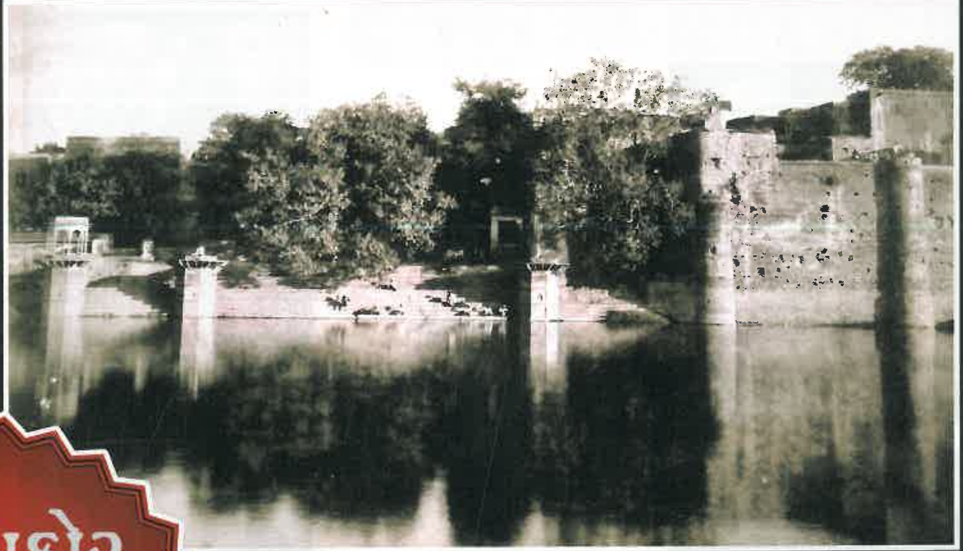
શ્રીમદ્ ગોકુલ – શ્રી ઠકુરાણી ઘાટ

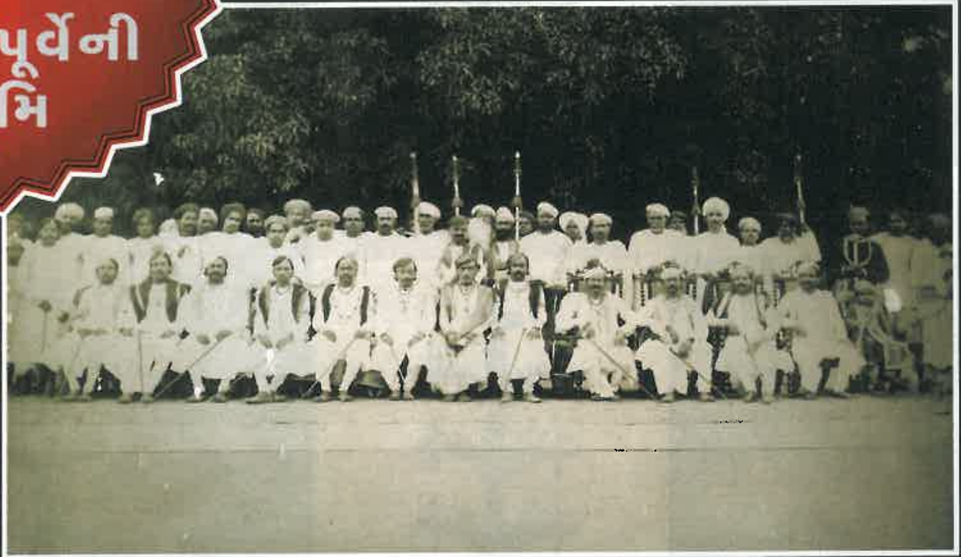
વ્રજયાત્રામાં શ્રીવલ્લભકુળ

વ્રજના ઠાકોર શ્રી વલ્લભાધીશ

૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિ

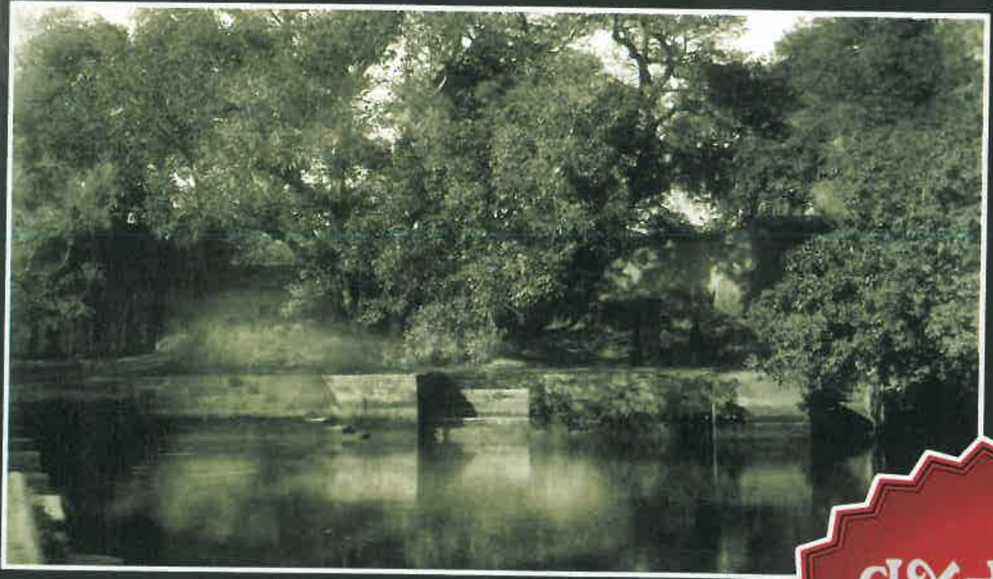

શ્રી મધુવન

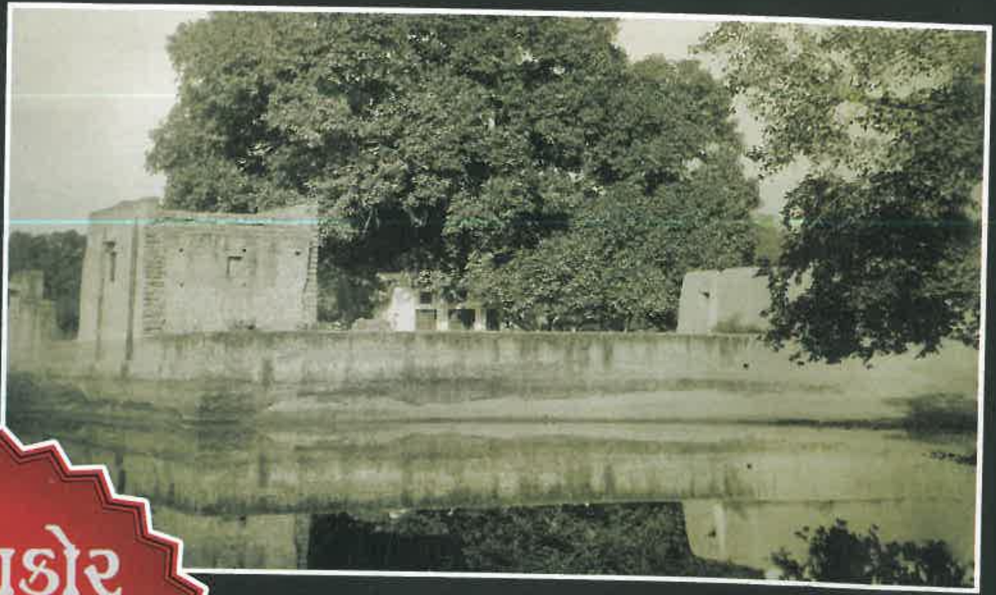

શ્રી બહુલાવન

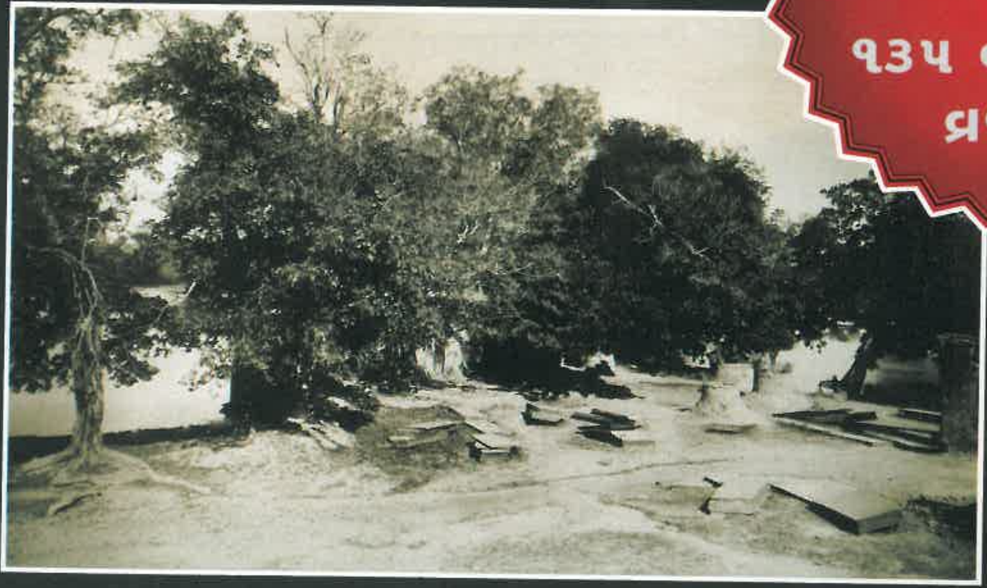

શ્રી કમોદવન

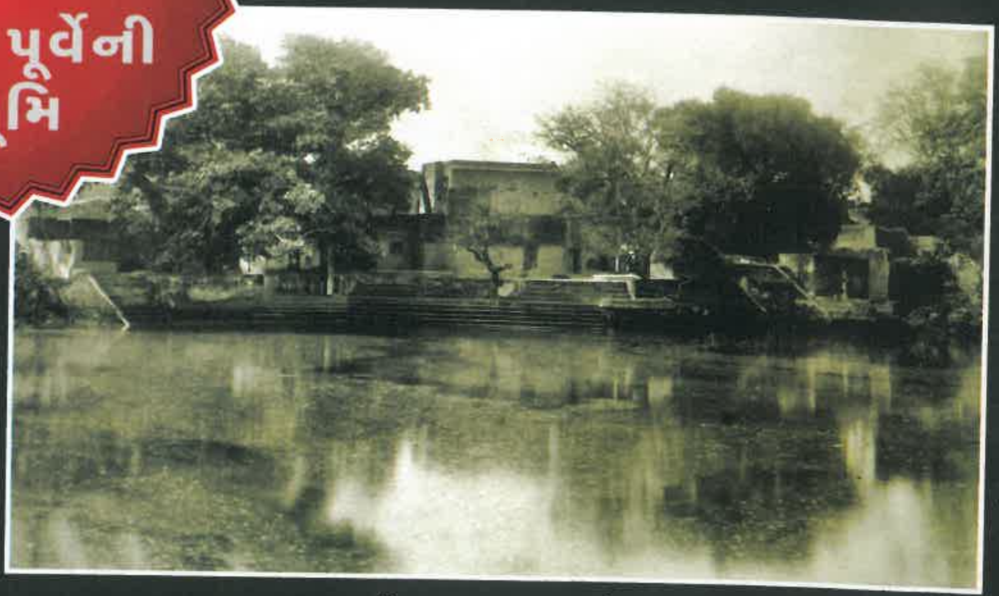

શ્રી રાધાકૃષ્ણ કુંડ

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની
વ્રજભૂમિ

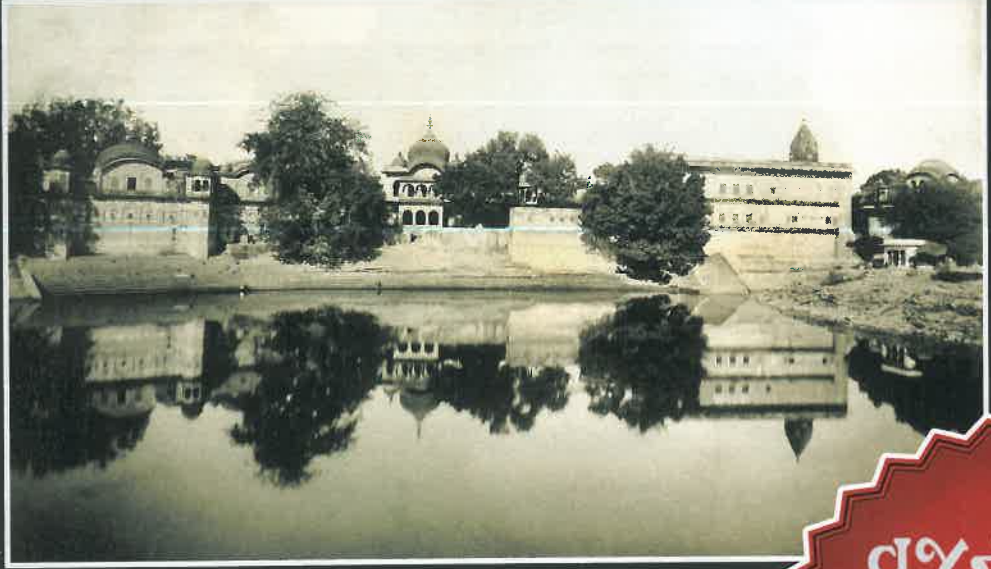

શ્રી માનસી ગંગા

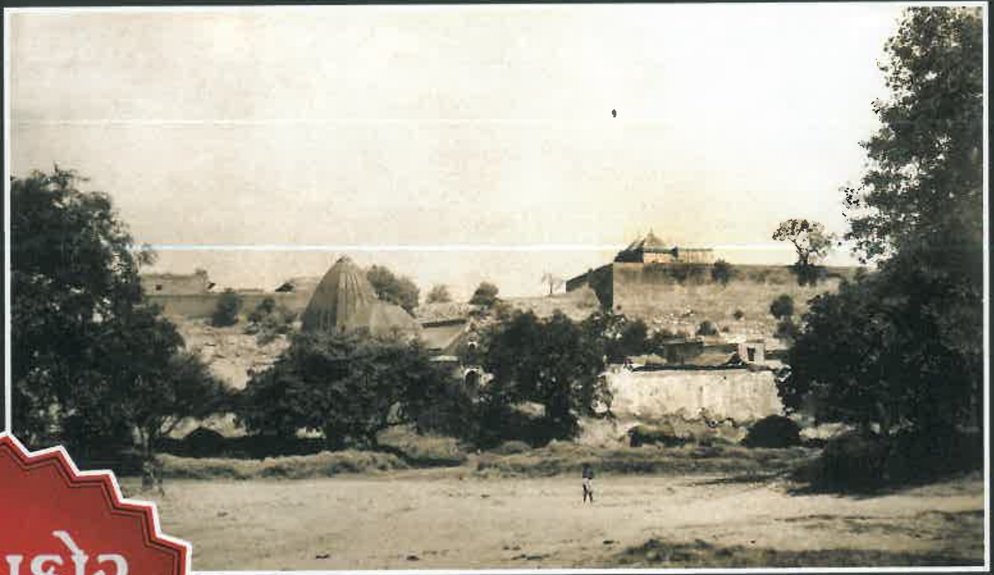

શ્રી આન્યોર

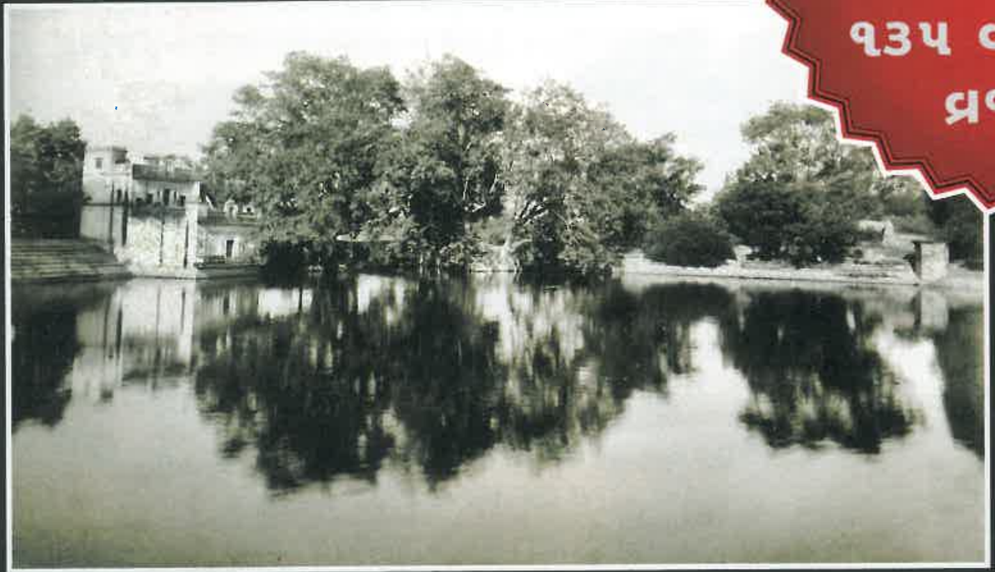

શ્રી પરાસોલી (ચંદ્રસરોવર)

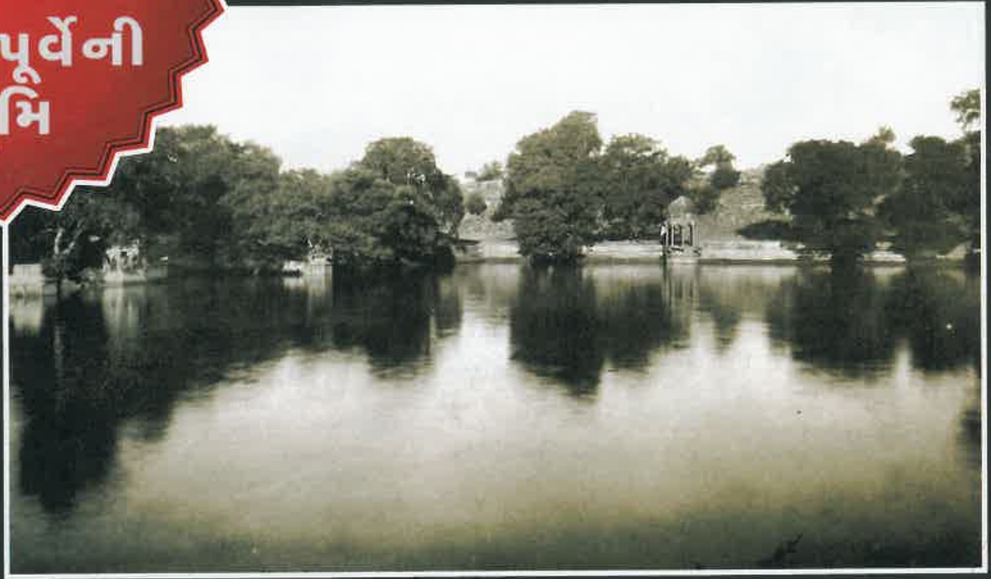

શ્રી ગોવિંદકુંડ

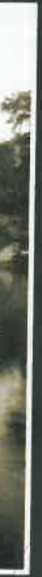

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિ

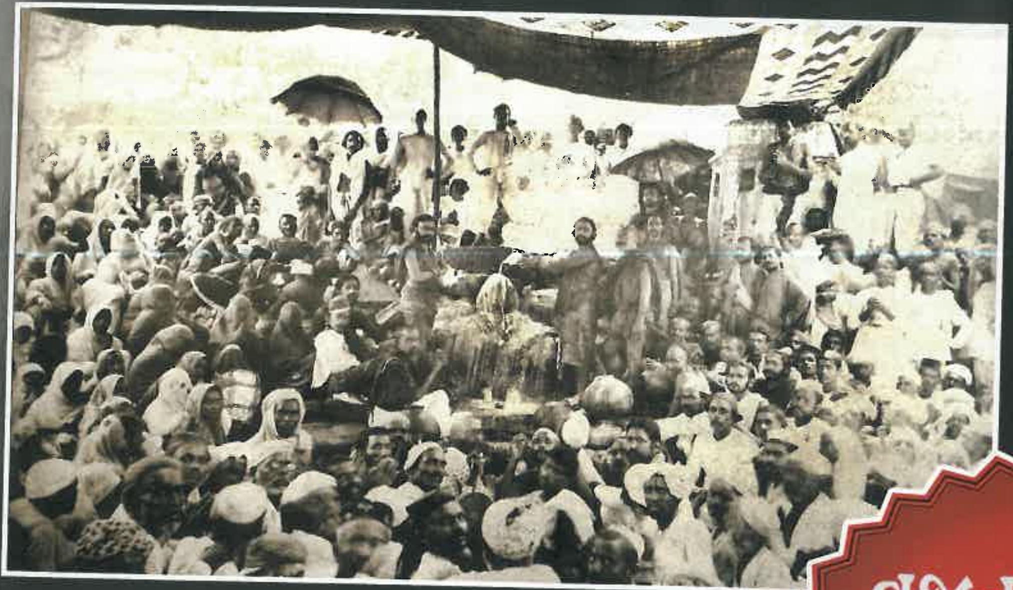

શ્રી ગિરિરાજ પૂજન (જતીપુરા)

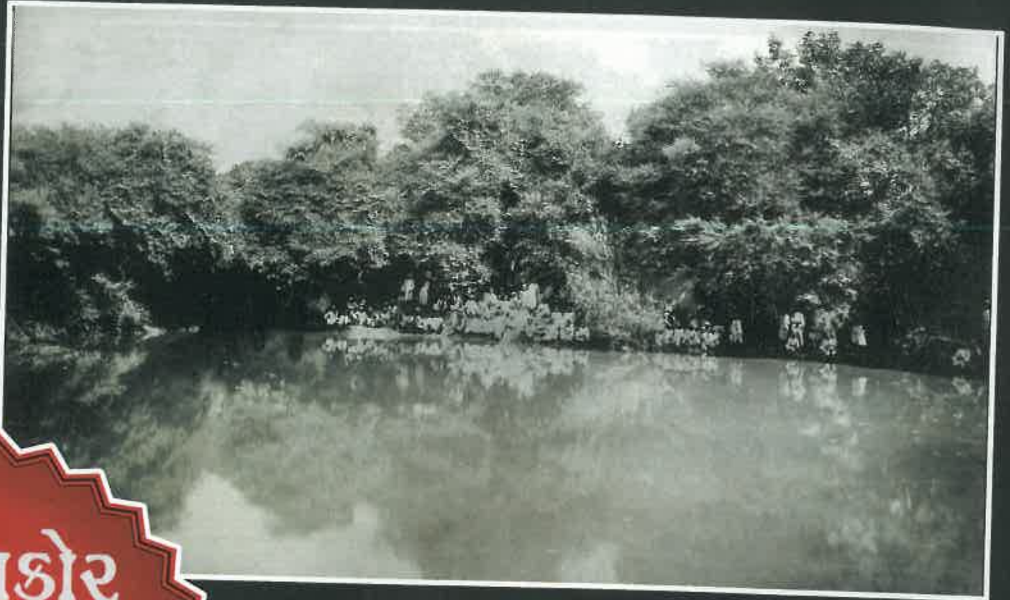

શ્રીકુંડ (કામવન)

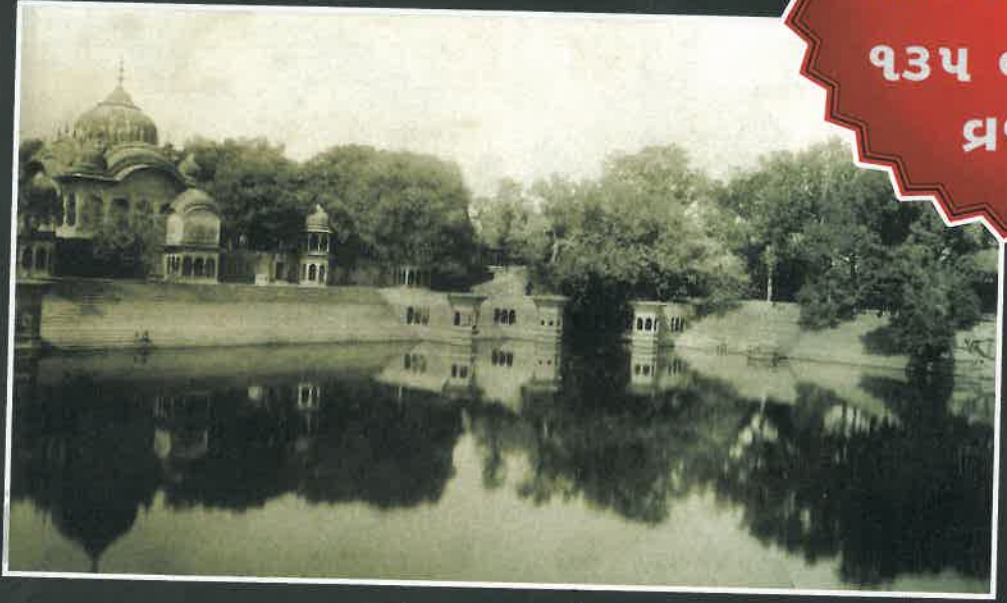

શ્રી કુસુમ સરોવર

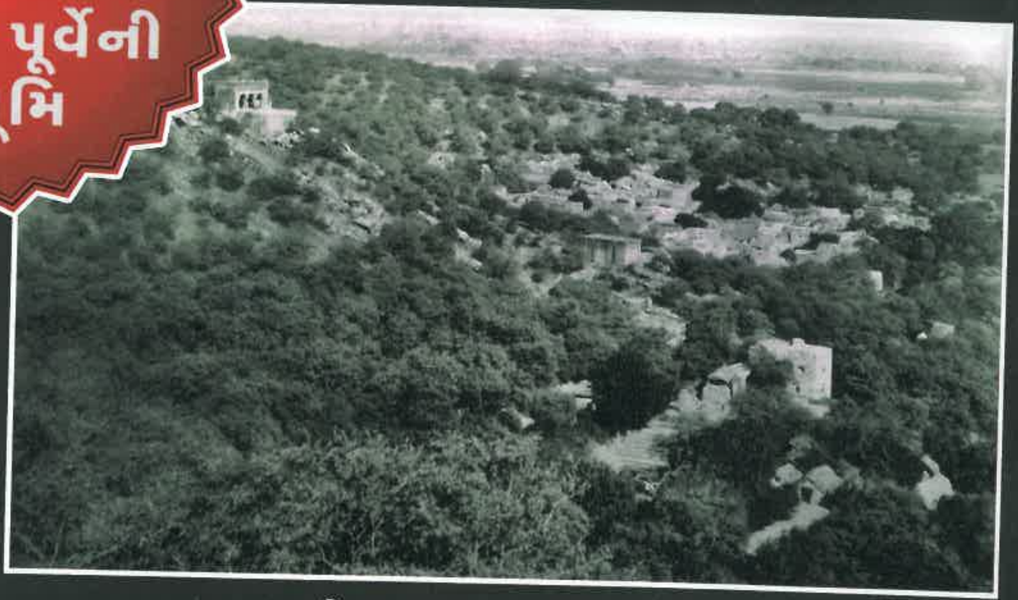

શ્રી ગહવરવન (મોરકુટી)

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિ

શ્રી સંકેતવન

શ્રી નંદગામ

શ્રી પાન સરોવર

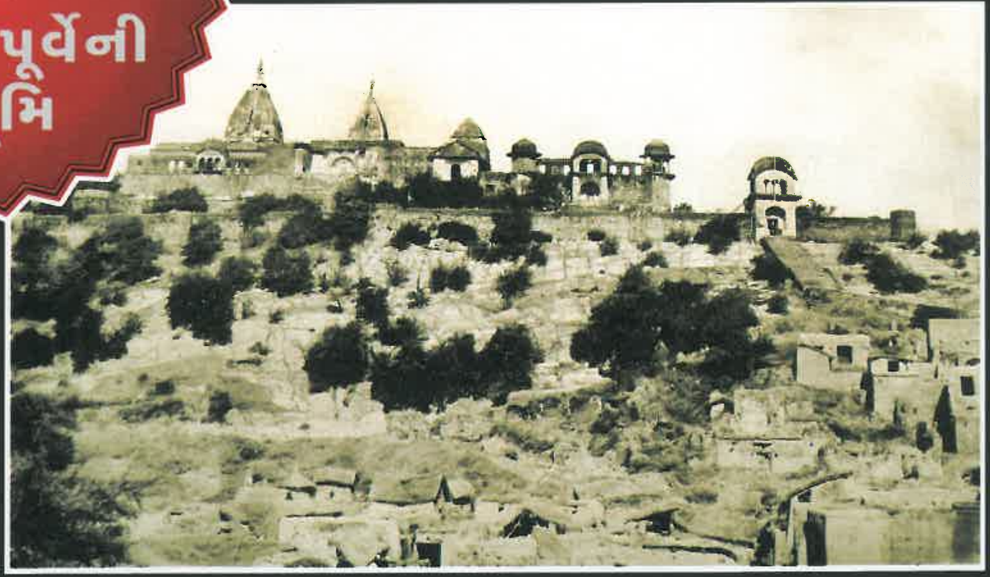

શ્રી બરસાના

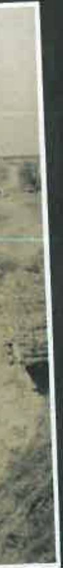

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની વ્રજભૂમિ

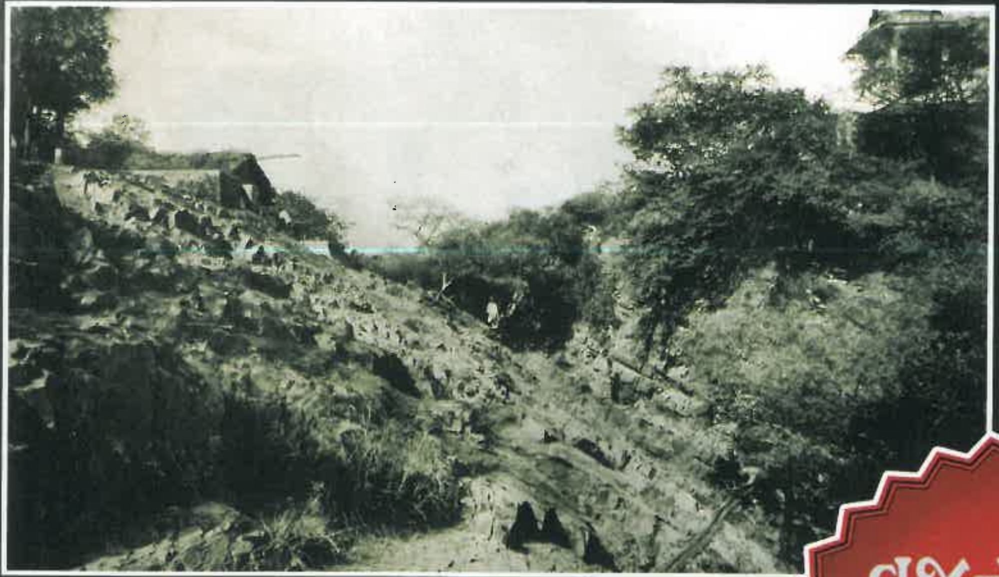

શ્રી સાંકરીખોર

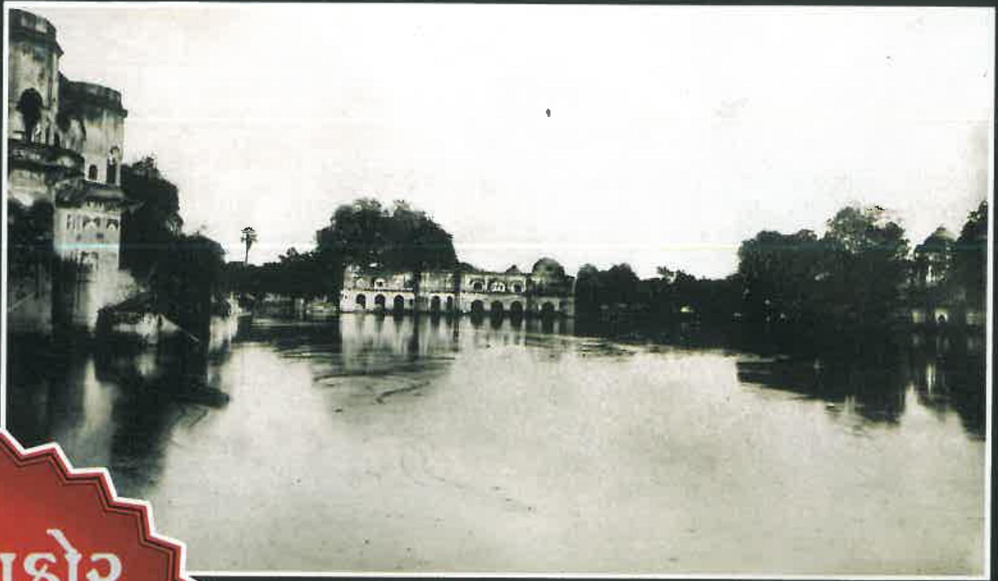

શ્રી વિમલકુંડ (કામવન)

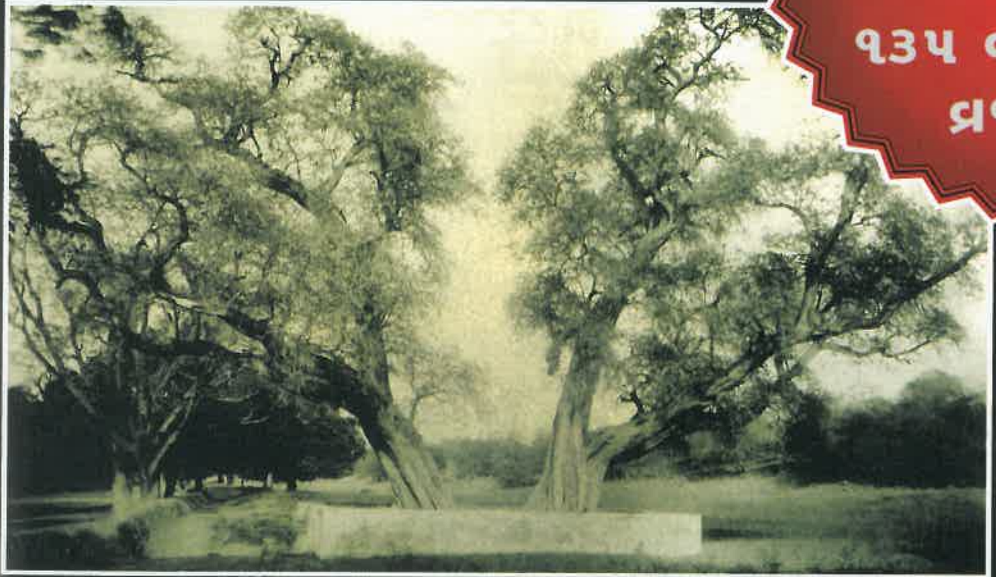

જાન-અજાન વૃક્ષ

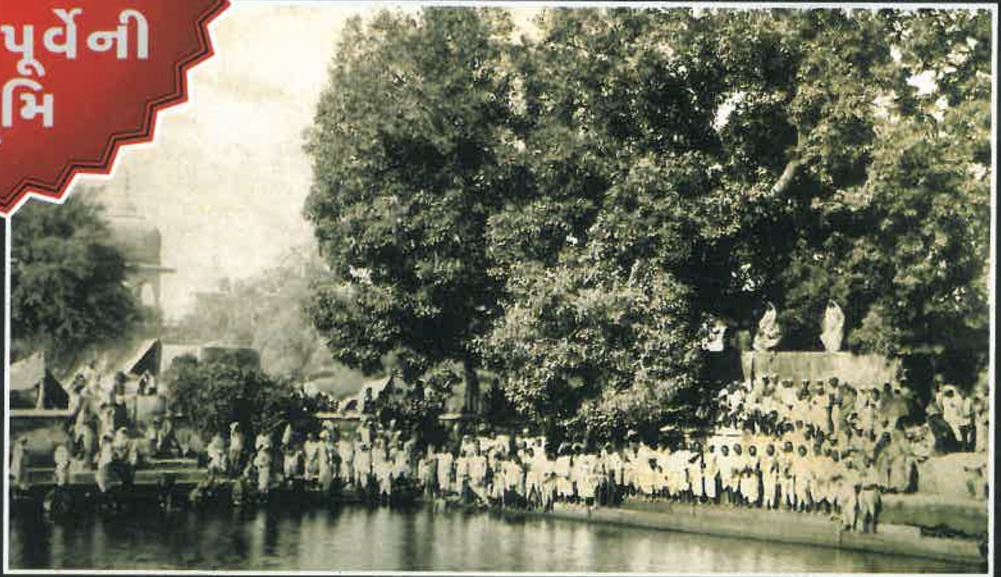

શ્રી અપ્સરા કુંડ

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની
વ્રજભૂમિ

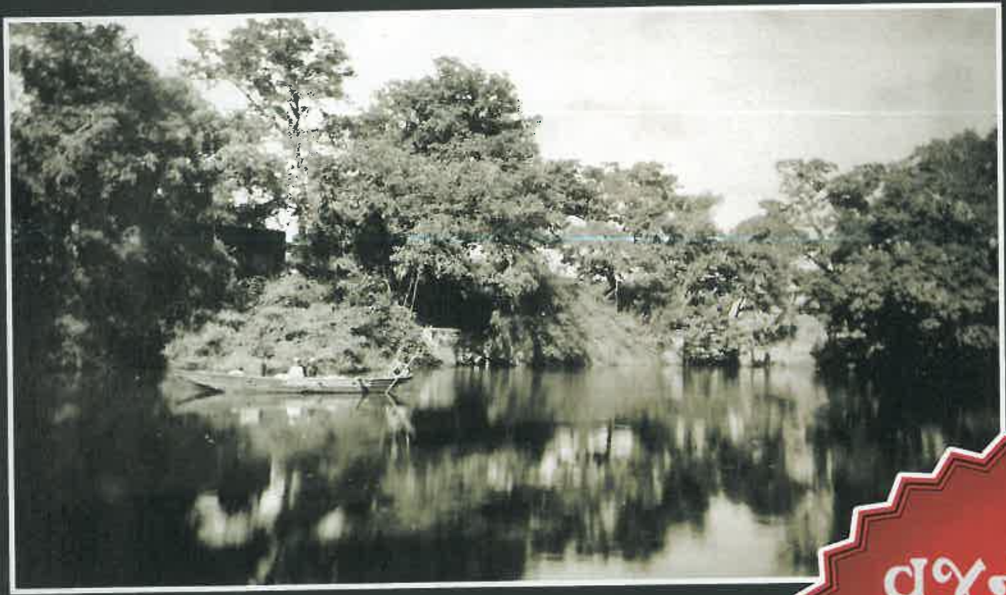

શ્રી કોકીલાવન

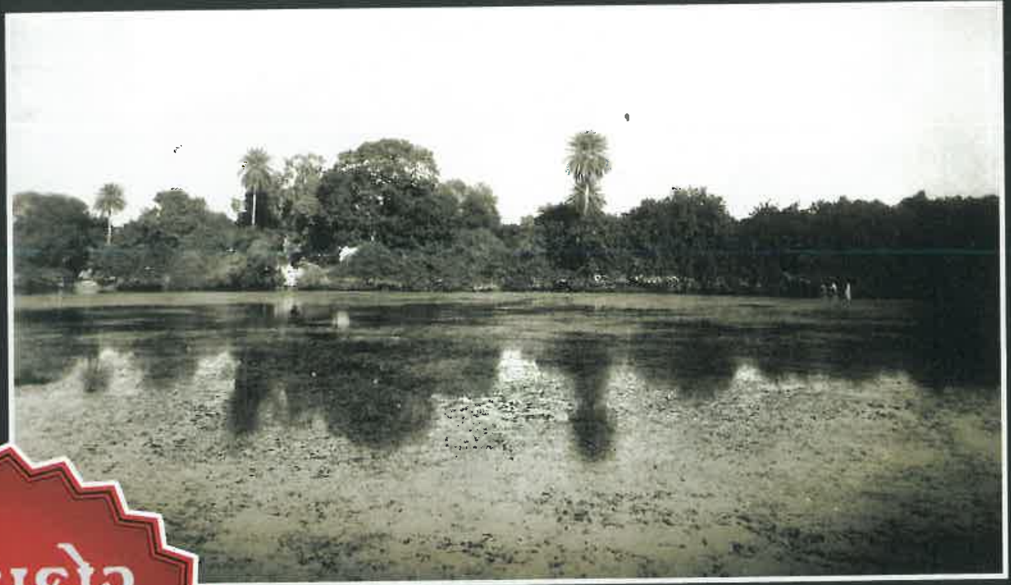

શ્રી માનસરોવર

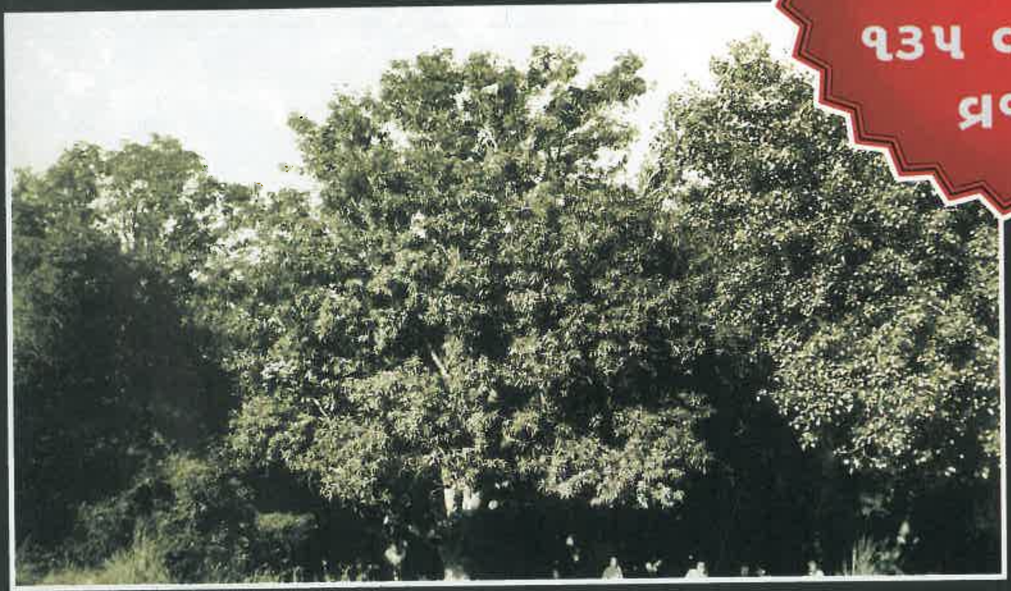

શ્રી ભાંડીરવન

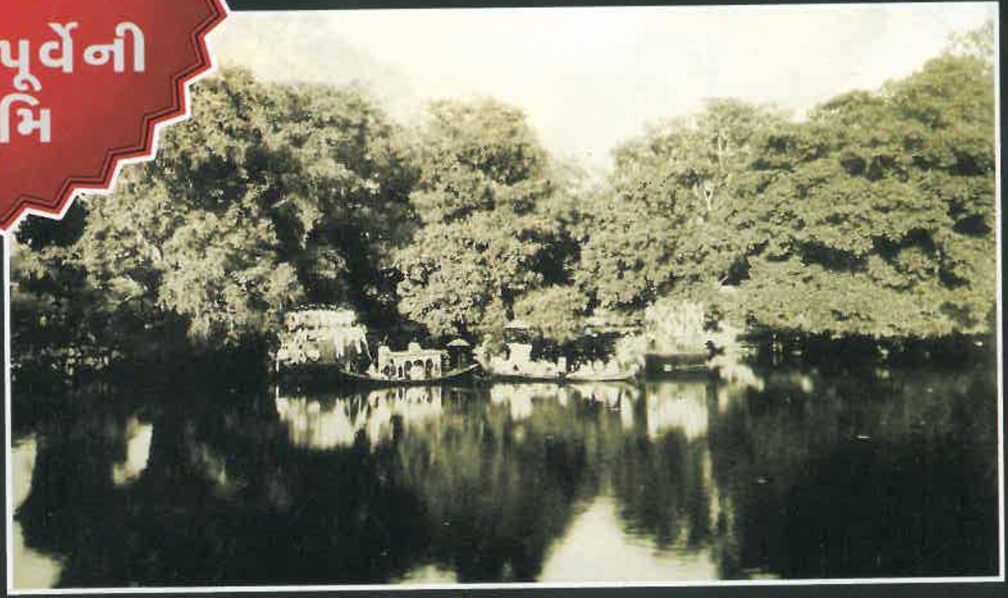

શ્રી પ્રેમ સરોવર

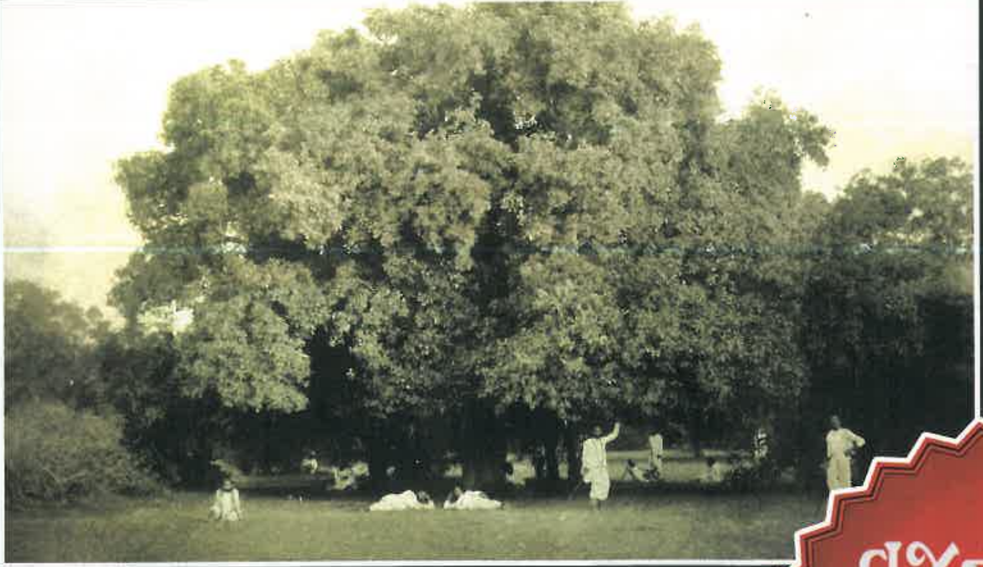

શ્રી કોટવન

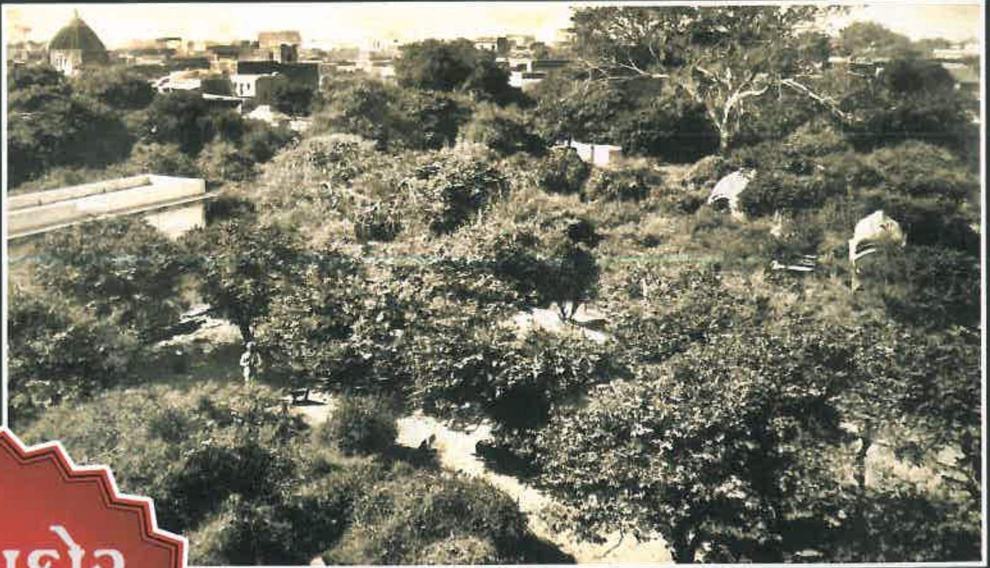

શ્રી સેવાકુંજ

વ્રજના ઠાકોર
શ્રી વલ્લભાધીશ
૧૩૫ વર્ષ પૂર્વેની
વ્રજભૂમિ

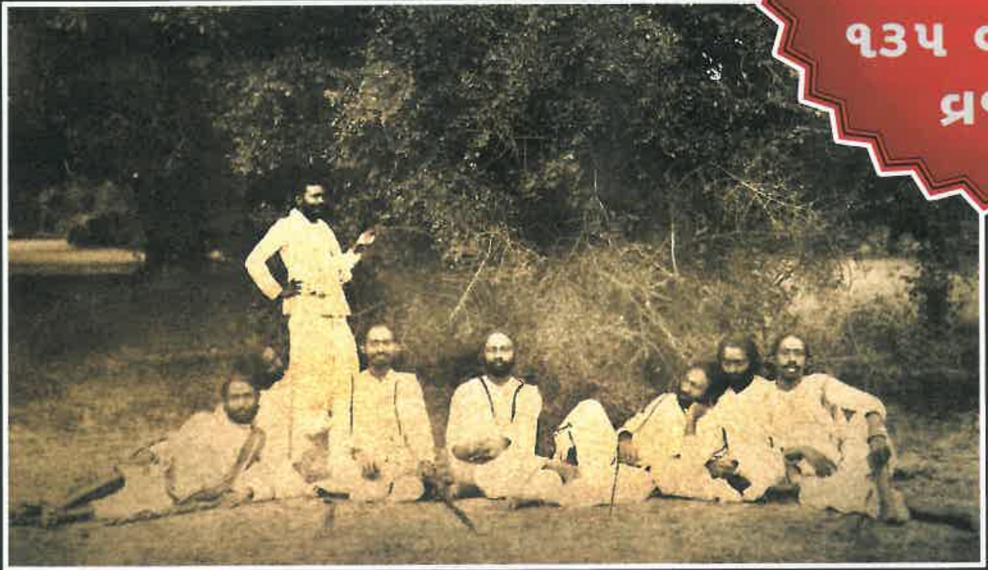

શ્રી કોટવન

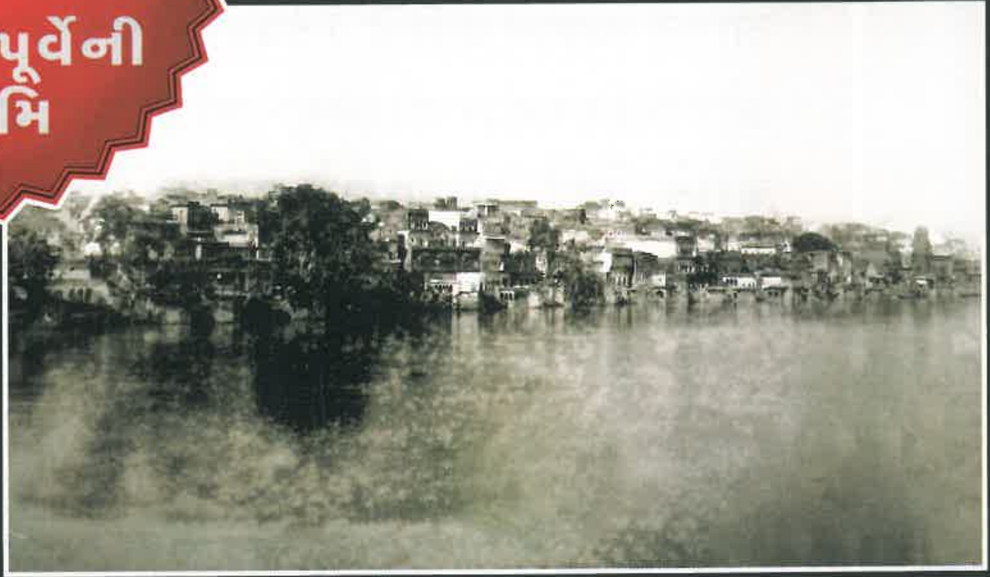

શ્રી મથુરાજી

श्रीमद्अखण्डभूमण्डलाचार्यवर्य-श्रीमद्वल्लभाचार्यजी के ८४ बैठकके चरित्र प्रारंभः

श्रीआचार्यजी महाप्रभुजी की चौरासी बैठक या पृथ्वी मंडल में हें जहाँ जहाँ आपने अलौकिक चरित्र दिखाए हें जहाँ जहाँ आपने श्रीभागवत को पारायण कीयो हे तहां तहां आपकी बैठक प्रसिद्ध भईहें । चोरासी प्रकार की भक्ति आपनें प्रगट करीहे, सो चोरासी वैष्णवनके हृदय में आपनें स्थापन करी है । ईक्यासी प्रकार की सगुणभक्ति ओर तिनि प्रकार की निर्गुणभक्ति प्रेम, आसक्ति, व्यसन करिकें भेदहें, सो याहीते चोरासी वैष्णव मुख्य भक्ति के अधिकारी भए हे । सो विनकी वार्तामें प्रसिद्ध हें ।।

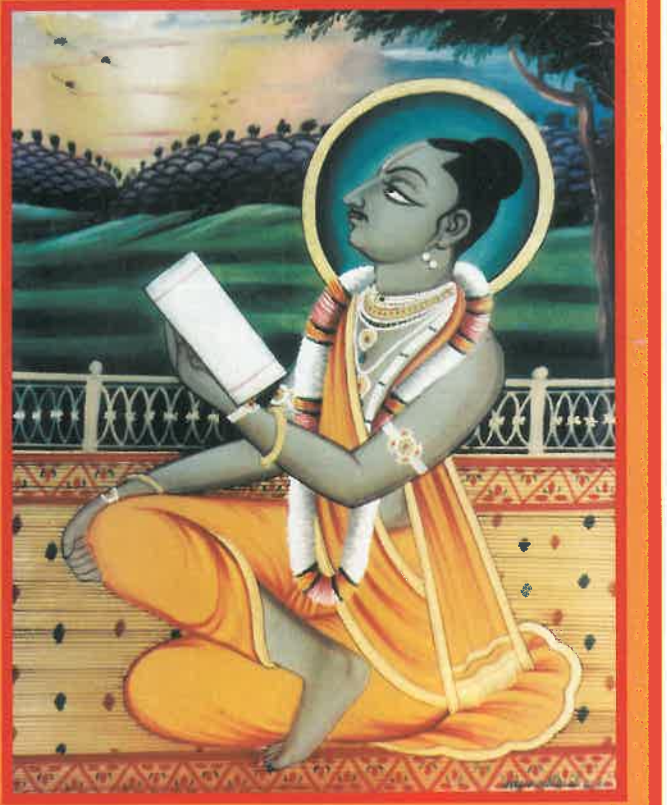

इति श्रीगोकुनाथजी कृत वनयात्रा तथा पृथ्वी प्रदक्षिणा गर्भित
श्रीआचार्यजी महाप्रभुकी चोराशी बैठकनके चरित्र ।।

समन्वयात्मक विवेचन : श्रीमद् भागवत संगती : पं. रमेश उपमन्यु (व्रजधाम, जतीपुरा)

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧લી : શ્રીગોકુલકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીગોકુલમેં શ્રીઆચાર્યજીપ્રહાપ્રભુનકી (૩) તીન બેઠક હે. તામેં એક બેઠક તો ગોવિંદ ઘાટકે ઉપર છોંકરકે વૃક્ષકે નીચે હે. સો જબ પ્રથમ હી આપ શ્રીગોકુલ પધારે હતે તબ છોંકરકે નીચે બિરાજે. તબ દામોદરદાસ - હરસાની સોં આજ્ઞા કીએ જો દામલા, ગોવિંદઘાટ ઓર ઠકુરાણીઘાટ દોઊ બરાબર હે, ન જાનિયે કોનસો ગોવિંદઘાટ હે ઓર કોનસો ઠકુરાણી ઘાટ હે. તબ ઈતનેમેં અકસ્માત એક સ્ત્રી આઇ, સો નખતેં સિખ પર્યંત હિરા ઓર પન્ના કે આભરણ પહેરે હે, સો આયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનતેં કહ્યા, જો તુમ યા છોંકરકે નીચે બિરાજો, યહિ ગોવિંદઘાટ હે. ઓર આપકી દક્ષિણ ઓર ઠકુરાણીઘાટ હે. ઈતનો કહિકેં વો અંતર્ધ્યાન હો ગઈ. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ દામોદરદાસતેં કહે જો દામલા, શ્રીયમુનાજી એસે પરમ ઉદારહે, જો હમ રંચક ઠાડે ભએ સો આપસોં સહ્યો ન ગયો, તાતેં તત્કાલ પધારિકેં હમકોં ગોવિંદઘાટ તથા ઠકુરાણીઘાટ બતાય ગયે. તબ દામોદરદાસને વિનંતી કરી જો મહારાજ, ગોવિંદઘાટ ઓર ઠકુરાણીઘાટકો અભિપ્રાય કહા હે? તબ આપ આજ્ઞા કીએ, જો રાવલસોં ઠકુરાણી-ઘાટતાંઇ શ્રીસ્વામિનીજીકી હદ હે, ઓર મહાવનસોં ગોવિંદઘાટ તાંઇ શ્રીઠાકુરજીકી હદ હે. ઓર યહ છોંકર હે સો બ્રહ્મકો સ્વરૂપ હે. યહ આજ્ઞા આપ કીએ. તાદિન શ્રાવણ સુદી ગ્યારસ હતી. તાતેં સૂતકો પવિત્રા સિદ્ધ કીએ હતે, સો કેસરસોં રંગે કેસરી ધોતી ઉપરના મિશ્રીસિદ્ધિ કરિકેં ફેરિ રાત્રિ મેં આપ પોઢે. તબ દામોદરદાસ આપસોં નેક દૂર આપકી ઈચ્છા તેં સોયે હતે. તા સમય આપકે મનમેં યહ ચિંતા ભઈ, જો મેરો પ્રાગટ્ય ભૂતલપેં ભયો હે સો દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારાર્થ ભયો હે, તાતેં માયામત ખંડન કરિકેં ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કરનો ઓર સકલ તીર્થનકોં સનાથ કરને. જવ તો સબ દોષ નિધાન હે ઓર પુરુષોત્તમ ગુણ નિધાન હે, સો ઈનકો સંબંધ કેસેં હોયગો? યહ ચિન્તા હોત માત્રહી શ્રીયમુનાજીકી પુલીન મેં તેં કોટી કંદર્પ લાવણ્ય સાક્ષાત શ્રીનાથજી આપ પ્રગટ હોયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકે નિકટ પધારિકેં આજ્ઞા કીએ, જો તુમ ચિંતા કયોં કરત હો, તુમ તો સર્વ કરણ સમર્થ હો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ પ્રણામપૂર્વક કહે જીવ, કહાં, ઓર આપ કહાં! સો યહ સંબંધ, કેસેં સંભવેગો? તબ આપ શ્રીનાથજી આજ્ઞા કીએ જો જાકો આપ 'નામ' દેઉગે તાકે સેવા મેં સકલ દોષ નિવર્તિ હોંઇગે (सर्व दोष निवृतिहिं) ઓર આજ્ઞા કીએ ''शरणस्थ समुद्धारं कृष्णं विज्ञापयाम्यहम्'' તબ ઈતનો સુનતહી આપ શ્રીઆચાર્યજીને ધોતી ઉપરના ધરાય પવિત્રા પહરાય મિશ્રીભોગ ધરે. તબ શ્રીગોવર્ધન નાથજી આજ્ઞા કરીએ જો આપ જાકોં ''બ્રહ્મસંબંધ'' કરાવોગે તાકો મેં અંગીકાર નિશ્ચે કરૂંગો. એસી આજ્ઞા કરિકેં આપ અંતર્ધ્યાન ભએ. તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ દામોદરદાસતેં કહે જો દમલા, તેને કછુ સુન્યો? તબ દામોદરદાસને કહી જો મહારાજ 'સુન્યો તો સહી, પરંતુ કછુ સમઝયો નાંહી.' પુરૂષોત્તમકે જો વાક્ય સો તો વેદહુ સમજત નાંહી તો મેં જીવ કહા સમઝુંગો? તબ આપ કહે જો દમલા, શ્રીઠાકુરજીને બ્રહ્મસંબંધકી આજ્ઞા દીએ હે. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં પ્રથમ તો મોકોં બ્રહ્મસંબંધ કરવાઈએ. તબ દ્વાદશીકે દિન પ્રાતઃ કાલહી શ્રીઆચાર્યજીને દામોદરદાસકોં સ્નાન કરવાયકેં પ્રથમહી છોંકરકે નીચે બ્રહ્મસંબંધ, કરવાયો, ઓર માર્ગકો રહસ્ય-સિદ્ધાંત વાકે હૃદયમેં સ્થાપન કિયો. ઓર આપ દામોદરદાસતેં કહે જો દમલા, યહ માર્ગ તેરે લીયે પ્રગટ કર્યો હે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ ગોવિંદઘાટપેં છોંકરકે નીચે દિખાએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી ગોવિંદઘાટકી બેઠકકો ચરિત્ર સંપૂર્ણ ॥

॥ 卐 ॥

|| શ્રી બેઠકજી - ૧લી : શ્રીગોકુલકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ||

સ્વયં શ્રીગોકુલચંદ્રમાજીએ પ્રગટ થઈને શ્રીમહાપ્રભુજીને બ્રહ્મસંબંધની આજ્ઞા આપી. (શ્રાવણ સુદી-૧૧ પવિત્રા એકાદશી) અહીંયા વિખુટા પડેલા જીવોને ફરી મળવાની આજ્ઞા સાથે અધિકાર શ્રીઠાકુરજીએ આપ્યો છે.

આ ગોકુલમાં યમુના કિનારે શ્રીગોવિંદઘાટની ઘટના છે. જે સમયે મથુરાથી શ્રીઠાકુરજી ગોકુલ પધાર્યા હતા, અને શ્રીયમુનાજીએ વસુદેવજીની ગોદીમાં શ્રીઠાકુરજીના દર્શન કર્યા. ત્યારે ચરણસ્પર્શને માટે ઉતાવળા થઈ ગયા અને શ્રીઠાકુરજીએ તેમને ચરણસ્પર્શનું દાન કર્યું અને શ્રીયમુનાજીએ ગોકુલ જવાનો રસ્તો આપ્યો. मार्गं ददौ सिन्धुरिव श्रियः पतेः । (ભાગવત ૧૦ પૂર્વાર્ધ - અધ્યાય ૩ - શ્લોક ૫૦)

આ શ્લોકની ભાવનામાં ભાવુક જનોએ કહ્યું છે કે, ‘‘યમુનાજીએ શ્રીકૃષ્ણને જે માર્ગ (રસ્તો) આપ્યો, તે જેમ સમુદ્રએ શ્રીરામને સીતાના મીલન માટે માર્ગ આપ્યો હતો. જે શ્રી રામ પોતાના વિયોગમાં બેઠેલી એક સીતાનો વિયોગને સહન નથી કરી શકતા, તો આ શ્રીકૃષ્ણની તો પહેલાથી જ સીતા જેવી કેટલીય વિયોગીન ગોપી છે. તો તેમનો વિયોગ કેવી રીતે સહન કરશે ? એટલે શ્રીયમુનાજીએ માર્ગ (રસ્તો) આપી દીધો. મૂલ રૂપથી શ્રીગોકુલચંદ્રમાજી એ પણ પોતાના વિયોગમાં ગોપીજનોના ભાવાપન્ન સેવકોના, વિપ્રયોગના ક્લેશની જાણકારી છે. ત્યારે તેમણે પણ શ્રીમહાપ્રભુજીને પુન: મેળાપ કરાવવાને માટે બ્રહ્મસંબંધની આજ્ઞા આપી. વ્રજના વનોમાં ગોકુલ એક આધિવન છે. શ્રીગોકુલચંદ્રમાજી તેના આધિદેવ છે. ‘‘ॐ क्लीं गोकुलाधि वनाधिपाय गोकुलचन्द्रमसे स्वाहा’’ આ પ્રભુને મળવાનો આધિકાલીન મંત્ર છે. આનો ઉલ્લેખ બોધાયનસંહિતા માં મળે છે. આ શ્રીકૃષ્ણના વિપ્રયોગ નિવૃત્તિને માટે બ્રહ્મસંબંધ મંત્ર છે.

શ્રીગોકુલમાં વિયોગભાવ સંપન્ન ગોપીઓના વિયોગને દૂર કરવામાં શ્રીયમુનાજી આ ઘટનામાં મુખ્ય-પ્રમુખ છે. એટલા માટે આચાર્યશ્રીએ ‘‘શ્રીયમુનાષ્ટક’’ પ્રગટ કર્યું. શ્રીઠાકુરજીએ જે સમયે પોતાની તરફથી સંબંધ કરવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરી, એ ‘વાણી’ અને ‘સ્વરૂપ’ને નખશીખ માધુર્ય વર્ણનમાં ‘‘મધુરાષ્ટક’’ પ્રગટ કર્યું. ધ્યાનમાં રહે કે આ ‘મધુરાષ્ટક’ શ્રીઠાકોરજીને જ સંભળાવવા સુધી સીમીત હતું. એનો અન્યથા ઉપયોગ વગર અપરસમાં અને રાજભોગના સમય વગર ઉચ્ચારણ કરવું ભક્તિમાર્ગની માધુર્યતાનું ઉલ્લંઘન છે. નિવેદન છે કે ભગવદીજનો વ્યર્થ ના રસાવેશમાં આવી ના જાય.

આ સમયની સુખદ ઘટનાઓનું વિસ્તાર પૂર્વક પોતાનો આશય ષોડશ ગ્રંથના ‘સિદ્ધાંત રહસ્ય’ ગ્રંથમાં કર્યો છે. આ ‘સિદ્ધાંત રહસ્ય’માં શ્રીઠાકોરજી અને શ્રીમહાપ્રભુજી બંનેનો મૂલ વિચાર (અભિમત) એક સાથે પ્રગટ થયો છે. શ્રીઠાકોરજીનો અભિમત ‘સાક્ષાતભગવતાપ્રોક્તં’ અને શ્રીમહાપ્રભુજીનો મૂલ વિચાર ‘તદ્અક્ષરસ: વર્ણતે’થી લેવામાં આવે છે. જેમ આખી દુનિયામાં ભગવદ્ પ્રાદુર્ભાવની અલગ-અલગ તિથી છે. આપણા પુષ્ટિમાર્ગમાં શ્રાવણ સુદ-૧૧ (પવિત્રા એકાદશી) બ્રહ્મસંબંધ

|| કીર્તન સંગતી ||

રાગ – સારંગ

સાવન સુદી એકાદશી અર્ધરાત્રી પ્રગટ ભયે । કરુણા કરિ સાધન બિનુ જીવ સબ ઉદ્ધારે ।।
આજ્ઞા દઈ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ કો બ્રહ્મસંબંધ કી કરુણા કરિ જીવન કે પંચ દોષ ટારે ।।૧।।
સેવા કરવાય સબપેં અપને મુખ ભોજન કરિ । અધરામૃત જુદે પરમ ફલ વિચારે ।।
રસિક સદા ચરન આસ રહેતે હે નિસદોસ ।પાસ દાસનકે દાસતેઉ ભવ જલતેં તારે ।।૨।।

|| 卐 ||

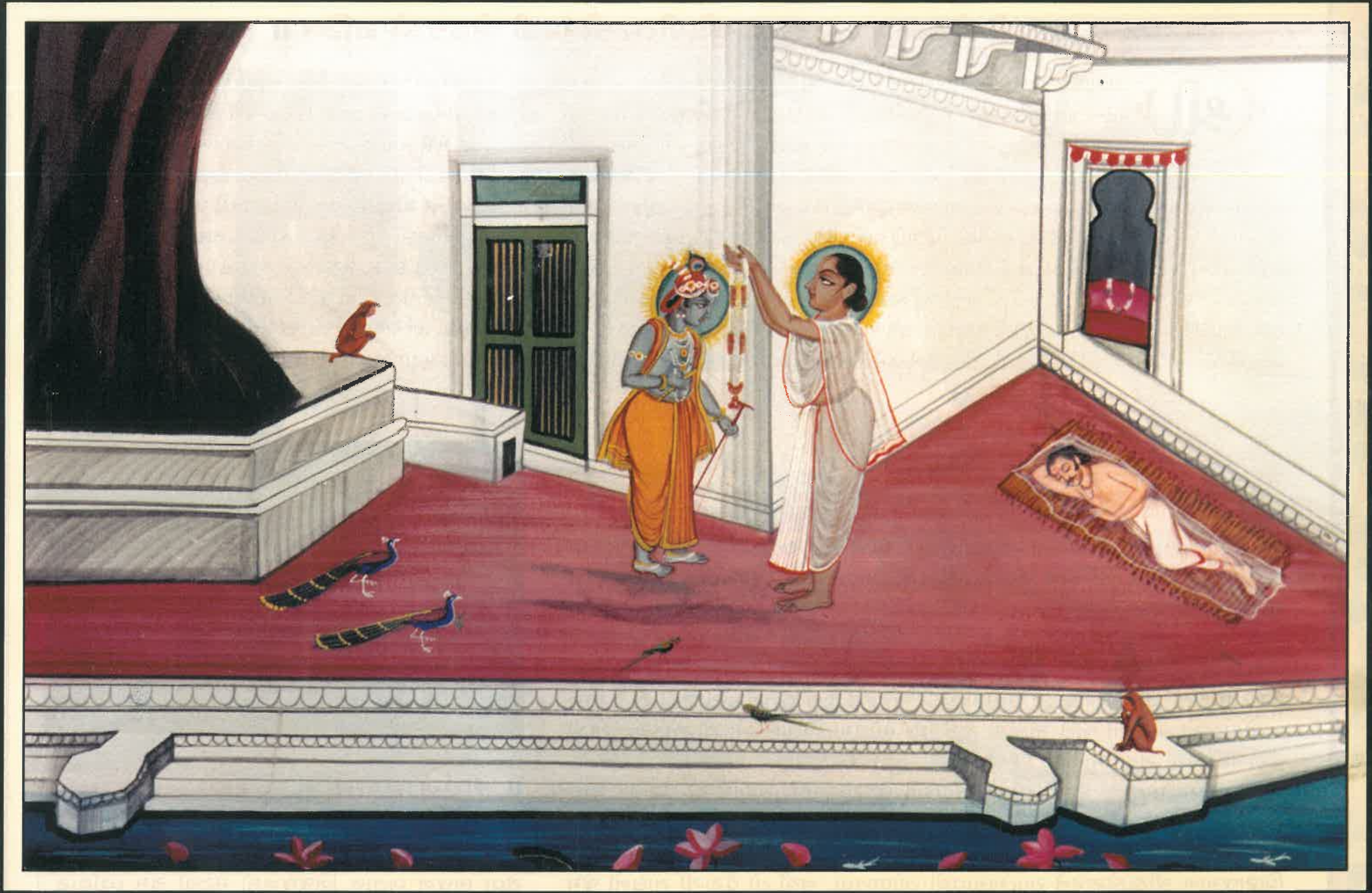

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧લી : શ્રીગોકુલકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨ જી : શ્રીભીતરકી બડી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી દૂસરી બડી બેઠક હે તહાં આપ નિત્ય કથા કહેતે. આપને પ્રગટ હોઈ કેં સેવા માર્ગ પ્રગટ કીયો, તબ વૃન્દાવનકે બડે બડે મહાનુભાવ કૃષ્ણ ચૈતન્ય પ્રભૃતિ સંત મહંત હે તિનનેં યહ વિચાર કિયો જો શ્રીનાથજીકી સેવા હમ કરેં. તબ ઉનકોં શ્રીનાથજી યહ આજ્ઞા કીયે જો મેરી સેવા તો મેરો સ્વરૂપ હોઈ ગો, સોઈ કરેગો. તુમકોં તો ભગવદભજનકો અધિકાર હૈ. ભજનસોં તુમારો ઉદ્ધાર હોયગો, ઓર મેરી સેવા તો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ કરેંગે. તબઉન વૃન્દાવનકે મહંતને અપનો એક વૈષ્ણવ પરીક્ષા કે લિયે શ્રીગોકુલ મેં શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ પઠાયો. વા વૈષ્ણવ કો નામ શ્યામાનંદ હતો. વહ વૈષ્ણવ શ્રીગોકુલમેં આયો. વાકે પાસ એક શ્રીશાલીગ્રામજીકો સ્વરૂપ હતો, સો વહ સ્વરૂપ બટુઆમેં હતો. તા બટુઆકો છોંકરકે વૃક્ષસોં લટકાઈ કે વે ભીતર શ્રીઆચાર્યજી કે પાસ દર્શનકોં ગયો. તબ આપકે દર્શન કરિકેં પાછો આયો, સો દેખેતો વહ બટુઆ નાહી હે. પાછે વાનેં આયકેં શ્રીઆચાર્યજી સોં કહ્યો જો મહારાજ, તુમારે સેવકનને મેરો બટુઆ ચુરાય લીયો હે. તબ આપ કહે, જો હમારો સેવક હોયગો સો તેરો બટુઆ કાહેકોં લેઈ ગો? તેને જહાં ધર્યો હોય તહાં દેખિ લે. તબ વહ ફિરિ આયકેં દેખેતો સબરો છોંકર બટુઆનતેં ભર્યો હે! તબ ફેરિ વાને આયકેં શ્રીઆચાર્યજીસોં કહી જો મહારાજ, વહાં તો અનેક બટુઆ હે સો મેં કોનસો લેઉં? તબ આપ કહે જો તૂં અપને ઈષ્ટકોં પહચાનત નાંહી હે, તો આગે સેવા કહા કરેગો! તું જાય કેં દેખિ તો સહી. તબ ફેરિ વહ આયકે દેખે તો એકહી બટુઆ હે. તબ વા બટુઆકો લેકેં વો શ્રીવૃન્દાવનકોં ગયો. તબ ઉન સંત મહંતસોં સર્વ સમાચાર કહે. સો સુનીકેં સબરે આશ્ચર્ય કરન લાગે, ઓર કહે જો વહ ઈશ્વર હે. યહ ચરિત્ર આપ ભીતરકી બેઠકમેં દિખાએ. એસે અનેક ચરિત્ર દિખાએ હે. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી ભીતરકી બડી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨ જી : - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીમહાપ્રભુજીના ગોકુલ નિવાસની ક્ષણોમાં નીત્ય વચનામૃતનું સ્થળ છે. પરીક્ષા લેવા માટે આવેલા વૈરાગીને શ્રીમહાપ્રભુજીએ અનેક શાલીગ્રામના બટવા છોકરના વૃક્ષ ઉપર દેખાડયા હતા અને તે પોતાનો બટવો ઓળખી શક્યો નહીં. શ્રીમદ્ ભાગવત (૧૦ સ્કંધ પૂર્વાધ - અધ્યાય-૭ - શ્લોક-૩૫/૩૬)માં ભયભીત યશોદાજીને શ્રીઠાકોરજીએ જમ્હાઈના બહાને મુખ ખોલીને યશોદાજીને વિવિધ લોકના દર્શન કરાવ્યા હતા અને યશોદાજી ભ્રમમાં પડી ગયા કે આ હું શું જોઈ રહી છું? પછી યશોદાજીએ પોતાની જાતે એકાગ્ર કરી પુત્ર ભાવમાં પોતાને બાંધ્યો-જોડયો. અહીં વૈરાગી સાધુ સર્વ ભાવથી શાલીગ્રામની પૂજા કરતો હતો એટલા માટે અનેક શાલીગ્રામમાં પોતાના શાલીગ્રામને ઓળખી શક્યો નહીં. અગર એ વૈરાગી સાધુ પોતાના નીજી આત્મભાવથી સેવા કરતો, તો અવશ્ય ઓળખી લેતો. પુષ્ટિમાર્ગમાં પોતાના પ્રભુની સેવા-કથા ઈચ્છો તેમ કહો અને સાંભળો પરંતુ આપણે ત્યાં બિરાજમાન શ્રીઠાકોરજીને આત્મભાવથી ઓળખવા, નહીં તો વૈરાગી સાધુની જેમ ભટકી ના જવાય. આવી સાવધાન રહેવાની શિક્ષામાં આ બીજી (૨) બેઠકજી છે. ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – દેવગંધાર

બરનોં શ્રીવલ્લભ અવતાર ।
ગોકુલપતિ પ્રકટે ફિર ગોકુલ સકલ વિશ્વ આધાર ।।૧।।
સેવા ભજન બતાય નિજજનકો મેટ્યો યમ વ્યોહાર ।
કુંભનદાસ પ્રભુ ગિરિધર આયે દૈવી ઉતરેપાર ।।૨।।

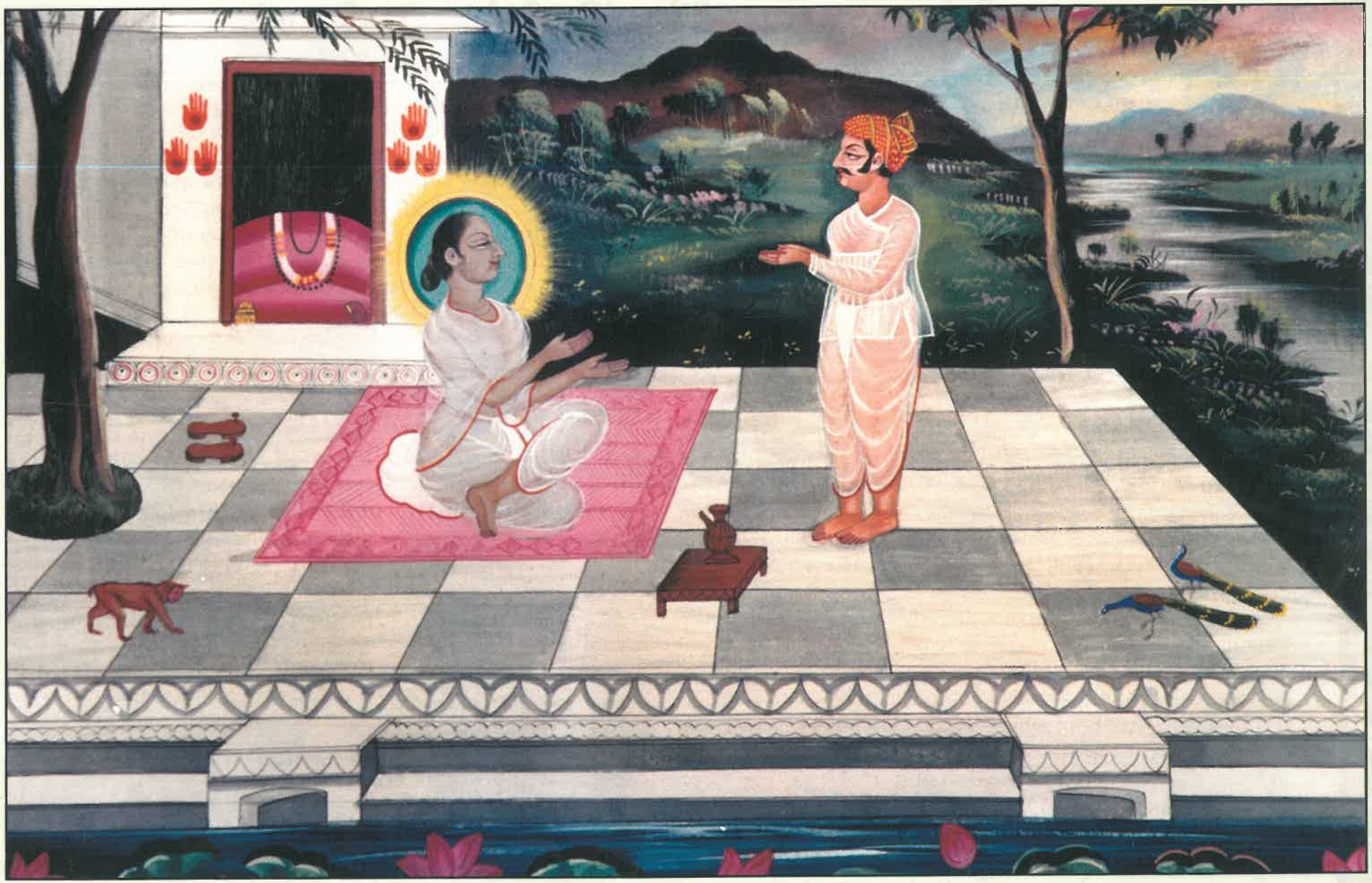

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨ જી : શ્રીભીતરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩જી : શ્રીશૈયામંદિરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

એક સમે શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ શૈયામંદિરકી બેઠકમેં પોઢે હતે. તહાંતાંઈ શ્રીદ્વારકાનાથજીકો મંદિર બન્યો ન હતો. તબ તહાં એકે યોગેશ્વર દ્વાપરયુગકો બેઠિકેં તપસ્યા કરત હતો. વાકી પર્ણકુટી ભૂમિકે ભીતર હતી. તબ વા યોગેશ્વરને નિકસીકેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં દ્વાપરયુગસોં બેઠિકે તપસ્યા કરત હોં, તાકો ફલ મોકોં આજ સિદ્ધ ભયો, જો મોકોં આપકે દર્શન ભએ. ઓર અબ ઈહાં સાત મંદિર બનેંગે ઓર શ્રીગોકુલ ફેરિ બસેગી, તાતેં મોકોં ઈહાંસોં કોઉ ઉઠાવે નાંહી, એસી આજ્ઞા કરો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો તુમકો ઈહાંતેં કોઉ ઉઠાવેગો નાંહી. તાપાછેં કેતેક દિન પિછેં શ્રીદ્વારકાનાથજીકો મંદિર બન્યો, તબ વા યોગેશ્વરકી કૂટી નીકસી, તબ શ્રીદ્વારકેશજીને વા યોગેશ્વરસોં કહી, જો અબ તુમ ઈહાંતે સરકિ જાઓ. તબ વા યોગેશ્વરને કહી જો મહારાજ, મોકોં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી આજ્ઞા હે જો તોકોં ઈહાંસોં કોઈ ઉઠાવેગો નાંહિ. તબ શ્રીદ્વારકેશજી મહારાજને કહી, જો અબતો તુમ ઈહાંતે સરકિ જાઓ. તબ વહ કુટી સોલહ હાથ નીચી ભૂમિમેં પ્રવેશ કરિ ગઈ. તબ તહાં શ્રીદ્વારકાનાથજીકો મંદિર બન્યો. તામેં શ્રીઠાકુરજી બીરાજે, પરંતુ તહાં નિત્ય રાજભોગ સરે પાછેં મહાપ્રસાદમેં ક્રમિ હોય જાયવે લગે. તબ શ્રીદ્વારકેશજી મહારાજને શ્રીગોકુલ નાથજીસોં પૂછી, તબ શ્રીગોકુલનાથજીને કહી, જો મેં શ્રીનાથજીસોં પૂછી કેં ઉત્તર દેઉંગો. તા પાછેં શ્રીગોકુલનાથજી શ્રીનાથદ્વાર પધારે, તબ રાજભોગ પીછેં શ્રીગોકુલનાથજી મહારાજ શૈયામંદિરકે દ્વાર પેં ઠાડે ભએ. તબ તહાં શ્રીનાથજીસોં સર્વ વૃત્તાંત કહ્યો. તબ જાંભાઈ લેકેં શ્રીનાથજીને આલસ સંયૂક્ત યહ વચન કહે જો (તસ્યેદં કર્મણાં ફલમ્) આ કર્મનું ફલ છે. પાછેં શ્રીનાથજી શૈયામંદિરમેં પોઢિવેકોં પધારે. સો શ્રીગોકુલનાથજીને શ્રીદ્વારકેશજીસોં સર્વ સમાચાર કહે. તાતેં કેતેક દિનતોં શ્રીદ્વારકાનાથજી શ્રીમથુરેશજીકે પાસ બિરાજે. યહ ચરિત્ર શૈયા મંદિર કી બેઠકમેં દિખાએ. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શૈયામંદિરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત. ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩જી : શ્રીશૈયામંદિરકી બેઠક - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

द्वापरे समनुप्राप्ते तृतीये युगपर्यये । (ભાગવત - ૧ સ્કંધ - ૪ અધ્યાય - ૧૪ શ્લોક) શ્રીવ્યાસજીએ પોતાની સમાધીમાં ભગવત્ ધર્મના દર્શન કર્યા હતા. જે ધર્મનું દર્શન કર્યું હતું. તે ભાગવત્ ધર્મ હતો. જેને ભાગવત ધર્મ કહીએ છીએ તે અનેક પ્રકારથી પુષ્ટિધર્મ સિદ્ધ થાય છે. જ્યારે શ્રીવ્યાસજીએ આ પુષ્ટિધર્મ રૂપ ભાગવતને પોતાના પુત્ર શુકદેવજીને સંભળાવવાની ચેષ્ટા કરી ત્યારે પોતાના શિષ્યોને 'બર્હાપીડં' શ્લોક ભણાવીને શ્રીશુકેદવજીની પાસે મોકલ્યા હતા. શુકદેવજીતો પોતાના પિતા વ્યાસજીની પાસે આવી ગયા. પરંતુ જે શિષ્યોને ભાગવત્ શ્રીવ્યાસજીએ ભણાવ્યું હતું, જેમાં 'બર્હાપીડં'ની ભાવના મુખ્ય હતી તે વ્યાસ શિષ્ય ભાગવત ધર્મના મુખ્ય ભાગવત્ સ્વરૂપ શ્રીગોકુલચંદ્રની લીલાઓને સમાધિસ્થ થઈને જોવાને માટે શ્રીગોકુલની ભૂમિમાં આવીને બિરાજ્યા. જ્યાં આવીને આ જમીન (ભૂમિ)માં સમાધી લગાવીને બેઠેલા ઋષિ બેઠા હતા અને જ્યાં શ્રીદ્વારકાધીશજીનું મંદિર જણાવ્યું છે.

શ્રીમહાપ્રભુજીના સમયે શ્રીદ્વારકાધીશજીનું મંદિરનું હોવું ઈતિહાસથી જુદુ દેખાઈ આવે છે. એમાં મૂલ કારણ એ છે કે શ્રીકૃષ્ણાવતારમાં શ્રીઠાકુરજીના મથુરા-ગમનની પછી ઉદ્ધવજી વ્રજમાં, વ્રજના જુદા-જુદા ગામમાં રહ્યા હતા અને પહેલા જ દિવસે ઉધ્ધવ વ્રજમાં આવ્યા હતા, ત્યારે ગોકુલમાં વ્રજગોપીઓની સાથે દ્વારકાનાથ શ્રીકૃષ્ણની વાતો કરી હતી. જે વાતો થઈ હતી તે શ્રીદ્વારકાનાથ કૃષ્ણની થઈ હતી. ત્યારથી આ સ્થળ દ્વારકાનાથના નામથી પ્રસિદ્ધ છે અને યોગેશ્વરે આ કથા સમાધીમાં સાંભળી છે. અહીં ગોપીઓએ કહ્યું છે, ''હે ઉદ્ધવ, હવે ગોવિંદ મથુરા-દ્વારકાથી જ્યારે પાછા ફરીને આવશે ત્યારે જ અમો એમને આ આંખોથી જોઈશું.'' अप्यायास्यति गोविन्दः स्वजनान् सकृदीक्षितुम् । (ભા. ૧૦ સ્કંધ - ૪૬ અધ્યાય - ૧૯ શ્લોક) આ ગોપીઓની ભાવનાથી આ ઋષિ અહીં સમાધી લગાવીને બેઠેલા છે. એમની અભિલાષા શ્રીમહાપ્રભુજીના સમયમાં પુરી થઈ. જ્યારે અહીંયા શ્રીગુસાંઈજીના સમયે શ્રીદ્વારકાનાથ બિરાજ્યા. શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીસ્વામિની ભાવથી યોગેશ્વર અને ગોપીઓનો મનોરથ પૂર્ણ કર્યો. ''જે વાસુદેવ કીયે તપ પૂરણ'' ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ : કેદારો

સુભગ સેજ પૌઢે શ્રીવલ્લભવર સંગ સુખ-પૌઢે શ્રીનવનીત પ્રિયા ॥
જ્યોં જસુમતિ સુખ નંદનંદન કો ત્યોં પ્રમુદિત મન લાઈહિયા ॥૧॥
હુલરાવત દુલરાવત ગાવત અંગુરિનિ અગ્ર દિખાઈ દિયા ॥
કહત ન બનત દેખત દ્રગનનિ સૌં દુ:ખ બિસરત સુખ હોઈ જીયા ॥૨॥
ડરત જાનિ બાલક સંગ પૌઢે હાવ-ભાવ ચિત ચાવ કિયા ॥
'પરમાનંદદાસ' પ્રભુ ગોપીજન સૌં જસુ ગાયો ઘોષ-તિયા ॥૩॥

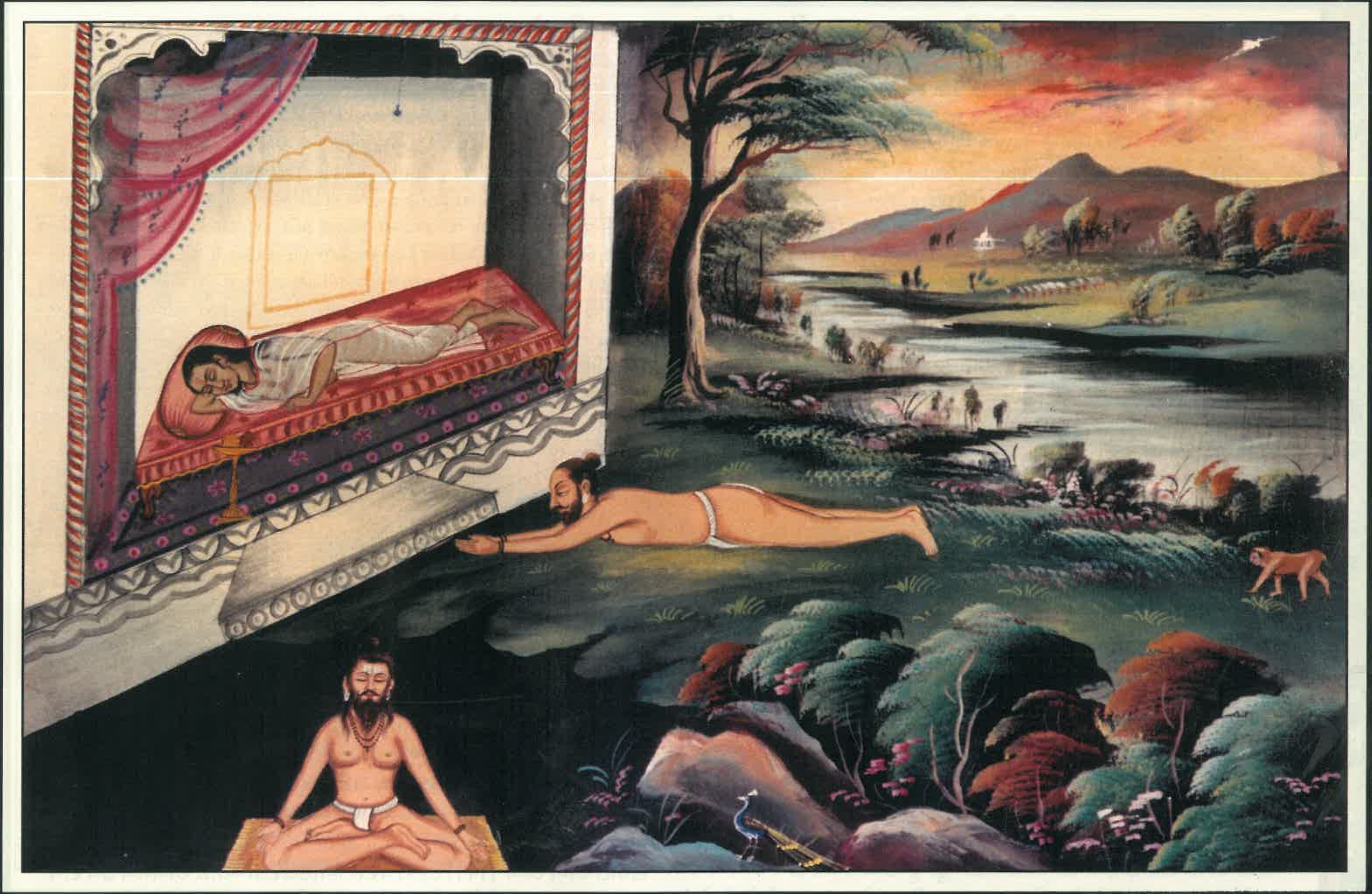

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩જી : શ્રીશૈયામંદિરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪થી : શ્રીવૃન્દાવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીવૃન્દાવનમેં બંસીબટકે પાસ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે. વહાં આપને યહ અલૌકિક ચરિત્ર દિખાયો, જો એક વૈષ્ણવ પ્રભુદાસ જલોટા ક્ષત્રી હતો, ઉનસોં શ્રીઆચાર્યજીને કહ્યો જો પ્રભુદાસ, સખડી મહાપ્રસાદ લેઉ. તબ પ્રભુદાસને કહી 'મહારાજ, મેં સ્નાન નાંહી કિયો હે. સખડી મહાપ્રસાદ કેસેં લેઉં?' તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ દોય શ્લોક પદ્મપુરાણકે વૃન્દાવન માહાત્મ્યકે કહે. 'વૃક્ષે વૃક્ષે વેણુધારી, પત્રે પત્રે ચતુર્ભુજઃ યત્ર વૃન્દાવનં તત્ર સ્નાનાસ્નાનકથા કુતઃ ॥ ૧ ॥ રજસો અપિ પુણ્યં જલં, જલાદપિ રજો વરમ્ ॥ યત્ર વૃન્દાવનં તત્ર, લક્ષ્યાલક્ષ્યકથા કુતઃ ॥ ૨ ॥' શ્રીવૃન્દાવનમેં એક એક વૃક્ષપેં વેણુદારી શ્રીનંદનંદન બીરાજે હે ઓર એક એક પાનમેં ચતુર્ભુજ યુગલ સ્વરૂપ બીરાજે હે. એસે શ્રીવૃન્દાવનમેં સ્નાન કીયો તોહુ ભલો, ન કીયો તોહુ કોઈ બાત નહિં. કયોં જો એ શ્રીવૃન્દાવનમેં, રજસેં જલ શ્રેષ્ઠ હે, ઓર જલતેં રજ શ્રેષ્ઠ હે. એક તેં એક અધિક હે. એસો શ્રીવૃન્દાવન સ્વરૂપાત્મક હે. એસે કહીકેં યા બેઠકમેં વૃન્દાવનકો સ્વરૂપ દિખાએ. સો વૃક્ષ વૃક્ષ પ્રતિ તથા પત્ર પત્ર પ્રતિ ભગવદ્ દર્શન ભયો. તબ પ્રભુદાસને મહાપ્રસાદ લિયો. ઓર દૂસરો અલૌકિક ચરિત્ર યહ દિખાયો સો કહતહે, જો એક ગોપાલદાસ ગોડિયા કરકેં કૃષ્ણચૈતન્યકો સેવક હતો. સો વહ ભક્તિમાર્ગીય હતો. વાને કૃષ્ણચૈતન્યસોં વિનંતી કરી જો મહારાજ મેરે માથે કછુ સેવા પધરાય દેઉ. તબ કૃષ્ણચૈતન્યને વાકે માથે શ્રીશાલીગ્રામજીકી સેવા પધરાય દઈ. તાકી વહ સેવા કીયો કરે, પરંતુ વાકે મનમેં બડો તાપ રહે જો મેં ઈનકોં સિંગાર કેસેં કરૂં, ઓર મુકટ કાછિની કેસેં ધરાઉં. ગુરૂનને જો સ્વરૂપ પધરાય દીયો તા ઉપરાંત દૂસરો સ્વરૂપ પધરાયો જાય નહીં. તબ વાને કૃષ્ણચૈતન્ય તેં ફેરી વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં સ્વરૂપ સેવા પધરાય દેઉ તો આછો. તબ કૃષ્ણચૈતન્ય તો ચૂપ હોય રહે. પાછેં કૃષ્ણચૈતન્ય શ્રીજગન્નાથરાયજીકે દર્શન કરવેકોં ગયે, તબ ગોપાલદાસકો બહુત તાપ જાનિકેં કૃષ્ણચૈતન્યને સ્વપ્નમેં કહ્યો જો મેરો સામર્થ્ય હોય સો મોસોં દીયો જાય. મેં તો ભગવત્ આજ્ઞાતેં માર્ગ ઉપદેશ દેત હું. ભગવત્સ્વરૂપકો સામર્થ્ય તો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનમેં હે, તાતેં વે પધારે તબ ઉનતેં વિનતી કરીયો. તેરો સર્વ મનોરથ વે પૂર્ણ કરેંગે. તબ વાને આયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં ગુરૂનનેં તો શ્રીશાલીગ્રામજીકી સેવા પધારાય દીનીહે, પરિ મેરે મનમેં ભાંતિ ભાંતિકે સિંગાર કરવેકો તાપ રહત હે, તાતેં ઓર દૂસરો સ્વરૂપ આપ પધરાય દેઉ. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો દૂસરો સ્વરૂપ કાહેકોં પધરાવત હે, જો તેરો સાચો ભાવ હોયગો તો યાહી મેં તે સ્વરૂપ પ્રગટ હોય ગો ઓર શાલીગ્રામજી પીઠકમેં રહેંગે. શ્રીઠાકુરજી સર્વ કરન સમર્થ હે. જેસો તેરો ભાવ હે તેસો સ્વરૂપ હોયગો. જેસી તેરી ઈચ્છા હોય તેસી હી તૂં ભાવના કરિયો. તેસો હી સવારે તોકોં દર્શન હોયગો. તબ વહ અપને ઘર આયકેં સોય રહ્યો. તબ સવારે વાકોં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી કૃપાતેં ઈચ્છાનુરૂપ દર્શન ભયો. તબ ઉન શ્રીઠાકુરજીકો નામ 'રાધા રમણ' ભયો, સો અબ વૃન્દાવનમેં બિરાજત હે. તા પાછેં ગોપાલદાસને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનતેં વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં ગુરૂઉપદેશ દેઉ, આપ તો સાક્ષાત પૂર્ણ પુરુષોત્તમ હો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો યાજન્મ મેં તો તું કૃષ્ણચૈતન્યકો સેવક હે, ઓર જનમાંતરમેં હમારે માર્ગ કો સંબંધ હોયગો. (શ્લોક) "જન્માંતરસહસ્ત્રેષુ તપોધ્યાનસમાધિભિઃ ॥ નરાણાં ક્ષીણપાપાનાં કૃષ્ણે ભક્તિઃ પ્રજાયતે ॥ ૧ ॥ સો તબ ફેરિ કાલાંતર કરિકેં, વાકો યા માર્ગ કો સંબંધ ભયો, તબ ગોપાલનાગા ઈનકો નામ ભયો. યહ ચરિત્ર આપ શ્રીવૃન્દાવનકી બેઠકમેં દિખાએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીવૃન્દાવનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪થી : શ્રીવૃન્દાવનકી બેઠક - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

જે સમયે રાસ થયો હતો અને યોગમાયાએ ભગવદ્આજ્ઞાથી વૃન્દાવનની રચના કરી હતી. '**योगमायामुपाश्रीत**' ત્યારે યોગમાયાએ વ્રજગોપીઓના સહજ ધર્મને વૃન્દાવનમાં વૃક્ષ રૂપે પ્રગટ કર્યા હતા. આ ગોપીઓના રોમ-રોમમાં શ્યામ છે. વૃન્દાવનમાં વૃક્ષોના પત્ર (પાન) જે છે તે વ્રજગોપીઓના રોમ છે. જ્યારે રાસલીલાના છ માસ પુરા થયા ત્યારે ગોપીઓ પોતાને ઘરે આવી. શ્રીકૃષ્ણ પણ પોતાને ઘરે આવ્યા. પરંતુ વૃન્દાવનમાં ગોપીઓનો સહજ ધર્મ અને મનને ત્યાંથી પાછા લઈને ગયા નથી અને જ્યાં છે ત્યાં સંભાળીને રાખ્યું. વૃન્દાવન આ ધર્મ અને મનને લઈને આત્મરમણ કરે છે. શ્રીકૃષ્ણાવતારથી લઈને આજ સુધી તેમાં કોઈ પરીવર્તન થયું નથી. આ લીલાનું સતત નિવાસ બતાવવાને માટે એક-એક પત્તા (પાન)માં ભગવત્ સ્વરૂપના દર્શન પ્રભુદાસ જલોટાને કરાવ્યા. આમ તો વૃન્દાવનમાં જોવાનું અને સમજવાનું ઘણું બધું છે. પણ અહીં સ્થાયી રૂપથી વૃન્દાવનમાં લીલા બિરાજમાન છે, આ વાત આપણાને બંસીબટ વૃન્દાવનની બેઠકજીથી સમજાય છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ : નટ

શ્રીમદ્ વલ્લભ રૂપ સુરંગે । અંગ અંગ પ્રતિ ભાવનકે ભૂષણ વૃન્દાવન સંપતિ અંગ અંગે ॥૧॥ દરસ પરસ ગિરિધરકી ન્યાંઈ એનમેન વ્રજરાજ ઉછંગે ।પદ્મનાભ દેખેં બનિ આવે સુધિરહી રાસ રસાલ ભૂવભંગે ॥૨॥

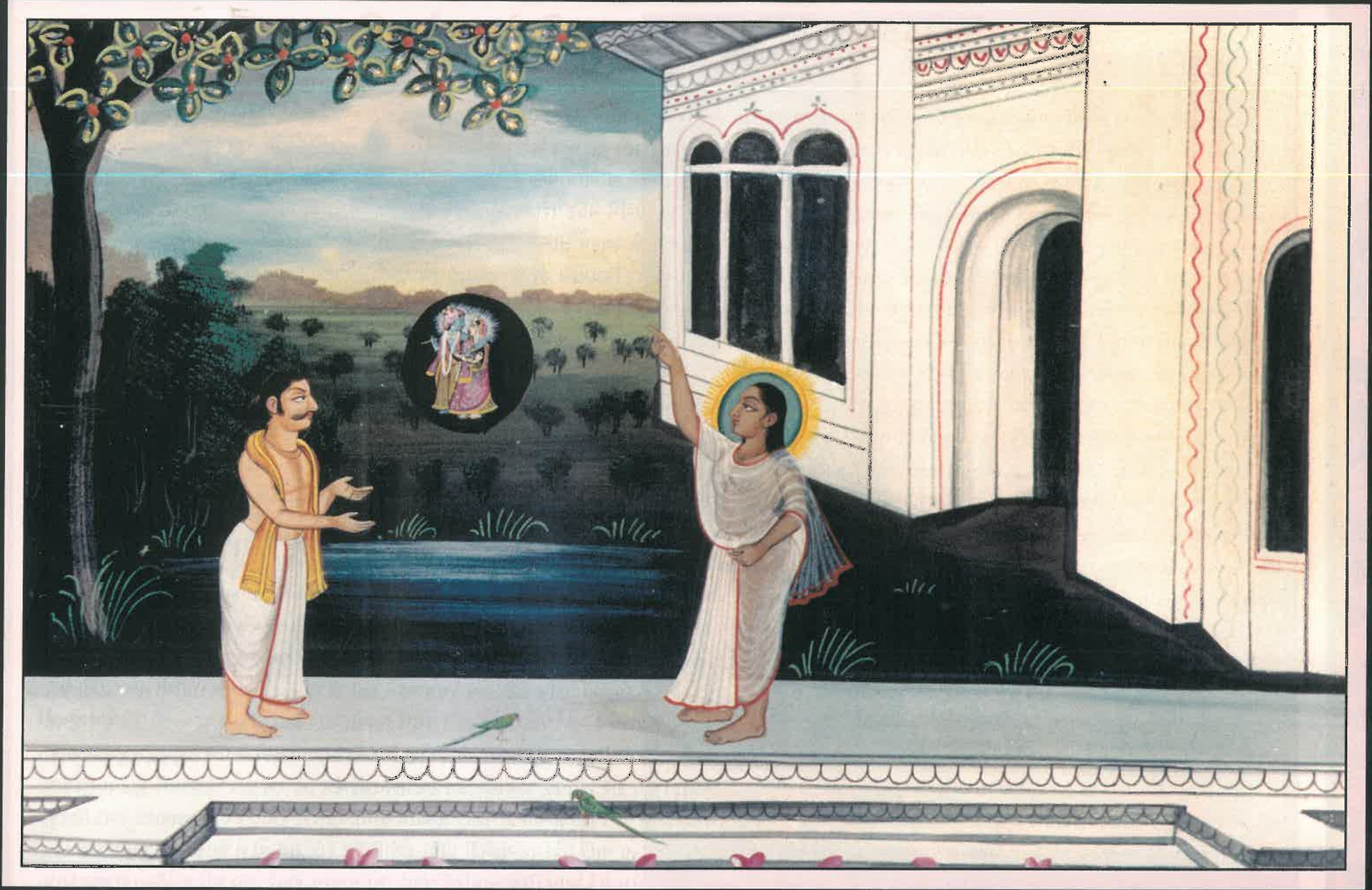

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪થી : શ્રીવૃન્દાવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫મી : શ્રીમથુરાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીમથુરાજીમેં વિશ્રાન્તઘાટકે ઉપર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે તહાં આપ બિરાજે હતે, તા સમય તહાં ઉપર બન હતો, ઓર વસ્તી તો ભૂતેશ્વરપેં હતી. તહાં સ્મશાનભૂમિ નજીક હતી તાતેં આપકો શ્રીભાગવતકો પાઠ કરતમેં ગ્લાની ઉપજી. તબ કમંડલુમેંતે જલ લેકેં કૃષ્ણદાસમેઘન કો દિયો ઓર આજ્ઞા કીએ જો જિતને મેં યહ જલ છિરક્યો જાયગો તિતનેમેં બસ્તી હોયગી. તબ કૃષ્ણદાસને વહ જલ અસકુંડાતેં લગાયકેં સૂર્યકુડતાંઇ છિરક્યો. તાતેં ઉતનેમેં બસ્તી બસી ગઈ. ઓર તત્કાલ સ્મશાનભૂમિ ધ્રૂવઘાટપેં જાય પડી. વા સમય રૂપસનાતન દર્શનકોં આએ હતે, વિનને શ્રીઆચાર્યજી કે સેવકનકોં દુર્બલ દેખિકેં કહ્યો જો મહારાજ, આપકો માર્ગ તો પુષ્ટિ હે ઓર યે સેવક દુર્બલ ક્યોં હે? તબ આપ કહે જો હમ તો ઇનકોં બહુત બરજે હતે જો તુમ યા માર્ગમેં મતિ પરો, પરંતુ ઇનને હમારો કહ્યો માન્યો નાંહી, તાકો ફલ યે ભોગત હે. યાકો આશય કૃષ્ણચૈતન્ય સમુઝે નાંહી. જો યામેં આપને સ્વરૂપ તથા માર્ગકો સ્વરૂપ તથા સેવકનકો સ્વરૂપ તીન્યો બાત દિખાઈ હે. સો યહ જો હમને મુખારવિંદસોં રાસપંચાધ્યાયીમેં વ્રજભક્તકો બરજે હે, જો તુમ પાછે ઘરકો જાવો સો ઇનને માન્યો નાંહી. તાકો ફલ સંયોગ ઓર વિપ્રયોગ સો યે ભોગતહે. જા સમય શ્રીઆચાર્યજી મથુરા પધારે હતે તા સમય એક આસુરીયંત્ર લિખિકેં કાજીને વિશ્રાન્તઘાટ ઉપર ધરિ રાખ્યો હતો. વહ એસોયંત્ર હતો જો વાકે નીચે હોઇ કેં હિંદુ નિકસે તાકી ચુટિયાં કટિ જાય ઓર ડાઢી હોય આવે, તાતેં મુસલમાન હોય જાય. સો એસેં ધર્મભ્રષ્ટ કરત હતે. તા સમય શ્રીઆચાર્યજી આપ વિશ્રાન્તઘાટ ઉપર સ્નાન કરનકોં પધારે હતે તો સમય પાંચ સાત વૈષ્ણવ આપકે સંગ હતે, ઓર દોયચાર વૈષ્ણવ કેશવભટ્ટકે સંગ હતે. સો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ સબ સેવકન સહિત સ્નાન કીએ. તબ કાહુ વૈષ્ણવકોં મ્લેચ્છકે યંત્રકો પરાભવ ભયો નાંહી. તા પાતેં સાત દીન તાંઇ મુક્તિક્ષેત્રકે ઉપર શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ. તહાં તાંઇ સબ હિંદૂનનેં સ્નાન કીએ, સો કાહકી ચુટિયાં કટી નાંહી. પાછેં જબ આપ મધુવનકો પધારિવે લગે, તબ વા સમય સબ મથુરિયા ચોબેનને મિલિકેં આપસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ યંત્ર વિશ્રાન્તઘાટકે ઉપર હે સો દૂરી કરીકેં આપ પધારો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો તુમ જાયકેં કાજીસોં કહો જો ગોકુલકે ફકીર કેહેત હે જો યા યંત્રકો વિશ્રાન્તઘાટપેંતેં ઉઠાય લેઉ. તબ ઉન ચોબેનને જાયકેં કાજીસોં કહી જો હમારે શ્રીઆચાર્યજી પધારેહે સો કેહેત હે જો યા તુમારે યંત્રકોં યહાંતે ઉઠાય ડારો. સો સુનકેં કાનજીને કહી જો યહ યંત્રતો યહાં પાદશાહને ધરાયો હે, સો જબ ઉનકો હુકમ આવેગો તબ યહ યંત્ર યહાંતે ઉઠેગો. તબ ઉન ચોબેનનેં સર્વ સમાચાર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુકોં કહિ સુનાએ. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને શ્રીહસ્તસોં એક યંત્ર લિખિકેં વાસુદેવદાસછકડાકોં તથા કેશવભટ્ટસોં આજ્ઞા કીએ, જો તુમ દિલ્લી જાઓ. દિલ્લી કે જિતને દરવાજે હે તિન સબનપેં એકએક યહ યંત્ર ધરિ આવો. તબ વાસુદેવદાસછકડા તથા કેશવ ભટ્ટ દિલ્લીકોં ચલે, સો દિલ્લી જાયકેં સબ દરવાજેનપેં યંત્રનકોં ધરિ દિએ. સો વા યંત્રકો યહ પ્રતાપ હતો, કીજો કોઈ મ્લેચ્છ ઉહાં હોય કેં નિકસે તાકી ચુટિયાં હોય જાય ઓર ડાઢી હોય સો ઉડિ જાય, તાતેં વો હિંદુ હોય જાય. તબ યા ભાંતિસોં કિતનેહુ મ્લેચ્છ હિંદુ હોય ગએ. તબ પાદશાહકો ખબરી ભઈ, તબ પાદશાહને હુકમ કિયો જો એસે યંત્રનકોં ઉહાંસો ઉઠાય ડારો. તબ પાદશાહકે મનુષ્ય યંત્ર ઉઠાયવે લગે, તબ વહયંત્ર કોઈ કે હાથ આવે નાંહી. તબ કાહુને કહી જો યંત્ર તુમારે હાથ આવેગો નાંહી, તબ વે મનુષ્ય પાછે ફિરિ ગએ. તબ પાદશાહને પૂછી જો યહ યંત્ર યહાં કોનને ધર્યો હે? તબ હલકારાનને કહી, જો મથુરાકે દોય ફકીર આએ હે સો યહ યંત્ર ઉનનેં ધર્યો હે. તબ ઇતનેમેં વાસુદેવદાસછકડા તથા કેશવભટ્ટ દોઉ જને આયકેં ઠાડે ભએ. તબ પાદશાહને કહી, જો યહ યંત્ર ઇહાંસોં ઉઠાય ડારો. તબ કેશવભટ્ટને કહી જો સાહિબ યહ યંત્ર ઇહાંસો તબ ઉઠેગો જબ મથુરાતેં વા યંત્રકો ઉઠાય મંગાવોગે, તબ એસી હમકોં હમારે ગુરૂ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી આજ્ઞા હે. તબ પાદશાહ અપને મનમેં ડરપ્યો, ઓર કહ્યો જો હમ વા યંત્રકો ઉઠાય મંગાવત હે. તાપાછેં પાદશાહને અપને હલકારા મથુરાકોં ભેજે સો વે હલકારા મથુરાસોં પત્ર લાએ તબ વાસુદેવદાસ છકડા ઓર કેશવભટ્ટ દિલ્લીકે દરવાજેનસોં વે યંત્ર ઉઠાયકેં મથુરાકોં ગએ, સો શ્રીમહાપ્રભુનકે પાસ આઇ કેં દંડોત કરિકેં સમાચાર કહે, સો સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ ચૂપ કરિ રહે. સો જબ દિલ્લી કે દરવાજેનસોં યંત્ર ઉઠે તબ સબ મ્લેચ્છનનેં ચુટિયાં મુંડવાય ડારી. તબ પાદશાહ બાહિર બાગકી સેલકોં નિકસ્યો. જબ વિશ્રાન્તઘાટકે ઉપરસોં યંત્ર ઉઠ્યો તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ સંધ્યા વંદનકો જલ લેકેં વિશ્રાન્તઘાટકે ઉપર છિરકે. તા સમય શ્રીમુખસોં આપ કહે જો આજ પાછેં કોઈ મ્લેચ્છ ઇહાં યંત્ર ધરેગો સો ઝુઠો પરોગો. તા પાછે ઉજાગર ચોબેકોં પ્રોહિતાઇ લિખિ દઇ. તબ વાકી આજ્ઞા લેકેં આપ વ્રજયાત્રા કરિવેકોં પધારે સો સંવત્ ૧૫૪૯ ભાદ્રપદ સુદી ૧૨ શરદ રૂતુમેં વિશ્રાન્તઘાટપેં સ્નાન કરિ કેં નેમ લેકેં આપ વિશ્રાન્તઘાટતેં પધારે. સો મધુવન પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી આપ વિશ્રાન્તઘાટકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ઓરહૂ અનેક ચરિત્ર કીએ હે. **॥ ઇતિશ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુકી શ્રીમથુરાજીમેં વિશ્રાન્તઘાટકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥** ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - પમી : શ્રીમથુરાજીકી

॥ કીર્તન ॥ **રાગ – રામકલી**

તિહારો દરસ મોહિ ભાવે શ્રીયમુનાજી ।।
શ્રીગોકુલ કે નિકટ બહત હૈ, લહરનકી છબિ આવે ।।૧।।
સુખદેની દુ:ખહરની શ્રીયમુનાજી, જે જન પ્રાત: ઉઠ ન્હાવે ।।
મદનમોહનજુકી ખરી પિયારી, પટરાની જુ કહાવે ।।૨।।
વૃંદાવનમેં રાસ રચ્યો હે, મોહન મુરલી બજાવે ।।
'સૂરદાસ' પ્રભુ તિહારે મિલન કો, વેદ વિમલ જસ ગાવે ।।૩।।

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫મી : શ્રીમથુરાજીકી ॥

મથુરા સૂર્ય પુત્રીનું મુખ્ય સ્થાન છે અને અહીં સૂર્યની મુખ્યતા છે - જ્યાં સૂર્યની મુખ્યતા હોય છે ત્યાં વૈદિક ધર્મનો સ્વીકાર કરવો જરૂરી છે. અહીં શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાનામાંથી સૂર્યવંશી તપસ્યાઓના તેજનો ઉપયોગ કર્યો છે.

सगरश्चक्रवर्त्यासीत् सागरो यत्सुतैः कृतः ।
यस्तालजङ्घान यवनाञ्छकान् हैहयबर्बरान् ।।५।।

नावधीद् गुरुवाक्येन चक्रे विकृतवेषिणः ।
मुण्डाञ्छमश्रुधरान कांश्चिन्मुक्तकेशार्धमुण्डितान् ।।६।।

(ભા.સ્કંધ ૯, અ.-૮, શ્લોક ૫-૬)

શ્રીમદ્ ભાગવતની અનુસાર સગર નામના રાજાના વંશજોએ પોતાના રાજ્યમાં આર્યધર્મથી વિપરીત રાજાઓને દેશથી બહાર કાઢીને એમને યવન આકૃતિમાં ફેરવી નાખ્યા. એવી રીતે શ્રીમહાપ્રભુજીએ ધાર્મિક લોકોનો વિરોધ કરવાવાળા યવનોની આકૃતિ, રહેણી-કરણી અને સ્વભાવ બદલી નાખ્યા. જેવી રીતે રસખાન, તાજ, ધોંધી, નેહા ઢીમર વગેરે પરીવર્તીત (બદલાયેલા) સ્વરૂપ છે. ॥卐॥

કીર્તન સંગતી — રાગ - કેદારો

શ્રીમદાચાર્ય ચરણ નખ ચિન્હો ધ્યાન ઉરમેં સદા રહત જિનકો ।
કટત સબ તિમિર મહાદુષ્ટ કલિકાલ કે ભક્તિરસ ગૂઢ દ્રઢ હોત તિનકે ।।૧।।
જંત્ર ઓર મંત્ર મહાતંત્ર બહુભાંતિ કે આસુર ઓર સુરનકો ડર ન જિનકે ।
રહત નિરપેક્ષ અપેક્ષ નહિ કાહુકી ભજન આનંદ મેં ગિને ન કિનકે ।।૨।।
છાંડ ઈનકો સદા ઓરકો જે ભજે તે પરે સંસાર માંહિ ભ્રમકે ।
ધારમન એક શ્રીવલ્લભાધીશ પદ કરન મનકામના હોત જિનકે ।।૩।।
મત્ત ઉનમત્ત સો ફિરત અભિમાન મેં જન્મ ખોયો વૃથા રાત દિન કે ।
કહત શ્રુતિ સાર નિરધાર નિશ્ચય કરી સર્વદા શરણ રઘુનાથ જિનકે ।।૪।।

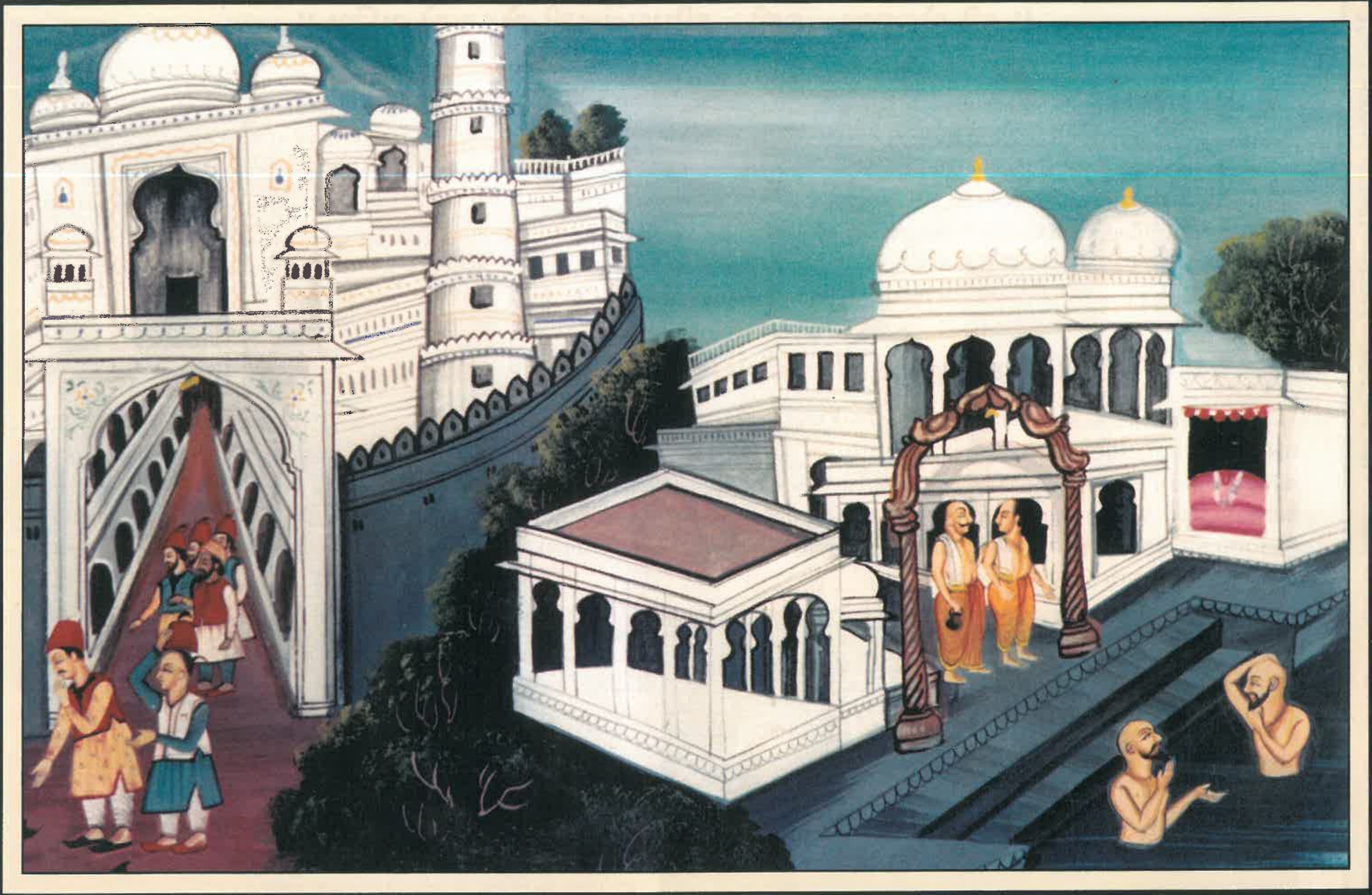

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫મી : શ્રીમથુરાજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬ઠ્ઠી : શ્રીમધુવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રી મધુવનમેં મધુવનીયાઠાકુર વ્રજાનાભકે સ્થપિત હે, તિનકે દર્શન કરિકેં માધવકુંડ કૃષ્ણકુંડકે ઉપર કદંબકે નીચે આયકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ બીરાજે. તહાં સાત દિનલોં શ્રીભાગવતકી પારાયણ કીએ. તબ મધુવનિયાઠાકુર નિત્ય કથા સુનિવેકોં પધારતે. સો એક દિન એક પંડા સ્નાન કરિકેં સેવા કરિવેકે લીયે મંદિરમેં ગયો, તબ તહાં મંદિરમેં દેખે તો શ્રીઠાકુરજી નહીં હેં. તબ વહ પંડા અપને મનમેં કલેશ કરન લાગ્યો, તબ દોયપ્રહર પીછેં મંદિરમેં વા પંડાકોં શ્રીઠાકુરજીકો દર્શન ભયો. તબ પંડાનનેં પૂછી જો મહારાજ, તુમ કહાં પધારે હતે? તબ શ્રીઠાકુરજી કહે, જો યહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ પધારે હેં, સો શ્રીભાગવતકી પારાયણ કરતહેં, તહાં સુનિવેકોં ગયો હતો. સો તાતેં તુમ બડે સવારે પૂજા કરીવો કરો. તબ વા દિનસોં વે પંડા બડે સવારે ઉઠિકેં પૂજા કરિ લેતો. સો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ સાત દિનલોં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કિયે તહાં તાંઈ મધુવનિયા ઠાકુર નિત્ય પધારે. જા સમય શ્રીઆચાર્યજી આપ વ્રજયાત્રા કરિવે પધારે. તા સમય ઇતનેં વૈષ્ણવ આપકે સંગ હતે, તિનકે નામ. (૧) વાસુદેવદાસ છકડા (૨) યાદવેંદ્રદાસ કુંભાર (૩) ગોવિંદદુબે સાંચોરા બ્રાહ્મણ (૪) માધવભટ્ટ કાશ્મીરી (૫) સુરદાસજી (૬) પરમાનંદ દાસજી ઇતને વૈષ્ણવ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકે સંગ વ્રજયાત્રા કરિવે ગયે હતે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કી શ્રીમધુવનકી બેઠક કો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬ઠ્ઠી : શ્રીમધુવનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

મધુવનમાં શ્રીઠાકોરજી સ્વયં કથા સાંભળવા માટે પધારતા હતા. આપની સાથે આપશ્રીના છ સેવક પણ હતા. ''मदभक्ता यत्र गायंते तत्र तिस्थामी नारद ।'' (ગીતા) મારા ભક્ત જ્યાં મારા ગુણાનુવાદ ગાય છે. હું ત્યાં બેસીને સાંભળું છું. પરંતુ અહીં તો ગુણગાન કરવાવાળા સાક્ષાત શ્રીપૂર્ણપુરુષોત્તમ શ્રીમહાપ્રભુજી છે. તો અહીં ભક્તોની દ્વારા ગુણગાનની સંગતી કેવી ? જ્યારે શ્રીમહાપ્રભુજીને પોતાની પાસે બોલાવવાને માટે શ્રીઠાકોરજીએ બે વખત આજ્ઞા કરી, ત્યારે શ્રીમહાપ્રભુજીએ તે બે આજ્ઞા માની નહીં. આમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાની વાત કહી છે, આજ્ઞા ના માનવામાં કોઈ પશ્ચાતાપની વાત નથી. 'સેવકોહં ન ચાન્યથા' બધુ મળીને હું મારા પ્રભુનો સેવક છું. આ સેવક ભાવથી જ્યારે ભાગવત કહ્યું છે, ત્યારે આપ શ્રીઠાકોરજી કથા સાંભળવા બેઠા છે.

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

પ્રકટે કૃષ્ણાનન દ્વિજરૂપ ||
માધવ માસ કૃષ્ણ એકાદશી આયે અગ્નિ સ્વરુપ ||૧||
દૈવીજીવ ઉદ્ધારણ કારણ આનંદમય રસરૂપ ||
વલ્લભપ્રભુ ગિરિધર પ્રભુ દોઉ તેઈ એઈ એઈ તેઈ એક સ્વરુપ ||૨||

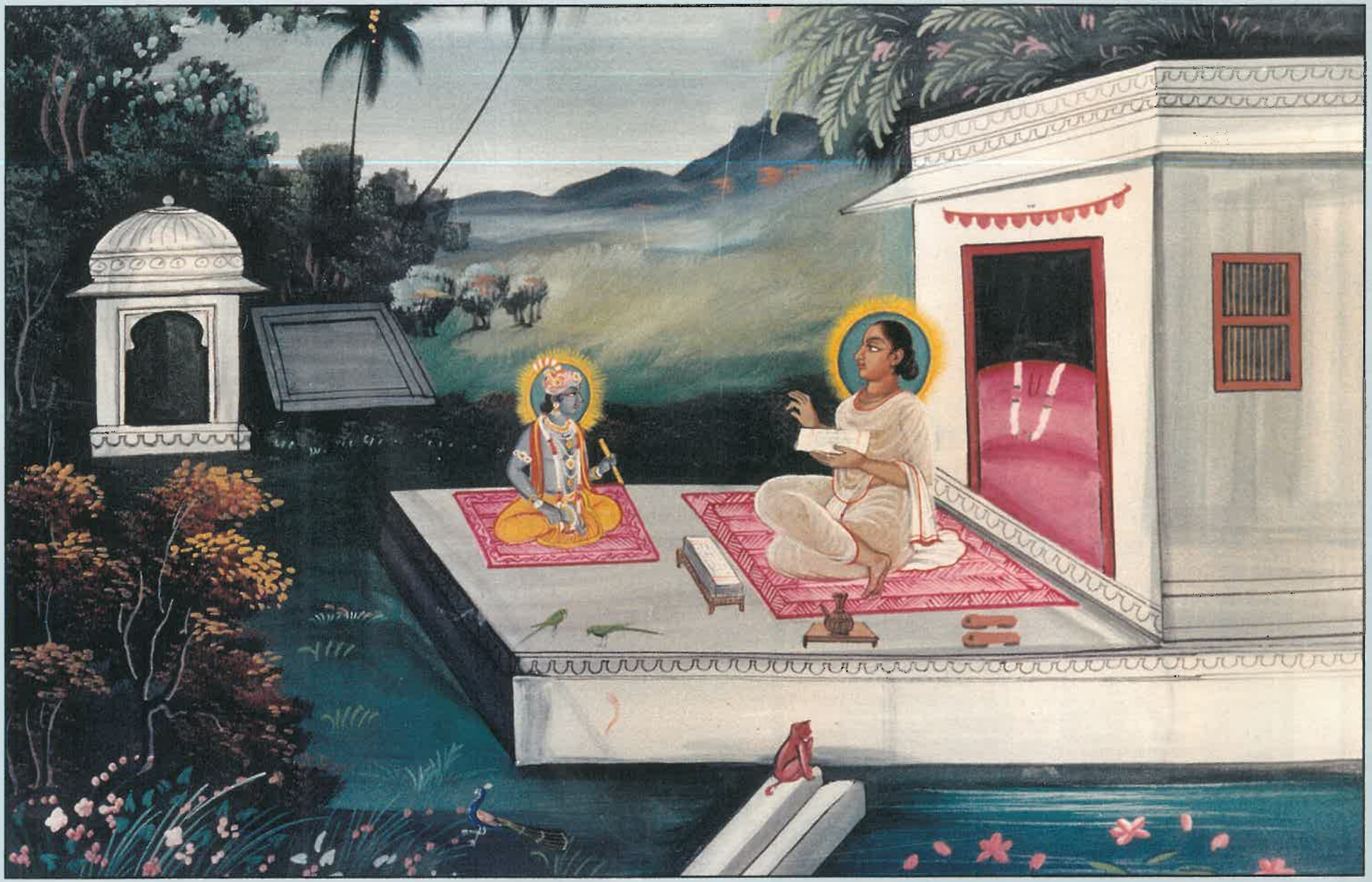

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬ઠ્ઠી : શ્રીમધુવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭મી : શ્રીકમોદવનકી બેઠકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મધુવનસોં તાલવન પધાયે, તહાં તાલવનકે કુંડમેં સ્નાન કરિકેં તાલવનકી પરિક્રમા કિયે. તહાં કોઈ ભગવત્સ્વરૂપ ન હતો તાતેં તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કિયે નાંહી. તહાં આપને કારિકા હી કિયે. તામેં કો શ્લોક : (બલભદ્રસ્ય બોધાય ભગવદ્વચનેન હિ ॥ સ્વધર્માઃ સકલા એવ બલભદ્રેનિરુપિતાઃ (૧) લોકાનાં ચ પ્રતીત્યર્થં તેન બોધેન કારણં) તહાંતે આગેં કમોદવનમેં બેઠક હે. તહાં કૂંડકે ઉપર શ્યામતમાલકે નીચે તીન દિનલોં આપ શ્રી આચાર્યજી બિરાજે, ઓર પારાયણ કરી. તહાં કૃષ્ણદાસ મેઘનને પૂછી જો મહારાજ, યા બનકો નામ કમોદવન કયોં હે? તબ આપ આજ્ઞા કિયે જો સામવેદમેં કથા હે, જહાં વ્રજકો માહાત્મ્ય કહ્યો હે. તામેં કહ્યો હે જો એક સમય શ્રીઠાકુરજી ઓર શ્રીસ્વામીનીજી યા બનમેં પધારે હતે. તા સમય શરદ ચાંદનીકો પ્રકાશ બહુત હતો, તબ શ્રીસ્વામિનીજીને કહી જો યહાં કમોદ ઓર કમોદિનીકો બન સિદ્ધ હોય તો આછો. તબ કુમુદા ઓર કમોદિની દોય સહચરી હે, તિનકોં આપ શ્રીઠાકુરજી આજ્ઞા કીએ, જો યહાં દોય કુંડ સિદ્ધ કરો. તબ કુમુદ - કમોદિનીને કમોદકુંડ સિદ્ધ કીયો, તાકી રક્ષાકોં વિન સહચરીનકોં આજ્ઞા કીએ. તાતેં યા બનકો નામ કમોદબન હે. - તબ ઓર વૈષ્ણવનનેં મિલિકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનસોં વિનતી કરી, જો મહારાજ કમોદ ઓર કમોદિનીકો દર્શન આપકે સંગ ન હોયગો તો કબ હોયગો? તબ આપ દોય ઘડી તાંઈ સબ વૈષ્ણવનકો દિવ્ય ચક્ષુ દિયે. તબ કમોદ ઓર કમોદિની સહીત જલસ્નાનકી લીલાકો, મેહેલનકો દર્શન કરાએ. તબ બહુત ભાવ કરિકેં વૈષ્ણવ વિવસ હોય રહે. શરીરકો અનુસંધાન રહ્યો નાંહી. તબ આપને મનમેં વિચારી જો યે લીલામેં પ્રવેશ હોઈ જાયગેં. તાતેં લીલાકો તિરોધાન કીયો. તહાંતે આપ આગે પધારે. સો શાંતન કુંડ તથા ગંધર્વ કુંડમેં સ્નાન કરિ બહુલાવન પધારે. યહ ચારિત્ર આપ કમોદવનકી બેઠકમેં દિખાએ.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીકમોદવનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭મી : શ્રીકમોદવનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં આપે પોતાના સેવકોને દિવ્ય દષ્ટિનું દાન આપીને અહીંની ગુપ્ત લીલાના પ્રગટ દર્શન કરાવ્યા. ખરા સેવક એજ હોય છે જેમને ઈશ્વરનું આપેલું સ્વીકાર નથી હોતું અને ગુરુનું આપેલુ જ સ્વીકાર હોય છે. ગુણ, ધર્મ અને ઐશ્વર્ય ગુરુ આશીર્વાદમાં આપે તો તે લેવું જોઈએ. ઈશ્વર આપે તો લેવું જોઈએ નહીં. જેમના હૃદયમાં ગુરુની મોટાઈ છે. શ્રીઠાકોરજી એમને ત્યાં લેવા માટે આવે છે. આ વાતને સત્ય સિદ્ધ કરવાને માટે ક્યારે-ક્યારે ગુરુ દિવ્ય દષ્ટિ આપે છે. એવી રીતે સંપ્રદાયમાં શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીગુસાંઈજી દ્વારા આપવામાં આવેલા ઘણા બધા ઉદાહરણ છે. ॥ 卐 ॥

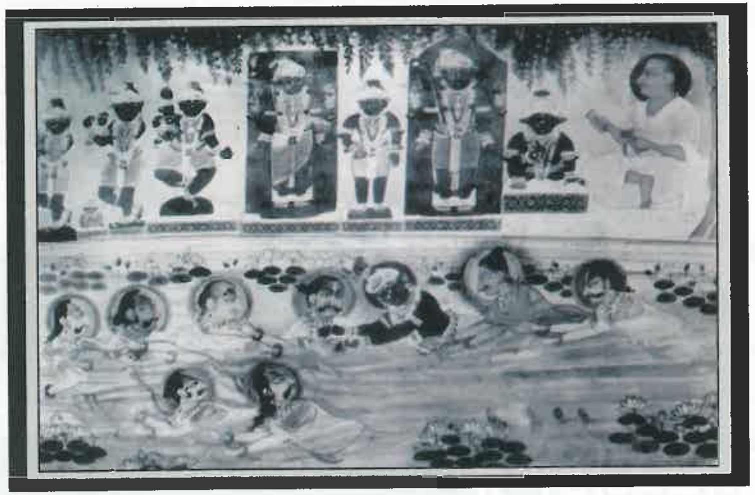

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – હમીર

હેલી નવનિકુંજ લીલારસ પુરીત શ્રીવલ્લભ તન મન મોરે ॥
અંગઅંગ વિપિન છબિ નિધાન ઘન દામિન દૂતિ ફલફલ પ્રતી દોરે ॥૧॥
કરત પ્રવેશ વિરહ વન્હી સુત ભૂતલ બહોત ઈકઠોર ॥
પદ્મનાભ મથુરેશ વિચારત લક્ષ્મણભટ સુત ઓરે ॥૨॥

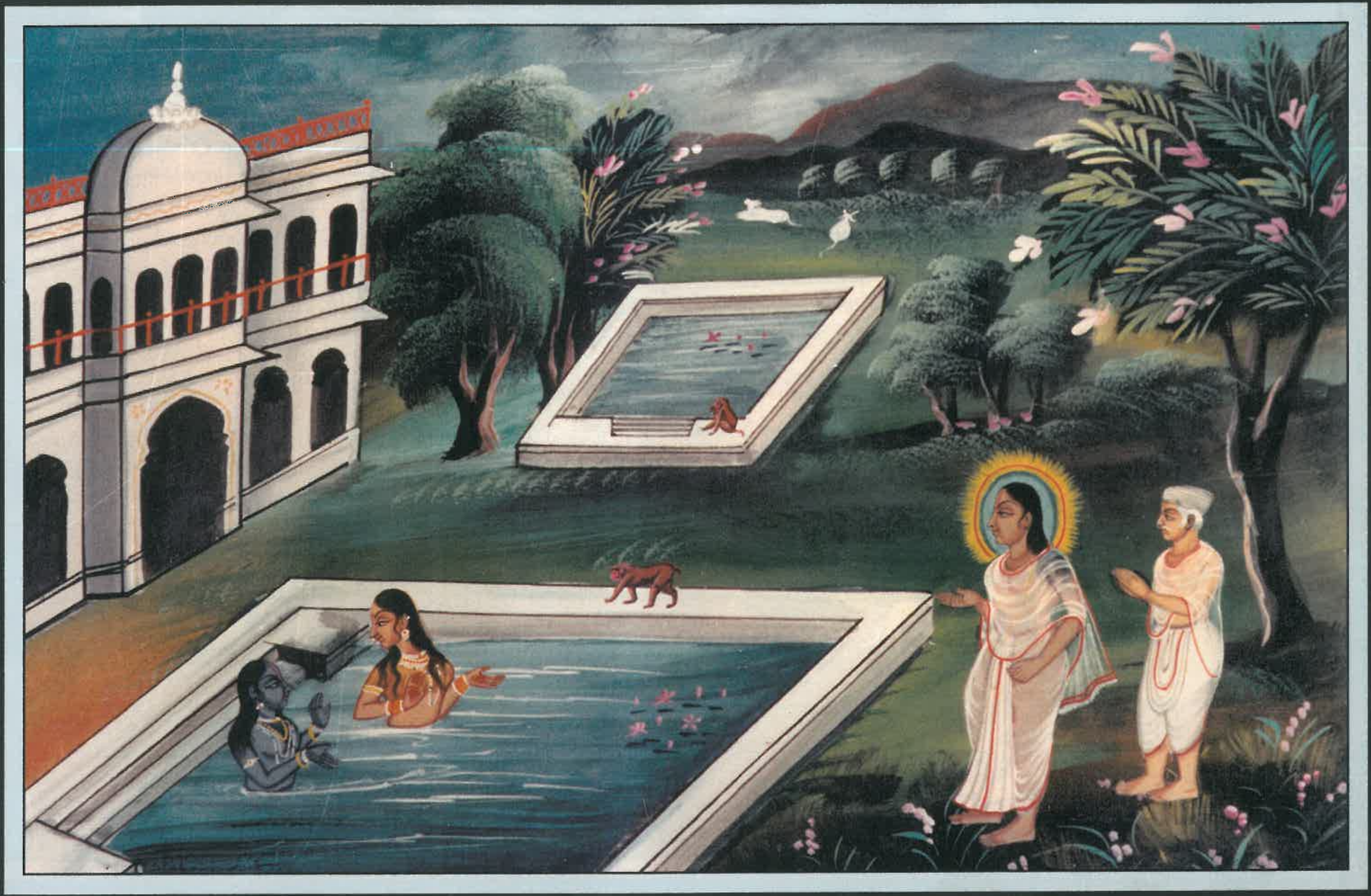

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭મી : શ્રીકમોદવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮મી : શ્રીબહુલાબનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

બહુલાબનમેં કૃષ્ણકુંડકે ઉપર ઉત્તર દિશામેં બડકે વૃક્ષ નીચે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી બિરાજે. તહાં બેઠક કહે, તહાં તીન દિનલોં આપ બિરાજે ઓર શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ. તબ ઉહાંકે બ્રાહ્મણનનેં વિનતી કરી જો મહારાજ, ઇહાંકો હાકિમ યવન હે સો બહુલા ગાયકી પૂજા કરિવે દેત નાંહી. વો તો કહત હે જો યહ ગાય હોય તો હમારે આગેં દાના ઘાસ ખાય તો સુખેન તુમ પૂજા કરો. તબ આપ કહે જો હાંહાં, ઘાસ દાના ખાયગી. તબ શ્રીઆચાર્યજીને હાકિમ કો બુલવાયો. આપ ઘાસ દાના મંગવાયકે વા બહુલાગાયકે આગે ધરે, તબ વહ ઘાસ દાના ખાયવે લગી. વહ હાકિમ દેખિકે આશ્ચર્યવત્ હોય રહ્યો. તબ દંડવત્ કરિકેં કહી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં મોકોં સેવક કરો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો તુમને ગાયકી સેવા પૂજા બંધ કરી હે સો છોડી દેઉ. તબ તુમારો અંગિકાર આગિલે જન્મમેં હોયગો. તબ હાકિમને ગાયકી પૂજાકી છુટ્ટી કરી દઇ. તબ સબ કોઈ ગાયકી પૂજ કરિવે લગે. તા પાછેં વહ યવન બહુત વર્ષ તાંઇ જીયો. પાછેં જબ મર્યો તબ રાવલકે પાસ ગોપાલપુર ગામ હે તામેં યકોં જન્મ મલ્હાકે ઘરમેં ભયો. તબ વાકો અંગિકાર શ્રીગુસાંઇજી દ્વારા ભયો. તબ મેહાઢીંમર વાકો નામ ભાયે, સો યાકી વાર્તા શ્રીગુસાંઇજીકે સેવકમેં લિખિ હેં. પાછેં તહાંતે આગે પધારે, સો તોસગામ હોય કે જિખિન ગામમેં શ્રીબલદેવજી કો દર્શન કીએ, સિંગાર કીએ. તહાં એક રાત્રી બિરાજે. દમલા સોં આજ્ઞા કીએ જો યે શ્રીબલદેવજી પ્રાચીન હે, જો ઇનહીને શંખચૂડકો માર્યો હે, તાતેં યા ગામકો નામ જિખિન ગામ હે. પાછેં દૂસરે દિન શ્રીઆચાર્યજી મુખરાઈ હોય કે શ્રીકુંડ પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી આપ બહુલાવનકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીબહુલાવનકી બેઠકકો ચારિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮મી : શ્રીબહુલાબનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આપશ્રીએ બહુલાવનમાં ત્રણ દિવસનું શ્રીમદ્ ભાગવત્ પારાયણ કર્યું છે અને મુગલ-બાદશાહએ આપનાથી પ્રભાવિત થઈને ગાયની પૂજા-આરાધનાનો પ્રતિબંધ હટાવ્યો હતો. જે રાજા ગાય-અગ્નિ (હવન) અને બ્રાહ્મણની ઉપર દ્વેષ રાખે છે તેનો સમૂળગો નાશ થઈ જાય છે. શ્રીમદ્ ભાગવત દશમ સ્કંધમાં કંસની દ્વારા શ્રીકૃષ્ણ જન્મની પછી આ પ્રતિબંધ લગાવ્યો હતો. કંસનો સમૂળગો નાશ થવામાં આ દોષ કારણ હતું.

શ્રીઆચાર્યજી એ ત્રણ દિવસના ભાગવત પારાયણની આ મુખ્ય વાતો જ્યારે યવન સુધી પહોંચી ત્યારે તેનો વિચાર બદલાઈ ગયો. અહીં શ્રીઆચાર્યજી સર્વ સમર્થ સ્વરૂપ છે. (આગલા જન્મમાં આ યવન - મેહાઢીમર થયો - વિશેષ એમની વાર્તામાં વાંચો). ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

કલિમેં જીવન વલ્લભ પ્રગટે ॥
ગતિ ન હુતી જેક હું અધમન કી અબ સબ પાપકટે ॥૧॥
કરી જો કૃપા ધરકેં કર મસ્તક કીને અપને દાસ ॥
યે સાક્ષાત્ પૂર્ણપુરુષોત્તમ દાસરસિક ભલી આસ ॥૨॥

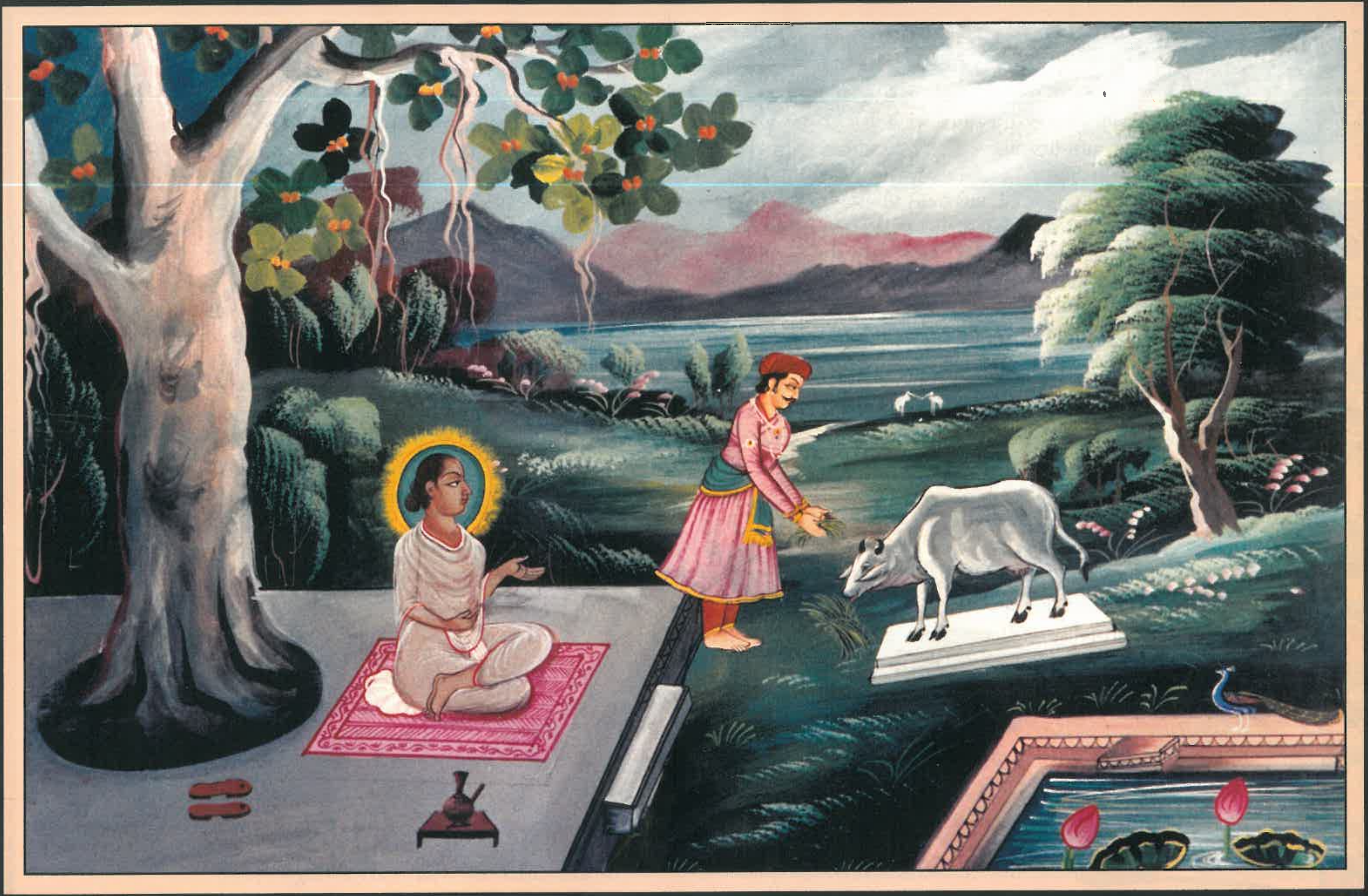

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮મી : શ્રીબહુલાબનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૯ મી : શ્રીરાધાકૃષ્ણકુંડકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીરાધાકુંડમેં શ્રીસ્વામિનીજીકે મહેલ હે. તહાં છોંકરકે વૃક્ષકે નીચે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે, તહાં એક માસ પર્યંત આપ બિરાજે. તાકે નિકટ શ્યામતમાલકે નીચે આપકી બેઠકકે પાસ શ્રીગુસાંઇજીકી હુ બેઠક હે. તહાં છોંકરકે નીચે પ્રાતઃકાલકે સમય શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે હતે, તા સમય શ્રીનાથજી ઓર શ્રીસ્વામિનીજી બાંહ જોટી કીયે શ્રીગિરિરાજ કે શિખર પેં પધારે, સો શ્રીઆચાર્યજી આપ જાને. તાસોં આપકો નામ શ્રીગુસાંઇજી શ્રીસર્વોત્તમજીમેં કહે હે 'શ્રીકૃષ્ણહાર્દવિત' આપ શ્રીનાથજીકો અભિપ્રાય જાને હે. તબ શ્રીકુંડ હોય કેં આપ શ્રીનાથજીકે પાસ પધારે. તબ અંતરંગ સેવક શ્રીનાથજીકે સંગ હે તિનકો દર્શન વૈષ્ણવનકોં ભયો. તબ વે મૂર્છિત હોય રહે. પાછેં ઉહાંતે શ્રીઆચાર્યજી આપ તિસરે દિન પધારો, સો શ્રીઠાકુરજીકી તથા શ્રીસ્વામિનીજીકી આજ્ઞા ભઈ. સો સબરો વૃત્તાંત દામોદરદાસતેં કહ્યો, જો મોકોં ભગવદ્ આજ્ઞા એસી ભઈ હે. તા પાછેં કમંડલકો જલ લેકેં સબ વૈષ્ણવનકે ઉપર છિરકે, તબ સબનકી મૂર્છા મિટિ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ શ્રીરાધાકુંડ, કૃષ્ણકુંડ ઓર આઠ દિશાનમેં જો આઠો સખીનકો આઠ કુંડ હે તામે સ્નાન કીએ. તિનમેં એક કુંડ શ્રીસ્વામિનીજીને તથા એક કુંડ શ્રીઠાકુરજી ખોદે હે. કૃષ્ણકુંડ હે સો તો શ્રીઠાકુરજીને વેણુસોં ખોદ્યો હે ઓર રાધાકુંડ હે સો શ્રીસ્વામિનીજીને નખનસોં ખોધો હે. તામેં અસાધારણ જલ ભયો. તાકે ભીતર શ્રીસ્વામિનીજીકો નિકુંજ હે. તામેં રત્નજડિત મેહેલ હે. તહાં સદૈવ આપ શ્રીસ્વામિનીજી રમણ કરત હે. સો શ્રીગુસાંઇજીકી બેઠકકે ચરિત્રમેં વિસ્તારસોં લિખે હે. ઓર આઠ દિશાનમેં જો આઠ સખીનકે કુંડ કહે, તાકે નામ કહે હે - ચંદ્રભાગાકુંડ, ચંપકલતાકુંડ, ચંદ્રાવલીકુંડ, લલિતાકુંડ, વિશાખાકુંડ, બહુલાકુંડ સંધ્યાવલીકુંડ, ઓર ચિત્રાકુંડ. ઈન સબનમેં શ્રીમહાપ્રભુજી આપ સ્નાન કરિકેં આગે કુસુમોખરિકું પધારે. તહાં કુસુમોખરિમેં સ્નાન કીએ. જહાં ઉદ્વવજી ગુલ્મલતા હોયકેં રહે હે તહાં ઉદ્વજીસોં આપકો સમાગમ ભયો. તબ ઉદ્વજીને વિનતી કરી જો મહારાજ, ભ્રમરગીતકી શ્રીસુબોધિનીજી મોકોં સુનાવો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો એક શ્લોક કહુંગો, સો શ્લોક (ભુજમગુરૂસુગન્ધં મૂર્ધન્યધાસ્યત્કદાનું શ્રીભાગવત સ્કં. ૧૦ અ. ૪૭ શ્લોક ૨૧) યે ચતુર્થપાદકો અર્થ કરત કરત તીન પ્રહર ભએ, તહાં તાંઈ આપ ઠાડેહી રહે. શરીરકો અનુસંધાન કછૂ રહ્યો નાંહી. તબ ઉદ્વવજીને વિનતી કરી જો મહારાજ, ચતુર્થપાદકો અર્થ મોકોં અવધારણ હોય ગયો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો હમને તો એક શ્લોકકો સંકલ્પ કીયો હે. તિતનો કહેગેં, તુમસોં જિતનો ધારણ હોય તિતનો કરો. તબ આપને બારહ પ્રહરમેં એક શ્લોકકો અર્થ કહ્યો. તબ તાંઈ સબ ભગવદીયનકો મહા આનંદ ભયો. ક્ષુધા પ્યાસ કછૂ બાધા કરી નાંહી. તાપાછેં આપ નારદકુંડ મેં સ્નાન કરિ ગ્વાલપોખરમેં સ્નાન કરિકેં માનસીગંગા ચક્રતીર્થકે નીચે આયકેં બિરાજે. યહ ચરિત્ર આપ શ્રીરાધાકુંડકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીરાધાકુંડકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૯ મી : શ્રીરાધાકૃષ્ણકુંડકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીઆચાર્યજી અહીં એક મહીના સુધી બિરાજ્યા છે. પોતાના ઘરમાં બધાનું મન વધારે લાગે છે. શ્રીમહાપ્રભુજી આપ સ્વયં શ્રીસ્વામિનીજી સ્વરૂપ છે. શ્રી સ્વામિનીજીના નિર્ગુણ યુથવાળા ભક્તોની લીલા સ્થલી છે. અષ્ટસખીઓની લીલામાં નીત્ય સ્થિતી છે. અષ્ટ સખીઓ આપની પરિકર છે. શ્રીઠાકુરજી, શ્રીસ્વામિનીજી સહીત ગલબાંહ ધરાવીને ગોવર્ધન શિખરે પધારીને આપને દર્શન આપતા. આ શ્રીરાધા કુંડ શ્રીસ્વામિનીજીની દિવ્ય લીલાઓનું મુખ્ય સ્થાન છે. અહીંથી આપ ઉદ્ધવ કુંડ પધાર્યા અને ઉદ્ધવજીને મળ્યા. ઉદ્ધવજી અહીં રહીને દરરોજ (પ્રતિદિન) ભાગવત સાંભળે છે. અહીં ઉધ્ધવજી એક પારાયણ શ્રીભાગવતનું પુરા એક વર્ષમાં સાંભળે છે. ઉદ્ધવજીએ શ્રીકૃષ્ણની આજ્ઞાથી વ્રજમાં આવીને વ્રજરજ અને લતા-ઔષધિઓમાં પોતાનો નિવાસ માંગ્યો હતો. આજે પણ ઉદ્ધવજી નારદકુંડ અને કુસુમ સરોવર ઉપર બિરાજે છે. આચાર્યશ્રીએ અહીં કુસુમ સરોવર ઉપર ઉદ્ધવજીને ભ્રમર ગીતની સુબોધિનીજી સંભળાવી હતી અને તે ૧૨ (બાર) પ્રહર સુધી સંભળાવી હતી. ગણીતની અનુસાર એ બાર પ્રહર છ મહિનાની બરોબર છે.

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - નટ

જોંપે શ્રીવલ્લભ ધરતે ન રૂપ । અર્થ શ્રીભાગવતકો કહિ સકતો કો પતિત પરતે સબ કૂપ ।।૧।।
અધ ગજ વનવપુ વસન ન પાવહ નામ સુનત મૃગભૂપ ।। વિષ્ણુદાસ ચરણન છાયાતક અકુલાનો ભવ ભૂપ ।।૨।।

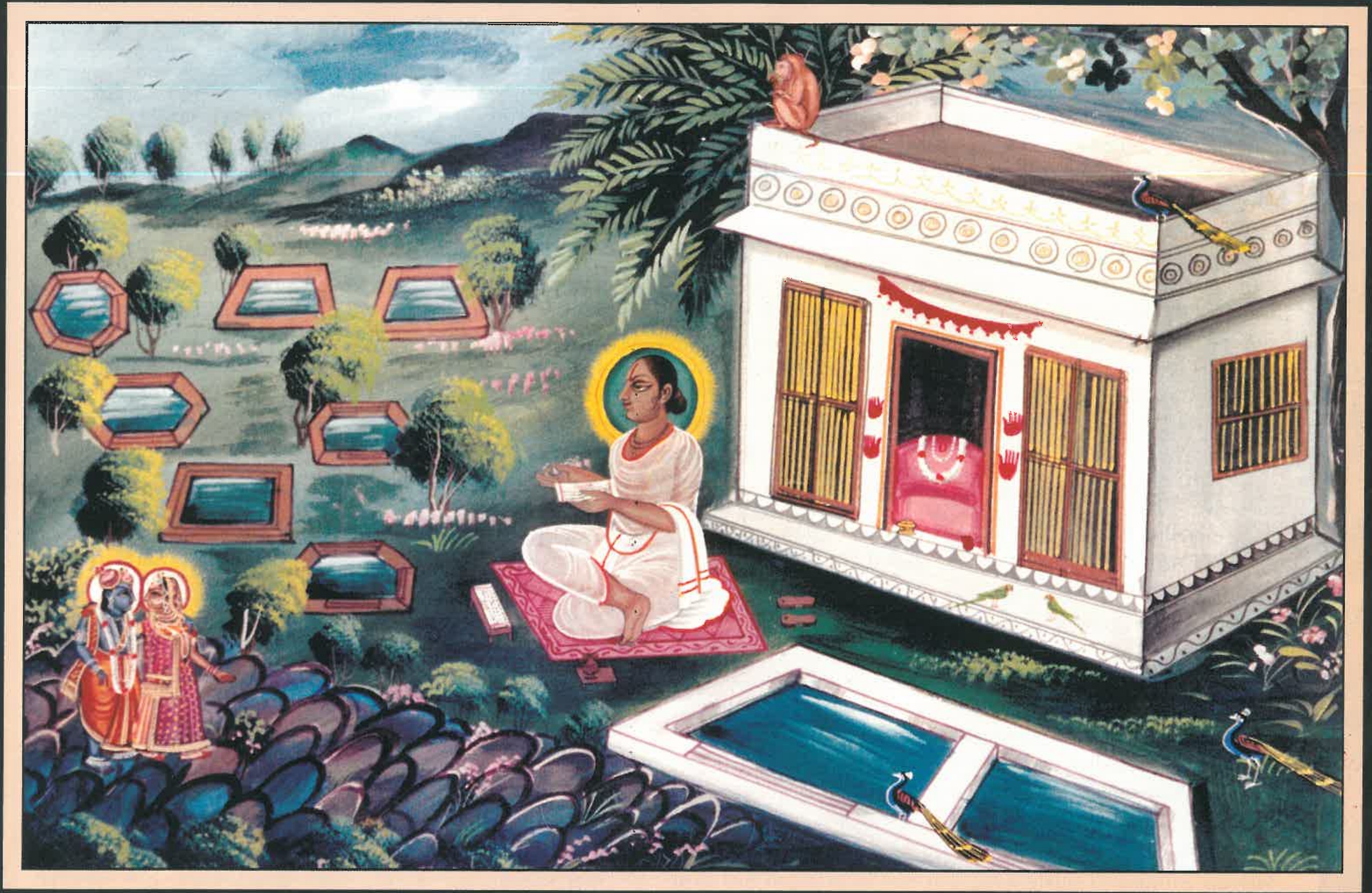

॥ શ્રી બેઠકજી - ૯ મી : શ્રીરાધાકૃષ્ણકુંડકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૦મી : શ્રીમાનસીગંગાકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

માનસીગંગાકે ઉપર આપકી બેઠક હે, તહાં સાતદિન તાંઈ આપ બિરાજે, શ્રીભાગવતકી પારાયણ કીએ. તહાં કૃષ્ણચૈતન્યકી ભંજન કરિવેકી બેઠક હે. તહાં કૃષ્ણચૈતન્ય છે મહિના સોં બેઠે હતે. ઓર યહ સંકલ્પ કિયો હતો જો સવા લક્ષ ભગવન્નામ લેનો, તા પાછેં સંભાષણ કરનો. સો ભગવન્નામ સવા લક્ષ પૂરે નાંહી. ભયે હતે. તા સમય કાહુને કહી જો યહાં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ પધારે હે. તબ યહ સુનકેં કૃષ્ણચૈતન્યને ઉઠીકેં શ્રીઆચાર્યજીકો સાષ્ટાંગ દંડવત કરી. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો તુમકો ઈહાં કિતને દિન ભએ હે? તબ કૃષ્ણચૈતન્યને કહ્યો જો હમકો ઈહાં છે મહિના ભએ હે. માનસીગંગામેં સ્નાન કરતે, સો યહ પુરાણમેં કહ્યો હે, જો માનસીગંગા દૂધમય હે સો તાકો દર્શન હોઇગો તબ સ્નાન કરિકેં શ્રીજગન્નાથરાય દેવકોં જાઉંગો. આજ રાત્રમેં મોસોં માનસીગંગાને કહ્યો હે જો આજ રાત્રમેં શ્રીઆચાર્યજી આપ પધારેંગે. તબ તેરો સર્વ મનોરથ સિદ્ધિ કરેંગે. તબ આપ કહે જો આજ તુમારો સર્વ મનોરથ પૂર્ણ હોયગો. એસેં કહિકેં કમંડલુકો જલ લેકેં આપને સબ વૈષ્ણવનકે નેત્રનપેં છિરક્યો. તબ દિવ્ય ચક્ષુ ભએ. તબ સબનકોં માનસીગંગા કો સ્વરૂપ આધિદૈવિક દૂગ્ધમય દર્શન ભયો. સબ વૈષ્ણવ દર્શન કરિકેં સ્નાન કીએ. તબ સબનકે મનમેં આવિર્ભાવ ભયો, સો દોય ઘડી રાત્રસોં લગાયકેં આઠઘડી દિન ચઢ્યો તબલોં સબનકોં એસો દર્શન ભયો. તાપાછેં ઉનકે નેત્રનમેંતેં લીલાકો તિરોધાન કીએ. ઓર જબ તાંઇ આપ શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ, તબતાંઇ ચક્રેશ્વર મહાદેવજી નિત્ય કથા સુનિવેકો આવતે. તહા મહાદેવજીકો મુખિયા હતો. વહ નિત્ય પૂજા કરતો, વાકોં નિત્ય સાક્ષાત્ દર્શન હોતો. એકદિન વાકોં મધ્યાહ્ન પર્યંત દર્શન નાંહી ભયો. પાછેં મધ્યાહ્ન ઉપરાંત જબ શ્રીભાગવતકી પારાયણ પૂર્ણ ભઈ તબ શ્રીમહાદેવજી અપને દેવાલયમેં આએ, તબ વાકું દર્શન ભયો. તબ વા બ્રાહ્મણને પૂજા કરી ઓર પૂછી જો મહારાજ, અબતાંઇ આપ કહાં ગયે હતે? તબ શ્રીમહાદેવજી કહે જો હમ નિત્ય શ્રીમહાપ્રભુજીકે પાસ કથા સુનિવેકોં જાત હે. સો જબ હમ આવેં તબ તુમ પૂજા કિયો કરો. સો એક માસ તાંઇ આપ શ્રીમહાપ્રભુજી વહાં બિરાજે. તહાં તાંઇ યમુનાવતા તથા કિલોલકુંડ અડીંગમેં આપ સ્નાન કરિ આવતે. અબ શ્રીગોવર્ધનમેં બ્રહ્મકુંડ, રિણમોચન, પાપમોચન, ધર્મરોચન, ગોરોચન, નિવર્તકુંડ, ઈતને કુંડનમેં સ્નાન કરિકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ પરાસોલી પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને માનસીગંગાકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ.

॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીમાનસીગંગાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૦મી : શ્રીમાનસીગંગાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

માનસી ગંગા બેઠકજીના બે પ્રસંગ છે. એક તો નામ જપમાં લીન શ્રીચૈતન્ય મહાપ્રભુને માનસીગંગાના દિવ્યરૂપ દર્શન કરાવ્યા. ચૈતન્ય મહાપ્રભુ નામ જપવામાં જ્યાં જ્યાં લીન થઈ જતા હતા, પરંતુ નામ જપ તો ત્યારે કરવા જોઈએ જ્યારે હાથમાં સેવા ના હોય. અગર સેવા કરવાનો અવસર નથી ત્યારે તે સમયમાં નામ જપ કરવા. આ વાત સુદ્રઢ કરવાને માટે માનસી ગંગા દૂધથી ભરેલી છે તેવું બતાવ્યું. બીજા પ્રસંગમાં ચક્રેશ્વર મહાદેવ આપની કથા સાંભળતા હતા. યદ્યપી શ્રીમદ્ ભાગવત શુકદેવજીનું રૂપ ધારણ કરીને ભગવાન શંકરે જે કહી હતી, પરંતુ તે જ્ઞાન કથા હતી. આચાર્યશ્રીએ જ્યારે પણ જે કથા કહી છે, તે ભક્તિની કથા કહી છે. શ્રીમદ્ ભાગવત્ મહાત્મ્યમાં જ્ઞાન વૈરાગ્યની કથામાં તેમનું દુઃખ દૂર થઈ ગયું. જ્યારે વ્યક્તિનો સ્વાર્થ પુરો થઈ જાય છે, ત્યાર પછી તેને ધર્મની સાથે કોઈ લેવા દેવા હોતુ નથી. જ્ઞાન, વૈરાગ્યની ‘મા’ ભક્તિને ભાગવત સાંભળવાથી આનંદ પ્રગટ થયો અને એ આનંદની કોઈ સીમા હોતી નથી. ભગવાન શંકર આ ભક્તિમાં કથાના આનંદમાં પોતાની પૂજા કરવાની પૂજારીને ના કહી દીધી કે કથાની પછી અમારી પૂજા કરી જજે. આચાર્યશ્રીએ કહ્યું છે, ‘‘સોવાચાં કથાનાંવા યશ્યાશક્તિદ્રઢાભવેત્’’. આ ભાગવત ધર્મના શ્રીકૃષ્ણ જેમનું વર્ણન શ્રીમહાપ્રભુજી કરી રહ્યા છે એ શ્રીઠાકુરજી આજ શીવની વિષદ્ પ્રાર્થનાથી પ્રગટયા છે. આ આપણા જ પ્રભુ છે અને પોતાની લગતી કથા છે. એટલા માટે પૂજા કરવાથી દૂર રહે છે. जगाम सत्रिनयनस्तीरं क्षीरपयोनिधेः ।।१९।। (ભાગવત - ૧૦ સ્કંધ - પૂર્વાર્ઘ - ૧ અધ્યાય - ૧૯

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – ભૈરવ

જપ તપ તીરથ નેમ ધરમ વ્રત, મેરે શ્રીવલ્લભ પ્રભુજીકો નામ ।।
સુમિરૌં મન રસન અહર્નિસ રહોં, દુરિત કટૈ સુધરે સબ કામ ।।૧।।
હ્દૈ બસેં જસોદા સુત કે પદ, લીલા સહિત સકલ સુખ ધામ ।।
‘રસિક’ યહિ નિરધાર કિયો હૈ, સાધન તજિ ભજિ આઠોં યામ ।।૨।।

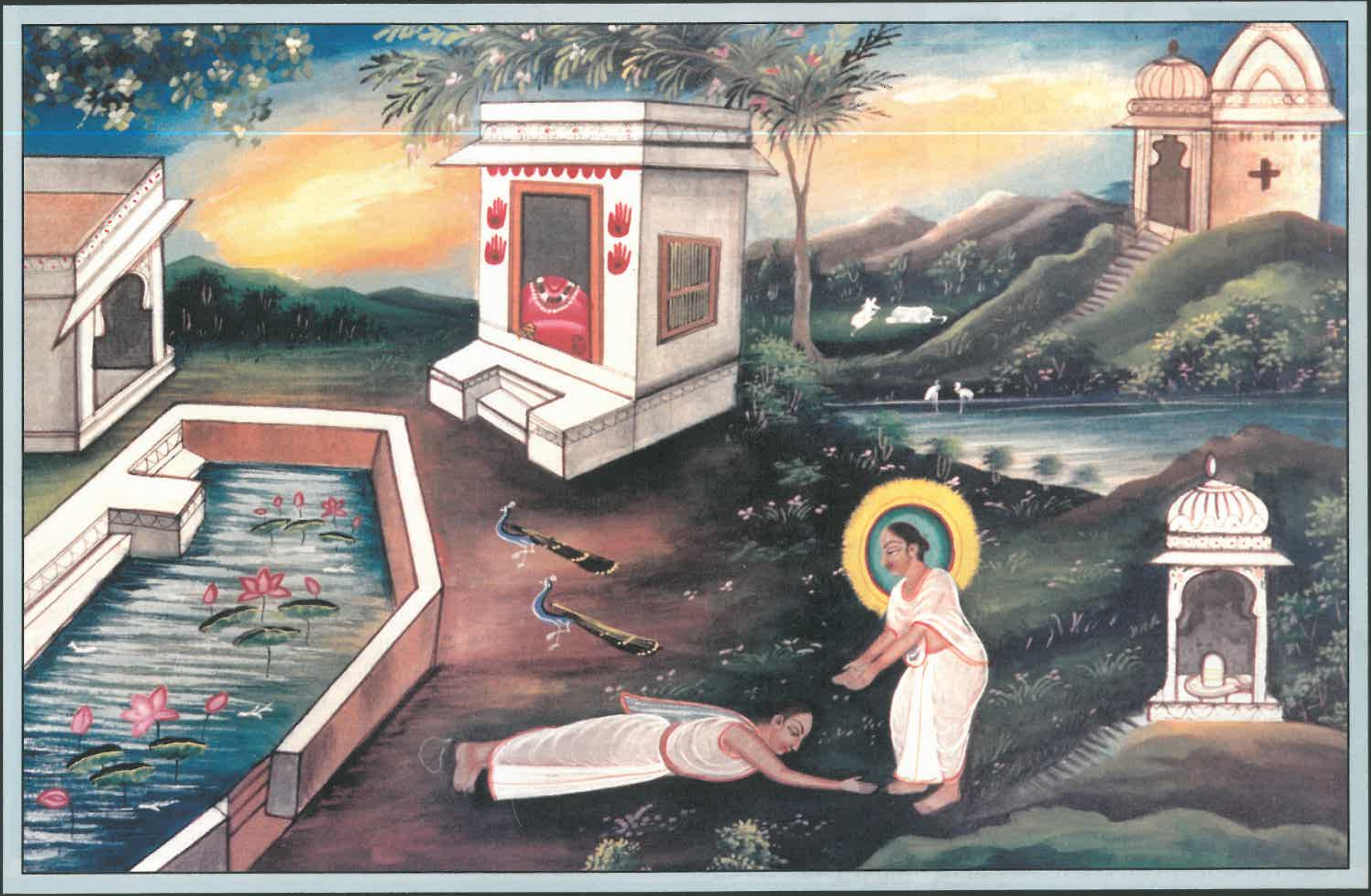

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૦મી : શ્રીમાનસીગંગાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૧ મી : શ્રીપરાસોલી (શ્રીચંદ્રસરોવર) કી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

પરસોલીમેં બંસીબટકે રાસકે દર્શન આપ કીએ. તહાં ચંદ્રસરોવરમેં ચંદ્રકુપમેં સ્નાન કીએ. ચંદ્રસરોવરસોં નેક દૂરી છોંકરકે નીચે આપકીં બેઠક હે, તહાં આપ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ શ્રીભાગવતકો પારાયણ કિયે. સાત દિન બિરાજે ઓર ભગવદીયનકો રાસ લીલાકે દર્શન કરવાયે. તહાં એક વૈષ્ણવને આપસોં વિનતી કરી જો મહારાજ. શ્રીગિરિરાજજીકે દર્શન સાક્ષાત કેસેં હોય? તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો શ્રીગિરિરાજજીકી એક દિનમે તીન પરિક્મા કરે, બિચમેં કહું બેઠે નાંહિ, તબ શ્રીગિરિરાજજી નિજ સ્વરૂપકો સાક્ષાત્ દર્શન દેઈ. તબ વહ વૈષ્ણવ શ્રીઆચાર્યશ્રીમહાપ્રભુનકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં ગયો. સો વાને શ્રીગિરિરાજજીકી તીન પરિક્મા કરી. તબ વાને પ્રથમ તો એક શ્વેત ભુજંગ (સર્પ) દેખ્યો. તબ અસગુન (અપશુકન) જાનિકેં એક ઘડી-તાંઇ ઠાડો રહ્યો. તા પાછેં આગે ચલ્યો, સો પુછરીકી ઓર એક ગ્વાલિયા મિલ્યો. વાને કહી જો અરે બેરાગી તુ આગે મતિ જાય. આગે તો સિંઘ ઠાડો હે. તબ વાકે ચિત્તકો ભય ભયો. તબ વાને શ્રીઆચાર્યજી કે સ્વરૂપકો ચિંતન મનમેં કિયો. તબ વહ સિંઘ અંતર્ધ્યાન હોય ગયો. તા પાછેં સુંદર શિલાકે પાસ એક ગાય ઠાડી દેખી. તાકી પરિક્મા કરિકેં તત્કાલ વો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકે આગે આય ઠાડો ભયો, ઓર શ્રીઆચાર્યજીકોં દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકી આજ્ઞાતેં શ્રીગિરિરાજકી તીન પરિક્મા કરિ આયો, ઓર મોકોં શ્રીગિરિરાજકો સાક્ષાત્ દર્શન ભયો. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો વેદમેં શ્રીગિરિરાજકે પાંચ પ્રકારહે સ્વરૂપકો વર્ણન કિયો હે. તામેં એક તો ગૌર ભુજંગ સ્વરૂપ, એક ગ્વાલ સ્વરૂપ, એક સિંઘ સ્વરૂપ, એક ગાય સ્વરૂપ, ઓર એક સ્થુળ ભએ હે. એસે પાંચ સ્વરૂપ હે. જબ તું યહાંતેં ચલ્યો તબ પ્રથમ તો તેને એક ભુજંગ દેખ્યો. તબ અસગુન જાનિકેં ઠાડો ભયો. પાછેં તેને ગ્વાલ દેખ્યો, પાછેં એક સિંઘ દેખ્યો, પાછેં એક ગાયકો દર્શન ભયો. તેને મેરી આજ્ઞાસોં શ્રીગિરિરાજકી તીન પરિક્મા કરી તાસોં તોકોં શ્રીગિરિરાજકે ચાર્યો સ્વરૂપનકો દર્શન ભયો. ઓર યહ સ્થૂલ સ્વરૂપકો દર્શન તો સબ કોઈ કરે હે. એસે કહિકે મુસિકાયકેં આપ ચુપ કરિ રહે. પાછેં આપ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીએ જો દમલા, શ્રીભગવાન સાક્ષાત્ દર્શન દેય ઓર જ્ઞાન હોય સો યહ ભગવત્ઈચ્છા જાનિયે. તા પાછેં દિવારીકો ઉત્સવ જાનિકેં સુંદર શિલાસોં વિજય કીએ, સો આપ 'પેંઠો' ગામ પધારે. તહાં શ્રીનારાયણને તપસ્યા કરી હે, તબ વ્રજલીલામેં પ્રવેશ ભયો હે. તહાં લક્ષ્મીકુપ હે. તહાં શ્રીલક્ષ્મીજીને તપસ્યા કરી હે, તામેં આપ સ્નાન કીયે. સો યહ કથા સામવેદમેં હે. તા પાછેં તહાં તે ''આન્યોર'' પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી પરાસોલી (ચંદ્રસરોવર) કી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. **॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીપરાસોલીકી (ચંદ્રસરોવર) બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥**

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૧ મી : શ્રીપરાસોલીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં આપશ્રીએ સાત દિવસની કથા કરી છે. કહેવાય છે કે શ્રીમહાપ્રભુજીના ભાગવતના સાત દિવસ જીવના સાત આવરણ નિવૃત્તિના સૂચક છે. રાજા પરીક્ષિતને જીવતા રહેવાને માટે સાત દિવસ હતા. એટલા માટે શુકદેવજીએ સાત દિવસ કથા સંભળાવી. પરંતુ અહીં શ્રીમહાપ્રભુજીના દ્વારા એક એક દિવસ, એક-એક આવરણ ભંગ કરવાનો પ્રયાસ છે. સાત આવરણ ભંગ થવાથી જીવ પ્રત્યક્ષ લીલાનો અધિકારી બને છે. सत्पावरणभङ्गाय सत्पाहं समवर्तयत् । (સ્કં. પુ. વૈષ્ણવખંડ - ભા. મ. અ. ૩, શ્લોક ૨૬) વૈષ્ણવોને રાસલીલાના દર્શન કરાવ્યા, આ ચંદ્રસરોવર આદિ વૃન્દાવન છે. આદિનો અર્થ સારસ્વત કલ્પ - એ કલ્પમાં જે વૃન્દાવન હતું, તે વૃન્દાવન આ સ્થળ પર છે. આચાર્યશ્રીએ પ્રથમ વૃન્દાવનમાં થયેલા રાસના દર્શન કરાવ્યા. સારસ્વત કલ્પના રાસમાં અને આ રાસમાં કોઈ તફાવત નથી. એનું ચંદ્રસરોવર રૂપ વૃન્દાવન જ પ્રમાણ છે. આ વૃન્દાવન ફરીથી નંદાલયની લીલા જોવાને માટે પ્રગટ થયું છે. આમ તો એ જડ છે. અંદરથી તે ચૈતન્ય છે. वनं वृन्दावनं नाम पशव्यं नवकाननम् । (ભા. સ્કંધ ૧૦, અ. ૧૧, શ્લોક ૨૮) શ્રી ગિરિરાજજીના સાક્ષાત દર્શન જ્યારે મળે ત્યારે તેની વિશ્વસનીય ઓળખાણમાં પાંચ ચિન્હ બતાવ્યા, ભૂજંગ-ગ્વાલ-સિંહ-ગાય-સ્થુલ સ્વરૂપ. આ પાંચે સ્વરૂપોનું પ્રમાણ સ્વયં શ્રીગોવર્ધનધર છે. એમની પીઠીકામાં આ પાંચે સ્વરૂપ બિરાજે છે. (ગ્વાલના સ્વરૂપમાં ઋષિ દર્શન આપે છે. આ ગ્વાલ પહેલા જન્મમાં ઋષિ છે.)

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ–બિહાગ

હરિ રસ વૃંદાવન તે આયો ।
ભગવદીય જન પીવનકે કારન શ્રીવ્રજનાથ પઠાયો ।।
વાંટિલિયો અપની અપની રુચી જો જાકે મન ભાયો ।
સૂરદાસ પ્રભુ રસિક બિનોદી સો રસ રસિકન પાયો ।।

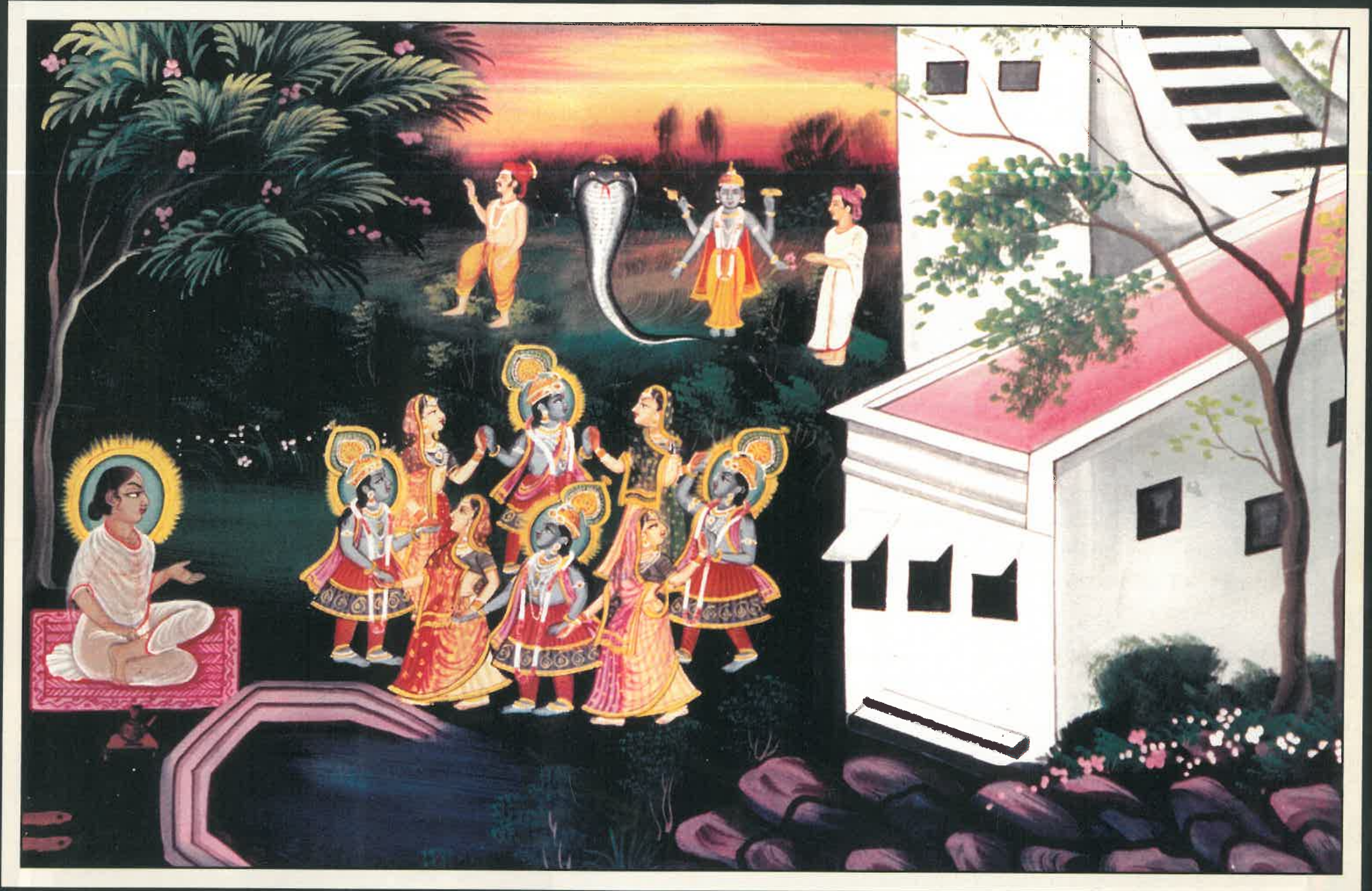

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૧ મી : શ્રીપરાસોલી (શ્રીચંદ્રસરોવર)કી ॥

II શ્રી બેઠકજી - ૧૨મી : શ્રીઆન્યોરકી બેઠકકો ચરિત્ર II

આન્યોરમેં સદૂપાંડેકે ઘરમેં આપ શ્રીઆચાર્યજીકી બેઠક હે. તહાં શ્રીમહાપ્રભુનકો તથા શ્રીનાથજીકો મિલાપ ભયો હે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને એક છોટોસો મંદિર બનવાઈ કે તામેં શ્રીનાથજીકો પાટ બેઠાયે હે. સો યા બેઠકકો ચરિત્ર બહુત હે. જો શ્રીનાથજીકો આપને પ્રગટ કીયે હે સો સબ નિજવાર્તા મેં પ્રસિદ્ધ હે, તાતેં યહાં નાંહિ કહે. પાછેં તીન દિન તાંઇ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ તહાં બિરાજે ઓર શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ. યહ ચરિત્ર આપને સદૂપાંડેકે ઘરમેં પ્રગટ કિયો.

II ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીઆન્યોરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત II

II卐II

II શ્રી બેઠકજી - ૧૨મી : શ્રીઆન્યોરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી II

અહીં પ્રથમ મિલનનું સ્થળ છે. ત્રણ દિવસ અહીં પારાયણ કર્યું. શ્રીમદ્ ભાગવત્ એકાદશ સ્કંધથી 'આચાર્ય માંમ્ વીજાનીતય' આચાર્ય મારું જ સ્વરૂપ છે. અહીંયા શ્રીગોવર્ધનનાથજીએ પોતાનું સ્વરૂપ શ્રીમહાપ્રભુજીને આપ્યું છે. ભક્તોને અહીં બેસીને આનંદનું દાન કરવું, એ તો શ્રીઠાકુરજીની જવાબદારી છે. જે દૈવીજીવ ભટકેલા છે, એમને શોધીને પૃથ્વી ઉપર પરિભ્રમણ કરીને ઉધ્ધાર કરવો એ શ્રીમહાપ્રભુજીની જવાબદારી છે. શ્રીનાથજી અને શ્રીમહાપ્રભુજી, આજના પ્રથમ મિલનથી બંને ભક્તોધારને માટે ઉધત (પ્રગટ) થયા છે. કોઈ મનોરથને માટે ખાસ શ્રીઠાકુરજીનું અહીથી ત્યાં પધારવાનું ઉચીત છે. પરંતુ પ્રદર્શનના નિમીત્ત, રસ્તા ઉપર સવારી અથવા ઝાંકી કાઢવાનું પુષ્ટિમાર્ગથી વિરૂદ્ધ છે. ફરી ફરીને જે કામ શ્રીઠાકુરજી કરસે તે આચાર્યશ્રી કરી આપે છે. આના અર્થમાં અને આના ગુપ્ત રહસ્યથી જોડીએ તો આપણે ત્યાં શ્રીવલ્લભ બાલકોની પધરામણી છે. શ્રીવલ્લભ બાલકોનું આપણે ત્યાં પધારવું એ શ્રીઠાકોરજીનું જ પ્રતિનિધીરૂપથી પધારવું છે. અહીં શ્રીમહાપ્રભુજી, શ્રીપુરુષોત્તમ સ્વરૂપે દર્શન આપે છે.

II卐II

II કીર્તન સંગતી II

રાગ – દેવગંધાર

આજ જગતીપર જયજયકાર ||
પ્રકટભયે શ્રીવલ્લભ પુરુષોત્તમ વદન અગ્નિ અવતાર ||૧||
ધન્યદિન માધવ માસ એકાદશી કૃષ્ણપક્ષ રવિવાર ||
શ્રીમુખ વાક્ય ક્લેવર સુંદર ધર્યો જગમોહન માર ||૨||
શ્રીભાગવત ।ત્મ અંગ જિનકે પ્રકટ કરણ વિસ્તાર ||
દુંદુભી દેવ બજાવત ગાવત સુરવધુ મંગલ ચાર ||3||
પુષ્ટિ પ્રકાશ કરેંગે ભૂપર જનહિત જગ અવતાર ||
આનંદ ઉમગ્યો લોક તિહૂંપર જન ગિરિધર બલહાર ||૪||

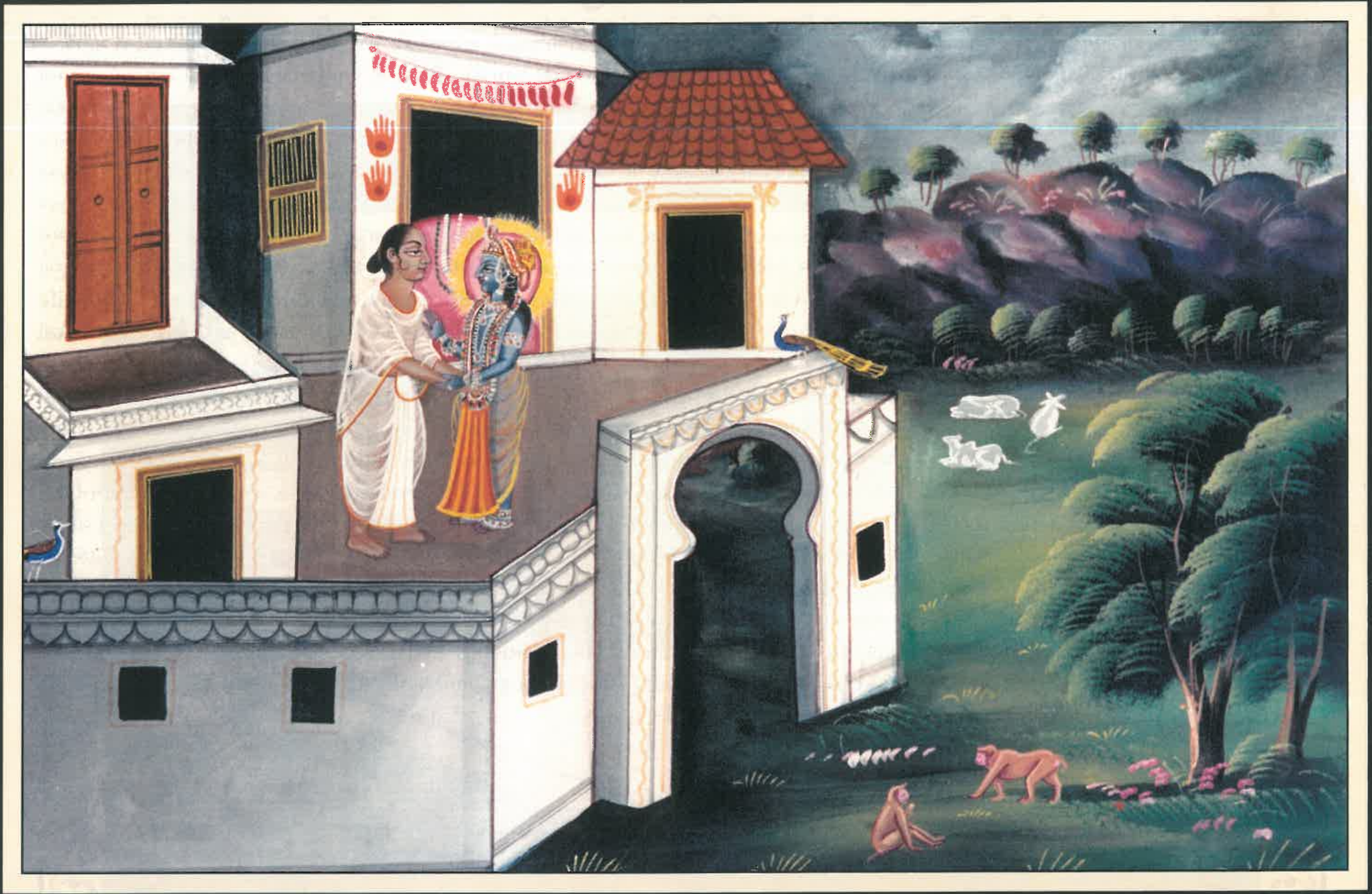

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૨મી : શ્રીઆન્યોરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૩ મી : શ્રીગોવિંદકુંડકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીગોવિંદકુંડપે બેઠક હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજી આપ તીન દિનલોં બિરાજે ઓર શ્રીભાગવતકો પારાયણ કરે. તબ કૃષ્ણદાસમેધનને બિનતી કરી જો મહારાજ, શ્રીગિરિરાજમેં વ્યાપીવૈકુંઠ સુને હે તાકો દર્શન હમકું કરવાઓ. યહ સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ ચુપ કરિ રહે. તા પાછેં દિન ઘડી દોય બાકી રહ્યો હતો તા સમય ગોવિંદકુંડકે સમીપ શ્રીગિરિરાજકે ઉપર આપ બિરાજે હતે, તબ કૃષ્ણદાસમેઘનકોં અંગુરીયા કરિકેં બતાએ, જો વહ શીલા દીસેહે તાકો ઉઠાય લે. તાકે ભીતર કંદરા નિકસેગી. યા કંદરાકે ભીતર તુ ચલ્યો જઇઓ. તહાં વ્યાપીવૈકુંઠકો દર્શન હોયગો. તબ કૃષ્ણદાસ તહાં જાયકેં દેખે તો એક કંદરા હે. વા કંદરામેં ચલ્યો ગયો. સો તીન દિનલોં ચલ્યો તબ તહાં ઇનકોં વ્યાપિવૈકુંઠકો તથા લીલાસામગ્રીકો દર્શન ભયો. તા પાછેં કુંડકે ઉપર એક શુક (પોપટ) દેખ્યો. સો વહ અષ્ટાક્ષર મંત્રકો ઉચ્ચાર કરે. તબ કૃષ્ણદાસમેઘનને તીન બેર શ્રીકૃષ્ણ સ્મરણ કિયો. તબ વાને તીન બેર જલમેં ચાંચ બોરિકેં જલ પિયો. ફેરિ ભગવદ્ નામકો ઉચ્ચાર કરિવે લગ્યો. તબ ઇતનેમેં કૃષ્ણદાસ મેઘનકો નિદ્રા આય ગઈ. સો ગોવિંદકુંડ ઉપર કૃષ્ણદાસ આય ઠાડો ભયો. તબ દેખેતો ઘડી દોય દિન ચઢ્યો હે. તબ કૃષ્ણદાસને વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, આપને લીલા સામગ્રી કે દર્શન કરવાએ. તબ આપ કહે જો તુમને લીલાસામગ્રીહીકી વિનતી કરી હતી, એસેં કહિકે આપ ચુપ કરિ રહે. તબ કૃષ્ણદાસ ફેરિ કહે જો મહારાજ, વહ પક્ષી કોન હતો? તબ આપ કહે જો વહ પક્ષી સારસ્વતકલ્પકો સૂઆ (પોપટ) હતો. વાકો શ્રીસ્વામીનીજીને શ્રીકૃષ્ણનામ પઢાયો હતો, સો ઇતને દિનસોં વહ માધુરિકે વૃક્ષ પર બેઠિકેં ભગવન્નામ લેત હતો, પરંતુ વહાં માધુરી કુંડહે તામેં જલપાન નાંહિ. કરતો. જો જલપાન કરૂંગો તો ભગવન્નામમેં અંતરાય પરેગો, સો તેને તીન બેર જબ ભગવત સ્મરણ કિયો તબ વાને તીન બેર ચિત્ત દેકેં જલપાન કિયો. જીવકો ભગવન્નામમેં એસી આસક્તિ હોની ચાહિયે. વાકો શ્રીસ્વામિનીજીકો વરદાન હતો, જો જા દિન શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકો સેવક આઇ કેં શ્રીકૃષ્ણ સ્મરણ કરેગો તબ તેરો 'શુક' શરીર છૂટી કેં નિજ લીલામેં સહચરી હોયગો. તાતેં તોકો વાકે લીયે ઉહાં પઠાયો હતો. જબ એક સમય શ્રીસ્વામિનીજીકોં પ્રભુનકે લિયે વિરહ ભયો હતો તબ ક્ષણ એક યુગ કે સમાન ભઈ. (ક્ષણયુગસતવિપ્રમયા સો યેન વિરહા ભવેત્) સો યા શ્લોકાર્ધમેં તેં કૃષ્ણપ્રેમામૃત ગ્રન્થ આપ શ્રીઆચાર્યજીને કીયો. તામેકો એક શ્લોક (એકદા કૃષ્ણ વિરહાત્ ધ્યાયન્તી પ્રિયસંગમમ્ મનોબાષ્પનિરાસાય જલ્પન્તિદં મુહુર્મુહુઃ) યા ગ્રન્થમેં શ્રીકૃષ્ણકે એકસો સોળ નામ આપ કહે હે. તાકો આપ શ્રીસ્વામિનીજી જપ કરત ભયે. તબહી પ્રભુનકો સમાગમ ભયો. સો સંયોગ રસ પ્રાપ્તિ ભયો. તબ પ્રભુનકોં પૂછી, જો યા ગ્રન્થકો દાન કોનકોં કરૂં? તબ શ્રીઠાકુરજી કહે જે તુમારી બરાબર હોય તાકો દીજિયો. જો મેરે સમાન હોયગો સોઇ બાંચેગો. તબ વહ ગ્રન્થ શ્રીસ્વામિનીજીને શ્રીગિરિરાજપેં લીખ્યો હતો સો તહાંસોં યહ ગ્રન્થ શ્રીઆચાર્યજી આપકે હાથ લગ્યો. સો શ્રીસ્વામિનીજીકે શ્રીહસ્તાક્ષર આપને મનમેં બાંચકે પાઠ કીયે. તા સમય કૃષ્ણચૈતન્ય ગોડિયા તથા કેશવભટ્ટ કાશ્મીરી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકે પાસ ઠાડે હતે. વિનસોં યે શ્રીસ્વામિનીજીકે શ્રીહસ્તાક્ષર બાંચે ન ગયે. તબ વિનકોં શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીસ્વામિનીજીકે શ્રીહસ્તાક્ષર બાંચી સુનાયે. તબ કૃષ્ણચૈતન્યને આપસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં યા ગ્રન્થકો દાન હમકોં કરો. ઉનને વા ગ્રન્થકી પ્રાર્થના કરી, તબ વહ ગ્રન્થ આપને કૃષ્ણચૈતન્યકુ દિયો, ઓર કાશ્મીરીકો ન દિયો. સો યાતેં જો એક બેર શ્રીજગન્નાથરાયજી આજ્ઞા કિયે હતે જો અબ તુમ અપને મારગીનકોહી ગ્રન્થ દીજો, સો વહ બાતકી સુધિ કારિકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ વહ ગ્રન્થ કૃષ્ણચૈતન્યકોંહી દીયો. અબ ગોવિંદકુંડ ઉપરસોં આપ વિજય કીયે, સો સંકર્ષણકુંડ તથા ગાંધર્વકુંડમેં સ્નાન કરી સધનકંદરા તથા અપ્સરાકુંડ હોય કેં શ્રીબલદેવજીકે દર્શન કરિકેં ઐરાવતકુંડપેં શ્રીબલદેવજીકે દર્શન કરિકેં કદમખંડી હોય કેં દંડોતીશિલાપેં એક છોટેસે મંદિરકે પાસ છોંકરકો વૃક્ષહે તહાં આપ પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ ગોવિંદ કુંડકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. **॥ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીગોવિંદકુંડકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥** ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – કાન્હરો

પ્રકટે પુષ્ટિ મહારસ દેન ॥ શ્રીવલ્લભ હરિ ભાવ અતિ મુખરૂપ સમર્પિત લેન ॥૧॥
નિત્ય સંબંધ કરાય ભાવદે વિરહ અલૌકિક વેન ॥ યહ પ્રાકટ્ય રહત હૃદયમેં તીનલોક ભેદનકોં જેન ॥૨॥
રહિયે ધ્યાન સદા ઈનકે પદ પાતક કોઉ લગેન ॥ રસિક યહ નિરધાર નિગમગતિ સાધન ઔર નહેન ॥૩॥

II કીર્તન II

રાગ – હમીર

હેલી નવનિકુંજ લીલારસ પુરીત શ્રીવલ્લભ તન મન મોરે || અંગ અંગ વિપિન છબી નિધાન, ધન દામિની દુતિ ફલ ફલ પ્રતી દોરે ||૧||
કરત પ્રવેશ વિરહ વહ્ની સુત, ભૂતલ બહોત ઈકઠોરે || 'પદ્મનાભ' મથુરેશ વિચારત, લછમનભટ સુત ઓરે ||૨||

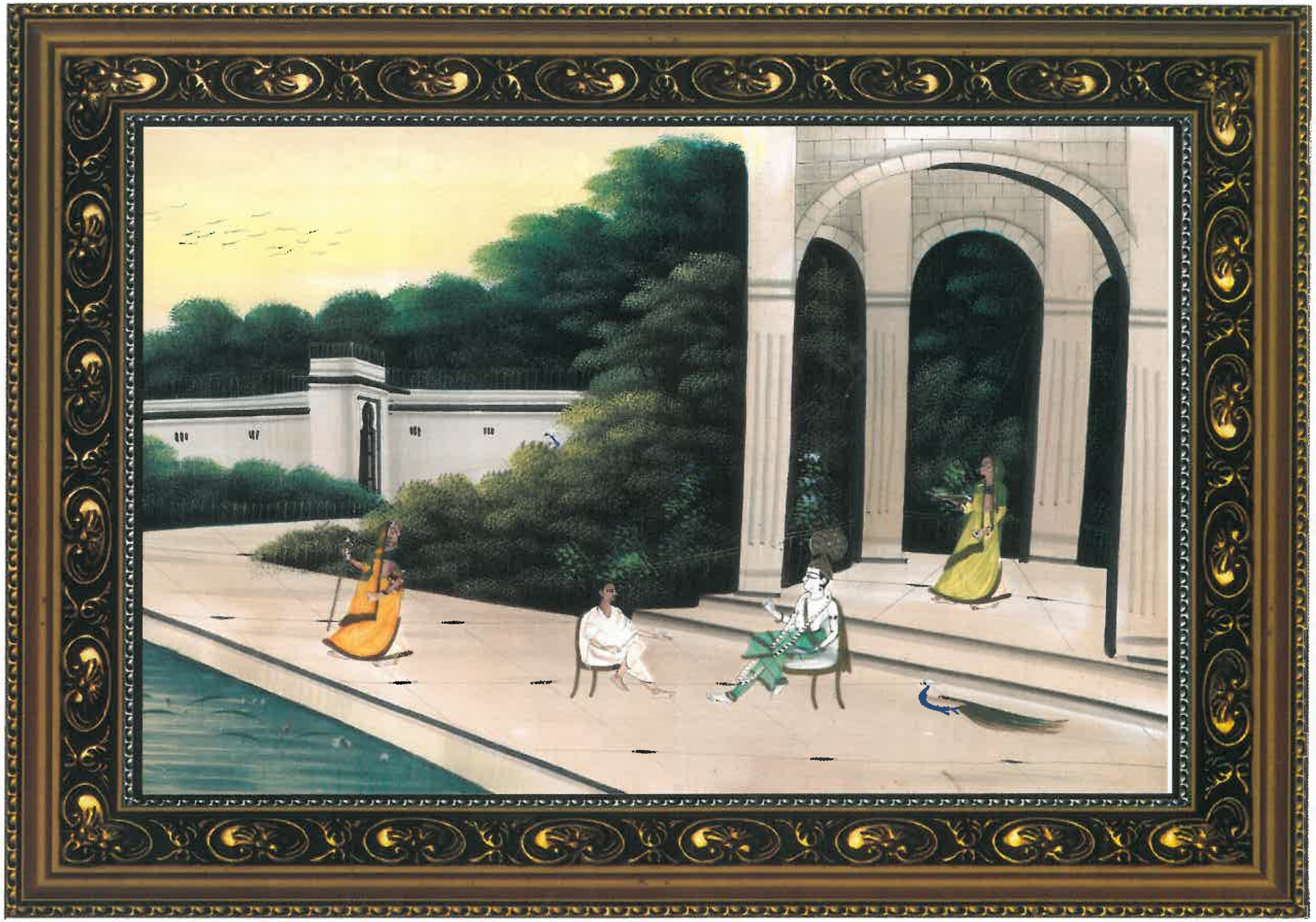

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૩ મી : શ્રીગોવિંદકુંડકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીગોવર્ધન ધારણની લીલાની પછી વ્રજવાસીઓએ નંદરાયજીને પૂછ્યું કે, ''આપના બાળકમાં બહુજ પ્રભાવ છે અને આનું રહસ્ય શું છે ?'' શ્રી નંદરાયજીએ સમાધાન કર્યું, ''અહીં શ્રી ગર્ગાચાર્યજીએ પધારીને મારે ત્યાં આ બાલકોનું ગુપ્ત રીતે નામકરણ કર્યું હતું અને ગર્ગાચાર્યજીની આજ્ઞા પ્રમાણે તે દિવસે મેં આપ કોઈપણ વ્રજવાસીને બોલાવ્યા નહોતા. એમના નામ પાડીને (રાખીને), આ નારાયણ અને બ્રહ્મ સ્વરૂપ છે એવું કહીને ગર્ગાચાર્યજી વિદાય થઈ ગયા હતા.'' વ્રજવાસીઓએ શ્રીકૃષ્ણને આ વાત કહી, ''જો આપ બ્રહ્મ છો તો અમોને બ્રહ્માનંદના દર્શન કરાવો.'' શ્રીઠાકોરજીએ એમને નેત્ર બંધ કરાવીને બ્રહ્માનંદના દર્શન કરાવવાને માટે લઈ ગયા. વ્રજવાસીઓના નેત્ર ખોલાવ્યા અને બ્રહ્માનંદના દર્શન થયા.

અક્ષરબ્રહ્મ અને બ્રહ્માનંદ એ વ્યાપિ વૈકુંઠની શોભા છે. શ્રીગિરિરાજ પર્વતની ઉપર ગોલોકની નીત્ય લીલા થાય છે. સંપ્રદાયના ગ્રંથોમાં અને આચાર્યશ્રીના વચનામૃતમાં એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે જ્યાં ગોલોક ધામ છે એના ચરણારવિંદની છાયામાં વ્યાપી વૈકુંઠ છે. આ લીલા ગોવિંદકુંડની પાસે શ્રીગિરિરાજ કંદરામાં આચાર્યશ્રીએ કૃષ્ણદાસ મેઘનને સદેહે મોકલીને દર્શન કરાવ્યા. **दर्शयामासलोकं स्वं गोपानां तमसः परम्** ॥ (ભા. ૧૦ પૂર્વાર્ધ, ૨૮ અધ્યાય, ૧૪-૧૫ શ્લોક)

આનાથી આગળ ચાલીએ તો સારસ્વત કલ્પના લીલા સુકના દર્શન કરાવ્યા, જેમને ગુણીજનો ભાગવત્માં શ્રી શુકના નામથી ઓળખે છે. એમણે પોતાની કૃષ્ણદાસ મેઘન દ્વારા શ્રીકૃષ્ણનામ સ્મરણ (જય શ્રીકૃષ્ણ) સાંભળીને દેહ ત્યાગ કરીને, પછીનો દેહ લીલા સામગ્રીના નાયક ગોપીજનોમાં થયો. આ પ્રમાણથી પુષ્ટિમાર્ગમાં 'જય શ્રીકૃષ્ણ' કહેવાની પરંપરા પ્રાપ્ત થઈ. આના પહેલા ''કૃષ્ણ કૃષ્ણ કહે રે મન'' એવું કહેવામાં આવતું.

''જય શ્રીકૃષ્ણ કહેવાની મને ટેવ પડી'' ॥卐॥

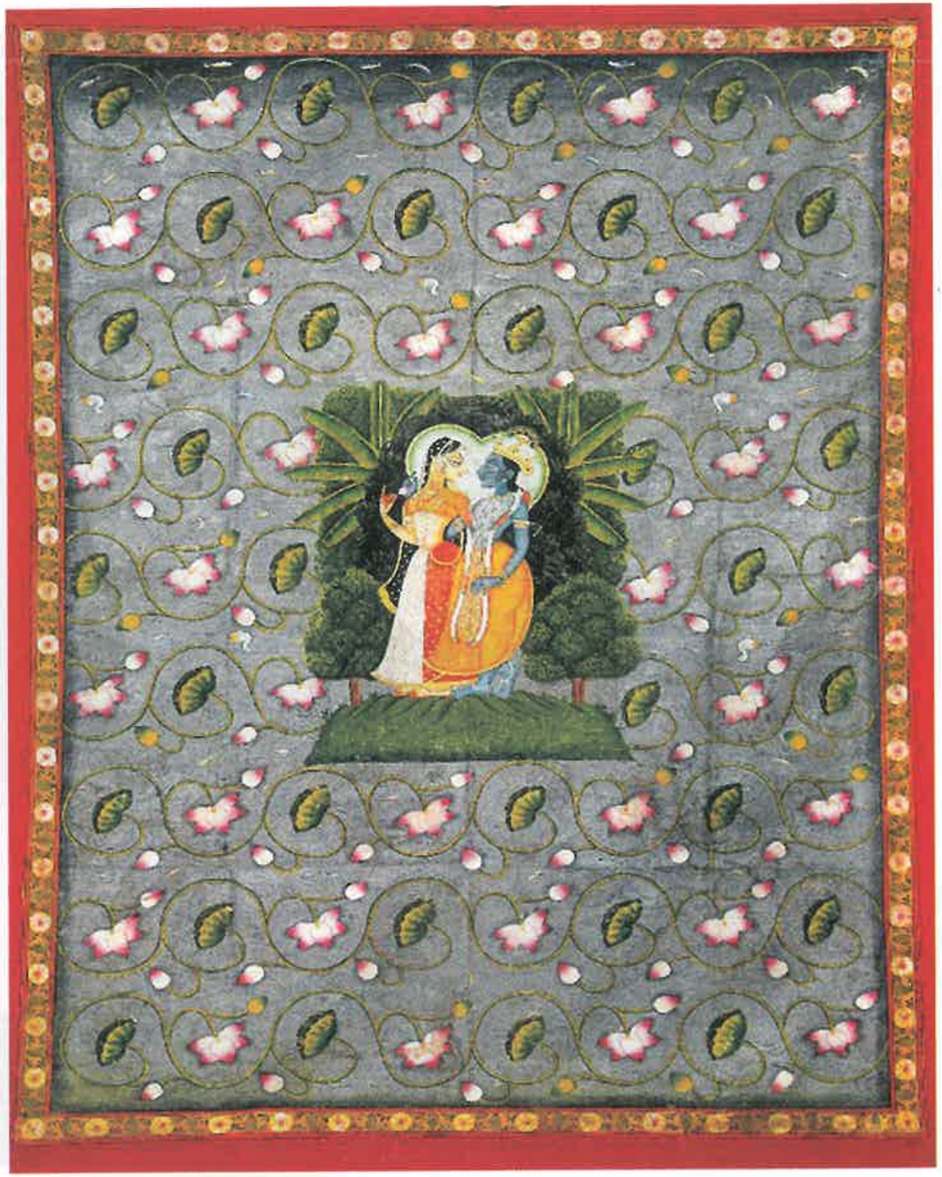

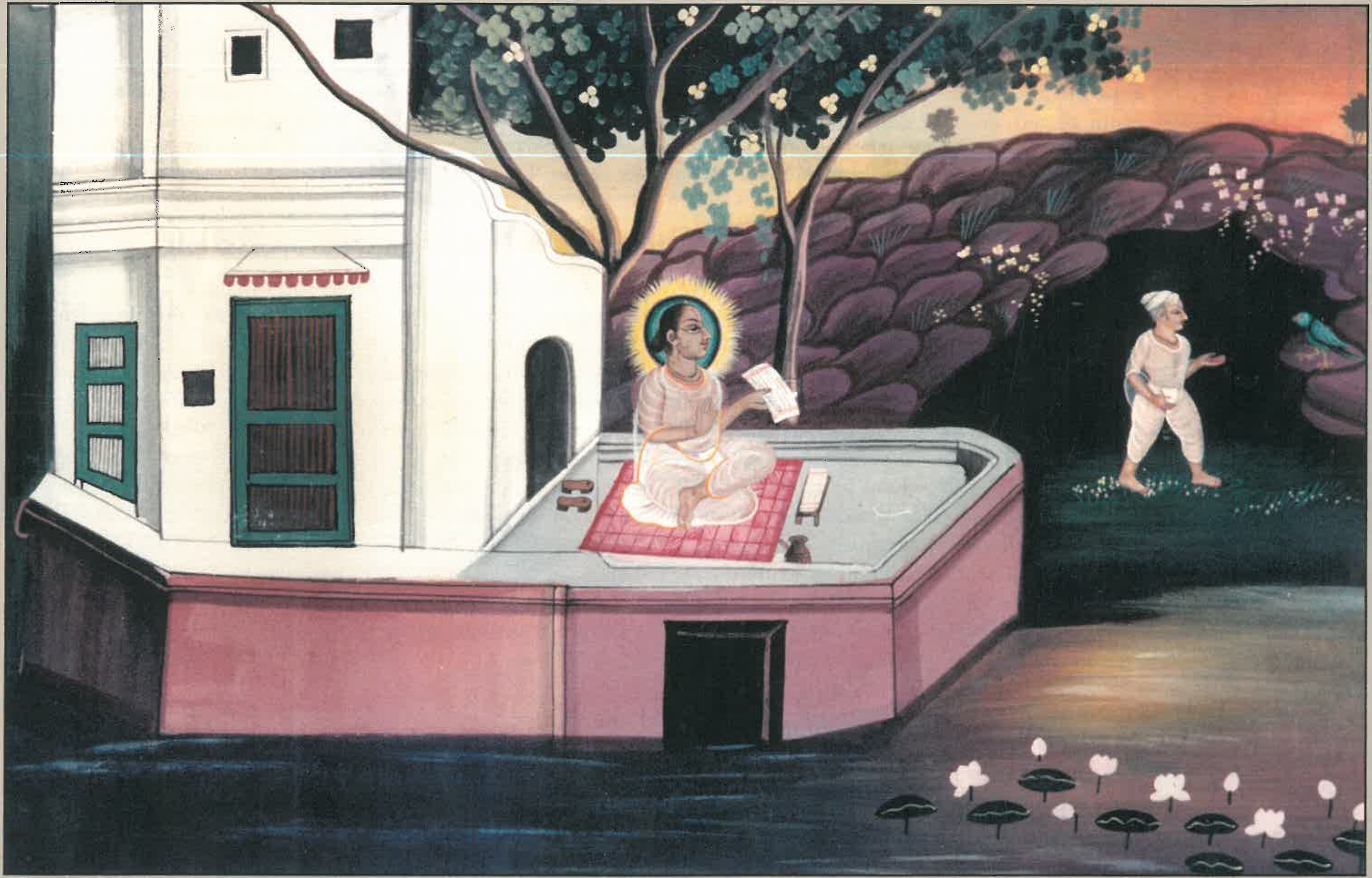

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૩ મી : શ્રીગોવિંદકુંડકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૪ મી : શ્રીસુંદરશિલાકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

તહાં સુંદરશિલાકે સામને છોંકરકે નીચે શ્રીઆચાર્યજી આપ બિરાજે. તહાં પ્રથમ શ્રીગોવર્ધનકી પૂજા કરી દીપમાલીકા કરે ઓર અન્નકૂટકો ઉત્સવ કીએ. યા બેઠકમેં શ્રીઆચાર્યજી આપ સવાસેર ભાતકો અન્નકૂટ કીએ હતે. તાકો દર્શન શ્રીગુસાંઈજીને શ્રીગોકુલનાથજીકોં તથા શ્રીશોભાબેટીજીકોં અદભૂત અલૌકિક કરવાયે. સો વાર્તા વચનામૃતમેં પ્રસિદ્ધિ હે. એક સમય તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ ભોજન કરિકેં છોંકરકે નીચે બિરાજે હતે. દામોદરદાસકી ગોદમેં શ્રીમસ્તક ધરિકેં પોઢે હતે, તા સમય શ્રીનાથજી પધારે. તબ દામોદરદાસજીને બરજે, જો આપ મતિ પધારો. તબ આપકે નુપૂર સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ જાગિપરે. ઓર શ્રીનાથજી તો ઉહાંઈ ઠાડે રહે. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીનાથજીકોં અપની ગોદમેં બેઠારિકેં શ્રીકપોલ પરસિકેં મુખ ચુંબન કિએ. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી આપ સુંદરશિલાકી બેઠકમેં પ્રગટ કિએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીસુંદરશિલાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત. ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૪ મી : શ્રીસુંદરશિલાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં આપશ્રીએ દિપમાલીકા ઉત્સવ (દિવાળી) અને સવાસેર ભાતનો અન્નકુટ શ્રીગિરિરાજજીને આરોગાવ્યો હતો. આ શ્રીઠાકુરજીની બાલ કેલી લીલાનું સ્મરણ માત્ર છે. કીર્તનોમાં કહ્યું છે, ‘‘સુંદરશીલા ખેલન કી ઠોર’’, આ સુંદરશીલા ગિરિરાજ પર્વતમાં જ્યાં છે ત્યાં નંદરાય અને યશોદાજીની પ્રાથમિક્તા છે. શ્રીકૃષ્ણ જન્માષ્ટમીની સેવાનો જન્મ અહીંથી થયો છે. શ્રીગોવર્ધનધારણની લીલાની પછી શ્રીઠાકોરજી જ્યારે પણ અહીં ખેલવાને માટે આવ્યા ત્યારે પાછલી સ્મૃતિ (યાદ)માં અન્નકુટનો ખેલ ખેલ્યા, તેની સ્મૃતિમાં આચાર્યશ્રીએ અહીં અન્નકુટમાં માત્ર સવાસેર ભાતની સખડી આરોગાવી. એમ તો અહીં સખડી આરોગાવાનો રિવાજ શ્રીગુસાંઈજીએ રાખ્યો નથી, કારણ કે અહીં રસનું મહાત્મ્ય વધારે છે. ‘પોતના’ અને ‘ખાસા’ આ સ્થાનમાં સારી રીતે થઈ શકે તેમ નથી અને દર્શનાર્થી ભગવદીય પછીના દિવસે જ્યારે અહીંની રજ માથા ઉપર લગાવીને મુખમાં મૂકીને પોતાને ઘેર સેવા કરસે તો તેમને ત્યાનું દૂધઘર અને અનસખડી પણ સખડી થઈ જશે. કારણ કે માથા ઉપર લાગેલી રજ છે એને લુછી (હટાવી) શકતા નથી. શ્રીઠાકોરજીએ જ્યારે અન્નકુટ આરોગ્યો હતો ત્યારે સાત દિવસની, રાત-દિવસ વાળા વરસાદથી શુદ્ધિ થઈ ગઈ હતી.

દામોદરદાસ હરસાનીજીની ગોદમાં શ્રીમહાપ્રભુજી આપશ્રી જ્યારે પોઢયા હતા ત્યારે શ્રીનાથજી મળવા આવ્યા હતા, ત્યારે તેમને રોક્યા હતા. કારણ કે આપ બાલક છે. ગોદીમાં આવશો તો ખેલવા લાગશો, શ્રીમહાપ્રભુજીની નીંદ્રા તૂટી જશે અને એ નીંદ્રા નહોતી. ભગવદ્ સુખ વિચારવાની ગંભીર તંદ્રા હતી. તો આપના સુખોમાં ઉણપ આવશે. ‘‘આપ બાલક હૈ’’ એટલા માટે શ્રીનાથજીને રોક્યા. શ્રીમહાપ્રભુજીમાં દામોદરદાસજીનો અલૌકિક ગુરૂભાવ હતો. કેટલીક વાર શ્રીઠાકુરજી જોવા માંગે છે કે ‘‘અમારા ધર્મગ્યાતાઓના (શ્રીમહાપ્રભુજીના) સેવક કેવા છે?’’ અહીં દામોદરદાસજીએ શ્રીમહાપ્રભુજીમાં અદ્વિતિય સ્વામિની ભાવ જાણ્યો છે. રાસ પંચાધ્યાયીમાં શ્રીકૃષ્ણએ જ્યારે ગોપીઓને ધર્મોપદેશ આપ્યો છે. તો ત્યાંના ઉપસ્થિત પ્રણય ગીતમાં સ્વામિની ભાવવાળી ગોપીઓએ શ્રીઠાકુરજીને બોલતા અટકાવ્યા, ‘‘આપ ઐસા કહેને કે યોગ્ય નહીં હો. આપકો ખાલી બોલને કી આદત હૈ, કબ ક્યા બોલના ચાહિએ યહ જાનકારી નહીં હૈ.’’ એ આસય ને (કારણે) ધ્યાનમાં રાખીને દામોદરદાસજીએ કહી દીધું ‘‘કૃપયા ન પધારે’’. मेवं विभोऽर्हति भवान् गदितुं नृशंसं । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૨૯ અધ્યાય - ૩૧ શ્લોક) અહીં શ્રીઠાકોરજીને શ્રીમહાપ્રભુજીએ ગોદમાં બિરાજમાન કરાવીને કપોલોનો સ્પર્શ કર્યો છે. આપને નંદરાયજીના સમયની સ્મૃતિ (યાદ) આવી ગઈ. ‘‘ગોદ બેઠે ગોપાલ કહત નંદરાય સો’’ (જે આ ભાવથી સૂક્ષ્મ અન્કુટ આરોગાવ્યો)

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિહાગ

પોઢીયે લાલ નિવાસ અટારી ।।
લલિતાદિક સખિન જુર આઈ ફુલી રહી ફુલવારી ।।૧।।
રત્ન જટિત હીરા કે કટોરા ધરે અરગજા સંવારી ।।
અતિ અનુરાગ પરસ્પર દોઉ કરત લેપન પિય પ્યારી ।।૨।।
વૃન્દાવન કી સઘન કુંજમેં કુસુમન રાવટી સંવારી ।।
સૂરદાસ બલબલ જોરી પર તન મન ધન કીને બલિહારી ।।૩।।

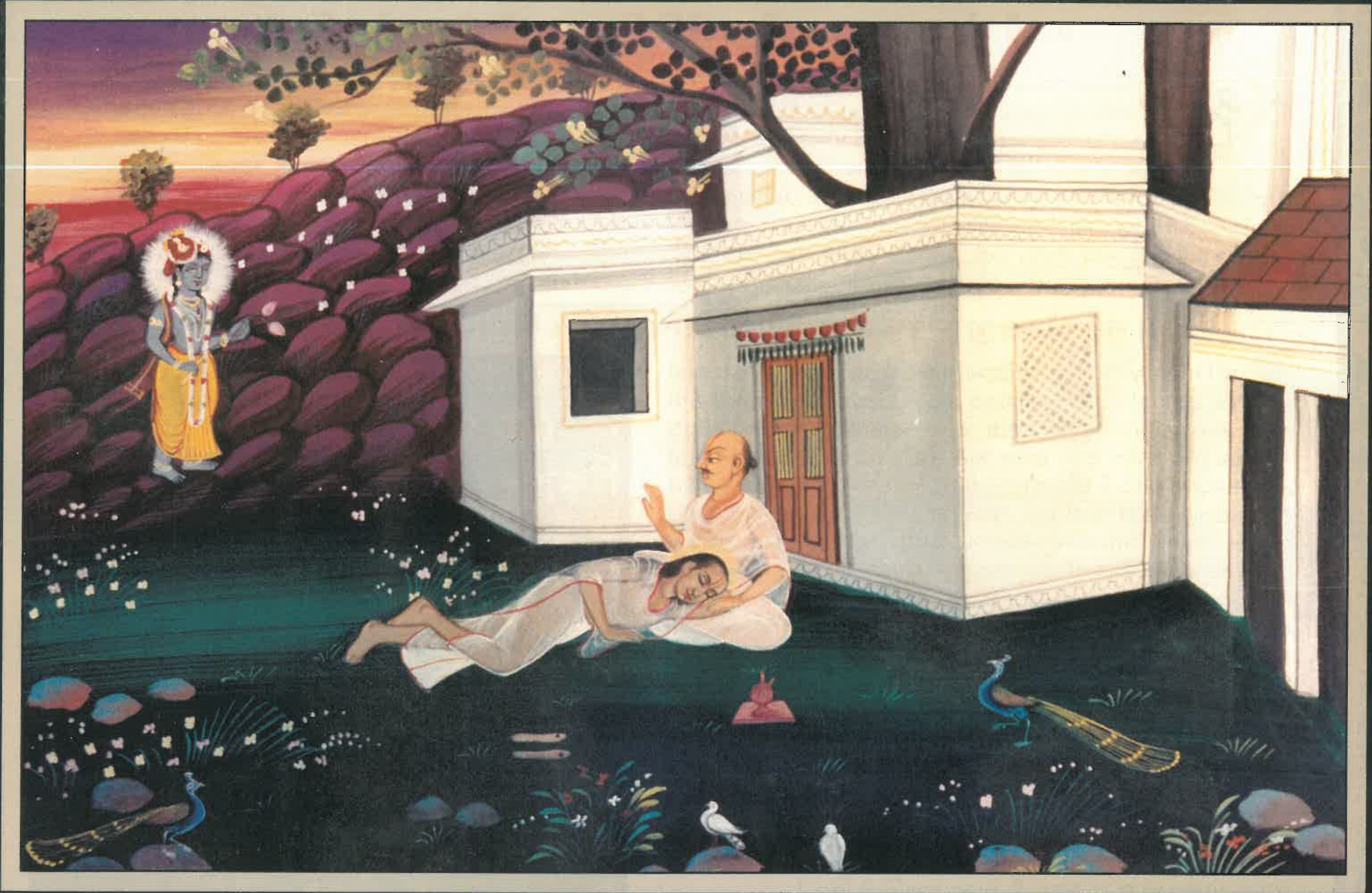

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૪ મી : શ્રીસુંદરશિલાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૫ મી : શ્રીગિરિરાજજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીગિરિરાજજીકે ઉપર શ્રીનાથજીકે મંદિરમેં દક્ષિણભાગ એક ચોંતરી હતી, તાપેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે, તહાં સેવાકે અવંકાશમેં આપ બિરાજતે. એક સમય શ્રીનાથજીકો સિંગાર કરિકેં આપ વા ચોંતરીપેં બિરાજે હતે. કારણ જો સામગ્રી સિદ્ધિ ભઈ ન હતી, તાતેં ગોપીવલ્લભમેં ઢીલ ભઈ. ઈતનેમેં શ્રીસ્વામિનીજ થાર લેકેં પધારે. તબ નુપૂરકો શબ્દ સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી દામોદરદાસતેં કહે જો દમલા, હમને તો ઢીલ કરી, પરંતુ શ્રીસ્વામિનીજી ગોપીવલ્લભકો થાર લેકેં પધારે હે. કયોં જો વે ઢીલ કેસેં સહે? તાતેં સિંગાર ભએ પાછેં ગોપીવલ્લભમેં ઢીલ ન કરની. પાછેં દેવપ્રબોધિની પર્યંત શ્રીગિરિરાજમેં શ્રીઆચાર્યજી બિરાજે. તહાં દોય પારાયણ શ્રીભાગવતકી કીએ. એક પ્રદક્ષિણા શ્રીગિરિરાજજીકી કીએ. (કોઈ સાતભીલિખે હે) પાછેં ગુલાલકુંડ, બિલછૂ, પરમંદરો શ્રીદામાસખાકો ગામ હે, તહાં આપ એક રાત્ર રહે. તહાંસોં દૂસરે દિન વિજય કીએ, સો જહાં આદિબદ્રિકો સ્વરૂપ ધરિકેં શ્રીજીને અપને સખાનકો દર્શન દીએ હે, નહાં સઘન બન હૈ, તહાં એક રાત્ર બિરાજે. તા પાછેં તહાંતે દૂસરે દિન ઈંદ્રકૂપમેં આચમન કરિ આગેં કામવન પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીગિરિરાજજીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. **॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીગિરિરાજકે મંદીરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત. ॥** (શ્રીગિરિરાજ ઉપર શ્રીનાથજીના મંદિરમાં આ બેઠક પ્રગટ નથી.)

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૫ મી : શ્રીગિરિરાજજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

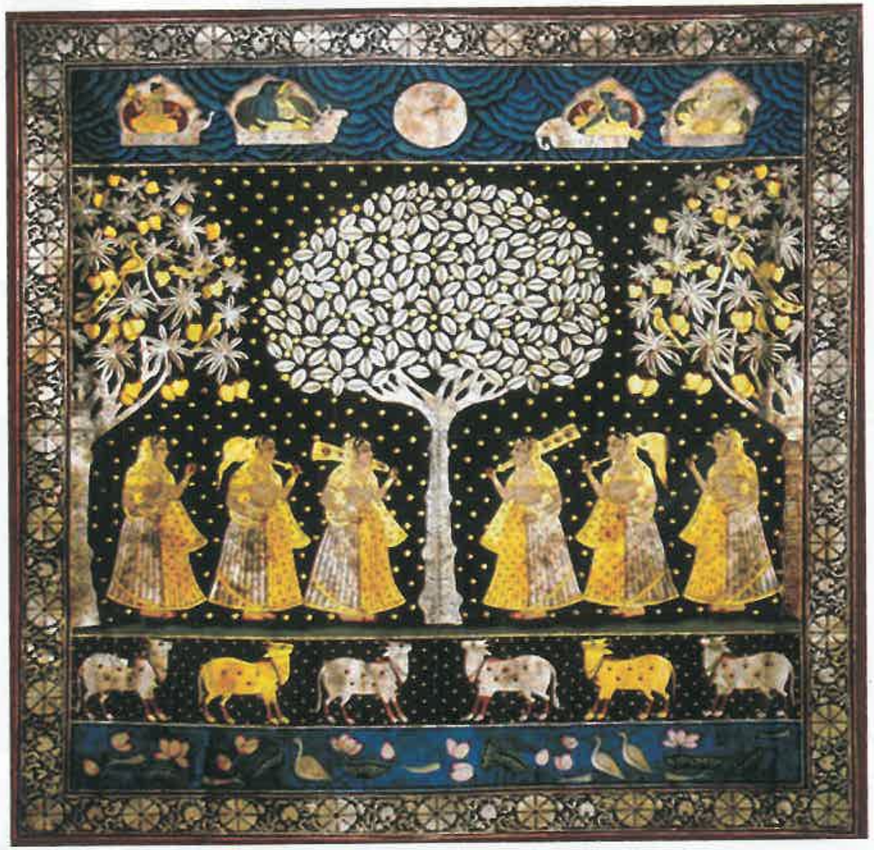

શ્રીગિરિરાજની ઉપર મંદિરમાં ગુપ્ત બેઠક ચોતરા ઉપર આપ બિરાજ્યા હતા. શ્રીનાથજીનું પ્રાગટ્ય કર્યું હતું, ત્યારે શ્રીનાથજીની સેવા આપ સ્વયં શ્રીમહાપ્રભુજી કરતા હતા. આપશ્રીની સાથેના સેવક શ્રીઠાકુરજીના દર્શન થોડા વખત માટે કરતા હતા અને શ્રીમહાપ્રભુજી દ્વારા કરવામાં આવતી શ્રીઠાકોરજીની સેવાના દર્શન ધ્યાન પૂર્વક અવશ્ય કરતા હતા, કારણ કે સેવામાં શ્રી ને સુખ મળે. શ્રીઠાકુરજીને ગોપી-વલ્લભ ભોગ આવવામાં વિલંબ થવાથી ક્લેશ યુક્ત જોઈને દામોદરદાસજીને આપશ્રીએ સમજાવ્યું કે શૃંગારની પછી ગોપી-વલ્લભ ભોગ આવવામાં મોડું થવું જોઈએ નહીં. શ્રીમહાપ્રભુજીએ આ પહેલા દામોદરદાસજીને કહ્યું છે, ‘‘દમલા, યહ મારગ તો કું પ્રગટ કીયો હૈ.’’ આ કારણે દમલાજીને રીત બતાવી-સીખવી. ‘बुयु ईमेकधष्य शिष्यस्य गुरुवो गुह्य मप्यो त् ।’ પોતાના પ્રિય શિષ્યને ગુરુજન ગુપ્તમાં ગુપ્ત વાતો બતાવે છે માટે ભાગવત્ ધર્મ અનુસાર દામોદરદાસજીને આ વાત બતાવી. ‘‘પ્રગટ વ્હે મારગ રીત બતાઈ’’

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિહાગ

સદા શ્રીગોવર્ધન મેં સ્થિત ।
સદા બિરાજેં શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલ મહા મહોચ્છવ નિત્ત ।।૧।।
જગ્ય-ભોક્તા જો જગ્ય કરત હૈ, ભક્ત જનનિ કે હિત ।
‘છીતસ્વામી’ ગિરિધન શ્રી વિઠ્ઠલ લાગ્યૌ રહત નિત ચિત્ત ।।૨।।

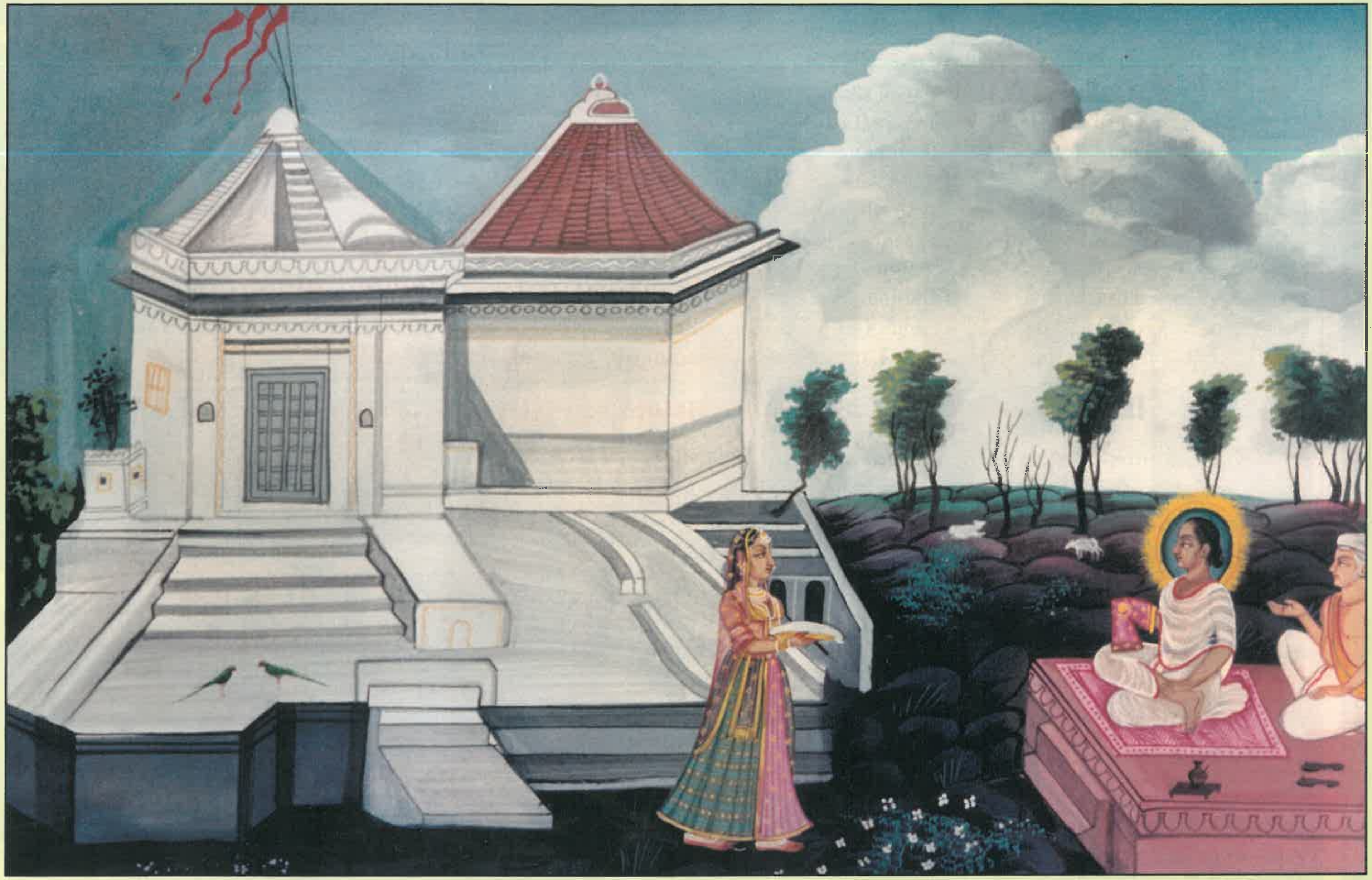

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૫ મી : શ્રીગિરિરાજજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૬ મી : શ્રીકામવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

કામવનમેં સુરભિકુંડ (શ્રીકુંડ) કે ઉપર છોંકરકે નીચે આપ શ્રીઆચાર્યજીકી બેઠક હે. આપ તહાં સાત દિન બિરાજે, ઓર ચોરાશી કુંડમેં સ્નાન કરિ શ્રીભાગવતકો એક પારાયણ કીએ. એક દિન રાત્રમેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ બિરાજે હતે, તહાં એક બ્રહ્મપિશાચ બહુત દિનનસોં સુરભીકુંડકી પારિકે ઉપર રેહેત હતો, વાને કોઈ એસો પાપ કીયો હતો જો વ્રજકી રજસોંહુ મુક્ત ન ભયો. સો જો કોઉ રાત્રમેં સુરભીકુંડકે ઉપર રહેતો તાકોં વહ ભક્ષણ કરિ જાતો. તાતેં વહાંકે તીર્થગુરૂને આપસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, દિનમેં તો યહાં આપ સુખેન બિરાજો, પરિ રાત્રમેં આપ ગામમેં જાય બિરાજીયો. ક્યોં જો યહાં બ્રહ્મપિશાચ દુઃખ દેત હે. તબ યહ સુનિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજી ચુપ કરિ રહે. કછૂ ઉત્તર ન દીએ, ઓર રાત્રિકો આપ ઉહાંઈ બિરાજે. જબ અર્ધરાત્ર ભઈ. તબ વહ બ્રહ્મપિશાચ નિકસ્યો. તા સમય એક વૈષ્ણવ ધોતી ધોયકેં અપરસ સુકાવત હતો. તાને દેખ્યો, સો દેખિકેં વા વૈષ્ણવને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, બ્રહ્મપિશાચ દૂરિદૂરિ ડોલત હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો યહ આગિલે જન્મકો તો બ્રાહ્મણ હતો. યા કામવનકો રાજ્ય કરતો હતો. યાને બ્રાહ્મણનકોં બહુત ભૂમી દાન કરી હતી, પાછેં ફેરિ યાને લે લીની હતી. તા અપરાધ કરિકેં યહ બ્રાહ્મણ પિશાચ ભયો હે. દોયસો વર્ષ યાકો ભએ હે. સો વ્રજરજસોં હૂ યાકી મુક્તિ ન ભઈ. તબ વા વૈષ્ણવને વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકે દર્શનતેં હૂ યાકી મુક્તિ ન ભઈ? તબ શ્રીઆચાર્યજીને વાપેં અપરસકી ધોવતીકો જલ છિરકવાએ. તા જલ કરિકેં વહ મુક્ત હોય ગયો. સો દિવ્ય શરીર ધરિકેં વૈકુંઠકો ગયો. તબ સુરભીકુંડપેં નિર્ભયતા ભઈ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી કદમખંડીપેં હોયકેં ચિત્ર વિચિત્ર શીલા હોયકેં ઉંચેગામ હોયકેં ભાનોખરિ પ્રભૃતિમેં સ્નાન કરિકેં શ્રીલાડિલીજીકે દર્શન કિયે, તથા અષ્ટ સખીનકે દર્શન કરિકેં આધેપર્વત કે ઉપર બિરાજે. તહાં આપકી બેઠક હે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને કામવનકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીકામબનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૬ મી : શ્રીકામવનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીકુંડ, કામવનમાં આપશ્રીએ એક વૈષ્ણવની ધોયેલી ધોતીમાંથી ટપકતા જલ દ્વારા નરભક્ષી બ્રહ્મપીશાચનો મોક્ષ કરાવી વૈકુંઠ મોકલ્યો. જે આપને પણ ખાવા માટે આવ્યો હતો. અહીં આપશ્રીએ ભગવદીયતાનું મહાત્મ્ય બતાવ્યું છે. વૈષ્ણવની વાત તો બાજુએ રાખીએ. તેના વસ્ત્રોમાંથી પડતી-ટપકતી જલની બુંદો (ટીપાં)થી પણ જીંદગી સુધરી જાય છે. એટલા માટે વૃત્રાસુરે ''દાસાનુદાસનું જીવન માંગ્યું'', ''અહં હરેર તવ પાદૈક મૂલ દાસાનુદાસો ભવિસ્મીભુય'' (વૃત્રાસુર-ચતુઃશ્લોકી) એક વૈષ્ણવની સેવા કરવાથી આટલું વર્ચસ્વ મળી જાય છે. તો ભગવદ્ સેવાથી જે મળશે એના માટે તો શું કહેવું ? ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

ગુરુ બિનુ એસી કૌન કરે ।
માલા તિલક મનોહર બાનો લે શિરછત્ર ધરે ।।૧।।
ભવસાર તેં બુડત રાખે દીપક હાથ ધરે ।
સૂરસ્યામ ગુરુ એસો સમરથ છિન મેં લૈ ઉદ્ધરે ।।૨।।

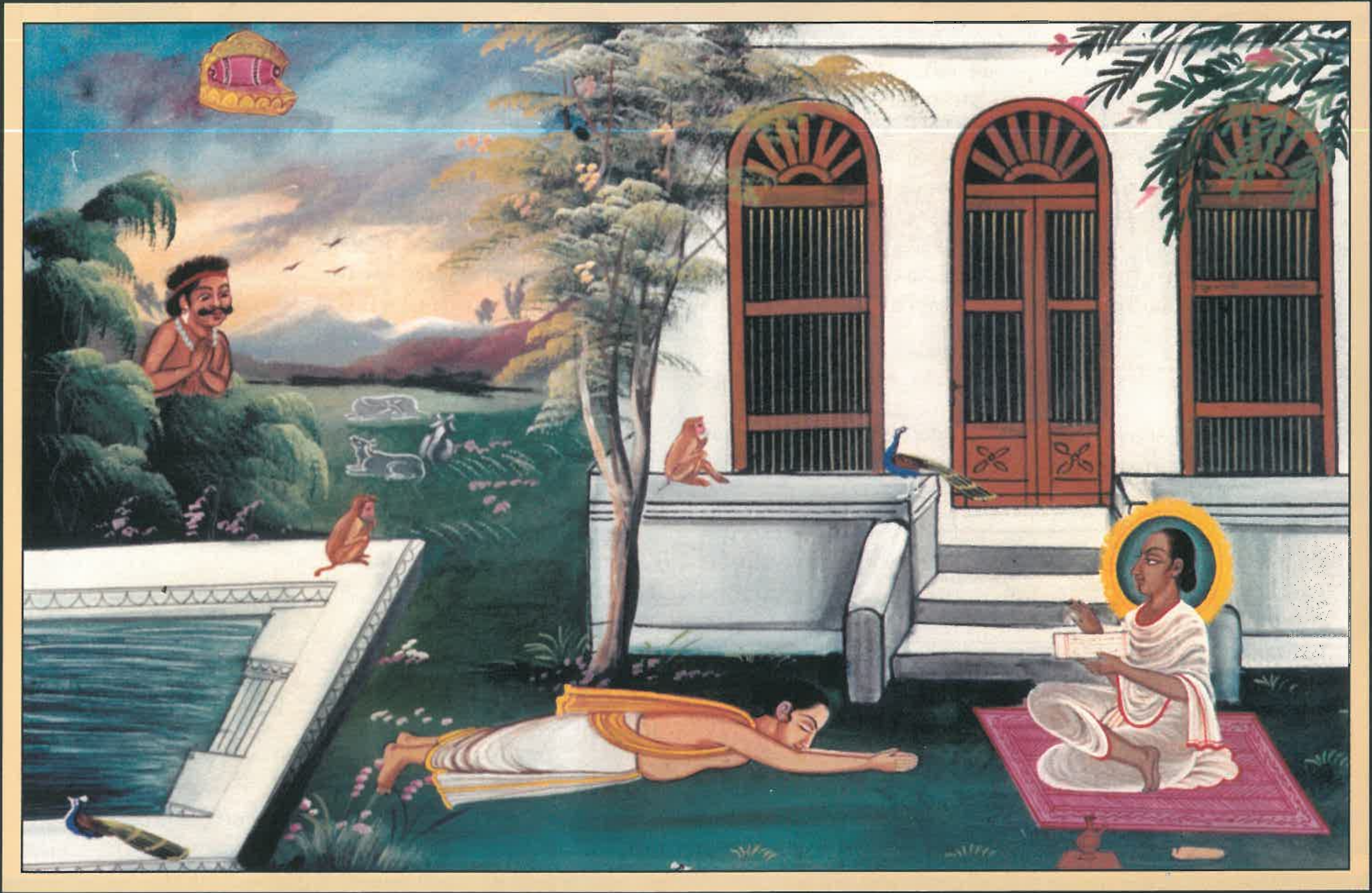

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૬ મી : શ્રીકામવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૭ મી : શ્રીગહવરબનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક બરસાના, ગેહવર બનમેં કુંડકે ઉપર હે, તહાં આપ સાત દિન બિરાજે, ઓર શ્રીભાગવતકી એક સપ્તાહ કીએ. ફેરિ એક દિન ગહવર બન દેખિવેકોં આપ પધારે. તહાં સિંહ, વ્યાઘ્ર બહોત દેખે. તાકે આગે દેખે તો તહાં એક અજગર પર્યો હે, ઓર વાકો ચેંટા બહુત કાટત હે. વાકો દેખિકેં શ્રીઆચાર્યજીકો દયા આઈ. તબ આપ દામોદરદાસતેં કહે, જો દમલા, યહ અજગર આગિલે જન્મમેં વૃન્દાવનકો મહંત હતો. યાને ઉદર ભરિવેકે લીયે સેવક બહુત કીએ હતે. ઓર દ્રવ્ય બહુત ભેલો કિયો હતો. સો સબ વિષય હેતુમેં લગાયો. ભગવત્ હેતુ મેં કછૂ ન લગાયો. ઓર ભગવદ્ ભજનહુ કછૂ નાંહી કિયો. તાતેં યહ મરિકેં અજગર ભયો હે. ઓર જિતને સેવક કિયે હતે સો સબ મરિકેં ચેંટા ભએ હે. સો અબ યાકોં કાટત હે. ઓર યાસોં કેહેત હે જો અરે અધર્મી ! તેને હમારો જન્મારો વૃથા ખોયો. તેને હમકોં સેવક કાહેકોં કીયે હતે? ઉદ્ધાર તો દોય બાતનસોં હોત હે. એક ભગવન્નામસોં તથા દૂસરો ભગવત્સેવાસોં. યા દોનોનમેં તેં કછૂ ન ભયો. ઓર યાને શ્રીવૃન્દાવનમેં વાસકીયો હતો, તાતેં યહ બ્રજહી મેં રહ્યો. સો બ્રજકો જીવ અનત (બીજે સ્થળે) નહિં જાત હે. જાતેં દુઃખ સુખ સબ બ્રજમેંહી ભોગત હે. સો અબ હમારી દૃષ્ટિ પર્યો હે, સો અબ અપને સબ સેવકન સહિત મુક્ત હોયગો. એસે આજ્ઞા કરિકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ અપને અંગુષ્ટકો ચરણોદક કરિકેં અપને સેવકન દ્વારા વાપેં છિરકવાયો. તબ તાહી સમય વાકો અજગર શરીર છૂટીકેં દિવ્ય શરીર ભયો. સો શિષ્યન સહિત વિમાનમેં બોઠકેં પાર ગયો, સો સિધો વૈકુંઠકો ચલ્યો ગયો. સો સબ વૈષ્ણવનકો તથા સબ બરસાનેકે બ્રજવાસીનકોં દિખાયો. સો દેખિકેં સબ વૈષ્ણવ પ્રસન્ન ભએ. તાપાછેં આપ બરસાનેતેં પધારે સો પીરી પોખર તથા પ્રેમસરોવર મેં સ્નાન કરિકે આપ સંકેતવટ પધારે. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીગહવરબનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૭ મી : શ્રીગહવરબનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

વૃન્દાવનના મહંત શિષ્ય બનાવીને દ્રવ્ય લેતા હતા અને પોતાના સુખમાં (ભોગમાં) વાપરતા હતા. આ કારણે એમને અજગરની યોની મળી અને એમના શિષ્યોને મૃતદેહના ભોગનું સુખ કીડી-કીડાઓના દેહમાં મળ્યું. અજગરનું આયુષ્ય બહુ લાંબુ હોય છે. કીડીઓનું આયુષ્ય થોડું હોય છે અને ભોગ પણ બહુજ ઓછો મળે છે. ભગવદ્ રહસ્ય વિહીન ગુરુજનોને શિષ્યો દ્વારા આપવામાં આવેલું દાનનું દુઃખદ પરિણામ કીડીઓના સ્વલ્પ ભોગના સમાન અનેક જન્મો લઈને ભોગવવું પડશે. ગુરુ-શિષ્ય બંનેની મુક્તિ અસંભવ છે. જ્યારે ગુરુને શિષ્ય દાન આપે છે, ત્યારે તેમાં કપટના રસ્તે ગુરુ દ્વારા કોઈ બ્રાહ્મણને શિષ્ય બનાવીને તેના ધનનું હરણ કરી લેવું એ ગુરુને માટે પણ ઘોર નરકનો રસ્તો તૈયાર કરી દે છે અને આવામાં સામેથી ભગવદ્ કૃપા જ્યાં સુધી નહીં મળે ત્યાં સુધી દુઃખોમાંથી મુક્તિ મળવી અસંભવ છે. **नाहं हात्काहलं मन्ये विषं यस्य प्रतिक्रिया ।** (ભા. ૧૦ સ્કંધ ઉતરાર્ધ - ૬૪ અધ્યાય - 33 શ્લોક)

સૂરદાસજી એ પણ આવી જ રીતે મહાત્મ્ય જ્ઞાન પૂર્વક ગાયું છે. ‘‘ભરોંસો દ્રઢ ઈન ચરણન કેરો, શ્રીવલ્લભ નખ-ચંદ્ર છટા...’’

અહીં પોતાના અંગુષ્ઠ નખના જલથી આ અજગર અને કીડીઓનો ઉદ્ધાર કર્યો છે. આ પ્રભાવને સમજીને આપણે ત્યાં કેશર સ્નાનની રીત છે.

અહીં શ્રીમહાપ્રભુજી સ્વામિનીજી રૂપથી પોતાના ઘરમાં બિરાજમાન છે. એટલા માટે આપને આચાર્યરૂપમાં ન જોતા, ભગવદીયોએ શ્રીસ્વામિનીજી ભાવથી હૃદયંગમ કર્યા છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - સોરઠ

ભાવ બિન માલ નફા નહિ પાવે ।
ભાવ બિન ભક્તન કો સર્વસ્વ ભાવ હી હૃદય બઢાવે ।।૧।।
ભાવ ભક્તિ સેવા સુમરન કર પુષ્ટિપથ મેં ધાવે ।
સૂર ભાવ સબ હી કો કારણ ભાવ હી મેં હરિભાવે ।।૨।।

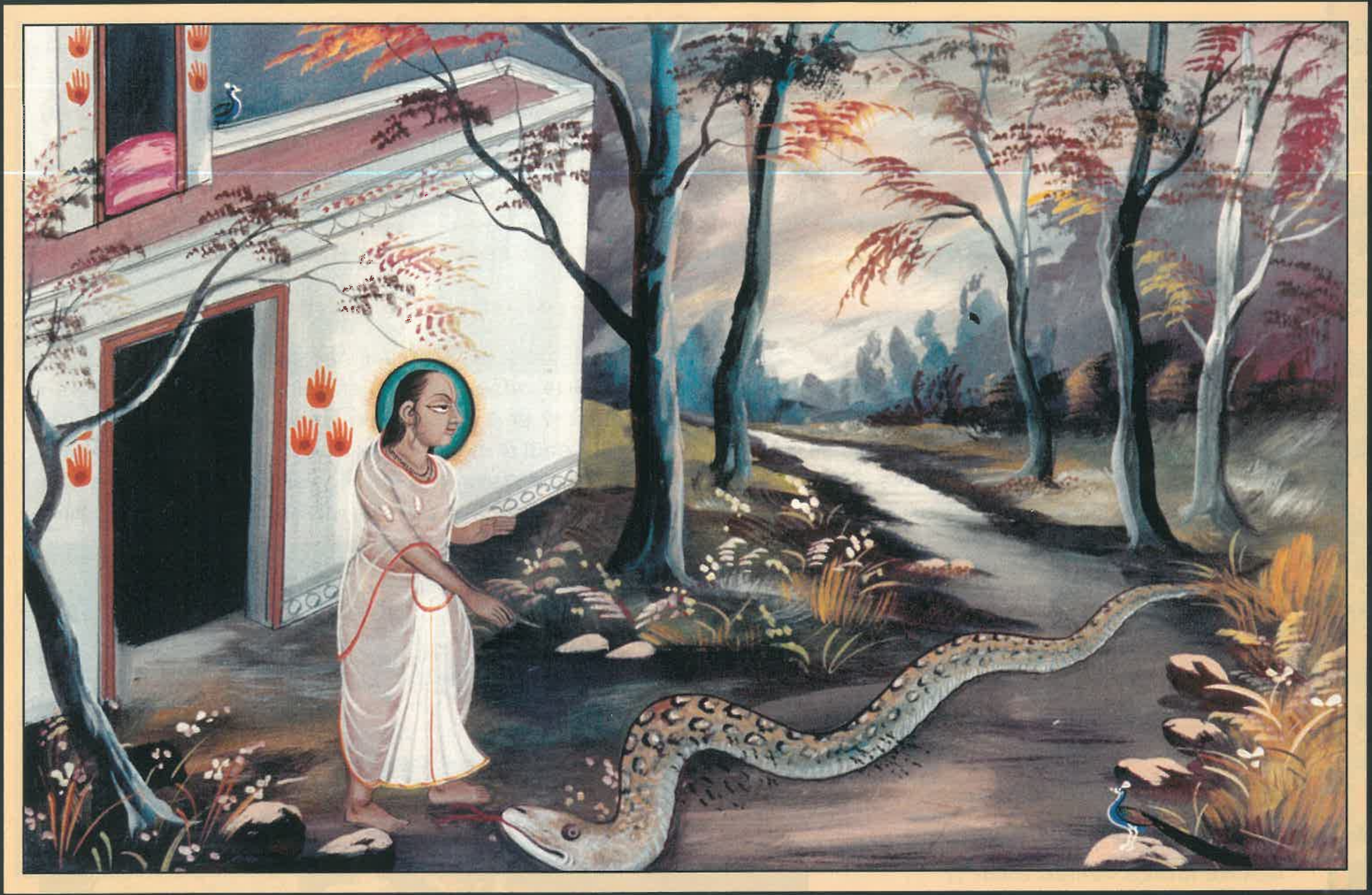

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૭ મી : શ્રીકામવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૮ મી : શ્રીસંકેતબટકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક સંકેતબટકે સમીપ કૃષ્ણકુંડકે ઉપર છોકરકે નીચે બિરાજે હે, તહાં સાતદિન શ્રીભાગવતકો પારાયણ આપને કિયે. તહાં એક સ્ત્રી બહુત સુંદર ષોડશવર્ષકી અનેક આભૂષણ કરિકેં ભુષિત, રત્નજટિત ડાંડીકો ચમર હાથમેં લેકેં, શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકોં ચમર કરિવે લગી. સો જહાં તાંઈ શ્રીભાગવતકો પારાયણ હોય તહાં તાંઈ ઠાડી રહે. વાકોં વૈષ્ણવ બરજિવે લગે, તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ નાંહી કીએ. એસેં સાત દિનલોં વાને ચમર કીયો. જબ કથાકો આરંભ હોય તબ વો આવે. જબ કથા સંપૂર્ણ હોય તબ અંતર્ધાન હોય જાય. પીછેં વાકોં કોઈ દેખે નહીં. તબ એક દિન એક વૈષ્ણવને આપસોં પૂછી જો મહારાજ, યહ સ્ત્રી કોન હે ઓર કહાંતે આવે હે? તબ આપ મુસિકાયકેં ચૂપ કરિ રહે. ફેર આપ આજ્ઞાકીએ, જો સંકેતદેવીકોં હમારે દર્શનકી તથા સેવાકી બહુત આરતી હતી, સો સેવા પ્રાપ્ત ભઈ હે. તાપાછેં તહાંતેં આગે પધારે, સો રીઠોરામેં શ્રીચંદ્રાવલીજીકે દર્શન કરિ નંદગામમેં પાન સરોવરપેં નેક દૂરિ નંદ છોકર હે, તહાં શ્રીનંદરાયજી દસેરાકે દિન પૂજન કરતે, તહાં આપ પધારે. તાકે નીચે શ્રીઆચાર્યજીકી બેઠક હે. યહ ચરિત્ર સંકેતબટકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીસંકેતબટકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૮ મી : શ્રીસંકેતબટકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં આપશ્રીએ ભાગવત પારાયણ સાત દિવસનું કર્યું છે. સાત દિવસોની અંદર એક અલૌકિક સોળ વર્ષની સુંદરી આવીને ચમ્મર ઢોળતી, કથા સાંભળીને જતી રહેતી, આ સંકેત દેવી છે. ચમ્મર ઢોળવું કિર્તી વિસ્તારનું સૂચન છે. ભક્તિની જે સેંકડો દાસીઓ છે, એમાંની એક દાસી સંકેત દેવી છે. એ બોલતી નથી. એ ભગવદીયોને સેવા માર્ગનો સંકેત આપે છે. સેવકો જે છે તે સંકેતની ભાષા સમજતા નથી, આજે સંકેતદેવીએ શ્રીમહાપ્રભુજીની સેવા કરીને, સેવા કરવાવાળાઓને આ સંકેત આપ્યો છે કે, ''સેવા કરવી છે તો આમની સેવા સીખો''. સંકેવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજીનો આજ સંકેત છે. અગર સેવા સીખવી છે તો એક સંકેત યાદ રાખવો. सन्त्यज्य सर्वविषयांस्तव् पादमूलम् । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૨૯ અધ્યાય - ૩૧ શ્લોક) વિષયોનો ત્યાગ પૂર્વક ચરણારવિંદના આશ્રય લેવાનો, આ ભાગવત્ના શ્લોકમાં સંકેત છે, ''સેવા નિભ જાયેગી'' (સેવા થઈ જશે) વિષયોનો ત્યાગ બ્રહ્મસંબંધથી જ થાય છે. ॥卐॥

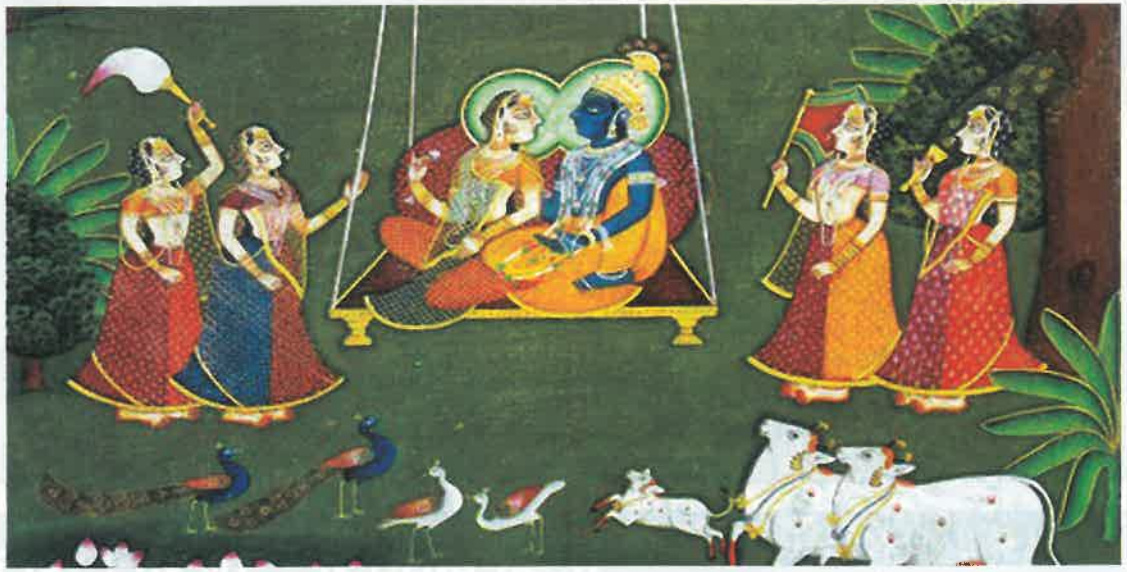

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – ગૌરી

સેવા મદન ગોપાલકી મુક્તીહૂતે મીઠી ॥
જાને રસિક ઉપાસક જીન શુકમુખહૂતે દીઠી ॥૧॥
ચરણકમલરજ મનવસી સબધરમ બહાઈ ॥
શ્રવણ કથન ચિંતન બઢ્યો પાવન યશગાઈ ॥૨॥
વેદપુરાણનિ રુપ કે રસ લિયો નિચોઈ ॥
પાનકરત આનંદ ભયો ડાર્યો સબ ધોઈ ॥૩॥
પરમાનંદ વિચારકે પરમારથ સાધ્યો ॥
રામકૃષ્ણ પદ પ્રેમસો લાલચ રસ બાધ્યો ॥૪॥

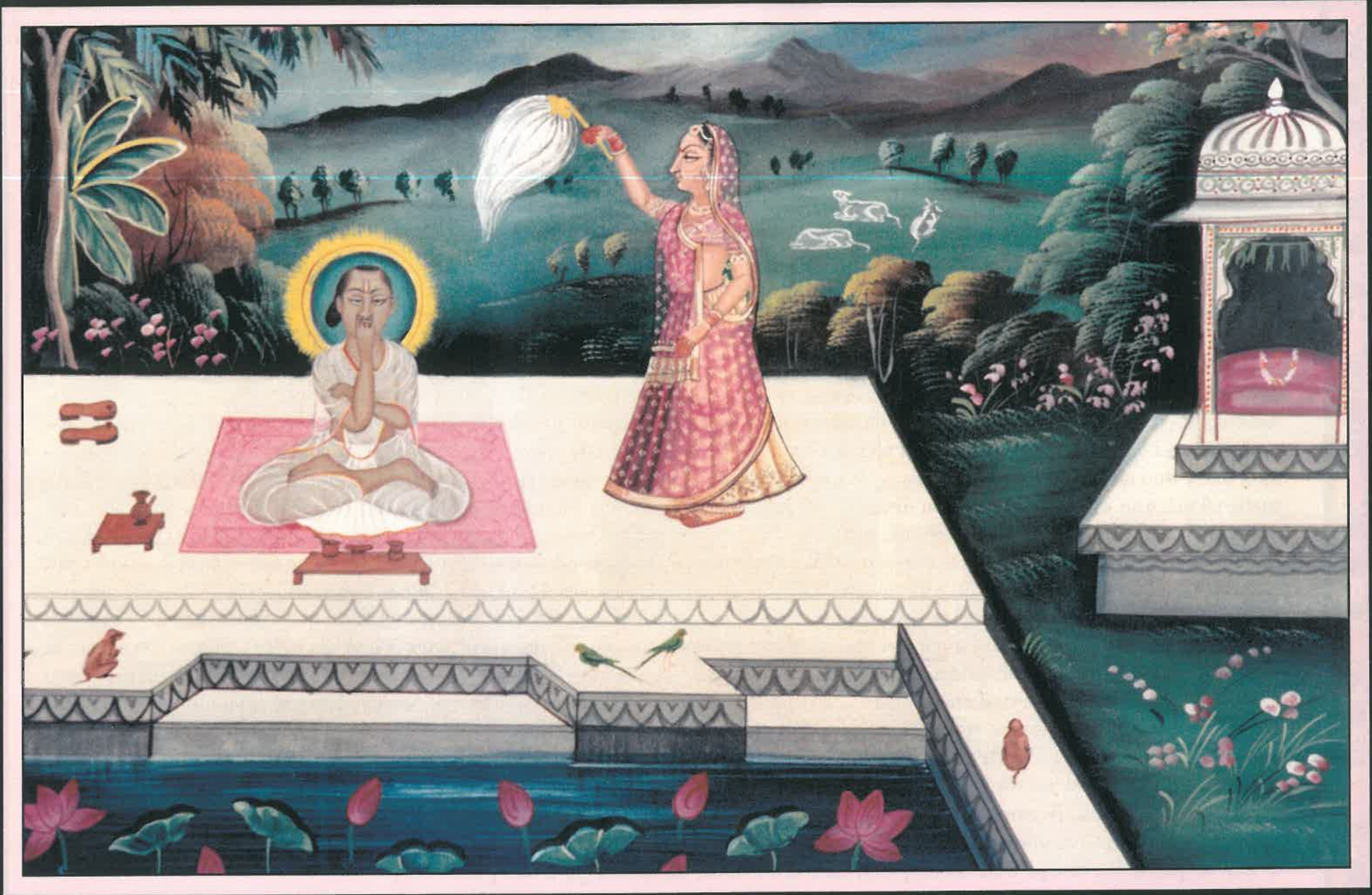

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૮ મી : શ્રીસંકેતબટકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૯ મી : શ્રીનંદગામકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ નંદગામમેં પાનસરોવરકે ઉપર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે, તહાં ખટમાસલોં આપ બિરાજે. પાછે પારાયણ કીયે, ઔર આજ્ઞા કીએ, જો ઈહાં ઉદ્ધવજી ખટમાસલોં બિરાજે હે, તાતેં હમ ખટમાસ પર્યંત રહિકેં શ્રીનંદરાયજીકોં શ્રીભાગવત સુનાવેંગે, ઓર યહાંકે ક્રીડાસ્થલનકે દર્શન કરેંગે. તબ એક દિન શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ પાનસરોવર ઉપર બેઠે હતે, તા સમય એક મુગલ ઘોડાકું પાની પ્યાયવેકો લાયો, સો પાનસરોવરમેં પાની પ્યાયકેં લે ચલ્યો. તા સમય ઘોડાકે પેટમેં ફુરફુરી દોરિ, તાતેં વહ ઘોડા લોટ પીટીકે મરિ ગયો. સો વહ ઘોડા ચતુર્ભુજ સ્વરૂપ ધરિ વિમાનમેં બેઠિકેં વૈકુઠકો ગયો. તબ વાકોં સાત્વકીય આવિર્ભાવ ભયો, સો શ્રીઆચાર્યજીને દેખ્યો, તબ મસ્તક ધુનાયો. તાતેં વૈષ્ણવનનેં બિનતી કરી જો મહારાજ, ઘોડા મર્યો દેખિકેં આપને મસ્તક ધુનાયો તાકો કારન કહા? તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ સબ વૈષ્ણવનકોં દિવ્ય દૃષ્ટિ દીએ, ઓર સબ વૈષ્ણવનતેં કહે જો તુમ ઊંચે દેખો. તબ સબ ઊંચી દૃષ્ટિ કરિકે દેખે, તો વે ઘોડા વિમાન સહિત વૈકુંઠકો ચલ્યો જાત હે. તા પાછેં દિવ્ય દૃષ્ટિ તો મિટિ ગઈ, તબ વા ઘોડાવારે મુગલને સબ વૈષ્ણવનતેં બિનતી કરી, જો તુમ મોકોં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકો સેવક કરવાવો. તબ સબ વૈષ્ણવને શ્રીઆચાર્યજીસો વિનતી કરી, તબ આપ વા મુગલકો કહે, જો તેરો અંગીકાર દૂસરે જન્મમેં હોયગો. સો સુનિકેં વહ મુગલ ફિરી ગયો, પરંતુ વાકો અષ્ટપ્રહર શ્રીમહાપ્રભુનકો ધ્યાન રહે. સો દેહ છૂટે, પીછેં વાને નવાનગરમેં મોચીકે ઘર જાયકેં જન્મ લીયો. તબ સંગજીભાઈ વાકો નામ ભયો, સો મેલે મંત્ર વાપેં બહુત આવતે. વાને એક વૈષ્ણવસોં લડાઈ કરી. વાંપેં વીરવિદ્યા હતી સો વાને પ્રયોગ કરિકેં અર્ધરાત્રકોં વા વૈષ્ણવકોં મારિવેકોં બીર ભેજે. સો બીર વા વૈષ્ણવકે ઘર જાય સકે નાંહી. પાછેં ફિરીકેં, આયકેં વાસોં કહી જો વેતો શ્રીગુસાંઈજીકે સેવક હે. બડે મહાપુરૂષ હે. વિનસોં હમારી નાંહી ચલે. જબ સવારો ભયો, તબ વહ મોચી વા વૈષ્ણવકે પાવન આય પર્યો, ઓર વિનતી કરીકેં કહી, જો આપ તો બડે મહાપુરૂષ હો, આપ હમકોં સેવક કરો. તબ વા વૈષ્ણવને કહી જો તુમ મેલે જંત્ર મંત્ર છોડી દેઉ, તબ તુમકોં સેવક કરાવેં. તબ વા મોચીને સબ મેલે જંત્ર મંત્ર છોડિ દિયે. તબ કેતેક દિન પીછેં શ્રીગુસાંઈજી આપ શ્રીદ્વારકાજી પધારે, તબ નવાનગરકે સબ વૈષ્ણવનને વિનતી કરી, જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં યાકો શરણ લીજીએ. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો યાકો અંગિકાર કરવેકો તો હમ ઈહાં પધારેહી હે. તબ શ્રીગુસાંઈજીને વા મોચીકો નામ દે બ્રહ્મ સંબંધ કરવાએ. કુમકુમ વસ્ત્રપેં ધરિકેં અપને ચરણારવિંદકી સેવા પધરાય દીએ. તબ વહ ધોતી ઉપરના પહરિવે લગ્યો ઓર બડી અપરસતેં સેવા કરતો. તબ તહાંકે બ્રાહ્મણ સ્માર્ત હતે સો સબ ઈર્ષા કરન લાગે. તબ ઉહાંકો રાજા જામંતકમાચી હતો. તબ વે બ્રાહ્મણ વા રાજાપેં જાયકેં પુકારે જો સુનો રાજાજી, ઈહાં એક અતિશૂદ્ર રહત હે સો વહ બ્રાહ્મણનકી ચાલ ચલત હે. સો સુનિકેં વા રાજાને વા મોચીકોં બુલાયેકેં પૂછી, જો તૂં બ્રાહ્મણનકી ચાલ કયોં ચલત હે? તબ વા મોચીને કહી જો મોકોં શ્રીગુસાંઈજી અપનો સેવક કરીકેં બ્રાહ્મણ કીયે હે. તબ યહ સુનિકેં રાજા બહુત પ્રસન્ન ભયો, ઓર કેહેન લગ્યો, જો બ્રાહ્મણ ભ્રષ્ટ હોય જાય સો તો શુદ્ર હોય જાય. પરંતુ કહૂં શુદ્ર બ્રાહ્મણ ભયો હે? જો દૂધમેંતેં છાછિ તો હોત હે, પરંતુ કહૂં છાછિમેં તેં દૂધ ભયો હે? તબ સંગજીભાઈને કહી જો રાજાજી, છાછિમેં તેં દૂધ હોય જાય તો આપ માનો? તબ રાજાને કહી, જો યહ બાત તો આછી હે. તા પાછેં રાજાને છાછિકી ચપટિયા (માટલું) ભરવાય મંગાઈ. તા સમય સબ સભા ભેલી ભઈ બેઠી હતી ઓર સબ બ્રાહ્મણ બેઠે હતે, તબ વે છાછિકી ચપટિયા સભાકે બીચમેં ધરી. તબ સંગજીભાઈને સબ સભાકે દેખતે કહ્યો જો મોકોં શ્રીગુસાંઈજીને બ્રહ્મસંબંધ કરાયકેં બ્રાહ્મણ કિયો હોય તો છાછિમેં તેં દૂધ હોય જૈયો? ઓર જો મેં મોચી હોઉં તો છાછકી છાછ રહિયો. તા પાછેં મટુકી ખોલે, તબ દેખે તો છાછિમેંતેં દૂધ ન્યારો હોય ગયો હે. તબ જામંતકમાચી તથા સબ બ્રાહ્મણ ચક્રત હોય રહે. તબ સબનને પ્રમાણ કિયો જો શ્રીગુસાંઈજીકે બ્રહ્મસંબંધકો બડો પ્રભાવ હે. પાછેં જામંતકમાચી તથા સબ બ્રાહ્મણ, શ્રીગુસાંઈજી ફિર વહાં પધારે તબ આપકે સેવક ભએ. તબ વે સબ અપરસસોં સેવા કરિવે લગે. તબ વા મોચીકોં કોઈ ટોકતો નાંહી, કયોં જો વા રાજાકો પરમાનો હોય ગયો. તહાં કેશવદાસ તથા ગોવિંદદાસ દોઉ ભાઈ સારસ્વત બ્રાહ્મણ હતે, તિનકે સંગતે વહ સંગજીભાઈ વૈષ્ણવ ભયો હતો. સો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી દૃષ્ટિ વા મુગલ ઉપર પરી હતી, તા કરિકેં વહ મુગલ બડો ભગવદીય ભયો હતો. સો વા સંગજીભાઈ કે સંગતે રાજા જામંતકમાચી ઓર સબ બ્રાહ્મણ ભગવદીય વૈષ્ણવ ભએ. સો શ્રીગુસાંઈજીકે સેવક ભએ, ઓર અનેક જીવનકો શ્રીગુસાંઈજી આપ ઉદ્ધાર કીએ. સો યાહી જન્મમેં વો સંગજીભાઈ લીલામેં પ્રાપ્ત ભએ. ઓર એસેં ચરિત્રનકો બહુત વિસ્તાર સંઘજીભાઈકી વાર્તામેં હે. યાસોં યહાં સંક્ષેપ માત્ર લિખે હે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ નંદગામકી બેઠકમેં દિખાએ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાં સોં વિજય કિએ, સો કરહલા, અંજનોખરિ, પિસાયો, ખિદ્રબન, હોય જાવબટ હોયકેં આપ કોકિલાબન પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીનંદગામકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

[શ્રીકરહલા - આ સ્થળે કુંડ ઉપર શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠક છે, તેમ શ્રીગુસાંઈજી તથા શ્રીગોકુળનાથજીની એમ ત્રણ બેઠકો સાથે સાથે છે. છતાં આ સ્થળનું ચરિત્રવર્ણન નથી. બેઠકો ત્રણે પ્રગટ છે. શ્રીગુસાંઈજી તથા શ્રીગોકુલનાથજીની બેઠકનું ચરિત્ર વર્ણન આગળ આવશે, પણ શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકનું ચરિત્ર નથી.]

॥ 卐 ॥

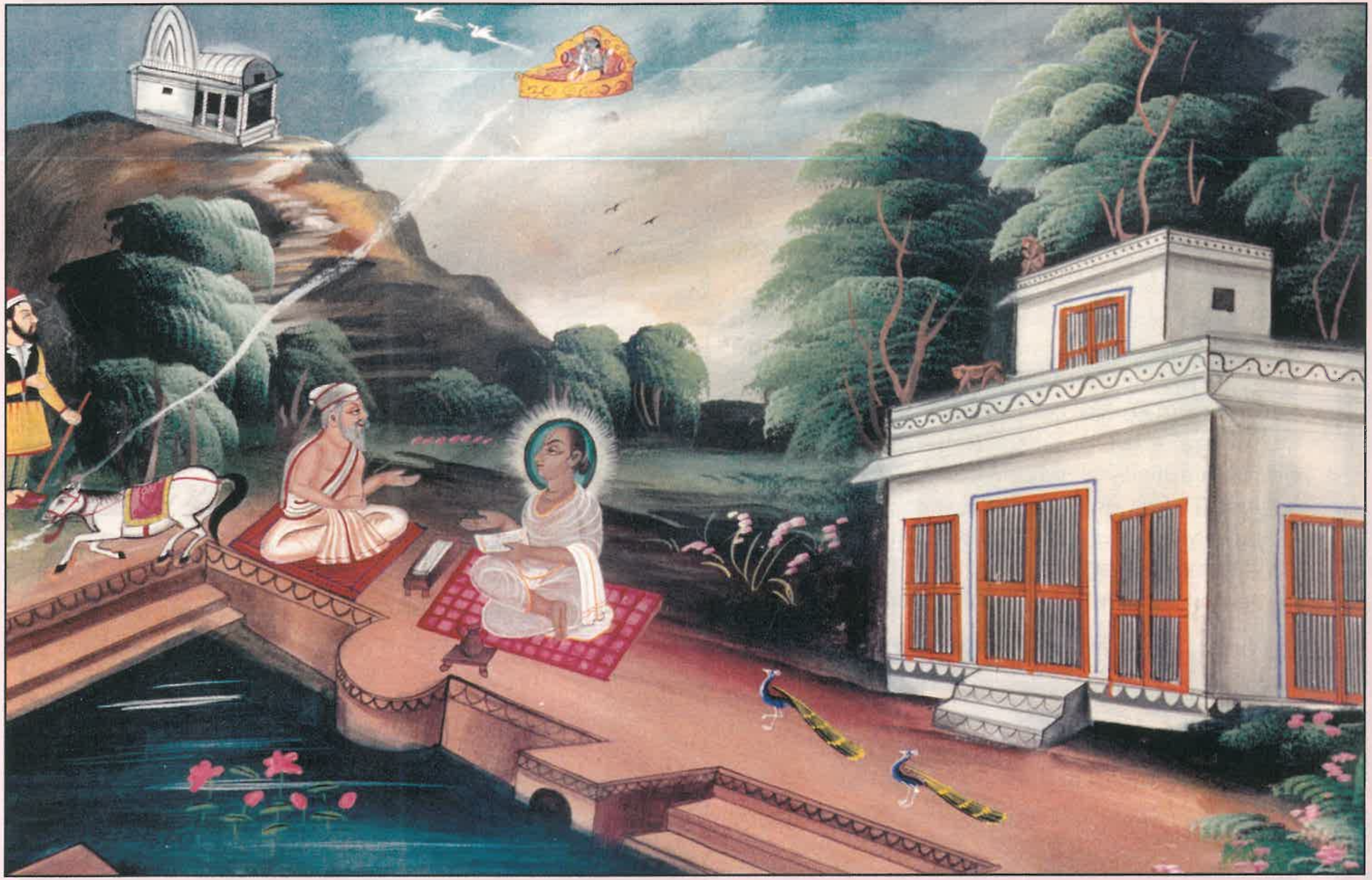

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૯ મી : શ્રીનંદગામકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૧૯ મી : શ્રીનંદગામકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

છ માસ સુધી ભાગવત્ નંદરાયજીને સંભળાવ્યું હતું. આ છ મહીનામાં ઉદ્ધવજીના ભાવથી આપ અહીં બિરાજ્યા હતા. કારણ કે ઉદ્ધવજીનો મુખ્ય મુકામ ફરી ફરીને નંદગામ આવી જતો. નંદગામ વ્રજમંડળનું મધ્ય બિંદુ છે. પ્રતિદિન ઉદ્ધવજીથી નંદરાયજીની ચર્ચા થતી હતી, ઉદ્ધવજીની વાત નંદરાયજીના મનથી નીકળતી નહોતી અને બ્રહ્મભાવના જ્ઞાનથી બુદ્ધિમાં સંસય આવી ગયો. આપશ્રીએ નંદરાયજીને અહીં પુત્રભાવ ફરીથી હૃદયારૂઢ કરાવ્યો અને સમજાવ્યું કે શ્રીકૃષ્ણની આટલી લીલાઓમાં બ્રહ્મભાવ જ એક લીલા છે. પરંતુ આ લીલા તમારા ઘરની (નંદાલયની) નથી. આપના ઘરની તો બાલ - કિશોર - પોઘંડ - ઘર - વન અને વ્રજયમુનાપુલીનની લીલા છે. આ લીલાઓના કર્તા શ્રીકૃષ્ણ તમારા જેવા પિતા હોવા છતાં ક્યારે પણ બ્રહ્મભાવની લીલા વ્રજમાં નહીં કરે. આ વાત આચાર્યશ્રીએ શ્રીનંદરાયજીને ભાગવત સંભળાવી છ મહીનામાં હૃદયારૂઢ કરી. इति संस्मृत्य संस्मृत्य नन्दः कृष्णानुरक्तधीः । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૪૬ અધ્યાય - ૨૭ શ્લોક)

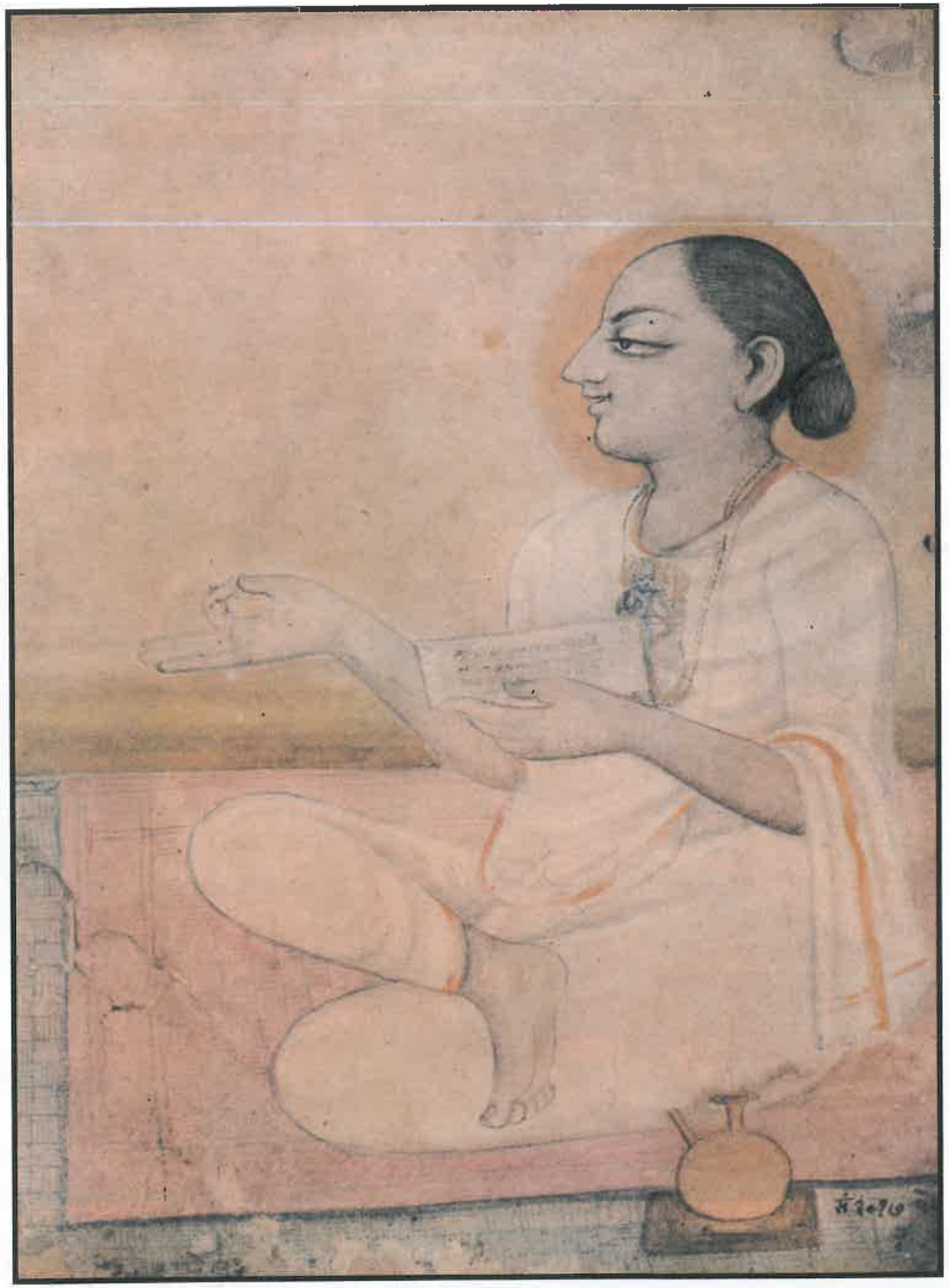

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - આસાવરી

શ્રીવલ્લભલાલ આંગન મધ્ય ખેલન ||
પહેલે પ્રગટ શ્રીયશોદા નંદન ગોપીનકોં રસ દેનન ||૧||
અબહી પ્રગટ શ્રીલક્ષ્મણ નંદન શ્રીભાગવત રસ એનન ||
પરમાનંદ પ્રભુકી છબિ નિરખત સુખ આવત નહી બેનન ||૨||

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૦ મી : શ્રીકોકિલાવનકી શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

કોકીલાવનમાં પાંચ શેર દૂધની ખીર સિદ્ધ કરાવી શ્રીઠાકુરજીને આરોગાવીને ચતુરાનાગાના એક હજાર શિષ્યોની સહીત ભોજન કરાવ્યું, છતાં પણ ખીર અક્ષય રહી (ખૂટી નહીં), અને ચતુરાનાગા સહીત શિષ્યોનો મનોરથ પણ પૂર્ણ કર્યો. શ્રીઠાકુરજીને જે વસ્તુનો ભોગ ધરવામાં આવે છે અને આરોગે છે તે પ્રસાદી ઘટતી નથી. પરંતુ તે વધતી જાય છે. હાલ વૈષ્ણવ આરોગાવતા પહેલા જ કહી દે છે કે વધારે ના કરતા, એટલું જ કરજો કે પાછળથી વધે નહીં. આ વિચાર શ્રીમહાપ્રભુજીની આ લીલાથી ઉચીત (યોગ્ય) નથી. શ્રીઠાકુરજીના ઉદરમાં સંપૂર્ણ વિશ્વ બિરાજમાન છે. એ વિશ્વની ગણત્રી અને સંખ્યા સીમાની બહાર છે. પરંતુ જ્યારે પોતાના ઉદરમાં સ્થિત શ્રૃષ્ટિમાંથી કોઈને ભૂતલ ઉપર ભક્ત બનાવીને જન્મ આપવા ઈચ્છે છે ત્યારે આપ સ્વયં શ્રીહરિ કોઈ અકિંચન ભગવદીયને ત્યાં તીનકા (કંઈક) અથવા કટોરી આરોગે છે. એટલામાંથી જ પોતાના ઉદર (પેટ)માં અનંત બ્રહ્માંડોનું પેટ ભરી દે છે.

यस्याहं अनुग्रहणामी हरसेत्‌दधनम् ।
ब्रह्मन यमनुगुह्णामि तद्विशो विधुनोम्यहम् ।

(ભા. ૮ સ્કંધ - ૨૨ અધ્યાય - ૨૪ શ્લોક)

જેમનો હું અંગીકાર કરવા ઈચ્છું છું, એમનું જ હું સ્વીકાર કરું છું. આંતરીક શ્રૃષ્ટિનો, બહારની સૃષ્ટિની ઉપર પ્રભાવ પાડે છે. આવી જ લીલા અહીં શ્રીમહાપ્રભુજીએ પ્રગટ કરી છે. ॥ 卐 ॥

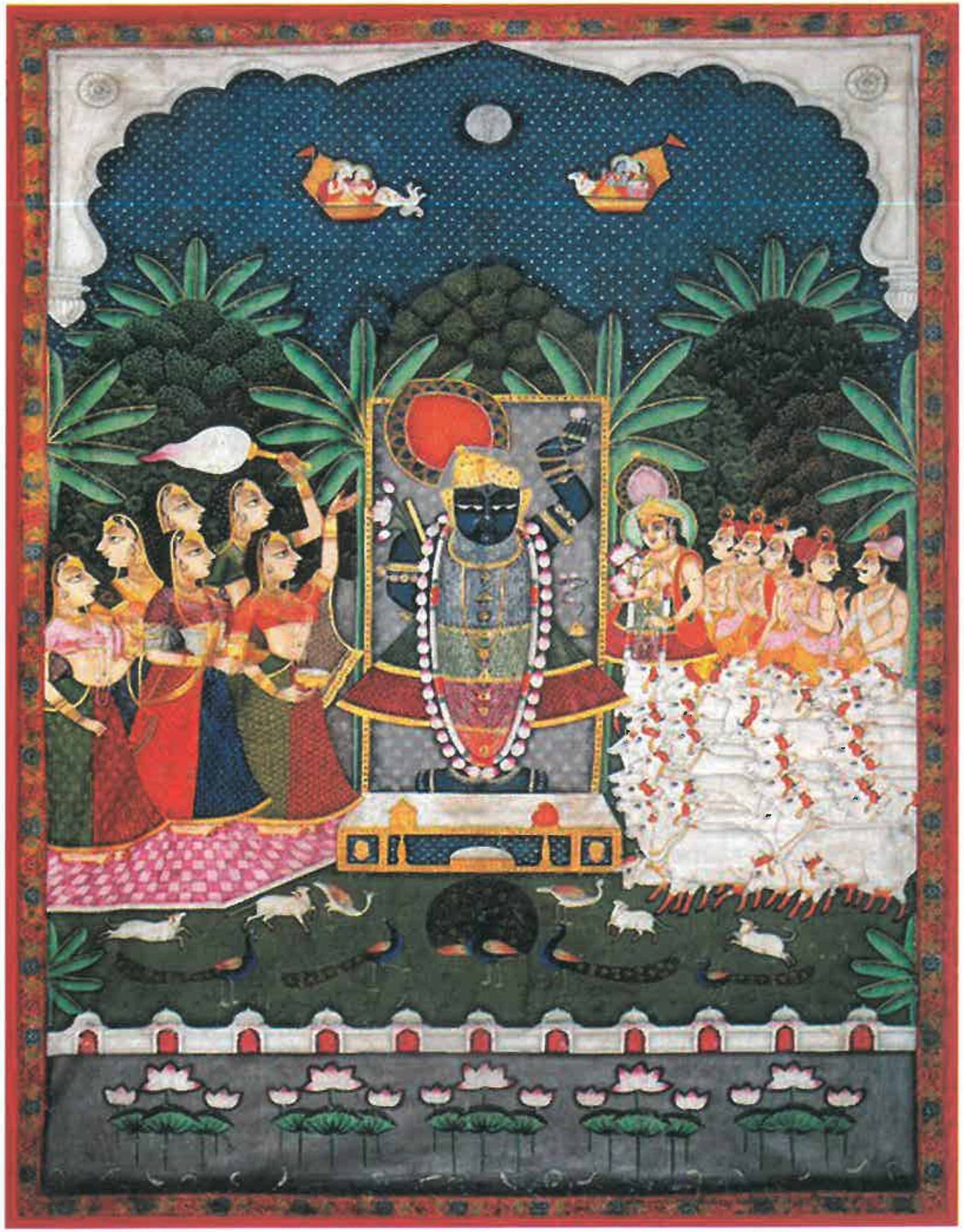

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૦ મી : શ્રીકોકિલાવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ કોકિલાબનમેં શ્રીકૃષ્ણકુંડકે ઉપર છોંકરકે નીચે જહાં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે, તહાં એક માસ પર્યંત આપ બિરાજે હે, તહાં કોકીલાબનમેં નિંબાર્ક સંપ્રદાયકો ચતુરાનાગા કરિકેં વૈષ્ણવ હતો, વાકે સંગ હજાર નાગા સદા રહતે. વાને આઈકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકોં દંડવત્ કરી ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ વિષ્ણુસ્વામીકે મત કે આચાર્ય હો, જગતમેં વિજય કિયો હે, માયામતકો ખંડન કિયો હે, ઓર ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કિયો હે, તાતેં હમારે હજારો સાધુ હે તિનકોં ખીરકો ભોજન આપ કરવાવો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીએ જો બહુત આછો, ઇનકોં ભોજન કરવાવેંગે. તબ આપ કૃષ્ણદાસતેં કહે, જો કંહૂતે પાંચશેર દૂધ લાવો. તબ કૃષ્ણદાસ નંદગામમેં તેં પાંચશેર દૂધ લાએ. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજીને વાસુદેવદાસ છકડાસોં કહી, યાકી ખીર કરિકેં ઇન હજારન વેરાગીનકોં જિમાય દેઉ. તબ વાને ખીર સિદ્ધિ કરી. શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ અપની દૃષ્ટિ કરિકેં દેખે. તબ દેખત માત્ર વહ ખીર અક્ષય હોય ગઈ. તાપાછેં ઉન વેરાગીનતેં આપને કહી, તુમ પાતરિ દોનાં લેકેં અપની પંગતિ કરિકેં બેઠો. તબ વે નાગા સબ પંગતિ કરિકેં બેઠે. વાસુદેવદાસ છકડા જિમાયવે લગે. તબ સબ નાગાનકોં જિમાઈ દીએ. પાછેં સબ વૈષ્ણવ ભલી ભાંતરસો જે ઉઠે, ઓર ખીર પાંચ શેર, જ્યોંકી ત્યોં રહી. નિબટી નાંહી. પાછેં આપ આજ્ઞા કીએ, જો ઇહાંકે બંદરનકોં તથા મોરનકોં ખવાય દેઉ. તબ ઉનહું કોં ખવાયે. તોહુ ખીર જ્યોંકી ત્યોં રહી, નિબટી નાંહી. તબ આપ આજ્ઞા કીએ, જો યહ ખીર મેંને દૃષ્ટિ કરિકેં પ્રસાદી કરિ દઇહે તાતેં તોકોં કછૂ બાધા નાંહિ, તું લે જા (ખાઇજા) છોડે મતિં. તબ એક હાંડી લાયકેં તામેં વા ખીર ઠલાયકેં વાસુદેવદાસ છકડા લે ગએ. તબ વહ ખીર નિબટી. યહ ચરિત્ર દેખીકેં ચતુરાનાગા દોઉ હાથ બાંધિ ગરેમેં પટુકા ડારિકેં આઇ કેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકું દંડવત્ કરી, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, આપ તો પૂર્ણ પુરુષોત્તમ હો. આપકો સ્વરૂપ કોને જાન્યો નાંહિ. અબ આપ કૃપા કરિકેં મોકોં આપનો સેવક કરિએ. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીએ જો તુમ સેવકહી હો. જો આગે હમારે નાંતી શ્રીગોકુલનાથજી નામ કરિકેં પ્રગટ હોંયગે, સો તુમકોં સેવક કરેંગે. તબ ચતુરાનાગાને વિનતી કરી જો મહારાજ, તહાં તાંઇ મેરે શરીરકી યહ સ્થિતિ કેસેં રહેગી? તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો તેરી ડેઢસેં વર્ષકી આયુષ્ય હે. તામેં અબ ચાલીસ વર્ષ તોકોં ભએ હે, બાકી એકસો દશ વર્ષ કે ભીતર તેરો અંગીકાર કીયો જાયગો. પાછેં ચતુરાનાગા આછો ભગવદીય ભયો, સો બ્રજમેં પર્યટન કરતો. એક સમય ચતુરાનાગા ચલે જાત હતે, તબ એક વૃક્ષમેં જટા અરૂઝી, સો સુરઝાવન લાગે, સો સુરઝાવતિ સમે વૃક્ષકો પતૌઆ ટૂટિ પર્યો. તબ તીન દિન તાંઇ ઠાડે રહે, ઓર જટા સુરઝી નાંહી. સો શ્રીનાથજીને આઇકેં જટા સુરઝાઇ. વાકોં શ્રીનાથજી કે શૃંગારકો નેમ હતો. કેતેક દિન પાછેં જબ પાદશાહને સબકી માલા ઉતરવાઈ હતી, તબ એક દિન શ્રીગોકુલનાથજી મથુરા પધારે હતે. માર્ગમેં ચતુરાનાગા મિલ્યો, તબ માલા ન દેખી, તબ આપ ચતુરાનાગાસોં આજ્ઞા કીએ જો અરે ચતુરાનાગા! હમ ગૃહસ્તી હોય કેં માલા નાહિ ઉતારત હે, ઓર તું વેરાગી હોયકેં માલા કયોં ઉતારી? તેરો પાદશાહ કહા કરતો? તબ વહ પાવન પર્યો, ઓર આંખિનમેં આંસુ આયગએ, ઓર બિનતી કરી જો મહારાજ, આપ કૃપા કરિકેં માલા પહેરાઓ તો પેહેરૂં. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો વચન સુધિ કરિકેં વાકું શ્રીગોકુલનાથજીને માલા દઇ, ઓર વાકો સેવક કિયો. તબ તેં શ્રીગોકુલનાથજી વાકે ઉપર બહુત પ્રસન્ન રહેતે. સો વાને એક ધમાર બનાઈ હે, ઓર તામેં એસે કહ્યો હે જો (સારંગી પ્રતાપતેં પાએ ગોકુલનાથ) યહ ધમાર શ્રીગોકુલનાથજીકે વહાં ગાઈ જાત હે. પાછેં જબ એકસો પચાસ વર્ષકી અવસ્થા પૂર્ણ ભઈ, તબ વા ચતુરાનાગાને જાયકેં ગોવિંદ કુંડપેં સમાધિ લગાઈ, સો લીલામેં જાયકેં પ્રાપ્ત ભએ. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ કોકિલાવનકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. **॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીકોકિલાબનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥**

(આ ચતુરા નાગાનું સમાધિનું સ્થળ ગોવિંદ કુંડ ઉપર છે.)

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – આસાવરી

ભરોસો શ્રીવલ્લભહી કો રાખો ॥
સગરે કાજ સરેંગે છિન મેં ઈનહી કે ગુણભાખો ॥
નિશદિન સંગકરો ભક્તન કો અસમર્પિત નહીં ચાખો ॥
વલ્લભ શ્રીવલ્લભ પદરજબિન ઔરતત્વ સબ નાખો ॥

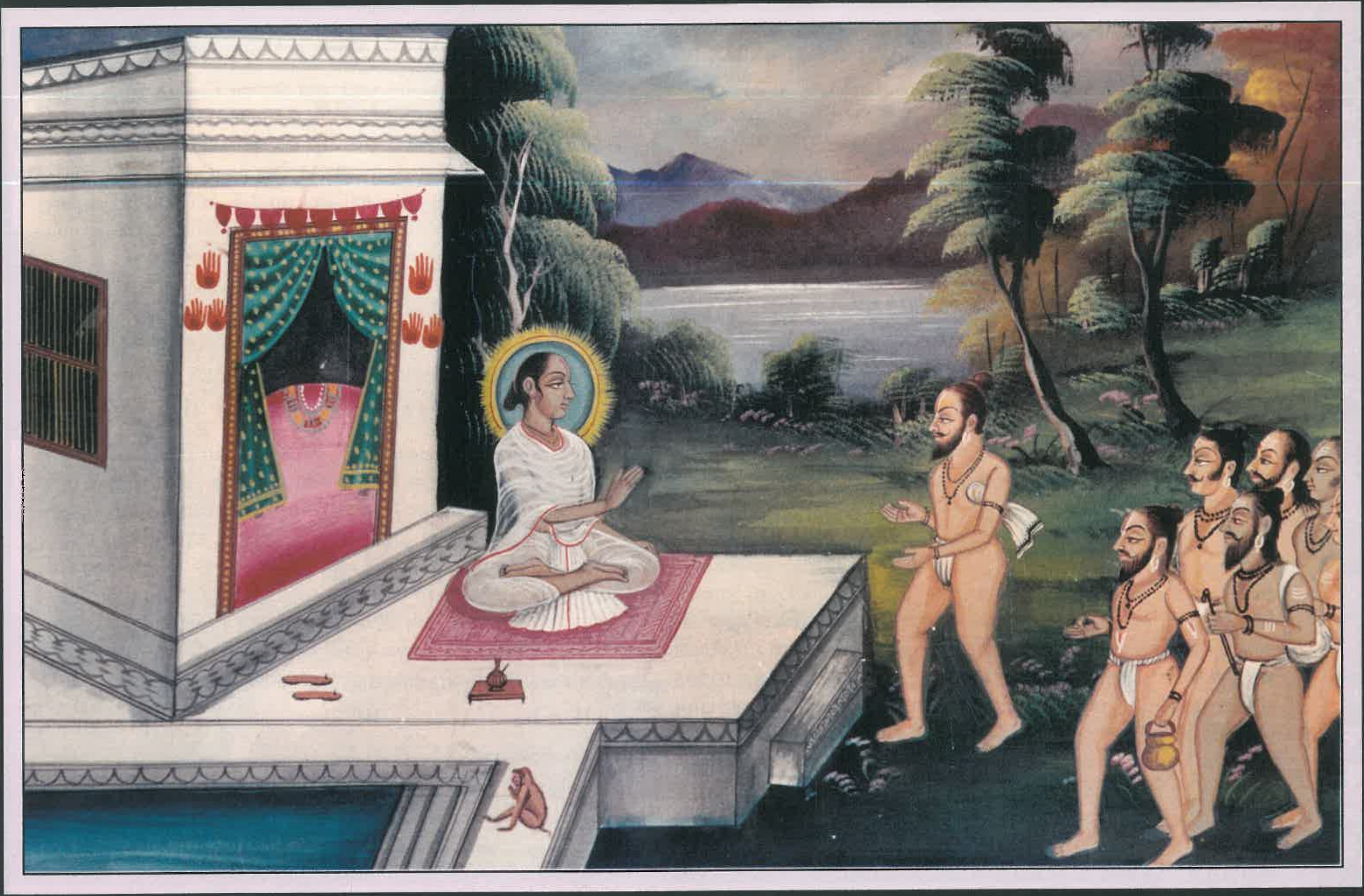

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૦ મી : શ્રીકોકિલાવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૧ મી : શ્રીભાંડીરવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી કોકીલા બનસોં વિજયકીએ, સો બડી બઠેન, છોટી બઠેન, તથા કોટવન હોઈકેં શેષશાઇ પધારે. તહાં એક રાત રહે. તા પાછેં ફેરિ તહાંતેં રામઘાટ, ગોપીઘાટ, ગુંજાબન, નિવારબન, યે સબ ઉપવનકે દર્શન કરીકેં ચીરઘાટ, નંદઘાટ, હોઈકેં ભાંડીરબન પધારે. તહાં આપકી બેઠક હે તહાં બિરાજે, તહાં સાત દિનકો શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ. તહાં એક મધ્વાચાર્ય સંપ્રદાયકો વ્યાસતીર્થ સ્વામી મહંત રહેતો હતો. વાકો એક મહાસ્થલ હતો, સો વાને આયકે શ્રીઆચાર્યજીસોં કહી, જો મેરે લાખન તો સેવક હે, બડી ગાદી મધ્વાચાર્ય સંપ્રદાયકી હે, ઓર મેરો ઘર દક્ષણમેં હે, ઓર બડે રાજા મેરે સેવક હે. ઓર મેરે સેવક માધવેંદ્રપુરી હે, તિનકે સેવક કૃષ્ણચેતન્ય ભએ. સો અબ લક્ષાવધિ તો મેરે પાસ રૂપૈયા હે. સો સબ મેં આપકોં દેઉ, ઓર યહ ગાદી આપ લાયક હે, તાતેં આપ બિરાજો. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ કહે, જો યાકો પ્રતિઉત્તર હમ કાલ્હિ દેઇંગે. તબ વે અપને આશ્રમમેં ગયો. પાછેં અર્ધરાત્ર ભઈ તબ કોઉ ચારિજને મુગદર લેકેં આએ. તિનને વાકો બહુત માર્યો, સો વે મારતતો જાય પરી દીસે નાંહીં. તબ યાને કહી જો તુમ કોન હો? તબ ઉન મારનહારેનને કહી, જો હમ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકે દૂત હે, તેરી કહા સામર્થ્ય હે જો તું શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો ગાદીપેં બેઠારે? તાસોં જો તું આગનો ભલો ચાહે તો શ્રીઆચાર્યજી કે પાવન પરિયો. નાંહિ તો હમ તોકોં ઠોર મારેંગે. તબ પ્રાતઃકાલ વહ મહંત આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકે પાવન પર્યો, ઓર બિનતી કરી જો મોકોં સેવક કરો. મેને આપકો સ્વરૂપ જાન્યો નાંહી, સો ક્ષમા કરો. તબ શ્રીઆચાર્યજી વાસોં કહે, જો તું તો સેવકહી હે. તબ વા વ્યાસતીર્થસ્વામીને બિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરીકે મોકોં શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ વાકો અંગિકાર કીએ. પાછેં ઉહાંતેં આપ બેલવન તથા ભદ્રબન હોયકેં માનસરોવર પધારે. યહ ચરિત્ર આપ ભાંડીરવનકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીભાંડીરબનકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૧ મી : શ્રીભાંડીરવનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ભાંડીરવનની બેઠકમાં માધવ સંપ્રદાયના કોઈ આચાર્યએ શ્રીમહાપ્રભુજીને માધવ સંપ્રદાયની ગાદી ઉપર અધિપતિ (બેસવાનો) થવાનો આગ્રહ કર્યો. આચાર્યશ્રીએ એમને કહ્યું કે આનો જવાબ અમો આપને કાલે આપીશું. રાત્રે એ મહંતને કોઈ ચાર શક્તિઓએ ડરાવ્યા અને કહ્યું કે ‘એમની પાસે જઈને ક્ષમા માંગો’. એ ચાર શક્તિઓ કોણ હતી તે તેને દેખાઈ નહીં અને તે ઘણા જ ગભરાઈ ગયા. ભગવાનના સિવાય, ભગવાનના પ્રતિનિધિ સ્વરૂપ શંખ, ચક્ર, ગદા, પદ્મ હોય છે. એમનું સ્વરૂપ દર્શન બધાને થતું નથી. અનુભવ અને આભાષ કોઈને પણ થઈ શકે છે. માધવ સંપ્રદાયના મહંતે જે વાત કહી હતી તે શ્રીમહાપ્રભુજીને લૌકિક પુરુષ સમજીને કરી હતી, અને ગાદી અધિપતિ થવાનો લોભ (લાલચ) આપ્યો હતો. જ્યારે વિદ્યાનગરની સભામાં શાસ્ત્રાર્થ થયો હતો ત્યારે માધવ સંપ્રદાયના પ્રતિનિધિને આપશ્રીએ સહજમાં નિરૂત્તર કર્યા હતા. તો કોણ આચાર્યશ્રી શુદ્ધાદ્વૈતની સન્મુખ જે ન્યૂન બલવાળા છે કે તેનો લોભ રાખે. આ આશયથી એ ચાર શક્તિઓએ સમજાવ્યા કે જાઓ ક્ષમા માંગો. અહીં એ ભવિષ્યવાણીનું સ્વરૂપ લક્ષણ છે, જેમાં ભગવાને કહ્યું હતું કે, ‘‘હું એક સો સોમયજ્ઞની પછી સ્વયં પધારીશ’’. તો આ સ્વયં ના સ્વરૂપનું લક્ષણ છે. જ્યાં એમના આયુધ જવાબ આપે છે.

વિશેષ : વર્તમાન સમય સુધી જે જોવામાં આવે છે કે કોઈ પણ ધર્માચાર્ય, ધર્માધિકારી થઈને શિષ્ય સંખ્યા વધારે છે. સ્વયં પોતાને અને શિષ્યોને ધાર્મિક હોવાની વાતો કરે છે. આ પ્રક્રિયાથી ધાર્મિક ક્ષેત્રમાં યશ અને વૈભવ વધે છે અને મૂલ ધર્મ પાછળ રહી જાય છે. આચાર્યશ્રીનું સ્વરૂપ શિષ્ય પરંપરાની સંખ્યા વધારવાનું નથી. જે મૂલ ધર્મ છે જેને ભગવત્ ધર્મ કહીએ છીએ, અને જે ભાગવતથી પ્રગટેલો છે એને સંભાળીને સૌમ્ય બનાવી રાખવાને માટે છે. જેમાંથી ભગવત્ સુખરૂપી સેવાનું પ્રાગટ્ય છે. આ વાત અનામ-અરૂપવાળી અદશ્ય શક્તિ, શંખ-ચક્ર-ગદા-પદ્મ જાણે છે. આ ભેદને સમજાવીને ક્ષમા માંગવાનું કહ્યું, ‘‘नलकुवर मणी ग्रीव’’. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિહાગ

શ્રીવલ્લભ ભલેબુરેદોઉ તો તેરે ।।
તુમહી હમારી લાજબડાઈ વિનતિ સુનો પ્રભુ મેરે ।।૧।।
અન્ય દેવ સબ રંકભિખારી દેખે બહુત ઘનેરે ।।
હરિપ્રતાપ બલ ગિનત નકાહૂં નિડર ભયે સબચેરે ।।૨।।
સબજત તુમ શરણાગત આયે દઢકર ચરવણગહેરે ।।
સૂરદાસપ્રભુ તુમ્હારે મિલેતેં પાયે સુખજુ ઘનેરે ।।૩।।

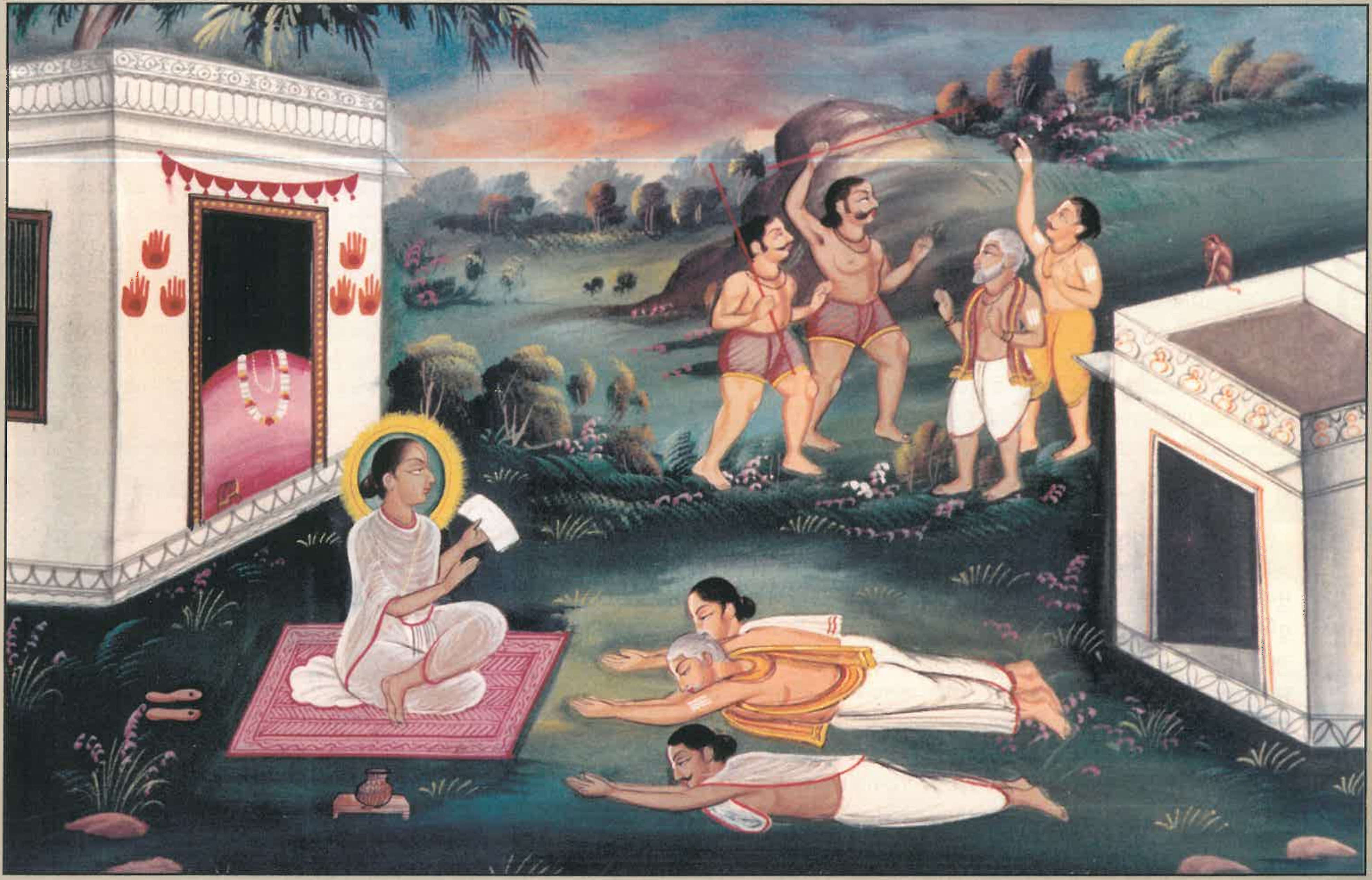

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૧ મી : શ્રીભાંડીરવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૨ મી : શ્રીમાનસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

સો તહાં માનસરોવરપેં આપ તીન દિન બિરાજે, શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ. સબ સેવક આપકે સાથ હતે, સો એક દિન અર્ધરાત્રીકેં સમય દામોદરદાસ દેખે તો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ તહાં નાંહિ હેં. સો પ્રહર એક પીછેં પુરૂષોત્તમકાંતિ સ્વરૂપકો દર્શન આપ દીએ. તબ દામોદરદાસને કહી જો મહારાજ, આજ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. અદ્ભુત દર્શન ભયો. પાછેં આપ આજ્ઞા કીએ જો દમલા, આજ શ્રીસ્વામિનીજીને ગાઢો માન કિયો હતો, સો વહ માન-મોચન કરાયકેં શ્રીસ્વામિનીજીકોં શ્રીનાથજીકે પાસ પધરાયકેં આવત હોં. સો દર્શન દામોદરદાસકોં ભયો. ઓર સબ વૈષ્ણવ નિદ્રાવશ હતે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ લોહબન, રાવલ, શ્રીબલદેવજી, મહાવન, ચિંતાહરણઘાટ, તથા બ્રહ્માંડઘાટ સ્નાન કરી, રમણસ્થલ હોય, ગોપકૂપમેં સ્નાન કરી, ઉતલેશ્વરઘાટ, યશોદાઘાટ, ગોવિંદઘાટ હોયકેં પાછેં અપની શ્રીગોકુલકી બેઠકમેં આય બિરાજે. જન્માષ્ટમીકો ઉત્સવ શ્રીગોકુલમેં કીએ. સો વૃક્ષમેં ચાદર બાંધિકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને શ્રીનવનીતપ્રિયજીકોં પાલને ઝૂલાએ. ઓર સબનકોં તો રત્નજટિત પાલનેકે દર્શન કરવાએ. તહાં ગોપી, ગ્વાલ, શ્રીનંદરાયજી તથા શ્રીયશોદાજીને પ્રગટ દર્શન દીએ. તહાં બડો નંદમહોત્સવ ભયો. સો જબ વે સ્વરૂપ પાછે પધારીવે લગે, તબ શ્રીનંદરાયજી ઓર શ્રીયશોદાજીને શ્રીઆચાર્યજીસોં કહી, જો કછુ વરદાન માગો. તબ આપ કહે, જો આપ તો આપ સાક્ષાત્ પધારે હો, ઓર બેર હમ સ્વાંગ બનાવેંગે, તામેં આપ અપનો આવેશ ધરિયો. કયોં જો અબ તો આપ સાક્ષાત્ પધારે હો, ઓર આગે જો ન પધારોગે તો વૈષ્ણવનકોં અભાવ હોયગો. તબ સબ સ્વરૂપનને કહી જો અસ્તુ. શ્રીમહાપ્રભુ આપને પહલેં નંદમહોત્સવકો ઉત્સવ તો કાશીમેં શેઠ પુરુષોત્તમદાસકે ઘરમેં કિયો હતો, ઓર દૂસરો નંદમહોત્સવ શ્રીગોકુલમેં કીએ. સો કાહેતેં જો ભગવજ્જન્મભૂમિ હે. તહાં દર્શન કીએ, પાછેં શ્રીમથુરા પધારે. તહાં વિશ્રાંતઘાટપેં બિરાજીકેં પ્રથમ પરિક્રમા પુરી કરી. ઉજાગરચોબેકો એકસો રૂપૈયા દીએ, તીન બેર શ્રીઆચાર્યજી આપ પૃથ્વી પરિક્રમા કીએ. તા બેર તીન વ્રજપરિક્રમાહુ કીએ, પરંતુ વિસ્તારકે લીયે યહાં નાંહિ કહે હે. જેસેં પ્રાચીન સ્વરૂપનકેં મુખતેં સુની હતી સોઈ લિખે હે. બ્રજવન યાત્રામેં તો શ્રીઆચાર્યજીકી ૨૨ બેઠક હે. તહાં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ અલૌકિક ચરિત્ર દિખાએ હે. **॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીમાનસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥**

(હાલ પણ પ્રતિ જન્માષ્ટમીએ શ્રીગોસ્વામી બાલકો શ્રીનંદ, શ્રીયશોદાજીનો સ્વાંગ કરે છે. તેમાં સાક્ષાત આવેશ આવે છે. તે આ શ્રીનંદરાયજીએ શ્રીમહાપ્રભુજીને આપેલા વચનાનુસાર છે.) ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૨ મી : શ્રીમાનસરોવરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

દામોદરદાસજી હરસનાજીને પુરુષોત્તમ કિર્તી દર્શન અને માનલીલાના દર્શન કરાવ્યા. શ્રીસ્વામિનીભાવ સંપન્ન શ્રીકૃષ્ણની સેવામાં જે નવ રસ છે એમાં શૃંગાર મુખ્ય છે. શૃંગારમાં પણ રાત્રી લીલામાં માન મુખ્ય છે. માનલીલાની વગર રસની વૃદ્ધિ નથી થઈ શકતી. સાહિત્યના ગ્રંથોમાં કહ્યું છે કે, નાયક જ્યારે નાયીકાથી અનુનય અને વિનય કરીને એમનું માન દૂર કરે છે, ત્યારે નાયકમાં રસની વૃદ્ધિ થાય છે. અહીં શ્રીમહાપ્રભુજીએ માન મનાવીને અનુનય વિનય કરીને શ્રીસ્વામિનીજીને શ્રીનાથજીની પાસે પધરાવ્યા. નંદાલયની સેવામાં સંપૂર્ણ વ્રજની લીલા સાંગોપાંગ નિવાસ કરે છે. એટલા માટે ઉત્સવના દિવસ છોડીને રસવૃદ્ધિના માટે માનના પદ ગાવામાં આવે છે. જેમ સાગરમાંથી ચૌદ રત્ન પ્રગટ થયા, સેવા સાગરમાંથી એકલી રાધાજી રૂપી રત્ન પ્રગટ થયું. ‘‘વ્રજમેં રતન રાધિકા ગોરી’’. માનલીલાનું ગુપ્ત રહસ્ય રાસ પંચાધ્યાયીમાં એક સખીના નામથી છે. अनयाऽऽराधितो नूनं भगवान् हरिरीश्वरः । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૩૦ અધ્યાય - ૨૮ શ્લોક) આ જે પણ ગોપી છે, માન લીલામાં આ જ મુખ્ય છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિહાગ

મધુર વ્રજદેશ વશ મધુરકીનો ।।
મધુર ગોકુલ ગામ મધુર વલ્લભનામ,
મધુર વિઠ્ઠલભજન દાન દીનો ।।૧।।
મધુર ગિરિધરન આદિ સપ્ત તનુવેણુ નાદ,
સપ્તરંધ્રન મધુર રુપલીનો ।।૨।।
મધુર ફલફલિત અતિ લલિત પદ્મનાભપ્રભુ,
મધુર અલિ ગાબત સરસ રંગભીનો ।।૩।।

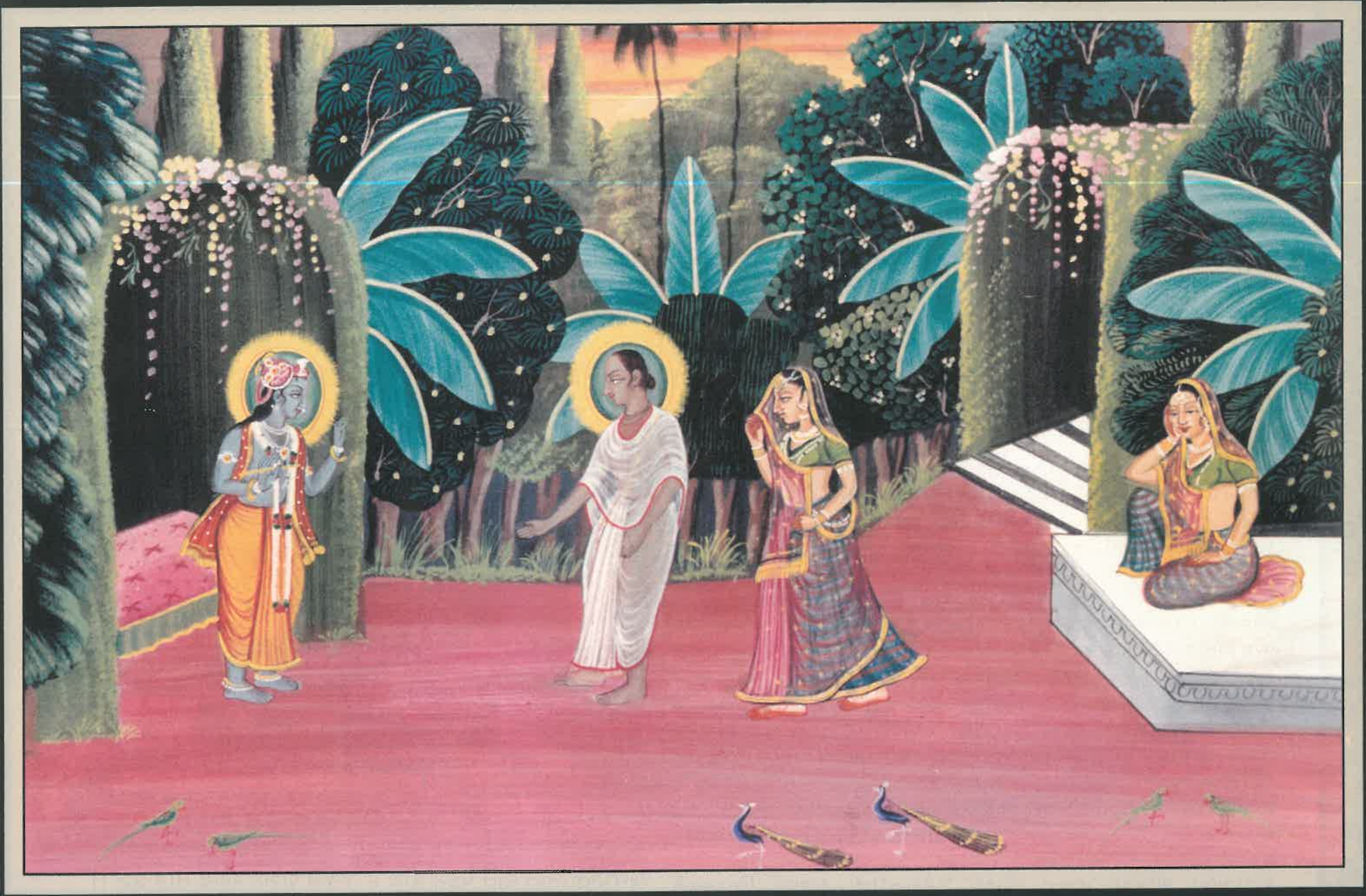

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૨ મી : શ્રીમાનસરોવરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૩ મી : શ્રીસૂકરક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ સૂકરક્ષેત્ર – સોરમજીમેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક હે, તાકો સોરમઘાટ કહેત હે. એક સમય શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ'આપ બિરાજે હતે. તહાં કૃષ્ણદાસમેઘનકો ઉપદેષ્ટા મુરૂ હતો, તાકે દર્શનકો કૃષ્ણદાસ શ્રીઆચાર્યજીકી આજ્ઞા બિનુ ગયે. તબ વાને કૃષ્ણદાસસોં કહી, અરે કૃષ્ણદાસ! તૂં મેરો સેવક હોયકેં શ્રીઆચાર્યજીકો સેવક કયોં ભયો? તબ કૃષ્ણદાસને કહી જો મેરે ગુરૂ તો આપહી હો. આપહીકી કૃપાસે મેંને શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ પાએ હે. તબ વાને કહી જો તિહારે કહેતેં પૂર્ણપુરુષોત્તમ કયોં હોઈ? તબ કૃષ્ણદાસને બરતી અગ્નિ હાથમેં લેકેં યહ કહી, જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ હોય તો અગ્નિ મોકોં મતિ જારૈ, ઓર જો અન્ય હોય તો યહ અગ્નિ મોકોં ભસ્મ કરિ દીજિયો. એસે કહીકેં એક મૂહુર્ત લોં અગ્નિ હાથમેં રાખી. તબ વા ગુરૂને અગ્નિ હાથમેં સોં ગિરવાય દઈ. એસો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ માહાત્મ્ય દિખાયે. ઓર એક સમય વહાં શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરત હતે, તહાં આપકે બડે ભાઈ કેશવપુરી પૃથ્વી પરિક્રમા કરત આય મિલે. સો શ્રીગંગાજીકે પરલેપાર નાવ વિના ચલે જાયકેં સંધ્યાવંદન કિયે. પાછેં વેસેઇ ચલે આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકે નિકટ ઠાડે રહે. સો અપની સિદ્ધાઈ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકોં દિખાઈ. સો યહ બાત આપકોં આછી ન લગી. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીએ જે સિદ્ધાઈ તો, ભગવત્સેવા હે, સો તો કરિ નાંહિ, યા સિદ્ધાઈ તેં કહા સિદ્ધ ભયો? તબ દૂસરે દિન વિનકી સબ સિદ્ધાઈ આપને હરી લઈ. તબ દૂસરે દિન વે વેસેઈ ગંગાપાર જાયવે લગે, તબ ડુબને લગે. તબ શ્રીઆચાર્યજીકો નામ લેકેં પુકારન લગે. તા સમય શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ ગંગાકિનારેપેં સંધ્યાવંદન કરત હતે, તહાંતે આપની ભુજા પસારિકેં શ્રીગંગાજીકી મધ્ય ધારામેં તે કેશવપુરીકોં તટપેં કાઢી લીયે. યહ ચમત્કાર દેખિકેં કેશવપુરી શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકે પાવન પર્યો, ઓર કહી જો આપ તો ઈશ્વરકો અવતાર હો. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ સોરમ ઘાટકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીસોરમઘાટકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત. ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૩ મી : શ્રીસૂકરક્ષેત્રકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

કૃષ્ણદાસ મેઘન પોતાના પૂર્વ ગુરુની આજ્ઞાથી વિપરીત શ્રીમહાપ્રભુજીના મુખથી શ્રીસુબોધિનીજી સાંભળતા હતા. પૂર્વ ગુરુએ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પૂર્ણપુરુષોત્તમ છે એનું પ્રમાણ માંગ્યું ત્યારે કૃષ્ણદાસ મેઘને હાથમાં અગ્નિ પકડીને (રાખીને) કહ્યું કે, ''આચાર્યશ્રી પૂર્ણપુરુષોત્તમ છે, તો મારા હાથ ન બળે'' અને એમના હાથને કોઈપણ પ્રકારની ક્ષતી ના થઈ. જ્યારે બે ગુરુ સમાનતાના આધાર ઉપર એકબીજાને સામે હોય ત્યારે કોણ શ્રેષ્ઠ છે ? શાસ્ત્રો કહે છે, ''कृष्ण सेवा परंम विक्ष दंभादी रहीतं नरं''ને ગુરુ માનવા જોઈએ. કૃષ્ણદાસ મેઘનના પૂર્વ ગુરુ પૂર્ણ વિદ્વાન હતા, પરંતુ કૃષ્ણ સેવા પરક નહોતા અને શ્રીમહાપ્રભુજીમાં આ સ્વરૂપ વિશદ્ રુપથી હતું. એટલા માટે અગ્નિ પરીક્ષામાં કૃષ્ણદાસ મેઘન સફળ થયા. કૃષ્ણદાસજીના નામની આગળ મેઘન વિશેષણ છે. મે-મારો, અઘ-અપરાધ, ન-મારો દોષ નથી. મેં શ્રીમહાપ્રભુજીને નિર્દોષ ભાવથી સમજ્યા છે, તે ''મેઘન''. तमग्निमपिबत्तीत्रमनन्तोऽनन्तशक्तिधृक् । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ, ૧૭ અધ્યાય, ૨૫ શ્લોક) આ લીલા સુકર ક્ષેત્રની છે. અહીં આદિ વરાહનું પ્રાગટ્ય છે. વરાહ યજ્ઞાત્મક સ્વરૂપ છે. અહીં સ્વયં અગ્નિકુંડથી પ્રગટ થવાવાળા શ્રીમહાપ્રભુજીનું પ્રમાણ ''મેઘન''ના હાથમાં બિરાજીને અગ્નિએ આપ્યો છે.

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

શ્રીવૃન્દાવન ચંદ વદન રુચિ અગ્નિરુપ પ્રકટે હેં દેહધર ।।
માયિકમત પાખંડકે દાહક શીતલતા સુન નામ શ્રવણ કર ।।૧।।
વ્રજપતિ અતિ રતિ પ્રકટ હોય કેં જેજન શરણ આયે તાકે ઉર ।।
શ્રીવલ્લભ સબ સિદ્ધિ આનંદનિધિ વલ્લભ સાધન તજી પાયનપર ।।૨।।

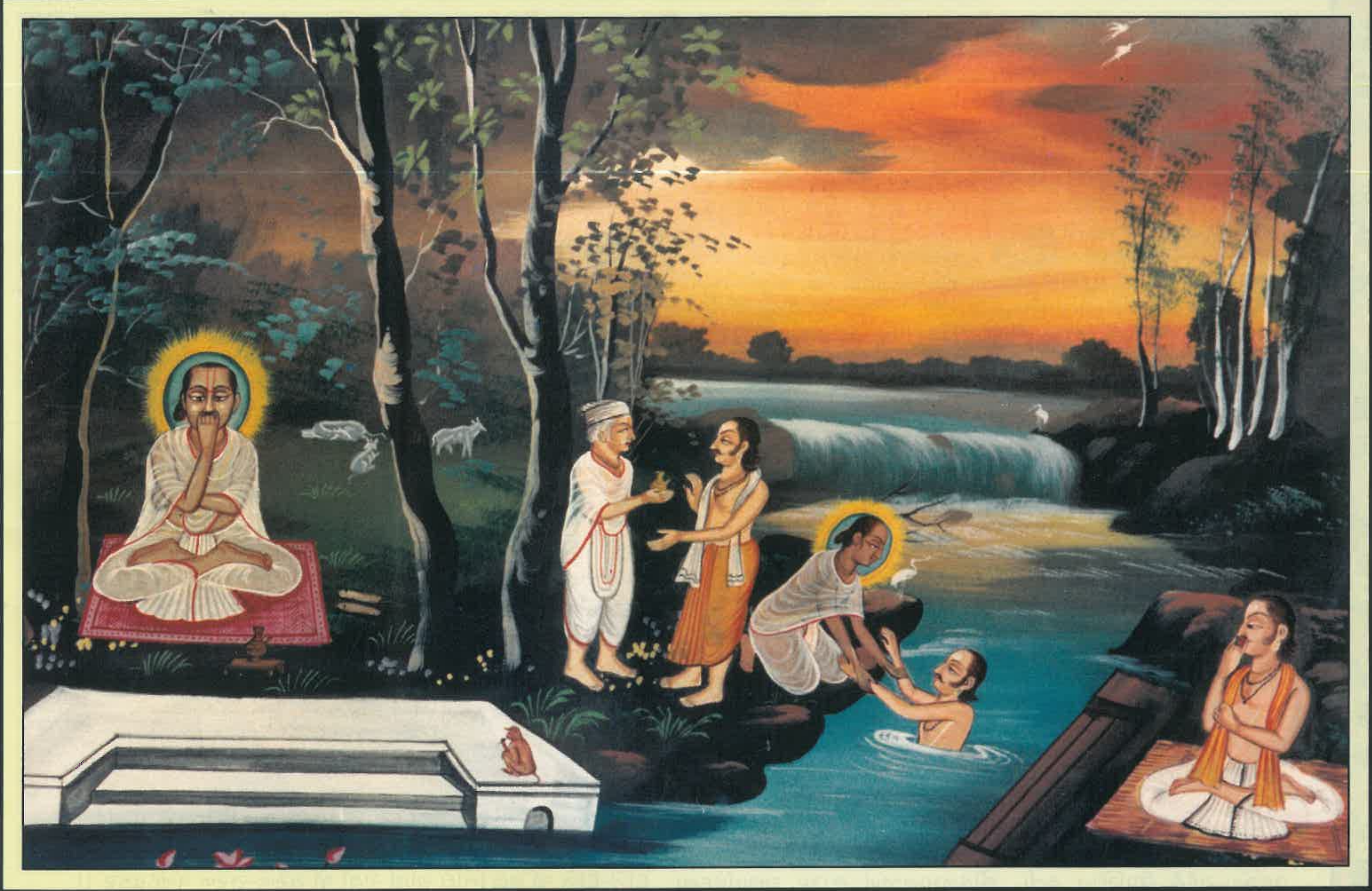

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૩ મી : શ્રીસૂકરક્ષેત્રકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૪ મી : શ્રીચિત્રકૂટકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ ચિત્રકુટપે શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે, સો કાન્તાનાથ પર્વતકે સમીપ હે, તહાં શ્રીરામચંદ્રજીને ચાતુર્માસ કીયો હે, તહાં આપ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીભાગવતકો પારાયણ કરીકેં ૧૬ દિન વાલ્મીકિ રામાયણકો પાઠ કિયો. તબ શ્રીહનુમાનજી એક પાવસોં ઠાડે હોયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનસોં કથા શ્રવણ કરે. તબ આપ આજ્ઞા કિયે, જો તુમ બેઠિકે કથા શ્રવણ કરો. તબ શ્રીહનુમાનજી કહે, જો મેરે તો યહી સંકલ્પ હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીએ જો યહાં કાંતાનાથ પર્વત હે સો શ્રીગિરિરાજકો ભાઈ હે, તાતેં હમકોં ઈનકેં ઉપર પાંવ ન ધરનો. તબ કાંતાનાથને મનમેં વિચાર્યો, જો મેરે ઉપર શ્રીઆચાર્યજી પધારે તો આછો. તબ એક બ્રાહ્મણકો સ્વરૂપ ધરિકેં કાંતાનાથપર્વત શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ આયો. તબ આઈકેં બિનતી કરી જો મહારાજ, શ્રીજાનકીજી ઓર શ્રીરામચંદ્રજી મેરે હૃદય શિખરપેં બીરાજત હે, ઉનને આજ્ઞા કરી હે જો તુમ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુસોં જાયકેં કહો, જો હમકોં ભુખ લગી હે, કછૂ સામગ્રી લેકેં પધારો. તા સમય શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીઠાકુરજીકો ભોગ ધરિકેં બિરાજે હતે. તબ દામોદરદાસતેં કહી, જો કેલાકી ફરી સમારો. તબ પકે પકે કેલાકી ૪૨ ફરી સમારિકેં દામોદરદાસને સિદ્ધ કરી. તામેં મિશ્રીતથા ઈલાયચી ડારી ઓર ગુલાબજળ પધરાયો. તબ કૃષ્ણદાસમેઘનને બિનતી કરી જો મહારાજ, ગુલાબજલ તો ખાસા શ્રીઠાકુરજીકો હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મુસિકાઈકેં ચૂપ કરિ રહે. પાછેં આજ્ઞા કીએ જો શ્રીરામચંદ્રજી હું મર્યાદા આદિપુરુષોત્તમ હે, તાસોં કછુ ચિંતા નાંહી. તા પાછેં એક કારિકા કહી ‘‘સેતુંબંધનમાત્રૈકં ચરિતં હરિસંમતમ્ દોષભાવાય નારીણાં લંકાસ્થાનં નિરૂપિતમ્’’ પાછેં કાંતાનાથકી સિખરપેં આપ પધારે. તહાં દેખે તો એક રત્નશિલાકે ઉપર શ્રીરામચંદ્રજી ઓર શ્રીજાનકીજી બિરાજે હે, ઓર શ્રીલક્ષ્મણજી શેષરૂપ હોયકેં છાયા કરત હે, ઓર હનુમાનજી હાથ જોરીકેં ઠાડે હે. તહાં આપ પધારે, તબ શ્રીરામચંદ્રજી શ્રીઆચાર્યજીસોં મિલે. પાછેં હાથ પકરીકેં રત્નશીલાપેં બેઠારે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને વહ સામગ્રી આગેં ધરી, સો દોઉ સ્વરૂપ આરોગે. તામેકો પ્રસાદ શ્રીલક્ષ્મણજી તથા શ્રીહનુમાનજીકોં દિયે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ ઓર શ્રીરામચંદ્રજી એક મુહૂર્તતાંઈ વાર્તા કીએ. તબ પરસ્પર બહુત આનંદ ભયો. તબ શ્રીરામચંદ્રજી કહે જો મોકોં આપકે હાથસોં આરોગનો હતો તાતેં તુમકોં બુલાએ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા લેકેં નીચે અપની બેઠકમેં પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ ચિત્રકૂટકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. **॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીચિત્રકુટકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત. ॥** ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૪ મી : શ્રીચિત્રકૂટકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ચિત્રકુટમાં સોળ દિવસ સુધી રામાયણનો પાઠ કર્યો હતો. આપશ્રી વલ્લભજીએ જનકજીને ત્યાં શિવ ધનુષ્ય ભંગ લીલામાં પરશુરામ પ્રસંગમાં શ્રીરામચંદ્રજીને સોળ કલાનું સ્વરૂપ સ્વીકાર કર્યુ હતું. આચાર્યશ્રી વલ્લભથી ભીન્ન બધા આચાર્યોએ રામચંદ્રજીને બાર-કલાનું માન્યુ છે. અહીં સોળ દિવસ પાઠ કરવાનું કારણ રામચંદ્રજીનું સ્વરૂપ છે. વાલ્મીકી રામાયણનો પાઠ કર્યો છે. ‘‘શ્રીરામચરિત્રમાનસ’’ આ વાક્યમાં સોળ માત્રા હોય છે, જે શ્રીરામના સ્વરૂપથી માનવામાં આવે છે. શ્રીરામચંદ્રજીની સાથે શ્રીસીતાજી સાક્ષાત ભક્તિરૂપ અભિનવ રાજલક્ષ્મી છે, અને કેળુ લક્ષ્મીનું જ ફળ છે એને રંભાફળ પણ કહેવામાં આવે છે. આ શ્રીસીતાજી શ્રીરામચંદ્રજીને ઘણા જ પ્રિય છે. કારણ કે તેની અંદરનો ભાગ અને હૃદય અતિ કોમળ હોય છે. તે શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીરામ અને સીતાજીને આરોગાવ્યા અને લક્ષ્મણજી ત્યાં શુદ્ધ ધર્મ શેષ બનીને છાયા કરી રહ્યા છે. એટલે વૈકુંઠ ત્યાં બિરાજમાન હતું, હનુમાનજી ત્યાં હાથ જોડેલા સ્વરૂપમાં બિરાજમાન હતા. એટલે દસ ભક્તિ સદેહે ઉપસ્થિત હતી. શ્રીહનુમાનજીનું સ્વરૂપ અથર્વવેદના સ્વરૂપમાં છે અથવા તો કહીએ કે વેદ સહેદે જેમની સેવામાં બિરાજમાન છે. આવા ઉત્તમ લક્ષણોથી યુક્ત પ્રભુને શ્રીમહાપ્રભુજી જે ભાવથી આરોગાવી શકે છે, એવો ભાવ બીજો ક્યાં ? આ ચિત્રકુટના મર્યાદા પ્રભુનું સ્વરૂપ માર્કણ્ડેય, વાલ્મીકી, શંકર, બ્રહ્મશ્રી યાગ્યવલ્ક ભારદ્વાજ, યોગેશ્વરેશ્વર શ્રી શુકદેવજી દ્વારા આસ્વાદિત સ્વરૂપ છે. ‘કુટ’ - હૃદયને કહેવાય છે. ઉપરોક્ત ઋષિઓના હૃદયમાં આ ચિત્ર છે. એટલા માટે આ પર્વતનું નામ ચિત્રકુટ છે. ચિત્રકુટની પર્વત માલાનું નામ ‘કાંતાનાથ’ છે. કાંતા શ્રીસીતાજીના આપ એક જ પતિરૂપ થઈને રખવાળા છે. અતઃ કાંતાનાથનો ઉલ્લેખ છે. ‘‘ચિત્રકુટ મેં રમ રહે, રહેમન અવધ નરેશ ।
જાપર વિપધ પરત હૈ, સૌ આવત એહી દેશ ।।’’ ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

શ્રીવલ્લભનાથ કૌ રુપ કહા કહોં ? પ્રગટે હૈં સબ સુખ કે સાગર ।।
લીલા-ભાવ જો પ્રગટ જનાવત કીનોં હૈ સબ જગત ઉજાગર ।।
દેખિ-દેખિ જો યહ નિધિ આઈ ગહોં જો ચરન-સરન મનદઢકર ।।
‘છિતસ્વામી’ ગિરિધર રસ બરસત અપુને જીવ પર અતિ કરુનાકર ।।

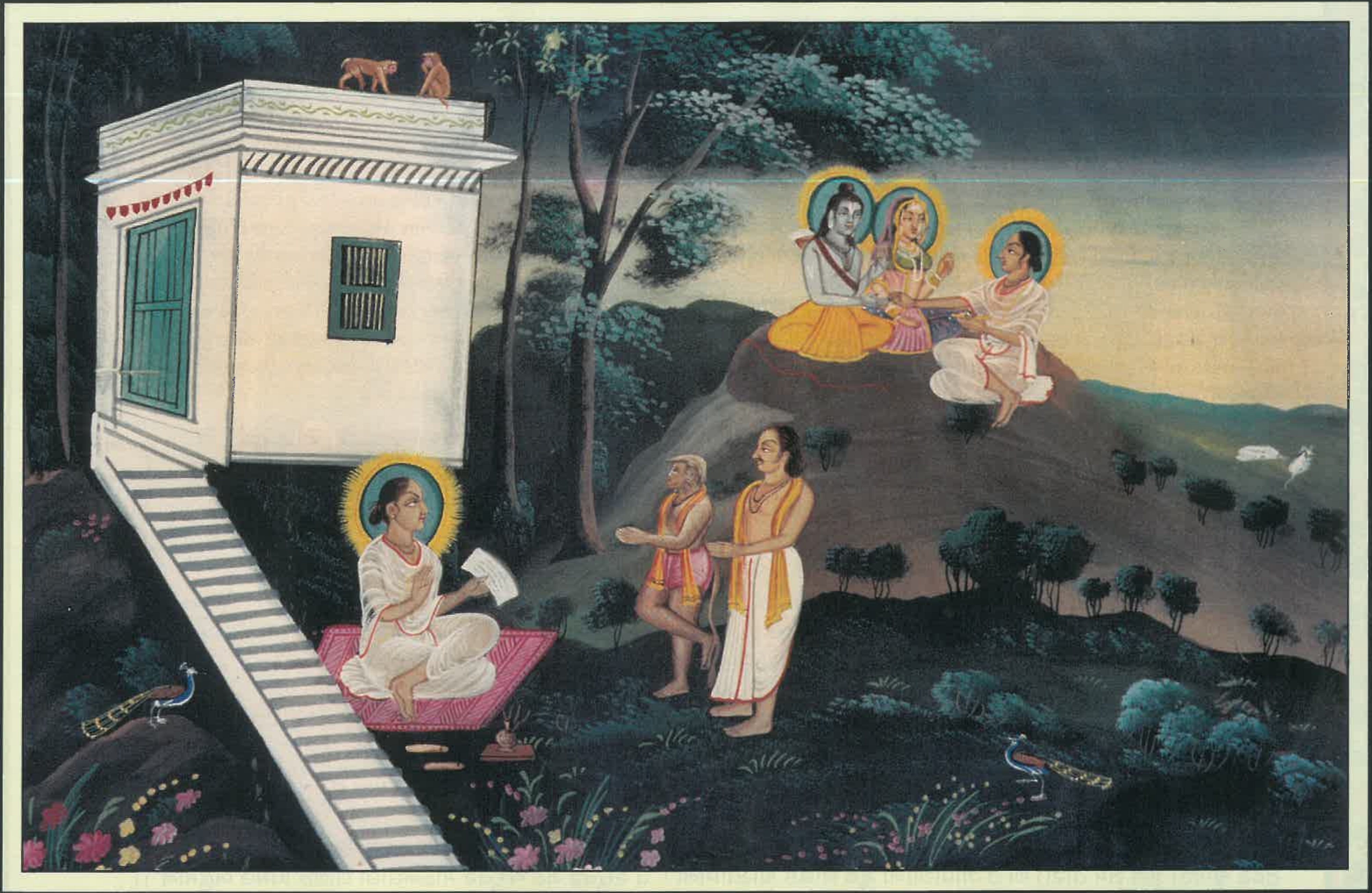

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૪ મી : શ્રીચિત્રકૂટકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૫ મી : શ્રીઅયોધ્યાકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ અયોધ્યામેં સરયુકે તીર ગુસાંઈઘાટપેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હે તહાં બિરાજે. પાછેં એક સમય આપ અયોધ્યાજીમેં કોઈક સ્થલકે દર્શન કરિવેકોં પધારે. વા સ્થલપેં વાલ્મીકિરામાયણ હોત હતી. તહાં શ્રીહનુમાનજી શ્રવણ કરત હતે. તબ હનુમાનજીને કહી જો આપ કૃષ્ણઉપાસક હોયકેં શ્રીરામચંદ્રજીકી પુરીમેં પધારે હો? તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો હમતોં અપને શ્રીઠાકુરજીકી સસુરારિ જાનકેં પધારે હે. ઓર તુમ નગ્ન હોયકેં કથા સુનોહો, તાતેં એક લંગોટી લગાયકેં કથા સુનો તો આછો. સો વાહી દિનતેં જહાં રામાયણ હોત હે તહાં એક વસ્ત્ર બિછાવત હે. પાછેં શ્રીહનુમાનજીને કહી જો આપ અયોધ્યાકોં શ્રીકૃષ્ણકી સસુરારિ કેસેં બતાઈ સો કહો. તબ આપ કહે જો પૂર્વે અયોધ્યાકો રાજા અગ્નિજિત હતો. તાકી બેટી શ્રીસત્યાજી હતી, સો શ્રીકૃષ્ણકોં વ્યાહી હતી. જબ સાતબેલ નાથે હે, તબ અગ્નિજિતને શ્રીસત્યાજીકો વ્યાહ કીયો, તાતેં સસુરારિ કહી. પાછેં શ્રીરામચંદ્રજીકી બેઠકમેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ મિલિવેકોં પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો 'મર્યાદાપુરૂષોત્તમાય નમઃ' તબ હનુમાનજીકોં સુનિકેં બડો સંદેહ ભયો, સો અંતઃકરણહીમેં રાખે, કાહુસોં કહ્યો નાંહિ. પાછેં શ્રીરામચંદ્રજી અપને મેહેલમેં પધારે, તબ હનુમાનજીકો સંદેહ જાનીકેં શ્રીરામચંદ્રજીને વિનકો શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ પઠાએ, જો યહ સામગ્રી હે સો શ્રીઆચાર્યજીકોં દે આવો. તબ હનુમાનજી વહાંતેં ચલે, સો દેખે તો શ્રીરામચંદ્રજીકો સ્વરૂપ ધરિકેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ બેઠે હે. તબ હનુમાનજીને દંડવત્ કરી ઓર વહ સામગ્રી આગે ધરી. તા પાછેં હનુમાનજી શ્રીરામચંદ્રજીકે પાસ આઈ કેં સર્વ વૃત્તાંત કહે. તબ શ્રીરામચંદ્રજી કહે, જો યે મેરો સ્વરૂપ ધરિ લેય, પરંતુ મોસોં ઈનકો સ્વરૂપ ધર્યો નાંહી જાય. યાકો આશય યહ હે જો શ્રીરામચંદ્રજી તો શ્રીપુરૂષોત્તમકે હાસ્યકો અવતાર હે, સો દ્વિતીયસ્કંધકી શ્રીસુબોધિનીજીકે સાતમે અધ્યાયમેં આપ કહે હે, જો હાસ્ય તો શ્રીમુખતેં પ્રગટ હોત હે; ઓર શ્રીઆચાર્યજી તો પૂર્ણપુરૂષોત્તમકે મુખારવિંદકી અધિષ્ઠાતા, અલૌકિક, આનંદ સમયકી અગ્નિરૂપ હે. સો યહ નિશ્ચે ભયો. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ અયોધ્યાજીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીઅયોધ્યાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૫ મી : શ્રીઅયોધ્યાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીરામચંદ્રજીને ''મર્યાદાપુરુષોત્તમ નમઃ'' એવું કહ્યું આથી શ્રીહનુમાનજીને કંઈક સંદેહ ઉત્પન્ન થયો. શ્રીરામચંદ્રજીએ શ્રીહનુમાનજીનો સંદેહ દૂર કરવાને માટે શ્રીવલ્લભની પાસે કાંઈક આપીને મોકલ્યા. શ્રીહનુમાનજીએ આચાર્યશ્રીનું સ્વરૂપ અને શ્રીરામચંદ્રજીના સ્વરૂપમાં સમાનતા જોઈ અને જણાવ્યું કે એ (શ્રીવલ્લભ) અમારું સ્વરૂપ ધારણ કરી શકે છે અને હું (રામ) એમનું સ્વરૂપ ધારણ કરી શકતો નથી. એનું કારણ એ છે કે, મારા, રામચંદ્રજીમાં પુષ્ટિમાર્ગની ફક્ત ચાર લીલાઓ છે અને એમનામાં તો પુષ્ટિલીલાના અપાર-સાગર હિલોરા લઈ રહ્યા છે. જે કામને હું કાલરૂપી ધનુષ્ય હાથમાં લઈને કરું છું, એ કામને આપ (શ્રીવલ્લભ) ઈચ્છા માત્રથી કરી શકે છે અને તે પણ પુષ્ટિ સંબંધી. હું જે કામ કરું છું તે ફક્ત લોક-વેદ પરક હોય છે, મને એટલો જ અધિકાર છે. આપને લોક-વેદથી ઉપર થઈને પુષ્ટિ અધિકાર છે. એ જે ગોપીજનોમાં રહે છે એમની સામે અમારી મર્યાદા નગણ્ય છે. (લોકવેદની સુદ્રઢ શ્રૃંખલા તૃણ સમ તોરી) એ તે ગોપીઓના યુથ નાયક શ્રીસ્વામિની સ્વરૂપ છે.

ॐ नमो भगवते उत्तमश्लोकाय नम । (ભા. ૫ સ્કં. ૧૯ અ. - 3 શ્લોક રૂપી મંત્ર) આ મંત્રના અર્થથી રામચંદ્રજી મર્યાદા પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ છે.

જ્યારે શ્રીરામચંદ્રજીએ પોતાની ઉત્તર અવસ્થામાં યજ્ઞ કર્યો હતો, ત્યાં એમણે આચાર્યનું માન - અત્યાધિક કર્યું હતું.

आचार्याय ददौ शेषां यावती भूस्तदन्तरा ।। (ભાગવત ૯ સ્કંધ - ૧૧ અધ્યાય - 3 શ્લોક) આપશ્રી રામચંદ્રજી આચાર્યને હંમેશા માન આપે છે.

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - સારંગ

હમારે મદનગોપાલ હેં રામ ।
ધનુષબાન વર વિમલ બેનુકર પીત વસન ઔર તનઘનશ્યામ ।।૧।।
અપની ભૂજા જિન જલનિધિ બાંધ્યો રાસ રચ્યો જિન કોટિક કામ ।।
દશશિર હત જિન અસુર સંહારે ગોવર્ધન ધાર્યો કર વામ ।।૨।।
વે રઘુવર યહ જદુવર મોહનલીલા લલિત વિમલ બહુમાન ।।
પરમાનંદ પ્રભુ ભેદ રહિત હરિ સંતન મિલિ ગાવત ગુનગ્રામ ।।3।।

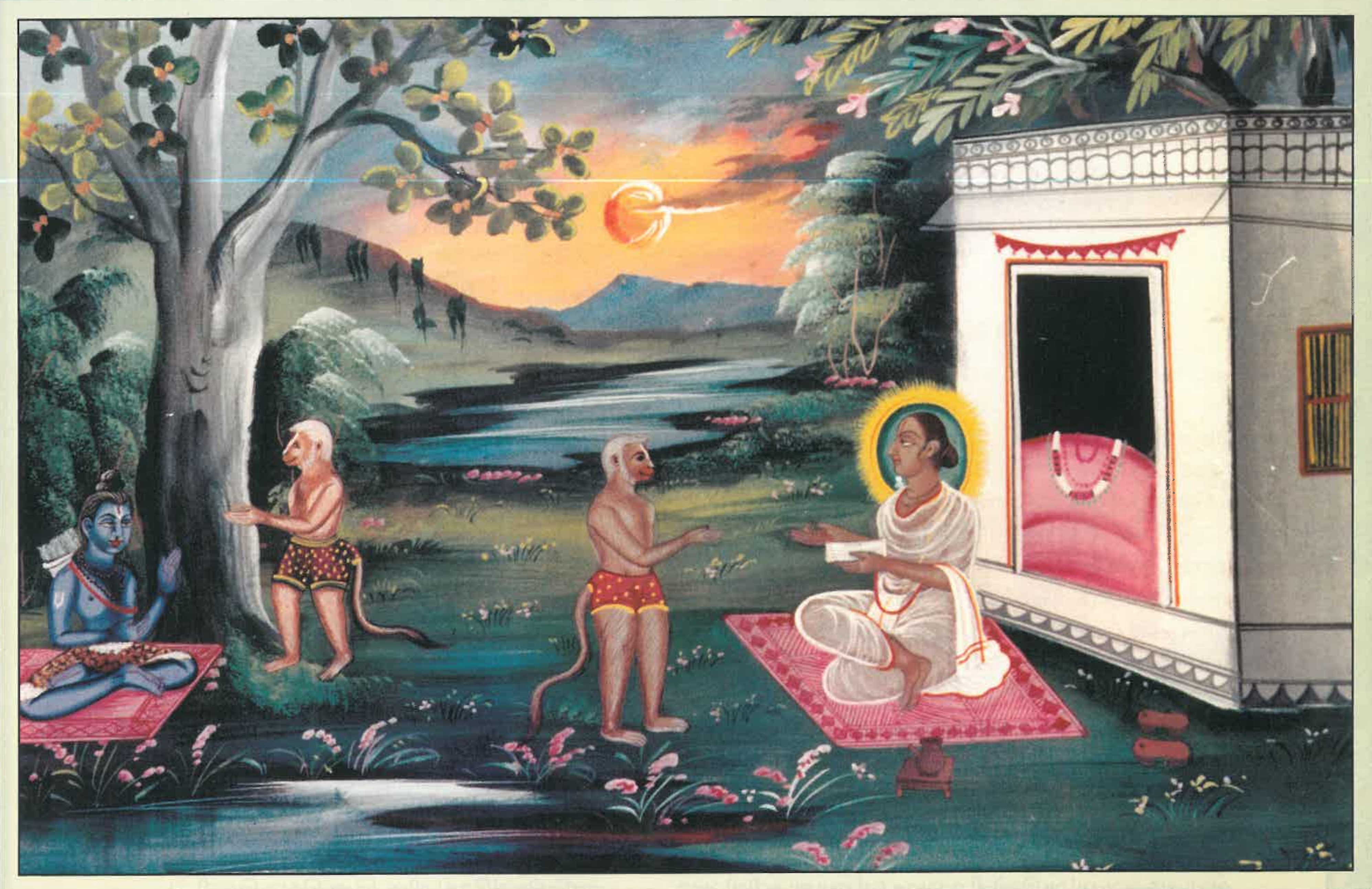

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૫ મી : શ્રીઅયોધ્યાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૬ મી : શ્રીનૈમિષારણ્યકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક નૈમિષારણ્યક્ષેત્રમેં ગોવિંદકુંડકે ઉપર છોંકરકે નીચે હે, તહાં આપ સાત દિનકો શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીએ હે. એક દિન જપ પાઠ કરિકેં, જહાં અદશ્ય અઠ્યાસી હજાર શૌનકાદિક ઋષિ યજ્ઞ કરત હતે તહાં ગુપ્ત રીતિસોં ઉનકે યજ્ઞમેં આપ પધારે. તબ સબ બ્રાહ્મણને પ્રશંસા કરી, ઓર આસનપેં પધરાયકેં શ્રીઆચાર્યજીકી બહુત પૂજા કરી, ઓર એક શ્લોક કહે. ॥ નૈષ્કર્મ્ય મપ્યચ્યુત ભાવવર્જિતં ન શોભતે જ્ઞાનમલં નિરંજનમ્ ॥ કુતઃ પુનઃ શશ્વદભદ્રમીશ્વરે ન ચાર્પિતં કર્મ યદપ્યકારણમ્ (શ્રીભા. પ્ર. સ્કં. અ. ૫ શ્લોક ૧૨) યા શ્લોકકી વ્યાખ્યા આપ શ્રીઆચાર્યજીને તીન પ્રહર તાંઈ કીએ. પાછેં સબ વૈષ્ણવન કે પાસ આપ બાહિર પધારે. સો દેખે તો સબ વૈષ્ણવનકૂં મૂર્છા આઈ હે. તબ કમંડલુમેંતેં જલ લેકેં છિરકે. તબ સબ સાવધાન ભએ. તબ સબનને દંડવત્ કરિકેં પૂછી જો મહારાજ, તીન પ્રહરતેં આપ વિના હમારે પ્રાણ બહુત કષ્ટ પાવતહે. તબ આપ કહે, જો ઈહાં અઠ્યાસી હજાર શૌનકાદિક ઋષિ હે સો યજ્ઞ કરે હે તા યજ્ઞ કે દર્શન કરિવે ગએ હતે. તહાં ઉનને શ્રીભાગવતકો પ્રશ્ન કીયો, તાકી વ્યાખ્યા કરતે કરતે તીન પ્રહર વ્યતીત ભએ. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ નૈમિષારણ્યકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી નૈમિષારણ્યક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૬ મી : શ્રીનૈમિષારણ્યકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં આપશ્રીએ શ્રીમદ્ ભાગવતનું પારાયણ કર્યું. નૈમિષારણ્યમાં અઠ્ઠયાસી હજાર ઋષીઓ યજ્ઞ કરતા હતા. પહેલા તો તે મુર્તિમાન સ્વરૂપથી બિરાજતા હતા, છતાં પણ અદશ્યરૂપથી બિરાજે છે અને યજ્ઞાનુષ્ઠાન કરે છે અને તે પણ નિષ્કામ ભાવથી. ગીતા સહીત વિવિધ ગ્રંથોમાં નિષ્કામ કર્મની પ્રબળ ભાવના સમજાવવામાં આવી છે અને આ નિષ્કામ કર્મયોગથી મોટા-મોટા મનિષી, સ્થિર જીવનવાળા થઈ ગયા. આ અઠ્ઠયાસી હજાર અદશ્ય મુનિઓની વચ્ચે આચાર્યશ્રીએ ત્રણ પ્રહર ભાગવતના શ્લોકના ચતુર્થાંષિનો "नैष्कर्म्यमप्यच्युतभाववर्जितं।" (ભાગવત ૧ સ્કંધ - ૫ અધ્યાય - ૧૨ શ્લોક) ખુલાસો કર્યો. અગર કોઈ નિષ્કામ કર્મયોગ સારી વાત છે, તો તે ભગવત્ સુખનો વિચાર્યા વગરની સારી વાત હોઈ શકે જ નહીં. પુષ્ટિમાર્ગમાં એવા પુષ્પોનો આદર કરવામાં આવે છે. જેમાંથી અત્તર પ્રગટ થાય છે. અન્ય પુષ્પો કામના નથી, જે કેટલા પણ મુલ્યવાન હોય. કર્મ ભલે ને કર્મનિષ્કામ થઈને, કૃષ્ણથી પણ ગીતા દ્વારા વર્ણવેલા હોવાથી કેટલા પણ સારા હોય, પરંતુ ભગવત્ સુખનો તેમાં વિચાર નથી તો તે નિષ્કામ કર્મ યોગ ભક્તોને કામનો નથી ભલે ને તે ભગવાનના કામનો હોય.

ભાવાત્મક જગતમાં ઋષિઓની ભાગવત ધર્મ વ્યાખ્યા ફરીથી સુદ્રઢ થઈ ગઈ. આ વ્યાસ અને નારદના સંવાદની વ્યાખ્યા પૂર્ણ કરી છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

શ્રીવલ્લભકી હોં બલિહારી ।
સબહિન કોં વચનામૃત સીંચત કહિ અંતર દુઃખહારી ।।૧।।
નવનિકુંજ મંદિરકી લીલા નિત્ય વિહાર વિહારી ।।
રસિક મનકી આસા પૂજી હોંતોં શરણ તિહારી ।।૨।।

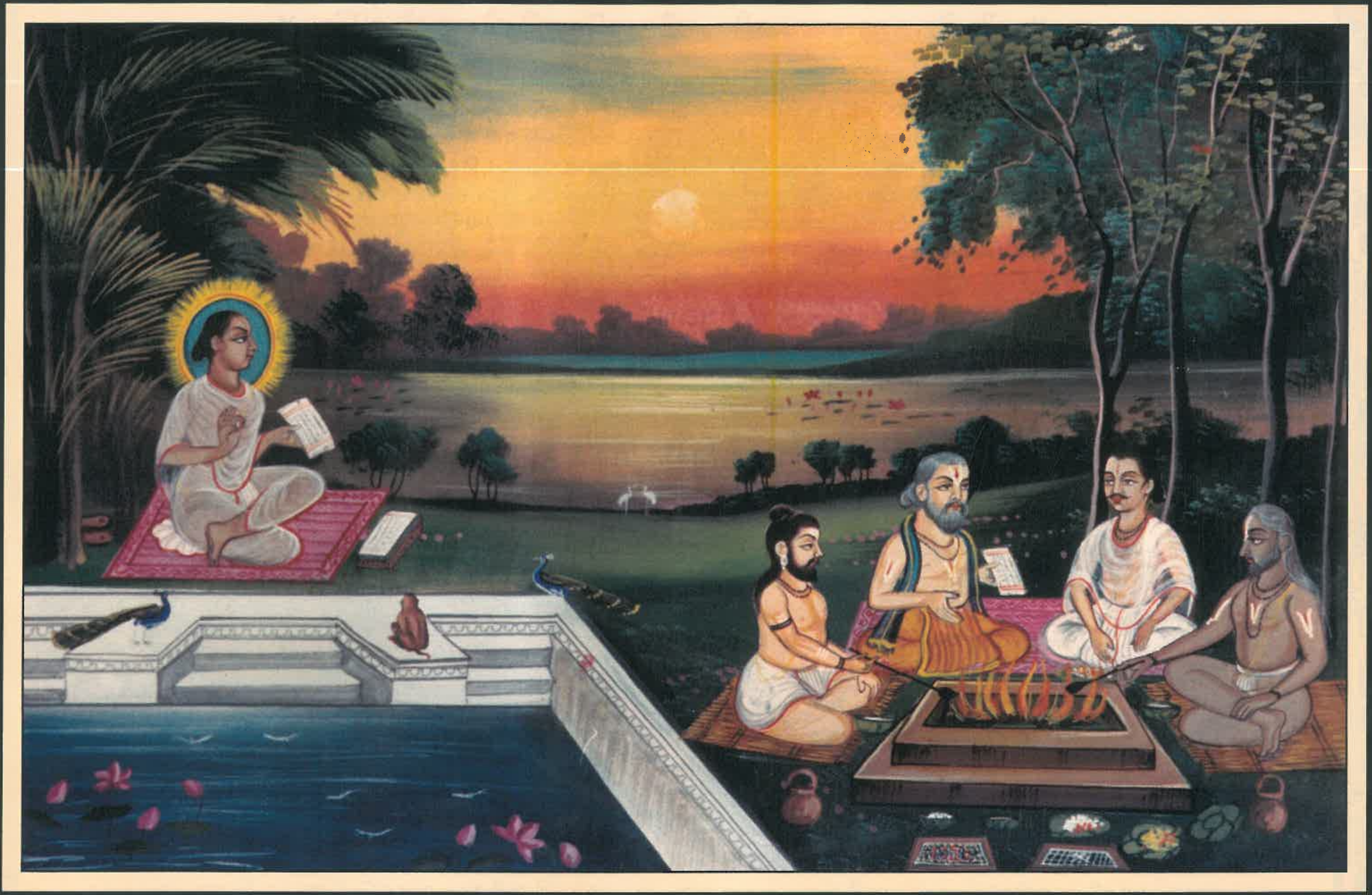

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૬ મી : શ્રીનૈમિષારણ્યકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૭ મી : શ્રીકાશીજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીકાશીમેં શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ કે ઘર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક હે. પ્રથમ આપ તહાં નંદમહોત્સવ પ્રગટ કીયે હે.'તા સમય શ્રીનંદરાયજી, શ્રીયશોદાજી, શ્રીવૃષભાનજી, ઉપનંદાદિ ગોપ, ગ્વાલ, તથા વ્રજભક્ત સાક્ષાત્ સ્વરૂપાત્મક પધારે. નંદમહોત્સવ ભયો, તહાં વિશ્વેશ્વરજી મહાદેવજી દર્શનકોં પધારે હે. યે પ્રસંગ શેઠ પુરૂષોત્તમદાસકી વાર્તામેં વિસ્તાર કરિકેં લિખે હે. પત્રાવલંબન ગ્રન્થ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ યહાંહી પ્રગટ કિયો હે. ઓર તહાં શ્રીકૃષ્ણપૂર્ણપુરૂષોત્તમ સ્થાપન કિએ, ઓર માયામત ખંડન કિયો. સો કાશીમેં મત્તમાતંગ પંડિત હતે, તિન સબનકોં નિરૂત્તર કીએ. વે કેહેત હતે જો ભાષ્ય તો તીન હે, ચોથો ભાષ્ય વિવેચન નાહી હે. સો ઉનકોં જીતિકેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ અણુભાષ્ય નિરૂપણ કીએ. શંકરકો વિરૂદ્ધ મત હતો, તાકો ખંડન કીએ. સો વા પત્રાવલંબન ગ્રંથકે તીસ શ્લોકનમેં માયાવાદી પંડીતનકો નિરૂતર કરિ દિએ. તબ વે મહાદેવજીકે દ્વારપેં મરને બેઠે, ઓર કહે જો આપ શંકરાચાર્યકો સ્વરૂપ ધરિકેં બ્રહ્મકો નિરાકાર સ્વરૂપ વર્ણન કીયો હે, તા મતકો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ખંડન કરિકેં સાકારબ્રહ્મકો સ્થાપન કીએ હે. તબ આપ શ્રીમહાદેવજી સ્વપ્નમેં આજ્ઞા કીએ, જો શ્રીઆચાર્યજી કહે સો સત્ય હે. સો વિશ્વેશ્વરજીકી પ્રતિમાસોં યહ શબ્દ ભયો. ‘‘સત્યં સત્યં ચ સત્યં ચ સત્યં શ્રીવલ્લભોદિતમ્ ॥ પ્રવર્તા ચ પ્રવર્ત્યં ચ પ્રવર્તેત પુનઃ પુનઃ ॥ ૨ ॥ પ્રવર્તય શંકર પ્રતિ ॥’’ સોયાકો આશય કહે જો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી કહે સો સત્ય હે, તાહી પ્રમાણ ચલનો. પદ્મપુરાણમેં શ્રીમહાદેવજીકોં જીવનકોં બહિર્મુખ કરિવેકી આજ્ઞા કીએ, સો ‘‘ત્વં ચ રૂદ્ર મહાબાહો, મોહશાસ્ત્રં પ્રકાશય ॥ પ્રકાશં કુરૂ ચાત્માનમપ્રકાશં ચ માં કુરૂ ॥’’ ઓર આપ કાશીમેં બહુત દિનલોં બિરાજે. સો તહાં યજ્ઞોપવીત, વ્યાહ સબ કાશીમેં કિયો. યહ ચરિત્ર આપ કાશીમેં શેઠ પુરૂષોત્તમદાસ કે ઘર કી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે હે.

॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુન કી શ્રીકાશીમેં શેઠ પુરૂષોત્તમદાસકે ઘર કી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૭ મી : શ્રીકાશીજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શેઠ પુરુષોત્તમદાસના ઘરમાં આપશ્રીએ નંદમહોત્સવનો મનોરથ કર્યો હતો. એમાં નંદરાયજી, યશોદાજી અન્ય વ્રજભક્ત સ્વરૂપ સહિત પધાર્યા હતા અને ત્યાં ભગવાન વિશ્વેશ્વર પણ પધાર્યા હતા. શ્રીવલ્લભના આદિ પૂર્વજોને આજ્ઞા થઈ હતી, ‘‘આપને ત્યાં સો સોમયજ્ઞ થયે હું કૃષ્ણ સ્વયં આવીસ.’’ જ્યાં સ્વયં કૃષ્ણ છે ત્યાં આપનો પરીકર પણ સાથે છે. જ્યારે આપશ્રીએ કૃષ્ણ જન્મ કર્યો ત્યારે નંદાદીક ગોપોએ પ્રગટ થઈને દર્શન આપ્યા અને ભગવાન શંકર પોતાની જ્ઞાન ભૂમિમાં પુષ્ટિ પુરુષોત્તમનો સાક્ષાત જન્મ પોતાના ઘરમાં જોઈને ઘણા જ પ્રસન્ન થયા. અહીં આપશ્રીએ આપનો સર્વોપરી ગ્રંથ ‘‘અણુભાષ્ય’’ પ્રગટ કર્યો છે અને ‘‘પત્રાવલંબન’’નો સંદેશો પણ ‘‘વિશ્વનાથ મંદિર’’ના માધ્યમથી પ્રસારીત કર્યો. એવું અહીં એટલા માટે કર્યું, આ નગરીના માલીક વિશ્વનાથ છે અને તે માલીકની સામે જ પોતાના વિચાર સ્પષ્ટ રીતે સ્વીકાર કરાવ્યા.

त्वं हि ब्रह्म परं ज्योतिर्गूढं ब्रह्मणि वाङ्मये । (ભાગવત ૧૦ સ્કંધ ઉતરાર્ધ - ૬૩ અધ્યાય - ૩૪ થી ૪૫ શ્લોક) (દ્વારકાનાથની ભગવાન રુદ્ર દ્વારા ભક્તિમાર્ગીય સ્વરૂપ પરક સ્તુતિ)

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિહાગરો

જે જે જન બિછુરે પ્રભુ તેં તે અભૈપદ કરન ।
કાસી મેં પ્રભુ પત્રાવલંબન કીનોં મયામત હરન ।
શ્રીભાગવત પુરાન વેદ મથિ શ્રીગોવર્ધન ધરન ॥૧॥
કો કહિ સકૈ ગાન ગુન ઈનિ કે આગમ નિગમ-વરનનન ।
‘છીતસ્વામી’ પ્રભુ પુરુષોત્તમ નિધિ શ્રીવિઠ્ઠલેસ સદન ॥૨॥

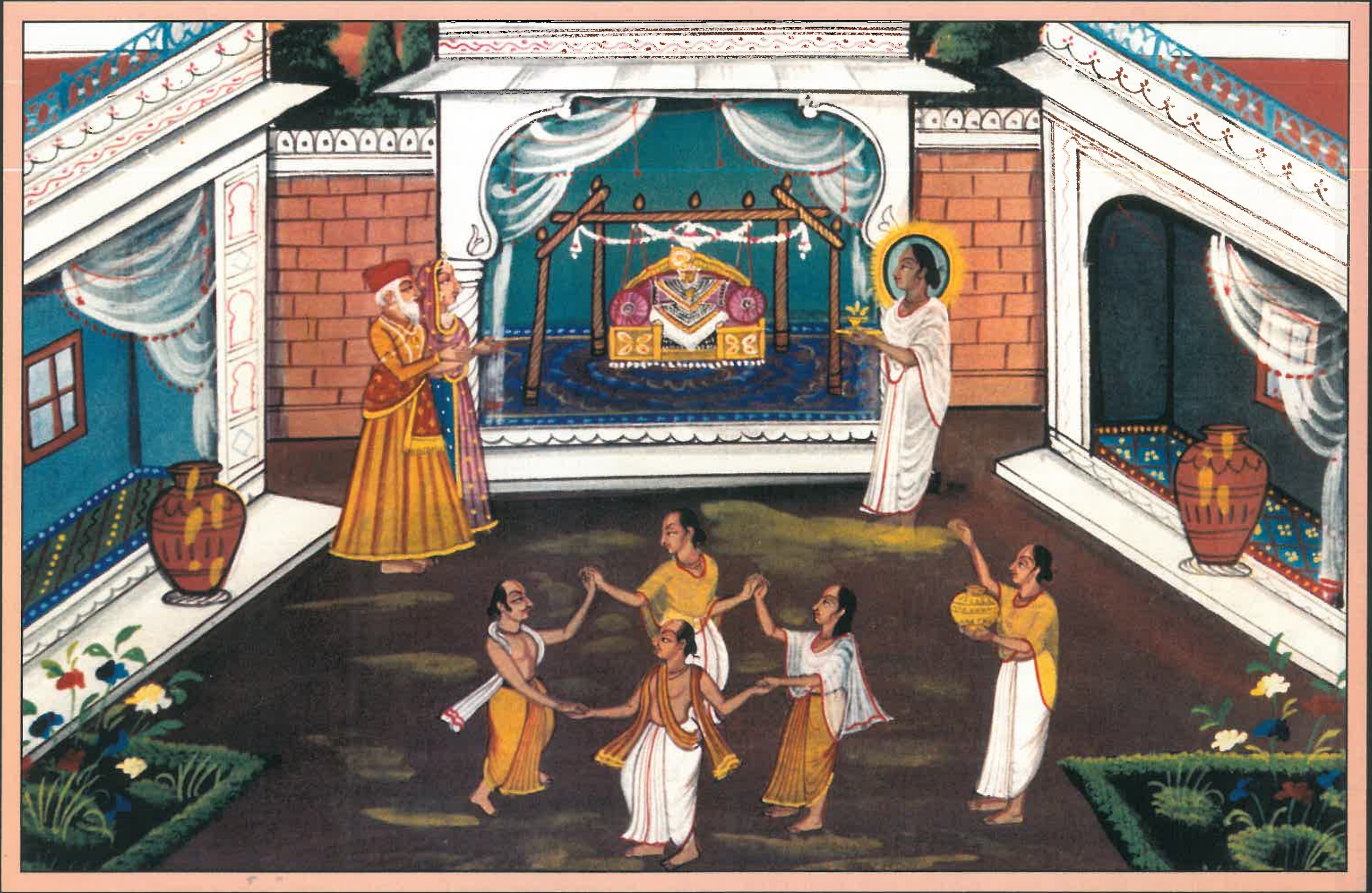

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૭ મી : શ્રીકાશીજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૮ મી : શ્રીકાશીકી દૂસરી (હનુમાનઘાટકી) બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી દૂસરી બેઠક કાશીમેં હનુમાનઘાટકે ઉપર હે, તહાં આપને સન્યાસ ગ્રહણ કિયો હે. તબ એક માસ તાંઈ શ્રીઆચાર્યજી આપ એક શિલા ઉપર બિરાજે. અન્નજળ સબ ત્યાગ કીયો. તા સમય બહિર્મુખ બ્રાહ્મણનને પૂછી જો તુમ સન્યાસ ગ્રહણ ઉપદેશ કોનસોં લીયો? તબ આપ સન્યાસ નિર્ણયગ્રંથ લિખિકેં દીએ. સો વાકોં બાંચિકે વે નિરૂત્તર હોય ગયે. તા પાછેં ફેરિ બહુત પંડિત ભેલે હોય કેં આયે. તબ આપ ભયંકર ઝલઝલાયમાન અગ્નિકો દર્શન દીએ. તબ સબ ભય પાયકેં પાછે ફિરિ ગયે. (રોષદક્પાતસમ્લુષ્ટભક્તદ્વિડ્) યહ નામ શ્રીસર્વોત્તમજીમેં નિરૂપણ કીયો હે. તા પાછેં પુષ્યનક્ષત્રકી વ્યાપ્તિ હોય કેં, અભિજિત કાલમેં અસાડ સુદિ ૨ ઉ. ૩ કે દિન, શ્રીગંગાજીકે જલમેં આપ કટિતાંઈ બિરાજે. તબ ચાલીસ હાથમેં તેજકે પુંજકો ‘‘ભંવરા’’ ભયો, સો આકાશ તાંઈ છાય રહ્યો. સો દોય મુહૂર્તલોં કાશીકે વાસીનને સબને દેખ્યો. તબ વે કહે, જો હમને અબલોં શ્રીઆચાર્યજીકો સ્વરૂપ જાન્યો નાંહી. જો યે તો ઈશ્વર હે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી સબનકે દેખત સ્વધામ પધારે. યહ ચરિત્ર કાશીમેં હનુમાનઘાટકી બેઠકમેં દિખાએ. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીકાશીકી દૂસરી (હનુમાનઘાટકી) બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૮ મી : શ્રીકાશીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પંચગંગા ઘાટની આ શીલા ઉપર અન્ન-જલ ત્યાગ કરીને બિરાજ્યા. કોઈએ પૂછ્યું કે આપે સંન્યાસ દિક્ષા કોની પાસે લીધી ? ત્યારે આપશ્રીએ ત્યાંની રજમાં ‘‘સન્યાસનિર્ણય’’ ગ્રંથ લખ્યો. પ્રશ્ન કરનારા નિરૂત્તર થઈ ગયા, શાસ્ત્ર એને કહેવાય છે જે વેદ પરક હોય. કોઈપણ યોગ્ય વ્યક્તિ અગર ઈચ્છે તો એમને પોતાના ગૃરુ માનીને આચરણ કરી શકે છે. એવું જ વેદ પરક શાસ્ત્રોમાં લખ્યું છે કે ‘‘आश्रमादाश्रमं गच्छे’’ (ભા. ૧૧ સ્કંધ - ૧૭ અધ્યાય - ૩૮ શ્લોક)

સનાતન ધર્મનો નિયમ છે કે એક આશ્રમથી બીજા આશ્રમમાં સ્વધર્માચરણ નિભાવવાને માટે સ્વત: પ્રવેશ કરે. કોઈની આજ્ઞાની રાહ જોવાની ના હોય. બ્રહ્મચર્ય આશ્રમથી, ગૃહસ્થાશ્રમમાંથી વાનપ્રસ્થ ત્યાર પછી સંન્યાસમાં પ્રવેશ છે. આવી રીતે આપશ્રીએ સંન્યાસ લઈને શાસ્ત્ર ‘પણ’ પ્રમાણીક ગુરુ છે. આ શાસ્ત્રોના અધ્યયન, અભ્યાસ કરવા યોગ્ય છે. આપના અંતરધ્યાન થવાની લીલાના સમયે અગ્નિપૂંજની ઊંચાઈ ચાલીશ હાથની હતી. આવું ત્યાં ઉપસ્થિત ભગવદીયો એ દર્શન કર્યા.

જ્યારે સોમયજ્ઞ કરવામાં આવે છે ત્યારે છેલ્લા દિવસે યજ્ઞ કરતા આચાર્ય પોતાના શિષ્યોને અને પરિવારજનોને ઘણા ઊંચા મંચની ઉપરથી આશિર્વાદ આપે છે. આ મંચની ઊંચાઈ અનુમાનીત ચાલીશ હાથની હોય છે. એટલા માટે અગ્નિપૂંજ ચાલીશ હાથ ઊંચો હતો અને તેજપૂંજમાંથી પ્રગટેલા એ તેજપૂંજમાં પ્રવેશ કરી ગયો.

જીવનની મર્યાદાનો આ ઉત્કર્ષ છે. જેવી રીતે ભગવાન શ્રીરામને સરયૂના માર્ગથી પ્રવેશ કર્યો, એવી રીતે આપે ભગવદ્ ચરણોદકના માર્ગથી પ્રવેશ કર્યો. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિહાગરો

વંદેહં તં વિમલ હુતાશં ।।
જાતેં પ્રકટ પ્રદીપ શ્રીવિઠ્ઠલ અમલ અદ્દભૂત તિમિર ભ્રમનાશં ।।૧।।
ઉઠત સ્ફુલિંગ વિષદ નિજ સેવક વચનમૃદુ પ્રેર મારુત બિલશ્વાસં ।।
અન્ય ભજન દાવાનલ ચહુઁદિશ માયાવાદ મનુજ મૃગ ત્રાસં ।।૨।।
શીત સમીપ દુરજન તાપક અનુભવ ઉભય એક ગુણ ભાસં ।।
દેવાનન જડ અમિત સમીર વશ પુરુષોત્તમ મુખ પદ્મ વિકાસં ।।૩।।
વાગીશજ્ઞ રસજ્ઞ વરણ પુનિ અતુલ સ્વભાવ ગૃહીત રુચિ ગ્રાસં ।।
અખિલ ધરા પદપરસ પુત કૃત વ્રજ યમુના વિહરત રુચિ રાસં ।।૪।।
શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલસુત ગિરિધરનર ભુષણ મતિમૂઢ પ્રકાશં ।।
શ્રીલક્ષ્મણસુત બિષ્ણૂસ્વામિપથ શ્રૃતિવચ મંડન કહે વિષ્ણૂદાસં ।।૫।।

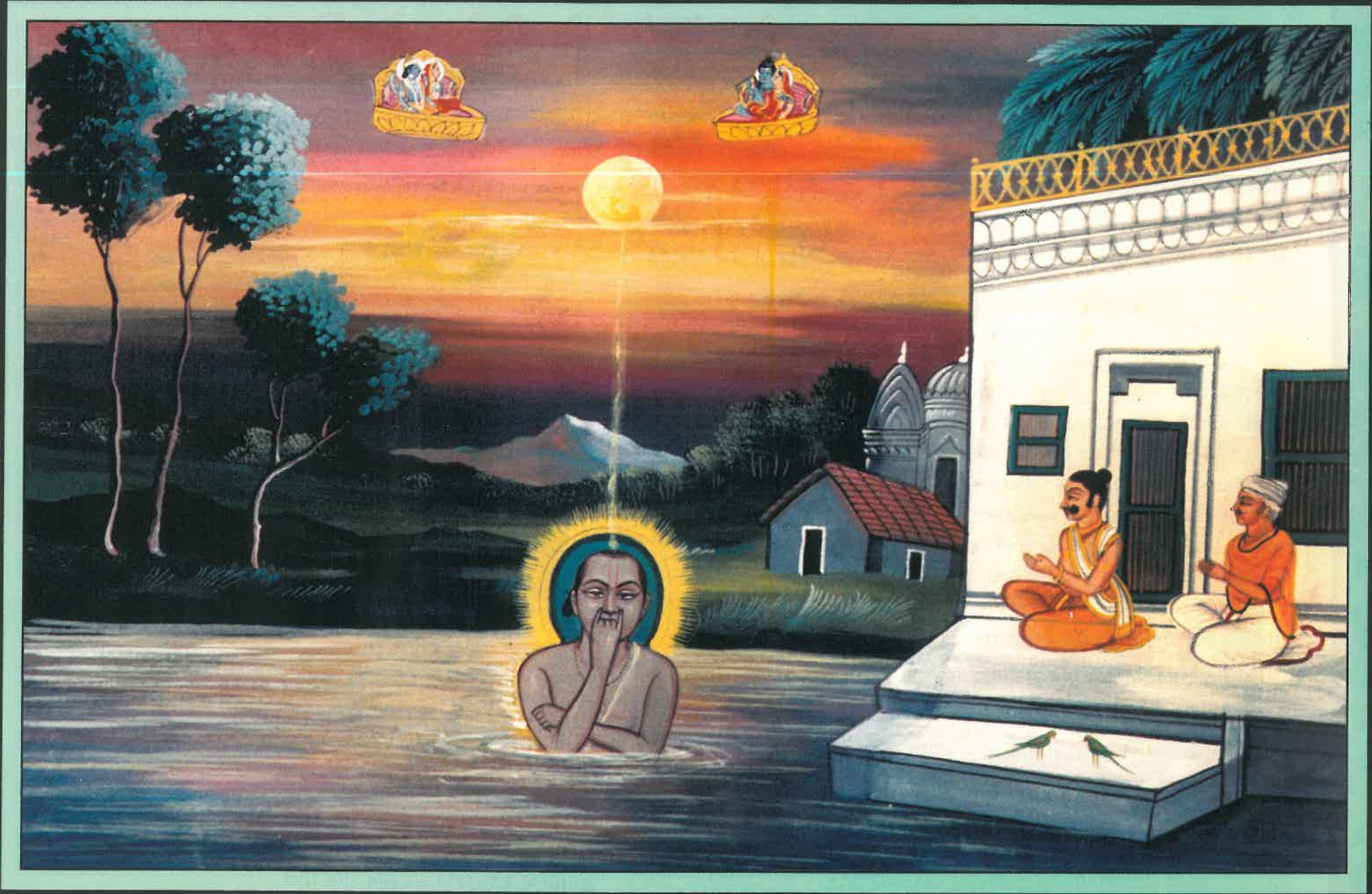

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૮ મી : શ્રીકાશીકી દૂસરી (હનુમાનઘાટકી) ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૯ મી : શ્રીહરીહરક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીહરિહરક્ષેત્રમેં શ્રીગંગાજી ઓર ગલ્લકી નદીકો સમાગમ ભયો હે. તહાં ભગવાનદાસકે ઘરમેં આપ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ અખંડ બિરાજમાન હે. કાશીમેં આપને આસુરવ્યામોહલીલા દિખાઈ, તબ વૈષ્ણવનકું બહુત ખેદ ભયો. સો સબ મિલિકેં ભગવાનદાસકે ઘર આએ, ઓર સબ વૃત્તાંત કહ્યો. તબ ભગવાનદાસને બેઠકકો ટેરા ખોલ્યો. તબ સબનકોં સાક્ષાત્ શ્રીઆચાર્યજીકો દર્શન ભયો. સો ભગવાનદાસકી વાર્તામેં લિખે હે. ઓર જબ ભગવાનદાસકે ઘરતેં શ્રીઆચાર્યજી ચલિવેકો નામ લેતે, તબહી વા ભગવાનદાસકોં મૂર્છા આઈ જાતી. સો વે જગન્નાથજી તાંઈ આપકે સંગ રહ્યો. તબ આપ કહે જો તૂમ ઘરકૂં જાઓ યાતેં મેરી લૌકિકમેં નિંદા હોયગી, તાતેં મેરી પાદુકાજી લે જાઓ. સો જા ચોતરાપેં તુમ જપ કરત હો તહાં તૂમકોં દર્શન હોયગો. તબ ભગવાનદાસ ઘર આએ. સો વિનકોં વા ચોતરા ઉપર શ્રીઆચાર્યજીકો નિત્ય દર્શન હોતો. યા ચરિત્રકો આપ હરિહરક્ષેત્રકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીહરિહરક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૯ મી : શ્રીહરીહરક્ષેત્રકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ગંગા અને ગન્ડકીના સંગમ ઉપર ભગવદીય ભગવાનદાસના ઘરમાં આ બેઠકજી છે. આચાર્યશ્રી જ્યારે પણ અડેલ આવવાનો મનોરથ કરતા ત્યારે ભગવાનદાસ મુર્છીત થઈ જતા. આપશ્રીએ પાદુકાજી પધરાવી પોતાનો નિત્ય નિવાસ અને નિત્ય દર્શનની ભાવના પ્રગટ કરીને ત્યાં જતાવ્યું. આસૂર વ્યામોહ લીલાની પછી વ્યથીત હૃદયી ભગવદીયોને ટેરો ખોલીને ભગવાનદાસજીએ આપશ્રીના સાક્ષાત દર્શન કરાવ્યા. જેમ વ્રજથી ઉદ્ધવજીના પાછા ફર્યા પછી ભગવાન કૃષ્ણએ પોતાના સ્વરૂપમાં વ્રજગોપીઓના દર્શન કરાવ્યા હતા. કારણ કે ‘‘ગોકુલં પરીત્યજ્ય પાદમેકં ન ગચ્છતિ ।’’ એવી રીતે શ્રીમહાપ્રભુજી પોતાના સેવકોનો ત્યાગ નથી કરતા.

भवतीनां वियोगो मे नहि सर्वात्मना क्वचित् । (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૪૭ અધ્યાય - ૨૯ થી ૩૭ શ્લોક)

આચાર્યશ્રીની પુષ્ટિમાર્ગીય સેવા સ્વરૂપાત્મક છે અને આપશ્રી આ સેવાના પ્રાણ છે. ભગવાનદાસે પોતાના પ્રાણ શ્રીમહાપ્રભુજીમાં સ્થિર કર્યા છે. એટલા માટે જ્યારે આચાર્યશ્રી જવાનું કહેતા હતા ત્યારે ભગવાનદાસ મુર્છીત થઈ જતા હતા. ભાગવત્ ધર્મની અનુસાર આ સર્વ શ્રેષ્ઠ ભક્ત છે. देहेन्द्रियप्राणमनाधियां यो । (ભા. ૧૧ સ્કંધ - ૨ અધ્યાય - ૪૯ શ્લોક)

॥卐॥

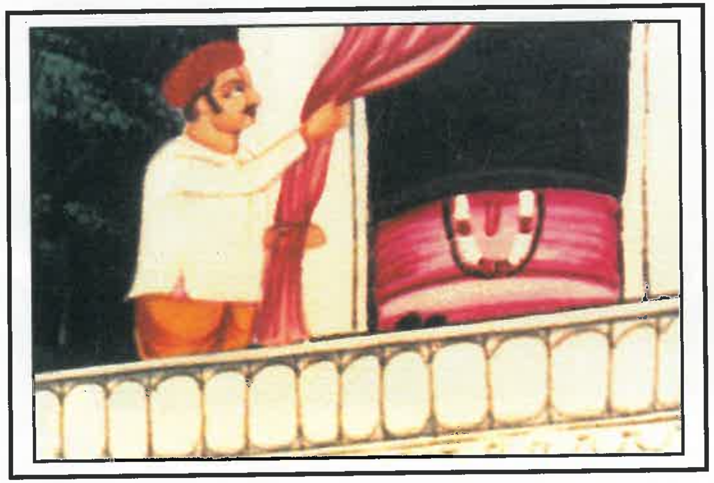

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - આસાવરી

અદ્‌ભુત આનંદ સોં શ્રીલછમન સુત રાજે હો ।।
નિજજન ગુણ ગાવત સુખ દેખ મેન લાજે હો ।।૧।।
કેસરી જ્યોં ચિકુર ફેલ રહે એસે,
ચંદ રવિ કિરન સો અભિષેક હોત જેસે હો ।।
કૃપાદષ્ટિ દેખે જબ દરસન તબ પાવે,
એસે શ્રીવલ્લભકોં દ્વારકેશ ભાવે હો ।।૨।।

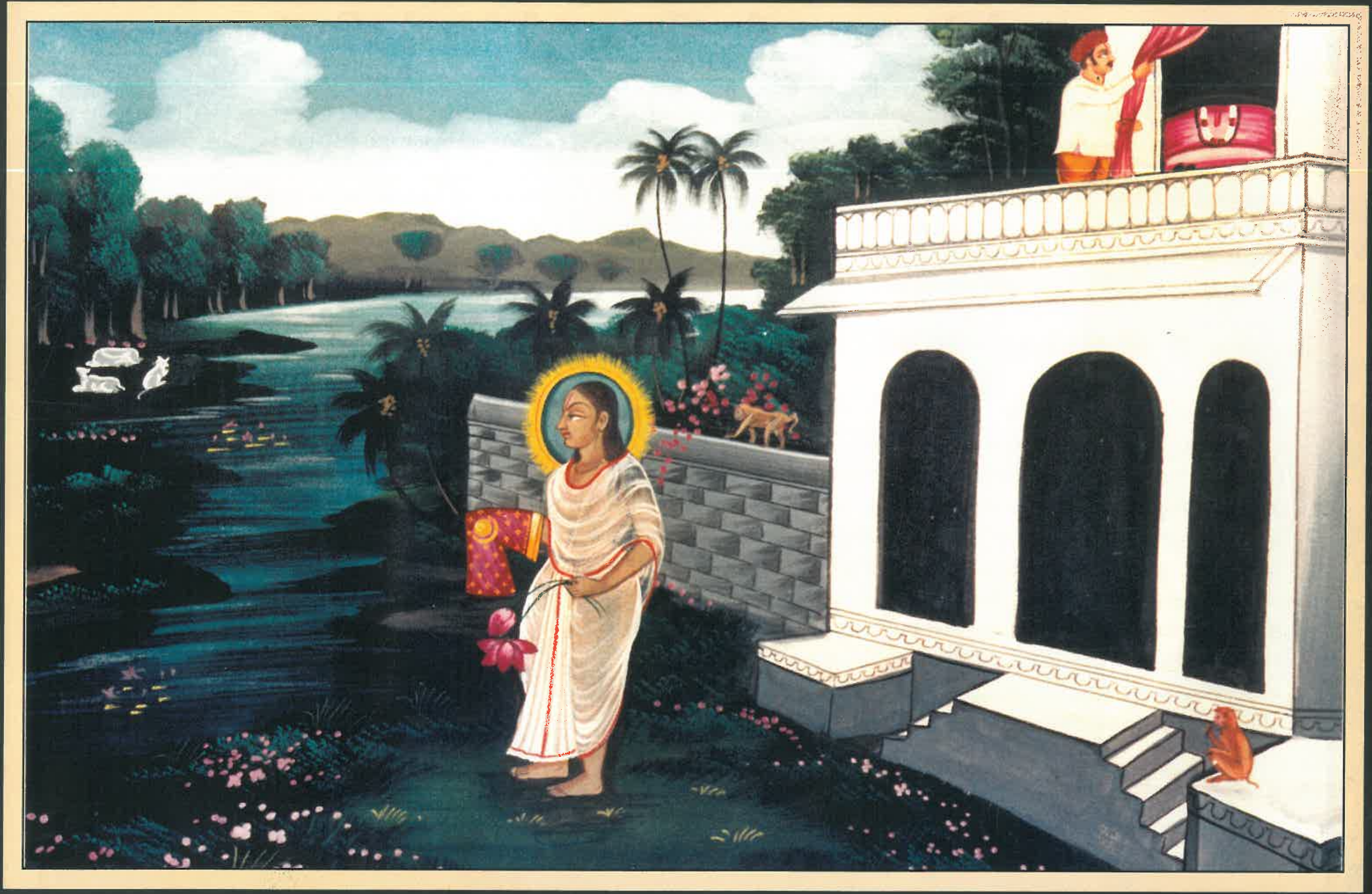

॥ શ્રી બેઠકજી - ૨૯ મી : શ્રીહરીહરક્ષેત્રકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૦ મી : શ્રીજનકપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીકી બેઠક જનકપુરમેં માનિક તલાવકે ઉપર ભગવાનદાસકે બાગમેં હે, તહાં શ્રીરામચંદ્રજી શ્રીસીતાજી ગઠ જોરે સ્નાન કીએ હે, ઓર શ્રીરામચંદ્રજીકી બરાત ઉહાં ઉતરી હતી, સો ભગવાનદાસકે બાગકી બેઠકમેં આપ સપ્તાહ કીએ. તા પાછેં કેવલરામનાગા વિષ્ણુસ્વામીકે સંપ્રદાયકો હતો તાકે સંગ પાંચસે નાગા જનકપુરકી યાત્રાકોં આએ હતે, સો ઉનનેં આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકો દંડવત્ કરી ઓર કહી જો મહારાજ, મોકોં સેવક કરો. તબ આપ નામ સુનાએ, ઓર કહે જો તેરે વૈષ્ણવનકોં યહી નામ સુનાય દે. તા પાછેં કેવલરામનાગાને વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં આપ અપનો પ્રસાદ દેઉ. વા દિન રામનોમીકો દૂસરો દિન હતો, સો બાસોંધીકો ડબરા બચ્યો હતો, સો વાહી બાસોંધીમેં તેં પાંચસેં હું નાગા જીમાય દીએ. તા પાછેં ઓરહૂ બાસોંધી બચી. યહ માહાત્મ્ય દેખીકેં કેવલરામનાગા બહુત પ્રસન્ન ભયો. પાછેં દંડવત્ કરિકે ચલ્યો ગયો. તબ આપ કહે, જો યહ બેરાગીનકી ઉચ્છિષ્ટ હે, સો વૈષ્ણવ ન લેંયગે, સો માલીનકોં પીવાય દેઈ. પાછેં બચી સો ગામકે લોગનકોં પ્યાય દઈ. સો યહ ચરિત્ર માલીને દેખિકેં જાયકેં ભગવાનદાસતેં કહી. તબ ભગવાનદાસને આઈ કેં શ્રીઆચાર્યજીકો દંડવત્ કરી. પાછેં ભગવાનદાસ શ્રીઆચાર્યજીકે સેવક ભએ. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજીકો વિનને અપને ઘર પધરાએ. સો એક વર્ષભર બિરાજે. યહ ચરિત્ર આપ જનકપુરકી બેઠકમેં દિખાએ. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીજનકપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૦ મી : શ્રીજનકપુરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

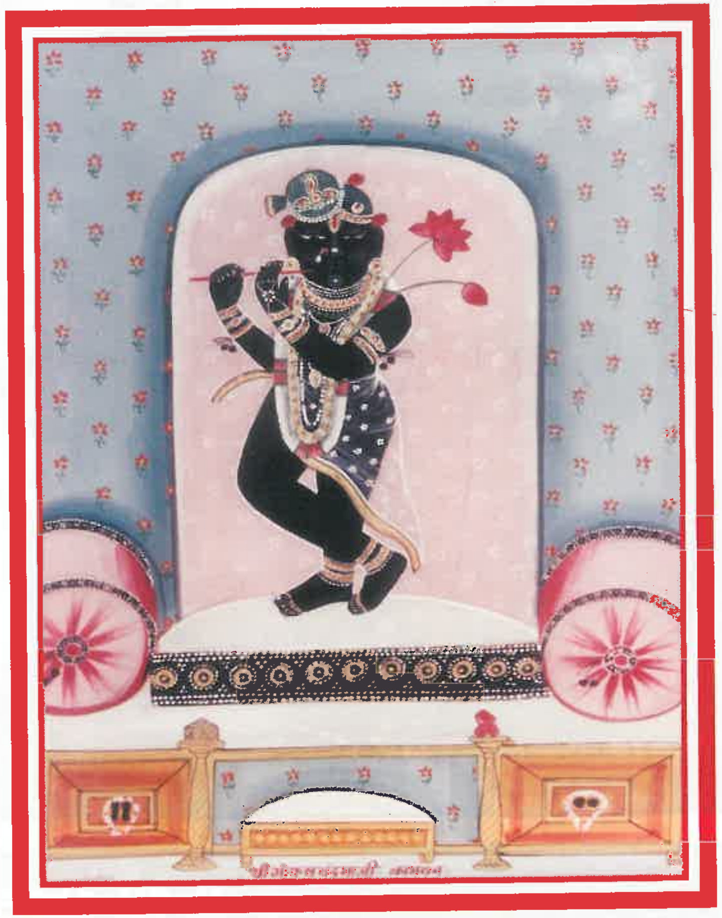

જનકપુરીમાં માણેક તળાવ ભગવાનદાસજીના બાગમાં છે. શ્રી રામચંદ્રજીની બારાત (વરઘોડો) પણ અહીં આવ્યો હતો અને શ્રીરામ અને જાનકીજીએ અહીં ગઠજોડીને સ્નાન કર્યું હતું. વિષ્ણુસ્વામી સંપ્રદાયના કેવલરામ નાગા અને પાંચસો શિષ્યોને નામ સંભળાવ્યું હતું. રામનવમીની વધેલી (બચેલી), ભોગ ધરેલી એક ડબરા રબડીમાં બધાને ભોજન કરાવી દીધું. આ જગતમાં અન્નરૂપ પ્રાણ, તૃણ અને વૃક્ષ સૂર્યથી પોતાનો આછો સંબંધ રાખે છે. સૂર્યના કારણે જ ઘણી બધી વસ્તી નષ્ટ થઈને પાછી વૃદ્ધિને પ્રાપ્ત થઈ જાય છે. આ કારણે રામનવમીનો સૂર્યથી સંબંધ છે અને રબડી ખૂટી નહી અને સૂર્ય સંબંધથી વધતી જ ગઈ. જેમ દશમ સ્કંધ ઉત્તરાર્ધમાં દ્વારકાનાથના અને સત્રાજીતના પ્રસંગમાં સમંતકમણીથી સ્વર્ણ (સોનુ) વાપરવા છતાં પણ ઘટતુ નથી અને પાછુ તેટલું જ રોજ ઉત્પન્ન થઈ જતું હતું. પુષ્ટિમાર્ગમાં શ્રીમહાપ્રભુજીનો પ્રતાપ સૂર્ય જેવો છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – કાન્હરો

વાગધીશ મહાપ્રભુજીકો જપના ॥
પાંચદોષ યા તનમેં જીવ કે તે છૂટે ઈનકે ગૃહે શરના ॥૧॥
સીતલ દષ્ટિ સદ દૈવીનપર ત્રિવિધ તાપ નિજ જનકે હરના ॥
વલ્લભ ધ્યાન ધરો નિત્ય ચિત્તમેં યહ રિતિસોં ભવસાગર તરના ॥૨॥

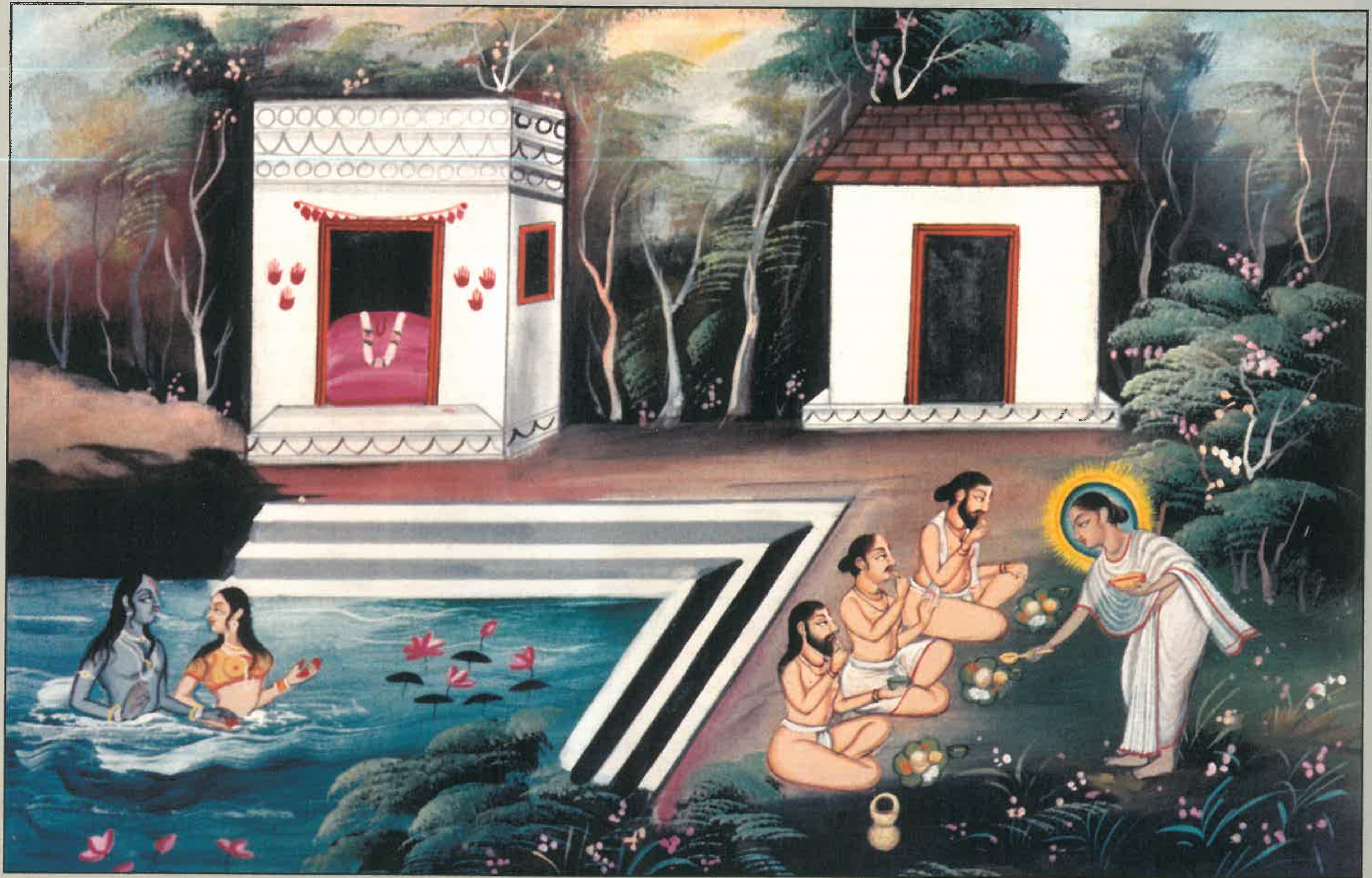

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૦ મી : શ્રીજનકપુરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૧ મી : શ્રીગંગાસાગરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ ગંગાસાગરપે કપિલાશ્રમ, કપિલા વનમેં, કપિલ કુંડકે ઉપર, એક છોંકરકે નીચે શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક હે. વાકે આસપાસ મહા ગેહેરો વન હે. તહાં સિંહ, ગેંડા, ગજરાજ, સારસ, હરની, ભેંસા, આદિ એસે તામસી જીવ બહુત હે. તહાં મનુષ્યકી તો ગમ્ય નાંહી. તહાં ખટમાસ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ બિરાજે. તહાં તૃતીયસ્કંધકી શ્રીસુબોધિનીજી સંપૂર્ણ કરીકેં આપ પધારે. વહાં ધાનકે મુરમુરા કૃષ્ણદાસ મેઘન અલૌકિક રીતિસોં લાયે હે. સો આપ અંગીકાર કરિ કૃષ્ણદાસકોં વરદાન દીએ હે. ઓર એક સમય શ્રીઆચાર્યજી સૂર્યોદયકે સમય ગંગાસાગરમેં સ્નાન કરિકેં અપની બેઠકમેં બિરાજે હતે, તબ આપ વિચારે જો દૈવી જીવનકો ઉદ્ધાર ભગવત આજ્ઞાતેં કરનો હે, સો જીવતો તામસી યોનિમેં પડે હે તિનકોં ઉત્તમ યોનિ દીજે, તબ ભગવદ્ ભજનકોં અધિકાર હોય. ઓર ભક્તિકે સંબંધ વિના તો તામસી યોનિ નિવર્ત ન હોય, તાતેં ઈનકોં ભક્તિકો સંબંધ કરાવનો. ઈનકી પ્રમેયબલ કરિકેં તામસી યોનિ નિવર્ત હોય તબ ઉત્તમ યોનિ પાય, ઈનકો ઉદ્ધાર હોયગો. જેસેં ગંધ કરિકેં ચાર્યો પર્વ વિદ્યમાન હેં. (અવિદ્યા પૂતનાન્નષ્ટ ગંધમાત્રાવશેષતઃ) સંપૂર્ણ અવિદ્યા પૂતનાકે વધસોં રાસીગંધ તાકે સંબંધસોં નિવર્ત ભઈ. મૂલ અવિદ્યા હે, સ્વરૂપ જ્ઞાન વિસ્મૃત કરાયવે વારી હે. જો પૂતનાકે શરીરમેં ચંદનકીસી સુગંધ ઊઠી, તાકોં સબ બ્રજવાસી લિએ, સો નાસિકાદ્વારા અવિદ્યાકો પ્રવેશ ભયો. ચાર્યો પર્વ વિદ્યમાન રહે સો પ્રકાર પ્રમેય બલતેં નિવર્ત કિએ. દેહાધ્યાસ ધેનુકકો વધ કરિકેં, ઈંદ્રિયાધ્યાસ કાલિકો દમન કરિકેં, અંતઃકરણાધ્યાસ કેસી પ્રલંબકો વધ કરિકેં, પ્રાણાધ્યાસ દાવાનલકો પાન કરિકેં નિવર્ત કીએ. પ્રાણાધ્યાસ દ્વિધા પ્રકાર કહે હે, તાતેં દાવાનલકો દોય બેર પાન કિયે હે. એસો પ્રમેય બતાયો. સંપૂર્ણ અવિદ્યા પર્વન સહિત નિવર્ત કરી સાધન પ્રકરણમેં અવિદ્યાકો દાન દીએ. પર્વન સહિત સંપૂર્ણ ભક્તિ દેવેકો સંબંધ કરાએ. (વૈરાગ્યં સાંખ્યયોગં ચ તપો ભક્તિશ્ચ કેશવે, પંચપર્વતિ વિજ્ઞેયં યથા વિદ્યા હરિવિષેત્ ॥ ૧ ॥ તાતેં ચરણારવિંદ હે સોતો ભક્તિ રૂપ હે. તાતે ઈનકો ભક્તિકે ગંધકો સંબંધ કરાએતેં ઈનકી તામસી યોનિ નિવર્ત હોય જાયગી ઓર ઈનકી મનુષ્યયોનિ સિદ્ધ હોયગી. એસો વિચારીકેં તહાં તેં ઉઠિકેં ગહનબન હતો તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ પધારે. તબ પાંચ વૈષ્ણવ અંતરંગ આપકે સંગ હતે. તબ એક છોટોસો પર્વત હતો, તાકી એક ટેકરી હતી. તાકે નીચે આપકે ચરણારવિંદકો ખોજ (ચિન્હ) ઉપડી આયો. તબતો આપ સબ વૈષ્ણવન સહિત વા પર્વતકી ટેકરી ઉપર જાય બિરાજે. તહાં આપકે ચરણારવિંદમેં તેં અલૌકિક ભાંતિ ભાંતિકો સુગંધ નિકસ્યો. તા ગંધકો ગ્રહણ તામસી જીવનનેં કીયો, તાતેં સર્વ તુરત તામસી દેહ છોડત જાય. પાછેં કસ્તુરીકો ગંધ નિકસ્યો, તાકોં અનેક મૃગ ગ્રહણ કરિકેં શરીર છોડત ભએ. એસેં જો જાકો સુગંધ પ્રિય હો, સો તાકો ગ્રહણ કરાઈકેં તામસી યોનિ નિવર્ત કરાઈ. તબ વે મનુષ્ય યોનિકોં પ્રાપ્ત ભએ. તબ ભગવદ્ ભજનકે અધિકારી ભએ. યહ અલૌકિક ચરિત્ર દેખિકેં ગંગાસાગરપેં વૈષ્ણવનકો બડો આશ્ચર્ય ભયો. સો ગોપાલદાસજી ગાએ હે ॥ એ તામસનાં અઘ હર્યાં પરતાપ પદરજ ગંધ ॥ યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ ગંગાસાગરકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીગંગાસાગરકી બેઠકકો ચરિત્ર સંપૂર્ણ ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૧ મી : શ્રીગંગાસાગરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આપશ્રીના પધારવાથી વનમાં રહેવાવાળા સિંહ-હાથી-ગેંડા-હરણ એ બધા મનુષ્ય યોનીને પ્રાપ્ત થઈ ગયા. ભક્તિમાર્ગની પરંપરામાં જ્યાં ભગવત્ સેવા થાય છે, તે જગ્યાએ વનના જીવોનું હોવું, ભિતચિત્ર અથવા મંદિરના દરવાજાની બહાર પ્રાકૃતિક સૌંદર્યતાને માટે હોય છે. આ પ્રયોગાત્મક શૈલીથી જીવ અને શ્રીઠાકુરજીમાં કાંઈક દૂરી રહે છે. આ દૂરીને કારણે મનુષ્ય જન્મમાં અંતરાય આવે છે. એક માત્ર આચાર્યશ્રી વલ્લભની સેવામાંજ રાજભોગના સમયે ખંડપાટ અને ચોકી જે આપણા શ્રીઠાકુરજીની અંતરંગ સમીપ કહેવામાં આવે છે, ત્યાં સુધી શ્રીવલ્લભાચાર્યજીએ એમને હરિચરણોની પાસે (નજીક) પહોંચાડયા અને શ્રીઠાકુરજીની સાથે ખેલવાનો મોકો (અવસર) આપ્યો. જ્યારે આપ આચાર્યશ્રી સેવા અર્થે નિજ મંદિરમાં પધારતા ત્યારે એમની ચરણ રજની ગંધથી આ જીવ મુક્ત થઈને મનુષ્યયોનીમાં પહોંચે છે અને ભગવદ્ સેવા અર્થે એમના સ્વભાવોનું રક્ષણ લઈને શ્રીઠાકુરજીને રમણ કરાવવા લાગ્યા. જેમ સિંહના નખોથી 'વઘ નખા' સિદ્ધ થાય છે. એમ જ હાથી દાંતના ખિલોના સિદ્ધ થાય છે. મૃગથી 'કસ્તુરી', જે ભગવદ્ સેવોપયોગી છે. ગેંડાના સિંગડા, 'સીંગીનાદ'ના માટે બાજા (વાજા) બને છે. એ મનુષ્ય થઈને આ પશુઓના સ્વભાવથી રમણ કરવાની કલા છે.

केचिद् वेणून वादयन्तो ध्मान्तः श्रृङ्गणि केचन ।। (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૧૨ અધ્યાય - ૭ થી ૧૦ શ્લોક)

अनुरौति स्म सत्वानां भीतवद् व्याध्रसिंह्यो: ।। (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૧૫ અધ્યાય - ૧૩ શ્લોક) મુરમુરા (મમરા) કૃષ્ણદાસ મેઘને આરોગાવ્યા, આ યજ્ઞનું અન્ન છે. આચાર્યશ્રી અગ્નિ સ્વરૂપ છે. કપીલદેવજીનો આ આશ્રમ છે. અહીં જ્ઞાન, ભક્તિ અને કર્મની પ્રધાનતા છે. (આને સાંક્ષ કહેવાય છે.) આપણા આચાર્ય સ્વરૂપમાં પૂર્ણ પુરુષોત્તમની ઈચ્છાનું જ્ઞાન, એમના માટે મુરમુરા લાવવાનું કર્મ અને આરોગાવવાની ભક્તિ સિદ્ધ થઈ અને સાંક્ષીનું કૃષ્ણદાસ મેઘનને ફલ મળ્યું.

भकत्या पुमाज्जाति विराग एन्द्रियाद् । (ભા. 3 સ્કંધ - ૨૫ અધ્યાય - ૨૬-૨૭ શ્લોક)

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૧ મી : શ્રીગંગાસાગરકી ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – કાન્હરો

આજ વ્રજજન આનંદ ભરે । અગ્નિરૂપ શ્રીવલ્લભ પ્રગટે માથિ તૂલજરે ।।૧।।
પૂરણ પુરુષોત્તમ ગોકુલપતિ ચરણ કમલ અનુરાગ ।। દ્રઢ વિશ્વાસ દિયો ભક્તનકોં જાકે હેં બડભાગ ।।૨।।
જ્ઞાનકર્મ ઓર ભક્તિ ઉપાસન ભયો વિવેક વિચાર ।। મિથ્યા જગત કહે તત્ત્વ તેં સબ હોય ગયે નિરધાર ।।૩।।
રુપ નામ લીલા ગિરિધરકી ફિરકીની કલિમાંઝ ।। નામ પ્રતાપ પ્રકાશ ભયે તેં ગઈ મોહકી સાંઝ ।।૪।।

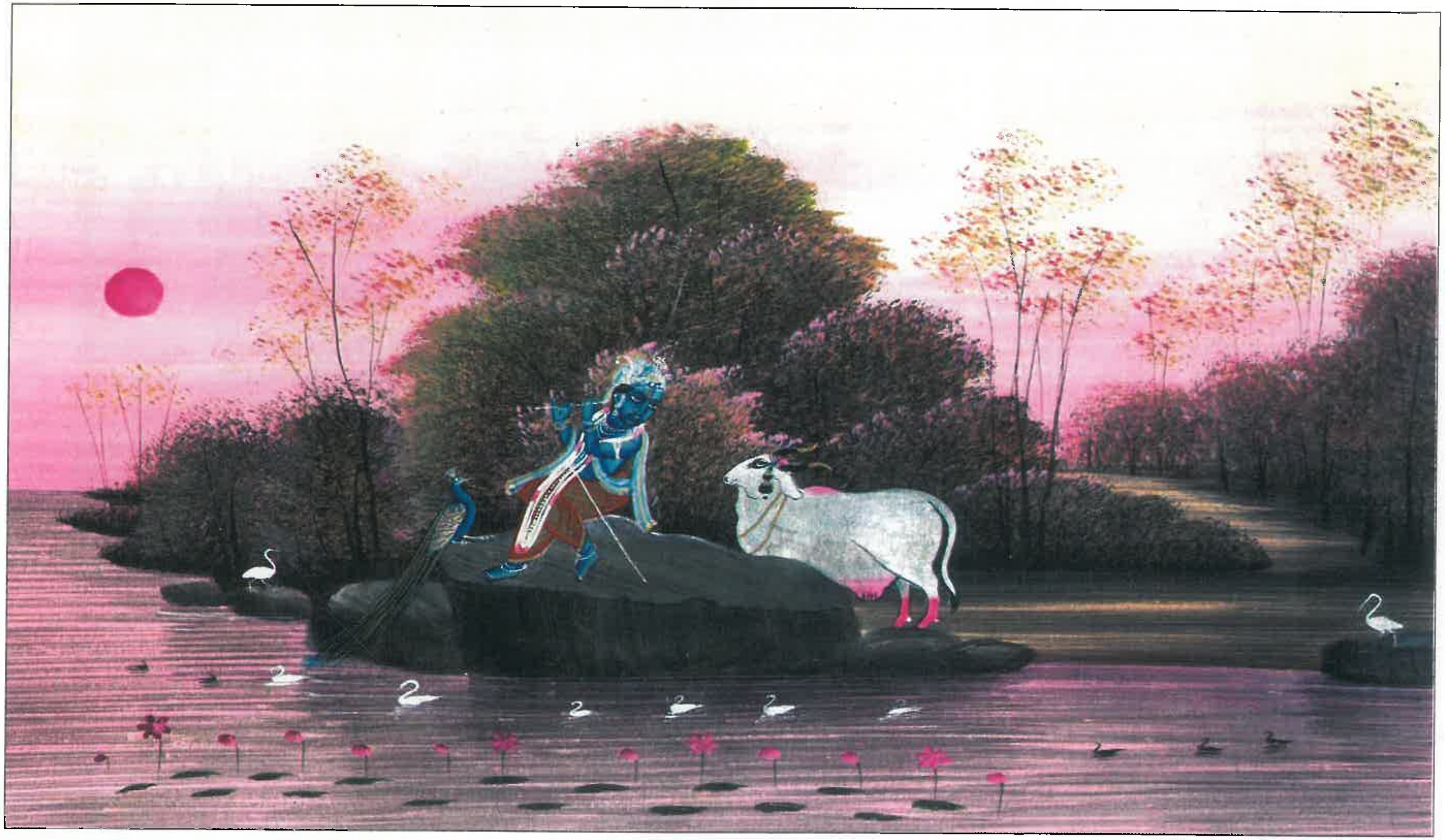

॥ કીર્તન ॥

રાગ–આસાવરી

સખીરીતુ જમન સરોવર જાય ।। અપને રસકો તજ ચકવા કી બિછુર ચલત દુઃખ પાય ।।૧।।
સકુચીત કમલ અકાલ પાયકે અલી વ્યાકુલ સમુદાય ।। તેરે સેહેજ આન કિ યહે ગત, યેહે અપરાધ કહ કાય ।।૨।।
યહ અદ્‌ભુત સસિ રચ્યો બિધાતા સહજ સમે ઉપચાય ।। 'કુંભનદાસ' પ્રભુ ગિરિધર સાગર, દેખત ઉમગત તાય ।।૩।।

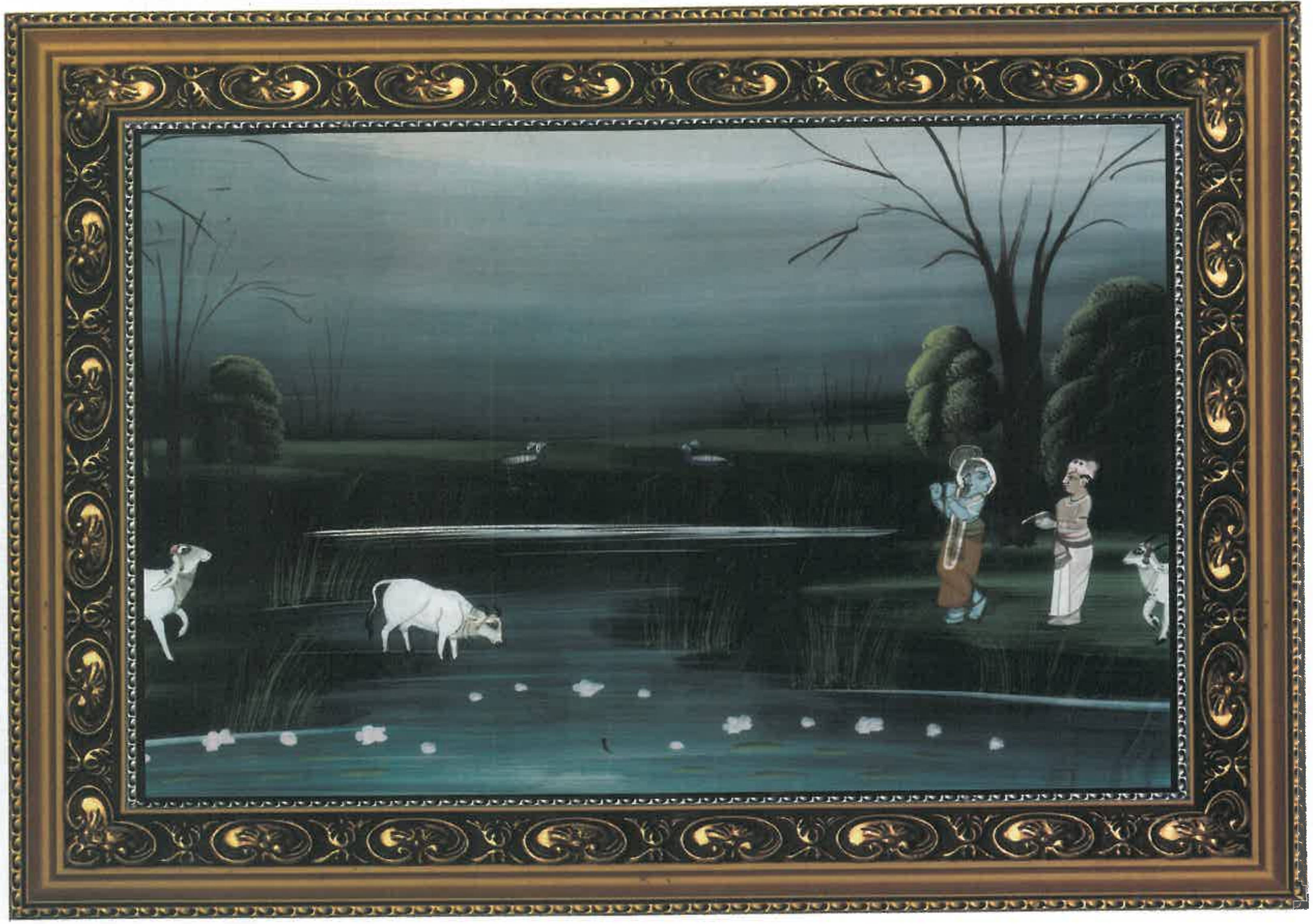

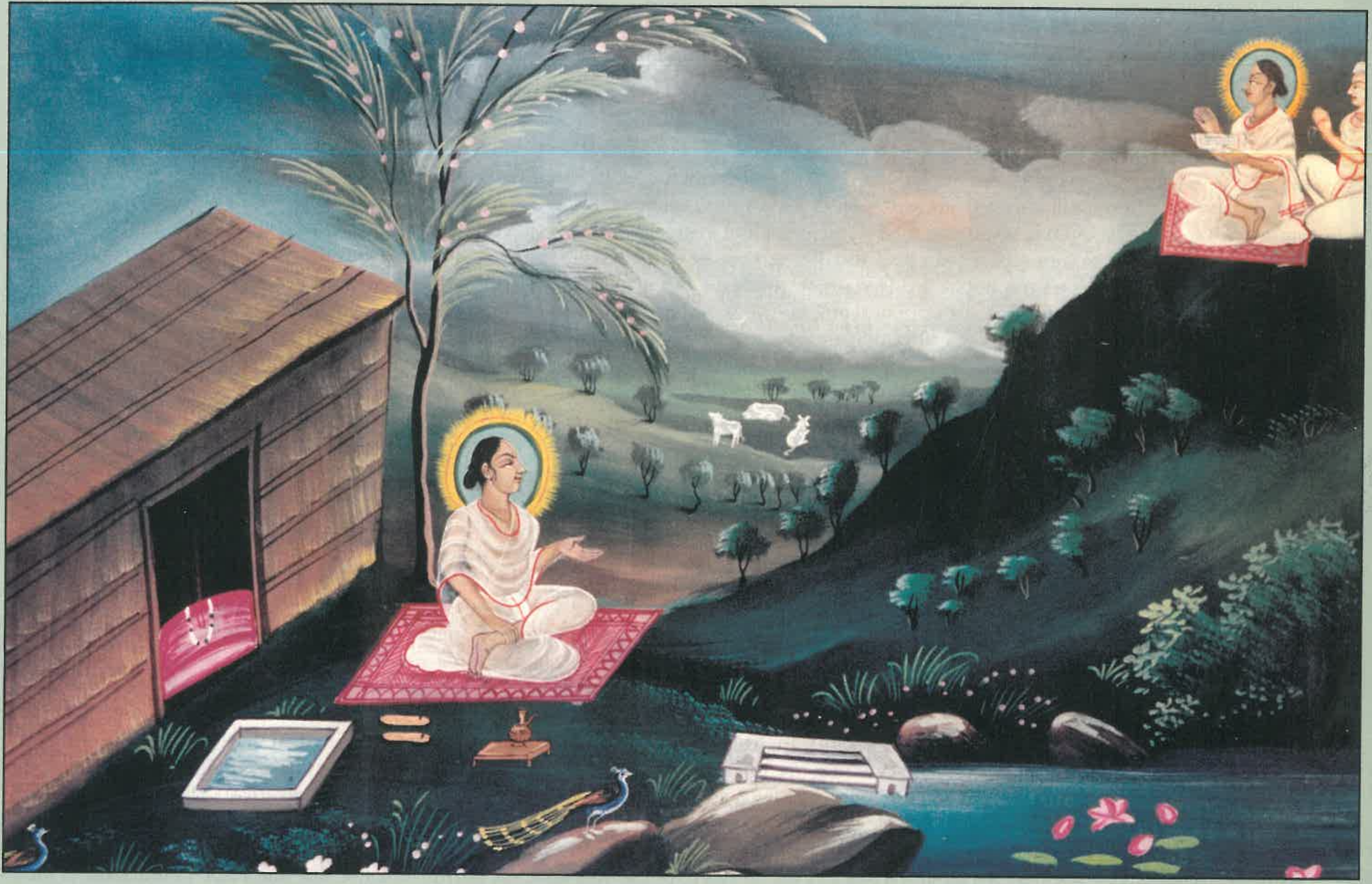

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૧ મી : શ્રીગંગાસાગરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૨ મી : શ્રીચંપારણ્યકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ નિજધામમેં અખંડ બિરાજમાન હે, ઓર આપકી લીલા નિત્ય હે. સો ભક્તન સહિત સદૈવ રમણ કરત હેં. દૈવીસૃષ્ટિ જો બોહોત કાલસોં બિછુરી હે, સો ગોપાલદાસજી સપ્તમ વલ્લભાખ્યાનમેં ગાએ હે જો (પર પોતાની વ્યક્તિ કરેવા, સૃષ્ટિ તે દ્વિધા પ્રકાર, દેવી આસુરી બે ઉપજાવી, પ્રભુ મન કરી વિચાર) સો કૃપા કટાક્ષતેં તો દૈવીસૃષ્ટિ ભઈ ઓર માયાકટાક્ષતેં આસુરી ભઈ. સો અબ દૈવીકો ઉદ્ધાર કરનો, તાતેં લીલાસૃષ્ટિ સહિત ભૂતલ પેં આપકો પ્રાદુર્ભાવ હોયગો. તબ સેવારૂપ હોયગે. સો ભગવત્સેવા ઉપયોગ હોયગે. ઓર ભગવત્સેવા કરિકેં ભગવાનકી લીલામેં પ્રાપ્તી હોયગે. સો શ્રીગુસાંઈજી આપ શ્રીવલ્લભાષ્ટકમેં નિરૂપણ કીએ હે. (સૃષ્ટિ વ્યર્થા ચ ભૂયાન્નિજફલરહિતા દેવ વૈશ્વાનરૈષા.) ઓર શ્રીસર્વોત્તમ મેં હૂ આપકો નામ હે (દૈવોદ્ધારપ્રયત્નાત્મા). શ્રીગોવર્ધનનાથજીને આપકોં આજ્ઞા કીએ જો તુમ વ્રજભક્ત ગોપગ્વાલ સહિત ચોરાશી દ્વેસેબાવન, ઓર અંતરંગ આપકે કૃપાપાત્ર સેવક, સબ ભૂતલપેં પ્રગટો. તબ સબકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો. આપને ઈચ્છા કરી જો દૈવી સૃષ્ટિ તો ભૂતલપેં ચાર્યોવરણનમેં હે, તાકોં શરણ ઉપદેશ દે. પાંચમો વરણ પ્રગટ કરિ ભક્તિમાર્ગ પ્રવર્ત કરનો. તાતેં કૃષ્ણદાસજી ગાએ હે (અભય દીનોં લેખ, હરિદાસ વર્ય ભેખ, કૃષ્ણદાસ પંચ વરણ, છાપ છાપી). તબ આપને બિચારી જો ઉત્તમ કુલમેં પ્રાદુર્ભાવ હોયકેં સંપ્રદાય પ્રગટ કરનો. સો દક્ષણમેં કાંકરવાડ ગામમેં રામાનુજાચાર્ય નારાયણ ભટ્ટ સાક્ષાત્ વેદકો અવતાર ભયે. ચાર્યો વેદ ખટશાસ્ત્ર જિનકે મુખાગ્ર હતે. બડે બડે રાજા સાહુકાર ઉનકે શિષ્ય હતે, બડે ધનાઢ્ય હતે. વિન નારાયણ ભટ્ટજીને સોમયજ્ઞકો મુહૂર્ત દેખિ આરંભ કીએ. વે આછે વિદ્વાનકોં ભોજન કરાવતે. વિન નારાયણ ભટ્ટજીને બત્તીસ સોમયજ્ઞ કીએ. તબ કુંડમેંતેં વાણી ભઈ, જો નારાયણ ભટ્ટ! તુમકોં ધન્ય હે, જો તુમ્હારે કીએ યજ્ઞ સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ ભોગ કીએ હે. સો તિહારે કુલમેં સાક્ષાત્ પુરૂષોત્તમકો પ્રાદુર્ભાવ હોયગો. ઓર કુંડમેંતેં શ્રીમદનમોહનજીકો સ્વરૂપ હૂ પ્રાપ્તિ ભયો. સો અબ સાત સ્વરૂપનમેં શ્રીગોપાલલાજી મહારાજ કે માથે કામવનમેં બિરાજત હે સોઈ ભગવદી ગાયે હેં (કુંડતેં હરિ કહી બાની, જન્મ કુલ તિહારે અબે. ચકત તતછિન ભયે સબ જન એસી અબલોં ન ભઈ કબે, સુનત હી મન હરખ કીનો, ધન્ય ધન્ય કહ્યો સબે) તબ નારાયણભટ્ટકી બોહોત પ્રશંસા હોન લાગી, ઓર સબ કહે, યહ સાક્ષાત્ વેદકો સ્વરૂપ હે. તબ વે હજારન પંડિતનકોં વેદ પઢાએ. તબ કાહુ એક પંડીતને કહી જો મનુષ્યકોં તો સબ કોઈ પઢાવત હે, યામેં કહા બડી બાત હે. તબ નારાયણભટ્ટને ભેંસાકો છડી લગાઈ. તબ વહ ભેંસા વેદ પઢિવે લગ્યો. તબ સગરી સભા ચકત હોઈ રહી. પાછેં નારાયણભટ્ટકે પુત્ર ગંગાધરભટ્ટ ભએ. વેહુ બડે સામર્થ્યવાન ભએ. નિત્ય બ્રાહ્મણનકો ભોજન કરાવતે ઓર દાન દક્ષણા બોહોત દેતે. વે ગંગાધરભટ્ટજીને અઠ્ઠાઈસ સોમયજ્ઞ કીએ. તબ બહુત યશ ભયો. સબ કોઈ કહિવે લગે, જો યહ તો શ્રીશિવજીકો અવતાર હે. તબ એક પંડીતને કહી, જો શિવજીને તો જટામેં ગંગાજી ધારણ કીએ હે. તબ ગંગાધર ભટ્ટને જટાકો જૂડા ઝટક્યો. તબ વામેંતેં ગંગાજીકી ધારા વહિ ચલી. તા પાછેં તિનકે પુત્ર ગણપતિભટ્ટ ભએ, સો બડે ઉદાર ભએ વિન ગણપતિ ભટ્ટને તીસ સોમયજ્ઞ કીએ, ઓર હજારન વિદ્યાર્થી પઢાએ. તબ વિનકી બહુત બડાઈ ભઈ. તબ કાહૂને કહી જો યહ તો ગણપતિજીકો અવતાર હે. તબ એક પંડિત બોલ્યો જો ગણપતિજીકો કહા કામ હે. જો વે હુંડનકી બરખા કરે તબ હમ જાને. તબ ગણપતિભટ્ટને એક જોજનકે બીચ સવા પેહેર તાંઇ હુંડ (સોનામહોર) બરસાએ. વે એસે સામર્થ્યવાન ભએ. તિનકે સુત વલ્લભભટ્ટ ભએ. સો બડે તેજસ્વી ભએ. તિનનેં પાંચ સોમયજ્ઞ કીએ. તબ સબ કેહેન લગે જો યહ તો સૂર્યનારાયણકો અવતાર હે. તબ કાહુને કહ્યો, જો રાત્રમેં દુપેહેર કરે તબ હમ સૂર્યનારાયણકો અવતાર જાને. તબ વિનને બારહ કોસકે બીચમેં અર્ધરાત્રકે સમય દૂપેહેર કરિદીએ. તિનકે પુત્ર શુદ્ધસત્વ શ્રીવસુદેવજીકો અવતાર શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટ પરમ ઉદય ભએ. વિન શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીને પાંચ સોમયજ્ઞ કીએ. તબ આકાશવાણી ભઈ, ''જો લક્ષ્મણ ભટ્ટજી, તુમકોં ધન્ય હે. તિહારે યજ્ઞ હે સો શ્રીપુરૂષોત્તમને ભોગ કીયે હે. અબ તુમ તાંઈ, ૧૦૦ સોમયજ્ઞ પૂરે ભએ હે. અબ આછો મુહૂર્ત દેખિકેં અગ્નિકી પૂર્ણાહુતિ કરો. જાકે કુલમેં સો સોમયજ્ઞ હોઇ તાકે કુલમેં સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ કો અવતાર હોય. સો અબ તુમારે તીન પુત્ર હોયગે, તિન મેં શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ પ્રગટ હોયગે. તિનકોં તુમ આછી ભાંતીસો જતન કરિયો. એસી આજ્ઞા સુનિકેં લક્ષ્મણભટ્ટજીકો પરમાનંદ ભયો. તબ આછો મુહૂર્ત દેખિ પુણ્યાહવાચન કીએ. ઓર દસ હજાર બ્રાહ્મણનકોં ભોજન કરવાએ, ઓર યજ્ઞકી પૂર્ણાહુતી કીએ. તા પાછેં કિતનેક દિનમેં પ્રથમ પુત્ર ભયો. તબ તિનકો કેશવપુરી નામ ધર્યો. પાછેં એક દિન લક્ષ્મણભટ્ટજીકોં સ્વપ્નમેં યુગલસ્વરૂપકો દર્શન ભયો, ઓર આજ્ઞા ભઈ, જો અબ થોડેસે દિનમેં આપકેં ઈહાં શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકો પ્રાગટ્ય હોયગો, સો તુમ યહ કાંકરવાડમેં મતિ રહો. કારણ જો આપકી નિકુંજસામગ્રી ઓર લીલાસૃષ્ટિ વા ચંપારણ્યમેં પ્રગટ ભઈ હે. તાતેં આપકો પ્રાદુર્ભાવ ચંપારણ્યમેં હોયગો. એસેં કહીકેં શ્રીઠાકુરજીને એક ઉપરણામેં ઉગાર બાંધી દિયો ઓર દોય માલા દિયે. તામેં એક છોટે મણિકાનકી, ઓર એક બડે મણિકાનકી, ઓર આજ્ઞા દિયે જો યહ છોટે મણિકાનકી માલા તો જબ બાલક પ્રગટ હોય તબ પેહેરાઈયો, ઓર બડે મણિકાનકી માલા જપ કરિવેકોં રાખિયો. ઓર યહ ઉપરણા ઉઢાય યહ ઉગાર મુખમેં દીજો. ઓર તુમ કાંકરવાડતેં બેગી ચલિયો. એસી આજ્ઞા કરિકેં યુગલસ્વરૂપ તો પધારે. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજી જાગિ પરે, સો દેખેં તો સ્વપ્નમેં જો વસ્તુ મિલી હતી સો સબ જ્યોંકી ત્યોં ધરિ હે. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજીને કહ્યો જો ઓરકો સ્વપ્ન તો મિથ્યા હોત હે ઓર મેરો સ્વપ્ન તો સત્ય ભયો. તબ સ્વપ્ન કે સમાચાર લક્ષ્મણભટ્ટજીને અપની સ્ત્રી ઈલંમાગારૂજીકે આગે કહે. સો સુનિકેં ઈલંમાગારૂજી પ્રસન્ન હોયકેં કહ્યો, જો અબ યહાંતે બેગી ચલો. તબ લક્ષ્મણ ભટ્ટજી સબ કુટુંબકૂં સંગ લેકેં યાત્રાકો મિસ કરિકેં ચલે. સો કછૂક દિનમેં પ્રયાગરાજ આએ. તબ તહાં તીર્થસ્નાન કીએ. ઓર બ્રાહ્મણ ભોજન કરાયકેં દક્ષણા દેકેં આગેં કાશીકોં ચલે. સો કછૂક દિનમેં કાશીમેં જાય પહુંચે. તહાં કછૂક દિન રહે. તા પાછેં મ્લેચ્છકો ઉપદ્રવ ઉઠ્યો, તબ ફેરિ તહાંતેં ચલે. સો ભગવદ ઈચ્છાતેં ચંપારણ્યમેં આયે. તા ચંપારણ્યમેં ચંપકકે વૃક્ષકો બડો ભારી વન હે. સો મહા અરણ્ય એક યોજનકે પ્રમાણમેં હે. તાતેં વાકો નામ ચંપારણ્ય ભયો હે. સો તહાં સિંહ, ગેંડા, મૃગ આદિ અનેક તામસી જીવ રહત હે. તહાં ભીમરથી નદી

હે. તહાં લક્ષ્મણભટ્ટજી આપ જાય નીકસે. સો તામસી જીવનકે ડરતેં વે બહુત ડરપે, ઓર ઘબરાયે સો તહાંતે કોસ છે નગરચોડા ગામ હે તામેં રાત્રકું જાયકે બસે. તબ ઈલંમાગારૂજીકો જાની પરિ જો ગર્ભ શ્રવીત ભયો. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજીકો ઈલંમાગારૂજીને સર્વ સમાચાર કહે, જો આપકું શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા ભઈ હતી જો શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ તુમ્હારે ઘર પ્રગટેંગે, સો ગર્ભ તો શ્રવીત ભયો. સો સુનિકેં શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી વિચારે, જો શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમ હે સો તો કાહૂકે ગર્ભમેં આવત નાંહી. જો આપકી આજ્ઞા ભઈ હે તો આપ સ્વઈચ્છાતેં પ્રાપ્ત હોયગેં. આપ લક્ષ્મણભટ્ટજી તો જ્યોતિષવિદ્યામેં નિપુણ હતે, તાતેં સમય દેખિકેં બોલે, જો અબ યા સમય પુરૂષોત્તમ કે પ્રાદુર્ભાવકે સબ ચિન્હ દીસત હે. દિશા સબ પ્રફુલ્લિત હોય રહી હે, બન સબ હર્યો દીસત હે, ઓર સબ પ્રાણી કલ્લોલ કરત હે. તામેં યહાંકો રાજા મહાદુષ્ટ હતો સોહૂ અપની સરબરાઈ કરત હે. ઓર આપનકોં હર્ષ વ્હે રહ્યો હે. તાતેં પુરૂષોત્તમ નિશ્ચય પ્રાપ્તિ હોયગે. એસે કહિકેં પાછેં સોયે. તબ ફેરી સ્વપ્નમેં ભટ્ટજીકો આજ્ઞા ભઈ, જો મેરો પ્રાગટ્ય તો મેરી સ્વઈચ્છાતેં હોયગો. સો તુમ ઓર ઈલંમાગારૂજી ફેરિ ચંપારણ્ય મેં આઈયો. તબમેં અગ્નિ કુંડમેં તેં પ્રાપ્ત હોઉંગો. સો સુનિકેં લક્ષ્મણભટ્ટજી જાગિ પરે. તબ ઈલંમાગારૂજીકો જગાયકેં સર્વ સમાચાર કહે, ઓર કહે જો સબ સુનેહે જો કાશીમેં યવનકે ઉપદ્રવકો સમાધાન ભયો હે, સો સબરે પરિવારસોં કહી જો તુમ અબ સબ કાશી જાઉ. ઓર હમકું કછૂક દિનમેં આવેંગે. એસે કહીકેં સબકોં વિદા કીએ. ફેરિ પાછે ચંપારણ્ય આએ. તહાં દેખે તો ભીમરથીકે તીર એક યોજનકે બીચમેં ૪૦ હાથકો એક અગ્નિકુંડ આપકી ઈચ્છાતેં ભયો હે. તાકે મધ્યમેં ચારહાથકો ગોલ ચોતરા ભીમરથીકી વાલુકાકો ભયો હે. તાકે મધ્ય કોટીકંદર્પલાવણ્ય સુંદર એક બાલક ખેલત હે. સો સંવત ૧૫૩૫ માધોમાસ કૃષ્ણ એકાદશી મધ્યાનકાલસમે, જ્યેષ્ઠાનક્ષત્ર, વૃષભલગ્ન, રવિવારકે દિન, આપકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો. તા સમય શેષજી સહસ્ત્ર ફનસોં છત્રકીસીનાંઈ છાયા કરત હે, મંદ મંદ ફુહી બરસત હે, સિંહ ગર્જના કર રહે હે. તાહિદિન, તાહીલગ્ન શ્રીગોવર્ધનનાથજીકો પ્રાગટ્ય હું શ્રીગિરિરાજમેં ભયોં હે. તાતેં તો ભુમંડલમેં બડો જેજેકાર ભયો. તા સમય ચંપારણ્યમેં લક્ષ્મણભટ્ટજી ઓર ઈલંમાગારૂજી પધારે, સો વિનકો વા ચોતરાપેં કોટી કંદર્પ લાવણ્યકો દર્શન ભયો. તબ ઈલંમાગારૂજીકો અત્યંત આતુરતા ભઈ, જો અબ મેરો પુત્ર મોકોં પ્રાપ્ત હોયગો. પરિ આસપાસ અગ્નિ ઘેરિ રહી હે, ઓર મધ્યમેં ચોતરાપેં સુંદર બાલક ખેલત હે. તબ આકાશવાણી ભઈ, જો તુમકોં અગ્નિ બાધા ન કરેગી, ઓર માર્ગ દેયગી. સો સુનિકેં ઈલંમાગારૂજી અગ્નિકુંડકે ભીતર જાયકેં અત્યંત પ્રીતિસોં બાલકકોં ઉછંગમેં લિએ. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજી દોરિકેં અપને કંઠસો લગાએ. તા સમય દેવતાનનેં દુદુંભી બાજે બજાએ, ઓર પુષ્પનકી વૃષ્ટિ કીએ. તબ વા સમય શ્રીકૃષ્ણજન્મઉત્સવ જેસો મહામહોત્સવ ભયો. સો સબ ભગવદ ઈચ્છાતેં દેવતાનનેં કિયો. સો અતિશયોક્તિ જાનવેમેં આવે તાતેં યહાં નહી કહે. બંદીજન, માગધ, ભાટ, ચારણ સબ કોઉ ઉચ્ચાર કરત હે. અબ ભીમરથીકો પ્રકાર કહેત હે, જો રત્નજડિત પલના મેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકોં પોઢાએ, સો રત્નજડિત મોતિનકે સોને રૂપે આદિ ભાંતિભાંતિકે ખિલોનાં આગે ધરિ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી ખિલાવત હે. ઓર સ્વપ્નમેં જો ઉપરણા શ્રીઠાકુરજીને દિયો હતો સો શ્રીઅંગપેં ઉઢાયો, ઓર વોઈ ઉગાર શ્રીમુખમેં દીયો હે. શ્રીકંઠમેં માલા પહેરાઈ હે, તા સમય શ્રીમહાપ્રભુજીકો કોટીકંદર્પલાવણ્ય મુખારવિંદ નિરખત સબ તન મન ધન વારત હે, ઓર સબ જન દૂધ દધિકે ગગરા લેલે, ઝાંઝમૃદંગ બજાવત નાચત કૂદત આએ. તહાં એક કૂપ હે, તામેંતેં શ્રીનંદરાયજી, શ્રીવૃષભાનજી પ્રગટ હોય સબ મિલિકેં શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીકોં વા ચંપારણ્યમેં મંગલ સ્નાન કરવાયે, ઓર વેદબિધીસોં જાતિકર્મ કરવાએ. તબ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી પરમ ઉદારતાસોં દાન દેવેકો બિરાજે. તહાં આસપાસ હજારન ગાયનકે તથા ભેંસનકે ઝુંડ જુરિ રહે હે. જિનને જો જાચ્યો સો લક્ષ્મણ ભટ્ટજીને દીનો. તબ તહાં નંદમહોત્સવ અલૌકિક રીતિસોં ભયો. દહી દૂધકી કીચ મચી, સો માનો સરિતા વહી જાત હે. તા સમય કાહૂકો દેહાનુસંધાન ન રહ્યો. સબ કોઉ પ્રેમવિવસ ભયે. સો ભગવદીય ગાયે હે (નાચત ગાવત, પ્રેમવિવસ વ્હે, છાંડિ લોક કુલલાજ ॥ ભુતલ મહામહોત્સવ આજ ॥ શ્રીલક્ષ્મણ ગ્રહ પ્રગટ ભએ હે, શ્રીવલ્લભ મહારાજ ॥ ભયો અવની પર જેજેકાર) યા પ્રકારસોં અનેક પદ ભગવદિય ગાએ હે. તા સમયકો સુખ દેખે ઈ બને, જો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. ઓર આચાર્યને યથાશાસ્ત્ર નામકરણ કરવાયો. ઓર શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટજીસોં કહે જો આપકે પુત્રકે અપાર ગુણ હે, સોમેં કહાંતાંઈ કહૂં. ઓર શ્રીમહાપ્રભુજીકી જન્મપત્રિકા લિખિકેં કહી, જો તિહારે પુત્રકો અપાર યશ હોયગો, ઓર યે માયામતકો ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરેંગે, ઓર દૈવી જીવનકો ઉદ્ધાર કરિ સકલ તીર્થનકોં સનાથ કરેંગે. ઓર શ્રીવિષ્ણુસ્વામી માર્ગ કે આચાર્ય હોઈગે, ઓર સબનકોં પ્રિય હોયગે. તાતેં ઈનકો જગત પ્રસિદ્ધ નામ તો ''શ્રીવલ્લભાચાર્યજી'' હોઈગો. એ સારસ્વતકલ્પકી નિત્યલીલા પ્રગટ કરિકેં સેવામાર્ગ પ્રગટ કરેંગે. જો ઈનકે વંશમેં પ્રગટેંગે સો બહૂતદિન ભૂતલપેં આચાર્યપદવીસોં ક્રીડા કરેંગે. યે જગતમેં તીન કુલ ભયે હે. સો રઘુકુલમેં તો શ્રીરામચંદ્રજી પ્રગટે, ઓર યદુકુલમેં શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર પ્રગટે, ઓર તૈલંગકુલમેં આપ શ્રીઆચાર્યજી પ્રગટ ભએ. તાતેં ઈનકો શ્રીવલ્લભકુલ બાજેગો. એ તીન્યો કુલ શુદ્ધ કુલ ભએ હે. જો કોઈ ઈનકો સ્મરણ ભજન કરેગો તિનકોં સાક્ષાત્ શ્રીપુરૂષોત્તમકી લીલાકી પ્રાપ્તી હોયગી. આપકો અરણ્યમેં (બનમેં) પ્રાદુર્ભાવ હે તાકો હેતુ યહ હે, જો દેવતાદિનકો આવનો શેહેરમેં ન હોય. યાસોં આપકો પાદુર્ભાવ જંગલમેં ભયો. ઓર ચંપારણ્યમેં જો અનેક લક્ષાવધી દૈવી જીવ હે, તિનકોં આપ પ્રગટે તા સમે કટાક્ષ દ્વારા લીલામેં પ્રાપ્ત કીએ. ઓર શ્રીગુસાંઈજીકો હૂ પ્રાદુર્ભાવ ચરણાટમેં શ્રીગંગાજીકે તટપેં હોયગો. તહાં હૂ એસોઈ સુખ હોયગો. સો યહ જન્મપત્રિકા શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી વિધિપૂર્વક લક્ષ્મણભટ્ટજીકોં સુનાઈ. પાછેં સબ મહામહોત્સવકે દર્શન કરિકેં અપને સ્થલકોં ગએ. તા પાછેં લક્ષ્મણભટ્ટજી સબ બ્રાહ્મણનકોં બુલાયકેં સબનકો સન્માન કરિ વિદા કિયે. તબ શ્રીનંદરાયજી ઓર શ્રીવૃષભાનજીને શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીસોં કહ્યો જો યે પૂર્ણપુરૂષોત્તમ તુમ્હારે ઘર પ્રગટે હે, ઈનકો જતન રાખીયો. યહ આજ્ઞા કરિ સબ ગોપન સહિત નિજધામકોં પધારે. શ્રીઈલંમાગારૂજી બાલક ગોદમેં ખિલાવત હે ઓર શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીકે આગે બેઠે હે. આસપાસ અગ્નિકુંડ હે. તબ શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટજી ઈલંમાગારૂજીસોં કહે, જો યે તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હે. ઈનકી અપાર લીલા હેં. એ તો અપને ઉપર અનુગ્રહ કરિવેકોં પધારે હે. તાતેં ઈનકી સેવા બને સો કરની. ઈનકોં પુત્ર કરિકેં મતિ જાનિયો. પાછેં કહે, જો અબ યહાંતે છઠ્ઠીપૂજન કરિકેં ઘર ચલેંગે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ ચંપારણ્ય નિજધામકી બેઠકમેં કીએ હે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીચંપારણ્યકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૨ મી : શ્રીચંપારણ્યકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

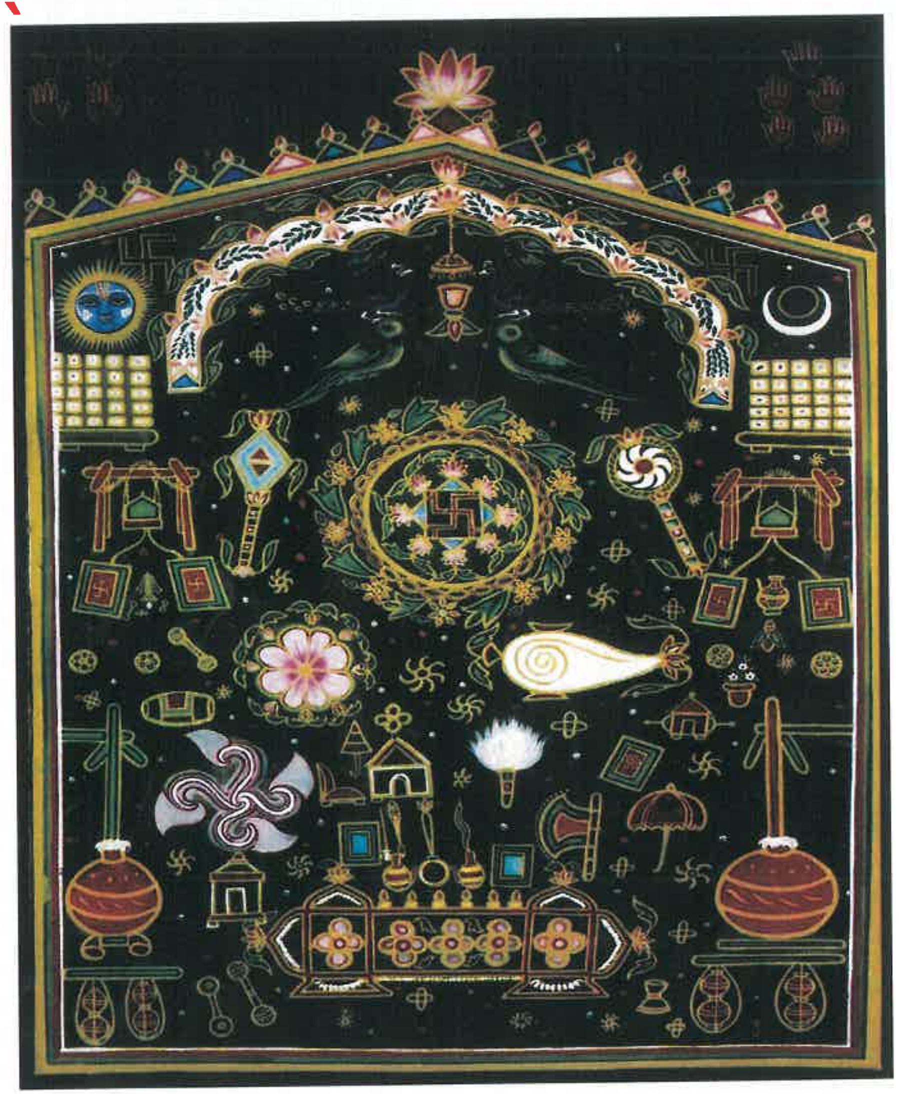

સો સોમયજ્ઞની પછી આપશ્રીનું પ્રાગટય, સાથે શ્રીમદનમોહનજીનું પ્રાગટય, આ ધર્મ-ધર્મીનો સંયોગ છે. જેમ સત્યયુગમાં રાજા બલીને ત્યાં ભગવત્ સ્વરૂપનું પધારવાનું થયું હતું અને સેવા ધર્મનો જન્મ થયો હતો. આ ધર્મ અને ધર્મી થયા. જેમ રામાવતારમાં મર્યાદા પુરુષોત્તમ રામનો જન્મ યજ્ઞના આશીર્વાદથી થયો હતો અને પછી વાલ્મીકી આશ્રમમાં કથાનો જન્મ થયો હતો, એ મર્યાદા ધર્મ-ધર્મી છે. શ્રીકૃષ્ણાવતારમાં રોહીણીજીના ગર્ભથી શ્રીબલરામજી, દેવકીના ગર્ભથી શ્રીકૃષ્ણનું પ્રાગટય થયું. આ પુષ્ટિ અને મર્યાદા બંનેના ધર્મ-ધર્મી થયા.

શ્રીમહાપ્રભુજીનું અગ્નિ કુંડમાંથી પ્રાગટય થયું. આથી પહેલા કોઈના પણ સોમયજ્ઞમાં શ્રીમદનમોહન પ્રભુનું પ્રાગટય થયું, આ પુષ્ટિના ધર્મ-ધર્મી થયા. મર્યાદા પુરુષોત્તમ પ્રભુને દંડકારણ્યમાં વિયોગનો અનુભવ ઘણો કર્યો. હવે સંયોગ રસનો અનુભવ કરવાને માટે આપ ચંપારણ્યમાં પ્રગટયા છે. આ વિરૂધ્ધાશ્રયી લીલા છે. જ્યારે મર્યાદામાં શ્રીઠાકુરજી એક પત્ની વ્રત પાળે છે. તે જ પ્રભુ શ્રીમહાપ્રભુજીના માર્ગમાં બે સ્વામિનીજી લઈને પ્રગટ થયા છે. ક્યાં ગયો એક પત્ની વ્રત ?

પુષ્ટિમાર્ગમાં ચાર જયન્તી મુખ્ય છે - શ્રીકૃષ્ણ જયન્તી (જન્માષ્ટમી), રામનવમી, વામન જયન્તી, નૃસિંહ જયન્તી અને આ ચારોનો પુષ્ટિધર્મ આચાર્ય શ્રીવલ્લભ વગર કઠીન ચરીત્રનું પ્રાગટય નથી થયું. એમના પ્રાગટયમાં કઠીનતા છે, એટલામાટે આ પાંચો જીવના ક્લેશને ઓળખે છે અને કૃપાવત્સલ થઈને સેવકને ત્યાં બિરાજે છે.

અરણ્ય જ્ઞાનની કલાને કહેવાય છે. એટલા માટે જ્ઞાનવાન ઋષિઓને ‘આરણ્યક’ કહેવામાં આવે છે. આચાર્યશ્રી આરણ્યક ધર્મના જ્ઞાતા છે. એટલા માટે પ્રભુ ચરણે સર્વોત્તમ સ્તોત્રમાં આપશ્રીને ઋષિ બતાવ્યા છે.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

આજ જગતી પર જય જયકાર, પ્રગટ ભયે શ્રીવલ્લભ પુરુષોત્તમ બદન અગનિ અવતાર ।।૧।।
ધન દિન માધવ માસ એકાદસી, કૃષ્ણપચ્છ રવિવાર । શ્રીમુખ વાક્ય ક્લેવર સુંદર, ધર્યો જગ મોહન ભાર ।।૨।।
શ્રીભાગવત આત્મ અંગ જિનકે, પ્રગટ કરન વિસ્તરા । દુંદુભિ દેવ બજાવત ગાવત, સુર વધૂ મંગલ ચાર ।।૩।।
પુષ્ટિ પ્રકાસ કરેંગે ભૂ પર, જન હિત જગ અવતાર । આનંદ ઉમગ્યૌ લોક તિહૂ પુર, ‘‘જનગિરિધર‘‘ બલિહાર ।।૪।।

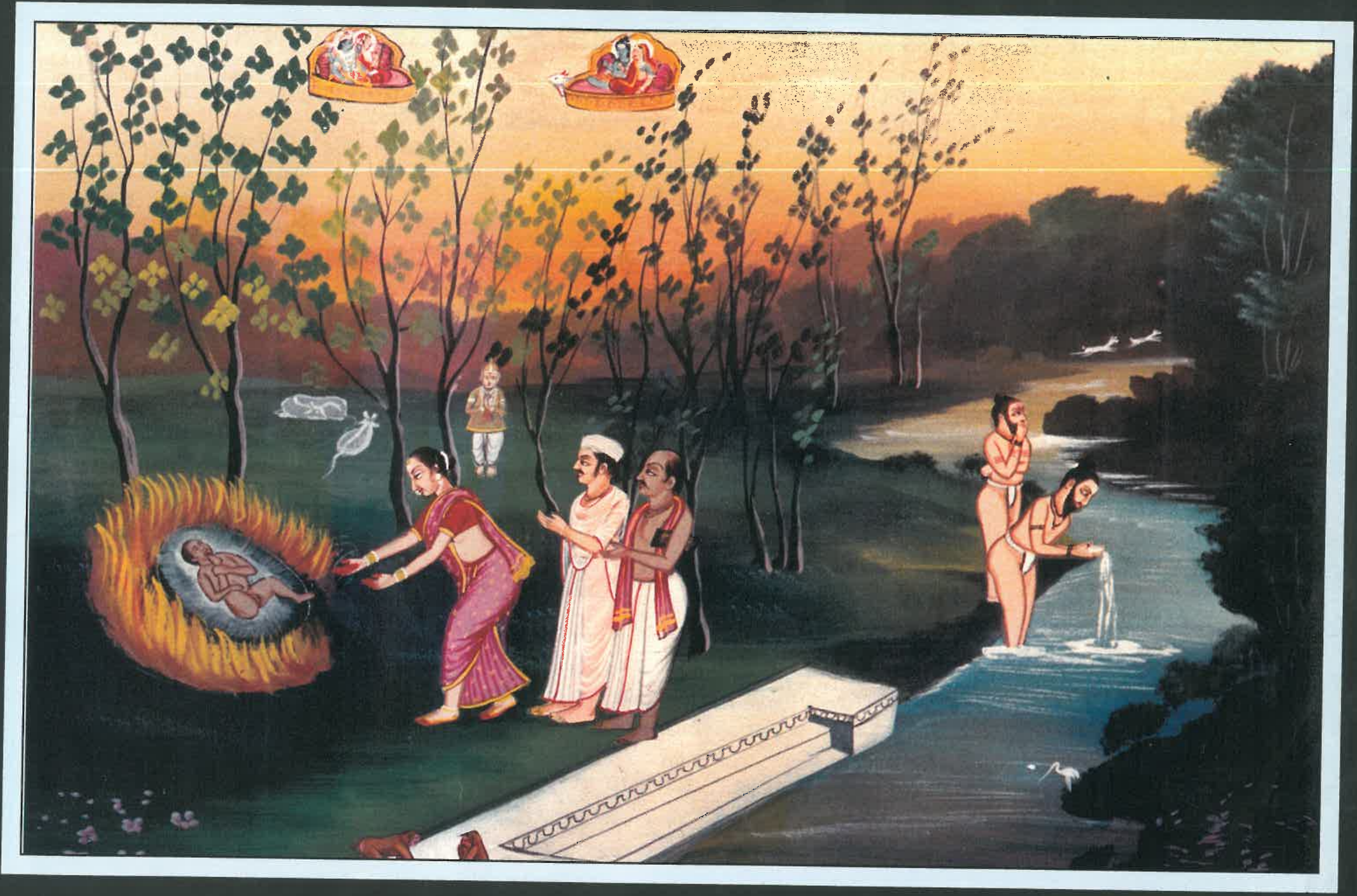

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૨ મી : શ્રીચંપારણ્યકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૩ મી : શ્રીચંપારણ્યકી દૂસરી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ દૂસરી બેઠક શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી ચંપારણ્યમેં હે, તહાં છઠ્ઠી પૂજન ભયો હે. સો માધવાનંદકરકેં બ્રહ્મચારી કાશીમેં ગંગાજીકે તીરપેં તપસ્યા કરત હતો, સો અઠ્ઠાઈસ વર્ષ તાંઇ વાને તપસ્યા કીની. તબ શ્રીગંગાજીમેં તેં વાણી ભઈ જો તુમકો ચાહિયે સો માગિ લેઉ. તબ માધવાનંદબ્રહ્મચારીને કહ્યો, જો મોકોં તો વ્રજલીલાકો દર્શન કરવાવો. તબ વિનકોં આજ્ઞા ભઈ જો અબ તુમ ચંપારણ્યકોં બેગિ જાઓ. તહાં સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો હે, તહાં તુમકો વ્રજલીલાકે દર્શન હોઇગે. ઓર મુકુંદદાસ સંન્યાસી પુષ્કરજીમેં હતે, સો વે શ્રીભાગવતકો પાઠ નિત્ય કરતે, તિનહુંકોં આજ્ઞા ભઈ જો તુમ વર માંગો. તબ વાને કહ્યો જો મોકોં વ્રજલીલાકે દર્શન કરવાવો. તબ આજ્ઞા ભઈ જો લક્ષ્મણભટ્ટજીકે ઘર શ્રીપુરૂષોત્તમકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો હે, તાતેં તુમ ચંપારણ્યકોં બેગિ જાઓ. તબ વેઉ ચંપારણ્યમેં આયે. તબ નંદમહોત્સવ તો હોય ગયો હતો. પાછેં માધવાનંદ બ્રહ્મચારીને લક્ષ્મણભટ્ટજીકોં જ્યોતિષ વિદ્યા પઢાઈ. પાછેં માધવાચાર્ય બ્રહ્મચારી ઓર મુકુંદદાસ સંન્યાસીને અપનો સબ વૃત્તાંત લક્ષ્મણ ભટ્ટજીકે આગે કહ્યા. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજીને કહ્યો. જો પ્રાગટ્ય સમે અનિર્વચનીય આનંદ ભયો હતો. અબ છઠ્ઠીપૂજન હોયગો. તબ તુમ આપતેં વિનતી કરિયો. જો આપકી ઈચ્છા હોયગી તો દર્શન કરવાવેંગે. તબ છઠ્ઠી પૂજનકે સમય લક્ષ્મણભટ્ટજી ચંપારણ્યકુંડપેં એક ચંપાકે વૃક્ષકે નીચે ઈલંમાગારૂજી સહિત પૂજન કીયે. તા સમય માધવાનંદ ઓર મુકુંદદાસ દોનોં આયે. વિનનેં શ્રીઆચાર્યજીકો દંડવત્ કીયે. તા સમેં શ્રીઈલંમાગારૂજીકી ગોદમેં કોટિકંદર્પલાવણ્ય વિરાજત હે. આપને વિન દોનોંનકી ઈચ્છા જાનિ. વા સમય ઈન દોઉનકોં વ્રજલીલાકે દર્શન કરવાયે. જો ગોપગાયન સહિત શ્રીગિરિરાજ, શ્રીયમુનાજી, શ્રીવૃન્દાવન ઓર વ્રજલીલા સ્થલકે ઉહાં છઠ્ઠીકી બેઠકમેં દર્શન કરવાયે. તબ માધવાનંદ ઓર મુકુંદદાસ એ દોનોં લીલામેં પ્રાપ્ત ભયે. તા પાછેં લક્ષ્મણભટ્ટજી ઓર માતા ઈલંમાગારૂજી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજીકોં પધરાયકેં નગરચોડામેં પધારે. તબ રાજાને બહુત સન્માન કિયો ઓર વિનતી કરી, જો ચાર દિન ઈહાં બિરાજિયે. તબ લક્ષ્મણભટ્ટને કહી જો મેરે અબ કાશી જાયવેકી તાકીદે હે, તાતેં તુમ જાપતો કરિદેઉ તો ઠીક હે. તબ રાજાને મ્યાનો, અસવારી ગાડી ઓર દોય પહરા સંગ કરિદીયે. ઓર વિન જાપતાવારેનસોં રાજાને કહ્યો જો તુમ ઈનકોં ઠેઠ કાશી પહુંચાયકેં લક્ષ્મણ ભટ્ટજીતેં પત્ર લિખાઈ કેં આઈયો. તબ લક્ષ્મણભટ્ટજી શ્રીમહાપ્રભુજીકો લેકેં કાશી પધારે, સો કેતેક દિનમેં કાશી જાય પહુંચે. તબ પરમ આનંદ જેજેકાર ભયો. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ ચંપારણ્યકી દૂસરી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજ મહાપ્રભુનકી ચંપારણ્યકી દૂસરી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - શ્રીચંપારણ્યકી દૂસરી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં કાશીથી છઠ્ઠી પૂજનમાં માધવેન્દ્ર યતી પધાર્યા હતા અને પુષ્કરથી મુકુન્દદાસ આવ્યા હતા. આ બંનેને અહીં વ્રજ લીલાના દર્શન થયા. કાશી વેદના મહાત્મ્યવાળી ભૂમિ છે, એના જાણકાર માધવેન્દ્ર યતી આવ્યા. પુષ્કર યજ્ઞના જાણકારોની ભૂમિ છે, શ્રીરામના સ્વરૂપને પ્રગટ કરવાને માટે દશરથને ત્યાં સૃંગી ઋષિ આવ્યા હતા. આ યજ્ઞની ક્રીયાઓના મહાનજ્ઞાતાઓની ભૂમિથી પધાર્યા છે અને એમણે અહીં છઠ્ઠીપૂજન કર્યું છે.

अग्नौ गुरावात्मनि च सर्वभूतेषु मां परम् । (ભા. ૧૧ સ્કંધ - ૧૭ અધ્યાય - ૩૨ શ્લોક)

આ બંનેએ આ ધર્મની સ્થાપના આચાર્યશ્રીમાં કરી. ॥卐॥

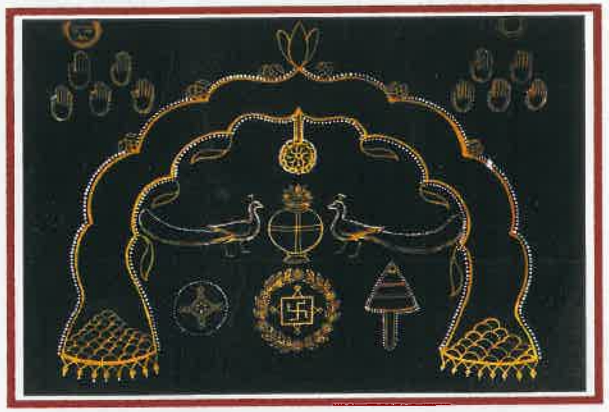

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિલાવલ

શ્રીલછમન ગૃહ આઈ નવ નિધિ ।
પ્રગટે જાની પૂરન પુરુસોત્તમ દ્વાર । બુહારતિ ફિરત અષ્ટ સિદ્ધિ ।।૧।।
બજત નિસાન ભેરિ શહનાઈ, દેખિયત તહાંઈ સકલ રિધિ ।
‘સગુનદાસ’ પ્રભુ જન્મ શ્રવન સુનિ, દેખન કારન આયે હર બિધિ ।।૨।।

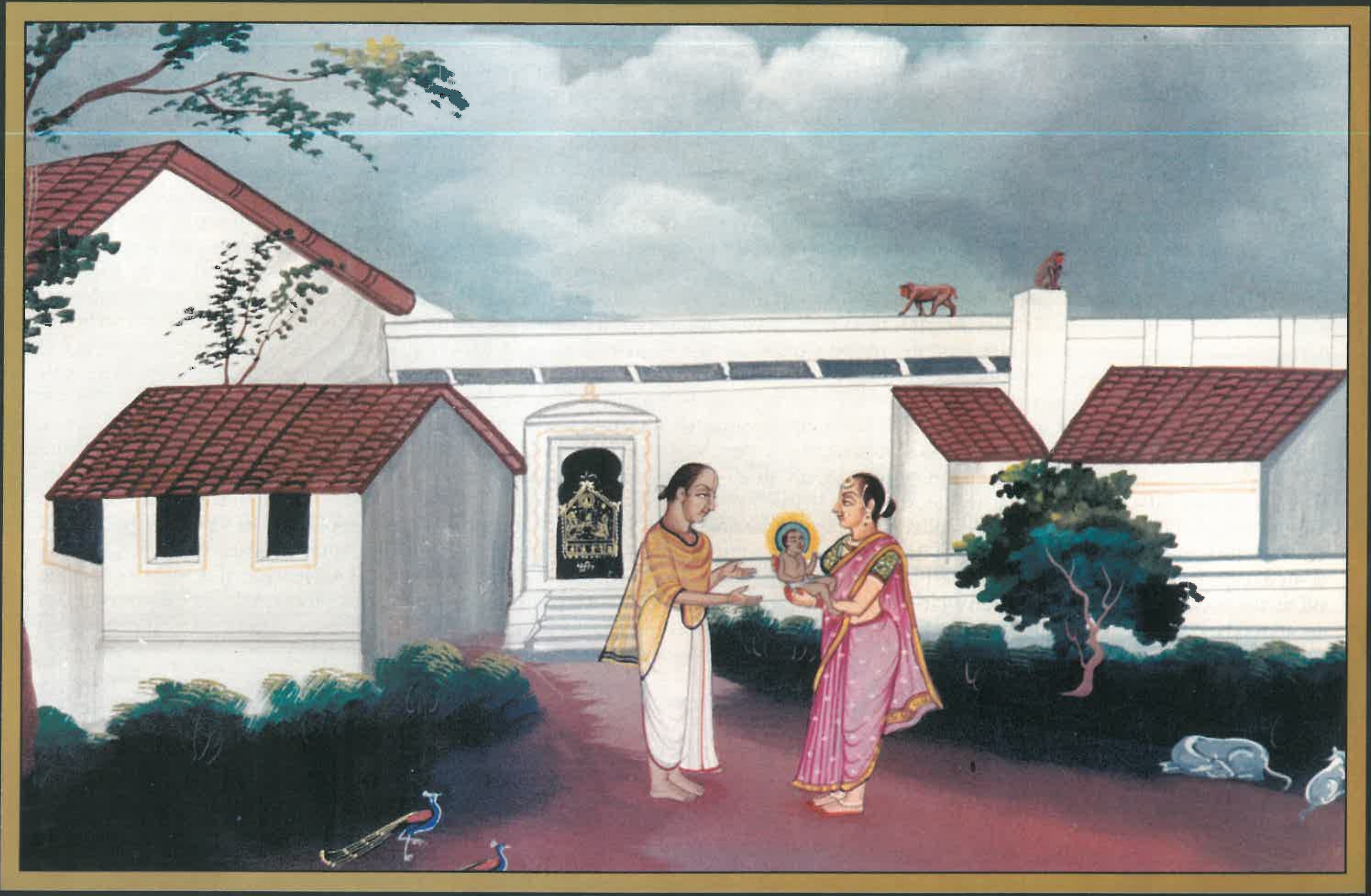

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૩ મી : શ્રીચંપારણ્યકી દૂસરી બેઠક ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૪ મી : શ્રીજગન્નાથપુરીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ શ્રીજગન્નાથદેવકે દર્શન કરિવેકોં પુરૂષોત્તમક્ષેત્ર પધારે. તહાં પુરૂષોત્તમક્ષેત્રમેં દક્ષણ દરવાજેકે પાસે આપકી બેઠક હે. તહાં આપ એક વર્ષ તાંઇ બિરાજે. તહાંકે રાજા વિષ્ણુદેવકે વહાં પંડિત બહુત રહતે, તિનસોં રાજાને પ્રશ્ન કિયો જો સબ દેવનમેં મુખ્યદેવ કોનહે, ઓર મંત્રનમેં મુખ્યમંત્ર કોનસો હે? ઓર શાસ્ત્રનમેં મુખ્યશાસ્ત્ર કોનસો હે ઓર કર્મનમેં મુખ્યકર્મ કોન સો હે, એસેં ચાર પ્રશ્ન કીયે. તબ જો જીવ જા દેવતાકો ઉપાસક હતો વહ તાહી દેવતાકો મુખ્ય બતાવે, ઓર મંત્ર વારો અપને મંત્રકો મુખ્ય બતાવે. તાતેં વા રાજાકો સંદેહ ન જાય. કોઉ પંડિત એક વાત નિશ્ચે કરિકેં ન કહે. તબ યહ વિચારીકેં રાજા અપને પંડિતનકોં લેકેં શ્રીમહાપ્રભુનકે દર્શનકો આયો. તબ આઇકે દંડવત્ કરિકેં બેઠ્યો, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હો, આપને માયામત ખંડન કીયોહે ઓર આપ દિગ્વિજય કીયે હો, તાતેં એક મેરો સંદેહ હે, તાકોં આપ કૃપા કરિકેં નિવૃત્ત કરો. યે પંડિત તો સબ અપને અપને મતકે અનુસાર કેહેત હે. આપ નિશ્ચે સિદ્ધાંત કહો, જો કોન મુખ્ય હે. તબ વા રાજાકે વચન સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ અપને મનમેં વિચારે જો યા રાજાસોં શાસ્ત્રકે સિદ્ધાંત કહેંગે તો યહ મનમેં ન લાવેગો, ઓર જાનેગો જો યહ વિષ્ણુ ઉપાસક હે તાતેં વિષ્ણુકો ઉત્કર્ષ કહેત હે. જેસેં ઓર પંડિત અપને મતકે અનુસાર કેહેત હે, તેસેં એહુ અપને મતકે અનુસાર કેહેત હે. તાતેં વેસે તો રાજાકો સંદેહ નિવારણ ન હોયગો. પરિ યાકોં શ્રીજગન્નાથરાયજીકો વિશ્વાસ હે, તાતેં યાસોં શ્રીજગન્નાથદેવકે મુખસોં કહવાવનો. તબ યે પ્રમાણ માનેગો. એસો નિશ્ચે કરિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ વા રાજાકોં આજ્ઞા કીયે જો શ્રીજગન્નાથરાયજી આપ લિખિ દેય સોઈ પ્રમાણ હે. તબ યહ સુનિકેં વહ રાજા બહુત પ્રસન્ન ભયો. તબ વાને શ્રીજગન્નાથરાયજી કે આગે એક કોરો કાગદ, લેખન ઓર દ્વાત ધરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ કર્મ ઓર મંત્ર, શાસ્ત્ર ઓર મુખ્ય દેવ હોય સો આપ કૃપા કરિ લિખિ દેઉ. એસેં કહેકે મંદિરકો તારો મારિ બાહિર આય બેઠ્યો. તબ શ્રીમહાપ્રભુનકી આજ્ઞા જાનિ શ્રીજગન્નાથરાયજી આપ એક શ્લોક લિખિ દિયે ॥ એકં શાસ્ત્રં દેવકીપુત્રગીતં ॥ એકો દેવો દેવકીપુત્ર એવ ॥ મંત્રોડપ્યેકંતસ્ય નામાનિ યાનિ ॥ કર્માપ્યેકં તસ્ય દેવસ્ય સેવા ॥ જબ શ્રીજગદીશ લિખિ ચૂકે તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ જાને. તબ આપ રાજાસોં કહે જો અબ તુમ જાયકેં વહ કાગદ ઉઠાય લાવો. તબ રાજા જાયકે મંદિરકો તારો કિંવાડ ખોલિકેં વા કાગદકોં ઉઠાય લાયો, સો પંડિતનકોં બચવાયો, ઓર રાજાનેહુ બાંચ્યો. તબ સબનકો સંદેહ નિવૃત્ત ભયો. તબ રાજાને કહ્યો જો ધન્ય શ્રીવલ્લભાર્યાયજી હે, જો જિનકે કહેમેં શ્રીજગન્નાથરાયજી હે. સો જેસેં આપ કહે તેસેં શ્રીજગદીશ લિખિ દીયે. પાછેં ઉન બ્રાહ્મણનમેં એક બહિર્મુખ હતો, વહ નિરાકાર માયાવાદી હતો, વાને અનેક પ્રશ્ન કીયે. તા પાછેં વાને કહ્યો, જો શ્રીજગન્નાથદેવકે હાથ નહીં હે, સો વિનને પત્ર કેસેં લિખ્યો હોયગો, તાતેં હમારે યહ લિખ્યો પ્રમાણ નહીં હે. યહ સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો યહ બડો મુર્ખ હે, શ્રીજગન્નાથદેવકે હાથ નહીં હે તો આપ આરેગત કાહેસોં હે! યા પ્રકાર વાકોં સમુજાયે, પરંતુ વહ તો માને નાંહી, ઓર વારંવાર પૂર્વપક્ષ કરે. તબ વા રાજાને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરિકેં કહી જો મહારાજ, ઓર સબનકો તો સંદેહ નિવૃત્ત ભયોહે, પરંતુ યાકો સંદેહ નિવૃત્ત નહીં ભયો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો અબ ફેરિ શ્રીજગન્નાથજીકે આગેં દ્વાત, કલમ, કાગદ ધરો, સો આપ લિખિ દેયગે. તબ ફેરિ કાગદ, દ્વાત, લેખન શ્રીજગદીશકે આગે ધરે ઓર કિંવાડ લગાયે. તબ ફેરિ શ્રીજગન્નાથરાયજીને પૂર્વવત્ આધો શ્લોક લિખિ દીયો ॥ યઃ પુમાન્ ભગવદ્દ્વેષી તં વિદ્યાન્યરેતસમ્ ॥ સો ક્ષણમાત્ર પીછેં મંદિર ખુલવાયકેં યહ શ્રીઆચાર્યજી વહ કાગદ મંગાયકે રાજાકોં બચવાયો. તામેં લિખે, કી જો પુરૂષ ભગવાનકો દ્વેષી હોય વહ ઓરકે વીર્યકો જાનનો. યહ અપને પિતાસોં ઉત્પન્ન નહીં ભયો હે. તા પાછેં રાજાને વા બ્રાહ્મણકી માતાકો બુલવાઈ, તાકોં એકાંતમેં લે જાયકેં ભય દિખાઈ કેં પૂછી, જો તૂ સાચ કહિ, જો યહ તેરો પુત્ર કોનસોં ઉત્પન્ન ભયો હે? તબ વાને ડરપિકેં સબ બાત કહિ દઈ. જો યહ એક મ્લેચ્છતેં પેદા ભયો હે. સો સુનિકેં વા રાજાને વહ બ્રાહ્મણકોં પૂરિકેં બાહિર કઢવાય દીયો. ક્યોં જો વાને ભગવદ આજ્ઞા ન માની. તબ પુરૂષોતમપુરીમેં જેજેકાર ભયો. તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકો દિગ્વિજય વિખ્યાત ભયો. સો પુરૂષોત્તમક્ષેત્રકી બેઠકમેં શ્રીઆચાર્યજી આપ યહ ચરિત્ર દિખાયે. પાછેં તીનબેર શ્રીઆચાર્યજી શ્રીજગન્નાથપુરીમેં પધારે, સો તીન્યો બેર આપને ન્યારે ન્યારે ચરિત્ર દિખાયે હે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુન કી શ્રીજગન્નાથપુરીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - સારંગ

ફલ્યો જન ભાગ્ય પથ પુષ્ટિ પ્રાકટ કરણ, દુષ્ટ પાખંડ મત ખંડન કિયે ॥
સકલ સુખ ઘોષકો તિમિર હર લોક કો, કૃષ્ણરસ પોષકો પુંજ પુંજન દિયે ॥૧॥
સકલ મર્યાદ મંડન પ્રભુ અવતરે ખલન દંડન કરન ભક્ત નિર્મલ હિયે ॥
પ્રકટ લક્ષ્મણ સદન નિરખ હરખત વદન મહન છબિ કદન ભઈ પદન નખના છિયે ॥૨॥
ઉદિત ભયો ઈન્દુ વૃન્દાવિપિનકો હરખ વરખ રસ રચન સુન શ્રવણ નિજજન પિયે ॥
કૃષ્ણદાસ નિનાથ હાથ ગિરિવર ધર્યો સાથ સબ ગોપ મુખ નિરખ નેનન જીયે ॥૩॥

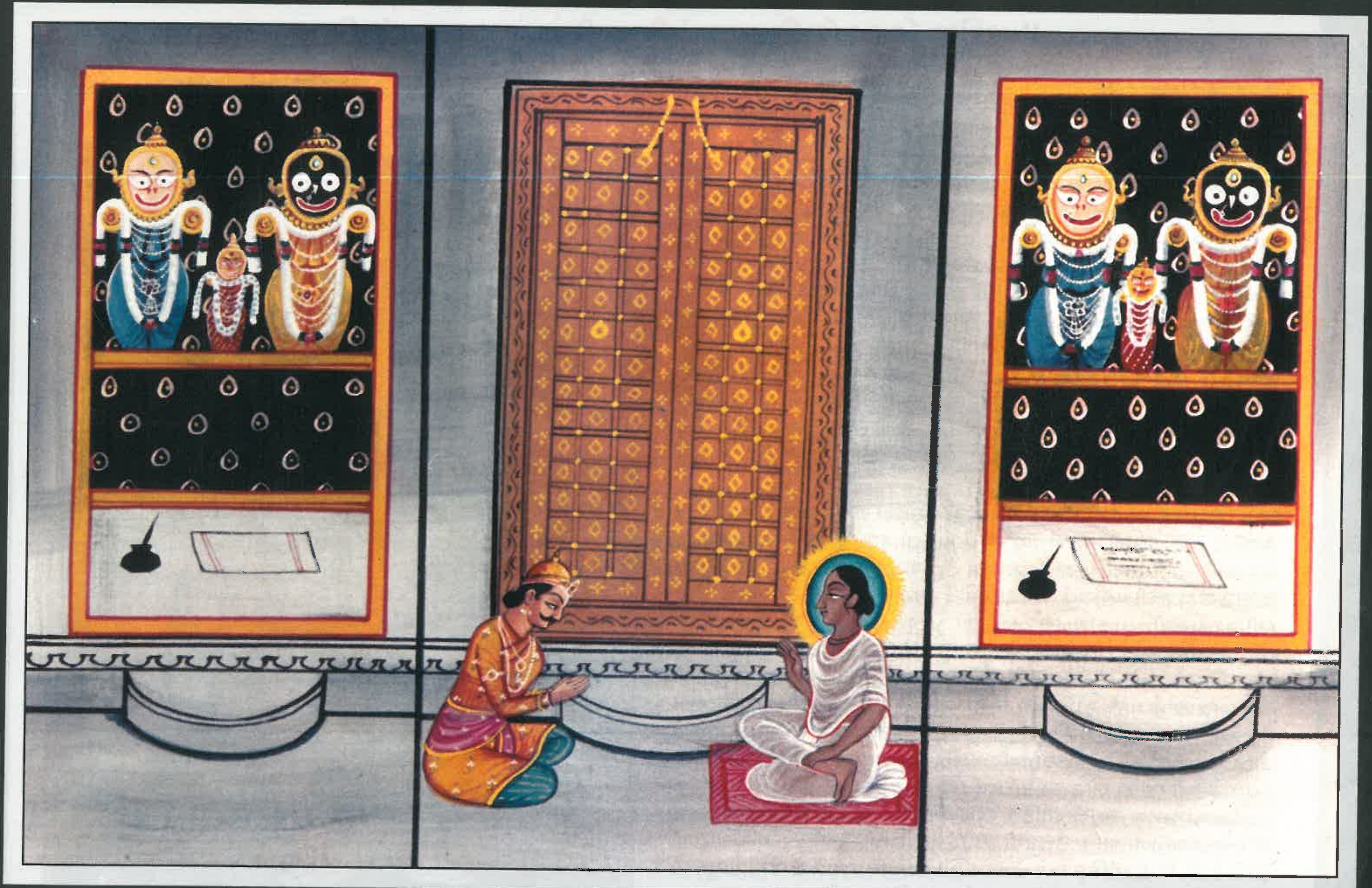

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૪ મી : શ્રીજગન્નાથપુરીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૪ મી - શ્રીજગન્નાથપુરીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીજગન્નાથજીના ધામમાં આપશ્રી એક વર્ષ બિરાજ્યા, રાજા અને રાજપંડીતોનો કોઈ પ્રશ્ન પર સંવાદ ચાલતો હતો. મુખ્ય દેવ, મુખ્ય શાસ્ત્ર, મુખ્ય મંત્ર અને મુખ્ય કર્મ શું છે ?

અપરીપક્વ વ્યક્તિઓના ચિત્તમાં આ પ્રશ્ન વિવાદ બનીને હંમેશા ચાલતો રહે છે. વાત તો એ લોકકર્મની કરે છે, જેમાંથી શાંતિ મળે. પરંતુ આ પ્રશ્ન ભલે ને ધર્મનો હોય, અશાંતિ એનાથી ઉત્પન્ન થાય છે. આવા ધાર્મિક વ્યક્તિ જ અધર્મના જનક છે. પ્રકારાંતરથી તે સમયના નરેશ વિષ્ણુદેવ શ્રીમહાપ્રભુજીના શરણમાં આવ્યા અને સમાધાનની યાચના કરી. શ્રીમહાપ્રભુજીએ પ્રશ્નનો ઉત્તર શ્રીજગન્નાથજીની પાસે અપાવ્યો. એ જે પ્રશ્ન છે, કર્મ સંબંધી, સાધના સંબંધી, શાસ્ત્ર સંબંધી, આત્મ સ્વરૂપ સંબંધી છે. જે વ્યક્તિ જેટલો નીચેના રસ્તા ઉપર હશે તેને તેટલો જ રસ્તો સારી રીતે જોવામાં આવશે. જે જેટલો ઊંચો ચઢશે તેને થોડો રસ્તો દેખાશે. જે બહું ઊંચો થઈ જશે તેને એક જ રસ્તો દેખાશે. જ્યાં સુધી એક રસ્તો અથવા લક્ષ પર નહીં પહોંચશે, ભટકવું-રખડવું તમારી જીંદગીનું (જીવનનું) લક્ષ બની જશે.

(૧) કર્મવાદ (૨) મંત્ર સાધના (૩) વેદોક્ત આજ્ઞાઓમાં જીવવું (૪) ભગવદ્ આજ્ઞાઓને માટે તૈયાર રહેવું. પહેલા ત્રણ પ્રશ્ન કર્મવાદ/દેવવાદ, મંત્ર અને યોગ સાધના અને જ્ઞાનના હેતુ શાસ્ત્રમાં ભટકવું, વેદમાર્ગથી અક્ષર બ્રહ્મ સુધી પહોંચવું, આ સર્વોપરી સ્તર નથી. અક્ષર બ્રહ્મથી ઊંચા (મોટા) પુરુષોત્તમ હોય છે અને આ પુરુષોત્તમ ક્ષેત્ર છે. સર્વોપરીતા હોવાને લીધે બધી વાતોનો એક જ પુરુષોત્તમ રૂપ શ્રીકૃષ્ણની તરફ ઈશારો (જોવાનો) કરવાવાળો ઉત્તર, પુરુષોત્તમરૂપ શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીજગન્નાથજી પાસે અપાવ્યો. બની શકે છે કે રાજા શ્રીમહાપ્રભુજીના ઉત્તરમાં સંદેહ કરે અને એવું થયું પણ હતું. એટલા માટે શ્રીમહાપ્રભુજીએ રાજાના ઈષ્ટ શ્રીજગન્નાથજીની પાસે એક જ ઉત્તર અપાવ્યો. જે દેવતાઓની ભક્ત લોક આરાધના કરે છે, તે દેવતા પોતાના ભક્તોને વરદાનમાં પ્રસન્ન થઈને લૌકિક દાન આપી દે છે. શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીજગન્નાથજીના પ્રતિ ઉત્તરમાં સાધનારત જીવને પ્રભુ સ્વયં પોતાને સોંપી દે છે. જેમાં લૌકિક મળે તેને ભક્તિ કહેવામાં આવે કે જેમાં પ્રભુ મળે એને ભક્તિ કહેવાય ? આ ઉત્તર સર્વ માન્ય સિદ્ધ થયો.

मदन्यत् ते न जानन्ति नाहं तेम्यो मनागपि । (ભાગવત)

મારા સિવાય મારો ભક્ત કોઈને નથી જાણતો અને હું પણ એનાથી અતિરિક્ત કોઈને નથી જાણતો. ॥卐॥

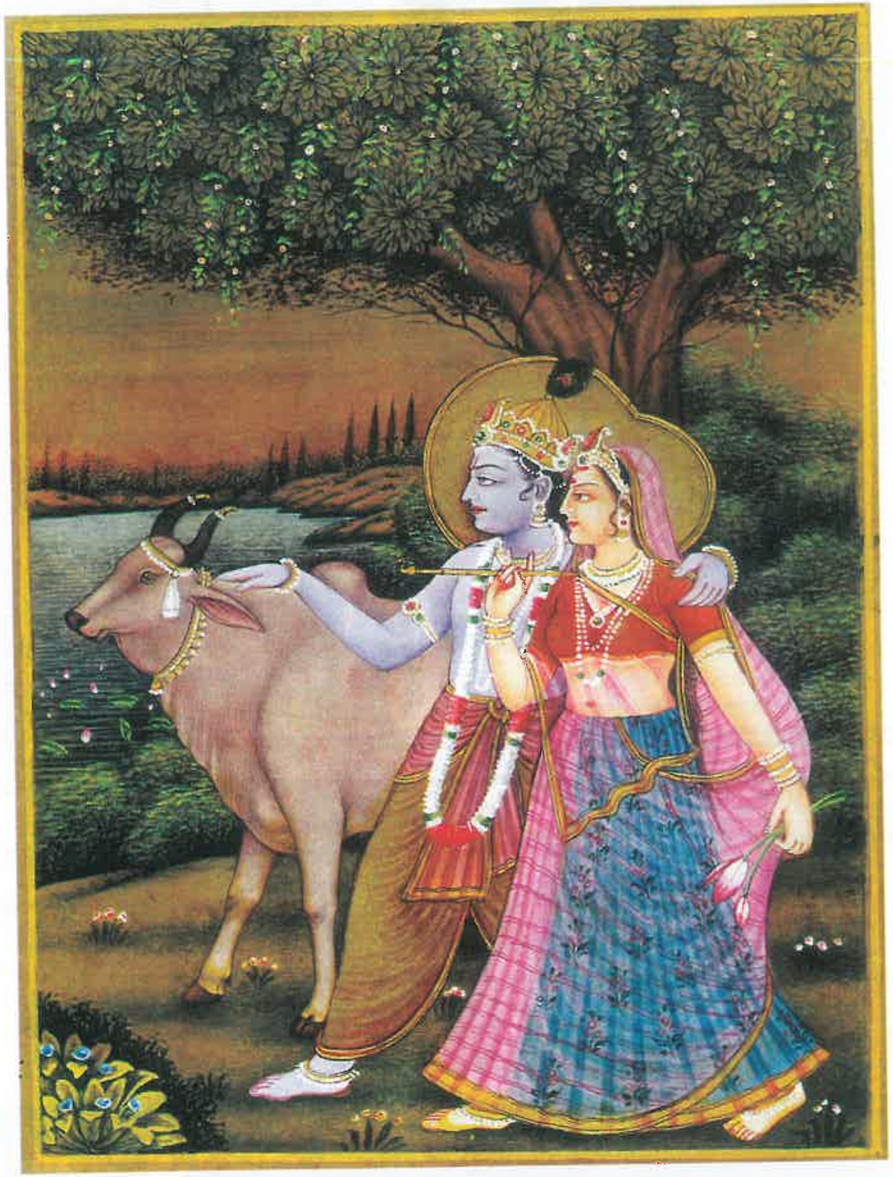

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૫ મી : શ્રીપંઢરપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ પંઢરપુરક્ષેત્રમેં ભીમરથીકે તીરપેં શ્રીમહાપ્રભુજીકી બેઠક હે, તહા એક સમય શ્રીઆચાર્યજી પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકે દર્શન કરિવેકો પધારે, તબ ભીમરથીકે તીરપેં આપ બિરાજે, ઓર સેવકનકોં આજ્ઞા કીયે જો એક નાવ ભાડે કરિકેં લાવો, સો પાર દર્શનકોં ચલેંગે. તબ ઈતનેમેં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી આપ પાંચવર્ષકે એક બ્રાહ્મણકે બાલકકો સ્વરૂપ ધરિકેં પુંડરીક ભક્તકોં સાથ લેકેં ભીમરથીકે પાર આઈકે આપ શ્રીઆચાર્યજી નિકટ આપ મિલે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ ઉઠિકેં મિલે, ભેટેં. ફિર એક પટ્ટા બિછાય દિયો તાપેં આપ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી બિરાજે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો આપકોં બહુત શ્રમ ભયો હે. મેં તોં આપકેં દર્શનકોં આવતહી હતો. તબ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી કહે જો મેં તો મિત્રતાકો પથ (રીત) પ્રગટ કિયો હું, જો મિત્ર આવે તાકે સામે જાયકેં મિલનો. સો સુનિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજી બહુત પ્રસન્ન ભયે, ઓર મિશ્રીભોગ ધરિકેં અબિરસોં ખિલાયે. સો પાંડુરંગ માહાત્મ્યમેં કથા હે. ઓર ભવિષ્યોત્તર પુરાણમેહું કહે હે, જો પુંડરીક નામ કરિકે એક બ્રાહ્મણ હતો, વહ અપને માતા પિતાકો બહુત દુઃખ દેતો, તબ એકસંઘ વાકે ગામતેં શ્રીગંગાજી નહાઈવેકો ચલ્યો. તા સંઘમેં યહ પુંડરીકહુ ચોરીકી લાલચતેં ચલ્યો. સો તીન મજલતાંઇ તો વો આયો. તબ મારગમેં સંઘતે બિછુર્યો સો ભૂલિ પર્યો, સો જબ રાત્રી પરિગઈ, તબ વહાંઈ જંગલમેં સોય રહ્યો. જબ ચાર ઘડી રાત્રી બાકી રહી તબ વહ જાગ્યો, સો એક સ્થલપે બેઠ્યો હતો. તબ વાને દોય સ્ત્રી નખતેં શિખપર્યંત ભૂષણ ભૂષિત, સોનેકે કલશ ભરિકેં વાંકે આગે હોયકેં નિકસી. તબ વાને વિનસો પુછી, જો તુમ કોન હો, ઓર કહાં જાત હો? તબ ઉનમેં તે એક બોલી, જો હમ શ્રીગંગાજી હે ઓર યહ શ્રીયમુનાજી હે. સો એક બ્રાહ્મણ અપને માતા પિતાકી સેવા કરત હે વાકોં સેવામેં - તેં ગંગાજી સ્નાનકો અવકાશ નહીં હોત હે, તાતેં હમ વાકો ઉહાંઇ વાકે ઘર સ્નાન કરવાવેકોં જાતે હે. જો માતા પિતાકી સેવા કરત હે તાકો ઘરહીમેં ગંગાજી સ્નાનકો ફલ મિલત હે. તાકો પ્રમાણ કહે હે. (માતા ગંગા સમં તીર્થં પિતા પુષકરમેવ ચ ॥ ગુરુઃ કેદારતીર્થં ચ માતા તીર્થં પુનઃ પુનઃ) ઈતનો કહીકેં શ્રીગંગાજી ઓર શ્રીયમુનાજી તો અંતર્ધ્યાન ભઈ, તબ વા પુંડરીકકો જ્ઞાન ઉત્પન્ન ભયો. તબ વાને બિચાર્યો જો માતા પિતાકી સેવાકો એસો પ્રતાપ હે, તબ મેહુ માતા પિતાકી સેવા કરૂંગો. એસે બિચારીકેં વો પાછો અપને ઘર આયો. તબ વાકેં માતા પિતા વાકોં દેખિકેં બહુત ખેદયુક્ત હુયે, જો યે દુષ્ટ દુખ દેવેકા ફેરિ આય ગયો. યે દુષ્ટ દોયદિનતેં કહું ગયો હતો સો સુખી હતે. તા સમે ઘરમેં આવત હી વા પુંડરીકને અપને માતા પિતાકો દંડવત્ કરી પાંઉ છીયે. પાછે પરિક્રમા કરિકેં માતા પિતાસોં કહી જો આજ તાંઇ કે મેરે સર્વ અપરાધ ક્ષમા કરો. અબ મેં આપકી સેવા કરૂંગો. પાછેં વાને બહુત વર્ષ તાંઇ અપને માતા પિતાકી અનન્ય ભાવસોં સેવા કરી. સો એસી દીનતાસોં સેવા કરત કરત બારહ વર્ષ હોય ગયે. તબ એક દિન શ્રીભગવાન આપ વ્યાપિ વૈકુંઠમેં શ્રીલક્ષ્મીજીકો કહે, જો મેરો એક ભક્ત ભુમિપર ભયો હે, તાકોં દર્શન દેવેકોં મેં વહાં જાત હૂં. વાકોં આયવેકો અવકાશ નહીં હે. તબ શ્રીલક્ષ્મીજી, ઓર શ્રીઠાકુરજી યુગલસ્વરૂપ આપ ભુલોકમેં પંઢરપુર પધારે. તહાં વહ પુંડરીક માતા પિતાકી સેવા કરત હતો, વાકે ઘર પધારિકેં દ્વારપેં ઠાડે રહે, ઓર વાકો નામ લેકેં આપ કહે, જો તેને અપને માતા પિતાકી સેવા બહુત કરી હે, તાતેં તોકોં દર્શન દેવેકોં હમ વૈકુંઠતેં યહાં આયે હે, તાતેં અબ તું હમારો દર્શન કર. તબ વાને ભીતરતેહી જવાબ દિયો, જો મહારાજ, એક ચરણ તો પિતાકો દાબિચુક્યો હું, દુસરો ચરણ દાબિકેં આપકે દર્શન કરૂંગો. એસે કહીકે વાને દુસરે હાથસોં એક ઈંટ ફેંકી, ઓર કહી, જો મહારાજ, આપ યાપેં બિરાજો. પાછેં માતા પિતાકી સબ સેવા કરિ, આજ્ઞા લેકેં વા પુંડરીકને આયકેં શ્રીઠાકુરજીકોં દંડવત્ કરી. તબ શ્રીઠાકુરજી આપ કહે, જો મેં તેરી ભક્તિ દેખિકેં બહુત પ્રસન્ન ભયો હું, તાતેં તૂં કછૂ વરદાન માંગિ. તબ યાને કહ્યો જો મહારાજ, મોપેં કૃપા કરી હે તો મોકોં તીન વરદાન દેઉ (૧) એક તો આપ મેરે ઘર સદા બિરાજો, (૨) મહારાજ મેરો નામ હોય તા પાછેં આપકો નામ હોય ઓર (૩) શ્રીગિરિરાજજી તથા શ્રીગોકુલ ચોરાસીકોસ વ્રજમંડલમેં આપ ક્રીડા કરો હો, સો વા બાલલીલાકે દર્શન મોકોં હોય. એસી તીન બાત વાને માગી. તબ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી આપ આજ્ઞા કિયે જો તથાસ્તુ એક મન્વંતરતાંઇ મેં તેરે ઘરમેં બિરાજૂંગો. ઓર પહેલે તેરો નામ હોયગો, પીછેં મેરો નામ હોયગો. સો પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી યહ નામ જગતમેં પ્રસિધ્ધ હોયગો. જો કોઈ યા તેરી પુરીમેં આવેગો ઓર મોસોં મિલેગો સો કેસોઉ પાપી હોયગો પરંતુ ફેરિ યમકી પુરી ન જાયગો, ઓર ગોપ મંડલીમેં સ્થાપન હોયગો, ઓર જો વ્રજલીલાકો દર્શન તેને માંગ્યો સો અઠ્ઠાઈસ ચોકડી પાછેં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી યહાં પધારેંગે તબ ઉનસોં મેં કહૂંગો તબ તોકોં વે વ્રજલીલા કે દર્શન કરાવેંગે. એસો આપને પુંડરીકકો વરદાન દીયો. તાતેં વહાં અબતાંઇ લોગ ગાન કરત હે. જો ''પુંડરીક વરદા હરિવિઠ્ઠલ.'' તા પાછેં વા પુંડરિક ભક્ત માતા પિતાનકોં સદેહ વૈકુંઠ પઠાયે. ઓર આપ શ્રીલક્ષ્મીજી સહિત વાંકે ઘર બીરાજે. સો પુંડરીક બ્રાહ્મન સેવા કરતો. સો અબ ૨૮ ચોકડી પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ પધારે, તબ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીને કહ્યો, જો યહ મેરો ભક્ત પુંડરીક હે યાકોં બ્રજકી લીલા કે દર્શન કરિવેકી અભિલાષા હે, યાકોં મેને પ્રથમહી વર દિયો હે જો તોકોં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી વ્રજલીલા કે દર્શન કરાવેંગે. તાતેં અબ આપ યાકોં વ્રજલીલાકે દર્શન કરવાવો. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો આપને કયોં ન કરાયે. તબ શ્રીવિઠ્ઠલ્લનાથજી કહે, જો યહ અધિકાર તો આપકોં હમને દિયો હે, જો વ્રજલીલાકે અધિષ્ટાતા તો આપ હો, આપકી કૃપા વિના વ્રજલીલાકે દર્શન ન હોય. જબ આપ અનુગ્રહ કરો તબહી હોય. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ મુસિકાયકેં કહે, જો આપકી આજ્ઞા હે સોઇ કરેંગે. પાછેં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી આપ પુંડરીક સહિત અપને મંદિરમેં પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકે મંદિરમેં પધારિકેં સેવા સિંગાર કરી સાત મોહોર જો કૃષ્ણદેવરાજાકી ભેટમેં તેં દૈવીદ્રવ્યકી લીની હતી, તાકે નૂપુર અંગિકાર કરવાયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ પુંડરીક ભક્તકોં સંગ લે ઓર પાંચ વૈષ્ણવ આપકે સંગ હતે તિન સહિત આપ પુરીકે બાહિર એક યોજનકે બીચમેં અરણ્ય (બન) હતો તહાં પધારે. તહાં એક

પીપરકો વૃક્ષ હતો, તાકે નીચે આપ આસન ડારિકેં બિરાજે. તબ પુંડરિકકે નેત્રનમેં સંધ્યોપાસનકે જલકે છીંટા લગાયે, તાતેં વાંકે દિવ્યનેત્ર હોઈ ગયે. તબ વાકોં વ્રજલીલાકે દર્શન હોન લગે, જો શ્રીયમુનાજી, શ્રીગિરિરાજ, શ્રીગોકુલ, શ્રીવૃન્દાવન, શ્રીમથુરામંડલ, વ્રજચોરાસીકોસ બારહ બન, ઓર બારહ-ઉપવન, શ્રીનંદરાય, શ્રીયશોદાજી, ગોપી, ગ્વાલ સહિત સંપૂર્ણ વ્રજલીલાકે દર્શન ભયે, સો દોયમુહૂર્ત તાંઈ વાકોં દર્શન કરવાયે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ વાકે દિવ્યચક્ષુ હતે સો તિરોધાન કીયે. તબ વાકોં સબ લીલા અદૃશ્ય ભઈ. તબ વાને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેંતો બડો સુખમેં હતો, સો વા સુખમેં તેં મોકોં ક્યોં કાઢે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીયે જો તોકોં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકી સેવા કરની હે, તોકોં તો કેવલ દર્શન કરવાયવેકી આજ્ઞા હતી, તાતેં તોકોં દર્શન કરવાયે. અબ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી ઈકોતર ચોકડીલોં યા ક્ષેત્રમેં બિરાજેંગે, તબ તાંઈ તેરો એસો હી સ્વરૂપ રહેગો, પાછે તૂં વિનકે સંગ વા લીલામેં આવેગો. એસેં કહિકેં આપને વાકૂં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકે નિકટ પઠાયો. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ શ્રીપંઢરપુર કી બેઠક મેં પ્રગટ દિખાયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીપંઢરપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી ૩૫ મી - શ્રીપંઢરપુરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

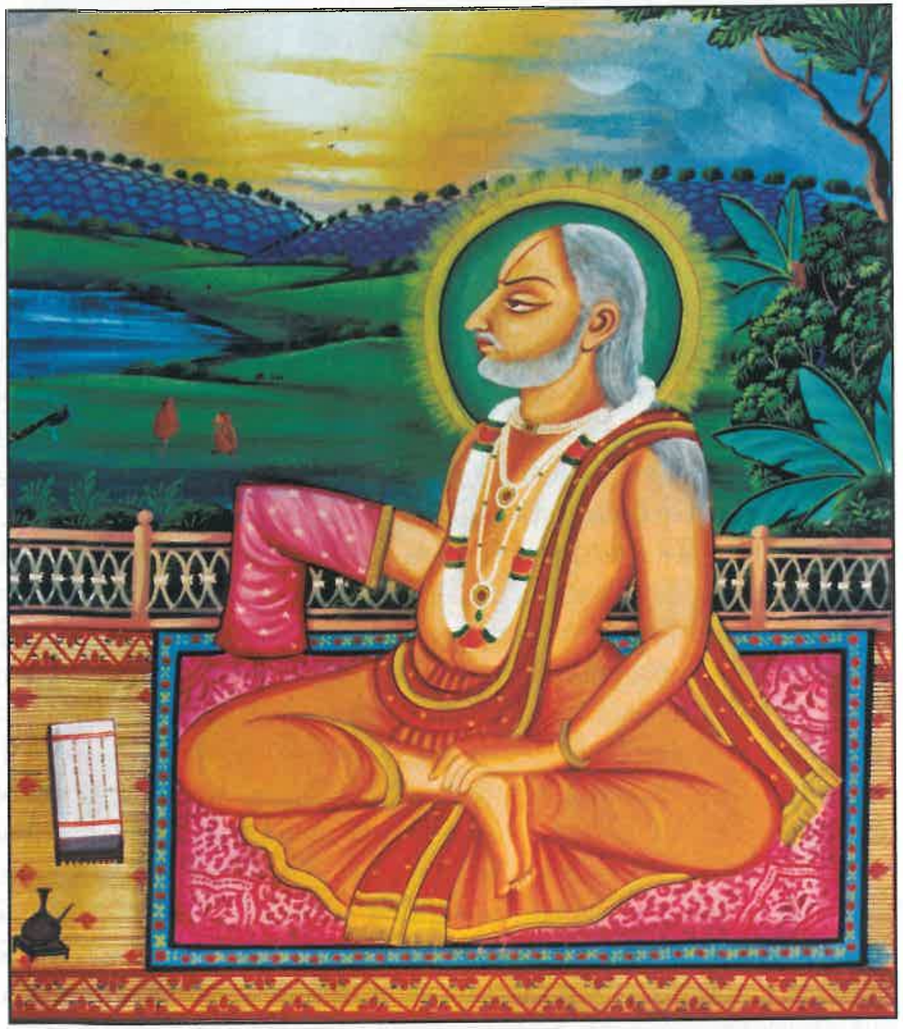

પંઢરપુરમાં આપશ્રીએ મીશ્રી ભોગ ધરાવીને અબીરથી ખેલ ખેલાવ્યો હતો અને અહીંયા શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીએ આપશ્રીને વિવાહની આજ્ઞા આપી. આ અબીર શ્રીચંદ્રાવલીજીનું સ્વરૂપ છે. વિવાહની પછી શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી ચંદ્રાવલી સ્વરૂપ શ્રીગુસાંઈજીના સ્વરૂપથી પ્રગટ્યા. રાજાની દ્વારા ભેટમાંથી જે સાત મહોર અંગીકાર કરી હતી તેમાંથી શ્રીનાથજીના નૂપુર સિદ્ધ કરાવ્યા. આ નૂપુરની ધ્વની વિપ્રયોગ રસનું દાન કરે છે. રાસમંડલના ચંદ્રસરોવર પર આ નૂપુર ધ્વનીનું ધ્યાન કરીને શ્રીગુસાંઈજીએ છ મહીના વિપ્રયોગના વ્યતિત કર્યા. જેટલો પણ પ્રભાવ છે એમાં શ્રીમહાપ્રભુજીની વિચાર ધારા આજે પણ ભક્તોને સજીવ રૂપથી નૂપુરની ધ્વનીના માર્ગથી પ્રતિત થાય છે. આ નૂપુરની ધ્વની શ્રીઠાકુરજી ક્યારેક પ્રગટ કરે છે. क्वचित् पादै कीकणीभी (ભાગવત)

યશોદાજીના પહેરાવેલા (ધરાવેલા) નૂપુર ધ્વનીને (અવાજને) સાંભળવાનો બધાને અધિકાર છે. શ્રીમહાપ્રભુજીના દ્વારા સિદ્ધ કરાવેલા નૂપુર ધ્વનીને સાંભળવાનો અધિકાર તેને જ છે જેની ઉપર આપશ્રીની કૃપા છે. અત: એ નૂપુર ક્યારેક (ક્વચીત) જ સાંભળવામાં આવે છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – રામકલી

કલિયુગ સબ જુગતે અધિકાઇ ।
જા જુગમેં પ્રગટે જગ શીતલ શ્રીવલ્લભ સુખાદઇ ।।
જો કોઉ શરન જાય હેં ઈનકે તાકી કરત સહાઈ ।
દાસ શરન હરિ વાગધીશ કી ચરન રેણુ નિધિ પાઈ ।।

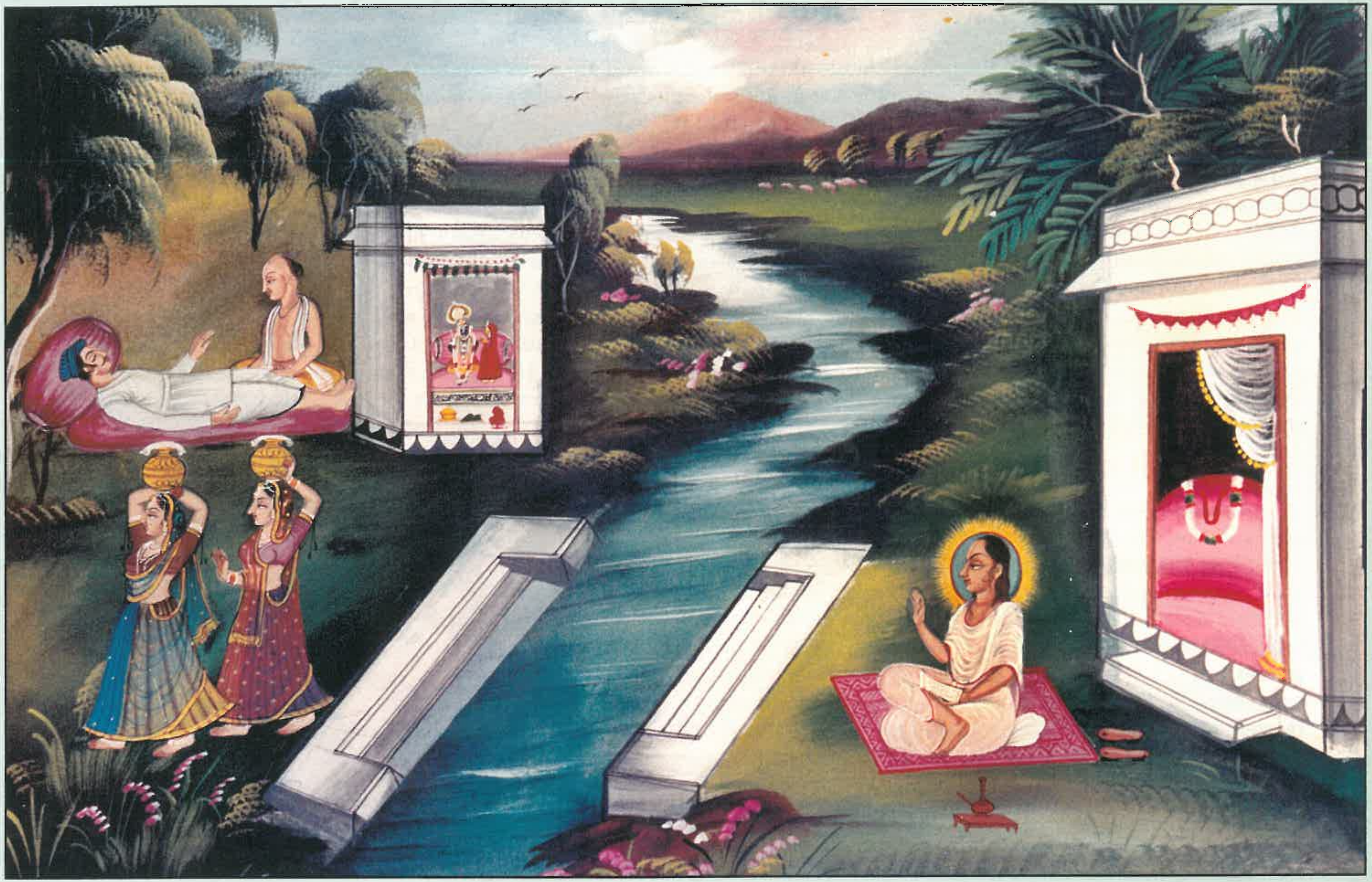

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૫ મી : શ્રીપંઢરપુરકી ॥

॥ શ્રી બેઠક - ૩૬મી : શ્રીનાસિકકે તપોવનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક નાસિક્કે તપોવનમેં પંચવટીમેં હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજી આપ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે, જો યહાં'શ્રીરામચંદ્રજી તપસ્યા કીયે હે, ઓર શ્રીસીતાજીકો હરણ ઈહાંઇ તે ભયો હે, તાતેં યહાંહૂ શ્રીભાગવતકી સપ્તાહ કરેંગે. યા ગામમેં માયાવાદી બહુત હે, તાતેં માયાવાદકો ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરેંગે. એસેં કહકેં આપ તહાં કછુક દિન બિરાજે. તબ સબ પંડિતનને સુની જો યહાં તપોવનમેં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારે હે, વિનને દક્ષિણ તથા કાશીમેં માયામતકો ખંડન કરિકેં ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કીયો હે, ઓર વિષ્ણુસંપ્રદાયકો અંગીકાર કીયે હે, ઓર સુનત હે જો અગ્નિકુંડમેં તેં આપકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો હે, તાતેં અગ્નિતેં અધિક તેજ આપમેં હે, સો દર્શન તો કરેં, પરિચર્ચા કેસેં હોયગી? તબ વિન પંડિતનમેં તેં એક પંડિતને કહી, જો આપુનમેંતેં ચારિ જને એકમતો કરિકેં ચલોગે, તબ માયાવાદ સ્થાપન હોયગો. ઓર ભક્તિમાર્ગ અસત્ય હોયગો. ઓર જો કદાચિત્ માયાવાદકો ખંડન ભયો ઓર ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન ભયો, ક્યોં જો વે બડે બડે દેશનમેં દિગ્વિજય કરિકેં પધારે હે, સો સાક્ષાત્ ઈશ્વર વિના યહ કાર્ય ન હોય, તો ઈશ્વરકે આગે હારિવેકી હૂ કછુ ચિંતા નાંહી હે. તાતેં તુમ ડરયો મતિ. સો સુનિકેં વે માયાવાદી શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ આયે. તા સમય શ્રીઆચાર્યજી આપ સપ્તાહ કર ચુકેં હતે. તબ વે નાસિકકે પંડિત આયે તિનકો શ્રીઆચાર્યજીને સત્કાર કરિકે બેઠારે. તબ વિન પંડિતનને કહી જો મહારાજ, હમારો ધન્ય ભાગ્ય હે જો આપકો દર્શન ભયો. તા પાછેં વિનસું આપકી ચર્ચા ભઈ, સો ઘડી ચારમેં શ્રીઆચાર્યજીને વિન સબ પંડિતનકોં નિરૂત્તર કીએ. તબ સબ પંડિતનને આપસમેં કહી જો યેતો વેદશાસ્ત્રકો નિરૂપણ કરત હે, સો એ તો ઈશ્વર હે, તાતેં વિનને વિનતી કરી જો હમ ધન્યહે, જો આપ ઈશ્વરકો દર્શન હમકોં ભયો. અબ આપ કૃપા કરિકેં હમકોં શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો તુમ રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરિ આવો, ક્યોં જો હમારે સંપ્રદાયમેં તુલસીમાલા ધારણકી આવશ્યકતા હે. તબ સબ બ્રાહ્મણ રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં સ્નાન કરિ આયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને સબનકોં નામ સુનાયે ઓર તુલસીકી માલા પહરાઇ. તબ માયામતકો ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કીયે. તાતેં નાસિકક્ષેત્રમેં જેજેકાર ભયો. પાછેં સબ પંડિત દંડવત્ કરિકેં અપને ઘરકોં ગયે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કૃપાકટાક્ષ દ્વારા અનેક તામસી જીવનકો અંગીકાર કીયે. પાછેં કછૂકદિન બિરાજકેં તહાતેં વિજય કીયે, સો દક્ષિણકો પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુને નાસિક પંચવટિકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયો. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીપંચવટી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૬મી : શ્રીનાસિકકે તપોવનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ત્રેતાયુગમાં આ નાસીક - પંચવટી અસુરોની રાજ્ય સાસન ભૂમિ હતી અને એનું એક ઘણું જ ભય પમાડનારું પરિણામ ધર્મક્ષેત્રમાં યુગો વિત્યા છતાં આજે પણ છે. અહીં બે ઘટનાઓ મુખ્ય છે. સૂરર્પણખાની દ્વારા શ્રીરામના પ્રતી , પતિરૂપમાં વરણનો પ્રસ્તાવ, બીજો રાવણ દ્વારા સીતાજીનું હરણ. ગ્રંથ અને વિચારનારા શું નિર્ણય આપ છે, એનાથી જરા સ્વતંત્ર રીતે વિચારો. સીતા ભગવદ્ ભક્તિનું સ્વરૂપ છે, જે પૃથ્વીના હૃદયમાંથી પ્રગટી છે. જેને પ્રગટ કરવામાં પ્રાણોના પોષક "હળ" રૂપ ધર્મ સહાયક છે. આવા નીચા સ્તર પર તો રાવણનું પંડીત્વ નબળું પડેલું છે. મર્યાદા પુરુષોત્તમ સર્વ ત્યાગ સ્વરૂપ સુરર્પણખાના માટે વરણની પછી ભોગ સામગ્રી બની જાય. એવી સ્વરૂપવતી કલાવાન સુરર્પણખાનો આત્મ ધર્મ અહીં નબળું પડેલું છે. આ ત્રેતાયુગથી ચાલી આવેલી ધર્મની આ દીન દશા છે. આચાર્યશ્રીએ નાસીકના માવાયાદમાં આ ધર્મ વીક્રિતીને સમજાવ્યું અને માયાવાદનું નિવારણ કર્યું.

वैरूप्याच्छूर्पणख्या: प्रियविरहरुषा ।(ભા. ૯ સ્કંધ - ૧૦ અ. - ૪ શ્લોક)
सीताकथाश्रवणदीपितहच्छेयेन ।(ભા. ૯ સ્કંધ - ૧૦ અ. - ૧૦ શ્લોક)

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - આસાવરી

દિનમણિ શ્રીવલ્લભ ઉદયો ॥
શ્રુતિપથ કિયો પ્રકાશ અવનીતલ માયા તિમિર ગયો ॥૧॥
વિદુષવૃન્દ ઉડુગણ નહીં દેખિયત ત્રાસ તિમિર અલગ ભયો ॥
રાસ રસિક લીલામૃત સાગર આપ દિખાય દયો ॥૨॥
કર કરુણા નિજ ઉદ્ધારણકો ભક્તનેમ દિખાયે ॥
અનલ કૃપાતેં મધુકર હરિ ભાવ મધુપાન કરાયે ॥૩॥

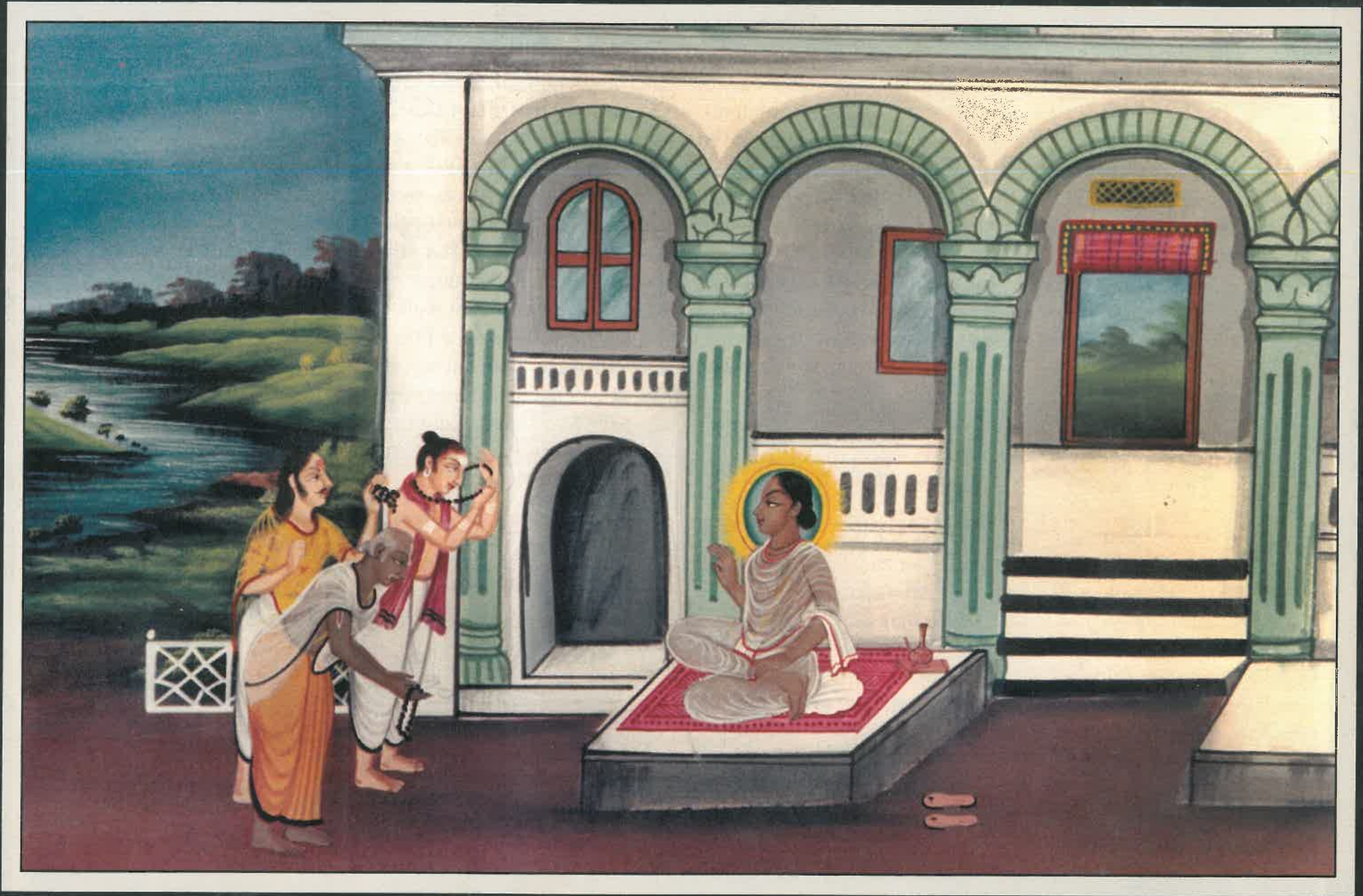

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૬મી : શ્રીનાસિકકે તપોવનકી ॥

॥ શ્રી બેઠક - ૩૭મી : શ્રીપન્નાનૃસિંહજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક પન્નાનૃસિંઘજીમેં હે, તહાં એક છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તહાં શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ શ્રીનૃસિંહજી પધારે, તબ આપ ઠાડે હોયકેં નમસ્કાર કીયે, ઓર કહે જો ॥ શ્રીનૃસિંહાય નમઃ ॥ ઓર આપ વિનતી કીયે જો આપ પરિશ્રમ કરિકેં ઈહાં કયોં પધારે? મેં તો આપકે દર્શનકે લીયે આયો હું, સો અબહી મંદિરમેં આવત હતો. તબ શ્રીનૃસિંહજી કહે, જો મિત્રકો યહી ધર્મ હે જો મિત્ર પધારે પીછેં ધીરજ કેસેં રહે? આપ તો હમારે સર્વસ્વ હો, આપકો પ્રાગટ્ય તો દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારથે ઓર સકલ તીર્થનકોં સનાથ કરણાર્થ હે, તાતેં યહ મેરી આજ્ઞા હે જો બેગિ મંદિરમેં પધારીયે. યહ આજ્ઞા કરિકેં શ્રીનૃસિંહજી આપ મંદિરમેં પધારે. તબ શ્રીમહાપ્રભુ આપ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે, જો મિશ્રીકો પણા સિદ્ધ કરો, વામેં સુગંધી ગુલાબજલ પધરાવો, તબ દામોદરદાસ વિનતી કીયેં જો મહારાજ, શ્રીનૃસિંહજી પણાહી આરોગેહે તાકો કારણ કહા? તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીનૃસિંહજી પ્રગટ હોતહી યુદ્ધ કરિ હિરણ્યકશ્યપુકો મારે, તબ આપકો બહુત શ્રમ ભયો, તાતેં પણો જો શ્રમ નિવારક હે સો આપ આરોંગે. તાતેં આપકો પણો બહુત પ્રિય હે. યહ આજ્ઞા કરી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ પણા સિદ્ધ કરવાયે. પાછેં સબ સેવકન સહિત આપ મંદિરમેં પધારે, તબ તહાં એક પંડ્યા શ્રીનૃસિંહજીકો કૃપાપાત્ર હતો, તાસોં શ્રીનૃસિંહજી આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીઆચાર્યજી પધારે હે સો વે સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકો અવતાર હે, તાતેં ભક્તિ રીતિસોં વિનકોં મંદિરમેં પધરાય લાવો. તબ વા પંડાને જાયકે સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ મંદિરમેં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી મંદિરમેં પધારે. શ્રીનૃસિંહજીકે દર્શન કીયે, પણા આરોગાયે. તબ શ્રીનૃસિંહજી આપ આધો પણા આરોગે ઓર આધો રહિવે દીયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો મિત્રતાકી અધિકતા કહા? તબ શ્રીનૃસિંહજ ઓર આરોગે, પાછેં થોરોસો રહ્યો સો આપકો દિયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ શ્રીનૃસિંહજીકી આજ્ઞા લેકેં અપની બેઠકમેં પધારે. તહાં આપ સપ્તાહ કીયે, તહાં શ્રીનૃસિંહજી સુનિવેકોં પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો આપ પરિશ્રમ કરિ કાહેકો પધારે? તબ શ્રીનૃસિંહજી કહે જો આપકે શ્રીમુખસે કથા સુનવેકી બહુત અભિલાષા હતી. તાતેં અબ સમો પાયો હે. તબ યે બચન સુનિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજી બહુત પ્રસન્ન ભયે. આપ કૃષ્ણદાસમેઘનકોં આજ્ઞા કીયે જો એક પટા પાસ બિછાય દેઉ. તાપર શ્રીનૃસિંહજી બિરાજે. સો જહાંતાંઇ સપ્તાહ ભઈ તહાં તાંઈ આપ શ્રીનૃસિંહજી નિત્ય પધારે. તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ અપને ચરણારવિંદકી રજદ્વારા અનેક તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં આપ શ્રીનૃસિંહજીકી આજ્ઞા માંગિ તહાંતેં વિજય કીયે, સો દક્ષિણ પધારે. યહ ચરિત્ર આપ નૃસિંહજીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીપન્નાનૃસિંઘજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી ૩૭મી : - શ્રીપન્નાનૃસિંહજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પન્ના નૃસિંહજીમાં શ્રીનરસિંહ ભગવાન આપશ્રીની ભાગવત કથા સાંભળવા પધારતા હતા. ભગવાન શ્રીનરસિંહજીએ પ્રહ્લાદની બાલ્યવસ્થામાં શ્રીકૃષ્ણ નામનો રસ સાંભળ્યો હતો. એ પ્રહ્લાદજીનું એક અબોધ જીવન હતું. શ્રીમહાપ્રભુજી આનંદ સ્વરૂપ છે, એટલા માટે શ્રીનરસિંહજીને ભાગવત કથા સાંભળવામાં સારો રસ આવે છે. શ્રીસુબોધિનીજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીએ શ્રીભાગવત પ્રસંગોના ચાર પ્રકારનો અર્થ કર્યો છે. એ ચારે પ્રકારના અર્થમાં જે સ્વાદ છે તે ''પના''ના માધ્યમથી આરોગાવ્યો. કેશર, ઈલાયચી, બરાસ, મીશ્રી આ ચારે ભક્તિમાર્ગીય રસ છે. સાંભળવામાં અને આરોગવામાં શ્રીનરસિંહજીને માટે સર્વસ્વ આનંદ મળી ગયો. એટલા માટે શ્રીનરસિંહજીને ''પના'' આરોગાવવાની રીત છે.

नैवात्मनः प्रभुरयं निजलभपूर्णो । तच्चात्मने प्रतिमुखश्च यथा मुखश्री :।।
(ભા. ૭ સ્કંધ - ૯ અ. - ૧૧ શ્લોક)

અહીં ભગવાન શ્રીનરસિંહ અને શ્રીમહાપ્રભુજીમાં સ્વભાવની સામ્યતા છે. શ્રીનરસિંહજી ભક્તને ગોદીમાં અંગીકાર કરીને માથા ઉપર હાથ રાખીને પ્રસન્ન કરે છે. શ્રીમહાપ્રભુજી પોતાનો હાથ સેવકના માથા ઉપર રાખીને શ્રીઠાકુરજીને સોંપીને જ પ્રસન્ન રહે છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – કાન્હરો

યહ વ્રત માધો પ્રથમ લિયો ।
જો મેરે ભક્તનકોં દુખવે, તાકો ફારૂં નખન હિયો ।।૧।।
જો ભક્તન સોં વૈર કરત હૈ, પરમેશ્વર સોં વૈર કરે ।
રખવારી કોં ચક્ર સુદર્શન, માથે ઉપર સદા ફિરે ।।૨।।
પરાધીન હો અપને ભક્તન કો, જા કારન અવતાર ધર્યો ।
યહ જુ કહી હરિ મુનિ જન આગેં, અભિમાની કો ગર્વ હાર્યો ।।૩।।
ભજતે ભજોં તજોં નહિ કબહૂ, પારથ પ્રતિ શ્રીપતિ યોં ભાખી ।
'પરમાનંદ' દાસકો ઠાકુર, અખિલ ભુવન સબ સાખી ।।૪।।

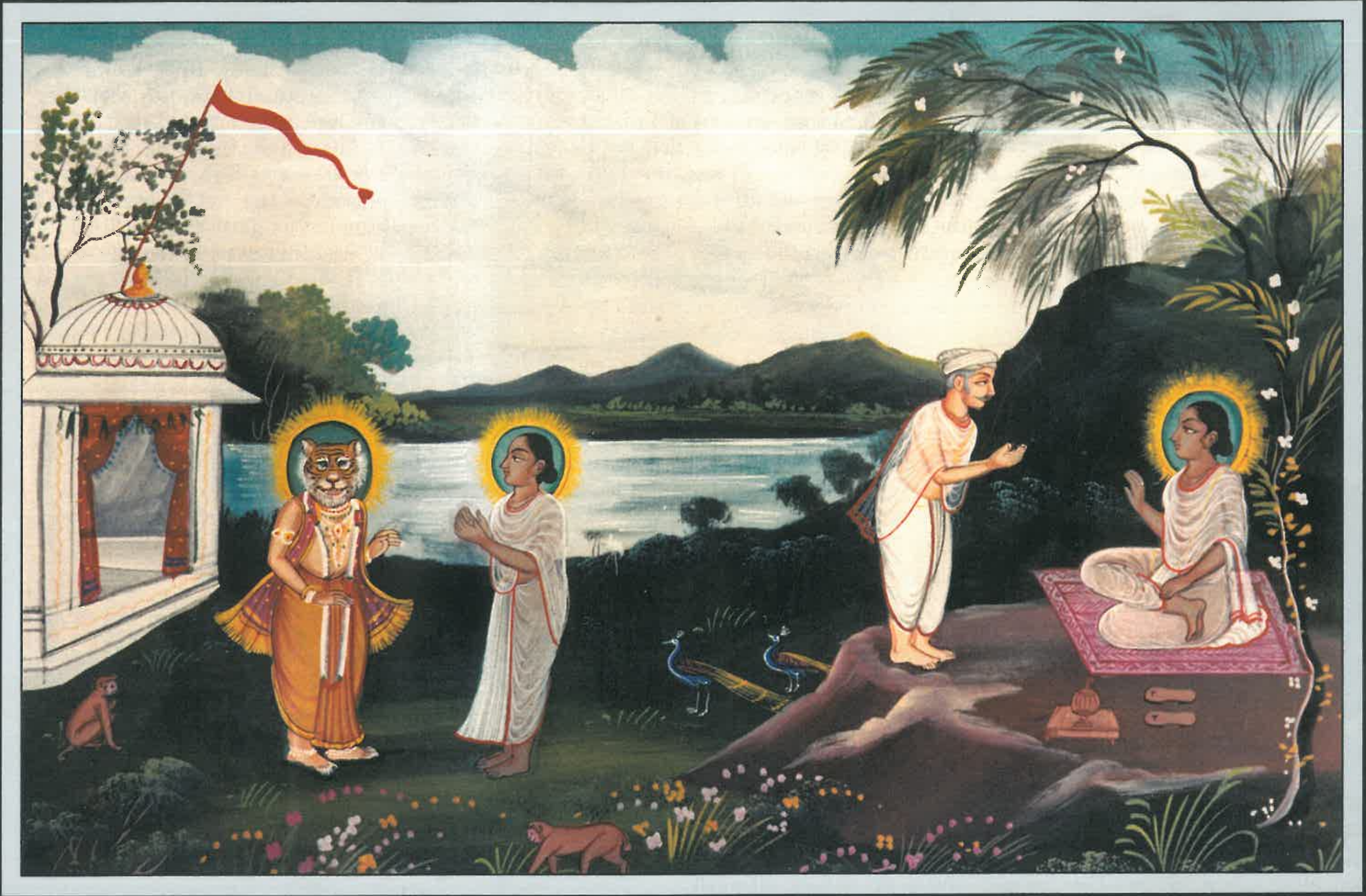

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૭મી : શ્રીપન્નાનૃસિંહજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૮ મી : શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

જબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજી આપ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી સહિત કાશીમેં બિરાજત હતે, તબ તહાં બહુત પંડિત શ્રીઆચાર્યજી સોં ચર્ચા કરિવેકોં આવતે, તબ સબનકોં આપ નિરૂત્તર કરતે. ઓર શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી આપ બ્રાહ્મણ ભોજન કરિવેકોં બુલાવતે તબ વે સબ શ્રીઆચાર્યજીસોં વાદ ઝગડો કરતે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ સબનકે માયાવાદકો નિરાસ કરિ ભક્તિમાર્ગ સ્થાપન કરતે. એક દિન શ્રીઆચાર્યજી આપ બિચારે જો અબ દક્ષણકોં ચલે તો ઠીક હે, પરંતુ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનસોં લક્ષ્મણભટ્ટજીકો બહુત સ્નેહ હતો જો વે ક્ષણ માત્ર ન દેખે તો ઉનસોં રહ્યો ન જાય તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મનમેં બિચારે જો પૃથ્વીપરિક્રમાકો મિસ કરિ સકલ તીર્થ સનાથ કરને હે ઓર દશો દિશનમે દિગ્વિજય કરિ બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કરનો હે, સો તો સ્વતંત્રતા વિના યહ કાર્ય ન હોઈ, ઓર પિતાકો તો સ્નેહ બહુત હે, તાતેં અકેલે પરદેશ જાયવેકી તો વે આજ્ઞા ન દેઈંગે તાતેં અબ તો શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટજી સ્વધામકોં પધારે તો આછો. તબ એક દિન શ્રીઆચાર્યજી આપ પિતૃચરણ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટસોં કહે જો પિતાજી શ્રીલક્ષ્મણ બાલાજી હોય કેં અબ કાંકરવાડકો ચલે તો ઠીક હે. તબ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી બહુત પ્રસન્ન હોય કછૂક દિન બાદ સબ કુટુંબ સહિત શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીમેં આયે. તહાં એક સુંદર જગે દેખિકેં બિરાજે. તહાં શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી સ્નાન કરિ શ્રીઇલંમાગારૂજી સહિત આચાર્યજીકો લેકેં શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકે દર્શન કરનેકોં પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી સોં વિનતી કીયે જો આપ શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકો સિંગાર કરો. તબ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજીને શૃંગાર કીયો. તા સમય શ્રીલક્ષ્મણ બાલાજીકો ઉબાસી (બગાસું) આઈ, તબ શ્રીલક્ષ્મણભટ્ટજી તો મુખમેં લીન હો ગયે. તબ શ્રીઇલંમાગારૂજી બહુત ખેદ કીયે, તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ અપની માતૃચરણ શ્રીઇલંમાગારૂજીકો બહુત પ્રકારકો સમાધાન કરે, ઓર કહે, જો હમારે પિતા તો અક્ષરબ્રહ્મકો સ્વરૂપ હતે, સો અક્ષરબ્રહ્મમેં પ્રાપ્ત ભયે. પાછેં આપ પિતાકે વસ્ત્ર લેકેં બાહિર પધારે, સો વેદપ્રણીત માર્ગસોં વિન વસ્ત્રનકોં અગ્નિસંસ્કારાદિ ક્રિયા કરકેં કછૂક દિન બિતે. તબ આપ માતાજીસોં વિનતી કિયે જો અબ આપ રામકૃષ્ણકોં લેકેં વિદ્યાનગરમેં મામાકે ઘર પધારો, ઓર મેંહૂ કછૂક દિનમેં આઉંગો. ઓર કેશવપુરીસોં આજ્ઞા કીયે જો તુમહૂ કૃપાકરિકેં ઘર પધારિયે. યા પ્રકાર સૂતક નિવૃત ભયે પાછેં, સબસોં બિદા ભયે, તાપાછે એક બ્રહ્મછોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજી સપ્તાહકો પ્રારંભ કીયે. તહાં શ્રીલક્ષ્મણબાલાજી કથા સુનવેકો પધારે, તિનકોં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ નમસ્કાર કરિ આસન બિછાયકેં અપને પાસ પધરાયે, ઓર આપ કહે જો શ્રમ કરિકેં કેસેં પધારે? તબશ્રીલક્ષ્મણબાલાજી આજ્ઞા કીયે, જો તુમારે મુખતેં કથા સુનિવેકી બડી અભિલાષા હતી, સો આજ સમય આયો હે. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજી સપ્તાહ કીયે, સો તહાં મહાઅલોકીક આનંદ ભયો. તા સપ્તાહકી સમાપ્તિ કરિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકે મંદિરમેં પધારે. તહાં સબ સેવા સિંગાર કીયે ઓર પંડાકો રૂપૈયા પચીસ સામગ્રી કો દીયે, તબ શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીસોં આપ પૂછે જો મહારાજ, આપકોં કહા સામગ્રી પ્રિય હે? તબ શ્રીલક્ષ્મણબાલાજી કહે જો મનોહરકે લડુવા કરવાવો. તાતેં સોઈ સામગ્રી સિદ્ધ કરવાઈ ઓર થારમેં સાજિકેં પંડાનને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ અપને શ્રીહસ્તસોં ભોગ ધરિય. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ અપને શ્રીહસ્તસોં ભોગ ધરે. તબ શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીને કહી જો અબ આપહું ભોજનકોં બિરાજિયે. એસેં કહી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બાંહ પકરિકેં અપને સંગ ભોજનકોં બેઠારે. પરસ્પર ભોજન કીયે, તા સમય બડો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. પાછેં આચમન કરિ મુખવસ્ત્ર કરિ, બીડી આરોગાય, આરતિ કરી. પાછેં શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી આજ્ઞા માંગિકે શ્રીઆચાર્યજી અપની બેઠકમેં પધારે ઓર તહાંતે વિજય કીયે. યા પ્રકાર તીન બેર આપ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજી શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીપધારે, સો તીન્યોબેર ન્યારે ન્યારે ચરિત્ર કીયે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી ૩૮ મી - શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીબાલાજીના શ્રીમુખમાં લક્ષ્મણભટ્ટજીના પ્રવેશની પછી આપશ્રીએ ભાગવત સપ્તાહ (પારાયણ) નો પ્રારંભ કર્યો. શ્રીબાલાજી દરરોજ ભાગવત સાંભળવા પધારતા. અહીં એક સમાધાન સમજવું જરૂરી છે. શ્રીમદ્ ભાગવત વ્યાસજીએ પ્રગટ કર્યું. પરંતુ કહ્યું નહોતું. શ્રીશુકદેવજીએ જ ભાગવત કથા કહી હતી. આચાર્યશ્રીએ નિર્ણય કર્યો છે કે ભગવાનની લીલા, ભગવાનના સિવાય, ભગવાનના ભક્ત કહે તો કથા સરસ થાય. એટલા માટે ભગવાન શંકર જે ભક્ત હતા, તે વ્યાસજીને ત્યાં શુક રૂપથી પ્રગટ્યા અને ભાગવત કથા કહી. પછી શ્રીમહાપ્રભુજી જે ભક્તોના હૃદયના પોષક છે એમના શ્રીમુખની ભાગવતનો રસ જે છે એનું કોણ વર્ણન કરી શકે ? પ્રભુ જ એને જાણે છે. આ શ્રીબાલાજી વિષ્ણુ સ્વરૂપ છે, લક્ષ્મી એમની અર્ધાંગીની છે. લક્ષ્મી એ પણ ભાગવત કહી છે અને વિષ્ણુએ સાંભળી છે, આનંદ આવ્યો - રસ નથી આવ્યો. હવે લીલાની માલીક સ્વયં શ્રીસ્વામિનીજી સ્વરૂપ કૃષ્ણવદન કથા કહે ત્યારે એવો કયો રસ છે જે બાકી રહી જાય. એટલા માટે રસરૂપ સામગ્રી ‘‘મનોહરના લાડુ’’ આપને આરોગાળ્યા. આ મનોહરના લાડુ કૃષ્ણપ્રીયાઓના હાસ્ય, વિનોદ જે કૃષ્ણને માટે પરસ્પર કરે છે એ રસના સ્વરૂપ ‘‘મનોહરના લાડુ’’ છે.

यदा लक्ष्मीः स्वयं वक्त्री विष्णुश्च श्रवणे रतः । (સ્કં. પૂ. વૈષ્ણવ ખંડ શ્લોક ૩૬)

॥ 卐 ॥

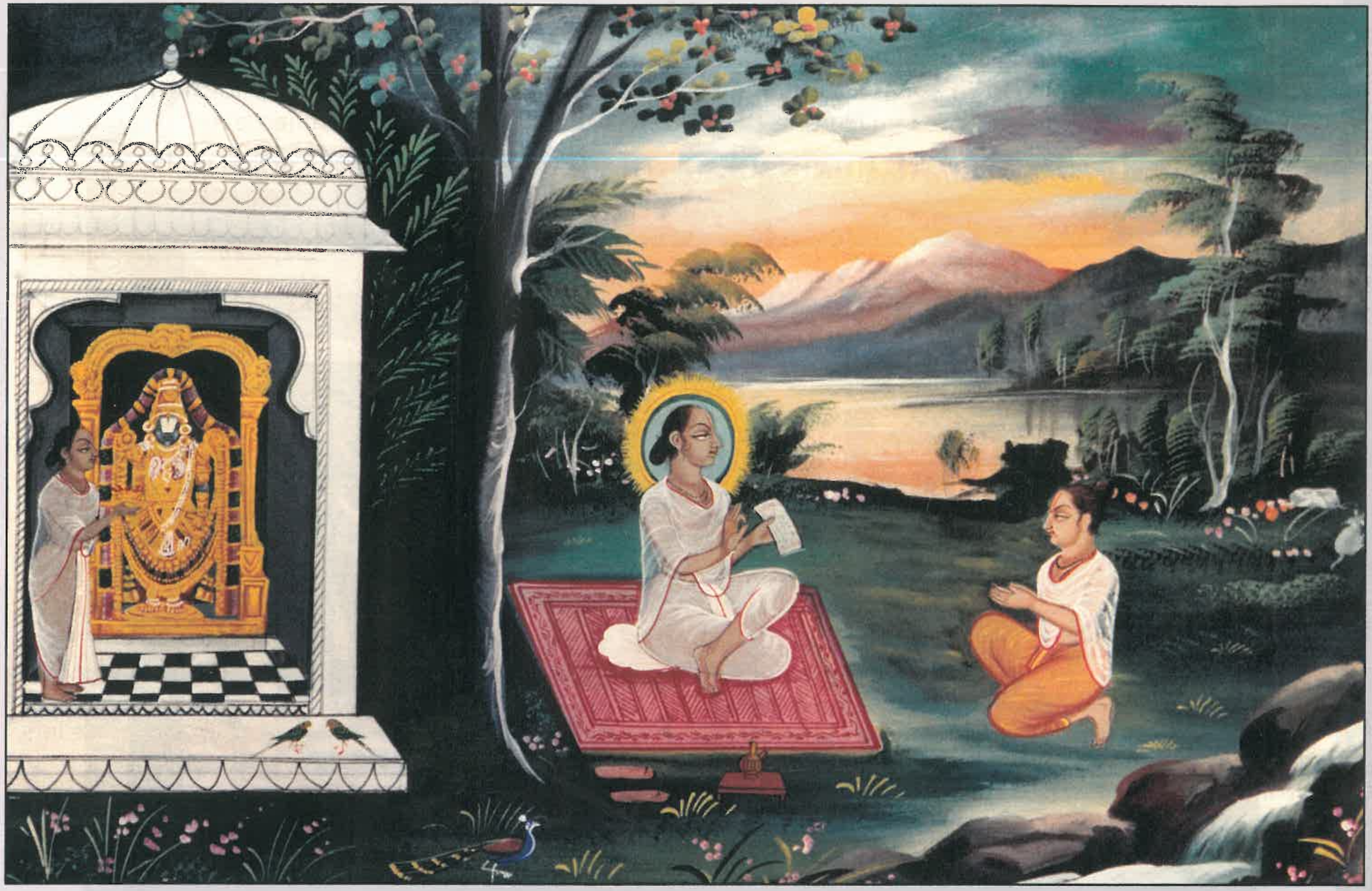

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૮ મી : શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૮ મી : શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીકી ॥

રાગ – બિહાગ

પ્રકટે શ્રીવલ્લભ સુખરાશી । પ્રાચી દિશા જ્યોં ચંદ્ર પ્રકટ હોય ત્યોં શ્રીઅંગ પ્રકાશી ।।૧।।
દેખ સ્વરૂપ રતિપતિ લાજત હેં મોહી સબ સુરવનિતા । ભક્ત ચકોર મગન રસ પીવત તન શુદ્ધિ કોઉ ન જનિતા ।।૨।।
બ્રહ્મવાદ દ્રઢ ભૂપર કરકેં દુષ્ટન મત હિં બિદાર । ગજ ગતિ ચાલ નિરખ વલ્લભકી ભીમ કિયો બલિહાર ।।૩।।

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૯મી : શ્રીરંગજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યમહાપ્રભુનકી બેઠક શ્રીરંગમેં કાવેરીનદીકે તીરપેં છોંકરકે વૃક્ષક નીચે હે, તહાં આપ બિરાજે. તબ આપ દાસોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીરંગજી વૈકુંઠતેં પધારત હે. તબ શ્રીરંગજી શ્રીઆચાર્યજીસોં મિલિવેકોં પધારે. તબ આપ શ્રીરંગજીકોં દેખિકેં ઠાડે ભયે ઓર પ્રણામ કરિ આસનમેં પધરાયે, ઓર કહી જો આપ પરિશ્રમ કરિકેં યહાં ક્યોં પધારે હો? મેં તો આપકે લીયે યહાં આયોહિ હતો, સો મંદિરમેં અબહી આવતો. તબ શ્રીરંગજી આપ આજ્ઞા કીયે જો આપ પરિશ્રમ કરિ ઈતની દૂરસોં આયે હો ઓર હમ ઈતની દૂર આયે સો યામેં કહા બડી બાત હે. આપ કાહેકોં ભૂતલપેં પધારતે. યે તો આપ દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારાર્થ પધારે હો. ઓર શ્રીનાથજીકે પ્રાગટ્ય કેં સર્વ સમાચાર શ્રીરંગજીને આપસોં પૂછે, જો કોન રીતિસોં આપ શ્રીનાથજી પ્રગટે હે, ઓર કહા ચરિત્ર કીયે હે, ઓર કોન ભાંતિસોં બિરાજતહે, સો આપ સબ વિસ્તારપૂર્વક કહિયે, તબ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીનાથજીકે પ્રાગટ્યકી સર્વ વાર્તા શ્રીરંગજીકોં સુનાઈ, સો સુનિકેં શ્રીરંગજી બહુત પ્રસન્ન ભયે. પાછેં શ્રીરંગજીને કહી જો અબ મંદિરમેં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો આપ પધારિયે, મેં હૂ પાછેતેં આવત હું. તબ શ્રીરંગજી આપ મંદિરમેં પધારે, ઓર મુખિયા આનંદરામકોં આજ્ઞા કીયે જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજી સાક્ષાત્ પુરૂષોત્તમકો અવતાર પધારે હેં, તાતેં તુમ ભક્તિભાવકી રીતિસોં વિનતી કરિકેં, વિનકોં મંદિરમેં પધરાય લાવો. સેવા શ્રૃંગાર સબ વોહી કરેંગે. તબ આનંદરામ મુખિયાને જાયકેં શ્રીઆચાર્યજીકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ કૃપા કરિકેં મંદિરમેં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મંદિરમેં પધારે. તબ મુખિયાજીને વિનતી કરી જો મહારાજ, સેવા શ્રૃંગાર આપહી કરિયે, શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીરંગજીકો શ્રૃંગાર કીયે, અદ્‌ભુત શ્રૃંગાર ભયો. તબ આનંદરામ મુખિયાકોં મહાઅલૌકિક દર્શન ભયો. તા પાછેં મુખિયાને વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, મોહુકોં શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીયે, જો તુમ તો શ્રીરંગજીકે કૃપાપાત્ર હો. તબ શ્રીરંગજીનેહૂં કહી, જો યહ દૈવી જીવ હે તાંતેં આપ યાકોં સેવક કરિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી વા મુખિયાકો નામ સુનાયે. તા પાછેં ઈનકોં દસ રૂપૈયા સામગ્રીકે દીયે, ઓર આજ્ઞા કીયે જો અબ બેગી સામગ્રી સાજિકેં લે આવો. તબ વો સામગ્રી સિદ્ધિ કરિકેં થાર સાજીકે લાયો, તાકોં આપ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીહસ્તસોં ભોગ સમર્પ્યો ઓર વિનતિ કરી જો આપ ભોજન કરિયે. તબ શ્રીરંગજી આજ્ઞા કીયે જો મુખારવિંદરૂપ તો આપ હો, ઓર ભોજન તો મુખારવિંદસોં હોય. સો શ્રીરંગજીને આગ્રહ કરિકેં આપકો શ્રીહસ્તકમલ પકરિકેં અપને પાસ શ્રીઆચાર્યજીકોં બેઠારે, તબ પરસ્પર ભોજન કીયે. વા સમય અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તા પાછેં અચવાયકેં બીડા આરોગાયે. તબ આનંદરામ મુખિયાસોં શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીયે જો આરતી લાવો. તબ મુખિયા આરતી પ્રગટ કરિકેં લાયો. પાછેં શ્રીરંગજીકી આજ્ઞા લે આરતી કરિ, શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ અપની બેઠકમેં પધારે. પાછેં આપ સપ્તાહ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તબ શ્રીરંગજીમેં માયાવાદી હતે સો સબ ભેલે હોય કે ચર્ચા કરન આયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ સબનકોં સત્કાર કરિકેં બેઠારે. પાછેં ચર્ચા ભઈ, સો ઘડી દોયમેં શ્રીઆચાર્યજી આપને સબનકોં નિરૂત્તર કીયે, ઓર આપ માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. તબ શ્રીરંગજીમેં જેજેકાર ભયો. એસો માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શરણ આયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી શ્રીરંગજીસોં બિદા હોય વિજય કીયે, સો વિષ્ણુકાંચી પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ શ્રીરંગજીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુકી શ્રીરંગજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - શ્રીરંગજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રી રંગજીમાં શ્રીઠાકુરજીના પુછવાથી શ્રીનાથજીની પ્રાગટય વાર્તા આપશ્રીએ સંભળાવી અને મુખિયા આનંદરામની વિનંતીથી આપશ્રીએ શ્રીરંગજીનો શૃંગાર કર્યો. શ્રીરંગજી જે ઠાકુરજી છે તે વૈકુંઠલીલાના અધિપતિ છે અને એમની વેદ પ્રથાની અનુસાર યથા સ્થાન ઉપર સતત અને અક્ષય સ્થિતિ છે. યથા સમય કોઈ વખત મર્યાદાની સ્થાપના અને વેદ ધર્મના ઉદ્ધારની માટે પ્રગટ થાય છે પરંતુ લીલા કરતા નથી. એટલા માટે લીલા કર્તા શ્રીનાથજીના પ્રાગટયની વાર્તા શ્રીમહાપ્રભુજીને પુછીને સાંભળી. મુખિયા આનંદરામની દ્વારા આપે શૃંગારને માટે ઈચ્છા દર્શાવી કે આટલામાં જ વ્રજલીલાનો આનંદ મળી જશે. શ્રીમહાપ્રભુજીએ પોતાની રીત પ્રમાણે પ્રભુને રીઝવવાને માટે શૃંગાર કર્યો અને મુખિયાજીને અલૌકિક દર્શન થયા. ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અક્રુરજીની સાથે મથુરા પધાર્યા હતા અને માર્ગમાં અક્રુરજીએ રથ રોકીને યમુના પુલીન ઉપર પધાર્યા, ત્યાં શ્રીઠાકુરજીના જલમાં જે દર્શન કર્યા, આનંદરામ મુખિયાને એજ દર્શનનો આનંદ મળ્યો. અક્રુરજીએ વ્રજમાં અહીં વૈકુઠભાવના દર્શન કર્યા છે. सिद्ध चारणगन्धर्वैर सुरैर्नतकन्धरै: ।। (ભા. ૧૦ સ્કંધ પૂર્વાર્ધ - ૩૯ અધ્યાય - ૪૪ થી ૪૫ શ્લોક) ગર્ગાચાર્યજી એ જ્યારે ગોકુલ આવીને જ્યારે બાલકોના નામાભિકરણ કર્યું ત્યારે તેમણે ''નારાયણ સમો ગુણે'' હે, નંદજી આપના પુત્રમાં નારાયણની સમાન (બરાબર) ગુણ છે. આચાર્યશ્રીએ શ્રીસુબોધિનીજીમાં કહ્યું છે કે, ''શ્રીકૃષ્ણમાં નારાયણની સમાન ગુણ છે, પરંતુ નારાયણમાં શ્રીકૃષ્ણની સમાન ગુણ નથી.'' એટલા માટે જમના જલમાં શ્રીઠાકુરજીએ નારાયણનું રૂપ દેખાડયું. આ લીલા અહીં બની છે, આ લીલા જોઈને મુખિયા આનંદરામને આનંદ થયો.

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૯મી : શ્રીરંગજીકી ॥

રાગ – સારંગ

શ્રીવલ્લભનાથ કૌ રુપ કહા કહોં ? પ્રગટે હૈં સબ સુખ કે સાગર ।। લીલાભાવ જો પ્રગટ જનાવત કીનોં હૈ સબ જગત ઉજાગર ।।
દેખિ-દેખિ જો યહ નિધિ આઈ ગહોં જો ચરન-સરન મન દ્દઢ કર ।। 'છીતસ્વામી' ગિરિધર રસ બરસત અપુને જીવ પર અતિ કરુનાકર ।।

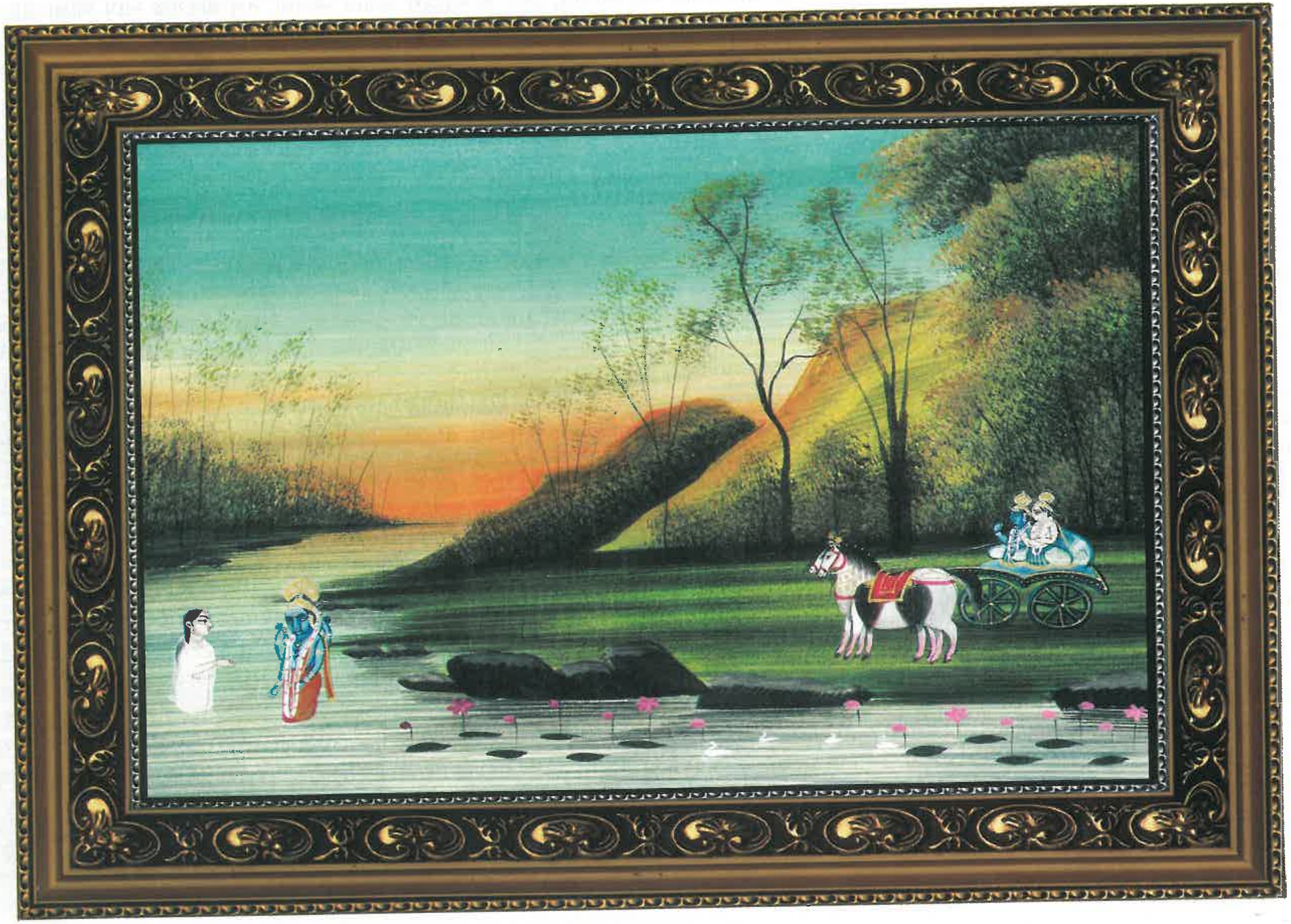

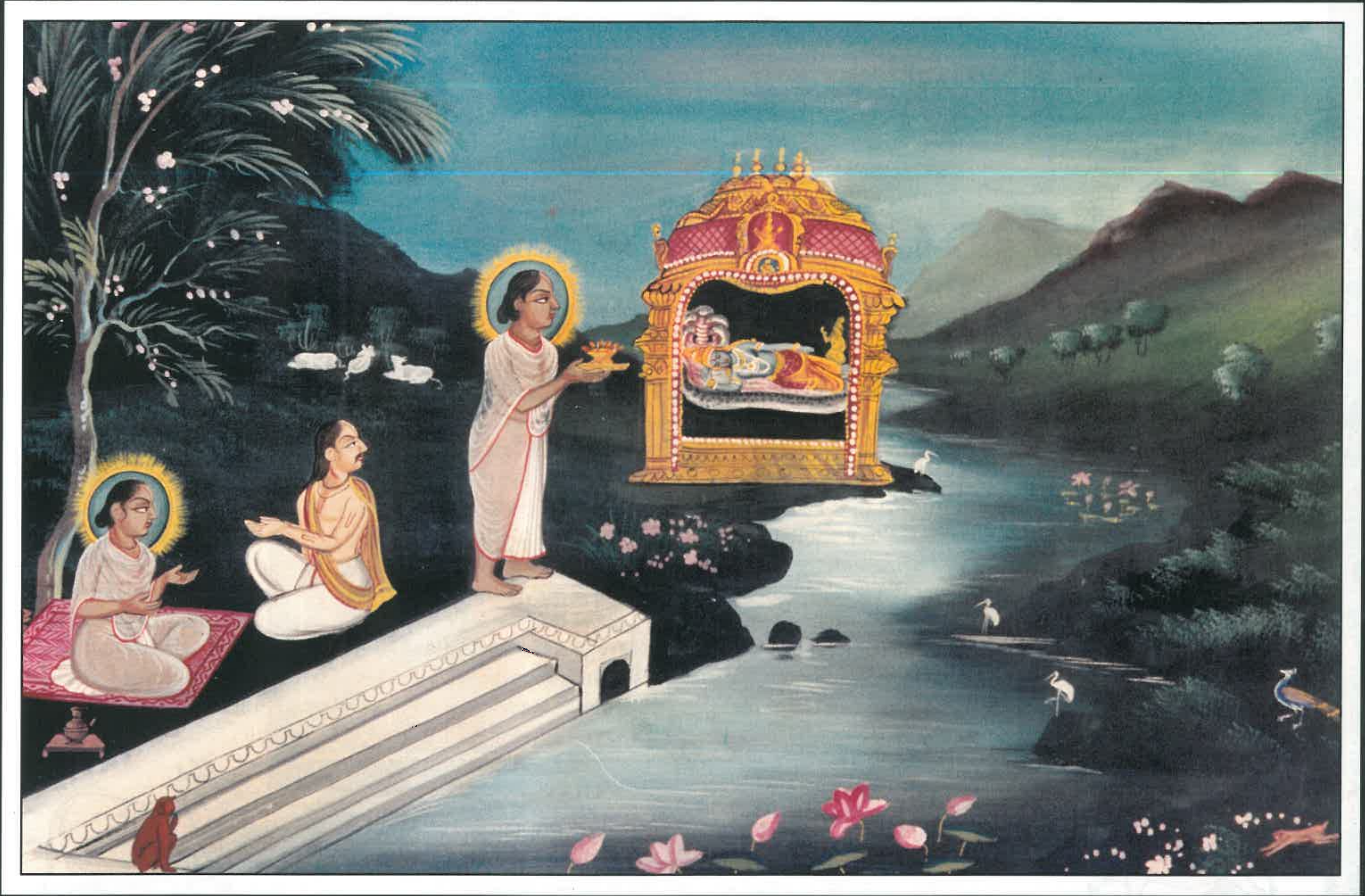

॥ શ્રી બેઠકજી - ૩૯મી : શ્રીરંગજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૦ મી : શ્રીવિષ્ણુકાંચીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક સુરભી નદીપેં છોંકરકે નીચે હે તહાં આપ બિરાજે. તબ આપ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે જો સાત પુરી હે, તામેં સાડેતીન પુરી તો શિવજીકી હે, ઓર સાડેતીન પુરી વિષ્ણુકી હે, સો અબ વિષ્ણુકી પુરી કહેત હે. (૧) શ્રીમથુરાપુરી (૨) અયોધ્યાપુરી (૩) દ્વારિકાપુરી, ઓર આધી વિષ્ણુકાંચી. તામેં વિષ્ણુકાંચીકે માલિક વરદરાજ સ્વામી હે. તહાં વરદરાજસ્વામીકે અલૌકિક દર્શન હે, સો દર્શનકે તો યહાં આયે હે, પરંતુ મંદિરમેં પધારનો ન બનેગો. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ મંદિરમેં પધારિવેકી નાંહી કિયે યાકો કારણ કહા હે? તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો જયદેવજી કવિ ભયે હે, સો યહાંહી ભયે હે. વે વરદરાજસ્વામી કે કૃપાપાત્ર હતે. વીનને ૨૪ અષ્ટપદી કીયે હે, ઓર નિજમંદિરકી ચોવીસ સિઢી હે, સો એક એક સિઢીપેં એક અષ્ટપદી લિખી હે. તાતેં ભગવન્નામયે હમસોં પાંવ કેસેં દીયો જાય? તાતેં પધારિવો નહીં હોયગો. તબ દામોદરદાસ વિનતી કીયે જો શ્રીવરદરાજસ્વામી આપકું પધરાવેંગે. સો યહ બાત શ્રીવરદરાજ સ્વામીને મંદિરમેં બેઠે જાની, તબ આપ વિચારે, જો શ્રીઆચાર્યજી આપ મંદિરમેં ન પધારેંગે તો મોકોં ઇનકે શ્રીહસ્તકો સ્પર્શ ન હોયગો. તાતેં શ્રીવરદરાજસ્વામી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજીકોં પધરાયવેકોં આપ સામે પધારે, ઓર શ્રીઆચાર્યજીસોં મિલકેં આપ આજ્ઞા કીયે જો આપ નિજમંદિરમેં કયોં નહીં પધારે? તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો આપકો દર્શનતેં તો જીવ કૃતાર્થ હોય જાત હે, પરંતુ ભગવદ નામ ઉપર પાંવ કેસેં દિજિયે? તબ તો શ્રીવરદરાજસ્વામી શ્રીઆચાર્યજીકો શ્રીહસ્ત પકરિકેં અપને મંદિરમેં લે ચલે, સો મંદિરમેં જાય અપને સિંઘાસનપેં આધિ ગાદીપેં પધરાયે. તહાં એક હસ્તસિંગાર નામ મુખિયા હતો, વાસોં શ્રીવરદરાજ સ્વામી સંભાષણ કરતે, તાતેં આપ વાસોં આજ્ઞા કીયે જો અબ તુમ સબ પંડાનકોં લેકેં બાહિર નિકસી જાવો. તબ પંડા, મુખિયા સબ બાહિર નિકસી આયે. પાછેં દોય મુહૂર્ત તાંઇ શ્રીવરદરાજસ્વામી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનસોં વાર્તા કીયે. તા પાછે શ્રીવરદરાજ સ્વામી કહે જો અબ શ્રીગોવર્ધનનાથજીકો પ્રાગટ્ય સબ કહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને શ્રીગોવર્ધનનાથજીકે પ્રાકટ્યકો સર્વ પ્રકાર શ્રીવરદરાજસ્વામીસોં કહ્યો, સો સુનિકેં શ્રીવરદરાજસ્વામી બહુત પ્રસન્ન ભયે. તબ દોય મુહૂર્ત પાછેં હસ્તસિંગાર મુખિયાકોં આપ બુલાયે, તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ વાકો સાત મુદ્રા ભેટકે દીયે, ઓર કહે જો યાકી સામગ્રી લેકેં શ્રીવરદરાજસ્વામીકોં અંગીકાર કરવાવો. તબ મુખિયાજીને પૂછી જો મહારાજ, કહા સામગ્રી અંગીકાર કરવાવે? તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો શ્રીવરદરાજસ્વામીકી ઇચ્છા હોય સો કરો. તબ શ્રીવરદરાજસ્વામીકી આજ્ઞા ભઈ જો ઢોકલાકી સામગ્રી સિદ્ધિ કરો. સો સામગ્રી સિદ્ધિ કરિકેં ધરી. સો ભોગ ધરે પાછેં સમય ભયો તબ હસ્તસિંગાર મુખિયા ભોગ સરાવન ગયો. તબ શ્રીવરદરાજસ્વામી આજ્ઞા કીયે, જો તુમ ભોગ મતિ સરાવો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ ભોગ સરાવન ગયે, તબ શ્રીવરદરાજસ્વામી આજ્ઞા કીયે જો આપ યહાં પ્રસાદ લેઉ તબ શ્રીઆચાર્યજી ઓર શ્રીવરદરાજસ્વામી દોનોં સંગ મિલિકેં ભોજન કીયે. તા સમય મહાઅલૌકિક સુખ ભયો. તા સમે શ્રીવરદરાજસ્વામીકો કૃપાપાત્ર મુખિયા હતો સો તહાં ઠાડો હતો. વાને યહ સુખ દેખ્યો, સો હસ્તસિંગાર મુખિયા યહ સુખ દેખિકેં મૂર્છિત ભયો. શ્રીઆચાર્યજી ઓર શ્રીવરદરાજસ્વામી ભોજન કરિ ચૂકે પાછેં જલપાન કરી બીડાં આરોગે. પાછેં આપ હસ્તસિંગાર મુખિયાકોં સાવધાન કીયે, તબ મુખિયાને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં તો બડે સુખમેં હતો, જો શ્રીયમુનાજી તથા શ્રીગિરિરાજજીકે દર્શન કરત હતો, તા સુખમેંતેં આપને મોકોં કયોં નિકાસ્યો? તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો જિતનો અધિકાર હોય તિતનોંહી પ્રાપ્ત હોય. અબ કિતનેક દિન તાંઈ તુમ શ્રીવરદરાજસ્વામીકી સેવા કરો. તાપાછેં ઇનકી આજ્ઞા હોય સો કરો. તબ તુમકો યહ સુખ પ્રાપ્ત હોયગો, તબ તોકોં વ્રજલીલાકો દર્શન હોયગો. તા પાછેં કાલાંતર કરિકેં વાકોં વ્રજલીલાકો સંબંધ ભયો. સો જેસે પુંડરિકબ્રાહ્મણકોં યાહી દેહસો વ્રજલીલાકો દર્શન કરવાયો, સો તો શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકી આજ્ઞાસોં કરવાયો, ઓર વાકો અધિકાર વિશેષ હતો, ઓર યાકો અધિકાર ન હતો, તાતેં જન્માંતર કરિકેં યાકો વ્રજલીલાકો સંબંધ ભયો, ઓર વ્રજલીલામેં પ્રાપ્ત ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજી શ્રીવરદરાજસ્વામીકી આજ્ઞાતેં અપની બેઠકમેં પધારે. તહાં આપ સાતદિનલોં શ્રીભાગવતકી સપ્તાહ કીયે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ વિષ્ણુકાંચીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીવિષ્ણુકાંચીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - કાન્હરો

શ્રી લક્ષ્મણ ભૂપકુમાર પ્રકટે શ્રીવલ્લભ પૂરણકામ ॥
પરમકૃપાલ કૃપાકર જનપર ભક્તનકે અભિરામ ॥૧॥
પ્રેમ ભક્તિ દિખાય નિજજન કોં ઓર દીને પરમ સુખધામ ॥
જન મથુરા કહે કહાંલો વરનોં જગત કૃતારથ તુમ્હારો નામ ॥૨॥

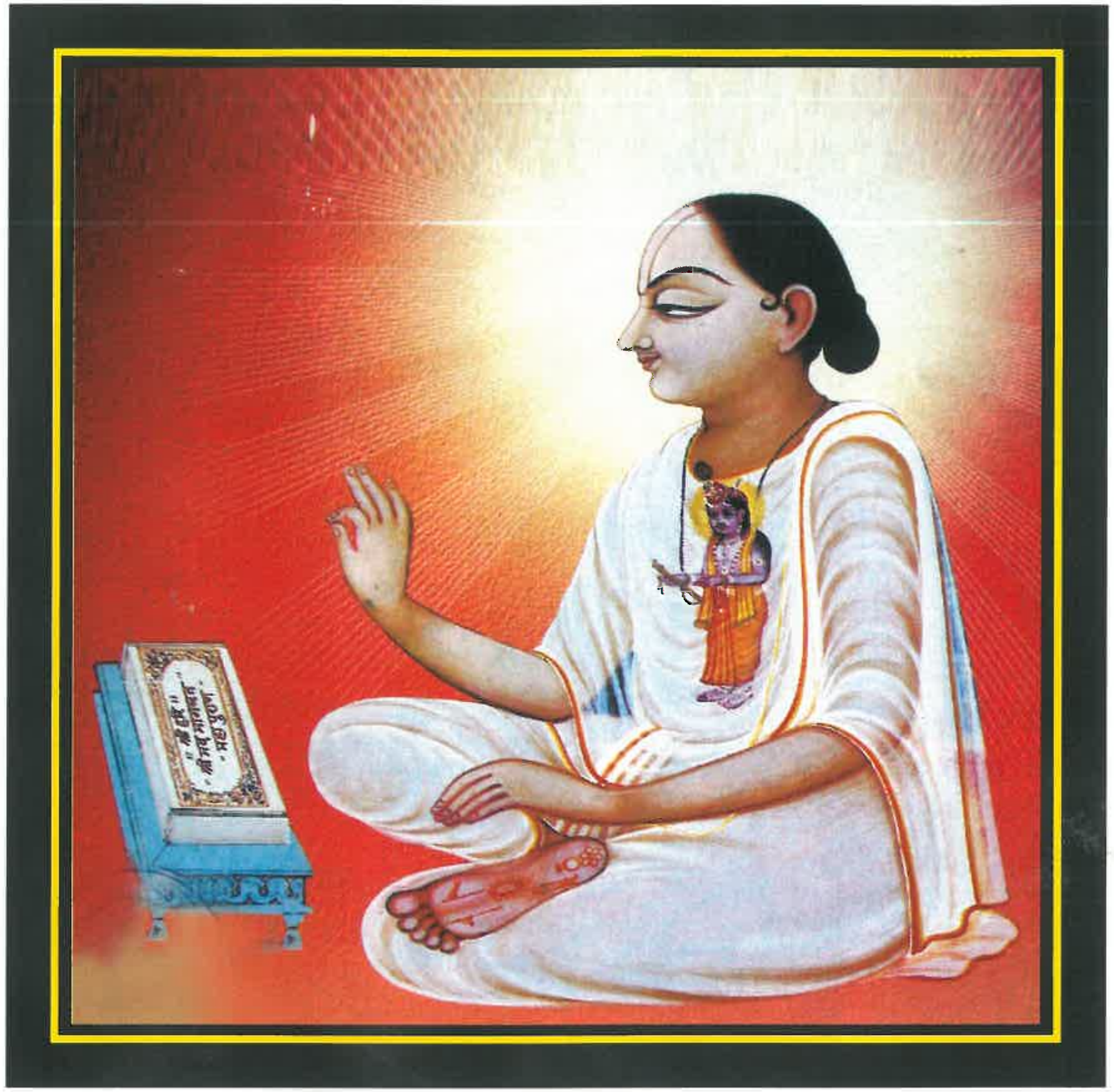

॥ કીર્તન ॥

રાગ–બિહાગ

યહ માંગો ગોપીજનવલ્લભ ||માનુષજન્મ ઔર હરિસેવા વ્રજબસવોદીજૈ મોહિ સુલ્લભ ||૧||
શ્રીવલ્લભકુલકો હોં હૂં ચેરો વૈષ્ણવજનકોદાસ કહાઊં ||શ્રીયમુનાજલ નિતપ્રતિન્હાઊં મનક્રમવચન કૃષ્ણગુણ ગાઊં ||૨||
શ્રીભાગવત શ્રવણસુનૂ નિત ઈતતજચિત્તકહૂં અનત ન લાઊં ||'પરમાનંદદાસ' યહ માંગત નિતનિરખોંકબહૂં ન અધાઊં ||૩||

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૦ મી : શ્રીવિષ્ણુકાંચીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

સાત પુરીઓમાંથી સાડા ત્રણ પુરી ભગવાન વિષ્ણુની છે, એમાં અડધી પુરી વિષ્ણુકાંચીની છે. જ્યારે આપશ્રી અહીં પધાર્યા ત્યારે અહીંના ઠાકુરજી શ્રીવરદરાજજીના દર્શન મંદિરમાં જઈને ના કર્યા. બહારથી જ પગથીયાની નીચેથી જ કર્યા, કારણ કે પગથીયાની ઉપર શ્રીજગન્નાથજીના પરમ ભક્ત જયદેવજીની અષ્ટપદી આ પગથીયાની ઉપર લખી છે. તેથી આપે તેની ઉપર ચરણ પધરાવ્યા નહીં. વિભૂતીયોગમાં ''અક્ષરાણાં અકારોસ્મી'' એવું શ્રીકૃષ્ણનું વાક્ય છે. અક્ષર જેટલા પણ છે તે બ્રહ્મ સ્વરૂપ છે. આચાર્યશ્રી બ્રહ્મના સ્વરૂપથી પરીચિત છે. માટે ચરણ કેમ રાખે (પધરાવે) ?

ભક્તિમાર્ગમાં આ અક્ષર લીલા પરક હોય છે. જેવી રીતે પુષ્ટિમાં અષ્ટાક્ષર મંત્રમાં ''શ્રી'' શબ્દ સ્વામિનીજીનું સ્વરૂપ છે. તો શ્રીમહાપ્રભુજી લીલાત્મક સ્વરૂપોની ઉપર ચરણ શા માટે પધરાવશે ? જયદેવજીએ જે અષ્ટપદી ગાઈ છે, તે આખી (બધી) સામગાનની સાથે જોડાયેલી છે અને તે વેદનું સ્વરૂપ છે. ભલા ! સામગાનની ગેય પદ્ધતિમાં બાંધેલી લીલા ગુણગાનની ઉપર કેમ ચરણ ધરશે ? ત્યારે આપશ્રીએ મુખિયાજીને બહારથી સાત મુદ્રા પધરાવી, કે આની સામગ્રી આરોગવો. ત્યારે શ્રીઠાકુરજી એ આરોગવાને માટે, ઢોકળાની સામગ્રીનો મનોરથ જતાવ્યો. ઢોકળા સુકુમાર હોય છે એનું હૃદય જાળીઓથી બંધાયેલું હોય છે. પગથીયાની ઉપર અષ્ટપદીઓને જોઈને શ્રીમહાપ્રભુજીના હૃદયની સુકુમારતા જયદેવજીની અષ્ટપદી ગાનથી વિંધાઈ ગઈ, એટલા માટે શ્રી વરદરાજ સ્વામીએ તેના જેવી ભાવ સામગ્રી આરોગી.

नन्वाद्धा मयि कुर्वन्ति कुशलाः स्वार्थदर्शनाः ।
प्राणबुद्धिमनः स्वात्मदारापत्याधनादयः ।।
(ભા. ૧૦ સ્કં. પૂર્વાર્ધ - ૨૩ અ.-શ્લો. ૨૬-૨૭)

॥ 卐 ॥

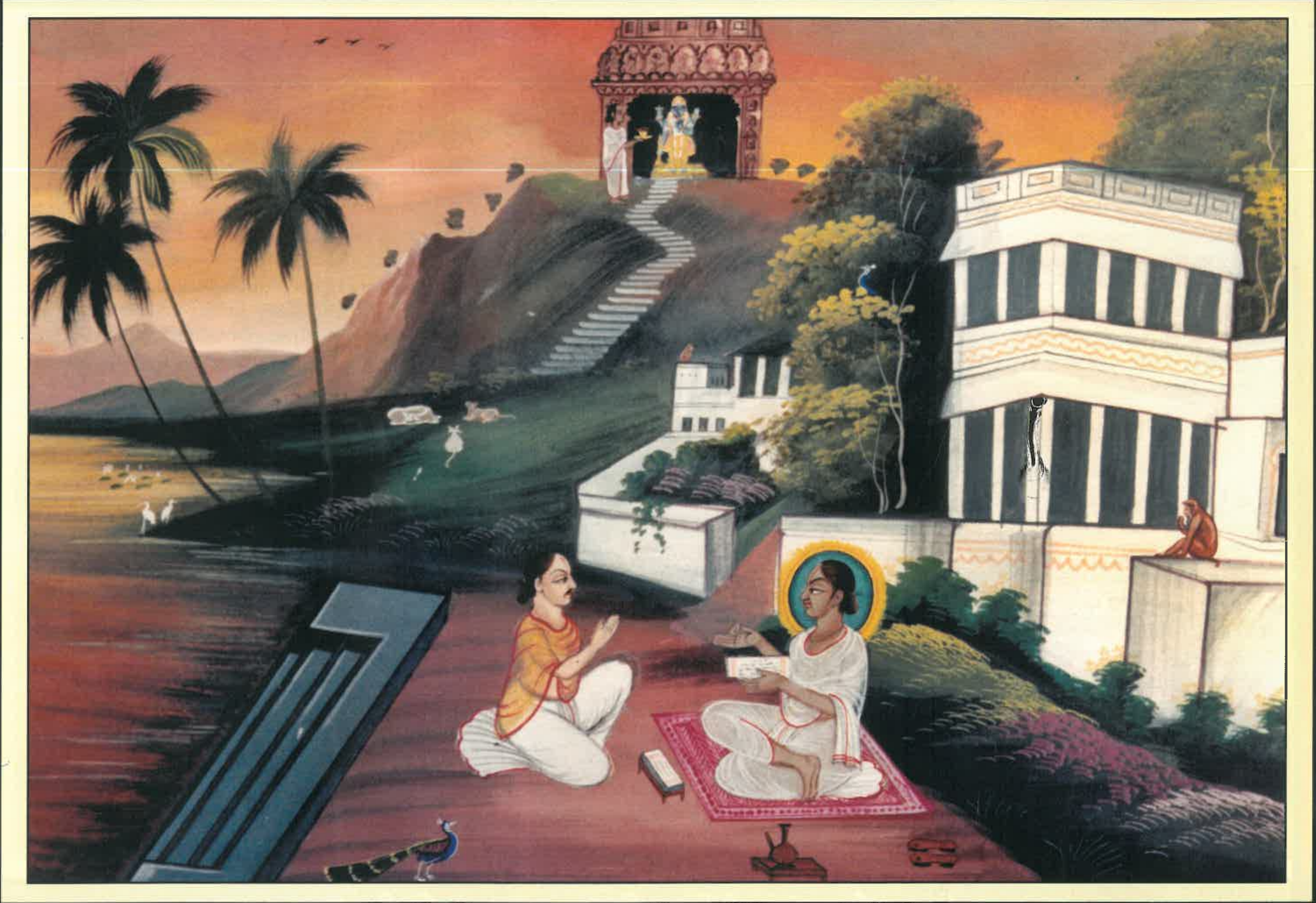

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૦ મી : શ્રીવિષ્ણુકાંચીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૧ મી : શ્રીસેતુબંધરામેશ્વરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજી આપ વિષ્ણુકાંચીસોં વિજય કીયે, સો સેતુબંધરામેશ્વર પધારે. તહાં એક છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તહાં આંપ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો શ્રીરઘુનાથજી આપ લંકા પધારે તા સમય સમુદ્રકો સેતુ બાંધ્યો, તબ યહાં શ્રીરામેશ્વરજીકી આપને સ્થાપના કીયેં હે, સો શ્રીરામેશ્વરજી શ્રીરામચંદ્રજીકો સ્વરૂપ હે તાતેં વિભિષણ નિત્ય દર્શન કરિવેકોં આવત હે. એસોં કહકે આપ તહાં બિરાજે. પાછે દુસરે દિન તહાં શ્રીભાગવતકી સપ્તાહકો પ્રારંભ કીયે, તબ શ્રીરામેશ્વરજી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી કથા સુનિવેકોં પધારે, તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો આપ પરિશ્રમ કરિકેં કયોં પધારે? તબ શ્રીરામેશ્વરજી કહે જો આપને જીવન પેં બડો અનુગ્રહ કીયો હે. આપકો દર્શન યહાં કહાંતે હોય! તાતેં આપ હમહૂકોં શ્રીભાગવતકો શ્રવણ કરાઈયે. યહ મેરો મનોરથ હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો કથા કો અવકાશ કહાં તે મિલેગો ? પરંતુ સપ્તાહ હોયગી, સો કૃપા કરિકેં સુનિયે. સો જહાંતાંઇ શ્રીભાગવતકી પારાયણ હોતી તહાં તાંઇ શ્રીરામેશ્વરજી આપ સુનિવેકોં પધારતે, સો શ્રીઆચાર્યજી કે નિકટ બિરાજતે. ઓર કથાકી સમાપ્તિ ભયે પીછેં મંદિરકો પધારતે. તહાં એક શ્રીરામેશ્વરજીકો કૃપાપાત્ર ભક્ત હતો, ઉનકોં શ્રીરામેશ્વરજી આપ સાક્ષાત્ દર્શન દેતે, પાછેં વહ ખાન પાન કરતો. સો એક દિન તીન પ્રહરતાંઈ મંદિરમેં વો બેઠ્યો રહ્યો, પરિવાકોં શ્રીરામેશ્વરજીકો દર્શન ન ભયો, પાછેં જબ આપ પધારે, તબ વા ભક્તને વિનતી કરી જો મહારાજ, અબ તાંઈ આપકો દર્શન ન ભયો તાકો કારણ કહા? તબ શ્રીરામેશ્વરજી કહે જો શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ યહાં પધારે હે સો મેં વિનકી કથા સુનિવે ગયો હતો, સો અબહી આયો. તબ તોકોં દર્શન ભયો હે, તાતેં અબ તૂં પ્રાતઃકાલ આયો કરિ, નાંતર તીસરે પ્રહર આયો કરિ, તબ તોકોં દર્શન હોયગો, નહીં તો નહીં હોયગો. સોં જહાં તાંઇ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ વહાં પારાયણ કરી તહાં તાંઇ શ્રીરામેશ્વરજી વહાં બિરાજે. ફીર શ્રીઆચાર્યમહાપ્રભુ સપ્તાહ સમાપ્ત કરી ચરણારવિંદકી રજ દ્વારા અનેક તામસી જીવનકો અંગિકાર કીયે. તા પાછેં પુરોહિતકોં બુલાઇ કેં તીંથક્ષેત્રમેં વિધિપૂર્વક સ્નાન કરિ શ્રીરામેશ્વરજીકી આજ્ઞા માંગિ તહાંતે આગે મલયાચલપર્વતપેં પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ સેતુબંધ રામેશ્વરજીકી બેઠકમેં કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીસેતુબંધરામેશ્વરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૧ મી : શ્રીસેતુબંધરામેશ્વરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

સેતુબંધ રામેશ્વરમાં આપશ્રીએ કૃષ્ણદાસ મેઘનને જણાવ્યું કે આ રામેશ્વર ભગવાન રામનું સ્વરૂપ છે. શ્રીમદ્ ભાગવત ૧૦ સ્કંધ ઉત્તરાર્ધમાં બાણાસુરે અહીં ઉષા અનીરૂદ્ધ સંવાદને લઈને જ્યારે દ્વારકાનાથ યુદ્ધ વિજય કરી પધાર્યા હતા ત્યારે બાણાસૂરના પક્ષ પોષક, પરાજીત પ્રતિપક્ષી ભગવાન શંકરે દ્વારકાનાથની પ્રાર્થનામાં કહ્યું હતું કે, ‘‘નાથ, જ્યારે આપ વિશ્વ બ્રહ્માંડનું સ્વરૂપ ધારણ કરો છો ત્યારે તેમાં જે સમુદ્ર છે તે હું જ હોઉ છું.’’ ભગવાન કૃષ્ણના સ્વરૂપ શૃંગારમાંથી મર્યાદા પુરૂષોત્તમ શ્રીરામનું પ્રાકટય છે. શ્રીરામના સ્વરૂપથી વિશ્વ બ્રહ્માંડનું પ્રાકટય છે. વિશ્વ બ્રહ્માંડમાં સમુદ્ર શંકરનું સ્વરૂપ છે. એટલા માટે અહીં રામેશ્વરમાં ભગવાન રામની ઝલક છે. એટલા માટે આચાર્યશ્રીએ કૃષ્ણદાસ મેઘનને આ શીવ સ્વરૂપ રામચંદ્રજીનું સ્વરૂપ બતાવ્યું છે. શીવજીમાં અને રામચંદ્રજીમાં સમાનતા છે. અહીં શીવની પાસે પાર્વતી નથી, રામચંદ્રજીની પાસે સીતા નથી. પાર્વતીના હરણને માટે વક્રાસૂરે પ્રયાસ કર્યો હતો, સીતા હરણમાં રાવણે. સીતાનો જન્મ પૃથ્વીથી થયો, પાર્વતીનો જન્મ પર્વતથી થયો. બંનેના મસ્તક ઉપર જટા શોભિત છે. યજ્ઞોપવિત બંનેની પાસે છે. હનુમાનજી કોઈ કલ્પમાં શીવના પુત્ર છે, અહીં રામના સેવક છે. રામ વનવાસી છે, શીવ એકાંતવાસી છે. રામને ત્યાં અયોધ્યામાં શીવની પૂજા થાય છે, શીવને ત્યાં અધિકતમ રામ ગુણગાન થાય છે. શીવના ભક્ત જ્ઞાની છે, રામના ભક્ત પરંમહંસ છે. શીવજીએ પોતાના પિતા બ્રહ્માની આજ્ઞા નહીં માની (સૃષ્ટિ પેદા કરવા માટેની), રામજીએ પોતાના પિતા દશરથની આજ્ઞા નહીં માની (રાજ્ય પાલન કરવા માટેની). શીવજી પાર્વતીને પ્રાયઃ (રોજ) રામ કથા સંભળાવે છે, રામચંદ્રજી શીવ ધનુષ્ય તુટ્યા પછી પ્રાયઃ શીવ કથાની સાથે જોડાયેલા રહે છે. શીવજીને બે પુત્ર છે, રામને પણ બે પુત્ર છે. આ પછી આપશ્રીએ ત્યાંના પુરોહીતનું આદર-સન્માન કર્યું. કારણ કે કોઈ ધાર્મિક કામને સંપન્ન કરવામાં પુરોહીતની જરૂર પડે છે. (ઈન્દ્રએ વિશ્વરૂપને પુરોહીત બનાવ્યા છે).

पौरोहित्यं वृतश्चक्रे परमेण समाधिना । (ભા. ૬ સ્કંધ-૭ અ.-૩૮ શ્લો.)

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

શ્રીવલ્લભ સબકે હિત કારણ ।।
શ્રીલક્ષ્મણ ગૃહ પ્રકટ ભયે હેં દૈવી જીવ ઉદ્ધારણ ।।૧।।
શ્રીભાગવત વિશદ કરણકોં ભક્તિ માર્ગ વિસ્તારન ।।
કૃષ્ણદાસ કરુણા નિધિ પ્રકટે નિજજન કે પ્રતિપાલન ।।૨।।

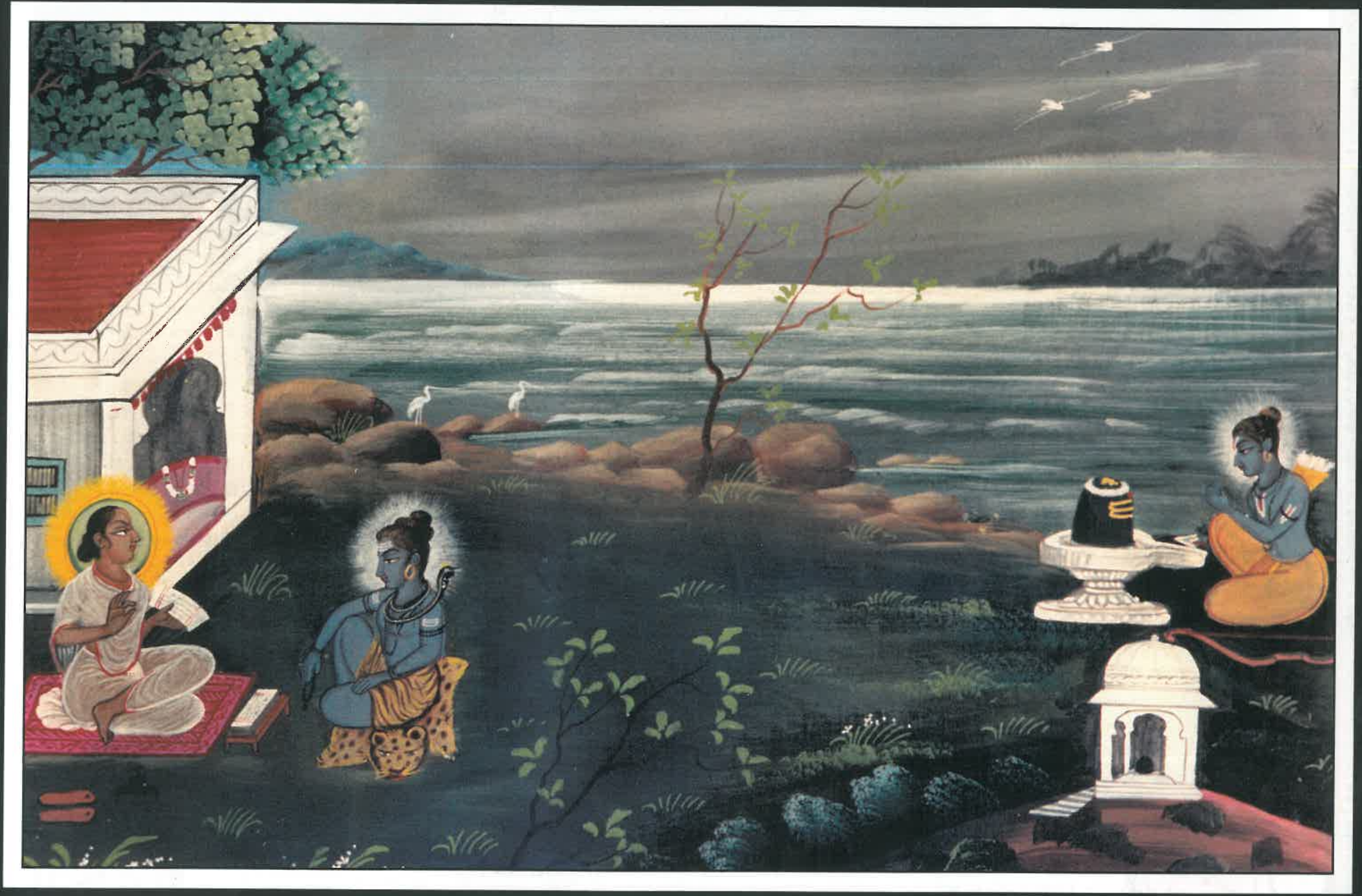

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૧ મી : શ્રીસેતુબંધરામેશ્વરકી ॥

॥ શ્રી બેઠક - ૪૨ મી : શ્રીમલયાચલપર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક શ્રીમલયાચલ પર્વત પેં હે, તહાં આપ બિરાજે. તહાં આસપાસ ચંદનકોં બન હે, તહાં તામસી જીવનકે ઉદ્ધારાર્થ આપ પધારે. તહાં એક ચંદનકે વૃક્ષકે નીચે બિરાજિકેં કૃષ્ણદાસસોં કહે, જો યહાં શ્રીહેમગુપાલ ઠાકુરજી બિરાજત હે. તબ શ્રીહેમગુપાલજીને જાની જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ પધારે હે તબ વે મિલવેકોં આયે. સો શ્રીહેમગુપાલજી ઓર શ્રીઆચાર્યજી પરસ્પર મિલે, તબ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. પાછેં શ્રીહેમગુપાલજીને કહ્યા, જો તુમ એસી બિકટ જગે પધારે હો, યહાં તામસી જીવ બહુત હે. સો વે આપસમેં લડત હે, તાસોં આપકે લિયે ફલાહાર મેં લાઉંગો, આપ વૈષ્ણવકોં મતિ પઠાઇયો. કાહેતેં જો યહાંકે તામસી જીવ બહુત ઝેહેરી હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી વિનતી કીયે જો આપ પ્રસન્ન રહિયે, આપકે પ્રતાપતેં મેરે સેવકનકોં કોઉ નામ ન લેયગો. ઓર મહિનાનતાંઇ હમ યહાં બિરાજેંગે. એસે શ્રીમુખકે વચન સુનિકેં શ્રીહેમગુપાલજી બહુત પ્રસન્ન ભયે ઓર કહે, જો યહાં આસપાસ ચંદનકો બન હે તોહૂ મેરી ગરમી નહીં મિટત હે, પરંતુ આપકે દર્શન માત્રતેં મેરે રોમ રોમ શીતલ ભયે હે. સો આપકો પધારનો યહાં કહાં તે ભયો? આપ તો કેવલ દૈવીજીવનકે લીયે ઇહાં પધારે હો, ઓર તિનહીકે લિયે આપકો ભૂતલપેં પ્રાગટ્ય હે, ઓર માયામત ખંડનાર્થ ઓર ભક્તિમાર્ગ સ્થાપનાર્થ હે, સો પૃથ્વીપરિક્રમાકો મિસ કરિ, સકલ તીર્થ સનાથ કરત હો. ફેરિ આપ પૂછે જો શ્રીગોવર્ધનનાથજીકો પ્રાગટ્ય સબ લીલાસહીત શ્રીગિરિરાજમેં ભયો હે, સો યે સમાચાર વિધિપૂર્વક હમકૂં સુનાઇયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને સર્વ સમાચાર વિસ્તારપૂર્વક શ્રીહેમગુપાલજીકોં સુનાયે. તબ શ્રીહેમગુપાલજી બહુત પ્રસન્ન ભયે, ઓર કહે જો આપ મંદિરમેં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ વિનતી કીયે જો આપ પધારો, મેં અરગજા સિદ્ધિ કરવાયકેં આપકોં આયકે સમરપૂંગો. તબ શ્રીહેમગુપાલજી અપને મંદિરમેં પધારે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો તુમ અરગજા સિદ્ધિ કરો. ઓર દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો તુમ કેરા ઓર નારિયલ સમારો. સો સામગ્રી ઓર અરગજા સિદ્ધિ ભયો, તબ શ્રીઆચાર્યજી સબ સેવકન સહિત શ્રીહેમગુપાલજીકે મંદિરમેં પધારે. સો શ્રીહેમગુપાલજીકોં અરગજા સમર્પે ઓર સામગ્રી આરોગાયે. પાછેં આજ્ઞા માંગ શ્રીઆચાર્યજી અપની બેઠકકોં પધારે. પાછેં દૂસરે દિન શ્રીઆચાર્યજી શ્રીભાગવતકી પારાયણકો આરંભ કીયે, તબ શ્રીહેમગુપાલજીઠાકુરજી કથા સુનિવે પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને આપકું આસનપેં પધરાયે, તબ શ્રીહેમગુપાલજી આજ્ઞા કીયે જો આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનવેકિ બહુત ઇચ્છા હતી સો સમય મિલ્યો હે. સો જહાં તાંઈ કથા હોય તહાં તાંઈ શ્રીહેમગુપાલજી બિરાજે, પાછેં મંદિરકોં પધારે. જા દિન શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ કથાકી સમાપ્તિ કીયે વા દિન ઇંદ્ર શ્રીહેમગુપાલજીકે દર્શનકોં આયો હતો, સો વા દિન વાકોં દર્શન ન ભયો. તબ ઇંદ્ર ઉહાંઇ બેઠિ રહ્યા. સો જબ શ્રીહેમગુપાલજીઠાકુરજી કથાકી સમાપ્તિ પાછેં મંદિરમેં પધારે, તબ દર્શન ભયો. તબ ઇંદ્રને સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, અબતાંઈ આપ કહાં પધારે હતે? આપકો દર્શન ન ભયો તાકો કારણ કહા! તબ શ્રીહેમગુપાલજી આજ્ઞા કિયે જો યહાં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારે હે તિનકે શ્રીમુખતેં કથા સુનિવેકી બહુત ઇચ્છા હતી, સો સમય આય મિલ્યો હે. વિનને શ્રીભાગવતકી સપ્તાહ કીયે હે, સો મેં કથા સુનિવે ગયો હતો, સો અબહી આયો હું. તબ ઇંદ્રને સષ્ટાંગ દંડવત્ કરિ કેં વિનતી કરી જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો કેસો સ્વરૂપ હે, સો આપ કૃપા કરિકેં કહિયે. તબ શ્રીહેમગુપાલજી કહે, જો સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકે મુખારવિંદરૂપ હે. ઓર તેરો યજ્ઞમેંટિ કેં શ્રીગિરિરાજકો પ્રત્યક્ષ સ્વરૂપ ધરિ સહસ્ત્રભુજા ધારણકરિકેં ભોજન કીયે, ઓર શ્રીગિરિરાજ ઉઠાયકેં ગોપ, ગાય, તથા વ્રજભક્તનકો રક્ષણ કીનો, તબ તૂં શરણિ જાય પડ્યો. તબ તેરી પીઠિ થાપ સ્વર્ગલોકકોં પઠાયો. સોઇ સાક્ષાત્ ભાવાત્મક પુરૂષોત્તમ, દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારર્થ ભૂતલપેં પ્રગટ ભયે હે. તિનને માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કિયો હે, તાતેં અપનો નામ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી ધર્યો હે. સો ચંપારણ્યમેં આપકો પ્રાગટ્ય ભયો હે. તબ બ્રહ્મા ઓર તુમ સબ દર્શનકો ગયે હતે. સોઈ અબ તૂં ભૂલિ ગયો? વેઇ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારે હે. એસે શ્રીમુખકે બચન સુનિકેં ઇંદ્રને દંડવત્ કરિ, ઓર આજ્ઞા માંગી જો મહારાજ, મેં વહાં શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકો જાઉં? તબ શ્રીઠાકુરજી કહે, જો તું સુખેન જા. તબ ઇંદ્ર પાવન ચલિકે શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ જહાં બિરાજે હતે તહાં આયકે સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી, ઓર ગદ્ગદ્ કંઠ હોયકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકે દર્શન કહાં! યે તો શ્રીહેમગુપાલજીકી કૃપાસોં આપકે દર્શન ભયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને ઇંદ્રકો સમાધાન કરિ સ્વર્ગકોં પઠાયો. પાછેં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આપ આજ્ઞા કિયે, જો ઇંદ્ર દર્શનકોં આયો હતો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ સપ્તાહકી સમાપ્તિ કરિ ચરણારવિંદકી રજદ્વારા તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં કછૂક દિન વહાં બિરાજે. ફેરિ શ્રીહેમગુપાલજીકી આજ્ઞા લે આગે દક્ષણકો પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને મલયાચલકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીમલયાચલકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિલાવલ

આયે દેવ વિમાનન ચઢ ચઢ ।।
મહા મહોત્સવ દરસ કરનકો એક એકતેં આગેં બઢ બઢ ।।૧।।
વિન ગિરિધર ઈન સમકોઊ નાહીં કહો કોઉ બાતેં કછુ ગઢગઢ ।।
સગુણદાસ પ્રભુ જન્મ શ્રવણ સુન દે અસીસ મુનિ મંત્રન પઢ પઢ ।।૨।।

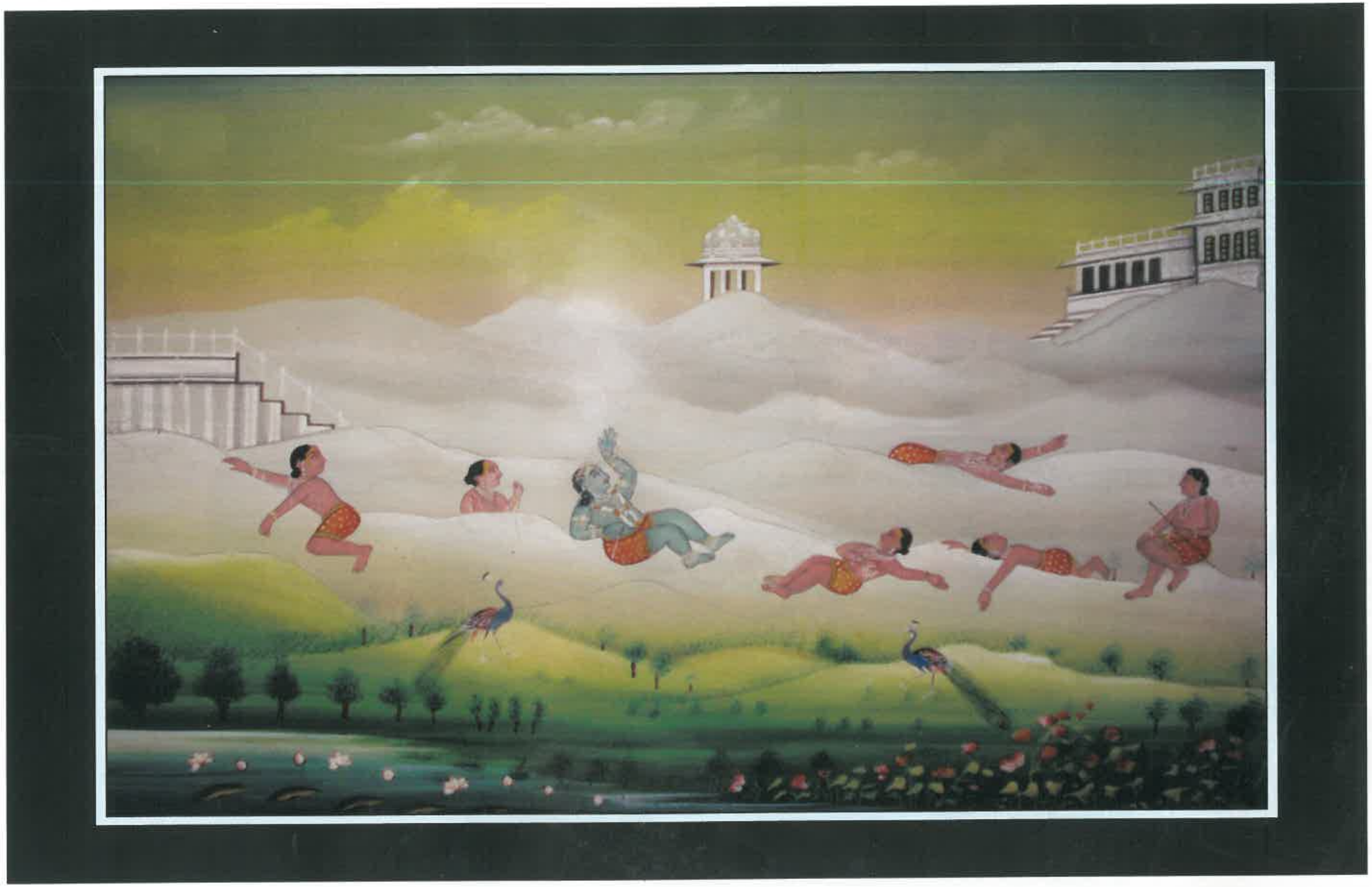

|| કીર્તન ||

રાગ – સારંગ

શ્યામ સુન્દર બન ખેલત સખન સંગ બિબિધ કેલ || કાલિંદીની તટ બાંધી ફેંટ પટ કરત જુધ ભુજ જુ પરસાર પેલ ||૧||
કાહુકી મુરલી ચોરત કાહુકી સંગ ષષ્ટી કાહુકો છીકો નાડો કાહુકો ચોરત સેલી || ગોવિંદ પિય રસ ભેર નિર્તત સખાકે ગ્રીવા ભુજ મેલી ||૨||

॥ શ્રી બેઠક - ૪૨ મી : શ્રીમલયાચલપર્વતકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં શ્રીહેમગોપાલજી ઠાકુરજી બિરાજે છે. આપના કહેવાથી શ્રીનાથજીની પ્રાગટ્ય વાર્તા સંભળાવી. ગોવર્ધન શિખર ઉપર જ્યારે શ્રીનાથજી પ્રગટ્યા હતા ત્યારે કેટલાક સમયને માટે બંગાળી-ગોડીઆ સાધુઓએ શ્રીનાથજીની સેવા કરી હતી. શ્રીનાથજીને વધારે ગરમી પડવાથી ચંદનની જરૂરત પડી. માધવેન્દ્રપુરીના બે શિષ્ય ચંદન લેવાને માટે નીલાચલ પર્વત ચાલતા ગયા અને ચંદન મળ્યું નહીં કારણ કે એમની દેહ યાત્રામાં જ છૂટી ગઈ. શ્રીહેમગોપાલજીની પ્રાગટ્ય વાર્તાથી આ પ્રસંગ સાંભળવાની ઈચ્છા હતી. અહીં અરગજા સિદ્ધ કરીને શ્રીઅંગમાં સમર્પીત કર્યા. અરગજા શ્રી સ્વામિનીજીના શ્રીઅંગની ગંધ છે. આનાથી શ્રીહેમગોપાલજીને પ્રસન્ન કર્યા, કેળા અને નારીએલની સામગ્રી આરોગાવી.

ક્ષીરસાગરની લક્ષ્મીથી, લક્ષ્મીરૂપ કેળા અને હૃદયરૂપ કુચ - કલશ રૂપ નારીએલની સામગ્રીને આરોગાવીને સંતુષ્ટ કર્યા.

श्रीकुंकमने दयितास्तन माणिऽतेन । (ભાગવત)

નારીએલની સામગ્રી સિદ્ધ કરીને તેની ઉપર કેશરની બિંદી (ટપકા) કરવાની રીત છે. ખબર નથી ક્યારથી આ રીત પ્રારંભ થઈ છે. આ સામગ્રીની આકૃતિ પણ અર્ઘ નારીએલના જેવી હોય છે. 'લીએ જાત કંચન કલશ, કમલ બસન સોં ઢાંપ' (દાન લીલા) ॥卐॥

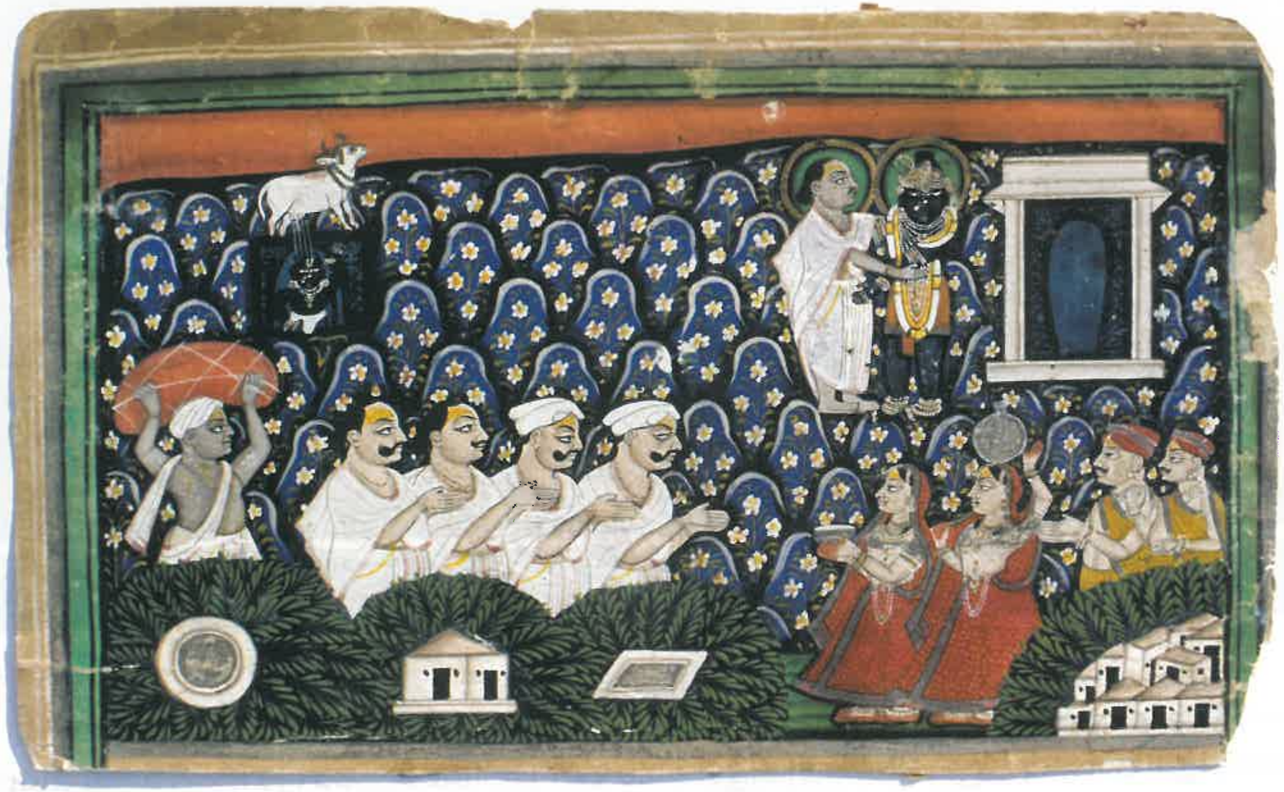

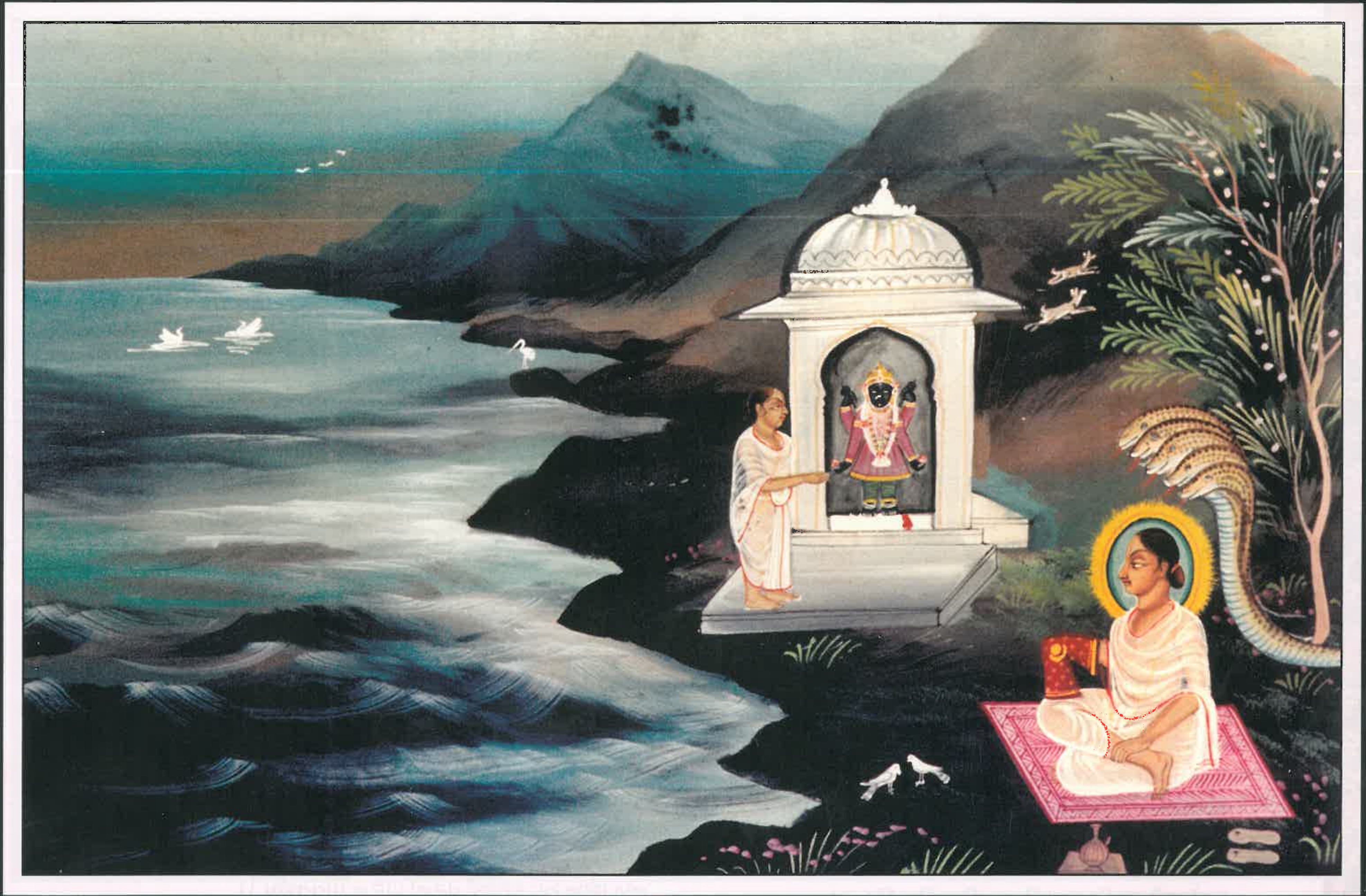

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૨ મી : શ્રીમલયાચલપર્વતકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૩મી : શ્રીલોહગઢકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ મલબાર દેશમેં લોહગઢ, જાકો અબ કોંકણ ગોવા કેહેત હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ આછી રમણીય જગે દેખિકેં બિરાજે. તંહાં છોંકરકો વૃક્ષ હે, તાકે નીચે એક શિલા હે, તહાં હાથી પાંવકો ચિહ્ન હે, ઓર આસપાસ બહુત ગહવર વન હે, તહાં તામસી જીવ હજારન રેહેત હતે, તહાં આપ દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો યહ સ્થલ બહુત રમણીય હે, તાતેં યહાં સપ્તાહ કરિકેં અનેક તામસી જીવનકો તથા દૈવીજીવનકો અંગીકાર કરિયે. તબ કૃષ્ણદાસમેઘનનેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, ઈહાં કોઈ જલકો સ્થલ દિસત નાંહિ. તબ આપ કહે જો યા પર્વતકે ઉપર ઝરનાં બહુત ઝરત હે. ઓર મેરે સમીપ એક પર્વતકી ટેકરી હે, તાકે નેક દૂરિયેં એક બડો તલાવ હે, ઓર શિલાપેં હાથીકે પાંવ હે, તાકે પાસ એક બડી શિલા હે, વા શિલાકે નીચે એક બડી ગુફા હે, તામેં તીન કુંડ હે. એક તો અપ્સરાકુંડ હે, તહાં નિત્ય અપ્સરા સ્નાન કરનકૂં આવતિ હે, ઓર એક ગંધર્વકુંડ હે, તહાં ગંધર્વ સ્નાન કરિવેકોં આવત હે. ઓર એક દેવતાકુંડ હે, તહાં ઈંદ્ર સબરે દેવતાન સહિત પૂર્ણમાસીકે દિન સ્નાન કરિવેકોં આવત હે. એસેં કહિકેં આપ વહાં શ્રીભાગવતકી પરાયણકો પ્રારંભ કીયે. તાકી સાત દિનમેં સપ્તાહ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને અપને ચરણારવિંદકી સુગંધ ફેલાઈ, સો સુગંધ લેત માત્રહી હજારન તામસી જીવનકી પશુયોનિ છુટિ ગઈ. સો ગોપાલદાસજી શ્રીવલ્લભાખ્યાનમેં ગાયે હે, 'તે તામસનાં અઘ હર્યાં, પરતાપ પદરજ ગંધ.' યહ મહાઅલૌકિક માહાત્મ્ય દેખિકે સબ ભગવદીય દંડવત્ કરિકેં વિનતી કીયે જો મહારાજ, યહ સામર્થ્ય આપકી હે, જો એક ક્ષણમેં હજારન જીવનકો ઉધ્ધાર કીયે. તા પાછેં કછૂક દિનમેં તહાંતે વિજય કીયે, સો આગે પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને લોહગઢકી બેઠકમેં દિખાયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીલોહગઢકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૩મી : શ્રીલોહગઢકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

કર્મકાંડ અને પૂજા કર્યા પછી વરદાન માંગવાવાળાની આ તપોભૂમિ છે. અહીં દેવધર્મ સુધી બધી પ્રતિભાવોનું બળ છે અને ભોગ ભોગવવાની સુધી સીમીત દેવતાઓનું અહીં આવાગમન છે. અહીં કોઈ ગુફામાં અપ્સરાકુંડ, ગાંધર્વકુંડ અને દેવતાકુંડના દર્શન કરાવ્યા. દરેક પૂર્ણિમાએ અહીં દેવતા પધારે છે. આપે અહીં ઘણા જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો, તેમનો જે ઉદ્ધાર થયો હતો તે શ્રી ભાગવત સાંભળવાથી થયો છે. જ્યાં શ્રીભાગવતજી બિરાજે છે અને તેમનું વાંચન થાય છે ત્યાં બધા દેવતાઓ, નદી, પર્વત અને વન સદેહે પધારે છે. એમના સંબંધમાં આવેલા જે અન્ય જીવ હોય છે, તેમનો ઉદ્ધાર આપો-આપ થઈ જાય છે. આ ભાગવતજી સાક્ષાત શ્રીકૃષ્ણ છે. અતી ઉત્તમ ભાવવાળા ભગવદીય જ રસપાનના અધિકારી છે. જેમ મકરંદનું રસપાન કરવાના અધિકારી ફક્ત ભ્રમર હોય છે, ભ્રમરથી ઉત્તમ અથવા અધમ જીવ મકરંદ રસપાનના અધિકારી નથી. ભગવદ્ સેવાના અભાવમાં જેમણે પશ્ચાતાપ કર્યો છે તેજ ભાવવત રસના લોભી મધુપ (ભમરા) છે.

येष्वमरपरिवृढा: सह सुरललनाललामयूथपताय ।
उपदेवगणै रूपगीयमानमहिमान: किल विहरन्ति ।।१५।।
(ભા. ૫ સ્કંધ - ૧૬ અધ્યાય - ૧૫ શ્લોક) ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

જૈ શ્રીલક્ષ્મણ સુવન નરેશ ।।
પ્રકટભયે પૂરણ પુરુષોત્તમ કલિયુગ ધારેં દ્વિજવર વેશ ।।૧।।
જાન જન્મ દિન હરખ હરખ મુનિ બરખત કુસુમ સુદેશ ।।
ગયો તિમિર અજ્ઞાન તુરત નશ માનો ઉદિત દિનેશ ।।૨।।
નખ શિખ રુપ કહાંલોં વરનોં પાર ન પાવતશેષ ।।
વિષ્ણુદાસ પ્રભુ મુખ અવલોકત પલ નહીં પરત નિમેષ ।।૩।।

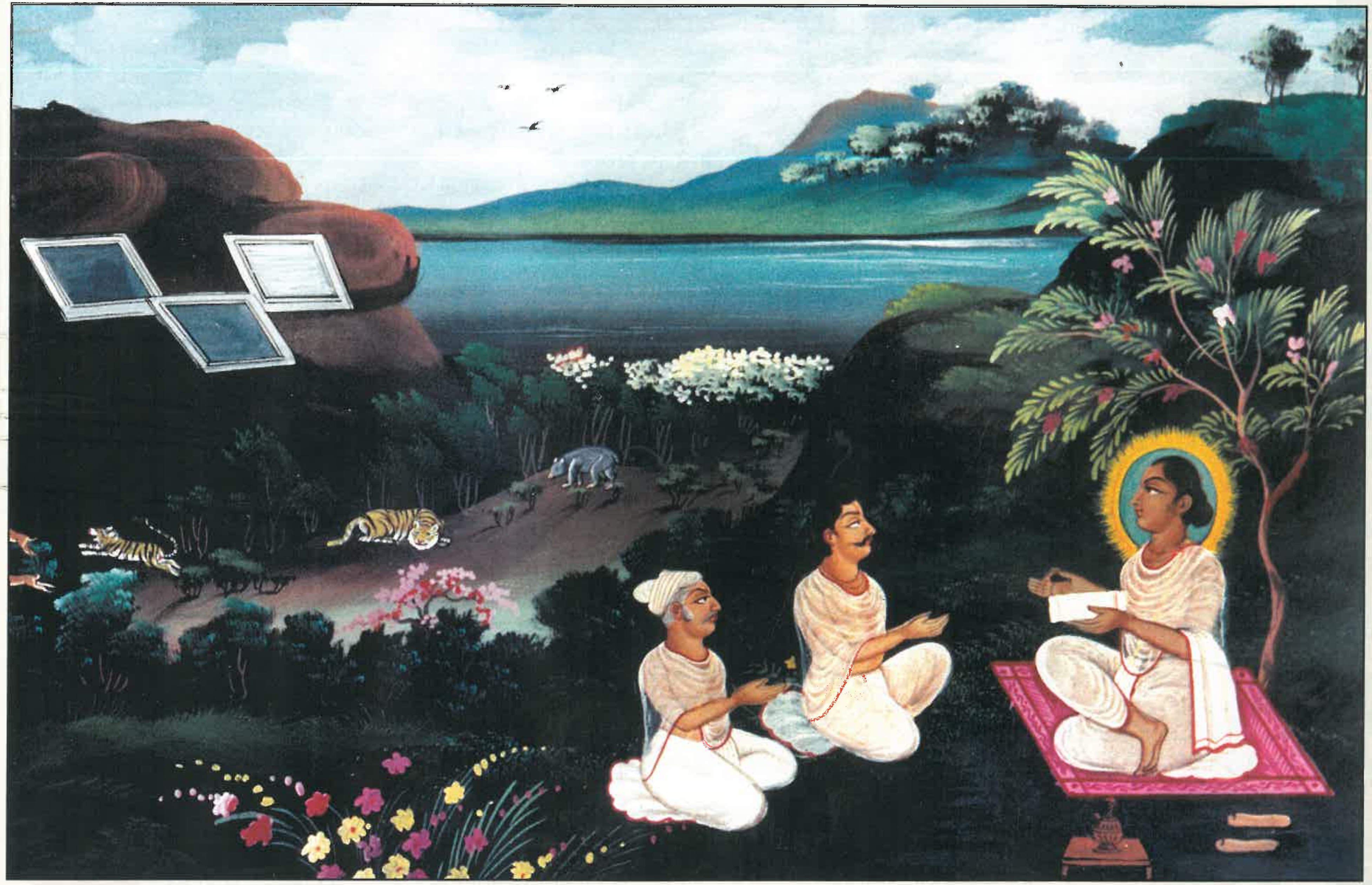

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૩મી : શ્રીલોહગઢકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૪ મી : શ્રીતામ્રપર્ણીનદીકે તીરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક તામ્રપર્ણીનદીકે તીરપેં છોંકરકે નીચે હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજી શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે. તહાંતેં તીન કોસપેં એક બડો શહેરહે. તા શેહેરકો રાજા બહુત બીમાર હતો. તબ વા રાજાને પંડિતસોં તથા જોતીશીનસોં પૂછી. જો મેરો શરીર આછો હોય એસો ઉપાય બતાવો. તબ જોતીશીનનેં કહી જો રાજાજી, તુમારે તો સબ ગ્રહ બિગડે હે, તાતેં વિચારિકેં કહેંગે. એસેં કહિકેં સબ પંડિત અપને ઘરકોં ગયે. એક પંડિત વહાં બેઠ્યો રહ્યો. વાને કહી જો રાજાજી, મેં કહોં સો તુમ કરો તબ બચો. તબ વા રાજાને કહી જો તુમ કહોગે સોઇ મેં કરૂંગો. તબ વા પંડિતને કહી જો એક સોનેકો પૂતરા અપની બરાબરિકો બનવાવો. વાકો તુમારો ગહેનોં પોશાખ સબ પહરાવો. ફેરિ વા પૂતરાકો દાનબ્રાહ્મણકોં કરો. સો જો બ્રાહ્મણ દાન લેયગો સો મરિજાયગો ઓર તુમ બચોગે. સો સુનિકેં તાહી સમય વા રાજાને દોયમણ સોનો મંગવાય, સુનાર બુલવાઇ કેં એક પુતરા બનવાયો, વાકોં આપનો ગહનાં પોશાખ સબ પહરાયે. ફીર અપને પુરોહિત સમેત સબ પંડિતનકો બુલાયકેં કહી, જો યા પુતરાકો દાન લેઉ. તબ જો બ્રાહ્મણ દાન લેવે જાય તાકે સન્મુખ વો કાલજ્વર આવે. તબ સબ પંડિતનનેં કહી જો હમકોં યહ દાન નાંહિ ચહિયત. તબ રાજાને અપને પુરોહિતકોં બુલાયો ઓર કહી, જો તુમ બિના યહ દાન કોન લે સકેગો? તબ વા પુરોહિત દાન લેવેકો ઠાડો ભયો, સો ગિરિપર્યો. તબ વા પુરોહિતને કહી, જો મોકોં તો યહ દાન ચહિયત નાંહિ. તા પાછેં જા પંડિતને યહ દાન બતાયો હતો તાહીકો રાજાને બુલાયો ઓર કહી, જો તુમહી દાન લેઉ. તબ વા પંડિતને વા પૂતરાકે સામને દેખ્યો સો મહાવિક્રાલ કાલ કો સ્વરૂપ દેખી પર્યો. તબ વો થરથર કાંપિવે લગ્યો, ઓર રાજાતેં કહી, જો તુમકોં મારનો હોય તો મોકોં વેસેઇ મારો, પરિ હમકોં યહ દાન તો નાંહિ ચાહિયે. તબ રાજા ઉસાસ લેકેં ચુપ હોઈ રહ્યો, ઓર કહ્યો જો અબ કાહૂમેં બ્રહ્મતેજ રહ્યો નાંહિ, અબ મેરો મૃત્યુ નિશ્ચે હોયગો. સો યહ નિશ્ચે કરિકેં રાજા તામ્રપર્ણીનદીકે કિનારે ગયો. તહાં દેખે તો કોટિકંદર્પલાવણ્ય શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ બિરાજે હે. તબ રાજાને કહી જો 'નિર્વિપ્ર મૂર્વીતલં' યા કાલમેં બ્રાહ્મણનમેં બ્રહ્મતેજ રહ્યો નાંહી હે. સો સુનતહી તત્કાલ શ્રીઆચાર્યજી આપ વા રાજાતેં કહે, જો અરે રાજા, યહ કહા બાત કરોહો. જગત કહા નાસ્તિક હે ગયો હે? તબ વા રાજાને શ્રીઆચાર્યજીતેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર દીખોહો, પરંતુ રાજાકો દાન કરનો ઓર બ્રાહ્મનકો દાન લેનોં યહ ધર્મ હે. સો મેં દાન દેત હું સો કોઉ લેત નાંહી. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વા રાજાસોં કહે જો અબ યા સમય તો આય ઈહાંસોં ઘર જાઓ. સબેરે હમ વહાં આઈકેં તુમારો દાન લેઈંગે. તબ વહ રાજા પ્રસન્ન હોયકેં અપને ઘર ગયો. પાછેં પ્રાતઃકાલ શ્રીમહાપ્રભુજી આપ સબ સેવકન સહિત વહાં પધારે, તબ તહાં રાજાને ખબર કરનવારે તૈયાર રાખે હતે, તિનનેં ખબર દઈ. તબ રાજાને શ્રીઆચાર્યજીકો વા પૂતરાકે નિકટ પધરાયે ઓર સંકલ્પ કિયો. તબ પુતરાને શ્રીઆચાર્યજીકે સન્મુખ એક અંગુરી બતાઇ. તબ આપને હસિકેં તીન અંગુરીયાં દિખાઇ. તબ પુતરાને માથો નીચો કિયો. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને સુનાર બુલાઈકેં વા પૂતરાકે ટુક કરવાયે. સો દેખિવેકોં જો હજારન બ્રાહ્મણ આયે હતે તિન સબકોં બાંટિ દીયે. તા પાછેં રાજાને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરિ જો મહારાજ, વા પૂતરાને એક અંગુરી ઉંચી કરી ઓર આપને વાકે સામને તીન અંગુરી ઉંચી કરી, તાકો કારણ કહા હે? તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો રાજા, તુમ બડે સાહસી હો. તુમ અપનો પ્રાણ બચાઇવેકે લીયે બ્રહ્મહત્યાતેં નાંહી ડરપે. જો બ્રાહ્મણ મરિ જાતો તો તુમકોં બ્રહ્મહત્યા લગતી, તો તુમ મહાપાતકી હોતે. ફિર આપને કહી જો પુતરાને જો એક અંગુરી બતાઇ સો વાને યહ પૂછી જો તુમ એકકાલ ગાયત્રી સાધો હો? તબ હમને તીન અંગુરી બતાઇ, જો હમ ત્રિકાલ ગાયત્રી સાધે હે. તબ વાને માથો નીચો કિયો. સો એસો કરડો દાન કબહું ન કરનો જો ઓર કોઉ એસો દાન લેતો તો મરિજાતો. હમને જો ન્યારે ન્યારે ટૂક કરવાય કે બાંટે સો અબ સબ બ્રાહ્મણ થોરો થોરો ભુગત લેઇંગે. પરંતુ કોઉ મરેગો નાંહી. તબ રાજાને દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો કૃપાનાથ મોકોં શરણિ લીજિયે. તબ આપ રાજાકોં સેવક કીયે. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શરણિ આયે. યામેં પંડિતનકોં યહ જતાયે જો પ્રતિગ્રહ લેનો મહા કઠિન હે. તા પાછેં રાજાને બહુત ભેટ કરી. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ તામ્રપર્ણી નદીકે તીરપેં આપકી બેઠકમેં પધારે. તહાં તીન દિલલોં આપને ગાયત્રી જપ કીયો. તબ સબ સેવકનનેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, આપ તો ઈશ્વરહો, સો આપને રાજા ઓર બ્રાહ્મણ દોનોંકો બચાયે. તબ આપ કહે જો હમારી દેખાદેખી એસો દાન કોઇ લેઇગો તાકો નિશ્ચે મૃત્યુ હોયગો. તા પાછેં વહાંકે સબ પંડિત શ્રીઆચાર્યજીકે સેવક ભયે. યહ ચરિત્ર આપ તામ્રપર્ણીનદીપેં કીયે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીતામ્રપર્ણીનદીકે તીરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

પરમબધાઈ શ્રીલક્ષ્મણ સુખદાતા પ્રેમ ભક્તિ આકાર ।। હુલસી માય બાપ અતિ હુલસે તાપગયે તન દરશન સાર ।।૧।।
ફૂલે ભક્ત જાન નિજ રુપહિ નાથ કિયે નિરધાર ।। સુરનર મુનિ ગંધર્વ ગુણ ગાયક નાચત કછુ ન સંભાર ।।૨।।
શિવ વિરંચિ સનકાદિક નારદ શેષહૂ કરત વિચાર ।। બલ બલ દાસ ચરણ અભિલાષન યા સુખ વારન પાર ।।૩।।

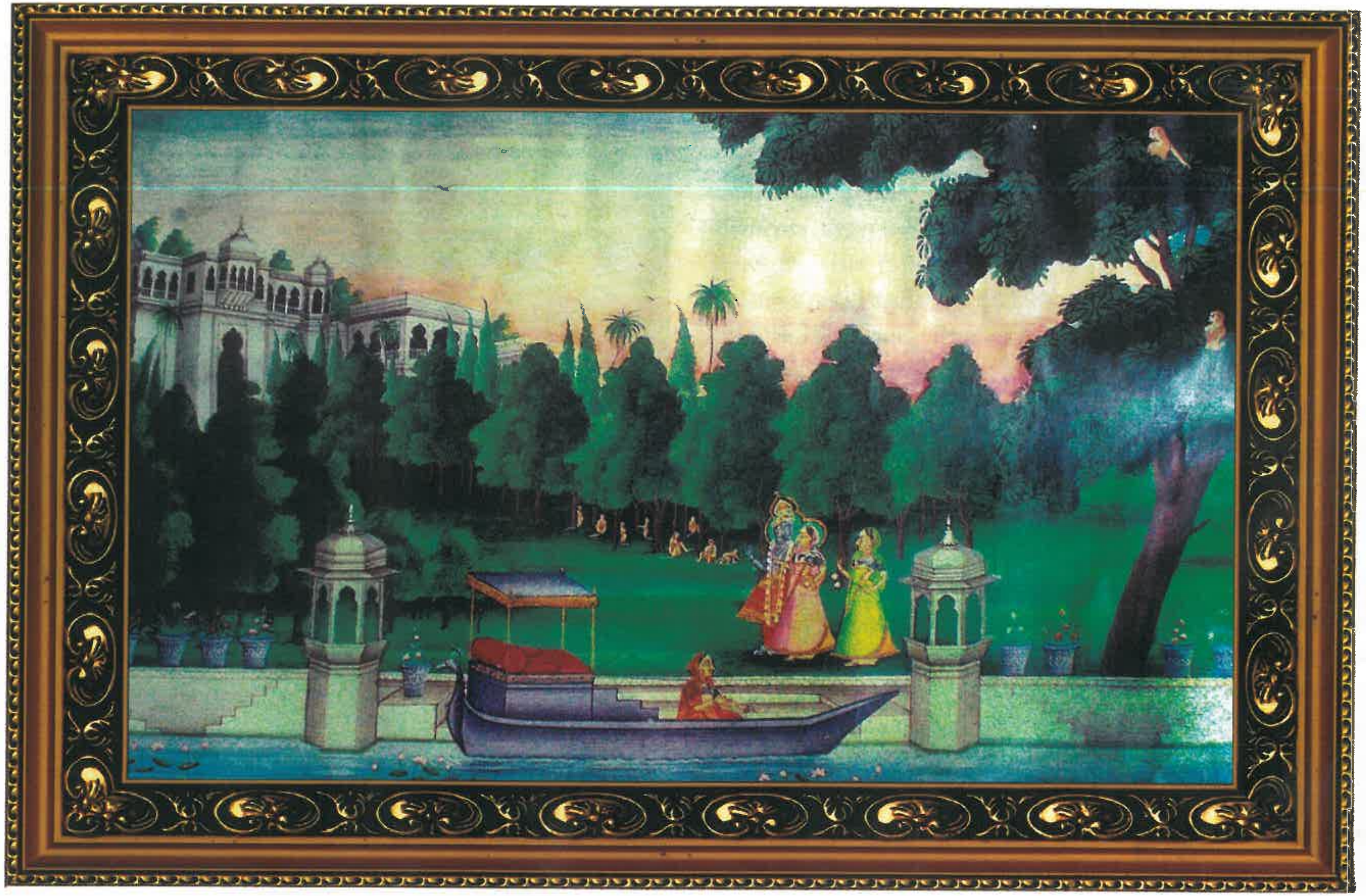

II કીર્તન II

રાગ – સારંગ

કાલિન્દીકે ઘાટ માનો ઠાડોઈ રહત સદા મેરી માઈ ||એકન નાવ ચઢાવત માઈ એકનકો લલચાવત માઈ ||૧||
સુંદર કર પરસત જબ મોહન કછુ રસ સીંચ સુધા બરખાઈ ||''શ્રી વિઠ્ઠલ ગિરિધર'' નિહાર હરિ હંસિ હંસિ કંઠ લગાઈ ||૨||

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૪ મી : શ્રીતામ્રપર્ણીનદીકે તીરકી શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

તામ્રપર્ણ નદીના કિનારે જ્યાં આપ છોંકરના નીચે બિરાજ્યા હતા, ત્યાંનો રાજા બિમાર (માંદો) હતો. સારા થવાનો કોઈ ઉપાય જડતો ન હોતો. કોઈ કે ઉપાય બતાવ્યો હતો પોતાના જેટલા વજનની સોનાના પુતળાનું દાન કરે તો આપવા વાળો સારો થઈ જશે અને લેવાવાળો મરી જશે. એ પુતળાનું દાન લેવા જ્યારે કોઈ તૈયાર નહોતું ત્યારે શ્રીમહાપ્રભુજીએ તે દાન લેવાની હા પાડી. આવી પરિસ્થિતિમાં આવું હીન (અયોગ્ય) દાન લેવાની કેમ હા પાડી ? નીયમ એ છે કે જ્યારે કોઈને રાજા બનાવીને રાજસિંહાસન સોંપવામાં આવે છે. ત્યારે તે રાજામાં વેદ અને ભગવદ્ શક્તિઓનું આવહાન કરીને સ્થાપન કરે છે ત્યારે તે રાજ દિવ્યરૂપ બને છે અને તે રાજાને તલવાર વગેરે શસ્ત્રો આપવામાં આવે છે. એ શસ્ત્રોની દેવ પ્રમુખની અવધારણા અનુષ્ઠાન વિધિથી સિદ્ધ કરવામાં આવે છે. ત્યારે તે રાજા ધર્મની રક્ષા કરવાનો અધિકારી બને છે. એટલા માટે વિભૂતી યોગમાં મનુષ્યોમાં રાજા મારું સ્વરૂપ છે એવું ભગવત્ વાક્ય છે. શ્રીમહાપ્રભુજીએ ઈશ્વર, વેદ અને દેવ ધર્મની રક્ષા માટે આ દાન લીધું અને હજારો બ્રહ્મણોને તેના હજારો ટુકડા કરીને આપી દીધા. દાનનું ધન બ્રાહ્મણને ત્યાં યજ્ઞ-યજ્ઞાદીક, ગાયસેવા અને ભગવદ્ સેવામાં ઉપયોગ થાય તો, દાન આપવાવાળાનું કલ્યાણ અવસ્ય થશે.

એટલા માટે પુષ્ટિમાર્ગમાં આચાર્ય ઉપરાંત ગાય અને શ્રીઠાકુરજીને ધન સોંપવાની પરંપાર છે. છતાં પણ જો આ દાન આપવાવાળાનું ક્યારે પણ અહીત થાય તો સ્વયં પ્રભુ તેનું ક્યારેને ક્યારે ઉદ્ધાર કરે છે.

(ભાગવત - ૧૦ સ્કંધ ઉતરાર્ધમાં રાજા નૃગના ગુણાનુવાદ હૃદયસ્થ કરીએ) સ્વર્ણના દાન માટે સ્મયંતક મણીના ઉત્કર્ષને વાંચવું પ્રભુને માટે ધન દાનના માટે બલી-વામન સંવાદ સમઝવો. ॥卐॥

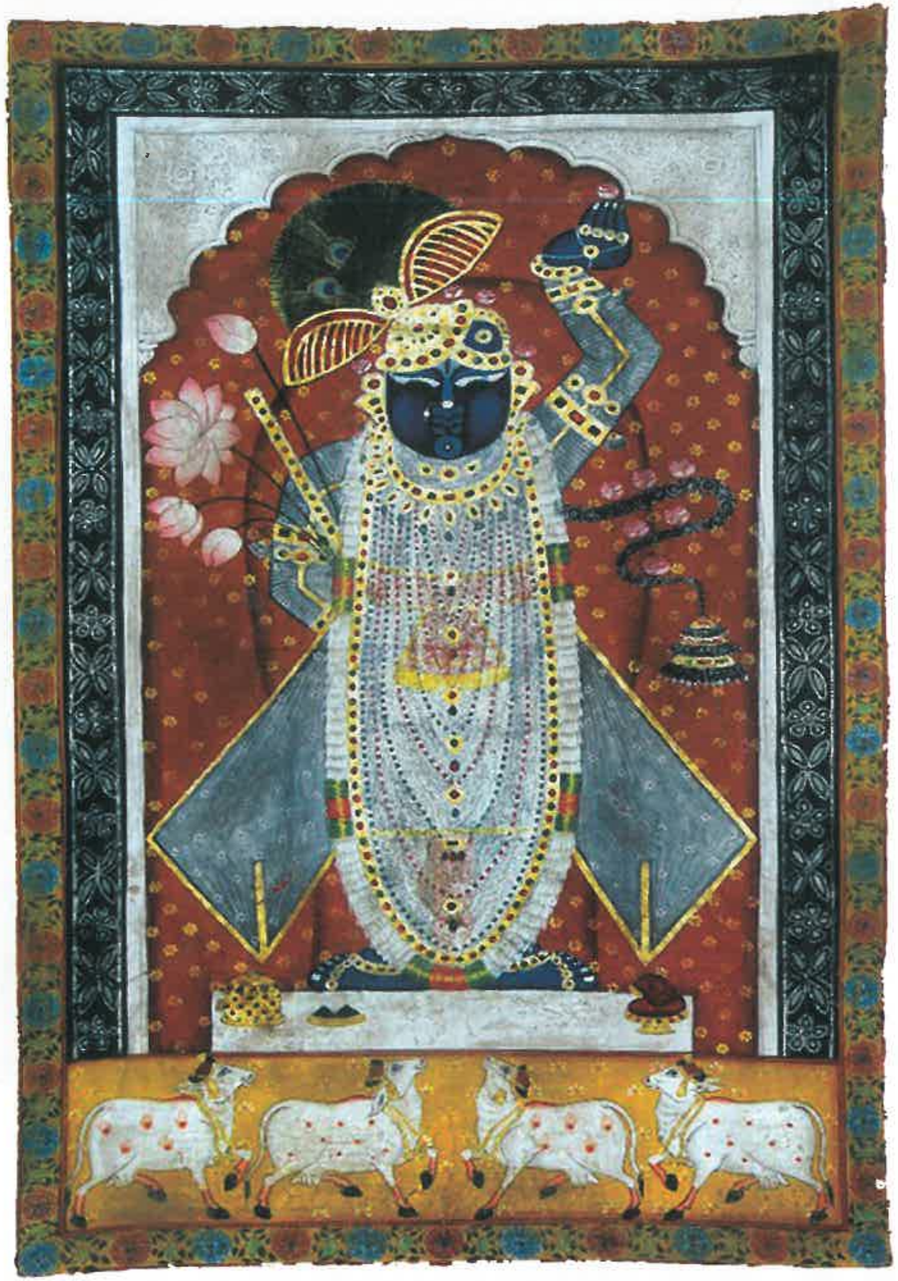

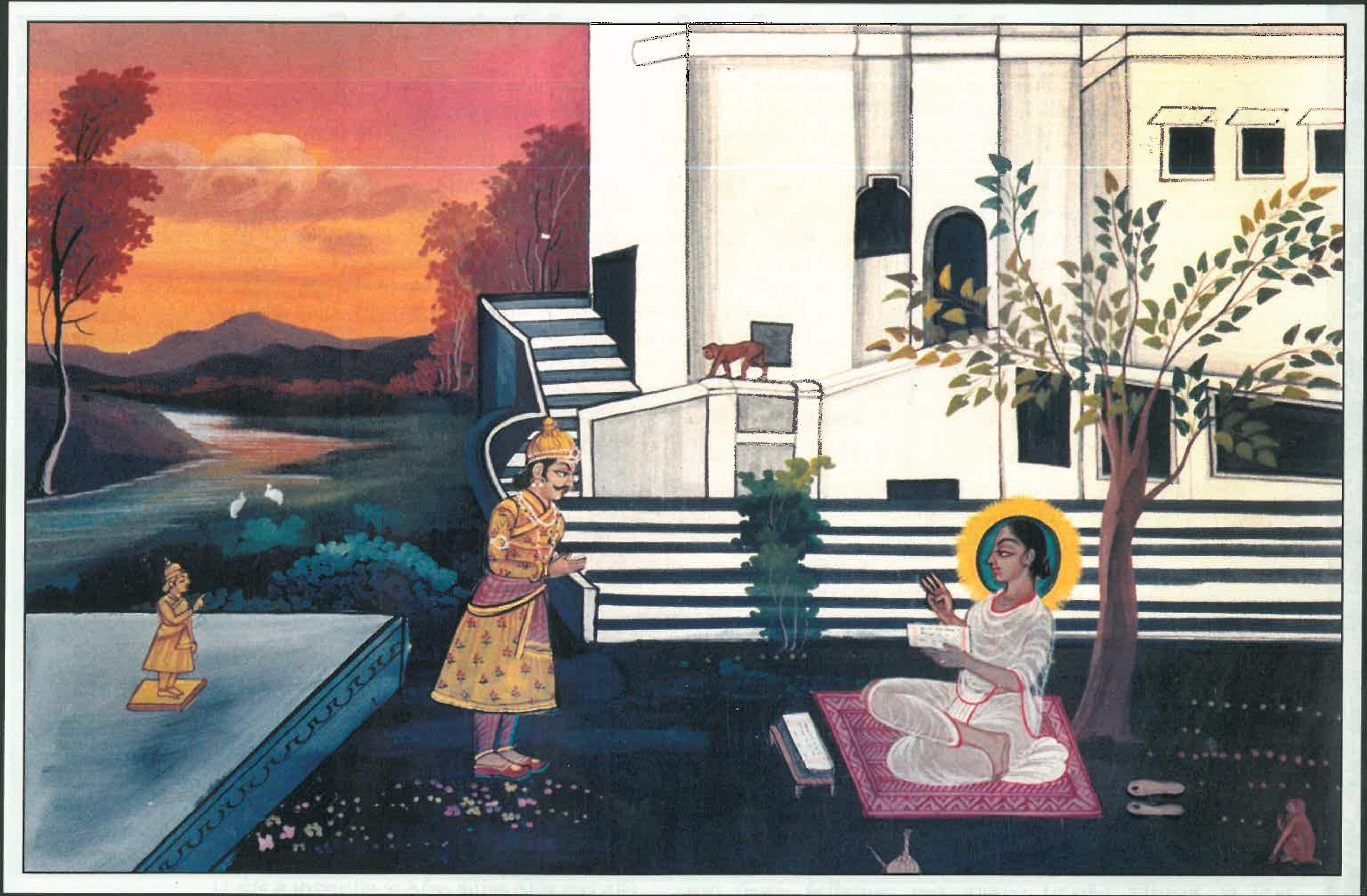

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૪ મી : શ્રીતામ્રપર્ણીનદીકે તીરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૫ મી : શ્રીકૃષ્ણાનદીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક કૃષ્ણાનદીકે તીરપેં પીપરકે વૃક્ષકે નીચે હે, તહાં આપ બિરાજે હે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે, જો યહાં તૈલંગબ્રાહ્મણ માયાવાદી બહુત હે, તિનસોં વાદ વિવાદ કરકેં માયામત ખંડનકરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરેંગે. પહલે તો યહાં સપ્તાહ કરેંગે. સો સુનિકેં માયાવાદી આપ સબ વહાં ચલે આવેંગે, તબ સહજહીમેં ચર્ચા હોયગી. એસી ઈચ્છા કિયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને વહાં શ્રીભાગવતકે પારાયણકો આરંભ કિયો. યહ સમાચાર માયાવાદી પંડિતનને સુને, જો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી દિગ્વિજય કરત ઈહાં પધારે હે, સો કૃષ્ણાનદીકે તીરપેં બિરાજે હે; તાતેં આસપાસકે સબ પંડિતનકોં બુલાયે ઓર વિચારી જો આપકો તેજ બડો ભારી સુનેહે વિનકે સામને કાહુસો બોલ્યો નાંહી જાત, તાતેં સબ માયાવાદી પંડિતનને વિચારીકેં એકમતો કરિકેં ચલે, સો કૃષ્ણાનદીપેં આયે. તહાં ચાર્યો સંપ્રદાયકે વૈષ્ણવ હુ સબ આપકે દર્શનકોં આયે. તિન સબનનેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, યે માયાવાદી હમકોં બહુત દુઃખ દેત હે. યહાં માયાવાદીનકો બહુત જોર હે. ઓર આપ વિષ્ણુસ્વામી સંપ્રદાયકે આચાર્ય હો, તાતેં આપ હમારો રક્ષણ કરિકે માયામતકો ખંડન કીજે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો, હમ યાકે લીયે તો યહાં આયે હી હે. આજ સપ્તાહકી સમાપ્તિ હો ચૂકી હે ઓર માયાવાદી હું આવત હે, પાછેં તહા થોરીસી બેરમેં માયાવાદી પંડિત હું સબ આય પોહોંચે. તિન સબનકોં આપ શ્રીઆચાર્યજીને આદર કરિકેં બેઠારે. પાછેં ચર્ચા ભઈ, તબ પ્રેહર એકમેં આપ શ્રીઆચાર્યજીને સેંકડાન પંડિતનકો નિરૂત્તર કીયે. તબ માયામતકો ખંડન કરિકેં ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. તાતેં ચાર્યો સંપ્રદાયકે વૈષ્ણવ મનમેં બહુત પ્રસન્ન ભયે. પાછેં વિનનેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, કૃપાકરિકેં હમકોં શરણિ લીજિયે. તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેકજીવ સેવક ભયે. તબ માયાવાદીનકોં નિશ્ચે ભયો, જો એતો વેદ પુરાણકો નિરૂપણ કરત હે. એતો ઈશ્વર હે, તિનકે દર્શન આજ હમકોં ભયે. અબ કૃપા કરિકેં હમકોં શરણિ લીજિયે. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીયે જો રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં કૃષ્ણાનદીમેં સ્નાન કરી આવો. તબ સબ માયાવાદી રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં કૃષ્ણાનદીમેં સ્નાન કરી આયે. તબ આપને કૃપા કરી સબનકોં નામ સુનાયો ઓર તુલસીકી માલા પહરાઈ. તબ કૃષ્ણાનદીકે તીરપેં જેજેકાર ભયો. તબ સબ પંડિત દંડવત્ કરિકેં અપને ઘર ગયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ કૃષ્ણાનદીકે તીરસો વિજય કીયે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીકૃષ્ણાનદીકે તીરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૫ મી : શ્રીકૃષ્ણાનદીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં પીપળાના વૃક્ષની નીચે ભાગવત સપ્તાહ કરી છે. માયાવાદી સજાતીય તૈલંગ બ્રાહ્મણ રહેતા હતા, માયાવાદનું ખંડન કર્યું અને ભક્તિમાર્ગની સ્થાપના કરી. બધાએ પહેરેલી રૂદ્રાક્ષ માળા ઉતરાવીને, દીક્ષા આપીને તુલસીમાળા પહેરાવી. ભગવદ્ ધર્મની સિદ્ધિ માટે પીપળાનું વૃક્ષ ઘણું ઉપયોગી છે. કારણ કે આ વિભૂતી યોગથી ભગવદ્ સ્વરૂપ છે.

वनस्पतीनामश्वत्थ औषधीनामहं यव: ।। (ભા.સ્કં. ૧૧-૧૬ અ.-૨૧ શ્લોક)

ધાર્મિક કાર્ય ભગવત્સંસિદ્ધિને માટે વિભૂતી પ્રમાણ, ઋષિ પ્રમાણ સ્થળ યોગ્ય હોય છે. એટલા માટે પીપળાના વૃક્ષ નીચે પારાયણ કર્યું. પીપળાના વૃક્ષના આશ્રયમાં ઘણા મૃતાત્માઓ મોક્ષ કામના માટે ભટકતા રહે છે. જ્યાં સુધી તેને વૈષ્ણવની સંમતિનું ભાગવત અથવા વૈષ્ણવના મુખથી કહેલું ભાગવત નહીં સાંભળવામાં આવે ત્યાં સુધી તે ભટકતા રહેશે. જેથી તે અદશ્ય પરિવેશવાળાઓનો ઉદ્ધાર થયો. નારદજીએ પણ દાસીપુત્રના સમયે પીપળાના વૃક્ષની નીચે ધ્યાન સાધના કરી હતી અને ભગવત્ સ્વરૂપાકૃતિના ચતુર્ભુજ સ્વરૂપના દર્શન થયા હતા.

અહીં જે સજાતીય (તૈલંગ) બ્રાહ્મણ હતા આપશ્રીએ તેમનો ભ્રમ-માયાવાદનું નિવારણ કર્યું. ‘‘માયા હોય છે, પણ સ્વતંત્ર નથી હોતી. તે જે કાર્ય કરે છે તે ફક્ત અસ્મદ્ પ્રભુની આજ્ઞાથી જ કરે છે. માયાનું કાર્ય સ્વતંત્ર નથી હોતું.’’

यदूनां निजनाथानां योगमायां समादिशत् । (ભા. ૧૦ સ્કં. પૂ. -અ. ૨-શ્લો. ૬)

वीक्ष्य रन्तुं मनश्चक्रे योगमायामुपाश्रित: । (ભા. ૧૦ સ્કં. પૂ.-અ. ૨૯ - શ્લો. ૧)

અહીં ઉપરના શ્લોકોમાં માયા યોગમાયા ભગવદ્ આજ્ઞાનુંવર્તિની છે. રૂદ્રાક્ષ ત્યાગવામાં દોષ નથી કારણ કે તે સન્યાસીઓની શોભા છે. જેણે બધું છોડાવી દીધું એણે રૂદ્રાક્ષનો ત્યાગ કર્યો તો તે દોષનો ભાગીદાર નથી. તુલસીમાળા પહેરી કારણ કે તુલસી ભક્તિ યુક્ત ભગવદ્ ચરણાનુંરાગીણી છે, જેના આશ્રયથી પ્રભુચરણાનુરાગ મળે એ તુલસીના ભરોષે કોઈપણ વૈભવ ત્યાગમાં પશ્ચાતાપનું કારણ નથી થતું. ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિલાવલ

શ્રીવલ્લભ દેવ કો બલ મેરેં ।।
ઓરનતે હું નેક ન ડરિહોં પરિ રહોં ઈનકે પદ નરેં ।।૧।।
એક બલ મોહિ આનિ ત્યોહેં જે શ્રીવલ્લભ કે ચેરે ।।
શ્રીવલ્લભ સમ ભયો ન વ્હેહે શ્રીવલ્લભ કહે ટેરે ।।૨।।

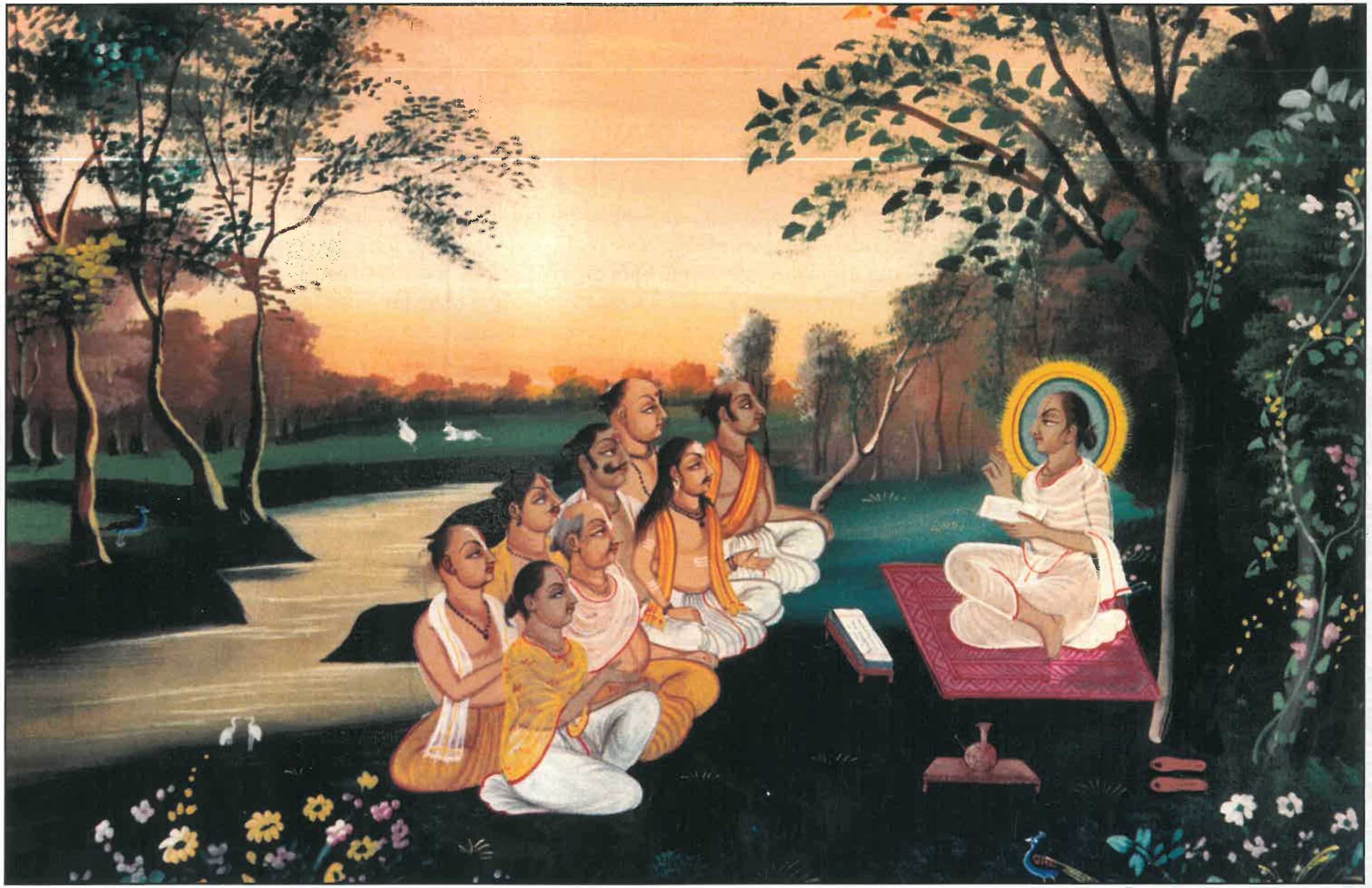

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૫ મી : શ્રીકૃષ્ણાનદીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૬ મી : શ્રીપંપાસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક પંપાસરોવરપેં વડકે નીચે હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ બિરાજે. આપ વહાં શ્રીહસ્તસોં પાક કરત હતે, તબ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો ઢાકકો પતૌઆ લાવો. તબ કૃષ્ણદાસમેઘન પતૌઆ લેનકોં ગયે, સો દૂરિ નિકસિં ગયે. તહાં દેખે તો એક ભયંકર પક્ષી પર્યો હે, વાકોં કૃષ્ણદાસને દેખ્યો, તબ મનમેં બિચાર્યો જો યહ પક્ષી કોઈ કાલાંતરકો દીખે હે. વાંકે હી પાસ ઢાકકો વૃક્ષ હે, સો તહાં જાયકે ઢાકકે પતૌઓ તો લે આંઉ. એસેં વિચારિકેં કૃષ્ણદાસ તહાં ગયે, તબ વહ પક્ષી બોલ્યો, જો મેં રામાવતારકો બેઠયો હું, સો મેં બહુત દુઃખ પાવત હોં, તાતેં તુમ શ્રીમહાપ્રભુનસોં વિનતી કરોં તો મેરો ઉદ્ધાર હોય. તુમ ભગવદીય દ્વારા મેરો ઉદ્ધાર હોયગો. સો સુનિકે કૃષ્ણદાસજીને કહી જો હાં, મેં આપસોં વિનતી તો કરુંગો, પાછેં તો ઈચ્છા આપકી. તા પાછેં કૃષ્ણદાસમેઘનજી પત્તા લેકેં ગયે, સો વિનને શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનસોં વિનતી કરી જો મહારાજ એક પક્ષી રામાવતારકો બેઠયો હે, વાને વિનતી કરી હે જો મેરો ઉદ્ધાર કરો, અબમેં બહુત દુઃખ પાવત હોં. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ તો પરમ દયાલ હે, સો આજ્ઞા કીયે જો ચરણોદકકો જલ લેકેં વાકે ઉપર છિરકો. તબ કૃષ્ણદાસને ચરણોદકકો જલ લે જાય કે વાકે ઉપર છિરકયો. તબ તાહી સમય વાકી પક્ષીયોની છુટિ ગઈ ઓર દૈવીસ્વરૂપ ભયો. વાહી સમય વૈકુંઠતેં વિમાન આયો, સો વિમાનમેં બેઠિકેં વો પક્ષી વૈકુંઠકો ગયો. તબ આપ કહે જો તેરે દ્વારા વાકો ઉદ્ધાર ભયો. યાકે લીયેહી તોકો પતૌઆ લેન પઠાયો હતો. ફેરિ શ્રીઆચાર્યજી આપ વહાં સપ્તાહ કીયે તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તા પાછેં આપને કટાક્ષ દ્વારા તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કિયો. પાછેં એક દિન બિરાજકેં પંપાસરોવરસોં વિજય કીયે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનને પંપાસરોવરકી બેઠકમેં પ્રગટ કીયો. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીપંપાસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૬ મી : શ્રીપંપાસરોવરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં વડ (વટ) ના વૃક્ષની નીચે પારાયણ આપશ્રીએ કર્યું. તામસી જીવોનો ઉદ્ધાર કર્યો.

પંપાસરોવર રામાવતારનું લીલા સ્થળ છે. વટ વૃક્ષ શિવનું સ્વરૂપ છે. ''વૈષ્ણવાનાં યથા શમ્ભુ''નું સ્વરૂપ છે.

ઉર્ધ્વમૂલ અધઃ શાખ ।(ગીતા)ના રૂપમાં આ પ્રચ્છિન અશ્વત્થ છે. આ વૃક્ષમાં જડ ઉપર પણ હોય છે (વડવેલી).

જે વ્યક્તિ લોકધર્મની લાલચમાં ભક્તિ કરે છે. તેની આત્મ દ્દષ્ટિ લાલચને કારણે નકામી જાય છે અને તે ધર્મના નામ ઉપર અધર્મને ધર્મમાની બેસે છે. તે લોકો તામસી બુદ્ધિવાળા હોય છે. મૃત્યુ પછી તેમના ઉદ્ધારમાં બાધા (નડતર) આવે છે. આપશ્રીએ તેમનો પણ ઉદ્ધાર કર્યો.

રામાવતારના દુઃખીત પક્ષીનો ચરણોદકથી ઉદ્ધાર કર્યો અને તે વૈકુંઠ ગયો. રામચંદ્રજીનું મુખ્ય શસ્ત્ર (આયુદ્ધ) ધનુષ છે અને ધનુષનું ચિન્હ આપશ્રીના ચરણોમાં છે. ચરણોદકમાં ધનુષનો વ્યાપક અસર છે એથી ઉદ્ધાર થયો.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - સારંગ

ભજ ભજ શ્રીવલ્લભ પદકમલ ।।
ભૂલિ કછૂ ન વિચારે રે મન સબ કો હે યહ ફલ ।।૧।।
વિનકીને કછૂ સાધન તારત કર અપનોંહી બલ ।।
રસિકજન શિર સદા વિરાજો શ્રીવ્રજપતિ શ્રીમુખ અનલ ।।૨।।

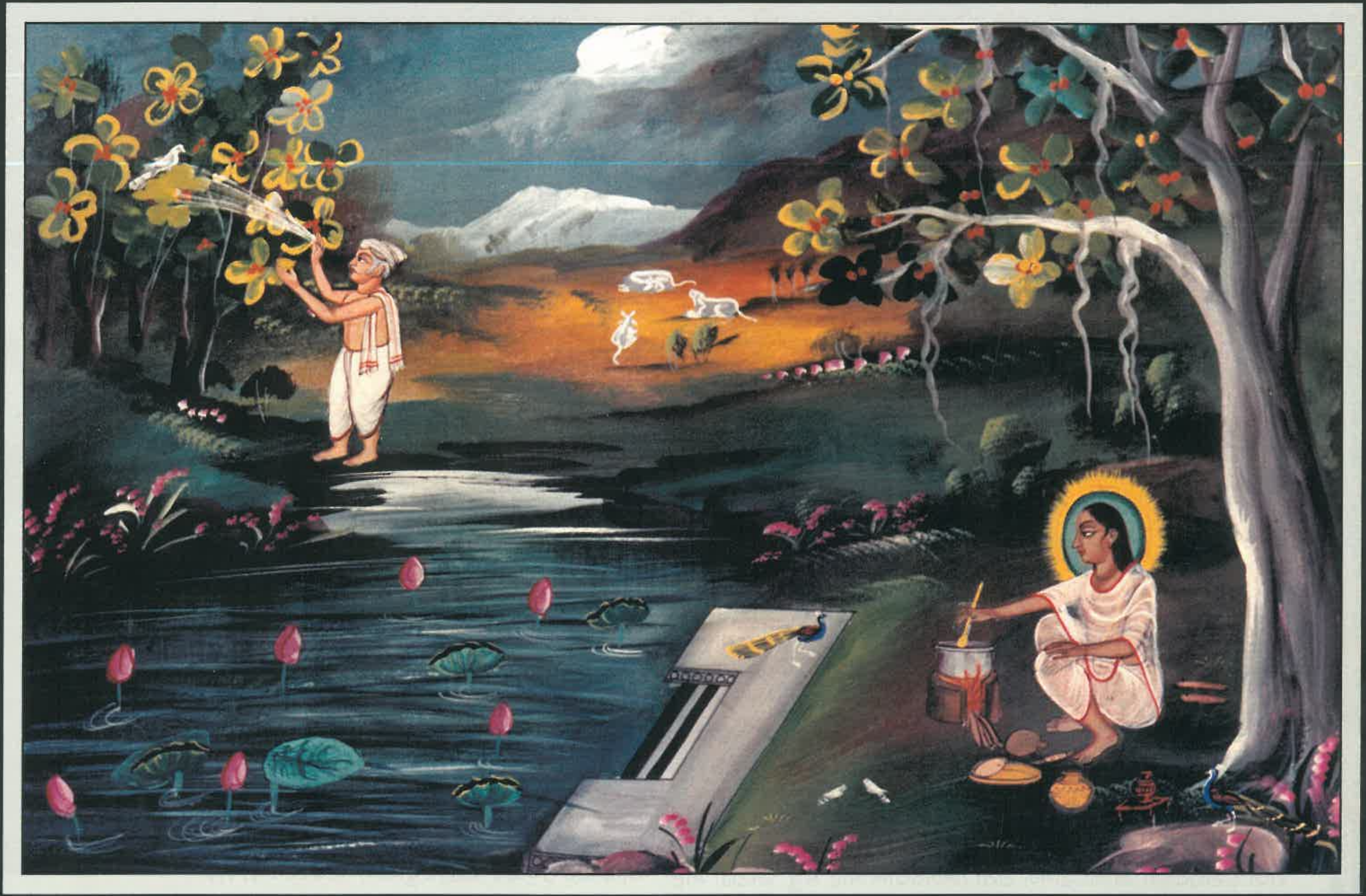

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૬ મી : શ્રીપંપાસરોવરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૭ મી : શ્રીપદ્મનાભજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક શ્રીપદ્મનાભજીમેં હે, તહાં એક રમણીય સ્થલ દેખિકેં છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તબ દામોદરદાસંજીસોં આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીપદ્મનાભજીકે નાભીકમલમેં તેં બ્રહ્મા ભયો, સોઇ પોઢાનાથકો સ્વરૂપ યેહે, સો શેષશાઇ શેષકી સિજ્યાપેં પોઢે હે, યહ કહિકેં આપ બિરાજે. ઇતનેમેં શ્રીપદ્મનાભજી પધારે, તબ શ્રીઆચાર્યજી ઠાડે હોયકેં પ્રણામ કીયે, ઓર આપ કહે, જો "શ્રીપદ્મનાભાય નમઃ" પાછેં શ્રીપદ્મનાભજીકોં આસનપેં પધરાયે, આપહુ શ્રીઆચાર્યજી આસનપેં બિરાજે. ફેરિ આપને વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ પરિશ્રમ કરિકેં યહાં તાંઈ ક્યોં પધારે? મેં તો આપકે દર્શનકે લીયે હી યહાં આયો હું, સો મંદિરમેં દર્શન કરિવેકોં આવત હતો. તબ શ્રીપમનાથજી કહે, જો આપ પરિશ્રમ કરિકેં દક્ષિણતે યહાં તાંઇ પધારે, તો મેં યહાં તાંઇ આયો યામેં કહા બડીબાત કરી! આપ જાપેં કૃપાકટાક્ષ કરો તાકે મનોરથ પૂર્ણ હોય. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો સબેરે મેં મંદિરમેં આઉંગો. તબ શ્રીપદ્માનાભજી અપને મંદિરમેં પધારે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કથા કહિકેં આપની બેઠકમેં પોઢે. સબેરે ઉઠિ સ્નાન કરિ, નિત્ય નેમસોં પહુંચે, તબ શ્રીપદ્મનાભજીકો મુખિયા આનંદરામ બડો કૃપાપાત્ર હતો તાસોં આપ શ્રીપદ્મનાભજી ભાષણ કરતે, તા મુખિયાસોં આપને કહી, જો શ્રીઆચાર્યજી યહાં પધારે હે, વિનકોં ભક્તિમાર્ગકી રીતિસોં વિનતી કરિકેં, મંદિરમેં પધરાય લાઉ. તબ મુખિયાને આયકેં શ્રીઆચાર્યજીસોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો કૃપા કરિકેં આપ મંદિરમેં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી શ્રીપદ્મનાભજીકે મંદિરમેં પધારે. તબ મુખિયાને વિનતી કરી જો મહારાજ સેવા શૃંગાર સબ આપ કીજે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને શ્રીપદ્મનાભજીકો શ્રૃંગાર કિયો. તબ અદ્ભુત દર્શન ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને દસ રૂપૈયા સામગ્રીકે દીયે, જો યાકો બેગિ થાર સાજિકેં લાવો. તબ મુખિયા થાર સાજિકેં લાયે, સો શ્રીમહાપ્રભુજી આપ ભોગ સમર્પે. તબ શ્રીપદ્મનાભજીને આજ્ઞા કરી જો આપ પ્રસાદ લેઉ. તબ આપને પરસ્પર ભોજન કિયો. તા સમે અર્નિવચનીય સુખ ભયો. સો યહ અલૌકિક દર્શન આનંદરામ મુખિયાકોં ભયો. તબ વે મૂર્છિત ભયો. તા સમય વાકોં વ્રજલીલાકો દર્શન ભયો. શ્રીગિરિરાજજી, શ્રીયમુનાજી તથા શ્રીવૃન્દાવનકે દર્શન ભયે. શ્રીઆચાર્યજી આપ ભોજન કરિ આચમન કરિ બીડાં આરોગે. પાછેં આપ સિંધાસનપેં બિરાજે, તબ શ્રીપદ્મનાભજીકોં શ્રીગોવર્ધનનાથજીકે પ્રાગટ્ય કે સમાચાર કહે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને મુખિયાકો સાવધાન કિયો, તબ વા મુખિયાને કહી જો મહારાજ, આપકી કૃપાસોં મહાઅલૌકિક દર્શન ભયો. અબ કૃપા કરિકેં મોકો શરણિ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને આજ્ઞા કરી જો તુમતો શ્રીપદ્મનાભજીકે કૃપાપાત્ર હો. શ્રીપદ્મનાભજીકી સેવાસોં તુમકોં સુખ પ્રાપ્તિ હોયગો. શ્રીઆચાર્યજીકે એસે વચન સુનિકેં મુખિયા અપને મનમેં બહુત પ્રસન્ન ભયો. તબ શ્રીપદ્મનાભજીને શ્રીઆચાર્યજીસોં આજ્ઞા કરી જો યહ જીવ દૈવી હે, આપ યાકો નામ સુનાવો. તબ શ્રીઆચાર્યજી વા મુખિયાકોં નામ સુનાયે. પાછેં મુખિયાસોં આજ્ઞા કરી જો આરતી લાઉ. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને શ્રીપદ્મનાભજીકી આરતી કરી. પાછેં શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા લેકેં આપ અપની બેઠકમેં પધારે. શ્રીઆચાર્યજીને વહાં એક સપ્તાહ કરી. શ્રીપદ્મનાભજી નિત્ય સુનિવેકોં પધારતે. પાછેં સપ્તાહકી સમાપ્તિ કરી તામસી જીવનકો અંગીકાર કીયે. પાછેં કછૂકદિન બિરાજકેં શ્રીપદ્મનાભજીકી આજ્ઞા લેકે આપ તહાંતે આગે પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીપદ્મનાભજીકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીપદ્મનાભજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૭ મી : શ્રીપદ્મનાભજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

મુખિયા આનંદરામજીને કહ્યું કે શ્રીમહાપ્રભુજીને ભક્તિમાર્ગની રીત પ્રમાણે પધરાવીને લાવો અને મુખિયાજીએ શ્રીમહાપ્રભુજીને પધરાવ્યા. આપશ્રીએ અહીં શ્રીઠાકુરજીને ભોજન કરતા જોયા. ભક્તિ માર્ગના એજ મંદિરને પ્રમાણીત માનવામાં આવે છે. જ્યાં સેવાનો ક્રમ આચાર્ય આજ્ઞાથી થાય છે. એ મંદિર ફલદાયી હોય છે. આચાર્ય વગરના અથવા આચાર્ય આજ્ઞા વગરના મંદિરના દર્શનમાં કોઈ ફલ નથી. અહીં દર્શન માટે જવું પોતાનો સ્વતંત્ર વિચાર છે. શ્રીઠાકુરજીને ભોજન કરતા જોઈને આનંદ થયો. આચાર્યશ્રીએ આ પદ્ધતિને ઉચિત માન્યો. આ બધુ સેવા કરવાવાળા આનંદરામને સેવા શિખવવાને માટે કર્યું. એટલા માટે આપણે ત્યાં ભગવત્સરૂપ પુષ્ટ કરાવવામાં આવે છે અને સેવાની આજ્ઞા લેવામાં આવે છે. દેવ મંદિર ભલે ને કોઈની વ્યક્તિગત હોય પરંતુ સેવા પદ્ધતિ આચાર્યને આધીન હોય તેવી હોવી જોઈએ.

वर्णाश्रमवतां धर्म एष आचारलक्षणः । स एव मद्भक्तियुतो निःश्रेयसकरः परः ।।४७।। (ભા. ૧૧ સ્કંધ, ૧૮ અ., ૪૭ શ્લોક)

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - સારંગ

તૈલંક કુલ દીપક પ્રગટે શ્રીવલ્લભ મહારાજ ।।
આજ્ઞાદઈ કૃપાકર શ્રીહરિ પુષ્ટિ પ્રગટવે કાજ ।।૧।।
મુખ મૂરતિ પ્રકટ જબ કીની નિજજન ભક્ત સમાજ ।।
રસિક શિરોમણી શ્રીવલ્લભ પ્રભુ તીન લોક પર ગાજ ।।૨।।

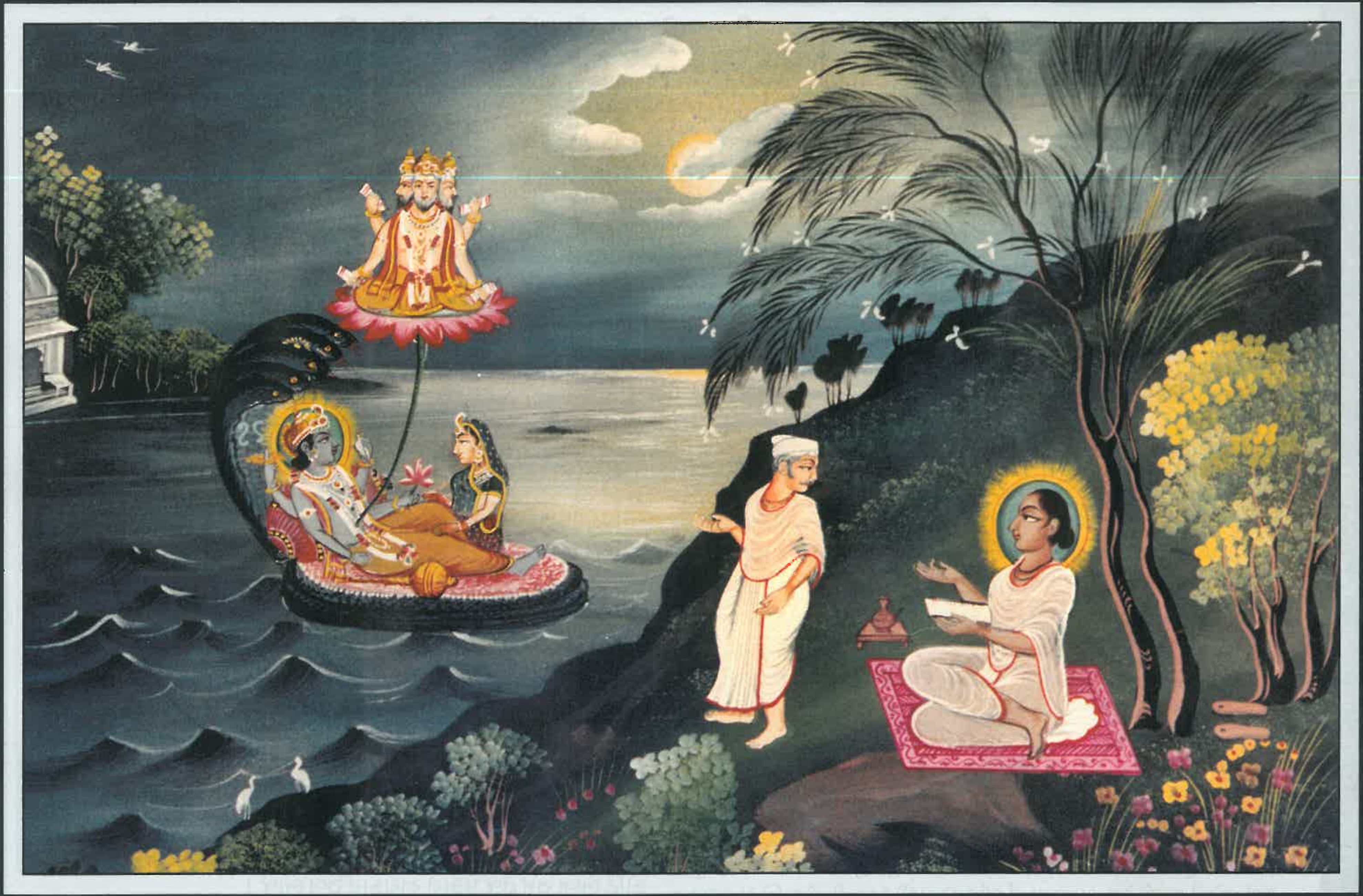

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૭ મી : શ્રીપદ્મનાભજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૮ મી : શ્રીજનાર્દનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક જનાર્દનજી મેં કુંડકે પાસ હે, તહાં એક છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. દુસરે દિન આપ શ્રીજનાર્દનજીકે દર્શનકો પધારે. અબ સેવકન સહિત આપને દર્શન કીયે. તબ શ્રીજનાર્દનજી આજ્ઞા કીયે જો આપ ભીતર પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ ભીતર પધારે. તહાં શ્રીજનાર્દનજીકો કૃપાપાત્ર એક પંડા હતો, તાસોં આપ આજ્ઞા કીયે, જો તુમ વસ્ત્રભૂષણ સબ શ્રીમહાપ્રભુજીકોં સોંપો, સો શ્રૃંગાર શ્રીમહાપ્રભુજી કરેંગે, ઓર તુમ જાયકેં રસોઈ સિદ્ધિ કરો. તબ વહ પંડા રસોઈ બાલભોગમેં ગયો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ, શ્રૃંગાર કીયે, સો અદ્‌ભુત શ્રુંગાર ભયો. તબ શ્રીજનાર્દનજીને કહી જો શ્રુંગારકેં મિસકરિ આપકે શ્રીહસ્તકો સ્પર્શ કરાયો. નાંતર હમકૂં ઈતને દૂર આપકે શ્રીહસ્તકો સ્પર્શ કહાંતેં હોતો! તબ પંડાને વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, સામગ્રી સિદ્ધિ ભઈ હે, તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીયે જો થાર સાજિકેં લાવો. તબ પંડા થાર સાજિકેં લાયો સો શ્રીમહાપ્રભુજી આપ ભોગ સમર્યે. તબ શ્રીજનાર્દનજીને આજ્ઞા કરી જો મુખારવિંદરૂપ તો આપહો, તાતેં આપ બિના ભોજન કેસેં કરે? તાતેં આપ ભોજનકો બિરાજો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વિનતી કીયે જો એસેં કેસેં બને? તબ શ્રીજનાર્દનજીને બહુત આગ્રહ કરિકેં કહી, તબ શ્રીઆચાર્યજી મનમેં વિચારે જો ભગવદ્ આજ્ઞા હે સો સર્વોપરી હે, સો ઉલંઘન ન કરની. તબ પરસ્પર ભોજન કિયે. તબ અનિવર્ચનીય સુખ ભયો. વા સમયકો દર્શન પંડાકો ભયો, તબ વા પંડાકો મુર્ચ્છા આઇ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી અચવાઈકેં પરસ્પર બીડાં આરોગે, તબ શ્રીજનાર્દનજીને આજ્ઞા કરી જો શ્રીગોર્વધનનાથજીકેં પ્રાકટ્યકી વાર્તા સબ કહિયે, મોકોં સુનિવેકી બહુત અભિલાષા હે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને શ્રીજીકે પ્રાગટ્યકી સબ વાર્તા કહી સુનાઇ. તબ શ્રીજનાર્દનજી બહુત પ્રસન્ન ભયે. પાછે પંડાકો ઉઠાયે. શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીજનાર્દનજીકી આરતી કરિ, આજ્ઞા લેકેં અપની બેઠકમેં પધારે. તહાં સપ્તાહકો આરંભ કીયે. શ્રીજનાર્દનજી આપ કથા સુનિવેકોં પધારે, તબ શ્રીજનાર્દનજીને કહી જો મોકોં આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનિવેકી બડી અભિલાષા હતી, સો સમય આજ મિલ્યો હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી શ્રીઠાકુરજીકે વચન સુનિકેં બહુત પ્રસન્ન ભયે. પાછેં આપ સપ્તાહકી સમાપ્તિ કીયે. તહાં મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ ચરણારવિંદકી રજસોં અનેક તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. તહાં સહજમેં માયામત ખંડન કરી ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરે, તબ શ્રીજનાર્દનજીમેં જેજેકાર ભયો. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શરણ આયે. પાછેં શ્રીજનાર્દનજીકી આજ્ઞા લે આગે પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજમહાપ્રભુનકી શ્રીજનાર્દનજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૮ મી : શ્રીજનાર્દનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

કુંડની પાસે બેઠક છે. શમી વૃક્ષનીચે આપશ્રીએ સપ્તાહ કરી. સામગ્રી ભોગ ધરી શ્રૃંગાર કર્યો. શ્રીનાથજીની પ્રાગટ્ય વાર્તા સંભળાવી.

ઉદ્ધવનું વ્રજથી મથુરા પાછા આવવાથી ગોકુલનાથજીએ વ્રજગોપીઓની દ્વારા કહેવામાં આવેલી પોતાની કથા ઉદ્ધવજી પાસે સાંભળી. સેવા ભાવી ભક્તોના હૃદયમાં જે વાત રસમય બની જાય છે, સ્વયં પ્રભુજી પોતાની એ વાતને સાંભળવા ઈચ્છે છે. આ પ્રકારની વાર્તા રસના જાણકારો દ્વારા જે સામગ્રી બને છે તેને સિદ્ધ કરવાનું કહે છે. પોતાના રસસિદ્ધ ભક્તોની સામગ્રી અને શ્રૃંગાર અંગીકાર કરવાને માટે શ્રીનાથજીની પ્રાગટ્ય વાર્તા સંભળાવી. એનાથી લીલાક્રમમાં આનંદ આવે છે. જેમ મુચકુન્દની ગુફામાં કૃષ્ણએ મુચકુન્દને પોતે રામ હોવાની અને હવે કૃષ્ણ હોવાની કથા સંભળાવી ત્યારે મુચકુન્દની નિંદ્રાથી નિવૃત્તિ થઈ. એવી જ રીતે ભગવદ્વાર્તા સાંભળવાથી જીવની મોહ નિંદ્રા સમાપ્ત થાય છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિલાવલ

વલ્લભ કરિ શૃંગાર બિરાજે ।
કોટિક ચંદ વારોં શ્રીમુખ પર કોટિક મન્મથ લાજે ॥૧॥
કોટિ ભાનુ સમ તેજ પ્રકાસે અંધકાર સબ ભાજે ।
રામદાસ યહ રુપ ધર્યો હૈ નિજ ભક્તન હિત કાજે ॥૨॥

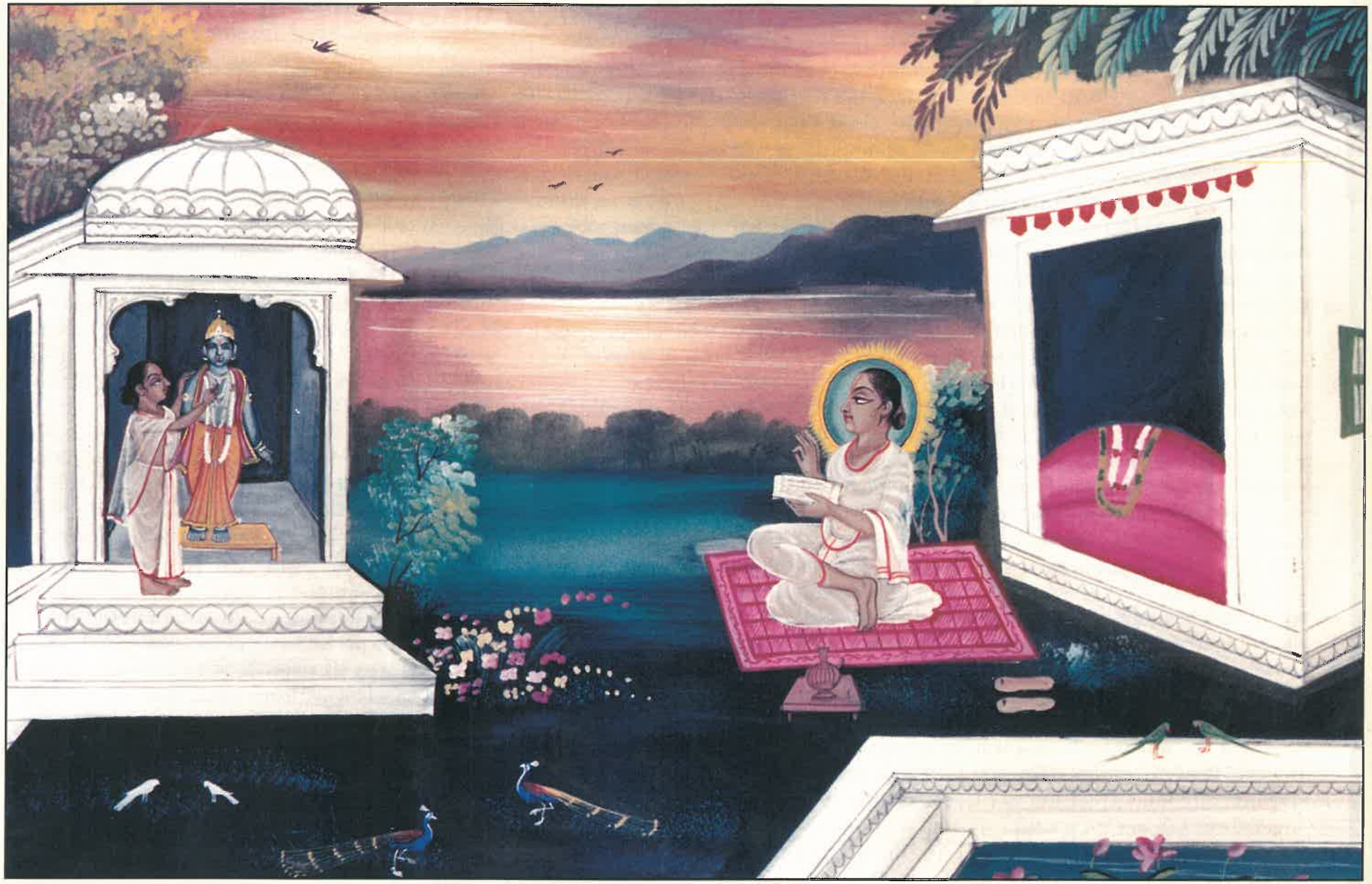

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૮ મી : શ્રીજનાર્દનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૯ મી : શ્રીવિદ્યાનગરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક વિદ્યાનગરમેં વિદ્યાકુંડકે ઉપર હે તહાં પ્રથમ આપને યા રીતિસોં માયામત ખંડન કિયો હે. એક સમે શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ બિચારે જો દક્ષિણમેં કૃષ્ણદેવરાજા મહાપંડિત હે. જાકે યહાં ચાર્યો સંપ્રદાયકે આચાર્યસોં માયાવાદી ઝગડો કરત હે. તહાં માયાવાદી પ્રબલ હોય રહે હે, તાતેં વહાં પધારનો. એસો બિચારી આપ દક્ષિણમેં પધારે. બીચમેં દામોદરદાસકો ગામ હતો, તામેં વિનકે ઘરકે નીચે હોયકેં જાયવેકો રાજમાર્ગ હતો. વે દામોદરદાસ પૂર્વકે બિછુરે હતે, સો ગોખસેં બેઠે બેઠે શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકો વિરહ કરત હતે. વિનકે પિતા તો ભગવદ્ ચરણકો પ્રાપ્ત ભયે હતે. દામોદરદાસકે બડે ભાઈ તીન હતે, સો ઉનને બિચાર્યો જો દ્રવ્ય હે સો કલેશકો મૂલ હે, તાતેં યાકો બાંટિ લેય તો ભૈયાનમેં હિત રહેગો. એસો બિચારીકેં આપને દ્રવ્યકે ચાર બાંટ કિયે. તબ દામોદરદાસતેં કહે જો તુમ અપને બાંટકે દ્રવ્ય લેઉ. તબ દામોદરદાસને કહ્યો, જો તુમ આછો જાનોં સો કરો. વે તો યહી વિચારતે જો કબ શ્રીમહાપ્રભુજી પધારે ઓર કબ મોકું દર્શન હોય. તબ ઈતને મેંહી શ્રીઆચાર્યજી આપ રાજમાર્ગમેં દામોદરદાસકી ગોખકે નીચે હોયકેં પધારે. તબ દામોદરદાસકોં શ્રીઆચાર્યજીકો દર્શન કોટિકંદર્પલાવણ્યકો ભયો, સો દેખત હી દામોદરદાસ ગોખતેં નીચે ઉતરિકેં ભાજિકેં શ્રીઆચાર્યજીકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કીયે. તબ આપ શ્રીમુખતેં કહે, જો દમલા! તું આયો? પાછેં આપ શેહેરકે બાહિર પધારે. તબ દામોદરદાસહૂ આપકે ચરણારવિંદકે પીછે પીછે ચલે. તહાં એક સુંદર ચોતરા હતો, તા ઉપર આપ જાયકેં બિરાજે. તબ દામોદરદાસ દંવડત્ કરિકેં સામને બેઠે, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, અબ તુરત મોકો આપનો કીજે, તબ શ્રીઆચાર્યજી દામોદરદાસકોં નામ સુનાયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ દામોદરદાસકોં સંગ લેકેં વિદ્યાનગર પધારે. તહાં પ્રથમ શ્રીઆચાર્યજી અપને મામાકે ઘર પધારે. તબ મામાને અતિ હર્ષસોં પધરાયે, ઓર કહ્યો જો યા રાજાકે દાનાધ્યાક્ષ હમ હે, ઓર ઈહાં સાંપ્રત બહુત મત મિલે હે, ઓર તુમહૂ બહુત પઢે હો, તાતેં મેં રાજાસોં તુમારો મિલાપ કરાઉંગો. તબ આપ મુસિકાઈકેં ચૂપ કરિ રહે. પાછેં રાત્રિકોં મામાને વિનતી કરી જો ઉઠો, ભોજન કરો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો હમ તો સ્વયંપાકી હે, અપને હાથસોં કરિકેં લેત હે. યહ સુનિકેં મામાકોં બહુત બુરી લગી ઓર કહ્યો, જો તુમારે બડે બડે લેતે હતે, ઓર તુમ એસેં બઢિકેં બોલત હો? તબ આપ તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હે, સો સબ સહન કીયે, કછૂ ઉત્તર ન દીયો. તાહી સમય મામાને રાજદ્વારમેં જાયકેં રાજાસોં કહ્યો, જો કાલ્હિ કોઉ નયો બ્રાહ્મણ ન આવન પાવે, ઓર નયે બ્રાહ્મણસોં ચર્ચા ન હોય, કયોં જો બહુત દિનન સોં માયાવાદી ઓર વૈષ્ણવનકો ઝગડો હોય રહ્યોં હે, ઓર બાહર વર્ષસોં સિરકારમેં તેં ખરચ ઉઠત હે. માયાવાદી અતિ પ્રબલ હે, તાતેં અબ વૈષ્ણવ સંપ્રદાયકો ખંડન હોયગો ઓર માયામતકો તિલક હોયગો. યહ સુનિકેં રાજાને ખવાસતેં કહ્યો, જો કાલ્હિ કોઉ નયો બ્રાહ્મણ મતિ આવન દીજિયો, ઓર દરવાનતેં કહી દેઉ જો કાલ્હિ કોઉ નયો બ્રાહ્મણ ન આવન પાવે. મામા સબ બાતકો બંદોબસ્ત કરિ અપને ઘર આયો. તબ શ્રીઈલંમાજીને આપતેં બહુત કહી જો સબ તૈયારી કરાય દેઉં, સો શ્રીહસ્તસોં રસોઈ કરિકેં ભોજન કરો. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો અબ તો સબેરે બાત, યા બિરિયાં તો કછૂ નહીં ખાયગે. તા પાછેં આપ તો પોઢે. અર્ધ રાત્રકે સમય શ્રીગોવર્ધનનાથજી તહાં પધારે. શ્રીઆચાર્યજીકોં જગાયકેં કહે, જો તુમ એસે ગર્વિત બચન સુનિકેં યાકે ઘર કયોં રહે, મેં તો તિહારે પીછે પીછે ડોલત હોં! એસે કોટીનકોટિ રાજા આપકે ચરણારવિંદકી અભિલાષા કરત હે. યહ કોન હે જો આપકો રાજાસોં મિલાપ કરવાવેગો? તાતેં આપ વિદ્યાકુંડપેં પધારિયે. એસી આજ્ઞા કરિ શ્રીગોવર્ધનનાથજી તો પધારે. તાહી સમય શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ ઉઠિકેં કૃષ્ણદાસકોં ઓર દામોદરદાસકોં સંગ લેકેં આપ વિદ્યાકુંડ ઉપર પધારે. તહાં દેહકૃત્ય કરિ સ્નાન કરિ નિત્યનેમ કીયે. પાછેં આપ પ્રાતઃકાલ અપને કમંડલુકોં આજ્ઞા કીયે, જો તુમ રાજા કૃષ્ણદેવકી સભામેં ખબરી કરો. તબ કમંડલુ તાહી સમય રાજાકી સભામેં અંતરિક્ષસું ગયો. તબ રાજા સબ સભા સહિત ઉઠિ ઠાડો ભયો, ઓર કમંડલુકો સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી. તબ વા કમંડલુકો તેજ દેખિકેં રાજાને વા કમંડલુસો વિનતી કરી, જો અબ તુમ અપને સ્વામીકોં પધરાયકે લાવો. તબ ફેરિ કમંડલુ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકે પાસ આઈકેં ધ્વની કરી જો મહારાજ, આપ પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી સબ સેવકનકોં સાથ લેકેં રાજાકૃષ્ણદેવકી સભામેં પધારે. રાજાકૃષ્ણદેવને શતમણ સુવર્ણકો સિંધાસન બનાઈ કેં કર્યો હતો. વા રાજાકે મનમેં યહ અભિલાષા હતી જો માયામતકો ખંડન કરિ બ્રહ્મવાદકો જો સ્થાપન કરેગો, તાકોં યહ સિંઘાપનમેં પધરાયકેં કનકાભિષેક કરુંગો. ઈતનેમેં શ્રીઆચાર્યજી આપહૂ દરવાજેકે પાસ પધારે, સો કોટાનકોટિ સૂર્યકો તેજ દેખિકેં પોરિયા દોરે, તિનનેં રાજાસોં જાયકેં કહી જો સાક્ષાત્ ઈશ્વર પધારે હે. તબ રાજા ઉઠિકેં દોર્યો, સો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો તેજ દેખિકેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, કૃપા કરિકેં વેગી પધારિયે ઓર માયામત ખંડન કરિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ ગજગતી ચાલસોં વેગિ પધારે, તબ સબ સભા ઉઠિકેં ઠાડી ભઈ. તબ રાજાને બિના હી વાદ કિયે વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં સિંઘાસનપેં બિરાજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો બહુત આછો. પાછેં આપ સિંઘાસન ઉપર બિરાજે ઓર કહે, જો રાજા, યહ કહા ઝગડો હે? તબ રાજાને વિનતી કરી જો મહારાજ, વૈષ્ણવનકી ઓર માયાવાદીનકી ચર્ચા હોત હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો વૈષ્ણવ સંપ્રદાય તો હમારો હે, જાકોં ચર્ચા કરની હોય સો હમારે સમીપ આયકેં બેઠો. તબ રાજાને માયાવાદીનસોં કહી, અબ તુમ સબ બેઠિકેં ચર્ચા કરો. તબ વિનનેં પ્રશ્ન કીયે સો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ એક ઉત્તરમેં સબ માયાવાદીનકો નિરૂત્તર કીયે. તબ સબ પંડિત હાથ જોરિકેં કહે જો મહારાજાધિરાજ, આપ તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હો, આપકો દર્શન હમકોં આજ ભયો હે, યા પ્રકાર આપ વિદ્યાનગરમેં માયામત ખંડન કરિ બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કીયે. તબ તહાં જેજેકાર ભયો. રાજા કૃષ્ણદેવને બહુત સેવક કરવાયે, ઓર આપહૂ સેવક ભયો. તબ રાજા કૃષ્ણદેવને શ્રીઆચાર્યજીકોં કનકાભિષેક કરાયો, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, યહ સબ દ્રવ્ય આપકો હેં. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો યહ તો સ્નાનજલ ભયો, તાતેં આપ સુનાર બુલાઈકેં ટુક ટુક કરવાયકેં હજારન બ્રાહ્મણ આયે હે તિન સબનકૂં બાંટિ દેઉ, સો સુનિકે સબ બ્રાહ્મણ કહે જો ઈશ્વર બિના એસી કોન કરે? તબ શતમણ સુવર્ણ બાંટી દીયે. તબ પ્રશંસા કરત સબ બ્રાહ્મણ અપને ઘર ગયે. કૃષ્ણદેવ રાજાને વિનતી કરી, મહારાજાધિરાજ, કૃપા કરિકેં

હમકો શરણ લીજિયે. તબ આપ રાજા કૃષ્ણદેવકોં નામ સુનાયે. તબ રાજાને માહોરનકો થાર ભરિ આપકે આગે ધર્યો, વામેં તેં આપ સાત મોહોર કાઢી લીયે. તબ રાજાને વિનતી કરી જો મહારાજ, સાત મહોર આપ કયોં ઉઠાયે? યે તો સબ મોહોરેં આપકી હે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો ઈન મોહોરનકી હમારી આડીસોં કટિમેખલા બનવાઈ કે શ્રીજગન્નાથરાયજીકોં અંગીકાર કરવાવો. એસો માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શરણ આયે. પાછેં આપ વિદ્યા કુંડપેં પધારે. તહાં સાંજકોં માધવાચાર્ય ઓર રામાનુજાચાર્યને આપકેં વિનતી કરી, જો મહારાજ આપને હમારે ધર્મકી રક્ષા કરી, તાતેં આપ ભક્તિમાર્ગ કે રક્ષણહાર ભયે, તાતેં આપ હમારી ગાદીપેં બિરાજો. હમ સબ આપકી આજ્ઞામેં રહેંગે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને બિચાર્યો જો ચાર્યો સંપ્રદાયકે મુર્દ્ધન્ય વિષ્ણુસ્વામી તાતે વિષ્ણુસ્વામી સંપ્રદાયકે લિયે તો હમારો પ્રાગટ્ય હે, ઓર વિષ્ણુસ્વામીકે શિષ્ય બિલ્વમંગલ ભયે હે. ઈતનેમેં બિલ્વમંગલજી હૂ આયે. આઈ કેં શ્રીઆચાર્યજીકોં નમસ્કાર કરિકેં કહી જો કૃપાસાગર, વિષ્ણુસ્વામી સેવામાર્ગ પ્રગટ કરિકેં બહુત દિનાતાંઈ વે ભૂતલપેં બિરાજે, પરિ કોઈ એસો શિષ્ય ન ભયો જો વો માર્ગ ચલાવે. યા બાતકો વિષ્ણુ સ્વામીકોં બહુત તાપ રહ્યો, પાછેં આપ જો સ્વધામકોં પધારે, તબ મોંસોં આજ્ઞા કીયે, જો મેરે શિષ્ય તો સબ એસે ભયે, જો અપને અપને દેહકે સુખાર્થી ભયે, પ્રભુનકો સુખ ન બિચારે, ઓર સંપ્રદાય કે ગ્રંથનકોહુ અવલોકન ન કીયે. સેવકનકો તો મુખ્ય ધર્મ યહ હે જો સ્વામી જાસોં પ્રસન્ન હોય સો કરનો. યા પ્રકાર વિષ્ણુસ્વામીકોં બહુત વિરહ ભયો. તબ સ્વપ્ન દ્વારા ઉનકોં ભગવદ્આજ્ઞા ભઈ, જો દક્ષણમેં તૈલંગકુલમેં સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકો પ્રાગટ્ય હોઈ ગો, સો બહુતકાલતેં જો દૈવીજીવ બિછુરે હે તિન દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારાર્થ ઓર ભક્તિમાર્ગ ધર્મમાર્ગ સ્થાપનાર્થ આપ પધારેંગે. તિનકો ભુતલપેં સંવત ૧૫૩૫ માધવ માસ કૃષ્ણ ૧૧ મધ્યાનકાલકે સમય જેષ્ઠાનક્ષત્ર, રવિવારકે દિન સ્વ ઈચ્છાતેં ચંપારણ્યમેં અગ્નિકુંડમેં તેં આપકો પ્રાદુર્ભાવ હોયગો. તિનકો નામ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી હોયગો, સો સેવામાર્ગ પ્રગટ કરેંગે. એસી ભગવદ્આજ્ઞા ભઈ, તબ મોસોં આપ શ્રીવિષ્ણુસ્વામી કહે, જો મેં તો સ્વધામકોં જાતહોં પરિ તુમ રહિયો. તુમકોં કાલ બાધા ન કરેગો. સો જબ આપ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પ્રગટ હોઈકેં વિદ્યાનગર પધારેંગે તબ વે સભા જિતિકેં દિગ્વિજય કરી ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરેંગે ઓર માયામતકોં ખંડન કરેંગે, તબ તુમકું અનુભવ હોયગો. તાતેં તુમ વિદ્યાનગરમેં વિદ્યાકુંડપેં જૈયો, તહાં તોકોં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો દર્શન હોયગો. તા દિન તિનસોં તું વિનતી કરિકેં વિષ્ણુસ્વામીકે માર્ગકો અંગીકાર કરાઈયો. યહ મોકોં આજ્ઞા કરિ, શ્રીવિષ્ણુસ્વામી નિજધામ પધારે હે. યહ વૃત્તાંત કહિકેં બિલ્વમંગલને અપનો વૃત્તાંત કહ્યો, જો મહારાજ, મેં શ્રીવિષ્ણુસ્વામીકી આજ્ઞાતેં વૃન્દાવનમેં બ્રહ્મકુંડકે ઉપર ઈમલીકે વૃક્ષકે નીચે બેઠિકેં આપકો સ્મરણ કરત હતો, સો મોકોં બેઠે બેઠે સાઢેસાતસેં વર્ષ ભયે હે, અબ મોકોં ભગવદ આજ્ઞા ભઈ, જો તું વિદ્યાનગર જાઈ. તોકોં શ્રીઆચાર્યજીકો દર્શન હોયગો, સો મેં યહાં આયો હૂં. એસો બિલ્વમંગલકો વૃત્તાંત સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીબિલ્વમંગલજીકે ઉપર બહુત પ્રસન્ન ભયે, ઓર કહી જો શ્રીવિષ્ણુસ્વામીકે લિયે તો મેરો પ્રાગટ્ય હે. તબ વિષ્ણુસ્વામીકી આડીતેં શ્રીબિલ્વમંગલજીને શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકોં તિલક કિયો. પાછેં ચાર્યો સંપ્રદાયકે આચાર્ય મિલિકેં ''શ્રીવલ્લભાચાર્યજી'' નામ ધરે, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, ચાર્યો સંપ્રદાય આપકી હે, ઓર હમ આપકે આજ્ઞાધારી હેં, સો મહારાજ, હમારી સંપ્રદાયકે દીક્ષિત આપ હો. તબ બિલ્વમંગલને વિનતી કરી જો અબ મેં સ્વધામકોં જાત હોં, એસેં કહિ વાહી સમે બિલ્વમંગલ સ્વધામકોં પધારે. તબ વિદ્યાનગરમેં જેજેકાર ભયો. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શરણ આયે. પાછેં ચાર્યો સંપ્રદાયકે આચાર્ય અપને અપને ઘરકો ગયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કછૂક દિન બિરાજિકે વિદ્યાનગરસોં વિજય કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીવિદ્યાનગરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૯ મી : શ્રીવિદ્યાનગરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

માયામત ખંડન કરવાના કારણે સાતમણ સોનાના સિંહાસન ઉપર બેસાડીને અભિષેક કર્યો (આચાર્ય પદવીને માટે). થાળ ભરીને સ્વર્ણ મુદ્રાની ભેટ રાજાએ કરી, જેમાંથી ફક્ત સાત મોહર લઈને બાકીની બ્રાહ્મણોમાં વહેંચી દીધી. ધાતુઓમાં ભગવાનું સ્વરૂપ સોનું (સ્વર્ણ) છે. સોનાનું સિંહાસન ભગવાનની ગોદી છે. જેમાં આપશ્રીનો અભિષેક થયો. કોઈપણ આચાર્ય સિંહાસન ઉપર બિરાજે છે તો તે ભગવાનની ગોદીમાં છે. તે ત્યાં બેસીને જે આજ્ઞા આપે તે વિચાર કર્યા વગર સ્વીકાર કરવી જોઈએ. ''गुरोराज्ञा अविचारणीया'' એટલા માટે કહ્યું છે. આપે જે સાત મહોર લીધી તેમાંથી ''શ્રી જગન્નાથજીના મેખલા બનાવડાવ્યા.'' આચાર્ય હોવાથી કોઈ બ્રહ્મવાદ પરક ઈશ્વરની ભેટ હોય છે. એટલા માટે 'મેખલા' સિદ્ધ કરાવ્યા. જેમ આપ પ્રભુ ભક્તોને આધીનમના હોવાને માટે 'મેખલા' અંગીકાર કરે છે. અમે આપના સેવકોને ભક્તિમના (ભક્તિમય) બનેલા રાખવાને માટે આચાર્ય પદના બંધનમાં છું.

૭૫૦ વર્ષના બિલ્વમંગલે આપને વિષ્ણુસ્વામીની તરફથી તિલક કર્યું. જેથી આપ પ્રાચીન મત પ્રમાણે પ્રમાણિત થયા.

બાકીનું દ્રવ્ય બ્રાહ્મણોને બાંટી (વહેંચી) દીધું. માયામત પોષક વિચારવાળા પ્રાય: શિવ આરાધક હોય છે યજ્ઞની પછી વધેલું દ્રવ્ય શિવજીનો ભાગ હોય છે. એટલા માટે તે દ્રવ્ય શિવ સેવક બ્રાહ્મણો દ્વારા આરાધનાની રીત પ્રમાણે શિવજીને મળી જશે-પહોંચી જશે. એટલે દ્રવ્ય બ્રાહ્મણોને આપી દીધું.

चक्रुर्विभांग रुद्राय स देव: सर्वमर्हति । (ભા. ૯ સ્કંધ, ૪ અ., ૮ શ્લોક)
इत्याह मे पिता ब्रह्माग्छिरसा त्वां प्रसादये । (ભા. ૮ સ્કંધ, ૪ અ., ૯ શ્લોક) ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – ગૌરી

જયતિ તૈલંગતિલક ભટ્ટ લક્ષ્મણનુજ વલ્લભાધીશ પદ કમલવંદે ।।
હરિવેદ અનલ અવતાર સુકુમારતન નિરખ નયનન જીવ સબ આનંદે ।।૧।।
હોત જયજય કુસુમ બરખત સમૂહ સુર પઢત દ્વિજવર અજર મુદિત મુદિત છંદે ।।
ધન્ય નિજ જ્ઞાન પાયચરણરેણુ ધન શીશ ધરસુયશ ગાવત કટિત દુરિત ફંદે ।।૨।।

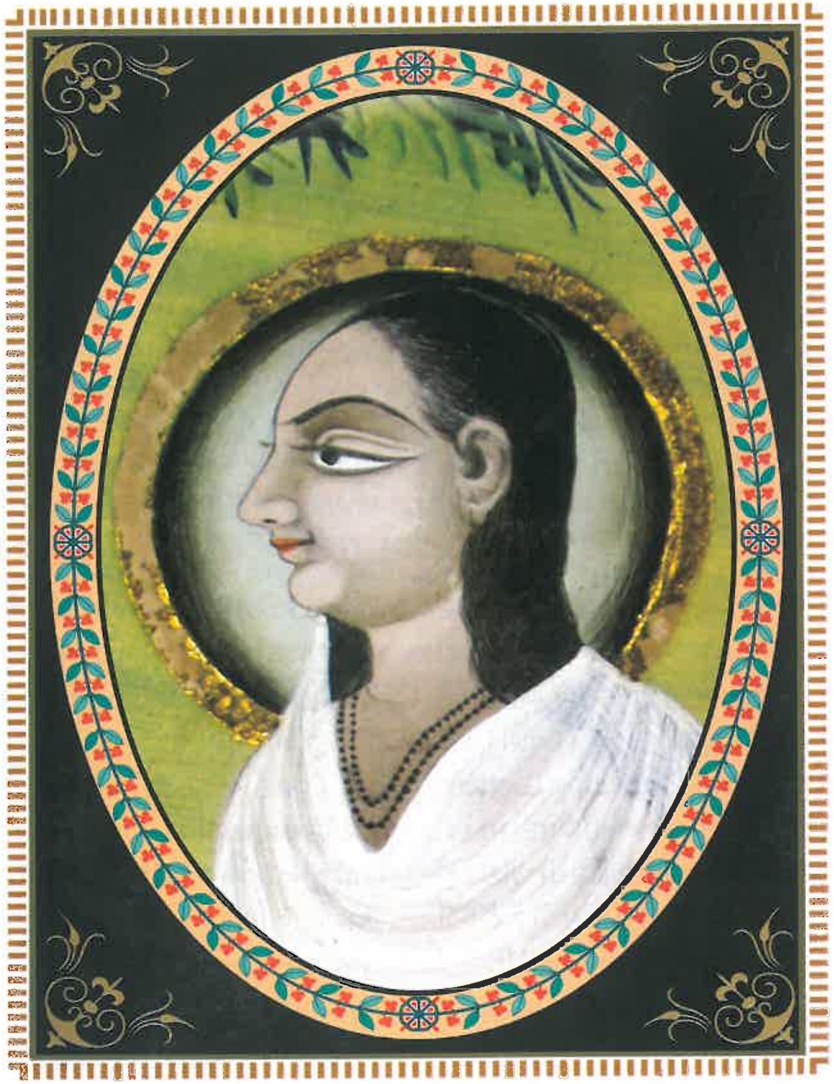

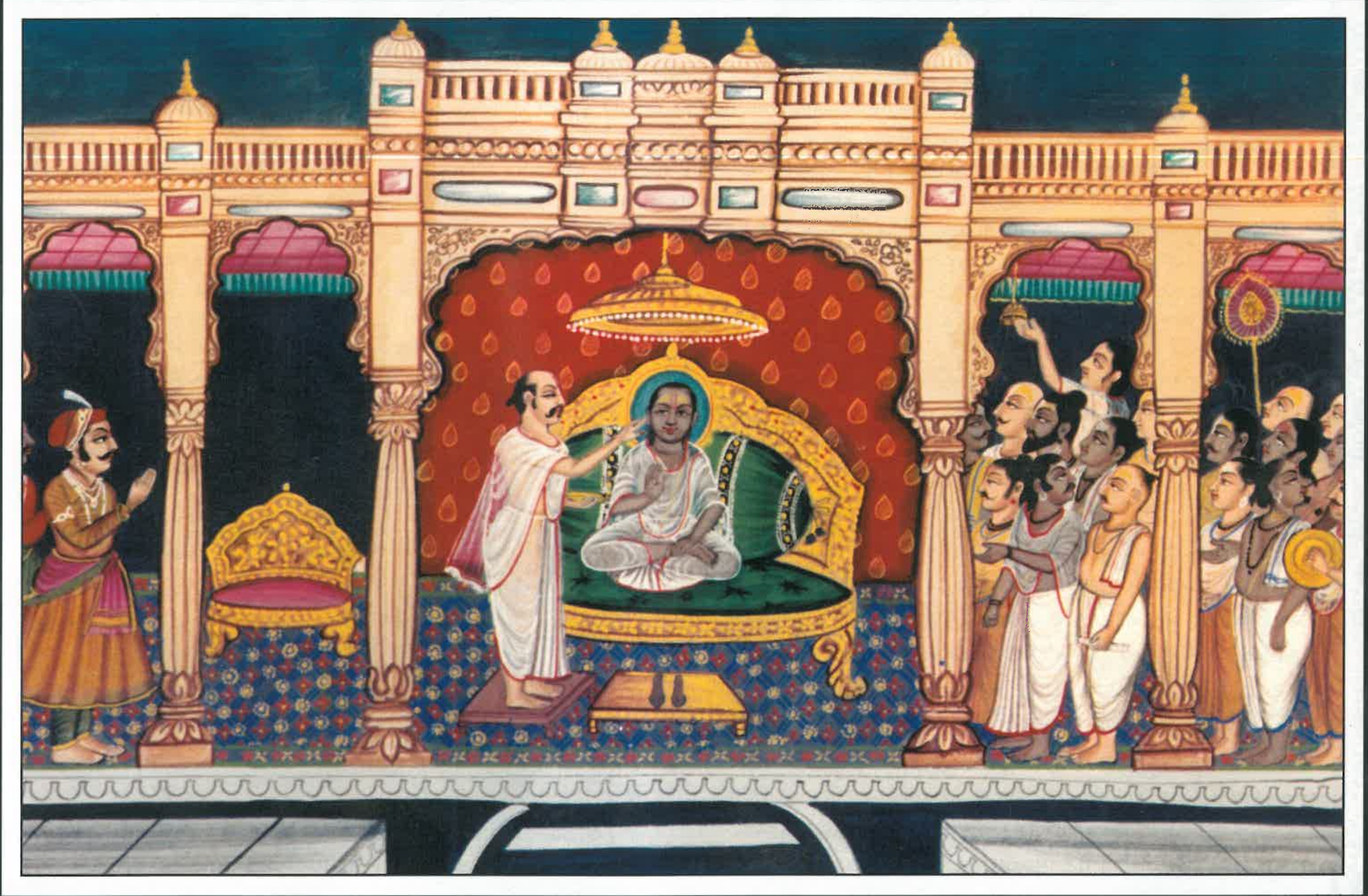

॥ શ્રી બેઠકજી - ૪૯ મી : શ્રીવિદ્યાનગરકી ॥

II શ્રી બેઠકજી - ૫૦ મી : શ્રીત્રિલોકભાનજીકી બેઠકકો ચરિત્ર II

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક ત્રિલોકભાનજીમેં હે, તહાં એક રમણીય સ્થલ દેખિકેં છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તહાં માયાવાદી બહુત હતે. વે સબ શક્તિકે ઉપાસક હતે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે જો યહાં માયાવાદી બહુત પ્રબલ હે, તાતેં માયામતકો ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરેંગે. શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ તહાં શ્રીભાગવતકી સપ્તાહકો આરંભ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો, સો માયાવાદીનનેં સુન્યો જો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી યહાં પધારે હે. તબ વે સબ મિલિકેં શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ આયે. તબ આપને સબનકો સત્કાર કરિકેં બેઠારે. તા પાછેં ચર્ચા ભઈ સો ઘડી એકમેં શ્રીઆચાર્યજીને સબ માયાવાદીનકોં નિરૂત્તર કીયે. યા પ્રકાર સહજ મેં માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. તબ તહાં જેજેકાર ભયો. તબ પંડાનને વિનતી કરી જો મહારાજ, કોઈ મનુષ્ય હોય વાસોં જીત્યો જાય, આપ તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હો, મહારાજ, અબ કૃપાકરિકેં હમકોં શરણ લીજિયે. જબ આપ ઉદ્ધાર કરોગે તબ હોયગો. અબ તો હમ આપકી શરણાગત હે. તબ શ્રીમહાપ્રભુજી આપ તો પરમદયાલુ હે, તાતેં આજ્ઞા કીયે જો સ્નાન કરિ આવો. વે સબ સ્નાન કરિ આયે, તબ સબનકોં નામ સુનાયે, ઓર તુલસીકી માલા પહરાયે. તબ તહાં જેજેકાર ભયો. પાછેં દંડવત્ કરિકેં સબ અપને ઘરકોં ગયે. તબ શ્રીત્રિલોકભાનજી ઠાકુરજી શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ પધારે, તબ શ્રીઆચાર્યજી ઠાડે હોયકેં દર્શન કીયે, ઓર પ્રણામ કરિ વિનતી કીયે જો મહારાજ, પટ્ટાપેં બિરાજિયે. તબ શ્રીઠાકુરજી વહાં બિરાજે, તબ શ્રીઠાકુરજીને કહ્યો જો માયાવાદ તો આપ ખંડન કીયે હો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો યહ સબ આપકો પ્રતાપ હે. જાપેં આપ કૃપા કટાક્ષ કરો સો સનાથ હોય. તબ શ્રીઠાકુરજી કહે જો આપ મંદિરમેં પધારિયે, તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીઠાકુરજીસોં વિનતી કરી, જો આપ મંદિરમેં પધારિયે, મેંહું પાછેં તે આવત હોં. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી કૃષ્ણદાસમેઘનસોં કહે જો હર્યો મેવા સિદ્ધ કરો. તબ સામગ્રી સિદ્ધિ કરિકેં કૃષ્ણદાસમેઘનને શ્રીઆચાર્યજીકોં વિનતી કરિ જો મહારાજ પધારિયે, સામગ્રી સિદ્ધ ભઈ હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી સબ સેવકન સહિત પધારે, સો જાય કેં શ્રીત્રિલોકભાનજીકે દર્શન કીયે. તબ શ્રીત્રિલોકભાનજી આજ્ઞા કીયે, જો આપ શ્રૃંગાર કરિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રૃંગાર કિયે, તા સમય સબનકોં અદ્ભુત દર્શન ભયો. પાછેં આપને શ્રીઠાકુરજીકોં સામગ્રી આરોગાઈ, પાછેં શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા લે આપ શ્રીઆચાર્યજી અપની બેઠકમેં પધારે. તહાં કછુકદિનલોં બિરાજિકેં તહાં તે વિજય કીયે, સો તોતાચલ પર્વતપેં પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીત્રિલોકભાનજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

II શ્રી બેઠકજી - ૫૦ મી : શ્રીત્રિલોકભાનજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી II

છોકર વૃક્ષની નીચે સપ્તાહ પારાયણ કરી, ભક્તિમાર્ગ સ્થાપી માયાવાદ નિવારણ કર્યું. શ્રીઠાકોરજીને શૃંગાર ધારણ કરાવી મેવા આરોગાવ્યા. મેવાનો આશય સમસ્ત વ્રજગોપિયોની ભાવનાથી અવગત કરાવ્યા. શમી વૃક્ષમાં વિષ્ણુનો આશય છે, એના લાકડા (કાષ્ઠ)માંથી યજ્ઞ કરવાને માટે શુચિ-શ્રુવા સિદ્ધ કરવાનો નિયમ છે. અહીં ભાગવત બિરાજવાથી એ પૂર્ણ વિષ્ણુ રુપ બની જાય છે. આ વૃક્ષ અતીર્થ સ્થળનું તીર્થ છે. એની ડાળીઓથી (શાખાઓથી) યજ્ઞ કરવાનો નિયમ છે. ઘણાં બ્રાહ્મણોને શરણે લીધાં.

વન ઘણા લાંબા-મોટા વિસ્તારવાળા હોય છે. અગર અહીં કોઈ ગાય અને પશુ પોતાનું પેટ ભરવા માટે જાય છે ત્યારે પહેલાંથી ત્યાં જે કોઈપણ માલિક છે એ પશુનો અનાદર કરે છે અને પેટ ભરવા દેતા નથી. એ પશુનું જીવન પ્રાય: (અંતે) ભટકવામાં જાય છે. ક્યારેક એ પશુ કોઈ માલિક વિશેષના દોરડામાં બંધાઈ જાય છે, ત્યારે તે સ્થળ ઉપર આદર મળે છે. પેટ ભરાય જાય છે, ભટકવાનું બંધ થઈ જાય છે. શરણાગત ભક્તિની વગર માનવ પશુની જેમ દુ:ખી છે. અત: આચાર્યશ્રીએ શરણાગતિની દોરીથી બાંધીને એમનું ભટકવાનું - અનાદર અને ભક્તિપોષણના અભાવવાળા દુ:ખોનું હરણ કર્યું - દૂર કર્યું. योगक्षेमं वहाम्हहम् (ગીતા)

॥卐॥

II કીર્તન સંગતી II

રાગ – નટ

જોપેં શ્રીવલ્લભ ધરતે ન રુપ ||
અર્થ શ્રીભાગવતકો કહિ સકતો કો પતિત પરતે સબકૂપ ||૧||
અધ ગજ વનવપુ વસન ન પાવહ નામ સુનત મૃગભૂપ ||
વિષ્ણુદાસ ચરણન છાયાતક અકુલાનો ભવ ધૂપ ||૨||

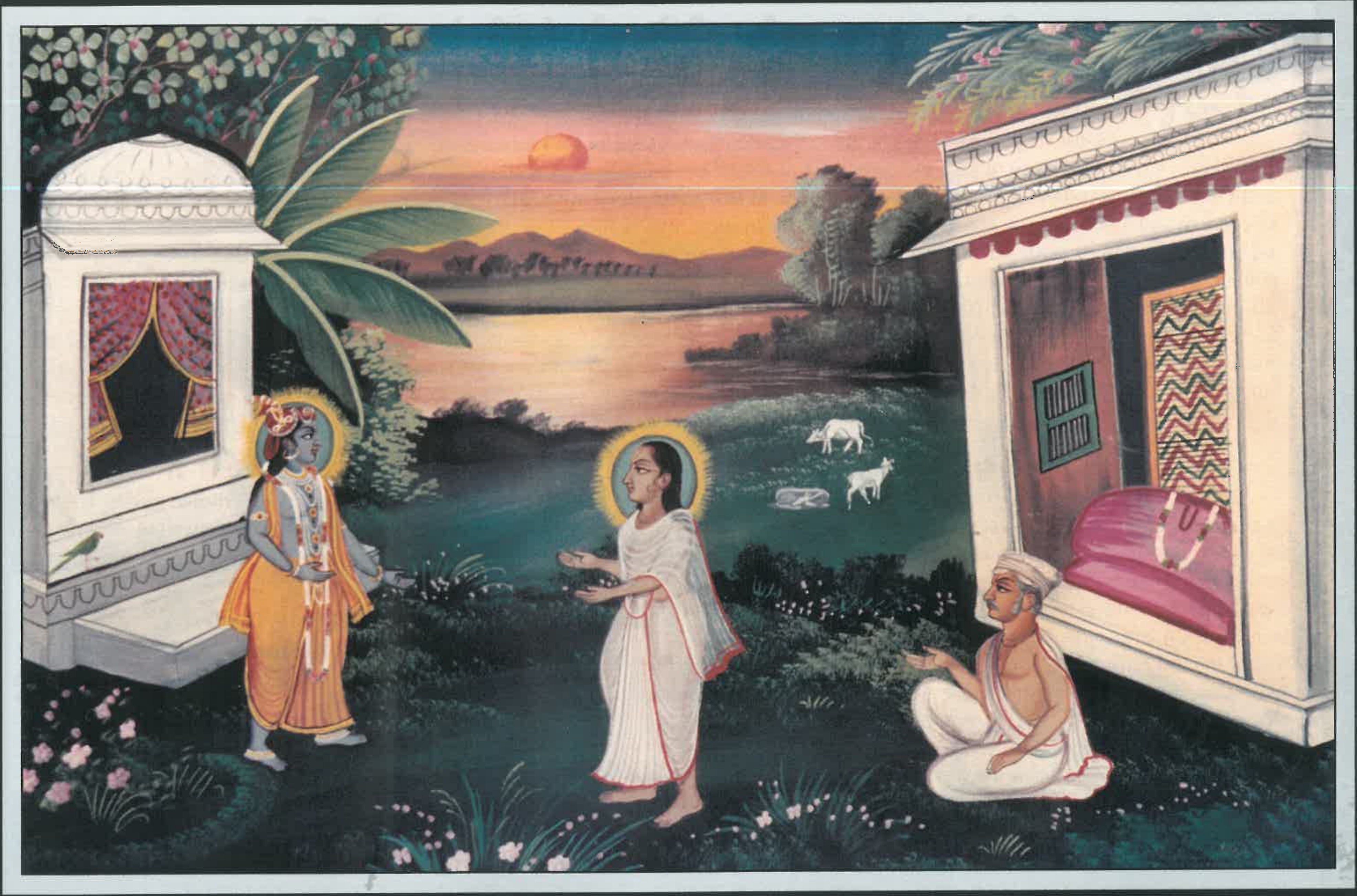

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૦ મી : શ્રીત્રિલોકભાનજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૧ મી : શ્રીતોતાદ્રીપર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક તોતાચલપર્વતકે પાસ બહુતસો વન હે તહાં બટકે નીચે આપ બિરાજે હે. તહાં કૃષ્ણદાસમેઘનને વિનતી કરી જો મહારાજ, જલકો સ્થલ કહું દિસત નાંહી, તબ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીયે જો મેરે સમીપ યહ કદંબકો વૃક્ષ હે, તા કદંબકે દક્ષણ આડી એક બડી શિલા હે, તા શિલાકોં ઉઠાવો. તાકે નીચે એક કુંડ નિકસેગો. વા કુંડમેં બહુત જલ હે. તબ કૃષ્ણદાસને જાયકેં વહ શિલા ઉઠાઈ. તબ તાકે નીચે એક બડો કુંડ નિકસ્યો, તામેં સિઢી બહુત સુંદર બની હી. તબ સબ સેવકનને વા કુંડકો નામ વલ્લભકુંડ ધર્યો. યે સમાચાર સબ માયાવાદીનનેં સુને જો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી યહાં પધારે હે, સો વિનને દક્ષિણકે વિદ્યાનગરમેં તથા કાશીમેં માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કીયો હે, ઓર સુની હે, જો અગ્નિકુંડમેંસોં આપકો પ્રાગટ્ય હે, તાતેં અગ્નિસરીખો આપકો તેજ હે. સો આપન મેં તેં દો પંડિત જાય કેં દેખિ આવો જો આપકો ડેરા કોનસી જગે હે. એસો બિચારીકેં વિનમેં તેં દો પંડિત ગયે સો જાયકેં આગે દેખે તો એક બટકે નીચે આપ બિરાજે હે. સો તહાં આય વિનનેં દર્શન કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, યહાં નિર્જલ સ્થલમેં કહાં આપ બિરાજે? સો સુનિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજીકે સેવક કૃષ્ણદાસને કહી જો તુમ વા કદંબકે નીચે જાયકેં દેખો તો સહી, જો કેસો સુંદર કુંડ જલસોં ભર્યો હો! તબ તો વે માયાવાદી મનમેં વિસ્મય હોયકેં નમસ્કાર કર અપને સ્થલકોં ગયે. આયકેં વિનનેં સબ સમાચાર અપને સાથકેનતેં કહે, જો વે તો સાક્ષાત્ ઈશ્વર હે. સો સુનિકેં સબ પંડિત વહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો દર્શનકો આયે. સો વહાં નયો કુંડ દેખિકેં બહુત પ્રસન્ન ભયે. તબ સબનને યહ વિચારી જો ઈન પથરાનમેં જલ કહાંતેં ભયો? જો અપનને તો કોઈ દિન દેખ્યો નાંહી ઓર બેડનકે મુખતેં હું સુન્યો નાંહી, જો યહાં જલ હે, તાતેં યહ તો ઈશ્વરકો અંશ હે, પાછેં શ્રીઆચાર્યજીકે નિકટ જાય આપકો સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, હમકોં તો અબ શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીયે, તુમ રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં સ્નાન કરિ આવો. તબ વે સબ રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં સ્નાન કરિ આયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને વિનકોં નામ સુનાયો ઓર તુલસીકી માલા પેહેરાયે. તબ તોતાચલપર્વતપેં જેજેકાર ભયો. તહાં આપ માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. પાછેં સબ પંડિત દંડવત્ કરિકેં અપને અપને ઘરકો ગયે. તહાં શ્રીઆચાર્યજી આપ સપ્તાહ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીતોતાચલપર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૧ મી : શ્રીતોતાદ્રીપર્વતકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

વટ વૃક્ષ ભગવાન શંકરનું આરાધ્ય સ્થળ છે. જ્યાં આપશ્રી બિરાજ્યા ત્યાં જલ શ્રોત નહોતું આપશ્રીએ શિલા હટાવડાવીને જલ પ્રગટ કર્યું . આ ચમત્કાર ભાવના નથી. પુષ્ટિમાર્ગમાં ચમત્કારની કોઈ આવશ્યકતા નથી. આ આપશ્રીએ સામર્થ્ય બતાવ્યું છે. જ્યારે આપશ્રીએ ઉધ્ધારાત્મક માર્ગ પ્રદાન કરાવવાનો હોય ત્યારે આવા સામર્થ્યનો વૈભવ બતાવે છે. જેમ દ્રારકાનાથને વનમાં પોતાના પુત્રોની સાથે વનની શોભા જોવાનું મન થયું ત્યારે કહ્યું કે ‘‘જલ શોધીને લાવો’’ ત્યારે પાણી વગરનો કુવો મળ્યો. તેમાંથી નૃગ રાજાનો ઉધ્ધાર કરી આ શ્રેયથી પોતાની તરસ છીપાવી. શ્રીકૃષ્ણ અને આચાર્યશ્રી નું એકજ કહેવું છે કે દરરોજ એક જીવનો ઉધ્ધાર કરવાની તેમની તરસ (પ્યાસ) છે. અને આવો જ શ્રીપ્રભુચરણ (શ્રીગુસાંઈજી) નો સ્વભાવ છે.

કુંડના પ્રાગટયના બહાને માયાવાદીઓને ચમત્કાર દેખાયો માયાવાદી ચમત્કારમાં વિશ્વાસ રાખે છે. બ્રમ્હવાદી જ્ઞાન અને સત્યની ઉપલબ્ધીમાં વિશ્વાસ રાખે છે. ભક્ત આસ્થા અને પ્રેમમાં વિશ્વાસ રાખે છે. શરણાગત ભક્તિમાર્ગીય લીલાપરક્ત સેવામાં વિશ્વાસ રાખે છે. શરણમાં ભગવત્પરક્તા દાન કરવા માટે કેટલીક વાર ‘‘આકર્ષણ’’ દાન કરવું પડે છે. ભાગવત પાઠ સપ્તાહ કરીને શુધ્ધભક્તિમાર્ગીય દ્વારના દર્શન કરાવ્યા. જલ (પાણી) ના ઉદાહરણથી આપશ્રીએ સંસારમાં ભટકવાવાળા જીવોનો ઉધ્ધાર કર્યો.

> क्रिडित्वा सुचिरं तत्र विचीन्वन्त: पिपासिता: ।
> जलं निरुदके कूपे ददृश: सत्त्वमद्धुतम् ।।२।।
>
> (ભા. ૧૦ સ્કં. ઉ.૬૪-અ., ૨ શ્લો.)

નામ નિવેદન કરાવીને તુલસીમાળા પહેરાવી તેનું તાત્પર્ય એ છે કે ભક્તિમાર્ગમાં દ્રઢ ભાવ કર્યો. ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

શુભ વૈશાખ કૃષ્ણ એકાદશી શ્રી વલ્લભ પ્રભુ પ્રકટ ભયે ॥
દૈવી જીવનકે ભાગ્ય વિસ્તરે નિરખત તનકે તાપ ગયે ॥૧॥
પુષ્ટિ ભક્તિરસ નિજદાસનકો અતિ ઉદાર મન દાન દયે ॥
માણિકચંદ હીયે વસો નિરંતર શ્રી વલ્લભ આનંદ મયે ॥૨॥

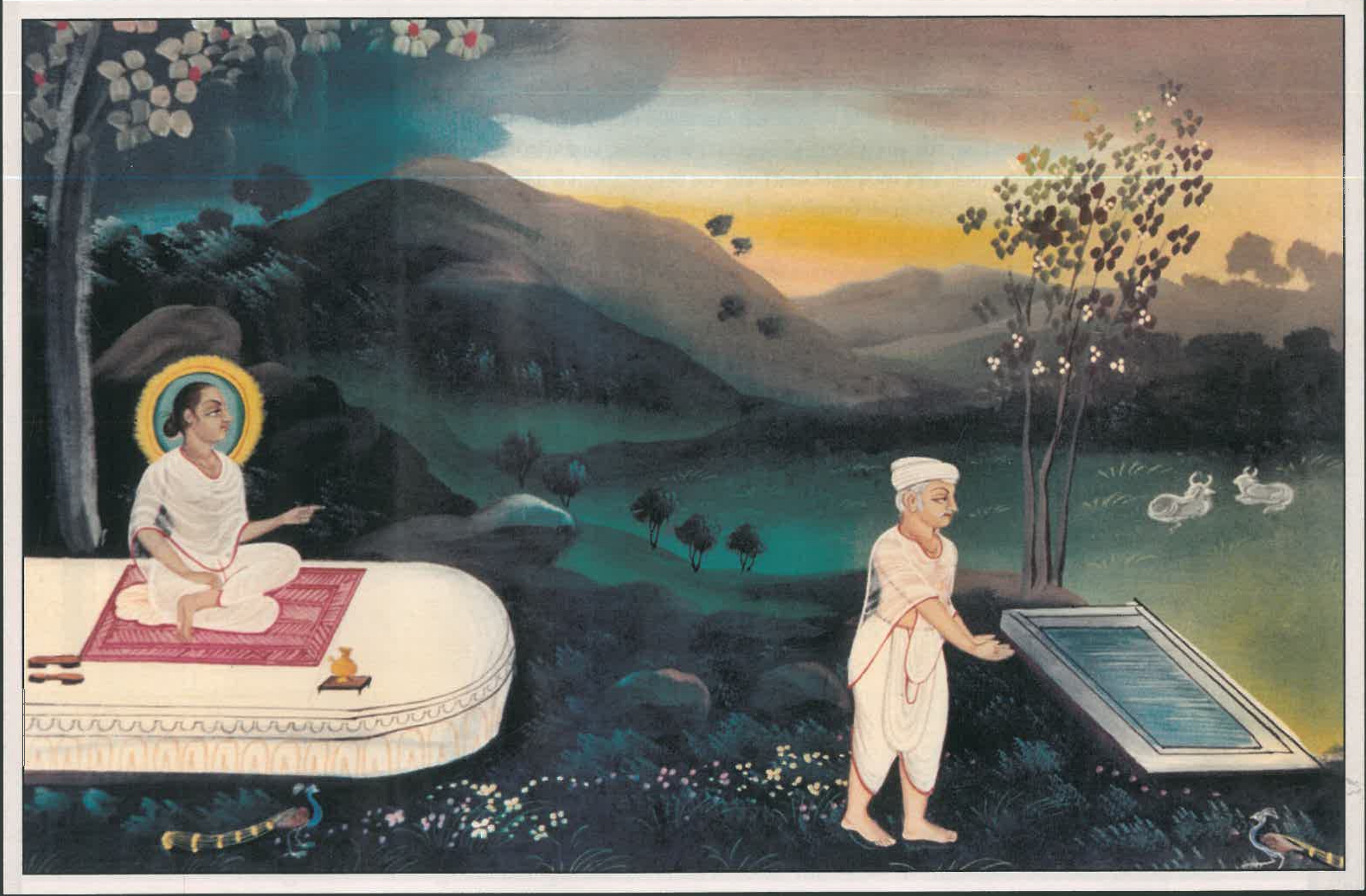

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૧ મી : શ્રીતોતાદ્રીપર્વતકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - પર મી : શ્રીદરવસેનજી કી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક દરવસેનજીમેં હે, તહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ પધારે. તહાં બહુત બિકટ જગે હે ઓર તહાં સર્પ વ્યાધ્રાદિક તામસી જીવહૂં બહુત રહેતે હતે. ઓર આસપાસ ઝાડીહૂં બહૂત હે. તહાં એક રમણીય સ્થલ દેખિકેં આપ બિરાજે. તબ તહાં શ્રીદરવસેનજી ઠાકુર પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીઠાકુરજીકોં પ્રણામ કિયો, ઓર આસનપેં પધરાયકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ પરિશ્રમ કરિકેં યહાં ક્યોં પધારે? તબ શ્રીઠાકુરજી કહે જો એસી બિકટ જગેમેં આપ જીવનકે ઉદ્ધારાર્થ પધારે હો, નાંતર આપકો પ્રસંગ હમકો કહાંતેં હોતો? પરંતુ યહાં બિકટ જગે બહુત હે તાતેં મેરી વિનતી હે જો યહાં જીતને દૈવીજીવ હે સો સબનકો ઉદ્ધાર આપ કરીયે. ફેરિ દૈવીજીવ યા વનમેં કોઉ આવે નાંહી. કારન જો આપકે વંશમેં સબ હી પુરૂષોત્તમ હોયંગે, સો યહાં દૈવીજીવ હોયગો તો વિનકે ઉદ્ધારકે લિયે આપકે વંશકે બાલક પધારેંગે. તામેં મોકોં તો દરશનકો લાભ હોય, પરંતુ આપકો પરિશ્રમ હોય સો ઠીક નાંહી. એસી આપ શ્રીઠાકુરજીકી વાત્સલ્યતા દેખિકેં આપ બહુત પ્રસન્ન ભયે. તાતેં તહાં ચરણારવિંદકી રજદ્વારા હજારન જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ સપ્તાહ કીયે. તહાં શ્રીઠાકુરજી આપ નિત્ય પધારતે, તાસોં અનિર્વચનીય સુખ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ સુરત પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીદરવસેનજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - પર મી : શ્રીદરવસેનજી કી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

દર્ભ શૈય્યા ઉપર શયન કરવા વાળા આદિ વિષ્ણુનું મંદિર છે. આપશ્રીએ ભાગવત પાઠ કર્યો. આજ્ઞા આપી કે આપના વંશમાં બધા પુરુષોત્તમ થશે. વિષ્ણુ તો એકજ છે, પરંતુ લીલાને માટે વારંવાર પ્રગટ થવું પડે છે. એટલા માટે આદિકલ્પ સાસ્વત માં જ્યારે વિષ્ણુ ભક્તિના હેતુ માટે પ્રગટયા હતા ત્યારે એ પ્રભુને આદિ વિષ્ણુ એ સૂચિત કર્યા છે. લૌક્કિની અનિચ્છા અને ભગવત્પરક્તા ના હેતુ આપશ્રીમાં ધર્મના ૩૦ (ત્રીસ) લક્ષણ બિરાજમાન છે. આ ત્રીસ લક્ષણ પૂર્ણ રૂપથી જે આચાર્યમાં હોય છે તે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ હોય છે.

ભાગવત આગીયરમાં સ્કંધ. અધ્યાય - ૧૯ શ્લોક ૧૧ થી ૪૫ સુધી આ અધ્યાયમાં વર્ણન કરેલા ધાર્મિક લક્ષણ આપના વંશ ગોસ્વામી બાલકોમાં આજે પણ જોવા મળે છે. (આ ત્રીસ લક્ષણ એક જગ્યાએ ન હોઈ કોઈ એક ઘરમાં બે (૨)તો છે જ અગર (શાયદ) પ્રભુચરણ એ ઠાકુરજીના બંટવારાની સાથે ધર્મ લક્ષણ પણ બાંટયા હોય.) આ નિજી વિચાર હોઈ શકે. એમતો બધા પુરુષોત્તમ વદન સ્વરૂપે છે. દર્ભ થી દરવ થયા છે, સૂકર અવતાર દ્વારા હિરણ્યાક્ષનો વધ કરીને જલની (પાણીની) અંદરથી બહાર આવી, જ્યારે શ્રીઅંગને ફટફટાવ્યું ત્યારે રોમ પડયા હતા તે રોમ દર્ભ બની ગયા. જે કર્મકાન્ડમાં ઉપયોગી છે. એની ઉપર આપનું શયન છે.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - કાન્હરો

શ્રીલક્ષ્મણ ભટ ગેહ પ્રભુ અવતાર લિવાયો ।
શ્રીવલ્લભ આચાર્ય મહાપ્રભુ નામ કહાયો ।।
માયાવાદ વિખંડ ભક્તિ પથ પુષ્ટિ બધાયો ।
દેવી જન ઉદ્ધાર હોન યહ માર્ગ બતાયો ।।
ભટ્ટ માધવ કૃષ્ણહિ દાસજૂ દામોદર કૌ કરિ સુધિર ।
ધરિ વિગ્રહ રુપ સુચિત્ર મેય જયતિ જયતિ નૃપ રુપ શોર ।।

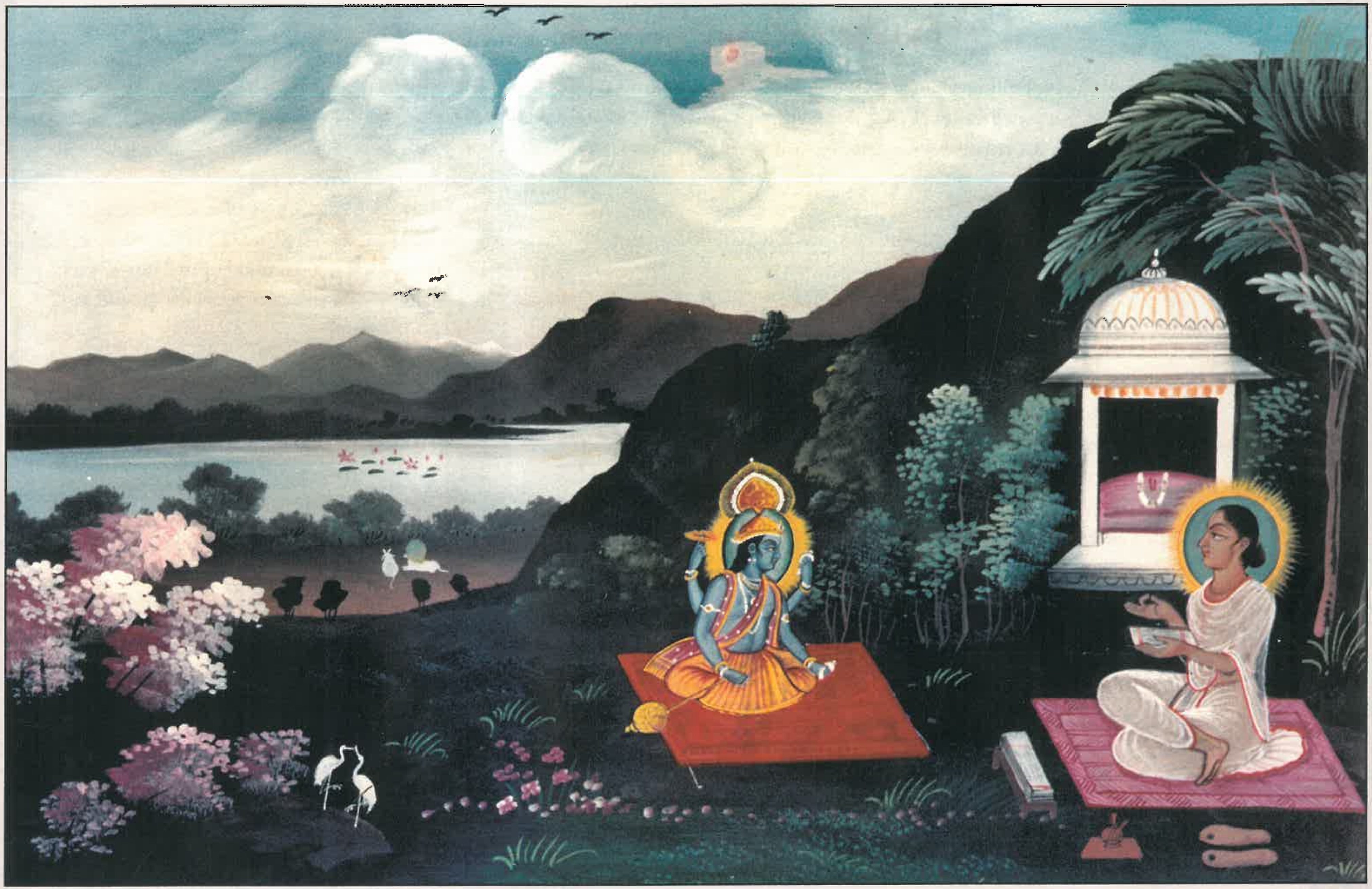

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૨ મી : શ્રીદરવસેનજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૩ મી : શ્રીસૂરતકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ કાંકરવાડ હોયકેં પાંડુરંગ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકે દર્શન કરિકેં પંચવટી હોયકેં સૂરત પધારે. તહાં તાપીકે કિનારે અશ્વિનીકુમારકે આશ્રમ કે પાસ બિરાજે. તાપીમેં સ્નાન કીયે પાછે તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે. તબ તહાં એક સ્ત્રી અકસ્માત આઇ, સો તાપીમેં સ્નાન કરિ શ્રીઆચાર્યજીકોં દંડવત્ કરિ વામભુજાકી ઓર ઠાડી હોયકેં પંખાકી સેવા કરન લાગી. તબ તાકૂં કૃષ્ણદાસજી બરજે, તબ શ્રીઆચાર્યજીકૃષ્ણદાસકોં નાંહી કીયે. સો જહાંતાંઇ કથા હોય તહાંતાંઇ પંખા કરે, ઓર આપકો શ્રીમુખારવિંદ નિરખે. જબ કથા હોય ચૂકે તબ દંડવત્ કરિ અપને આશ્રમમેં જાય. સો વાકી કૃષ્ણદાસને બહુત ચૈકશી કરી, પરંતુ નિશ્ચે ન ભયો, જો વે સ્ત્રી કહાંતેં આવે હે ઔર કહાં જાય હે. યા રીતિસોં સાત દિન તાંઇ વાને સેવા કરી. જબ પારાયણની સમાપ્તિ હોય ચૂકી, તબ વે સ્ત્રી શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકોં દંડવત્ કરિ ચરણોદક લે અપને આશ્રમકોં ગઈ. તબ કૃષ્ણદાસને શ્રીઆચાર્યજી સોં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, યહાં જો વહ સ્ત્રી આયકેં કથામેં પંખાકી સેવા કરત હતી, સો લૌકિક સ્ત્રી તો નાંહી હી, વહ તો અલોકિક સ્ત્રી હી, સો વે કોન હતી, સો આપ કૃપા કરિકેં કહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મુસિકાઇ કે કહે, જો વહ તો શ્રીતાપીજી નદી હતી. વહ શ્રીસૂર્યનારાયણકી પુત્રી હે, ઇનકોં સપ્તાહ સુનિવેકી મહાઅભિલાષા હતી, સો યહાં સપ્તાહ સુનિવેકોં આવતી. યહ સુનિકેં સબ સેવક સાષ્ટાંગ દંડવત્ કીયે ઓર વિનતી કીયે જો મહારાજ, આપકો અભિપ્રાય તો આપ કૃપા કરિકેં બતાવો તબ હી જાન્યો જાય. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં વહાં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકે સેવક ભયે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીસૂરતકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૩ મી : શ્રીસૂરતકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રીમદ્ ભાગવત પૂવાર્ધ સ્કંધ અધ્યાય ૧૯ની અનુસાર ભૂમન્ડલની આ ૧૭મી નદી છે. (૧) આ નદીઓના દર્શન સ્પર્શથી કર્માનુસાર શુભ કર્મનું ફલ મળે છે (૨) વર્ણાશ્રમ ધર્મની અનુસાર મોક્ષ પણ મળે છે. (૩) આ નદીઓના કિનારે મહાપુરુષોના દર્શનથી અવિદ્યા દૂર થાય છે. આ નદીઓમાં તાપી (તાપ્તી) નદીનું પણ મહાત્મય આવી ગયું. આપણા ધર્મ ગ્રંથોમાં પરિચય આપ્યો છે. જે પ્રભુના નામસ્મરણના સામર્થ્યથી સનકાદીક ઋષિ જેમને ઉપદેશ આપે તે શ્રોતા પરમાર્થ્ય થઈ જતા. જે પ્રભુનું નામ સ્મરણ શંકર કરે છે એ નામના પ્રભાવ બળથી કાશીમાં મુક્તિ દાન કરે છે. તાપી પણ અત્યાર સુધી ઘણાનો ઉધ્ધાર કરતી રહી છે. તાપી નું પણ કોઈ નામ મંત્ર અથવા ધ્યાન સ્વરૂપ રહ્યું હસે. તાપી એ આગળ પણ કોઈનો ઉધ્ધાર કરવાનો છે. ઉપરોક્ત ઉદાહરણથી સામર્થ્ય સંચયની આવશ્યકતા છે, ત્યારે શ્રીઆચાર્યજી અને ભાગવતજી બંને તેમની સન્મુખ પ્રગટ છે. અત: સુંદર સ્ત્રીનું સ્વરૂપ ધારણ કરી પંખાની સેવા કરી એના પ્રતાપ બળથી આગળ પોતાના ભક્તો નો એમના દ્વારા સન્માર્ગ દર્શન થશે ‘‘ન હ્યમ્મયાનિ તીર્થાનિ’’રજ અને જલથી યુક્ત આ તીર્થ સામાન્ય અને અચેતન નથી. આ રુપમાં તે સર્વ જ્ઞાન પરક ચૈતન્ય છે. અને આચાર્યશ્રી ને ઓળખી ગયા છે. ॥卐॥

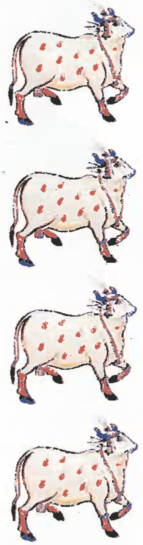

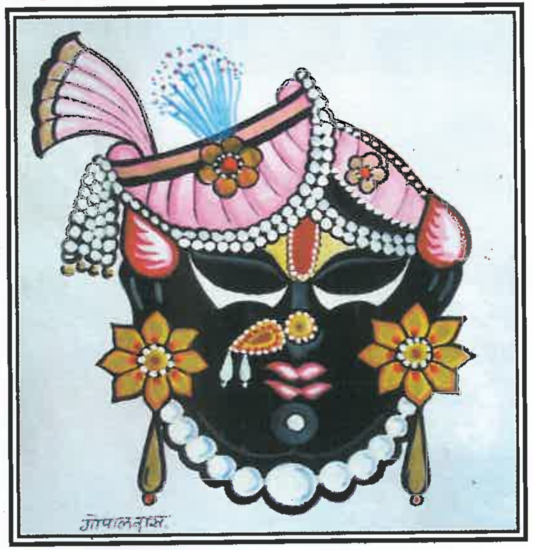

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – રામકલી

શ્રીવલ્લભજૂ કો દેખેંજીજે ।
નખશિખ સુન્દરતા કો સાગર રુપ સુધારસ ભરભર પીજે ।।૧।।
વચન માધુરી પરમ મનોહર ભક્ત જનન સબકોં સુખદીજે ।
છીતસ્વામી શ્રીવલ્લભજૂકે પદપંકજ અપને ઉરલીજે ।।૨।।

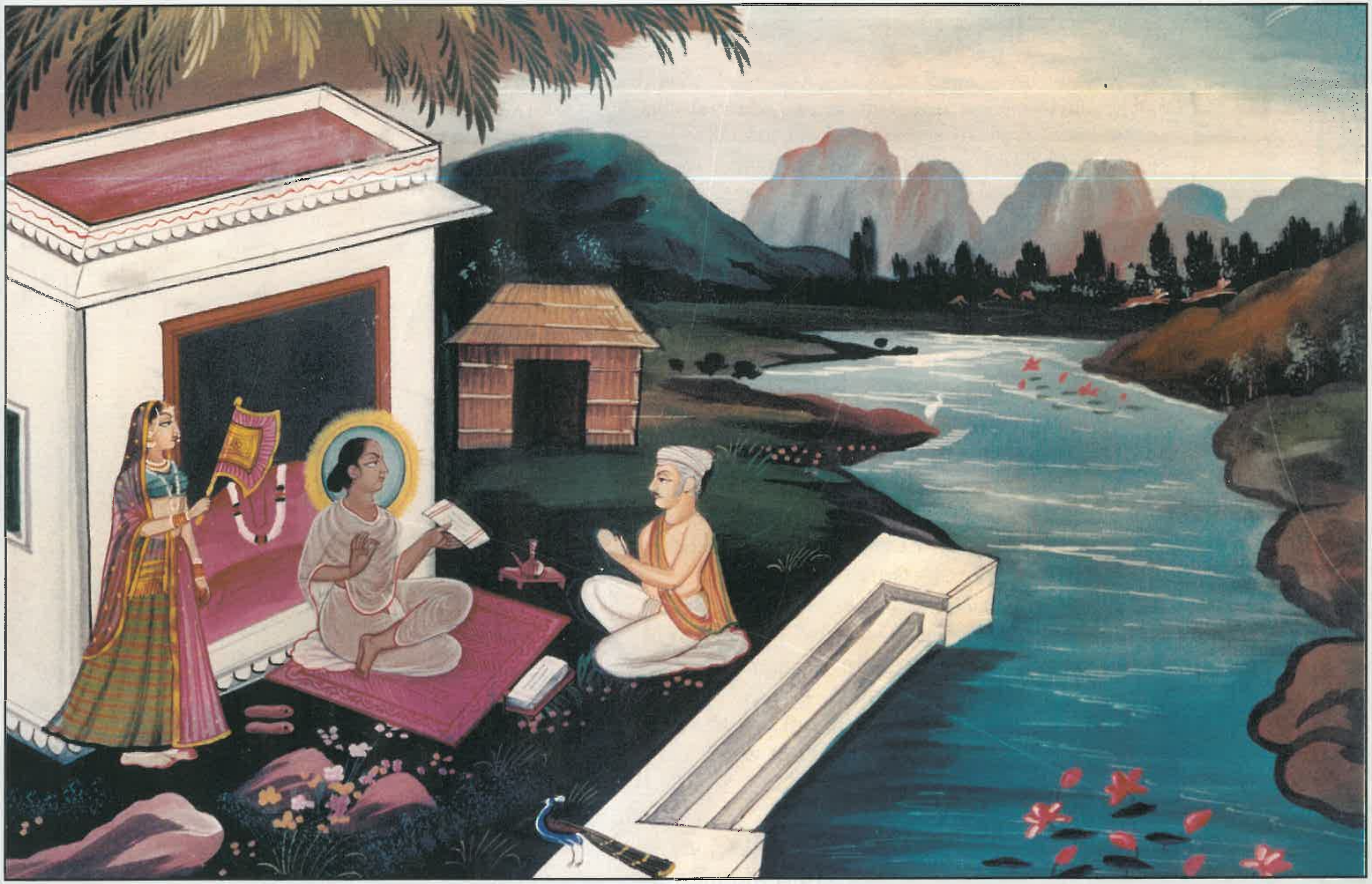

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૩ મી : શ્રીસૂરતકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૪મી : શ્રીભરૂચકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક ભડોચમેં, નર્મદા નદીકે કિનારે ભૃગુક્ષેત્રમેં હે, તહાં છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે. તહાં અકસ્માત એક સ્ત્રી આઇ. નખતેં લગાય શિખતાંઇ હિરા મોતિનકે આભરણ પહેરે હતે. વાને અતિ હર્ષસોં આપકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, આપકો જો પ્રાગટ્ય હે સો દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારાર્થ ઓર માયામત ખંડનાર્થ ઓર સકલ તીર્થ સનાથ કરણાર્થ હે, સો આપ કૃપાકરિ નર્મદા સ્નાન કરિવેકોં પધારિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ કહે જો બહોત આછોં, અબ હી હમ સ્નાન કરિવેકોં આવત હે. તબ વહ સ્ત્રી દંડવત્ કરી અપને સ્થાનકોં ગઈ. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરિકેં શ્રીઆચાર્યજીતેં પૂછી જો મહારાજ, વહ સ્ત્રી વિનતી કરી ગઈ હે સો વહ કોન હતી સો આપ કૃપા કરિકેં કહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે જો વહ શ્રીનર્મદાજી નદી હી, સો વિનતી કરિ ગઇ હે. પાછેં આપ નર્મદા નદીમેં સ્નાન કરનેકોં પધારે, તબ શ્રીનર્મદાનદી બહુત પ્રસન્ન ભઈ. તહાં સ્નાન કિયે પાછેં આપ તહાં સપ્તાહ કીયે. તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં વહાં માયાવાદી પંડિત સબ જુરિકેં આયે, તબ ઉનસોં ચર્ચા ભઈ. સો ઘડી એકમેં શ્રીઆચાર્યજી આપ સબનકોં નિરૂત્તર કીયે. તહાં આપ માયામતકો ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. તબ ભડોંચમેં જેજેકાર ભયો. પાછેં આપ તહાંતે વિજય કીયે, સો મોરબી પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી ભડોંચકી (ભરૂચકી) બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૪મી : શ્રીભરૂચકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આ ભૃગુક્ષેત્ર છે. જે ભૃગુએ ત્રિદેવ પરીક્ષણ કર્યું હતું અને વિષ્ણુ સ્વરૂપના વક્ષસ્થલ પર ચરણચિન્હ સ્થાપિત કર્યું હતું. આ એમનું તીર્થ છે. અહીની નદી નર્મદા છે. ગુરૂ શુક્રાચાર્યજી એ આ નર્મદાના કિનારે પોતાના શિષ્ય બલીરાજાની પાસે યજ્ઞ કરાવ્યો હતો. અને આ નર્મદા કિનારે ભગવાન વામનજીએ બલીરાજા પાસેથી સર્વસ્વ લીધું હતું. આ માહાત્મ સર્વજ્ઞ અને સર્વ સ્વરૂપ શ્રીમહાપ્રભુજી સહજ દર્શન આપવા પધાર્યા છે તો કેમ સેવા કરવાના આવે અને દશર્ન નો લાભ લેવા આવે ?

જેવી રીતે રાજા બલી ભગવાન વામનના સ્વરૂપને જોઈને મોહિત થયા એવીજ રીતે માયાવાદી અહીં શાસ્ત્રાર્થમાં આચાર્યશ્રીના શબ્દોને જે શાસ્ત્ર વાક્યને સાંભળીને મોહિત થયા. કારણ કે શાસ્ત્રોનું પણ સ્વરૂપાત્મક સ્વરૂપ છે. અને એના શબ્દ બ્રહ્મ રૂપ છે. શ્રીમહાપ્રભુજીમાં શાસ્ત્ર અને શબ્દ બ્રહ્મનું સ્વરૂપ છે. એટલા માટે જે પણ શાસ્ત્ર અને ઈશ્વરની મર્યાદાને લઈને આપશ્રી સાથે ચર્ચા (વાદ)કરવા આવ્યા તે મોહિત અવશ્ય થયા. અતઃ તે શરણાગત થયા.

ब्रह्म शर्वः किमारश्च भृग्वाधा मुनयो नृप ।
पितरः सरर्वभूतानि सिद्धा वैमानिकाश्चे ये ।।२६।। (ભા. ૮ સ્કં., ૨૩ અ., ૨૬ શ્લો.) જેમનું ગુણગાન કરીએ છીએ તે આચાર્ય પ્રતિવાદિત ભાગવત સ્વરૂપ શ્રીનાથજી છે. ॥卐॥

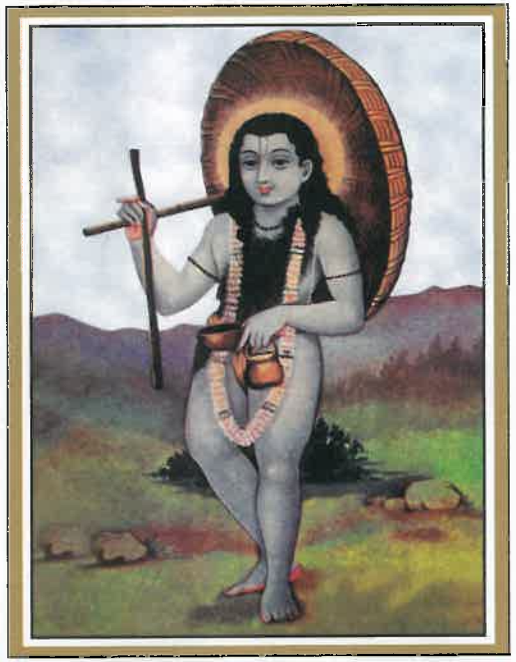

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

શ્રીવલ્લભ પુરુષોત્તમ રુપ ।।
સુન્દર નયન વિશાલ કમલરંગ મુખ મૃદુ બોલત વચન અનુપ ।।૧।।
કોટિ મદનવારોં અંગ અંગપર ભુજ મૃણાલ અતિ સરસ સ્વરૂપ ।।
દૈવી જીવ ઉધ્ધારન પ્રકટે દાસ શરણ લક્ષ્મણ કુલભૂપ ।।૨।।

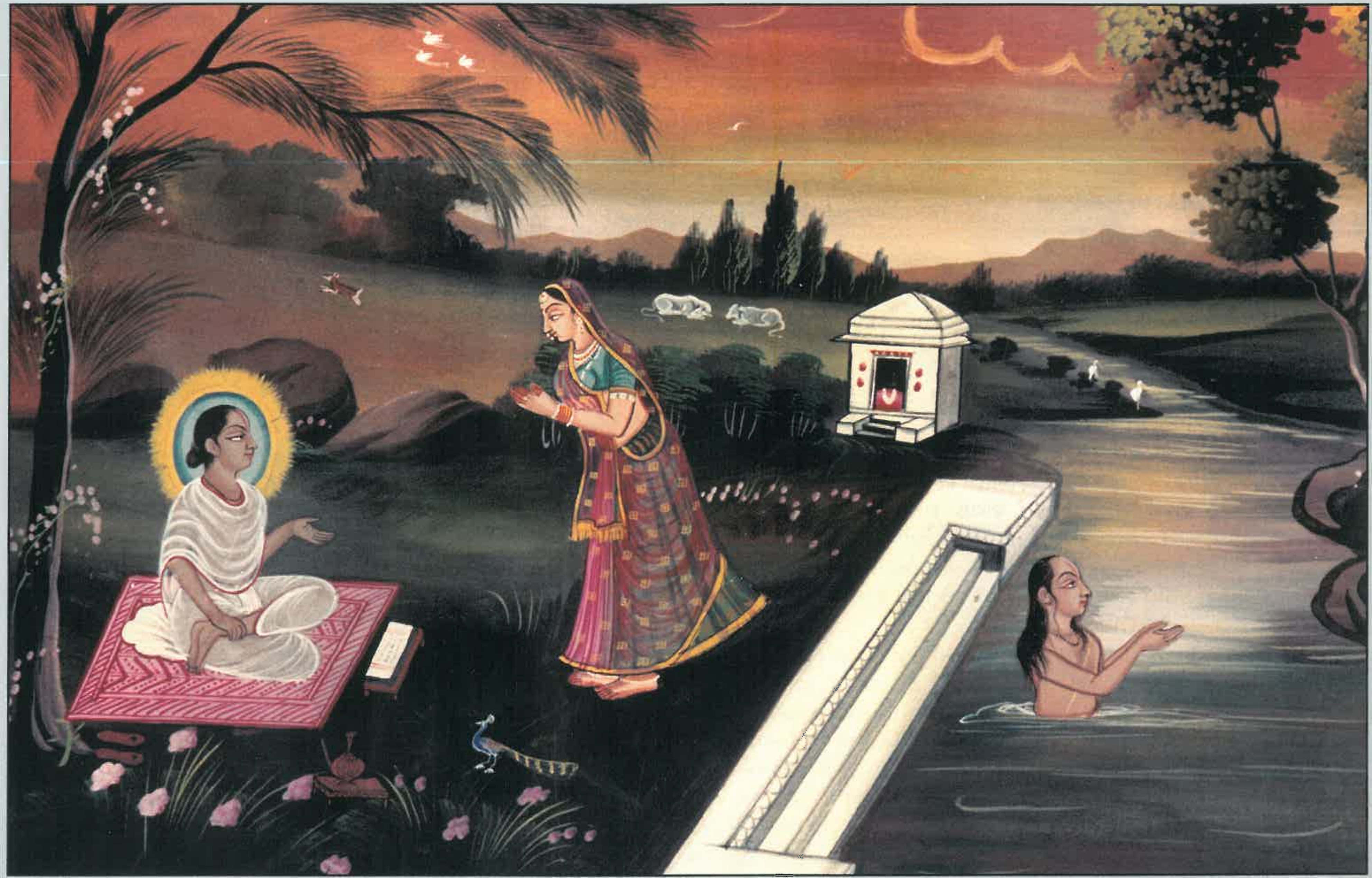

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૪મી : શ્રીભરૂચકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૫ મી : શ્રીમોરબીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુજી આપ મોરબી પધારે, તહાં કુંડકે ઉપર છોંકરકે વૃક્ષકે નીચે બિરાજે. તહાં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આપ આજ્ઞા કીયે, જો યહ રાજા મયુરધ્વજકો ગામ હે. વો રાજા બડો સત્યવાદી હરિભક્ત હતો. યહાં શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર અર્જુન સહીત પધારે હે, તાતેં યહાં સપ્તાહ હોયગી. પાછેં આપ વહાં સપ્તાહ કીયે. તહાં બાલા ઓર બાદા નામકે દોઉ ભાઈ પુષ્કરણા બ્રાહ્મણ હતે. વે બડે ભગવદીય હતે. વે દોઉ શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકોં આયે. ઉનકોં સાક્ષાત્ દર્શન ભયો. તબ ઉન દોઉન ભાઈને આપસોં બિનતી કરિ જો મહારાજ, હમ બહુત કાલતેં ભટકત ફીરત હે, આપ તો પરમકૃપાલુ હો, હમારો ઉદ્ધાર કીજીયે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો તુમ સ્નાન કરિ આવો. તબ વે સ્નાન કરિ આવે. પાછેં આપ કૃપા કરિકેં દોનોકોં ભગવન્નામ સુનાયે. તા પાછેં બ્રહ્મસંબંધ કરવાયે. પાછેં બાલાકો નામ તો બાલકૃષ્ણદાસ ઓર બાદાકો નામ બાદરાયણદાસ ધર્યો. વિનકોં શ્રીઆચાર્યજીને એતન્માર્ગીય ગ્રન્થ પઢાયે, પાછેં વિનનેં આપસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપાકરિકેં હમકું સેવા પધરાય દીજિયે. તબ શ્રીમહાપ્રભુજીને વિનકોં સેવા પધરાય દઈ. તાકો વિસ્તાર ચોરાશી વૈષ્ણવકી વાર્તામેં લિખ્યો હે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીમોરબીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૫ મી : શ્રીમોરબીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

મોરબી રાજા મયૂરધ્વજ ની નગરી છે. અહીં કુંડની ઉપર છોકરના વૃક્ષનીચે આપશ્રીએ ભાગવત પારાયણ કર્યુ હતું અહીં બાલા અને બાદા બે ભાઈઓને શરણે લીધા. આ બન્ને જ્યારે આપની સન્મુખ આવ્યા ત્યારે આપશ્રી ભ્રમરગીતનો પ્રસંગ સંભળાવી રહ્યા હતા. 'બાદા' ભાવ વિભોર થઈ ગયા અને પત્ની સહિત સેવક થયો. બાલકિશનદાસ અને બાદરાયણદાસ નામ રાખ્યું. ભ્રમરગીતનો પ્રસંગ છે પણ એવો જે સાંભળે તે મોહિત થઈ જાય. પુષ્ટિમાર્ગની શરણાગતીને માટે પૂર્વસંચિત (આગળના) કોઈ સારા કર્મની આવશ્યકતાની સાથે સાથે સ્ત્રીભાવાપન્ન ભક્તિની આસક્તિ પણ હોવી જોઈએ.

રાજા જે ધર્મ આચરણ કરે છે એમાં પ્રજા ને પણ ધર્મરુપ ફલ મળે છે. મયૂરધ્વજે કૃષ્ણ અને અર્જુનની સામે કઠોર પુત્ર બલિની પરીક્ષા આપી હતી, આવું તો પ્રભુ થવા નથી દેતા. આપ શ્રીકૃષ્ણ સ્વરુપતઃ પ્રગટે. બાલા અને બાદા જે હતા તેમનું સ્વરૂપ સામે આવ્યુ અને સેવક થયા જરાસંધના પ્રસંગમાં ૧૬ હજાર રાજાઓને મુક્ત કર્યા પછી ભગવાને આજ્ઞા આપી "मां यजन्तोऽध्वरैयुक्ताः प्रजा धर्मेण रक्षथ ।" (ભા. ૧૦ સ્કં., ૭૩ અ., ૨૧ શ્લો.) મારો યજ્ઞ અથવા સેવા કરતા કરતા એ ધર્મથી પ્રજાની રક્ષા-રખવાળી કરજે. જે એવું કરે છે પ્રભુ એનો હાથ પકડે છે, અને આ ધર્મ વારંવાર ઉદય થાય છે. પુનઃ બાલા અને બાદાનો હાથ શ્રીમહાપ્રભુજીએ પકડયો.

॥ 卐 ॥

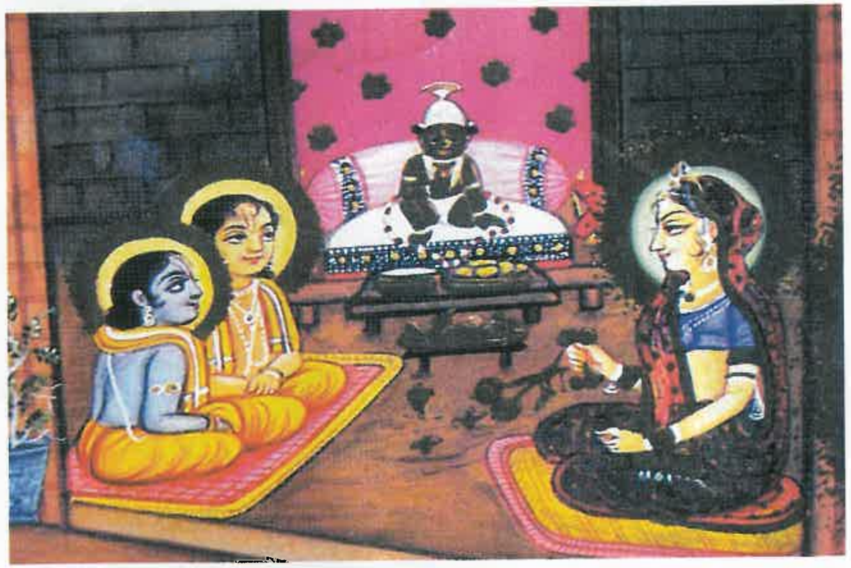

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

બધાઈ શ્રીલક્ષ્મણ ગૃહ દ્વાર ।
કરુનાનિધિ પૂરણ શ્રીવલ્લભ પુરુષોત્તમ સાકાર ।।૧।।
મધુર બચન પોષત નિજજનકોં શ્રીભાગવત ઉચ્ચાર ।
મધુર રુપ કૃપાદષ્ટિ સોં સીંચત વારંવાર ।।૨।।
સેવાનંતર કથા શ્રવણકો કહ્યો આપ વિસ્તાર ।
દ્વારકેશ પ્રભુ પ્રકટ ભયેતે ભૂતલ જય જયકાર ।।૩।।

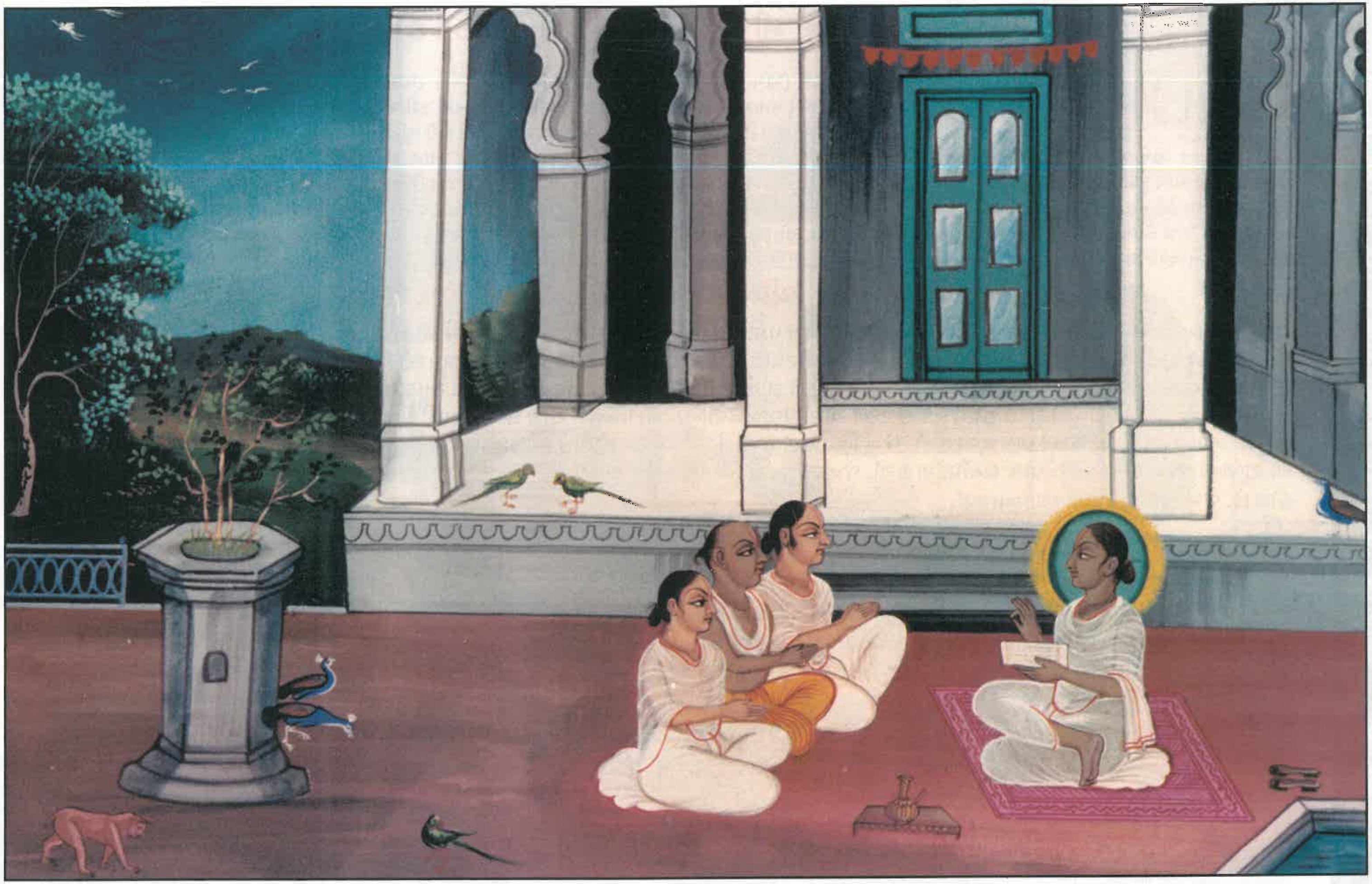

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૫ મી : શ્રીમોરબીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૬ મી : શ્રીનવાનગરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક નવાનગરમેં (જામનગરમેં) નાગમતી નદીકે તીરપેં હે, તહાં એક રમણીય સ્થલ દેખિકેં છોંકરકે નીચૈં આપ બિરાજે. તહાં શ્રીભાગવતકો પાઠ આપ કીયે. તા સમય રાજા જામ તમાચીને આયકે સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી, ઓર વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, મેરો ધન્ય ભાગ્ય હે, જો આપકે દર્શન મોકોં ભયે. સાક્ષાત્ જાકોં વેદશાસ્ત્ર નિરૂપણ કરત હે તાકે દર્શન મોકૂં ભયે. આપકે દર્શન માત્રતેં મેરી બુદ્ધિ નિર્મલ ભઈ. અબ કૃપા કરીકેં મોકોં શરણ લીજિયે. હમ બહુત કાલતેં ભટકત ફિરત હે. તબ રાજાકી આર્તિ દેખિકે શ્રીઆચાર્યજી આપ આજ્ઞા કીયે. જો સ્નાન કરિ આવો. તબ વો રાજા સ્નાન કરી આયો. તબ શ્રીમહાપ્રભુજી આપ કૃપા કરિકેં વા રાજાકોં નામ સુનાયો, પાછેં બ્રહ્મસંબંધ કરવાયો, ઓર તુલસીકી માલા ગરેમેં ડારી તબ રાજાને વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં યહાં શેહેર બસાવનો હે, સો આપ આજ્ઞા દેઉ તહાં બસાઉં. તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ કહે જો યાહી સમય મુહૂર્ત આછો હે, તાતેં તુમ જાયકેં અબહી શેહેર બસાયવેડો મુહૂર્ત કરો, તાતેં તુમારો રાજ્ય નિર્ભય હોયગો. તબ રાજા દંડવત્ કરિકેં અપને ઘર જાય શેહેરકો મુહૂર્ત કિયો, સો શેહેર અધાપી બસત હે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાંતે વિજય કીયે, સો ખંભાલિયા પધારે. યહ ચરિત્ર શ્રીઆચાર્યજીને નવાનગરકી (જામનગરકી) બેઠકમેં પ્રગટ કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીનવાનગરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૬ મી : શ્રીનવાનગરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

નાગમતી નદીને કિનારે છોકર વૃક્ષની નીચે ભાગવત પારાયણ આપશ્રીએ કર્યું. રાજા જામતર્માચી ને શરણે લીધા અને નિર્ભયતા પૂર્વક રાજ્ય સંચાલન કરવાની આજ્ઞા આપી. અહીના રાજા સિન્ધુસૌવીરપતિ નામથી ભાગવત પંચમ સ્કંધમાં જડભરતની સાથે મળતો પ્રસંગ આવે છે. જડભરતે એ રાજાને લોકજ્ઞાન અને ભગવદ્ધર્મ જ્ઞાન આપ્યું. ત્યારે તે જ્ઞાનપિપાસામાં ગંગાસાગર કપિલજીના આશ્રમમાં જઈ રહેલા. ભરતજીની સાથે ચર્ચાથી તૃપ્ત થઈ ગયા. દરેક રાજાને યુધ્ધ કરવું પડે છે અને એમાં પ્રજાનો, સૈનિકોનો વિનાશ થાય છે. એનાથી ઉત્પન્ન ભયથી પરલોક બગડવાનો ડર હોય છે. આ ભય રાજા યુધિષ્ઠિરને પણ થયો હતો. જેનું નિવારણ કૃષ્ણએ શરશય્યા સોમિત ભીષ્મને ધર્મોપદેશ આપીને રાજાને નિર્ભયતા આપી આપશ્રી એ રાજાની વ્યથા સમજીને એવોજ ધર્મોપદેશ કર્યો, જેનાથી રાજા નિર્ભય થઈને રાજ્ય ચલાવે. ભગવત્ આજ્ઞા અને ભગવત્ ઈચ્છા બે સર્વોપરિ મૂહૂર્ત હોય છે. જેમાં જામનગરની સ્થાપના થઈ.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - આસાવરી

હોં જાચક શ્રીવલ્લભ તિહારો, જાચન તુમપેં આયોં હો । મહા ઉદાર દેત ભક્તનકોં, આપુ અપનો મન ભાયો હો ॥૧॥
હેમ ગ્રામ ભૂખન સુખ સંપતિ સો મોહિમન ન સુહાયો હો । પર્યો રહૂં નિત જૂઠિન પાઊં, યહ મેરો ચિત લાયો હો ॥૨॥
પ્રફૂલિત ભયો નિરંતર દ્વિજવર, બ્રહ્મવાદ તરુછાયો હો । ગાઉં ગુન લાવન્ય સિંધુ કે, 'દાસ' ચરન રજ પાયો હો ॥૩॥

પ.ભ. સરોજબેન પરીખ, મુંબઈ

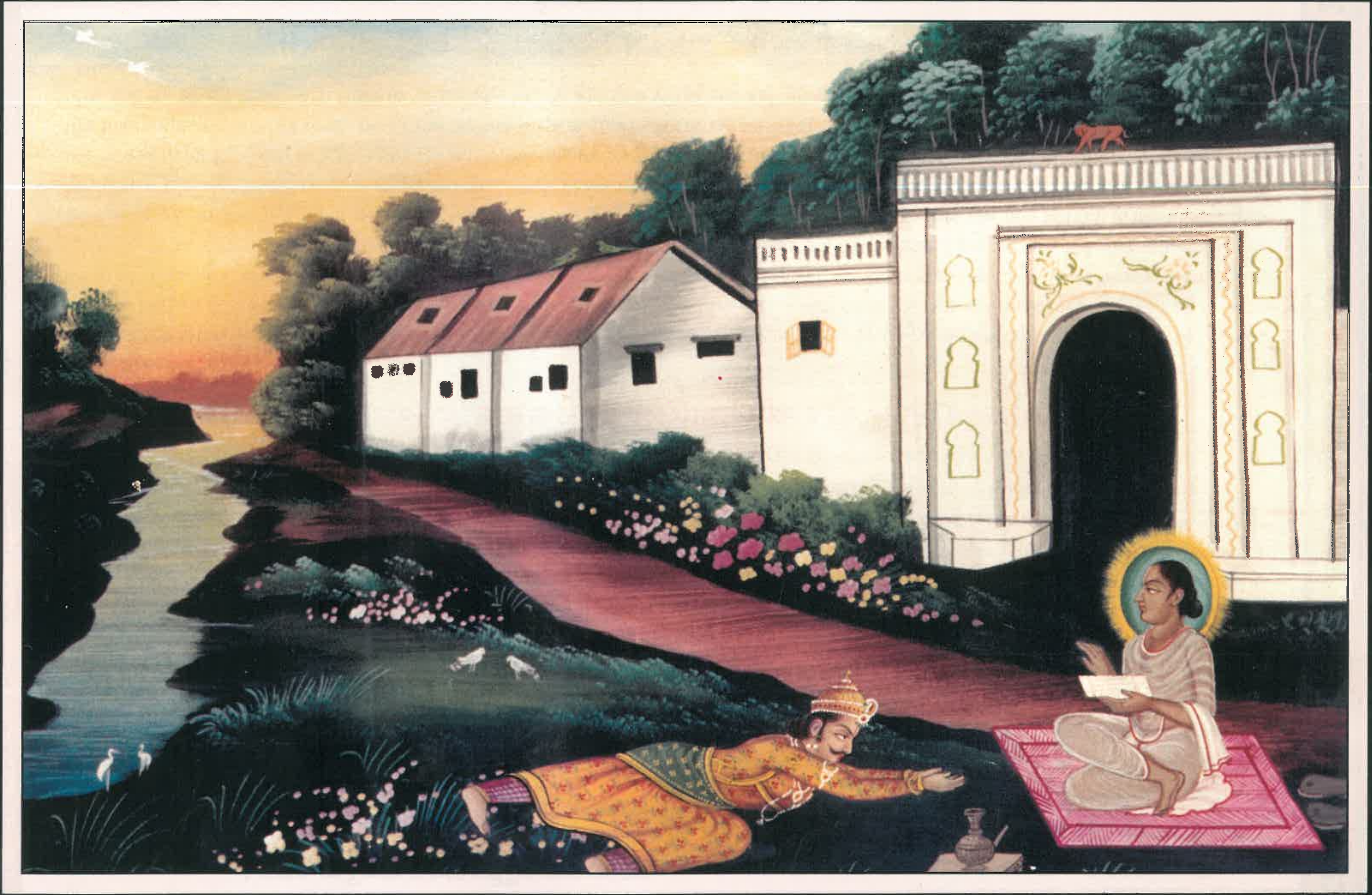

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૬ મી : શ્રીનવાનગરકી ॥

|| શ્રી બેઠકજી - ૫૭ મી : શ્રીખંભાલિયાકી બેઠકકો ચરિત્ર ||

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક ખંભાલિયામેં કુંડકે ઉપર છોંકરકે વૃક્ષકે નીચે હે, તહાં આપ બિરાજે. સો દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે જો યહ સ્થલ બહુત રમણીયહે, તાતેં યહાં સપ્તાહ કરેંગે. તહાં સાંઝકે સમય એક બ્રાહ્મણને આઈકેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, ઈહાં રાત્રિકોં આપ મતિ રહિયો, ઈહાં ઈમલીપેં એક પ્રેત રહેત હે, સો રાત્રિકોં ઈહાં જો રહેત હે તાકોં વહ પ્રેત ખાય જાત હે. તાતેં મેરી યહ વિનતી હે જો રાત્રમેં આપ શહેરમેં બિરાજો. એસેં કહિ વહ બ્રાહ્મણ તો ચલ્યો ગયો. પાછેં આપ રાત્રિકો વહાં કથા કહિવેકોં બિરાજે. તા સમય કૃષ્ણદાસ અપરસ ધોઈવેકોં ગયે. તહાં વહ પ્રેત આયો, સો વહ આસપાસ ચાર્યો બગલકોં ડોલે. તબ કૃષ્ણદાસને કહ્યો જો તું ઈતઉત ચાર્યો ઓર ડોલત હે? તોકોં આવનો હોય તો આઉ. મેં ઈહાંઈ ઠાડો હોં. તબ વહ પ્રેત બોલ્યો જો તુમ તો બડે મહાપુરૂષ હો, તાતેં મેરે ઉપર કૃપા કરો, જેસેં મેરો ઉદ્ધાર હોય. મેં બહુત દુઃખ પાવત હોં. પાછેં કૃષ્ણદાસ અપરસ ધોઈ કેં આયે, સો સુકાઈકે શ્રીઆચાર્યજીતેં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, વહ પ્રેત આયો હે, વિનતી કરત હે જો મેરો ઉદ્ધાર કરો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો તૂં ચરણોદક લેકેં વાકે ઉપર છિરક. તબ કૃષ્ણદાસને વેસે હી કિયો. તબ વાકી પ્રેતયોનિ છૂટિ ગઈ ઓર દૈવીસ્વરૂપ ભયો. તબ વૈકુંઠતેં વિમાન આયો, સો વિમાનમેં બેઠિકેં વૈકુંઠકો ગયો, ઓર શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી જે જે બોલત ગયો. તબ સબ સેવકનને સાષ્ટાંગ દંડવત્ કીયે. તાતેં ભગવદીય ગાયે હે જો ||ચરણોદક લેત પ્રેત, તતક્ષણ તે મુક્તિ ભયે, કરુણામય નાથ સદા. આનંદનિધિ કંદે || પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાં સપ્તાહ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં આપ તંહાંસોં વિજય કીયે, સો પિંડતારક પધારે. || ઈતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીખંભાલિયાકી બેઠકકો ચરિત્ર સંપૂર્ણ ||

|| 卐 ||

|| શ્રી બેઠકજી - ૫૭ મી : શ્રીખંભાલિયાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ||

" શ્રી વલ્લભ નખચન્દ્ર છટા બિન સબજગત માંહિ અંધેરા "

જીવનની મુલ્યવાન ક્ષણોને ભગવદ્ સંબંધ વગર માત્ર ભોગ ઈચ્છા ને માટે જીવતા રહેવાની અભિલાષાવાળાને આગળ પ્રેતયોનિ મળે છે અને તેની કોઈ ગણત્રી હોતી નથી કે કયા સમયે તેને મુક્તિ મળશે. ભાગવત્ માહાત્મય પદ્મપુરાણ ઉત્તર ખંડમાં ધુંધકારીની દુઃખદ કથા-ગાથા મળે છે. જેમની જાતિ-નામ-ગોત્ર નો પરિચય છે એમની મુક્તિ ભાગવતથી થઈ જાય છે. જેમને નામ-ગોત્ર-જાતિની જાણકારી નથી હોતી એમની મુક્તિ આચાર્યો ચરણોદકથી થાય છે. અહીં આચાર્યશ્રીના ચર્ણારવીંદ તીર્થ રૂપ છે. આ ચરણોં માં ભારતના બધા તીર્થોનું માહાત્મય રજ અને જલ છે. આપના ચરણોનું જલ નૂતન દેહ ધારણ કરવામાં સહાયક છે. આ જાણીને કૃષ્ણદાસ મેઘને પ્રેતયોનિ થી મુક્તિ અપાવી. અહીં હું અને આપ પણ ઉપસ્થિત પ્રેત હોઈ સકીએ છે.

" ભજન વિન જીવન જૈસે પ્રેત " (સૂરદાસજી)

"તોઆપના ચરણામૃતથી લૌક્કિતા નિવૃત્ત થશે."

|| 卐 ||

|| કીર્તન સંગતી ||

રાગ – દેવગંધાર

આનંદભયો શ્રીલક્ષ્મણ નંદકુમાર ।
ભૂપર પ્રકટ ભયે પુરુષોત્તમ જીવકીયે ઉદ્ધાર ।।૧।।
કર નિ:સાધન સુદૃણ હોય કે કિયેજુ અંગીકાર ।
કૃષ્ણદાસ શ્રીહરિકી લીલા જાનેં જાનનહાર ।।૨।।

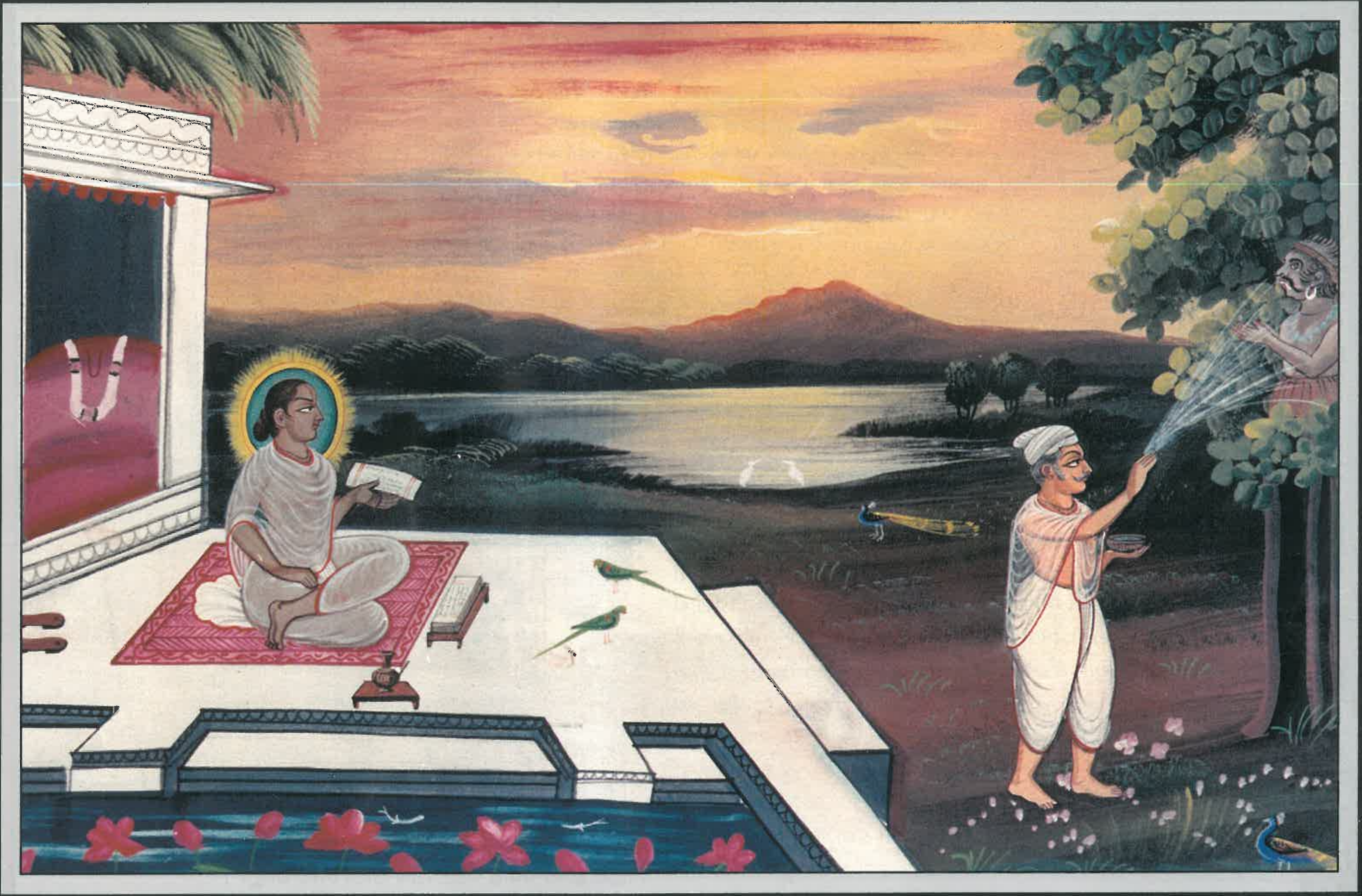

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૭ મી : શ્રીખંભાલિયાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૮મી : શ્રીપિંડતારકકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠકકો પિંડતારકપેં છોંકરકે નીચે હે, આપ તહાં બિરાજકેં દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે, જો જબ શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર દ્વારિકામેં આયકેં બિરાજે તબ સર્વ તીર્થ શ્રીદ્વારિકાજીકે આસપાસ આપકે દર્શન કરણાર્થ રહે, ઓર દુર્વાસાઋષિ હૂં યહાં રેહેત હે. યહ આજ્ઞા કરિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજી તહાં બિરાજે. તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે, તબ એક બ્રાહ્મણ નિત્ય કથા સુનિવેકોં આવતો. વાસોં આપ આજ્ઞા કિયે જો તુમ કહાં રેહેત હો? તબ વા બ્રાહ્મણને વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, મેં તીર્થક્ષેત્રમેં રેહેત હોં, સો આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનિવેકોં બહુતદિનનતેં મેરો મનોરથ હતો સોં આજ સમે મિલ્યો હે. સો સુનિકેં આપ મુસિકાઇ કેં ચુપ કરિ રહે. સો જહાંતાંઇ સપ્તાહ હોઇ તહાંતાંઇ વો રહે. ફેરિ દંડવત કરિકેં પાછો જાય, સો કાહુકો ન દિસે. એક દિન કૃષ્ણદાસને વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, વહ બ્રાહ્મણ આવે હે સો કોન હે? સો આપ કૃપા કરિકેં કહિયે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો વા દિન હમને કહી સો તૂં સમજ્યો નાંહી? જો યહ તીર્થક્ષેત્રમેં રેહેત હે. સો વહ પંડિત સ્વરૂપસોં તીર્થરાજ આવત હે. સો જિતને તીર્થ હે સોં સાક્ષાત્ સ્વરૂપાત્મક હે. સો સુનિકેં સબ સેવક દંડવત્ કીયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ અપને કટાક્ષ દ્વારા અનેક પશુ પક્ષ્યાદિ જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં આપ તીર્થક્ષેત્રમેં સ્નાન કીયે, તબ તીર્થપુરોહિત આયો, તાસોં કૃષ્ણદાસને પૂછી જો તૂં કોન હે? તબ વાને કહ્યો જો મેં તીર્થપુરોહિત હોં. વા તીર્થપુરોહિતને શ્રીઆચાર્યજીકો પ્રતાપ દેખિકેં કહી, મહારાજ! મેરો ઉદ્ધાર કરિયે. મેં આપકી શરણ હૂં. તબ શ્રીમહાપ્રભુજી આપ આજ્ઞા કીયે જો તેરો ઉદ્ધાર તીર્થરાજ કરેંગે. ઓર જાકી પીઠિકાપેં તૂં હાથ ધરેંગો તાકે હાથસોં પિંડ તરેંગે. પાછેં આપ વા પુરોહિતકોં ભલીભાંતિસોં દક્ષણા દીયે, પાછેં તહાંતેં વિજય કિયે, સોં મૂલગોમતી પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી શ્રીપિંડતારકકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૮મી : શ્રીપિંડતારકકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આ દુર્વાસા ઋષિનુ મુખ્ય સાધના સ્થળ છે.

અહીંના તીર્થ પુરોહિતને આજ્ઞા આપી કે આપ જેની પીઠની ઉપર હાથ મુકસો તેમના હાથથી પીંડો નો ઉધ્ધાર થશે. ''अदेयदानदक्ष'' આપનું સ્વરૂપ છે ક્યારે-ક્યારેક આપને સ્વયં પોતે કરવાના બદલે એ કામને કરવાનું સામર્થ્ય બીજાને દાનમાં આપે છે. જેમ ભૂભારહરણની પોતાની જવાબદારીથી ભગવાને અર્જુનને અધિકૃત (સ્થાપીત) કરી દીધો. એમ અહીં આપશ્રીએ તીર્થ પુરોહિત તે સામર્થ્ય દાન કર્યું. જેમ રામાવતારમાં જામવન્તે હનુમાનજીને ભુલાયેલી સ્મૃતિ આપી. જેમ અર્જુનને જતુ રહેલુ બલપૌરુષ (તાકાત)ની યાદ અપાવી. એમ આપશ્રીએ તીર્થ પુરોહિતના ભુલાઈ ગયેલા વર્ચસ્વનું પાછું દાન આપ્યું. તીર્થમાં એમના પણ આશીર્વાદ આવશ્યક છે. તીર્થ રાજ બ્રાહ્મણ વેશ ધારણ કરીને આપની કથા સાંભળવા આવતા હતા. આ તીર્થ અંદરથી ચૈતન્ય છે એમાં મન વાંછિત રુપ અને દેહધારણ કરવાનું સામર્થ્ય હોય છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

પ્રકટે શ્રીલક્ષ્મણ કુલભૂપ ।
શ્રીવલ્લભ ગુણ રાસ મનોહર વિશ્વકો રુપ સ્વરુપ ।।૧।।
શોભા સુભગ સુજાન શિરોમણિ રુપ રહ્યો તન ચૂપ ।
જગ હિત પ્રકટ ભયે હિતકારણ તારણ અંધ જડ કૂપ ।।૨।।
ભક્તિ કીર્તિ પ્રવાહ પ્રકટ કિયે લીલા ભાવ અનૂપ ।
ગોપાલદાસ શ્રીવલ્લભકો પ્રકટ અગણિત ગુણ રુપ ।।૩।।

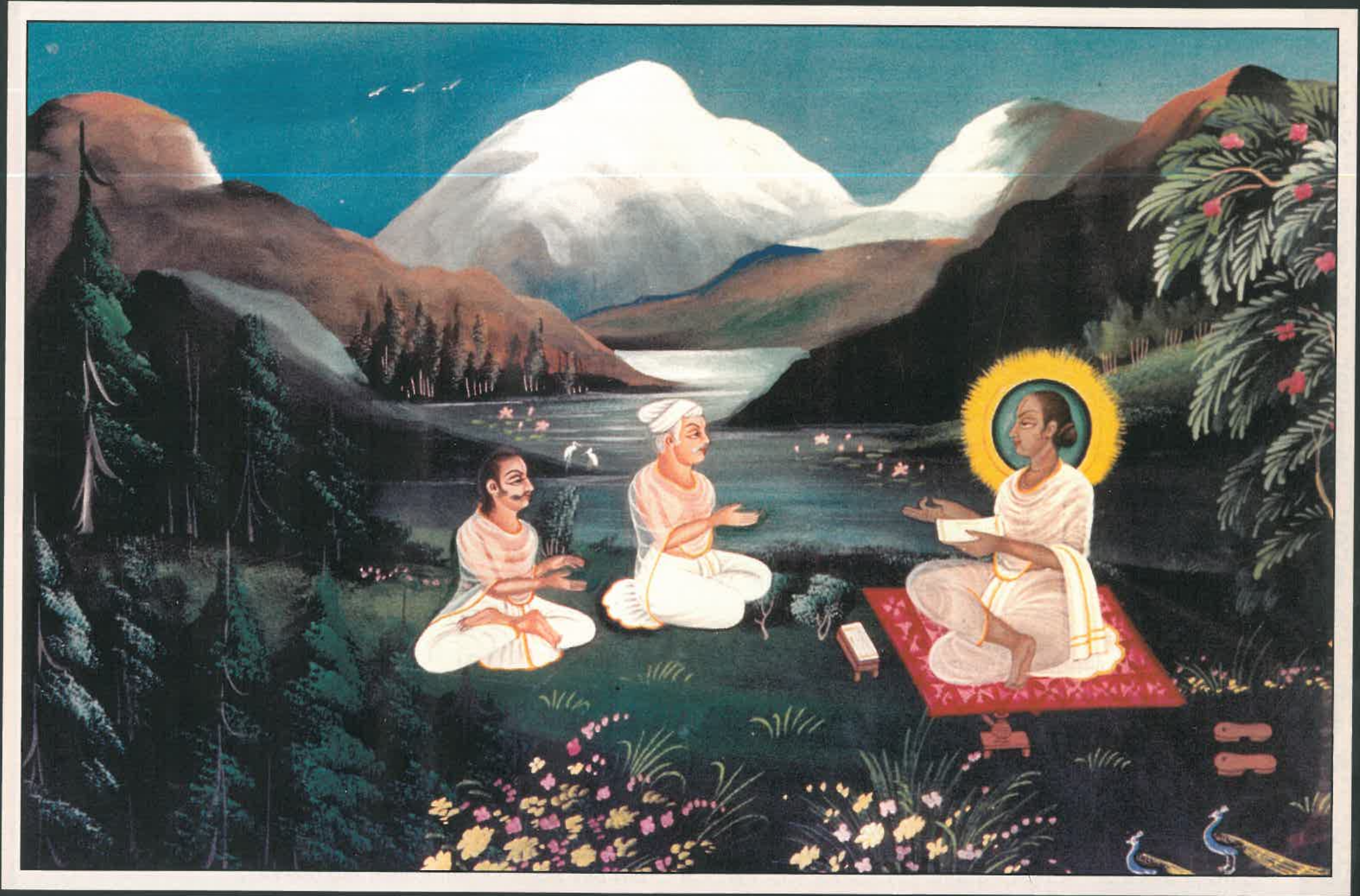

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૮મી : શ્રીપિંડતારકકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૯ મી : શ્રીમૂલગોમતીજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક મૂલગોમતીકે કિનારેપેં એક છોંકરકે નીચે હે, આપ તહાં બિરાજે હતે. તહાં કૃષ્ણદાસમેઘનને વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ મૂલગોમતી શ્રીવૈકુંઠતેં પધારી, સો રાજાકે ઇહાં પ્રગટી. તબ અપને પિતાતેં કહે જો મેરો વ્યાહ મેરી ઇચ્છાતેં હોયગો. પાછેં વિનકોં શ્રીદ્વારિકાનાથજીકી આજ્ઞા ભઈ, જો તુમ યહાંતાંઈ આઉ. તબ વિનને પિતાસોં કહી જો અબ મેં જલરૂપ હોયકેં સમુદ્રસોં જાયકેં મિલોંગી. યા મિસતેં શ્રીકૃષ્ણચંદ્રકે ચરણારવિંદકો સંબંધ મોકોં હોયગો. યહ કહિકેં શ્રીગોમતીજી જલરૂપ હોય શ્રીદ્વારિકાજી પધારે. તાસોં યહ મૂલગોમતી બાજત હેં. શ્રીઆચાર્યજી વહાં બિરાજે હતે, તબ એક સંન્યાસી આયો, સો શ્રીમહાપ્રભુનકોં દંડવત્ કરિકેં બેઠ્યો. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો યહાં તુમ કહાં રેહેત હો ઓર કહાંસો આયે હો? તબ વા સંન્યાસીને વિનતી કરી જો મહારાજ, પહેલે મેં દક્ષણમેં રેહેત હતો ઓર શ્રીવિષ્ણુસ્વામીકો શિષ્ય હતો, ગૃહસ્થ હતો. મેરે બેટા લુગાઈ સબ મરિ ગયે, તબ મેં ગૃહસ્થસોં બેરાગી ભયો. તબ મનમેં બિચાર્યો, જો અબ તો અપનો કલ્યાણ હોય તેસેં કરનો. સો મેં ઘર છોડિકેં શ્રીદ્વારિકાપુરી આયો. યહાં આપકે ઓર શ્રીદ્વારિકાનાથજીકે દર્શન કીયે. પાછેં એકાંત સ્થલ દેખિકેં બેઠ્યો, સો શ્રીદ્વારિકાનાથજીકે દર્શન કીયે. પાછેં એકાંત સ્થલ દેખિકેં બેઠ્યો, સો શ્રીભાગવતકો પાઠ કરતો, તબ દ્વેચાર બિરિયાં કાલ આયો, સો મેં નહી ગયો. મોકોં ઇહાં બેઠે સાતસો વર્ષ ભયે હે, પાછેં શ્રીભગવદ્ આજ્ઞા ભઈ, જો વર માંગિ. તબ મેને યહ વર માગ્યો જો મોકોં શ્રીકૃષ્ણચંદ્રકી બાલલીલાકે દર્શન હોય, ઓર શ્રીગિરિરાજકી તરહટીમેં વાસ હોય. તબ આજ્ઞા ભઈ, જો યહ તો તેને બહુત કઠિન વર માગ્યો, જો બડેનકોહૂ દુર્લભ હે, પરંતુ હમારો વચન ખાલી ન જાયગો. જબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ યહાં પધારેંગે તબ તેરો મનોરથ પૂર્ણ કરેંગે. સો અબ આપ પધારે હો. મોકોં સ્વપ્નમેં આજ્ઞા ભઈ હે, જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ પધારે હે. સો સુનિકેં આપ સંન્યાસીસો કહે, જા તુમ સાધનમેં પરિગયે, તાતેં તુમકોં ઇતની ઢીલ ભઈ. અબ તુમ સ્નાન કરિ આવો. તબ વહ બેરાગી શ્રીગોમતીજીમેં સ્નાન કરિ આયો, તબ આપને વાકોં નામ સુનાયો. પાછેં આપ સપ્તાહ પૂર્ણ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં આપ વા સંન્યાસીસોં આજ્ઞા કીયે જો આજતેં તીસરે દિન તેરો મૃત્યુ હોયગો, પાછેં તેરો જન્મ શ્રીગિરિરાજ મેં વ્રજવાસીકે ઘરમેં હોઇગો, તહાં હરજીગ્વાલ તેરો નામ ધરેંગે, તહાં હમારે પુત્ર શ્રીગુસાંઇજી આપ તેરા ઉદ્ધાર કરેંગે. સોં સુનિકે વહ સંન્યાસી સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી અપની પર્ણ કૂટીકો ગયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ તહાંસોં વિજય કીયે, સો શ્રીદ્વારિકાજી પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીમૂલગોમતીજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૯ મી : શ્રીમૂલગોમતીજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

'ગોમતી' ને ધેનુમતિ પણ **કહે** છે. વૈકુન્ઠમાં વેદાત્મક ભગવત્ આરાધના છે. 'ગો' શબ્દનો અર્થ વેદવાણી પણ છે. તદ્વત્મતિ 'ગોમતી' વૈકુન્ઠથી ભૂતલ ઉપર આવી છે. વિષ્ણુસ્વામી મતના સંન્યાસીએ આપશ્રીને શરણમાં લેવાની પ્રાર્થના કરી ત્યારે આપશ્રીએ આ જન્મમાં સ્વિકાર નહી કર્યો કારણકે સંન્યાસની પછી દિક્ષા આપવાનું વિધાન નથી. જે પૂર્ણ પદ્ધતિથી સંન્યાસ લે છે. એણે પોતાના દેહ કૃત્યથી મુક્તિ લેવાની હોય છે. પછી તે બ્રહ્મમાવાનુગામી થઈ શકે છે. વૈષ્ણવ હોવાથી બ્રહ્મસમ્બન્ધ મન્ત્રથી દેહધર્મ પણ ભગવદ્ અર્પણ કરવા પડતે. એને તે સન્યાસ દીક્ષામાં છોડી ચુક્યા છે, ત્યારે દેહ વગરના ભગવદ્સુખનો વિચાર કેવી રીતે સમ્ભવ છે ? પરંતુ તેમને નિરાશ ન કરતા આગલા જન્મમાં વ્રજમાં હરજીગ્વાલ બનીને ગૌસેવાનો અધિકાર પણ આપ્યો અને પ્રભુચરણ શ્રી ગુસાંઈજીના સેવક થવાનું વચન પણ આપ્યું. આમતો મર્યાદા પુરુષોત્તમ શ્રીરામજીએ પણ ૧૪ વર્ષ સુધી આ વેશ અંગીકાર કર્યો હતો. પરંતુ એમાં સંન્યાસ સ્વરુપની ઉદાસીન કક્ષા હતી. એમાં આ આજ્ઞા છે કે અગર ધર્મ ન પળાય (ન નિભૈ) તો પાછા પોતાના ગૃહસ્થમાં આવી શકે છે. ઉપરોક્ત સન્યાસ એનાથી ભિન્ન પ્રથમ (અગ્રિમ) કક્ષાનો હતો.

તે (સન્યાસી) નિત્ય દ્વારકાધીશના દર્શન અને નિત્ય ભાગવત્ પાઠ કરતો હતો, વર્તમાનની નિષ્ઠા આગલા જન્મમાં કામ આવી. ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

શ્રીવલ્લભ ભક્તન પ્રાણ આધાર ।
શ્રીલક્ષ્મણગૃહ પ્રકટભયે પ્રભુ સેવા ભક્તિ વિહાર ।।૧।।
શ્રી ભાગવત પ્રકાશ વિશદ કહિ ધર્મવેદ આચાર ।
પરમકૃપાલ દયાનિધિ પૂરણ તીનલોક પરસાર ।।૨।।
કોનકહે ગુણ રુપતિહારે લીલા અગમ અપાર ।
શ્રીગોવર્ધન સ્થિત ઉત્સાહ નિરખત પ્રેમ ભરભાર ।।૩।।
બલ બલ ચરણદાસ અભિલાખન તોરે ભવજંજાર ।
અબહુલસત વિલસત દિનરાતિન દર્શન ભોગ આહાર ।।૪।।

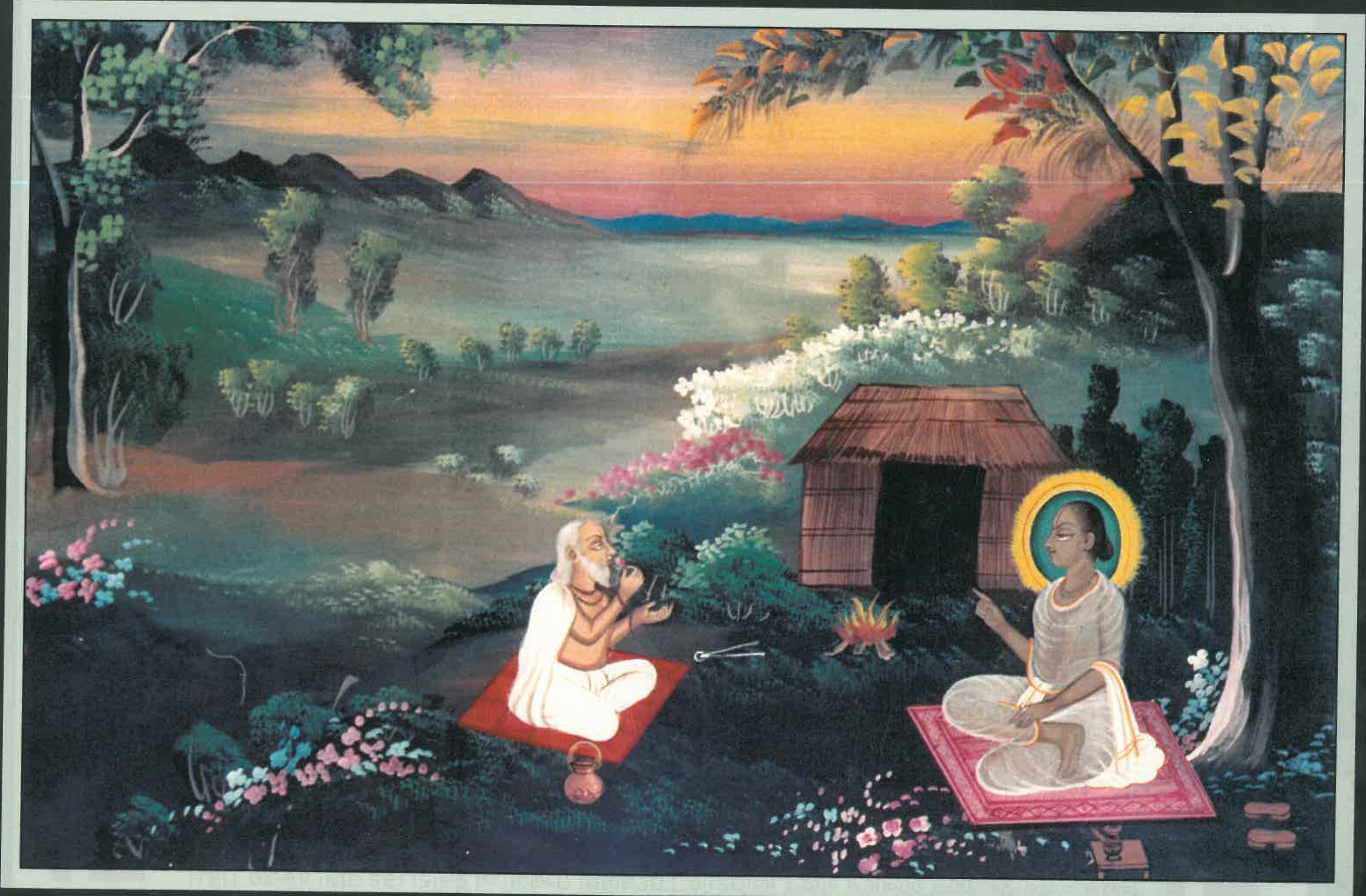

॥ શ્રી બેઠકજી - ૫૯ મી : શ્રીમૂલગોમતીજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૦ મી : શ્રીદ્વારિકાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી શ્રીદ્વારિકાજી પધારે, તહાં ગોમતીજીકે કિનારે છોંકરકે નિચે બિરાજે. પાછેં શ્રીદ્વારિકાનાથજીસોં મિલિવેકોં મંદિરમેં પધારે, તબ શ્રીઆચાર્યજી ઠાડે હોયકેં પ્રણામ કીયે. તબ આપ શ્રીદ્વારિકાધીશ આગે આય મિલે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો પ્રભુ, ઇતનો પરિશ્રમ કયોં કીયે? મેં તો આપતેં મિલિવેકોં આવત હતો. તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી કહે જો આપ ઇતનો પરિશ્રમ કરિકેં યહાં પધારે ઓર હમ સામને આયે, યામેં હમકું કહા બડો પરિશ્રમ ભયો? અબ તો ચાતુર્માસ આપ યહાંઇ બિરાજો. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો આપ પ્રસન્ન હોઉંગે સો કરેંગે. તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી આપ પ્રસન્ન ભયે ઓર આજ્ઞા કીયે, જો મંદિરમેં બેગિ પધારિયે. તબ આપ વિનતી કીયે જો આપ પધારો, મેં હું પાછેતેં આવતહું. તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી અપને મંદિરમેં પધારે. શ્રીઆચાર્યજી આપ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં કહે જો સામગ્રી સિદ્ધ કરો. તા સમે શ્રીદ્વારિકાનાથજીકો કૃપાપાત્ર સેવક ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારી હતો, તાસોં શ્રીદ્વારિકાનાથજી આપ આયકેં કહે, જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ યહાં પધારે હે, સો વે સાક્ષાત્ શ્રીપૂર્ણપુરૂષોત્તમકો અવતાર હે, તાતેં તું સામે જાયકેં ભક્તિ ભાવસોં વિનકોં પધરાય લાઉ. તબ ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારીને આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકો સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી, ઓર વિનતી કરી જો રાજ મંદિરમેં બેગિ પધારિયે. આપ પ્રભુને મોકોં પઠાયો હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી તાહી સમય પધારે. બ્રહ્મચારીને વિનતી કરી મહારાજ, સેવા શૃંગાર સબ આપહી કીજે, કયોં જો શ્રીઠાકુરજી આપ આજ્ઞા કીયે હે. તબ આપ શ્રીદ્વારિકાનાથજીકો શૃંગાર કીયે. તબ સબનકોં અદ્‌ભુત દર્શન ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી ભોગ ધરિ ભોગ સરાય આરતી કરિકેં અપની બેઠકમેં પધારે. તહાં શ્રીદ્વારિકાનાથજી નિત્ય આપકે પાસ પધારતે. પાછેં ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારી નિત્ય શ્રીઆચાર્યજીતેં વિનતી કરે જો મહારાજ, આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનિવેકી બડી અભિલાષા હે, જો કૃપા કરિકેં સુનાઇયે. તાદિનસોં ગોવિંદદાસકે આગ્રહતેં આપ શ્રીઆચાર્યજી પુસ્તક ખોલિકેં કથા કહિવે બિરાજતે. પાછેં તહાં શ્રીગોર્વધનનાથજી પધારિકેં શ્રીદ્વારિકાનાથજીસોં કહે જો ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારી તો રાજલીલા સંબંધી સેવક હે સો જબ આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનેગો તબ વાકોં વ્રજલીલાકો સંબંધ હોયગો. તાતેં આપ જાયકેં વિનસોં બાતેં કરો. તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી ગોવિંદદાસતેં બાતેં કરન લાગે, સો સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી પુસ્તક બાંધે. તા પાછેં શ્રીદ્વારિકાનાથજી મંદિરમેં પધારે, તબ શ્રીઆચાર્યજી ગોવિંદદાસકે ઉપર પ્રસન્ન ભયે. પાછેં ફેરિ ગોવિંદદાસને શ્રી આચાર્યજીસોં કથાકી વિનતી કરી, પરંતુ આપ કથા ન કહે. શ્રીઆચાર્યજી કે સેવક નિત્ય થારકી જુઠનિ લેકેં પાછે મહાપ્રસાદ લેતે, સો વા દિન કૃષ્ણદાસ મેઘનસોં શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કીયે, જો આજ કાહુકોં જુઠનિ મતિ દિજો. તબ કૃષ્ણદાસને થાર માંજિકે ધરિ દિયો. વાદિન કાહૂ સેવકને મહાપ્રસાદ નાહી લિયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી જબ શ્રીદ્વારિકાનાથજીકે મંદિરમેં પધારે તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી આજ્ઞા કિયે, જો યામેં સેવકનકો અપરાધ કહા? જો આપને આજ જુઠનિકી નાંહી કરી. મોસોં તો શ્રીગોર્વધનનાથજીને આજ્ઞા કરી જો ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારી રાજલીલા સંબંધી હે, સો આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનેગા તવ વ્રજલીલામેં અંગીકાર હોયગો. તાતેં મેંને વિનતેં બાતેં કરી. તબ શ્રી આચાર્યજી આપ શ્રીદ્વારિકાનાથજીકે બચન સુનિકેં પ્રસન્ન ભયે. પાછેં અપની બેઠકમેં પધારે, તબ આપ દામોદરદાસતે કહે જો દમલા, તુમારી સિફારસ તો બડીઠોરસોં ભઈ હે. પાછેં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આપ આજ્ઞા કીયે, જો સબ સબનકોં જુઠનિ દિજો. તા દિનતેં ફેરિ પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ કથા કહેનકોં પધારે. જબ કથા કેહેન લાગે તબ શ્રીસુબોધિનિજિકો ફલપ્રકરણ કહે, તબ બડો રસાવેશ ભયો. તાતેં કાહુ સેવકકોં દેહાનુસંધાન ન રહ્યો. ઇતનેમેં એક મેઘ ઘટા ચઢિ આઈ. તબ શ્રીઆચાર્યજી બિચારે જો કથામેં બહુત રસાવેશ ભયો હે તામેં પ્રતિબંધ નહીં હોય તો આછો. તબ આપકી ઇચ્છા જાનિ તહાં શેષજી સહસ્ત્રફનસોં છત્રકી નાંઈ છાયા કીએ, સો ચારિ ઘડીતાંઈ વર્ષા ભઈ, પરંતુ શ્રીઆચાર્યજીકે સેવકનપેં એક બૂંદહુ ન પરી. જબ આપ કથા કહિ ચૂંકે તબ સબ સેવક સાવધાન ભયે. દેખે તો વર્ષા બહુત ભઈ હે ઓર આસપાસ જલ બહુત ભયો હે. સો દેખિકે દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજા, બેર બેર આપ ઇતનોં પરિશ્રમ કયોં કરત હો? યહાં આસપાસ તો વર્ષા બહુત ભઈ હે, ઓર ઇહાં તો એકહુ બૂંદ નાંહી પરી. તબ આપ કહે જો યામેં હમને કછૂ પરિશ્રમ નાંહી કિયો. યહ તો શેષજીને સેવા કીની હે. યહ સુનિકેં સબ સેવક સાષ્ટાંગ દંડવત્ કીયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી અન્નકુટ ઓર પ્રબોધિની વહાંહી કીયે. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ આપકી શરણ આયે. પાછેં આપ શ્રીદ્વારિકાનાથજીસોં બિદા હોયકેં તહાંસોં વિજય કીયે, સો ગોપીતલૈયા પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીદ્વારિકાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

શ્રીલક્ષ્મણ ભટ દેત બધાઈ । શ્રીવલ્લભપ્રભુ આનંદકી નિધિ પ્રકટભયે ગૃહ આઈ ।।૧।।
ઘર્મ આદિ પુરુષાર્થ ચાર્યો સબહીકોં ઉરલાઈ । નિજજન કોં કૃપા પ્રેમરસ આનંદ વેલિ બઢાઈ ।।૨।।
નિજજન સુન સુન અતિ આનંદિત ગાવત મંગલઆઈ । ઉદયભયો ધન્યભાગ્ય હમારો ફિર લીલા પ્રકટાઈ ।।૩।।
યહ કાલિંદી યહ વૃન્દાવન ગિરિ ગોરર્ધનધારી । નંદનંદન સંગ કેલિ કરો બલદાસ ચરણ બલિહારી ।।૪।।

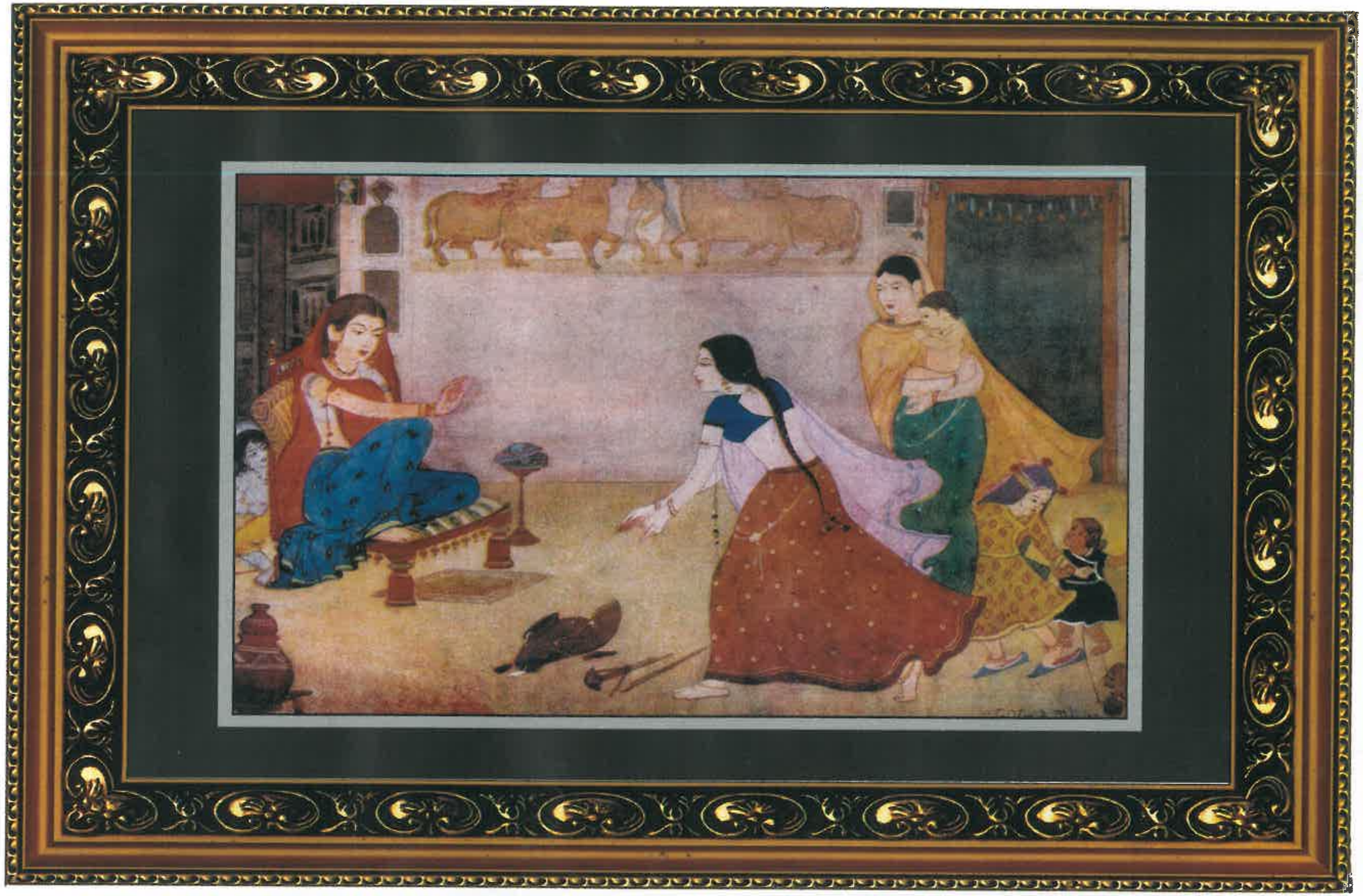

॥ કીર્તન ॥

રાગ – બિલાવલ

તેરેરીલાલ મેરો માખન ખાયો ।। ભરદુપહરી લખસૂનોઘર ઢોરઢંઢોર અબહી ઉઠધાયો ।।૧।।
ખોલકિવાર અકેલે મંદિર દૂધ દહ્યોસબ લરકન ખાયો ।। છીકતેંકાઢ ખાટન્ચઢમોહન કછૂખાયો કછુ ભૂઢરકાયો ।।૨।।
નિત્યપ્રતિહાનિ કહાંલોંસહિયે ચહઢોટા એસે ઢંગ લાયો ।। પરમાનંદ રાનીતુમબરજો પૂત અનોખો તેંહી જાયો ।।૩।।

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૦ મી : શ્રીદ્વારિકાજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

શ્રી દ્વારકાધીશ પ્રભુએ પોતાના સેવક ગોવિંદદાસ બ્રહ્મચારીને આચાર્યશ્રીને બોલાવવા માટે મોકલ્યા. ત્યારે શ્રીમહાપ્રભુજીએ આપને શ્રૃંગાર કર્યો ભોગ ધર્યો અને આરતી કરી. મર્યાદામાં બિરાજતા-બિરાજતા પુષ્ટિની યાદ આવી ગઈ પછી સ્વામીની સ્વરૂપ આપ સ્વયં પધાર્યા છે. ત્યારે જેમ નિકુંજમાં સ્વામિની સેવા કરે એ સ્થિતિમાં આજની સેવા થઈ. આ સેવા સ્વામીની સ્વરૂપના દર્શન દાન કરાવવા વાળી છે. આરતી કરીને વ્રજની આરતી નિવારણ કરી. ફલ પ્રકરણની ટીકા લખી એમાં રાસ પંચાધ્યાયી મુખ્ય છે. એ બધી વ્રજલીલા ના સ્મરણ કલેશ નિવૃત્ત થયા ‘‘उधौमोय व्रजविसरतनाय’’ એ સુબોધિની ફલ પ્રકરણના માધ્યમથી સાક્ષાત સ્વામિનીજીથી વાર્તા થઈ. નંદરાય અને યશોદાજી ભાવરુપ અન્નકૂટ સુધી બિરાજ્યા, કુમારીકાઓના ભાવ પોષણ માટે દેવ પ્રબોધિની સુધી રહ્યા. શ્રી ઠાકોરજી અનોસરમાં પોતાના ની ચર્ચા-વાર્તા સાંભળીને સમય વ્યતીત કરે છે. કુરુક્ષેત્રમાં એટલા માટે સમય કાઢયો હતો જેથી સેવાની સાથે-સાથે ભગવદ્‌મંડલી ભગવદ્ સુખાર્થ છે. પોતાના કલ્યાણને માટે નથી.

ता: किं निशा: स्मरति यासु तदा प्रियाभिवृन्दावने कुमुदकुन्दशशाङ्करम्ये । (ભા. ૧૦ પૂર્વા સ્કં., ૪૭ અ., ૪૩ શ્લો. ઉત્તર)

ઉદ્ધવને કાંઈ નથી આપ્યું. એ લીલા દ્વારકાનાથજીને આપશ્રીએ સ્મરણ કરાવી. ॥卐॥

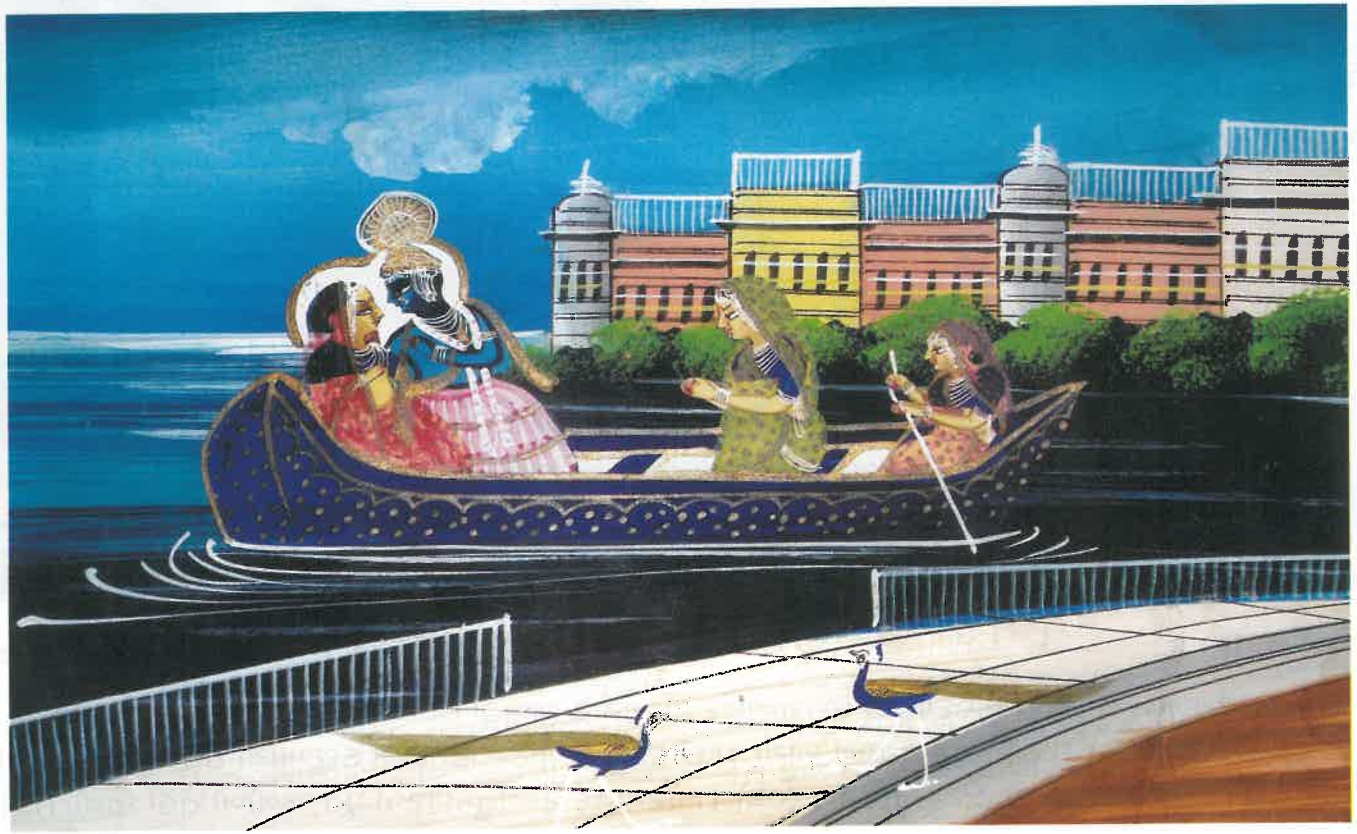

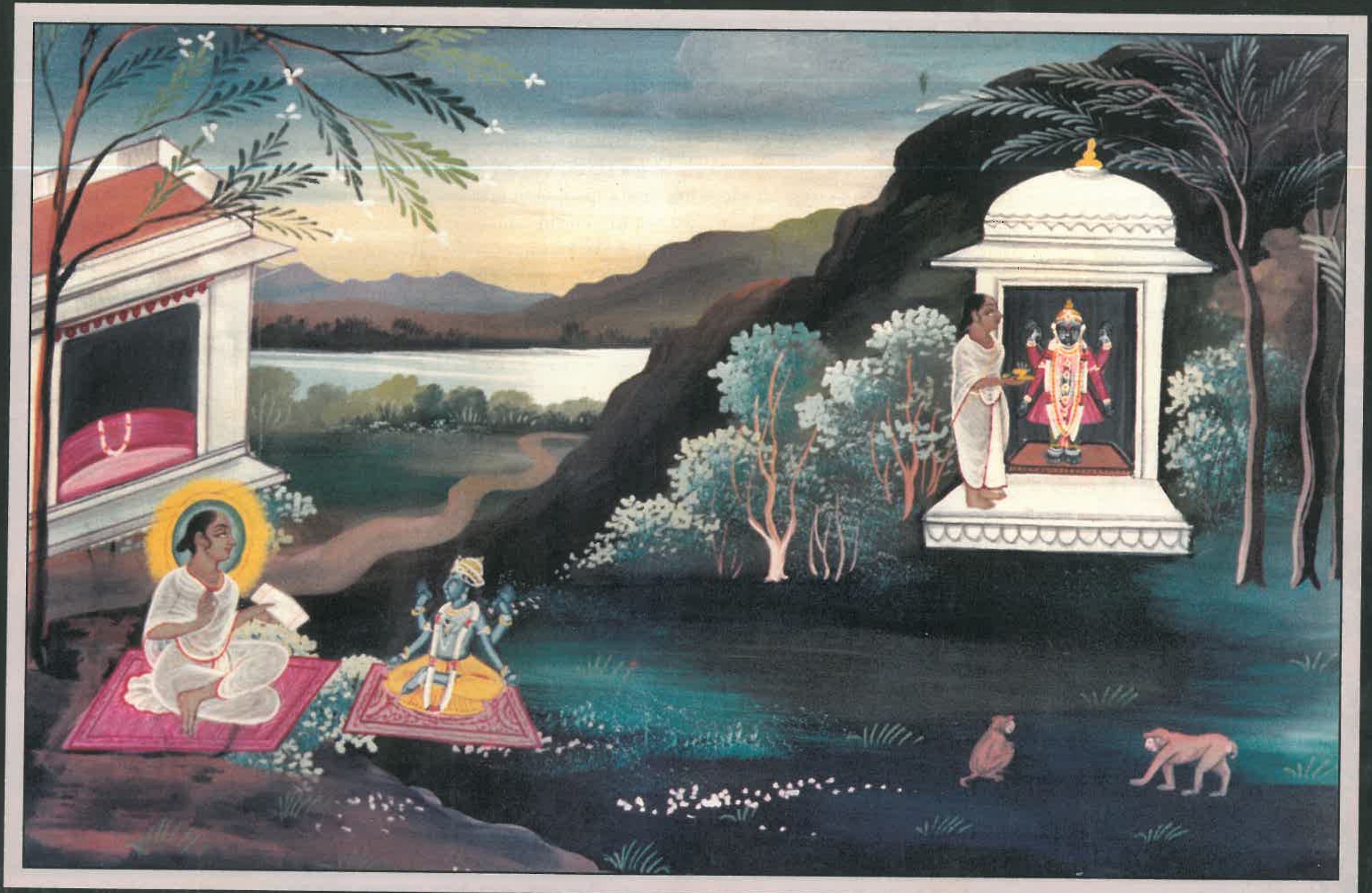

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૦ મી : શ્રીદ્વારિકાજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૧ મી : શ્રીગોપીતલૈયાકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી ગોપીતલૈયા પધારે, તહાં છોંકરકે નીચે બિરાજે, તબ કૃષ્ણદાસમેઘનને વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ ગોપીતલૈયા બાજત હે,' તાકો કારણ કહા હે? શ્રીગોપીજન તો સદૈવ વ્રજમેંહી બિરાજતે હે, ઓર ગોપીચંદન તો યહાં હોત હે, યાકો કારણ આપ કૃપા કરીકેં કહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો યહ પુરાતની કથા હે. એક સમય શ્રીદ્વારિકાધીશ, શ્રીરૂક્મિણીજીકે આગે વ્રજભક્તનકી બહુત સરાહના કરી. તબ શ્રીરૂક્મિણીજીને કહી, જો મહારાજ, હમ તો રાજાકી બેટી હે ઓર આપકી સ્વકીયા હે, તાતેં આપકી આજ્ઞામેં તત્પર હે. તબ શ્રીઠાકુરજી કહે, જો સબ કછુ હો, પરંતુ વ્રજભક્તકી હોડ કોઉ ન કરેગો. જિનને લોકવેદકી દૃઢ સાંકરી તૃનવત્ કરિ તોરી ડારી, ઓર જબ મેને વેણુનાદ કર્યો તબ હી સબ વ્રજભક્ત પધારે. સો તુમ સ્વકીયા હો તોહુ તુમસોં આયો ન જાયગો. તબ શ્રીરૂક્મિણીજીને કહી જો આપ વેણુનાદ કરોગે તહાં હમ આવેંગે, હમકોં કોનકો ડર હે. તબ શ્રીદ્વારિકાનાથજી ગોપીતલૈયાપેં આય વેણુનાદ કીયે. તબ શ્રીરૂક્મિણીજી આદિદેકેં અષ્ટ પટરાણી ઓર સોલહહજાર સ્ત્રી સબ આભુષણ સાજિકે બેઠી હતી, સો વેણુનાદ સુનિકેં ત્વરાસોં ઠાડી હોયકેં ચલી, તબ ઉગ્રસેન સહિત સબ યાદવનકો સમાજ દેખીકેં મનમેં સંકોચ ભયો, જો યે પૂછેંગે તો હમ કહા જુવાબ દેયંગી? એસી લજ્જાસોં આપુસમેં સંકોચિત હોય સબ અપને મંદિરમેં પાછી જાય બેઠી. તબ વેણુનાદ સુનિકેં વ્રજમેંતેં કુમારિકાનકે યુથ સબ પધારે. તબ વિનસોં શ્રીઠાકુરજીને રમણ કીયો. પાછેં વિન કુમારિકાનને હું લીલામેં પ્રવેશ કિયો. સો વિન કુમારિકા ભક્તનકે પાસ યહાં સદૈવ આપ બિરાજત હે. તાતેં યહાં ગોપીચંદન હોત હે. તબ કૃષ્ણદાસજીને વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ દર્શન તો અવશ્ય કરે ચાહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને ભગવદીયનકોં દિવ્યચક્ષુ દીયે, તાતેં શ્રીદ્વારિકાનાથજી અલૌકિક કુમારિકાનસોં રાસ કરત હે, એસો દર્શન કરવાયે. તબ ભગવદીયનકોં મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તાતેં કાહુકોં શરીરકી સુધિ રહી નાંહી. તા પાછેં આપને સબનકોં સાવધાન કીયે. તબ સેવકનને દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ યહાં સપ્તાહ કીયે, સોહૂ મહાઅલૌકિક આનંદ દિયે. પાછેં આપ ગોપીતલૈયાસોં વિજય કીયે સો શંખોદ્વાર પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીગોપીતલૈયાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૧ મી : શ્રીગોપીતલૈયાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ભગવાનનું મથુરા-દ્વારકા ગમનની પછી કુમારીકાઓની લીલા ગુપ્ત છે.

अन्तर्गृहगताः काश्चिद् गोप्योऽलब्धविनिर्गमाः । (ભા. ૧૦ પૂ. સ્કં., ૨૯ અ. ૮-૯-૧૦ શ્લો.)

આંતર્ગૃહગતા ગોપીઓની જેમ કૃમારીકાઓ અહી દ્વારકાલીલામાં આંતરભાવથી પધારી-ઠાકુરજી (દ્વારકાનાથને) એમની સાથે રમણ કરીને નિત્ય લીલામાં પ્રવેશ કર્યો શ્રીબલરામજીના રાસમાં પણ આ ગોપીઓ નહોતી. આ કુમારીકાઓના કારણે દ્વારકાનાથજીની સેવા દ્વારકામાં પુષ્ટિભાવથી થાય છે.

દ્વારકાનો આ રાસ જે કુમારીકાઓની સાથે કર્યો તે બધી અગ્નિ કુમારીકા હતી. નંદરાયજીએ એમને મર્યાદા વિધિથી વ્રજમાં પધરાવી હતી. કુમારીકાઓ શાસ્ત્રનું સ્વરુપ છે. શાસ્ત્ર બે પ્રકારના છે. કુમારીકા પણ બે પ્રકારની છે. વિવાહિત અને અવિવાહિત. શાસ્ત્ર સ્વરૂપ હોવાથી એમનો મર્યાદા લીલાના દ્વારથી લીલા પ્રવેશ કરાવ્યો. શાસ્ત્રોમાં મર્યાદા પુષ્ટિ સર્વત્ર સમાન અધિકાર હોવાથી મર્યાદા સ્થળ આખરી (છેલ્લા) રમણનું નિશ્ચય સ્થળ થયું. વ્રજ ગોપીઓને તો શ્રીઅંગમાં સ્થાન આપ્યું હતું ને ઉધ્ધવના વ્રજથી પાછા મથુરા ગમન પછી ઠાકુરજીએ પોતાના સ્વરૂપમાં દર્શન કરાવ્યા હતા. (જુઓ નંદદાસજીનું ભ્રમરગીત)

રોમ રોમ પ્રતિ ગોપિકા હૈ ગઈ સગરે ગાત ॥
કલ્પતરુ ભયૌ સાઁવરો વ્રજનિતા ભઈ પાત ॥

અહીં કૃષ્ણ ચરણોની પાસે જે સિંધુ છે તે પણ અલૌક્કિ છે.

ઉમગી જો કોઅ સલિલ અંસુઅન તે સિંધુ ભયો ધારન ॥
ભ્રમરગીત પદ-૬૦ (નંદદાસજી)

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - દેવગંધાર

ઐસી બંસી બાજી બન ઘનમેં વ્યાપિ રહી ધ્વનિ,
મહામુનિનકી સમાધિ લાગી ।
ભયો બ્રહ્મ નાદ ઉઠત અલ્હાદ જહાં,
તહાં વ્રજ ધોખ રત્ન વૃન્દ ભયે સબ ત્યાગી ।।૧।।
રાસ આદિ અનેક લીલા રસ ભાવ પૂરિત મૂરતિ ।
તબ બેનુ નાદ દ્વાર અબ લછમન ભૂપ કુમાર,
''કૃષ્ણદાસ'' દૈવોદ્ધાર અર્થ ત્યાગી ।।૨।।

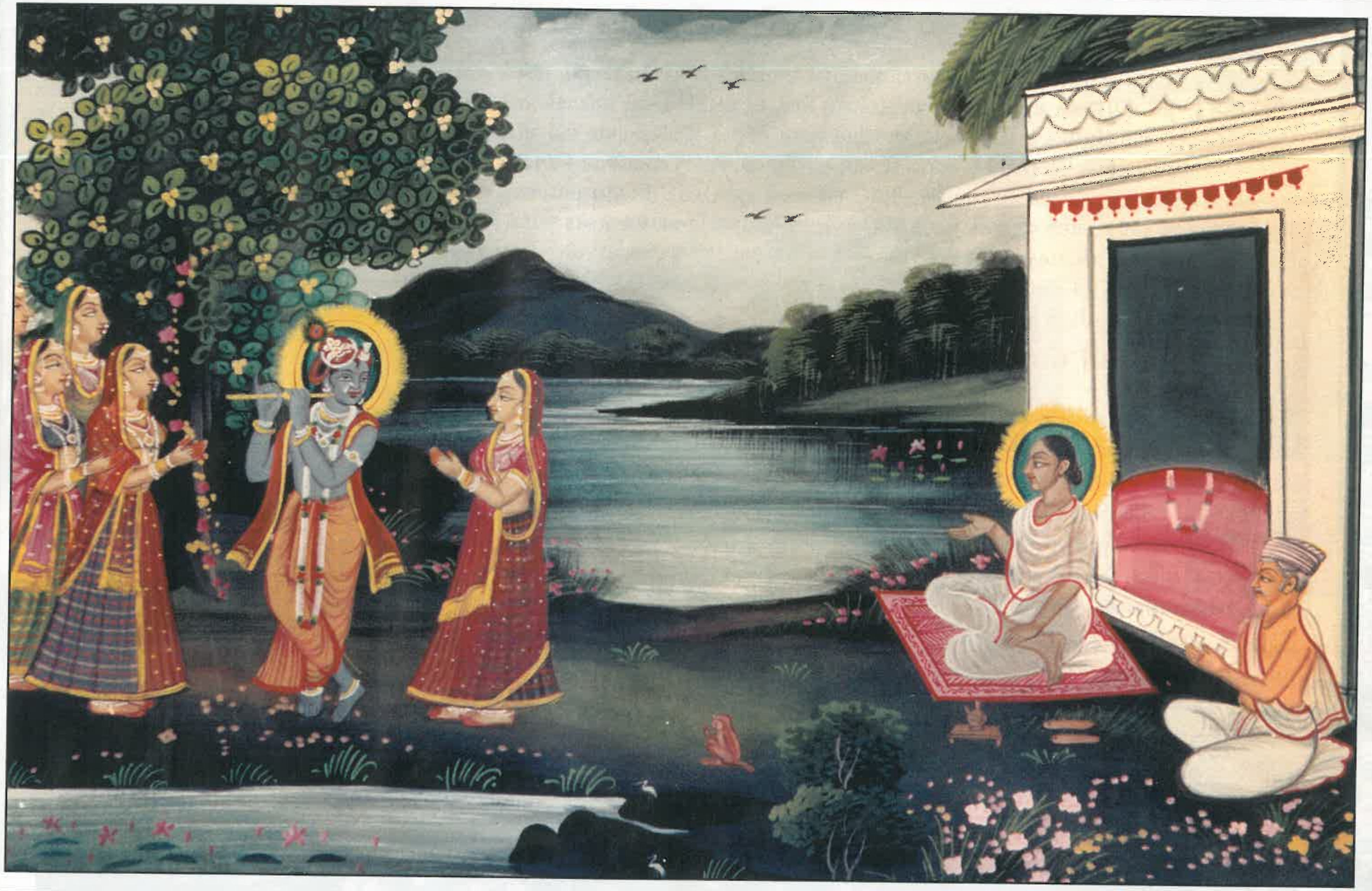

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૧ મી : શ્રીગોપીતલૈયાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૨ મી : શ્રીશંખોદ્ધારકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક શંખોદ્ધારમેં શંખતલૈયાકે કિનારે છોંકરકે વૃક્ષકે નીચે હે તહાં આપ બિરાજે. તબ દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો ઇહાં શ્રીઠાકુરજીને શંખાસુર દૈત્યકો વધ કરિકેં શંખ લિયો, સો શંખતલૈયા મેંસોં પ્રગટ ભયે. તાતે શ્રીશંખનારાયણજી નામતે યહાં બિરાજત હે, સો યહાંકે માલિક શ્રીશંખનારાયણજી હે. ઓર યહ રમણદ્વીપહુ બાજત હે. તાતે શ્રીદ્વારિકાનાથજી યહાં સદૈવ રમણ કરત હે, તાતેં યહ જાનિ પરત હે જો કોઇક દિન પાછેં શ્રીદ્વારિકાનાથજી યહાં બિરાજેંગે. એસેં કહિકેં આપ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ શંખતલૈયામેં સ્નાન કીયે. શ્રીશંખનારાયણજીકે દર્શન કીયે. તા પાછેં શ્રીશંખનારાયણજીકો શ્રૃંગાર કરિ ભોગ ધરિ, ભોગ સરાય બીડી આરોગાય આરતી કરિ. પાછેં અપની બેઠકમેં પધારે. તબ શ્રીશંખનારાયણજી શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ પધારે, ઓર કહી જો આપને શ્રીભાગવતકી ટીકા શ્રીસુબોધિનીજી કીની હે, તામેંતેં વેણુગીતકો પ્રકરણ સુનાઇયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી વિનતી કીયે જો એક શ્લોકકી વ્યાખ્યા તીન દિનલોં કહેંગે. પાછેં આપને એક વ્યાખ્યાન કીયે, સો તીન દિન તીન રાત્રિ વ્યતીત ભયે, કાહુકો દેહાનુસંધાન ન રહ્યો, એસો રસાવેશ ભયો. પાછેં જબ સબ સાવધાન ભયે તબ શ્રીઆચાર્યજીસોં શ્રીઠાકુરજી કહે, જો યહ બાત તો આપસોંઇ બને. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીને સપ્તાહ કીયે, તબ મહા અલૌકિક આનંદ ભયો. શ્રીશંખનારાયણજી નિત્ય કથા સુનિવેકોં પધારતે. પાછેં સપ્તાહકી સમાપ્તિ કરિ શ્રીશંખનારાયણજીકી આજ્ઞા લે આપ શ્રીઆચાર્યજી તહાંસોં વિજય કીયે, સો નારાયણસરોવર પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીબેટશંખોદ્ધારકી બેઠક્કો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૨ મી : શ્રીશંખોદ્ધારકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

મથુરામાં ગર્ગાચાર્યની ગાયત્રી દીક્ષાની પછી આપ ઉજ્જૈન પધાર્યા હતા. ત્યાં આપે અધ્યયન-વિદ્યાભ્યાસ કર્યો અને ગુરૂદક્ષિણાની પ્રાર્થના કરી ત્યારે ગુરુએ ગુરુ દક્ષિણામાં પોતાના મૃત પુત્રને લાવવાનું કહ્યું ત્યારે આપે સિન્ધુમાં (સાગરમાં) પ્રવેશ કર્યો. ત્યાં શંખાસુર મળ્યો આપે તેનો વધ કર્યો. આ શંખમાં જીવ સમુદાયનો વાસ રહે છે. શ્રી કૃષ્ણએ આ શંખ પોતાની પાસે રાખ્યો ત્યારે તે નારાયણ રૂપ થઈ ગયો. (પાંચજન્ય શંખ) આચાર્યશ્રીએ ભાગવત સપ્તાહની સાથે વેણુગીતની વ્યાખ્યા કરી. વેણુગીત આસક્તિનું દાન કરવામાં સક્ષમ છે. શંખના ઉદરમાં જેટલા જીવ હતા તેમને ભગવદ્ આસક્તિ મળે એટલા માટે વેણુગીતના શ્લોકની વ્યાખ્યા કરી નારાયણ સર્વ વ્યાપક્તા ના કારણે સર્વ પ્રભુનું સ્વરૂપ છે. ગર્ગાચાર્ય નામ રાખવા-પાડવાના સમયે આ શ્રીકૃષ્ણને નારાયણ સ્વરુપ કહી ગયા હતા. શ્રીઠાકુરજીએ નારાયણ હોવા છતાં કૃષ્ણ રુપની સાથે ઘણીવાર નારાયણ રૂપ બતાવ્યું. અહી પણ આવું સિધ્ધ છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ –બિહાગ

પ્રકટવ્હે મારગ રીતિ દિખાઈ ।
પરમાનંદ સ્વરૂપ કૃપા નિધી શ્રીવલ્લભ સુખદાઈ ।।૧।।
કર શ્રૃંગાર ગિરિધરનલાલ કો જબ કર વેણુગહાઈ ।
લે દર્પણ સન્મુખ ઠાડે વ્હે નિરખ નિરખ મુસકાઈ ।।૨।।
વિવિધ ભાંત સામગ્રી હરિકોં કર મનુહાર લિવાઈ ।
જલ અચવાય સુગંધ સહિત મુખબીરી પાનખવાઈ ।।૩।।
કર આરતી અનોસર પટદે બૈઠે નિજગૃહ આઈ ।
ભોજન કર વિશ્રામ છિનક લે નિજમંડલી બુલાઈ ।।૪।।
કરત કૃપા નિજ દૈવી જીવનપર શ્રીમુખ વચન સુનાઈ ।
વેણુગીત પુન યુગલ ગીતકી રસ બરખા બરખાઈ ।।૫।।
સેવા રીતિ પ્રીતિ વ્રજજનકી જન હિત જગ પ્રગટાઈ ।
દાસ શરણ હરિ વાગધીશકી ચરણરેણુ નિધિપાઈ ।।૬।।

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૩મી : શ્રીનારાયણસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક નારાયણસરોવરપેં માર્કંડેય ઋષિજીકે આશ્રમકે પાસ છોંકરકે નીચે આપ બિરાજે, તહાં દામોદર હાસસોં આપ આજ્ઞા કીયે જો યહાં શ્રીઆદિનારાયણજી બિરાજે હે. વે નારાયણ સરોવરમેં તેં પ્રગટ ભયે હે, તાતેં હમ યહાં સપ્તાહ કરેંગે, એસેં કહિકેં શ્રીઆચાર્યજીને નારાયણસરોવરમેં સ્નાન કરિ સપ્તાહકો પ્રારંભ કીયે. તબ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તહાં શ્રીકોટેશ્વરજીમહાદેવજી નિત્ય કથા સુનિવેકોં પધારતે, સો શ્રીમહાદેવજીકો એક બડો કૃપાપાત્ર સેવક હતો, વાકો સાક્ષાત્ શ્રીમહાદેવજી દર્શન દેતે, તા પાછેં વો ખાન પાન કરતો. એક દિન વાકોં સાંજ તાંઇ દર્શન ન ભયે. જબ રાત્રિકો શ્રીમહાદેવજી પધારે તબ વાને દર્શન કીયે, તબ વા ભક્તને વિનતી કરી જો મહારાજ, અબતાંઈ આપકે દર્શન ન ભયે તાકો કારણ કહા હે? તબ શ્રીમહાદેવજી કહે યહાં શ્રીઆચાર્યજી પધારે હે, મેં વિનકી કથા સુનિવેકોં જાત હોં, તાતેં તોકોં દર્શન કરનો હોય તો બેગી આયો કરિ. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ દામોદરદાસ સોં આજ્ઞા કીયે જો સિંઘ પ્રાંતમેં દૈવી જીવ બહુત હે, પરંતુ વહાં હમારો પધારનો ન હોઇગો. તાકો કારણ યહ હે જો સરસ્વતીજીકો ઉલંઘન હમ કબહું ન કરેંગે, કારણ વો તો શ્રીભગવદ્વાણીકો પ્રવાહ હે. તાતેં ચરણારવિંદકી રજ દ્વારા વહાંકે લક્ષાવધિ દૈવી જીવનકી તામસી યોની છુટ જાયગી. ફીર પાછેં હમારે વંશજદ્વારા સબનકો અંગીકાર કરેંગે. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકી ઈચ્છામેં આયે સોઈ કરો. પાછેં ચરણારવિંદકી રજકી સુગંધી ફેલાય સિંઘસોં લગાય પંજાબ દેશ તાંઇ કે લક્ષાવધિ જીવનકી તામસી યોની છૂટ ગઈ. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીનારાયણસરોવરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૩મી : શ્રીનારાયણસરોવરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

માર્કન્ડેયજીનું નિવાસ સ્થાન અહીં છે. વ્રજભાનની લીલાઓથી જોડાયેલું છે.

गोपद्रुमलता जालैस्तत्रासीत् कुसुमाकरः ।(ભા. ૧૨ સ્કં., ૮ અ., ૨૧ શ્લો.)

नारायणाय ऋषये च नरोत्तमाय ।(ભા. ૧૨ સ્કં., ૮ અ., ૪૭-૪૮ શ્લો.)

બ્રહ્માની અંગ સૃષ્ટિમાં સરસ્વતીનું પ્રાગટ્ય છે. જે શાસ્ત્રોને પોષણ આપનાર છે. સરસ્વતી પોતાના પ્રાગટ્ય સ્થલથી ત્રિવેણી સંગમની પછી નારાયણ સરોવર અને પ્રભાસમાં જ દર્શન આપે છે. કોઈ ઉલ્લંઘન ના કરે એ બધુ એટલા માટે જ છે. આપશ્રી એ પણ સરસ્વતીનું ઉલ્લંઘન નથી કર્યું ''वाक्पतिविबुधेश्वरः'' આપનું નામ છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

વૈશાખ માસ શુભ કૃષ્ણએકાદશી મારગ કમલ વલ્લભ દિનેશ ।
પ્રગટ પરમાનંદ દૈવીજીવ ઉદ્ધરન ભક્તિમાર્ગ સ્થાપિત ભોગે ક્લેશ ।।૧।।
શ્રુતિ અર્થકર માયિક મત ખંડન ત્રિવિધ લીલા મગ્ન સદા આવેશ ।
જે જાય શરન પાય પ્રગટ ગિરિધરન દાસન દાસ કીની દ્વારકેશ ।।૨।।

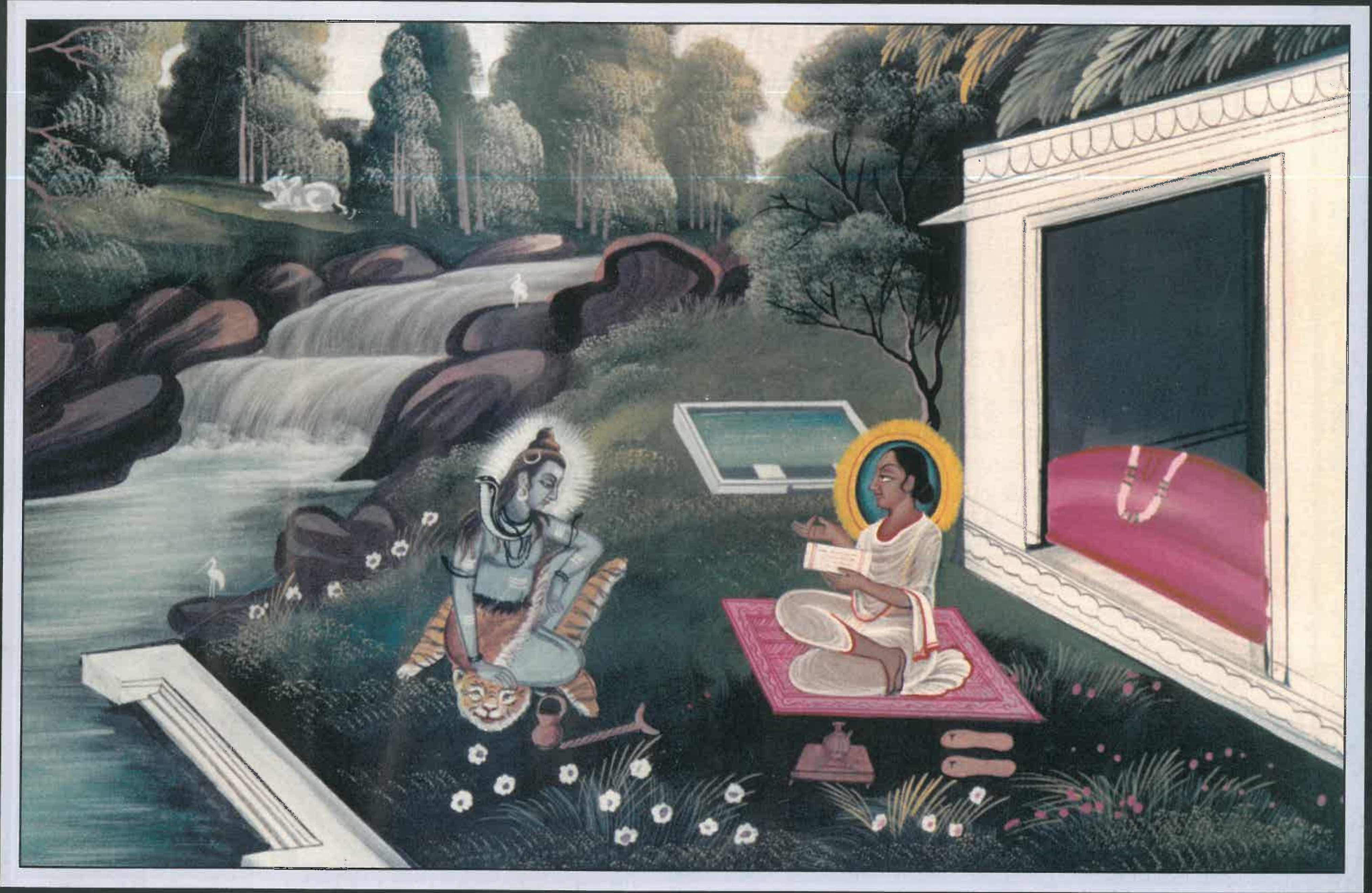

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૩મી : શ્રીનારાયણસરોવરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૪મી : શ્રીજુનાગઢકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક જુનાગઢમેં ગિરનારપેં રેવતીકુંડકે કિનારે છોકરકેં નીચે હે, તહાં આપ બિરાજે. તબ ગિરનાર પર્વત ઓર રેવતાચલ વિપ્રકો સ્વરૂપ ધરિકેં આયે. તાનેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર કહ્યો જો મહારાજ, આપકો પ્રાગટ્ય સકલ તીર્થનકો સનાથ કરણાર્થ હે, તાતેં યા રેવતાચલ પર્વતકો સનાથ કીજે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો રેવતાચલ! હમ તો તુમારે હી લીયે આયે હે. તબ આપ પધારિકેં એક શિલાપે બિરાજે. તબ રેવતાચલકો પરમ આનંદ ભયો. તબ વો નવનીત તેંહૂ અધિક કોમલ ભયો. તાતેં આપકે ચરણારવિંદકે ચિહ્ન ઉપર આયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી દામોદરકુંડ મેં સ્નાન કરિવે પધારે, તબ સ્નાન કરતમેં શ્રીદામોદરજીકો સ્વરૂપ આપકોં પ્રાપ્તિ ભયો. સો અબ જુનાગઢમેં બિરાજત હે. તા પાછેં શ્રીઆચાર્યજી અપની બેઠક મેં પધારે. તહાં સપ્તાહકો આરંભ કીયે. તબ એક યોગેશ્વરજીને આઈકેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર કહી જો મહારાજ, આપકે શ્રીમુખતેં કથા સુનિવેકી બડી ઈચ્છા હતી, સો કૃપાકરિકેં સુનાઈયે. તબ આપ સપ્તાહ કીયે. વહ યોગેશ્વર નિત્ય કથા શ્રવણ કરવેકોં આવતો. એક દિન કૃષ્ણદાસમેઘનને વિનતી કરી જો મહારાજ, વહ યોગેશ્વર આવત હે સો કોન હે? તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે જો વે દ્રોણાચાર્યજીકે પુત્ર અસ્વત્થામા હે. યહાં ગિરનારમેં રહત હે. વે કથા સુનિવેકોં આવત હે. તબ કૃષ્ણદાસજી સાષ્ટાંગ દંડવત્ કીયે. યહ આજ્ઞા કરિ આપને ચરણારવિંદકી રજદ્વારા તહાં અનેક જીવ અંગીકાર કીયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીજુનાગઢકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૪મી : શ્રીજુનાગઢકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ભાગવત પંચમ સ્કંઘ અધ્યાય ૧૯ ના ૧૬માં ગદ્યશ્લોક ૨૧ સંખ્યામાં રેવત પર્વતનો ઉલ્લેખ છે. ગિરનાર પોતે પોતાની રીતે સ્વતંત્ર ધર્મા પર્વત છે. ભારતમાં જે પણ પર્વત છે તે તપ ના પુંજ છે અને ઐચ્છિક દેહ ધારણ કરવામાં સમર્થ છે. તપથી ભક્તિ ઉચ્ચતર માનવામાં આવે છે. તપ રુપ પર્વતોએ બ્રાહ્મણ રુપ ધારણ કરી ભક્તિ રૂપવાળુ ભાગવત સાંભળવાની ઈચ્છા પ્રગટ કરી. આ પર્વતોમાં શ્રદ્ધાળું આશીર્વાદ માંગવા માટે આવે છે. આ પર્વત તપ રુપ છે એટલે તપનું જ વરદાન આપી શકે, પરંતુ તપ કરવુ કઠીન કાર્ય છે. કોઈ શ્રદ્ધાળુ યાચક ખાલી ના જાય એટલા માટે બંને પર્વત (ગિરનાર અને રેવત) ભાગવત સાંભળી ભક્તિનું વરદાન આપવાની ઈચ્છાવાળા થયા. અશ્વસ્ત્થામાં અમર છે. પરંતુ ભાગવત ભક્તિની વગર અમર જીવન પણ નીરસ છે. એને સરસ કરવા માટે શ્રીભાગવત શ્રવણ પાન આચાર્યશ્રીના મુખારવીંદથી સાંભળ્યુ.

દામોદરકુન્ડમાંથી ભગવત્સ્વરૂપ પ્રગટયા. જ્યાં આચાર્યશ્રી બિરાજ્યા ત્યાં ભગવત્સ્વરૂપ પ્રગટયા. પ્રભુ પણ જાણે છે કે જે અમારા માટે પ્રગટયા છે. ત્યારે અમારે પણ એમના માધ્યમથી પ્રગટ થવું જરૂરી છે. આ ભગવત્સ્વરૂપ જુનાગઢમાં બિરાજમાન છે. જે રેવત અને ગિરનારને માટે ફલ રુપ છે.

॥卐॥

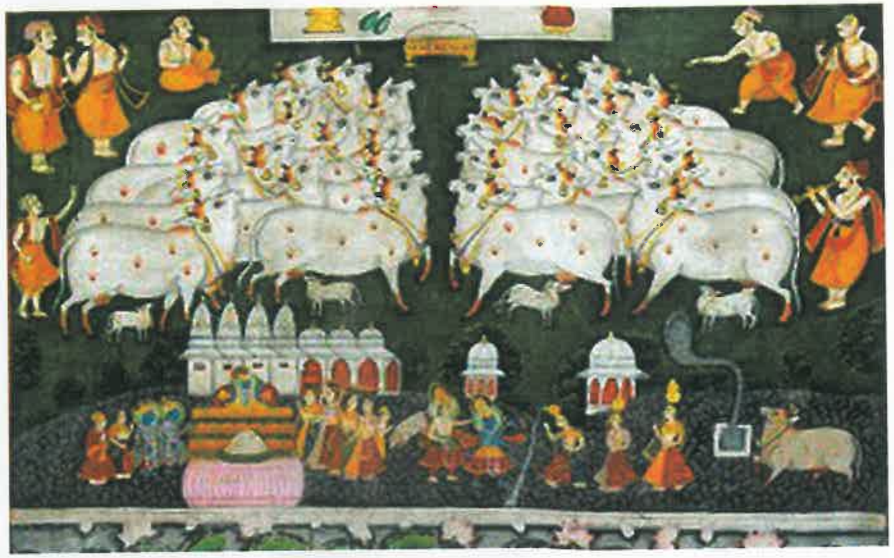

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – નટ

જો શ્રીવલ્લભ હૃદે ધારે ।
તાકે હૃદે બસે આનંદનિધિ લલતિ ત્રિભંગ તિહારે ।।૧।।
સાધન તજો ઈનકે પદ રસ નિધિ રૂપ બિચારે ।
વલ્લભદાસ આસરે ઈનકે ઉધરે ભાગ્ય હમારે ।।૨।।

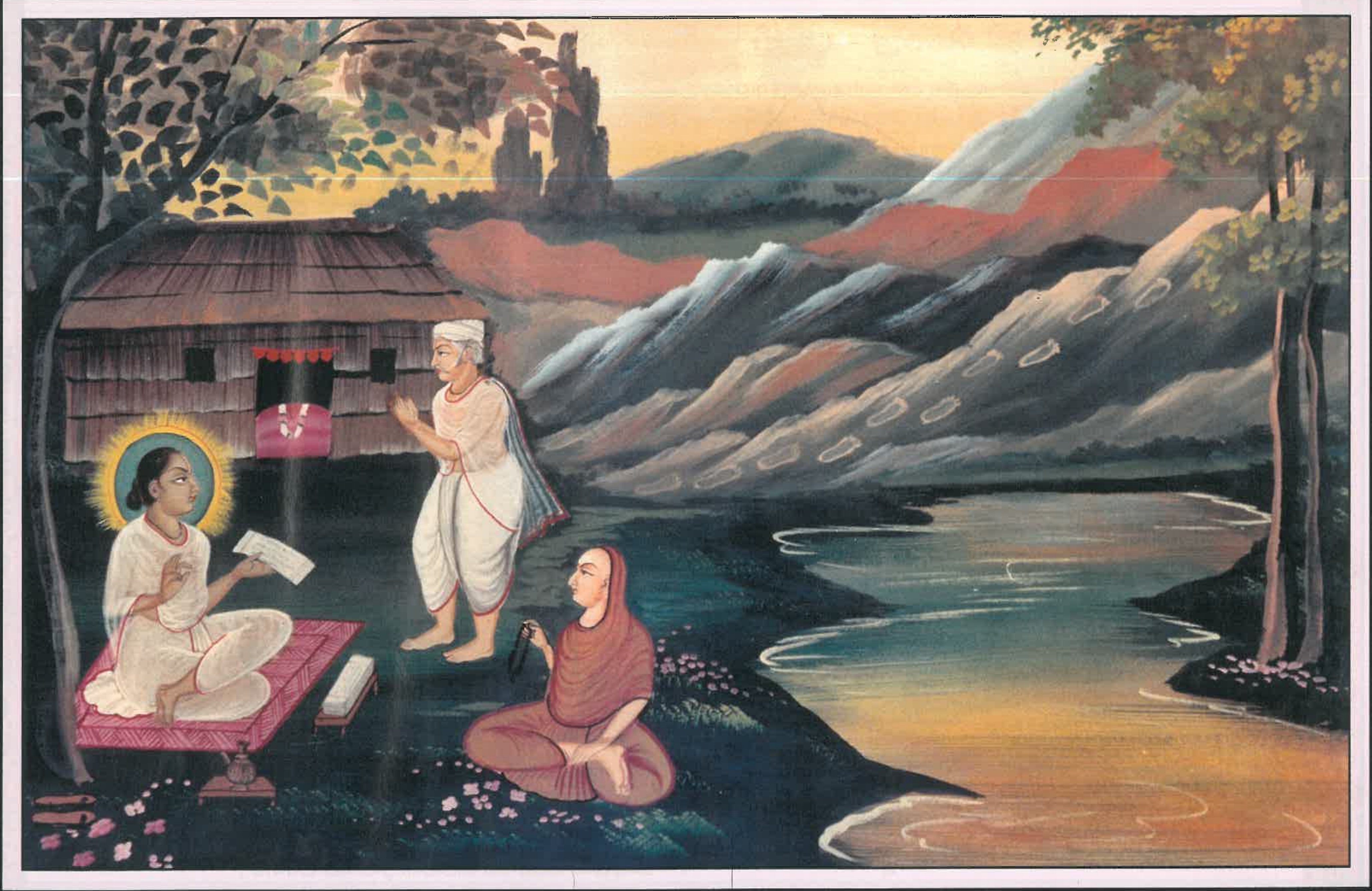

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૪મી : શ્રીજુનાગઢકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૫ મી : શ્રીપ્રભાસક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી પ્રભાસક્ષેત્ર પધારે. તહાં દેહોત્સર્ગકે ઉપર છોંકરકે નીચે ગુફામેં બિરાજે. તહાં આપ આજ્ઞા કીયે જો યાદવાસ્થલી યહાં હી ભઈ હે. યહાં શ્રીદાઉજી, શેષરૂપ પધારે હે, ઈહાં સપ્તાહ અવશ્ય હોયગી. પાછેં આપ ત્રિવેણીજીમેં સ્નાન કરિ નિત્યનેમ કીયે. પાછેં આપ સપ્તાહ કીયે. તહાં શ્રીસોમનાથમહાદેવજી નિત્ય કથા સુનિવેકોં પધારતે, સો એક આડી બિરાજતે. જહાં તાંઈ કથા હોતી તહાંતાંઈ બિરાજતે. પાછેં અપને સ્થાનકો પધારતે. તહાં શ્રીમહાદેવજીકો એક કૃપાપાત્ર ભક્ત હતો, તાકોં શ્રીમહાદેવજી સાક્ષાત્કાર હતે, સો વાકોં દર્શન હોતો, તબ વો મહાપ્રસાદ લેતો. એક દિન તીન પ્રહરતાંઈ મંદિરમેં બેઠ્યો રહ્યો. પાછેં શ્રીમહાદેવજી પધારે તબ વાકોં દર્શન ભયો. તબ વા ભક્તને વિનતી કરી જો મહારાજ, અબતાંઈ તો આપકોં દર્શન ન ભયો, તાકો કારણ કહા? તબ વાસોં શ્રીમહાદેવજી આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ યહાં પધારે હે, તહાં મેં કથા સુનિવેકોં ગયો હતો સો અબ આયો, તબ તો કું દર્શન ભયો. તબ ભક્તને વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં શ્રીમહાપ્રભુનકો દર્શન કરવાઈયે. તબ શ્રીમહાદેવજી કહે જો તું દેહોત્સર્ગતીર્થપેં જા, તહાં તોકો દર્શન હોયગો. ઓર તું ઉનકી શરણ જૈયો. તબ વહ ભક્ત શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકો આયો. આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શન કીયે, સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં મોકોં શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો તુમ શ્રીમહાદેવજીકે કૃપાપાત્ર હોયકેં હમારે શરણ આયવેકી ક્યોં કેહેત હો? તબ વાને વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકોં શ્રીમહાદેવજીને હી પઠાયો હે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો તુમ સ્નાન કરિ આઉ. તબ વહ સ્નાન કરિ આયો. તબ શ્રીઆચાર્યજીને વાકોં નામ સુનાઇ કેં વૈષ્ણવ કિયો. પાછેં આપ સપ્તાહકી સમાપ્તિ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ પ્રભાસક્ષેત્રકી પંચતીર્થી પરિક્રમા કીયે. એસો માહાત્મ્ય દેખિકેં તહાં અનેક જીવ આપકે શરણ આયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીપ્રભાસક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૫ મી : શ્રીપ્રભાસક્ષેત્રકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

"देहन्यासं च धीराणां धैर्य वर्धनम् ।" આ પ્રભાસ દ્વારકાનાથજી દેહાન્યાસ લીલા સ્થળ છે. સ્પર્શા સ્પર્શ વિવેકવાળુ સ્થળ નથી. જ્યારે સોમનાથજી કથા સાંભળવા આવતા હતા ત્યારે કોઈને દેખાતા ન હતા. કારણ કે એમનામાં યોગેશ્વર સામર્થ્ય છે અને એમની વાયુ વત ગતિ અને સ્વરુપાત્મકતા હોય છે. અહીં અદશ્ય રુપથી દેવતા-યોગીજન-તીર્થ-નદી-પર્વત-વન-વૃક્ષ-મંત્ર અદશ્ય રૂપથી આવે છે. સોમનાથજીએ જોયું કે આચાર્યશ્રી પધારી જશે પછી ફરીથી દર્શન નહીં થાય એટલે પોતાના સેવક બ્રાહ્મણ ને શરણાગત કરાવ્યો કારણ કે આપશ્રીના પધાર્યા પછી વૈષ્ણવના દર્શન થાય અને એમાં ભાગવત જીવન હોય છે. एतावतालमधनिर्हरणाय पुसां सङ्कीर्तनं भगवतो गुणकर्मनाम्नाम् ।

(ભા. ૬ સ્કં., ૪ અ., ૨૪ શ્લો.)

અત્યાધિક વાત્સલ્યતા માં ઠાકુરજી પોતાની વૈષ્ણવીમાયાનો વિસ્તાર કરે છે. वैष्णवीं व्यतनोन्मायां पुत्रस्नेहमयीं विभुः ।

(ભા. ૧૦ પૂ. સ્કં., ૮ અ., ૪૩ શ્લો.)

અહીં આપશ્રી આચાર્યજીએ આવીજ લીલા વિસ્તાર કરી છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

આનંદ આજ ભયો હો બયો જગતી પર જયજયકાર ।
શ્રીલક્ષ્મણગૃહ પ્રકટ ભયેહેં શ્રીવલ્લભ સુકુમાર ॥૧॥
ધન્ય ધન્ય માધવમાસ એકાદશી કૃષ્ણ પક્ષ રવિવાર ।
ગુણનિધાન શ્રીગિરિધર પ્રકટે લીલા દ્વિજતનધાર ॥૨॥

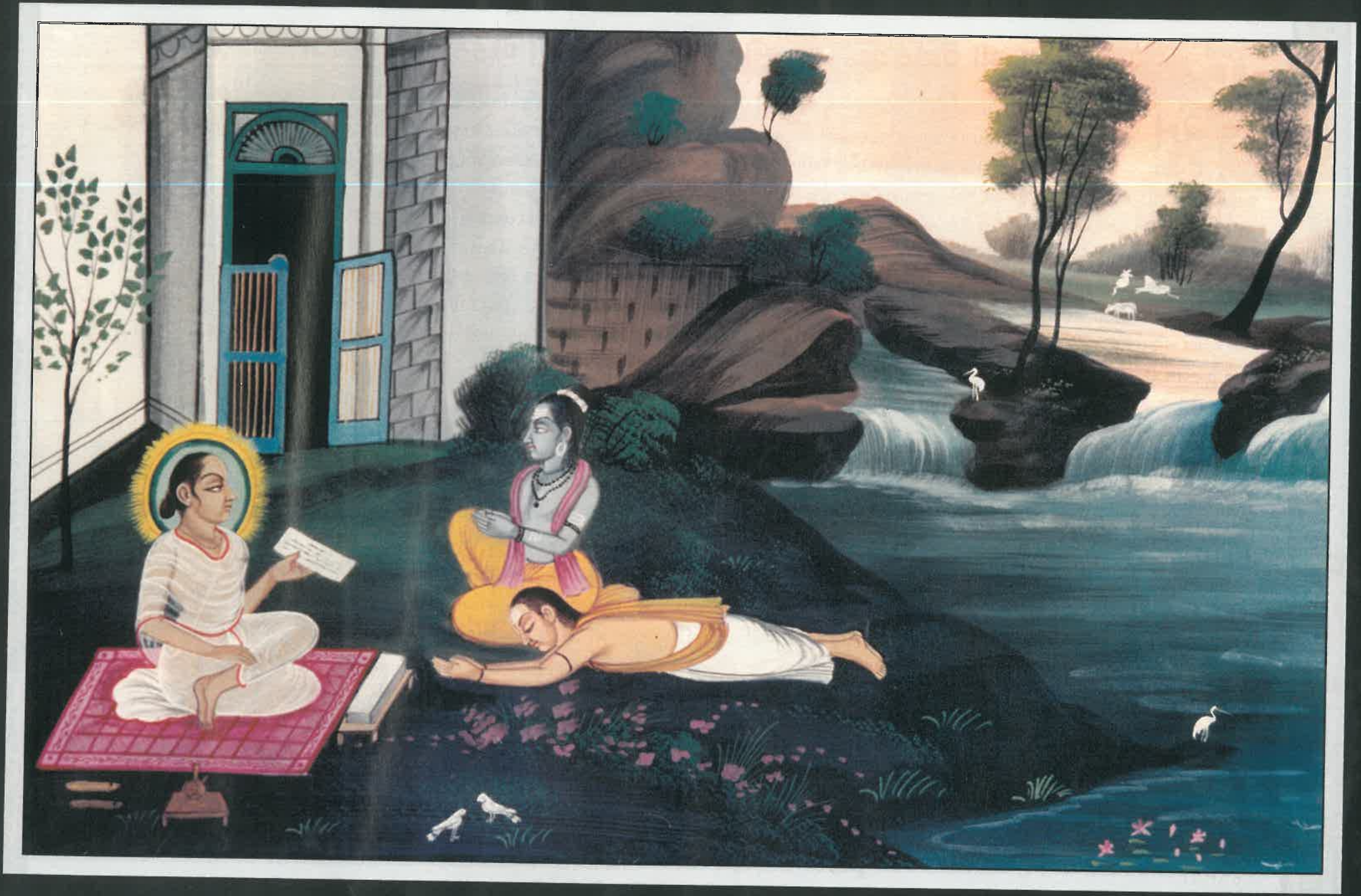

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૫ મી : શ્રીપ્રભાસક્ષેત્રકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૬ મી : શ્રીમાધવપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક માધવપુરમેં કદંબકુંડકે ઉપર હે, તહાં આપ બિરાજે. તબ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે જો યહાં શ્રીરૂકિમણીજીતેં શ્રીકૃષ્ણકો વ્યાહ ભીયો હે, સો ચૌર્યતાસોં ભયો હે. વા વ્યાહકી ઠોર યહ હે. ઓર આપ શ્રીકૃષ્ણ રૂકિમણીજી સહિત ગઠજોરસોં સ્નાન કીયે. યેહી કદંબકુંડ હે. પાછેં સબ રૂષિમંડલને સ્નાન કીયો હે. એસેં કહિ પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપને શ્રીમાધવરાયજીકે દર્શન કીયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરિકેં વિનતી કિયે જો મહારાજ, આપ ઈહાં કહાં બિરાજત હો. તબ શ્રીમાધવરાયજ કહે, જો એક બ્રાહ્મણ યહાં મોકોં નિત્ય એકલોટા જલસોં સ્નાન કરાવત હે. વાકોં આપ સેવાપ્રકાર સિખાવો. તબ દુસરેદિન ફિર શ્રીઆચાર્યજી આપ ગામમેં પધારે. તહાં શ્રીમાધવરાયજીકે દર્શન કીયે. તબ વહ બ્રાહ્મણ આયો, તાસોં આપ આજ્ઞા કીયે, જો ઈન શ્રીમાધવરાયજીકોં આછી જગે પધરાવો, ઓર સેવા શ્રૃંગાર આછી રીતસોં કરો. તાતેં ઈનકે પાછે તુમારોહુ નિર્વાહ આછી ભાંતિસોં ચલેગો. તબ વા બ્રાહ્મણને વિનતી કરી જો મહારાજ, મો તેં કછૂ નહી બને હે, તાતેં જેસે આપ કહો તેસોં કરોં. તબ આપને છોટીસી જગે બનવાઈ દઈ, તામેં આપકી આજ્ઞા પ્રમાણ શ્રીમાધવરાયજીકોં પધરાયે, ઓર ધોતી ઉપરણા ધરાયે. પાગકો શ્રૃંગાર કીયો. તબ વા બ્રાહ્મણસોં આપને કહી, જો યાહી રીતસોં નિત્ય સેવા કરિયો, ઓર જો મિલે સો ભોગ ધરિયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા લેકેં આપકી બેઠકમેં પધારે. ઓર કદંબકુંડ મેં સ્નાન કરિ સપ્તાહકો આરંભ કીયે. તહાં શ્રીઠાકુરજી નિત્ય કથા શ્રવણ કરિવેકોં પધારતે, સો મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. એસો માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ આપકે શરણ આયે. પાછેં તહાંસો આપ શ્રીમાધવરાયજીકી આજ્ઞા લેંકે વિજય કીયે સો ગુપ્ત પ્રયાગક્ષેત્રમેં પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીમાધવપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૬ મી : શ્રીમાધવપુરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પ્રાચીન સમયમાં ભક્તિ નિર્ગુણ પરકભાવથી કરવામાં આવતી હતી. જેમાં ભગવાનનું કોઈ રુપ નહોતુ અને ફક્ત ધ્યાનના રસ્તાથી આત્મા સુધી પહોંચવું પડતુ હતુ. પરંતુ જેનુ કોઈ રુપ નથી હોતુ એમનું નામ તો હોય જ છે. એટલે તે અક્ષર રુપ બની જાય છે. અક્ષરને બ્રહ્મ કહે છે (અક્ષરબ્રહ્મ) એનુ પણ સ્વરુપ સિદ્ધ થઈ ગયું. નિર્ગુણ નિરાકાર પ્રભુ અક્ષરબ્રહ્મની પછી નારદ બ્રમ્હ થાય છે (ૐ) આમાંથી નામાત્મક લીલા-કીર્તન પ્રગટ થાય છે. કીર્તનમાં સાક્ષાત લીલા પુરુષોત્તમનું સ્વરુપ પ્રગટ થાય છે. આ લીલા ગાન ભક્તિને આજ્ઞા છે કે,

'सात्वंच तिष्ठस्वसुधैर्य संश्नया निरन्तरं वैष्णवमानसानि ।'

કીર્તન રુપથી ભક્તિ વૈષ્ણવ હૃદયમાં બિરાજમાન થસે તો, એ ભક્તિમાંથી સગુણ સાકાર લીલા પુરુષોત્તમ પ્રગટ થાય છે. એટલે નામની મુખ્યતા છે, નામ મન્દિર સ્થાપિત કર્યુ. એક લોટા જલથી માત્ર સ્નાન પુજારી કરાવતો હતો. તે સ્નાનની પછી ધોતી ઉપરણા તથા પાગના સ્વરુપ સિંગાર ધરાવ્યા (૧) ધોતી લોકબંધનનું સ્વરૂપ છે. (૨) ઉપરણ વેદ આજ્ઞા માનવાનું સ્વરુપ છે. ''પાગ'' મોટાથી સન્માન મેળવવાની ઓળખાણ છે. (અગર આપ લોકધર્મ માં રહીને વેદમર્યાદા ધારણ વ્રત નિભાવસો ત્યારે મોટા જે ઋષિમુનિ છે તે આપને આદર-ભેટ આપસે) આ ધોતી-ઉપરણા-પાગનો આશય આપશ્રીએ સમજાવ્યો. સુબોધિનીજીની અનુસાર રુકિમણી ક્ષીર સાગરની લક્ષ્મી છે. એકાક્ષરી કોશમાં ''મા'' લક્ષ્મીનું સૂચક છે અને ''ધવ'' પતિનુ સૂચક છે. આપ ક્ષીર સાગરની લક્ષ્મીના પતિ છે. એટલે આપ ''માધવ'' છો. ભાગવત પાઠ માં સર્વત્ર સ્વરુપથી બધી લીલા કર્તા પ્રભુનું ગુણગાન એમના તત્તદ્ ભક્તો દ્વારા છે. એટલે ભાગવત પાઠ ગુણ વિશેષ છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિહાગ

જુગલ વર આવત હેં ગઠ જોરેં ।
સંગ સોભિત વૃષભાન નંદિની, લલિતાદિક તૃન તોરેં ।।૧।।
સીસ સહેરો બન્યો લાલકેં, નિરખ હરખ ચિતચોરેં ।
નિરખિ નિરખિ બલ જાય 'ગદાધર' છબિન બઢી કછુ થોરેં ।।૨।।

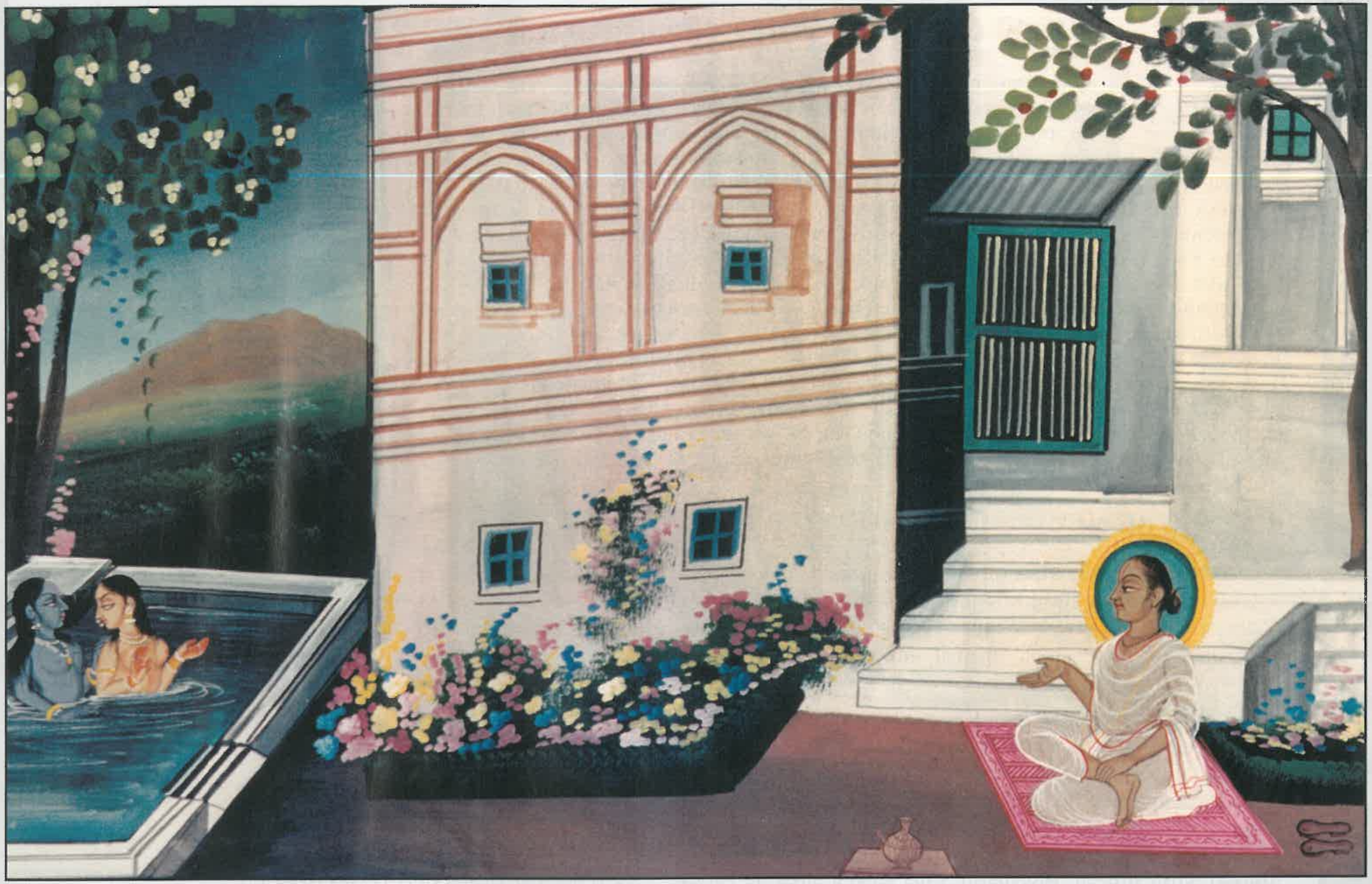

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૬ મી : શ્રીમાધવપુરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૭ મી : શ્રીગુપ્તપ્રયાગકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક માધવસરસ્વતીપેં હે, તહાં આપ સ્નાન કીયે. પાછેં શ્રીમાધવરાયજીકે દર્શન કરિ આપ મૂલદ્વારિકાકોં પધારે. તહાંતેં ગુપ્તપ્રયાગ પધારે, તહાં પ્રયાગકુંડકે ઉપર જો છોંકરકે નીચે બિરાજે. તબ દામોદરદાસતેં આજ્ઞા કીયે, જો સારસ્વતકલ્પમેં મુખ્ય પ્રયાગરાજ તીર્થ એહી હતે. યહાં શ્રીગંગા, યમુના કુંડ હે. પાછેં આપ પ્રયાગરાજમેં સ્નાન કરિ અપની બેઠકમેં પધારે. દૂસરે દિન સબેરે, આપને શ્રીભાગવતકી પારાયણકો આરંભ કીયો, તબ એક બ્રાહ્મણ આયો. વાને આયકેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી ઓર વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં બહુત દિનનસોં આપકો ભજન સ્મરણ કરત હતો, સો સબ દિનનકો ફલ આજિ સિદ્ધિ ભયો હે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો તું પહેલે કહાં રેહેત હતો, ઓર યહાં કબકો આયો હે? તબ વા બ્રાહ્મણને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં પહેલે પંઢરપુરમેં રેહેત હતો. તબ મેને અપને મનમેં યહ બિચાર્યો જો સબ શાસ્ત્રનમેં મુખ્ય શ્રીમદ્ ભાગવત હે, સો શ્રીમદ્ભાગવતકો મેં નિત્ય પાઠ કરતો. તબ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી પ્રસન્ન ભયે, ઓર આજ્ઞા કીયે જો તું વર માંગિ. તબ મેંને યહ વર માંગ્યો, જો મોકોં વ્રજલીલાકે દર્શન હોય. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો તેને એસો વર માગ્યો હે જો કાહુ તેં દિયો ન જાય, પરંતુ મેરો વરદાન ખાલી ન જાયગો. તાતેં પ્રભાસક્ષેત્ર કે પાસ ગુપ્તપ્રયાગ હે તહાં તું જાય કે બેઠ. થોરે સેદિનમેં શ્રીપૂર્ણપુરુષોત્તમકો અવતાર હોયગો. તિનકો નામ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી જગતમેં પ્રસિદ્ધ હોયગો. વે પૃથ્વી પરિક્રમાકે મિસતે સકલ તીર્થનકોં સનાથ કરેંગે. તબ તેરો મનોરથ પૂર્ણ કરેંગે. તબ મેંને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં કેસેં જાનુંગો? તબ આપ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી આજ્ઞા કીયે, જો જા દિન શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારેંગે તાદિન હમ તોકોં જતાવેંગે. સો મેં વાહી દિનસોં આપકો ભજન સ્મરણ કરત હોં, સો આજ મોકોં શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીને જતાયે, જો તું જાકે લીયે ભજન સ્મરણ કરત હે સોઇ શ્રીવલ્લભાચાર્યજી યહાં પધારે હે. તેરો સર્વ મનોરથ વે પૂર્ણ કરેંગે. તાતેં મહારાજ, અબ મેં યહાં આયોહું, સો મેરી યહ વિનતી હે, જો આપ મેરો ઉદ્ધાર કીજે. તબ શ્રીઆચાર્થજી આપ આજ્ઞા કીયે જો અબ તું પ્રયાગકુંડમેં સ્નાન કરિ આવ. તબ વહ બ્રાહ્મણ સ્નાન કરિ આયો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વાકોં નામ સુનાયે. ઓર આજ્ઞા કીયે જો આજતેં આઠમે દિન તેરો કાલ હોયગો. તબ શ્રીગિરિરાજકી તરહટીમેં તેરો જન્મ હોયગો. તહાં ગોપીનાથદાસ ગ્વાલ તેરો નામ હોઇગો. તબ શ્રીગુસાંઇજી તેરો અંગીકાર કરિકેં તોકું શ્રીનાથજીકી ગાયનકી સેવામેં રાખેંગે. તબ તોકોં શ્રીનાથજી આપ સબ લીલાકો અનુભવ કરાવેંગે. એસી આપ શ્રીઆચાર્યજી આજ્ઞા કિયે. તબ વા બ્રાહ્મણને સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં કહ્યો, જો (''નિજેચ્છાત: કરિષ્યતિ.'') પાછેં આપ સપ્તાહકી સમાપ્તિ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તબ વહ બ્રાહ્મણ દંડવત્ કરિકેં અપને આશ્રમકોં ગયો. તા પાછેં વાકો કાલ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી અપને ચરણારવિંદકી રજદ્વારા તહાં અનેક તામસી જીવનકો અંગીકાર કીયે. ફેરિ આપ ગુપ્તપ્રયાગસોં વિજય કીયે, સો ગુજરાતમેં તગડીમેં પધારે.

॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીગુપ્તપ્રયાગકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૭ મી : શ્રીગુપ્તપ્રયાગકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પ્રયાગ કુંડની ઉપર છોકર વૃક્ષની નીચે આપશ્રીની બેઠક છે. અહી એક બ્રાહ્મણ આપની શરણમાં આવ્યો અને એને શરણે લીધો. એને કહ્યું કે આઠ દિવસમાં તારું મૃત્યુ થશે, આગલા જન્મમાં તુ ગિરિરાજ તળેટીમાં જન્મ લેશે. ત્યાં શ્રીનાથજીની ગાયોની સેવા કરશે. એવી રીતે તે ગોપીનાથ ગ્વાલના રુપમાં જન્મ લીધો.

જેમ શ્રી શુકદેવજીએ રાજા પરીક્ષિતને સાત દિવસમાં ભાગવત સંભળાવી એને પરમ પદ ઉપર પહોંચાડી દીધા એવી રીતે આપશ્રીએ અષ્ટાક્ષર સંભળાવી એને પોતાની લીલામાં પહોંચાડયો (૧) શ્રીકૃષ્ણએ સાસ્વત કલ્પમાં સ્વતંત્રલીલા કરી (૨) એ લીલા ફરીથી શ્રીનંદરાયજીના ઘરમાં કરી (૩) એ લીલા શ્રીનાથજી સ્વરૂપથી પ્રગટ થઈને શ્રીવલ્લભગૃહમાં કરી. પોતાના ઘરની લીલામાં આપશ્રીએ ગોપીનાથ ગ્વાલના રુપમાં મોકલ્યો, વ્રજલીલામાં ગ્વાલ સારુપ્ય સામ્યવાદ ભક્તિ છે. ગ્વાલનો વેશ શ્રીઠાકુરજી રાખીને ગ્વાલોમાં રહે છે. સર્વદા-હંમેશા સાથે રહે છે. ગ્વાલનું જીવન બધી કલાઓથી સમ્પન્ન હોય છે. નૃત્ય-ગાન-વાદ-યુધ્ધ અને બીજા પણ આ ગાયોની સેવાથી ગોવર્ધનમાં અષ્ટયામ સેવાની અલૌક્કિ ભાવના સિધ્ધ થાય છે. આ ગુપ્તરીતનો નિત્ય રાસ છે. જેમ વેણુનાદમાં પોતાનુ નામ સાંભળીને ગોપીઓ કૃષ્ણની પાસે પહોંચી જતી હતી. એવી રીતે આ ગાય પણ સંધ્યા આરતિની પહેલા વેણુમાં પોતાનુ નામ સાંભળીને ગોકુલ ખિરકમાં પધારતી હતી. જેમ રાસમાં ગોપીઓનું નૃત્ય છે, તેવું કાન જગાઈમાં ગાયોનું નૃત્ય છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

આજ ભલોદિન હેરી માઈ પ્રકટે શ્રીવલ્લભ જગભૂપ ।
લક્ષ્મણગૃહ અતિ હોત બધાઈ મંગ ગાવત નારિ અનૂપ ।।૧।।
દાનદેત મનભાયો લક્ષ્મણ અધિક દયાલ સ્વરૂપ ।
રસિકનકે પ્રભુ વલ્લભ ભુર પર આયે ભાગ્યન નિજચુપ ।।૨।।

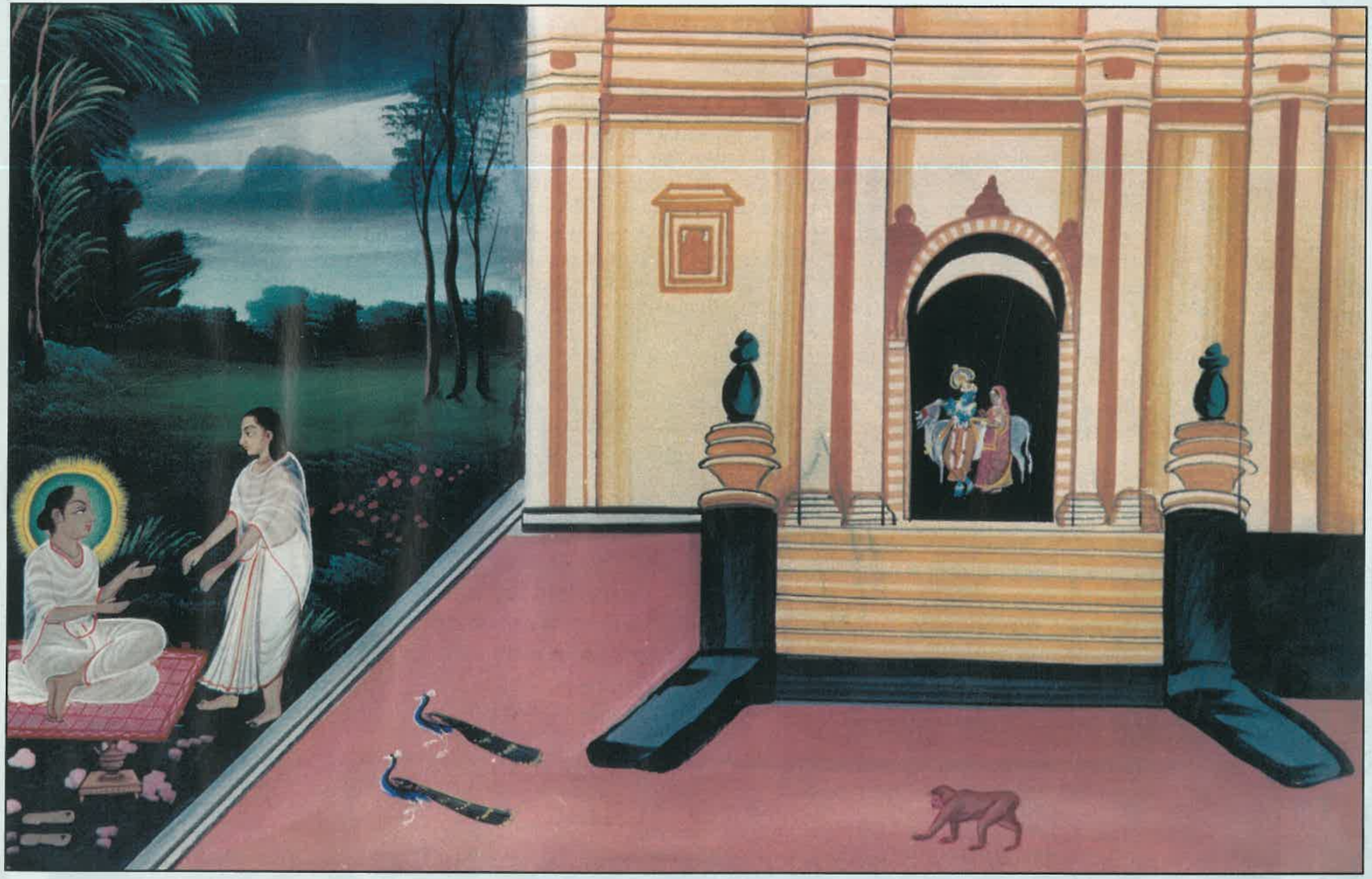

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૭ મી : શ્રીગુપ્તપ્રયાગકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૮મી : શ્રીતગડીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રી આચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક તગડીમેં હે. તહાં એક બ્રાહ્મણ ગૃહસ્થ હતો, તાકે ઘરકે આગે એક ચોતરા બહુત સુંદર હતો, તાપેં આપ બિરાજે, ઓર રાત્રકોં વહાં હી પોઢે. તબ વા બ્રાહ્મણકે દસ પાંચ ગાય તથા દસ પાંચ ભેંસિ હતી, તાતેં વાકે પાંચશેર માંખન નિત્ય હોતો. તબ શીતકાલકે દિન હતે સો સવારેઈ ઉઠિકે વા બ્રાહ્મણકી સ્ત્રી મંથન કરિકેં હતી. સો વે કૂવાપેં જલ ભરનકોં ગઈ. સો કૂવા દૂરિ હતો, તાતેં વિનકોં આવત વિલંબ ભયો. તબ વા બ્રાહ્મણકે લરિકા દોય હતે, એક તો વર્ષ પાંચકો ઓર એક વર્ષ સાતકો હતો. વે દોઉ લરિકા જાગે, સો વે જાયકેં મથનિયામેં તેં માખન ખાયવે લગે, સો દેખિકેં વા બ્રાહ્મણકોં પ્રેમ ઉત્પન્ન ભયો. તબ વા બ્રાહ્મણને બાહિર આયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ ભીતર પધારિકેં દેખિયે, જો શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર ઓર બલદાઉ માખન ખાત હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ પધારિકેં દેખે તો વે દોઉ લરિકા માખન ખાય રહે હે. તબ આપ આજ્ઞા કીયે જો તુમકોં ભગવદ્લીલાકી સ્ફુર્તિ ભઈ હે, તાતેં તુમ સ્ત્રીકે સામે જાઉ. કાહેતેં જો સ્ત્રીકો સ્વભાવ લોભી હોત હે, તાતેં રંચક માખનકે લીયે બાલકનકોં મારેગી, સો ઠીક નાંહી. ઓર તુમકોં શ્રીકૃષ્ણ - બલદાઉકો સ્નેહ પ્રગટ ભયો હે, તાતેં અબ તુમ જાયકેં સ્ત્રીકોં સમુઝાવો, જો વહ ઈન બાલકનકોં કંઠસો લગાય પ્યાર કરીકેં કહે, જો બલિજાઉં, શ્રીકૃષ્ણ - બલિરામ, જો તુમને ભલી કરી જો માખન ખાયો. તબ વહ બ્રાહ્મણ સ્ત્રીકે સામને ગયો. વાને સ્ત્રીકોં સમુઝાયકેં સબ વૃત્તાંત કહ્યો, ઓર યહ કહી જો અપને દ્વાર મહાપુરૂષ પધારે હે, ઉનકી કૃપાતેં યહ ભાગ્યોદય ભયો હે. તબ વા સ્ત્રીને કહ્યો જો ઠીક હે, મેં પ્યાર કરિકેં વેસેઇ કરુંગી. તબ વહ સ્ત્રી આઇ. સો વાને જલ એક આડી ધરિ ઉન સ્ત્રીપુરૂષને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકો સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરી. પાછેં વા સ્ત્રીને ઘરકેં ભીતર જાયકે ઉન બાલકનકોં કંઠસોં લગાયકેં કહ્યો, જો બલિજાઉં, લાલ! તુમને ભલી કરી જો માખન ખાયો. તા સમય ઉન સ્ત્રી પુરૂષનકોં તથા શ્રીઆચાર્યજીકે સબ સેવકનકોં અલૌકિક લીલાકો દર્શન ભયો. પાછેં વા બ્રાહ્મણને વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં હમકોં શરણ લીજિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કૃપા કરિકેં ઉન સ્ત્રી પુરૂષનકોં તથા ઉન દોઉ બેટાનકોં નામ સુનાયે, ઓર નિવેદન કરવાયે. પાછેં આપ તહાં સપ્તાહ કીયે. તબ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તા પાછે ઉન ચાર્યોન કોં લીલા મેં પ્રાપ્ત કરાયે. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, થોરે હી દિનમેં આપને આજ્ઞા દીની? તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કહે, જો વે જીવ લીલા સંબંધી હતે સો લીલામેં પ્રાપ્ત ભયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી તગડીતેં વિજય કીયે, સો ગુજરાતમેં નરોડામેં પધારે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીતગડીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૮મી : શ્રીતગડીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પુત્રોમાં કૃષ્ણ-બલરામના દર્શન કૃપાબલથી કરાવ્યા, આને પ્રમેયબલ પણ કહેવાય છે. કુબેરના પુત્ર નલકૂવર, મણિગ્રીવ ઋષિ નારદના શ્રાપથી વૃક્ષ થયા. દામોદર લીલાની પછી આપ બન્ને ભાઈ મુક્ત થયા. ત્યારે પ્રાર્થનામાં કહ્યું છે (નલકૂવર-મણિગ્રીવ) કે, ''दर्शनं नौ भगवतः ऋषेरासीदनुग्रहात'' ''હે પ્રભુ ઋષિ નારદની કૃપાથી આપના દર્શન થયા છે. કોઈ પૂજા-પાઠ અગર અન્ય ધાર્મિક્તાથી નથી થયા, કેવળ અનુગ્રહથી.'' શ્રીવલ્લભાચાર્યજી અહીં ઋષિ રૂપથી બ્રાહ્મણ પર અનુગ્રહ કરે છે અને પુત્રોમાં ભગવત્ દર્શન કરાવ્યા. ''आत्मावै गायेत पुत्र'' આત્મામાં ભગવત સ્વરૂપ દર્શન કરાવ્યા. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – સારંગ

શ્રીલક્ષ્મણસુત નેકહું ગાવે ।
દમલા પ્રભુદાસ બડભાગી તિન કોં પુનપુન આપ સિખાવે ।।૧।।
પ્રેમ વિવશ હોય શ્રીવલ્લભ પ્રભુ નયનન સેંનન અર્થ જનાવે ।
પ્રકટ પ્રસિદ્ધ યશોદાનંદન રસિક શોભા મય સકલ જનાવે ।।૨।।
વૃન્દાવન રમણીક રમણઅતિ ઉર સંપુટકી કોઉન પાવે ।
પદ્મનાભ ગિરિધર રસલીલા વેણુનાદકી બતીયાં ભાવે ।।૩।।

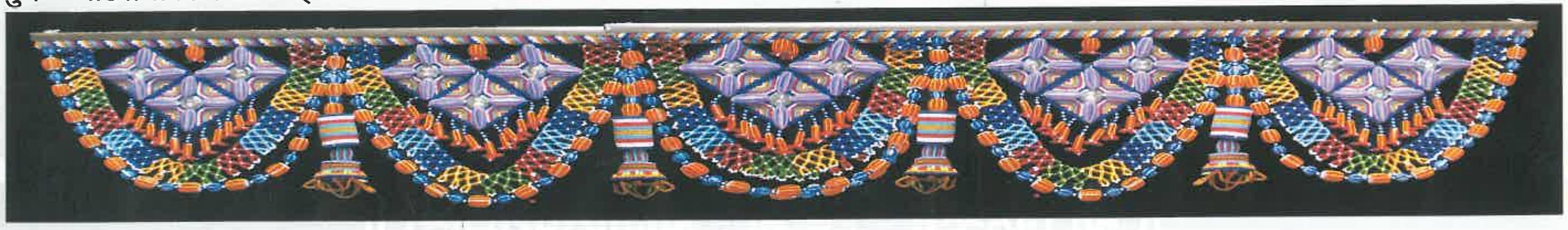

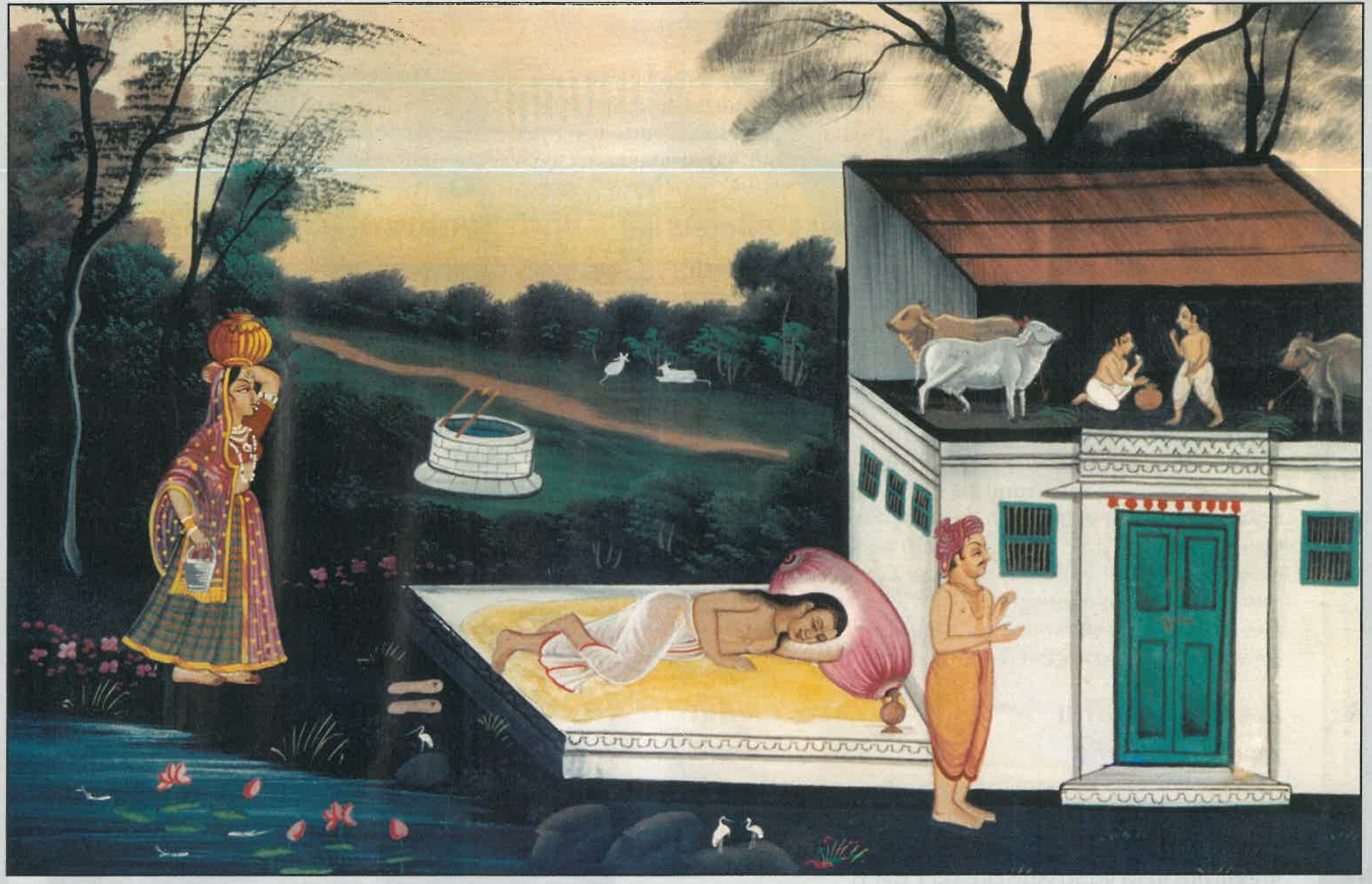

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૮મી : શ્રીતગડીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૯ મી : શ્રીનરોડાકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક નરોડામેં ગોપાલદાસકે ઘરમેં આપ બિરાજે તહાં હે. તહાં આપને ગોપાલદાસકોં સાક્ષાત્ સ્વરૂપાનંદકો અનુભવ કરવાયે. પાછેં આપ નામ દેવેકી વાકોં આજ્ઞા દીયે. તબ ગોપાલદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, અબ કૃપા કરિકેં મોકોં એક ભગવદ્ સ્વરૂપ પધરાય દીજીયે. તબ આપ શ્રીઠાકુરજીકો સ્વરૂપ પધરાય દીયે. (આ ઠાકોરજી શ્રીશ્યામલાલજી અમદાવાદમાં બિરાજે છે.) વિન ગોપાલદાસને શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બધાઈ તથા ચોખડા બહુત કીયે હે. વે ગોપાલદાસજી આનંદપેં મગ્ન રહેતે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ સપ્તાહ કીયે, તબ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તા પાછેં આપ નરોડાસોં વિજય કીયે, સો ગોધરા પધારે. ॥ઈતિ શ્રીઆચાર્યજમહાપ્રભુનકી શ્રીનરોડાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૯ મી : શ્રીનરોડાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

પુષ્ટિમાર્ગમાં શ્યામ સ્વરૂપનીજ આરાધના છે, ગૌર સ્વરૂપની નથી. પ્રમાણોની અનુસાર બલરામજી ગૌર વર્ણ છે. પરંતુ પુષ્ટિમાર્ગમાં બલરામજી શ્યામ વર્ણ છે. ભાગવત દશમ પૂ. અધ્યાય-૧૫ શ્લોક ૫થી૮ સુધી વૃન્દાવનની શોભા વર્ણન શ્રીકૃષ્ણએ બલરામજીને કહી છે. એ પણ કહ્યું છે કે આ વૃન્દાવન આજે આટલુ સુંદર આપના પધારવાથી છે. અહી ઠાકુરજીએ પોતાનું સ્વરૂપ શ્રીબલરામજીમાં પધરાવ્યું છે. આથી બલરામજી શ્યામવર્ણ છે. ઉજ્જવલ રસની પરમ ગમ્ભીરતા શ્યામ વર્ણમાં બદલાઈ જાય છે. જેમ સમુદ્રનું જલ પાસેથી ઉજવલ હોય છે અને દૂરથી જોઈએ ત્યારે શ્યામ સ્વરૂપ જોવામાં આવે છે. એથી શ્યામવર્ણમાં સઘન રસ છે. જેમાંથી બધા રસોની ઉત્પત્તિ થાય છે. શ્યામ મેઘના વરસવાથી બધા રસ પૃથ્વીમાંથી પ્રગટ થાય છે. એવી રીતે શ્યામ સ્વરૂપની કૃપા વૃષ્ટિ જીવના હૃદય ભૂમિમાં સેવોપયોગી બધા રસ ઉત્પન્ન કરે છે. અતઃ આ શ્યામ સ્વરૂપ રસાત્મક પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ છે. આવું સ્વરૂપ તો આપશ્રી જ દાન કરી શકે છે. (શ્રીશ્યામલાલજી, ડોશીવાડાની પોળ, અમદાવાદ; નટવરલાલ શ્યામલાલ મંદિરમાં બિરાજે છે) ॥卐॥

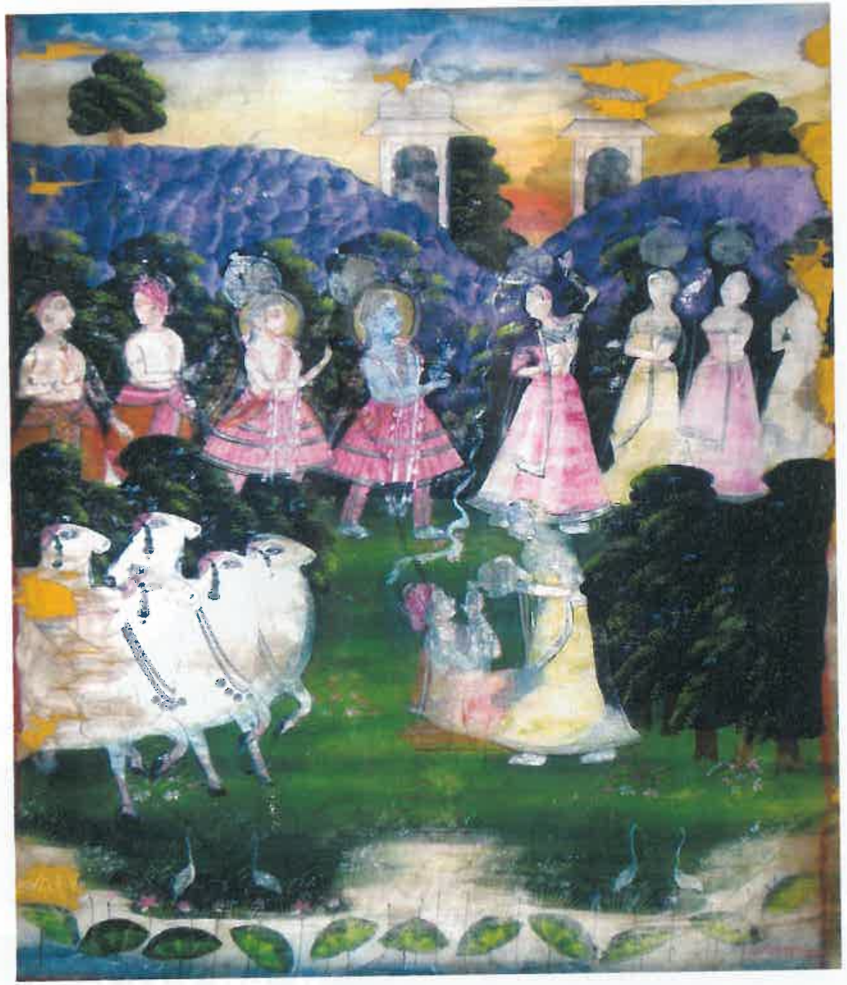

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – ગૌરી

શ્રીલક્ષ્મણનંદન જૈજૈજૈ ।
ભક્ત હેત પ્રગટે પુરુષોત્તમ મનવાંછિત ફલ નિજજન દે ।।૧।।
શુક મુખ દ્રવિત સુધારસ મથકેં ગૂઢભાવ દસવિધિ કરલે ।
માયાવાદ કરીંદ્ર દર્પદલ દૈવીજીવન દાનઅભે ।।૨।।
પરિક્રમા મિસ પરસિ પૂતકૃત ભૂતલ તીરથરાજ સબે ।।
વસો નિરતર મેરે જીયમેં દાસ ગોપાલ પદાંબુજ દ્વે ।।૩।।

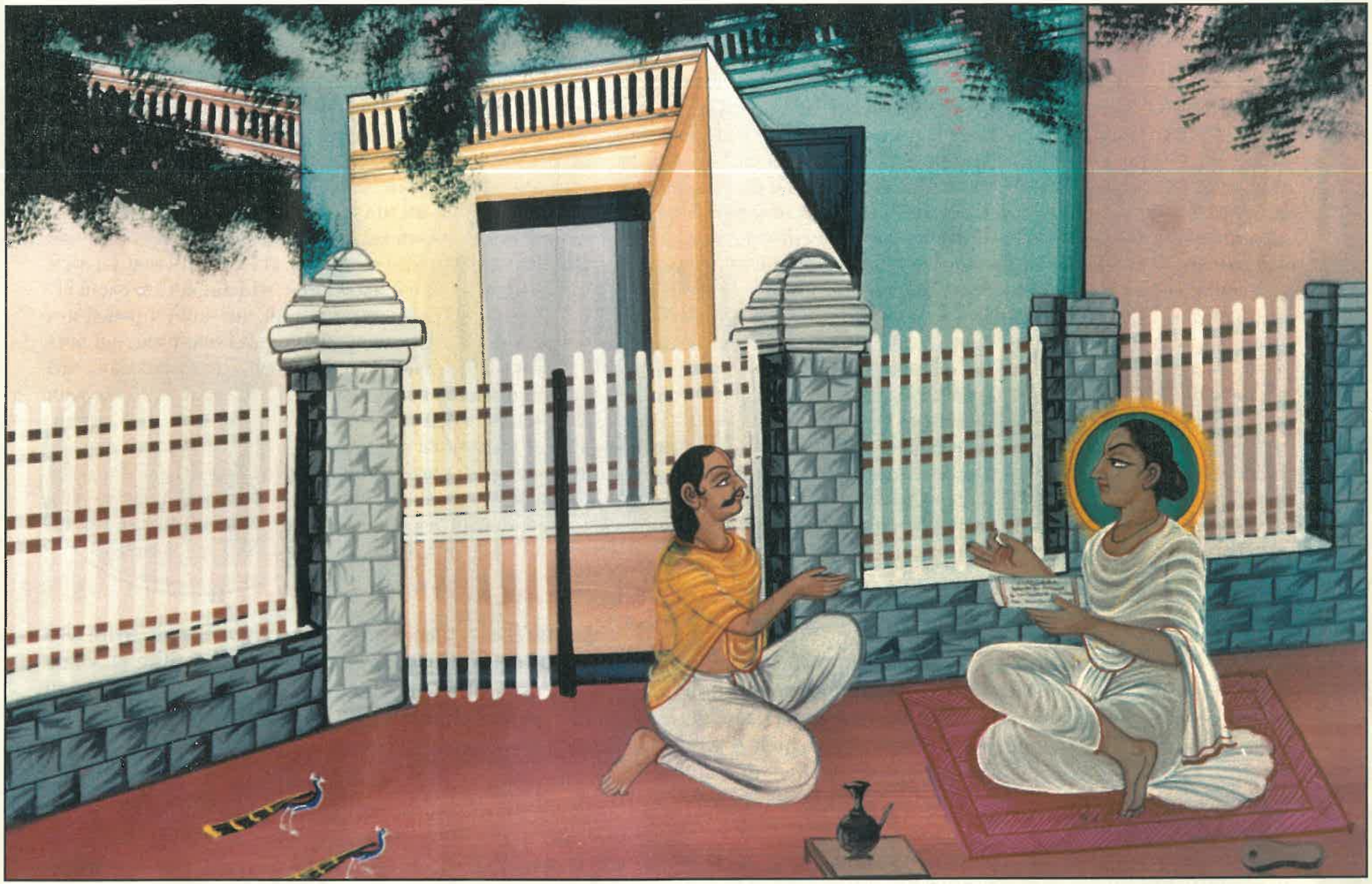

॥ શ્રી બેઠકજી - ૬૯ મી : શ્રીનરોડાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૦ મી : શ્રીગોધરાકી બેઠકકો ચરિત્ર પ્રારંભ ॥

અબ ગોધરામેં રાણાવ્યાસકે ઘરમેં આપ બિરાજે હતે. વિન રાણાવ્યાસકોં છેઓ શાસ્ત્રનકો જ્ઞાન હતો. વે બડે પંડિત હતે. દક્ષિણમેં તથા કાશીમેં સબ પંડિતનકોં જીતે હતે, તાતેં વિનકે મનમેં બહુત ગર્વ ભયો, જો મેરે સમાન કોઉ પંડિત નહીં હે. તબ ફેરિ વિનને કાશીમેં સભા ભરી, તબ રાણાવ્યાસ હારિ ગયે. તબ મનમેં બડો તાપ કલેશ ભયો, જો અબ મેં મુખ કહા દિખાઉં? તાતેં શ્રીગંગાજીમેં ડૂબિ મરું. યહ નિશ્ચય કરિકેં શ્રીગંગાજીકે તટ ઉપર બેઠ્યો. તા સમય શ્રીઆચાર્યજી આપ કૃષ્ણદાસમેઘનકોં સાથ લે સંધ્યાવંદન કરિ વે શ્રીગંગાતટપેં પધારે હતે. તહાં રાણાવ્યાસ બેઠે હતે. તબ ભગવદ્ ઈચ્છાસોં કૃષ્ણદાસને શ્રીમહાપ્રભુનસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, જો પ્રાણી આપઘાત કરિકેં શ્રીગંગાજીમેં ડૂબિકેં મરત હે તાકો કહા ફલ સિદ્ધ હોત હે? તબ આપ કહે જો આત્મહત્યાવારેકોં તો શ્રીગંગાજી હું મુક્ત ન કરે. વો તો સાત જન્મ તાંઈ વેસેઇ કિયો કરે. ફેરિ નરક પ્રાપ્તિ હોય. ઓર તાકો યહ લોક ઓર પરલોક દોઉ બિગરે, ઓર ઉદ્ધાર કબહું ન હોય. યહ સબ બાત રાણા વ્યાસને સુની. તબ રાણાવ્યાસને આયકેં શ્રીઆચાર્યજીકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપ તો સાક્ષાત ઈશ્વર હો. આપને યહ આજ્ઞા તો કેવલ મેરે અર્થ કહી હે, નહીં તો મેં અબ હી ગંગાજીમેં ડૂબિકેં મરત હતો. તબ આપ કહે જો એસો તોપેં કહા સંકટ હતો? તબ રાણાવ્યાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં દક્ષણમેં તથા પૂરબમેં સબ પંડિતનકોં જીત્યો હૂં. ફીર મેંને કાશીમેં સભા કરી તબ મેં હારિ ગયો હૂં. તાતેં મેંને અપને મનમેં યહ બિચાર કિયો જો અબ શ્રીગંગાજીમેં ડુબિ મરનો. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો યહ તો તેરો બડો અજ્ઞાન હે. મરેતેં કહા હોય? જીવેગો તો ફેરિ જીતેગો. પાછેં આપ કહે જો અબ તું શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરિ આઉ. તબ વહ શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરિ આયો. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વાકું નામ સુનાયે. પાછેં આપને ચતુઃશ્લોકી ગ્રન્થ પઢાયો ઓર આજ્ઞા કીયે, જો અબ તુ સબેરેમેં જાઇ કેં સભા કરિયો, તું જીતેગો તબ પ્રાતઃકાલ હી વહ રાણાવ્યાસ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકો દંડવત્ કરિકેં સભામેં ગયો. તહાં જાયકેં બેઠ્યો, તબ વહાંકે પંડિતનને કહી જો કાલ્હિ તો હારિ ગયો હતો, ઓર આજ ફેરિ ક્યોં આય બેઠ્યો હે? તબ વાને કહી જો કાલિ હારિ ગયો તો કહા ભયો, આજ ફિર વાદ કરૂંગો. પાછેં સમગ્રસભા ભેલી ભઈ, તબ વાદારંભ કરિકેં ક્ષણમાત્રમેં રાણાવ્યાસને સબ પંડિતનકોં નિરૂત્તર કરિ દીયે. તાતેં વો અપને મનમેં બહુત પ્રસન્ન ભયો, ઓર જાની જો યહ સબ પ્રતાપ શ્રીઆચાર્યજીકો હે, તબ વા રાણાવ્યાસને શ્રીમહાપ્રભુનકે પાસ આયકેં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકી કૃપાતેં મેને સબ પંડિતનકૂં નિરૂત્તર કીયે. તબ આપ કહે, જો તું ગંગાજીમેં ડૂબતો તો સભા કોન જીતતો? તું જીયો તો જીત્યો. પાછેં રાણાવ્યાસને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, મોકું આપ શ્રીભગવદ સ્વરૂપ પદરાય દીજિયે. તબ આપને શ્રીબાલકૃષ્ણજીકો સ્વરૂપ પધરાય દીયો. તિનકી રાણાવ્યાસ ગોધરામેં સેવા કરતે. જબ શ્રીઆચાર્યજી આપ ગોધરા પધારતે તબ રાણાવ્યાસકે ઘર બિરાજતે. તહાં રજપૂતાણીકો આપને અંગીકાર કીયો. ઓર શ્રીવેણુગીતકી શ્રીસુબોધિનીકો પ્રસંગ રાણાવ્યાસને પૂછ્યો તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વ્યાખ્યાન કીયે. સો વ્યાખ્યાન કરત કરત તીન દિન ઓર તીન રાત્રિ વ્યતીત ભઈ. એસો રસાવેશ ભયો જો કાહૂકોં દેહાનુસંધાન ન રહ્યો. પાછેં આપને સબનકોં સાવધાન કીયે, ઓર સપ્તાહ કીયે. તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ ગોધરાસોં વિજય કીયે, સો ખેરાલૂ પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીગોધરાકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ (શ્રી ગોધરાની બેઠક હાલ પ્રગટ થઈ છે.) ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૦ મી : શ્રીગોધરાકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

રાણા વ્યાસ સારા વિદ્વાન હતા, એમણે શાસ્ત્રાભ્યાસ કર્યો હતો. શાસ્ત્ર ભગવાનનું સ્વરૂપ હોય છે. ભગવાનના સ્વરૂપથી આત્મસાત થવાથી દીનતાનું ઉદ્‌બોધન થવું જોઈએ. પરંતુ વિપરીત ભાવવાળા અભિમાની થયા. અભિમાનનું નીચેનું સ્તર (જગ્યા) અજ્ઞાન હોય છે. ત્યારે આત્માહત્યાનો નિર્ણય અજ્ઞાન વશ કર્યો. આ મનુષ્યદેહ એમ સાચા અર્થમાં દેવમંદિર છે. અગર કોઈ આત્મહત્યા કરે છે ત્યારે દેવમંદિરને ધ્વસ્ત (તોડવા) કરવાનું દુઃખદ પરિણામ સાત જન્મ ભોગવવાનું છે.

આધિભૌતિક, આધિદૈવિક, આધ્યાત્મિક પ્રકારથી એવું કહ્યું છે કે મા ના ગર્ભમાં જીવ આવે છે ત્યારે યથા સમય દેહની સાથે અંગોનો વિકાસ થાય છે. એક અંગના વિકાસ થવાથી અમુક દેવતા એ અંગમાં બિરાજે છે. પછી તે અંગ પોતાનું કામ કરવામાં સક્ષમ થાય છે. જ્યારે એક એક અંગમાં દેવતાનો નિવાસ છે તો તે અંગ એ દેવનું મંદિર છે. એટલે આત્મહત્યા દૂરગામી દુઃખદ પરિણામ છે. ત્યારે આપશ્રીની શરણમાં આવવાથી 'ચતુ:શ્લોકી' દાન આપી.

> ''યદિ શ્રી ગોકુલાધીશો ધૃતઃ સર્વાત્માના હૃદિ।
> તતઃ કિમપરં બ્રૂહિ લૌકિકૈ વૈદિકૈરપિ॥''

અભિમાનના પોષણમાં સમાજ પર વિજય પ્રાપ્ત કરવુ માન કે સમ્પત્તિ નથી હોતી ''सर्वदा सर्व भावेन भजनीयो व्रजाधिपो ।'' આ માનવ સમ્પત્તિ છે. આપશ્રીએ શ્રીબાલકૃષ્ણલાલનું સ્વરૂપ પધરાવ્યુ. નિરભિમાન ભાવથી સેવા કરવાને માટે ત્રણ દિવસ વેણુગીત, બાલસ્વરૂપમાં આસક્તિ કરાવવા માટે સંભળાવ્યું. ॥卐॥

॥ કીર્તન ॥ રાગ – બિહાગ

જીન શ્રીવલ્લભરૂપ ન જાન્યો ||
જનની ઉદર આય કહાકીનો જન્મ અકારથ માન્યો ||૧||
સકલ વેદવિધિ સકલ ધર્મનિધિ કરત જો વેદ વખાન્યો ||
કહા ભયોજો સકલ શાસ્ત્ર પઢ્યો નાહક ફાટ્યો પાન્યો ||૨||
અગ્નિરુપ પ્રભુ સકલ શિરોમણી દેત અભયપદ દાન્યો ||
રસિક પ્રીતમ કે ચરણ ભજત જેતે સકલ પદારથ જાન્યો ||૩||

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ –બિહાગ

શ્રીવલ્લભ કૃપા કટાક્ષ નિહારો ।જીવકે દોષ તનિક નહીં દેખો, અપનો બિરદ સંભારો ।।૧।।
જો બની આવે સહજ વિમુખત, કહા કરે જીવ બિચારો ।''રસિક દાસ'' પ્રભુ જૈસોં હી તૈસો, આખિર દાસ તિહારો ।।૨।।

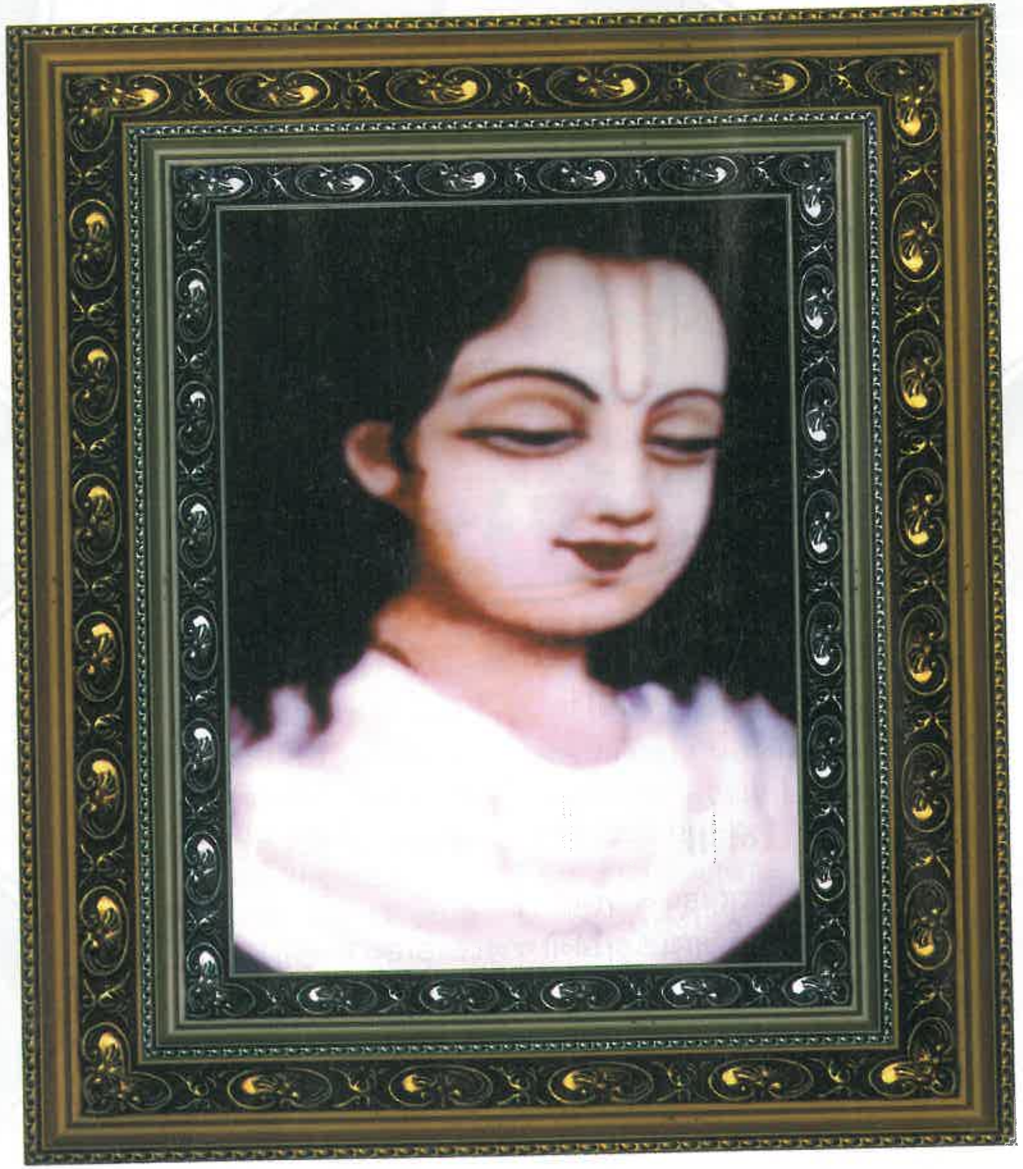

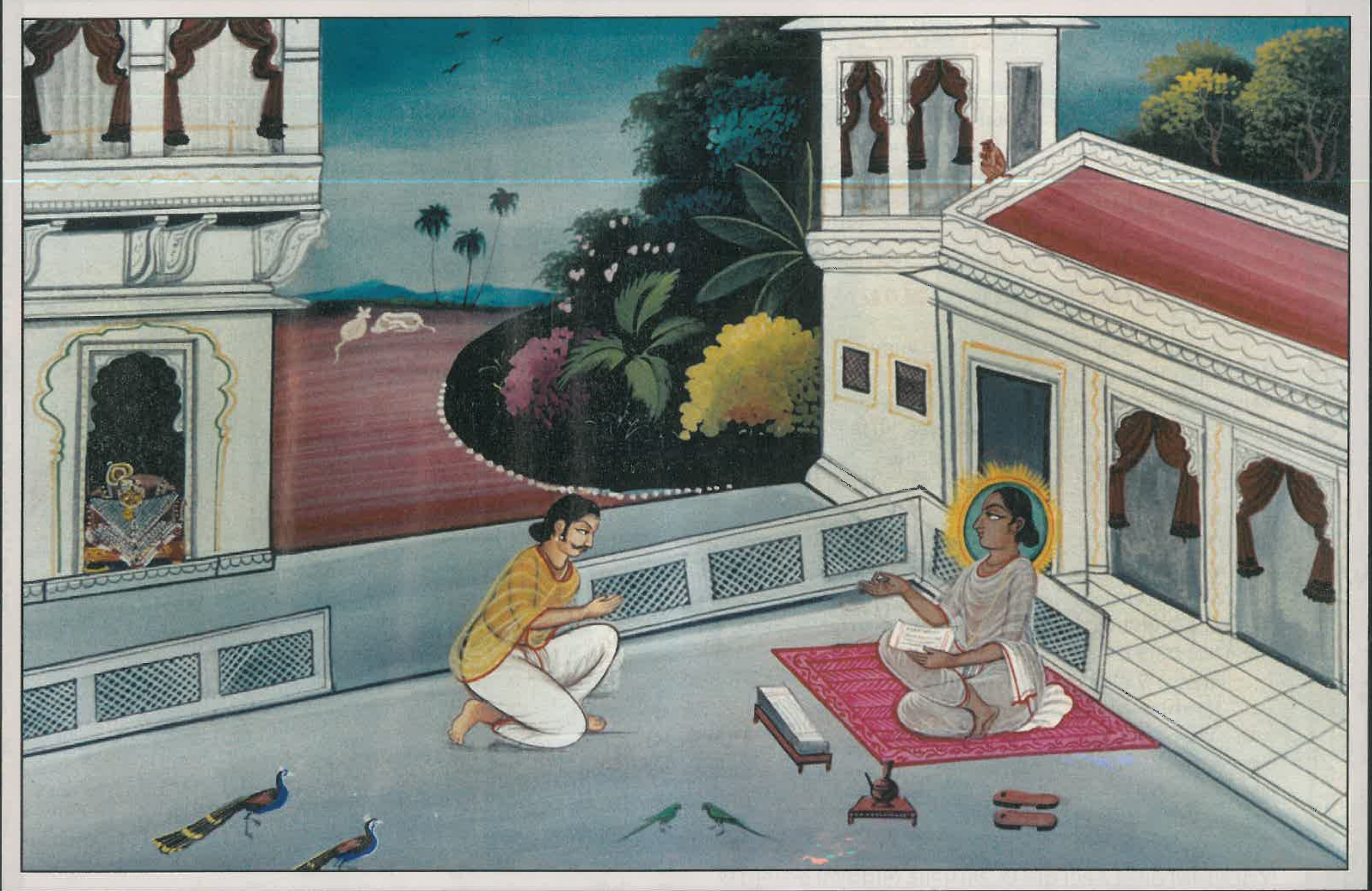

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૦ મી : શ્રીગોધરાકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૧ મી : શ્રીખેરાલુકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક, ખેરાલુમેં જગન્નાથ જોશીકે ઘરમેં હે. વે જગન્નાથજોશી કી માતાકે ઉપર આપ બહુત પ્રસન્ન રહેતે. તાતેં વાકે ઘરમેં હી બિરાજતે. આપ તહાં પાક કરિકેં ભોગધરિ પરમ પ્રીતિસોં આરોગતે, ઓર આપ કથા કહતે, તા કથામેં રસાવેશ બહુત હોતો. તા સમે જગન્નાથજીને એક શ્લોક યુગલગીતકો પૂછ્યો. તાકો વ્યાખ્યાન કરત આપકો તીન પ્રહર વ્યતીત ભયે. સો વચનામૃતકી અદ્ભુત વર્ષા કીની. તાતેં કાહુ સેવકનકોં દેહાનુસંધાન ન રહ્યો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપને સબનકોં સાવધાન કીયો. પાછેં તહાં આપ સપ્તાહ કીયે, તબ તો તહાં મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ ખેરાલુસોં વિજય કીયે, સોં સિદ્ધપુર પટ્ટન પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો શ્રીખેરાલુકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૧ મી : શ્રીખેરાલુકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

જગન્નાથ જોષી ના ઘરે આપશ્રી સાક્ષાત બિરાજે છે. પૂર્ણ પુરુષોત્તમનું બિરાજવું મહત કૃપાનું સ્વરૂપ છે. આમ બિરાજવામાં જગન્નાથ જોષીની માતાનું ભગવદીય હોવું મહદ છે. સમય જોઈને ક્યારેક જગન્નાથ જોષીએ આપશ્રીને કોઈ પ્રશ્ન પુછયો, તેના ઉત્તરમાં યુગલગીતના એક શ્લોકની વ્યાખ્યા ત્રણ પ્રહર સુધી કરી. આ પ્રશ્ન પ્રભુની સાક્ષાત્કારતાની પ્રાપ્તિનું સૂચક છે. એટલા માટે યુગલગીત સંભળાવ્યું.

गोप्य: कृष्णे वनं याते तमनुद्रुतचेतस: । (ભા. ૧૦ પૂ. સ્કં., ૩૫ અ., ૧ શ્લો.)

શ્રીકૃષ્ણની વગર ગોપીઓનું અનૌસરમાં સમય કેવીરીતે વિતાવતી હતી એના સમાધાનમાં શ્રી શુકદેવજીએ બાર મહીનાના ક્રમથી યુગલગીત સંભળાવ્યું. તે કોઈ એક શ્લોક આ તત્કાલ સમય સાથે બંધબેસતો શ્લોક હશે.

નારદજી જે દાસી પુત્ર હતા તે બ્રહ્મવેત્તા ઋષિઓની સેવા કરતી હતી ક્યારે ક ઋષિ જમ્યા પછી કંઈક જુઠણ નારદજીની માતાને આપતા કે આ તારા પુત્રને આપજે-ખવડાવજે. આ જુઠણ (સામ્પ્રદાયિકભાષમાં અધરામૃત કહે છે) જેને ખાઈને-લઈને ઈશ્વર દર્શન અને પ્રાપ્તિની ઈચ્છા સફળ થઈ, દર્શન થયા.

ध्यायतश्चरणामभोजं भावनिर्जितचेतसा । (ભા. ૧ સ્કં., ૬ અ., ૧૬-૨૦ શ્લો.)

આ યુગલગીતનું સ્મરણ પરોક્ષમાં લીલા પુરુષોત્તમનું સ્વરૂપ છે. જેના ગાનથી તાપનું હરણ થાય છે. આ પ્રગાઢ ભાવવાળા ફલીભૂત છે.

॥ 卐 ॥

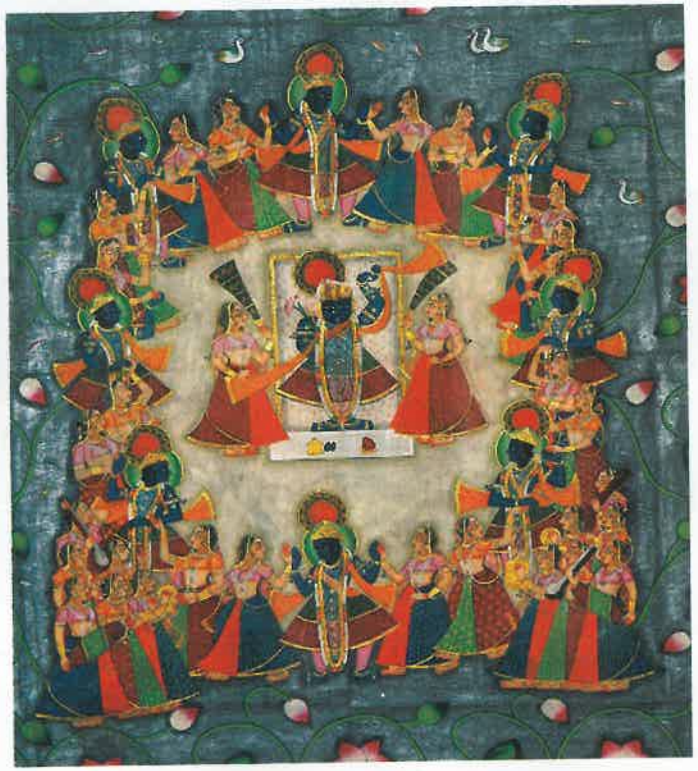

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ - આસાવરી

રંગરાસી મધુરાસિ શ્રીવલ્લભ શ્રીલછમન ગૃહ આયે હો ।
વિવિધ મધુરન પ્રતિપલ વપુ ધરિ સિંગાર સધનતા બેનુરંધ્રમધિપાયે હો ।।૧।।
વ્રજજન વિરહ અગ્રફલ લુબ્ધિત અતિ આતુર ઉઠિ ધાયે હો ।।
ઉત ગિરિધરમુખ ઈત પ્રાકટ્યસુખ શ્રીભટ્ટ દુહું વિધિ ગાયે હો ।।૨।।

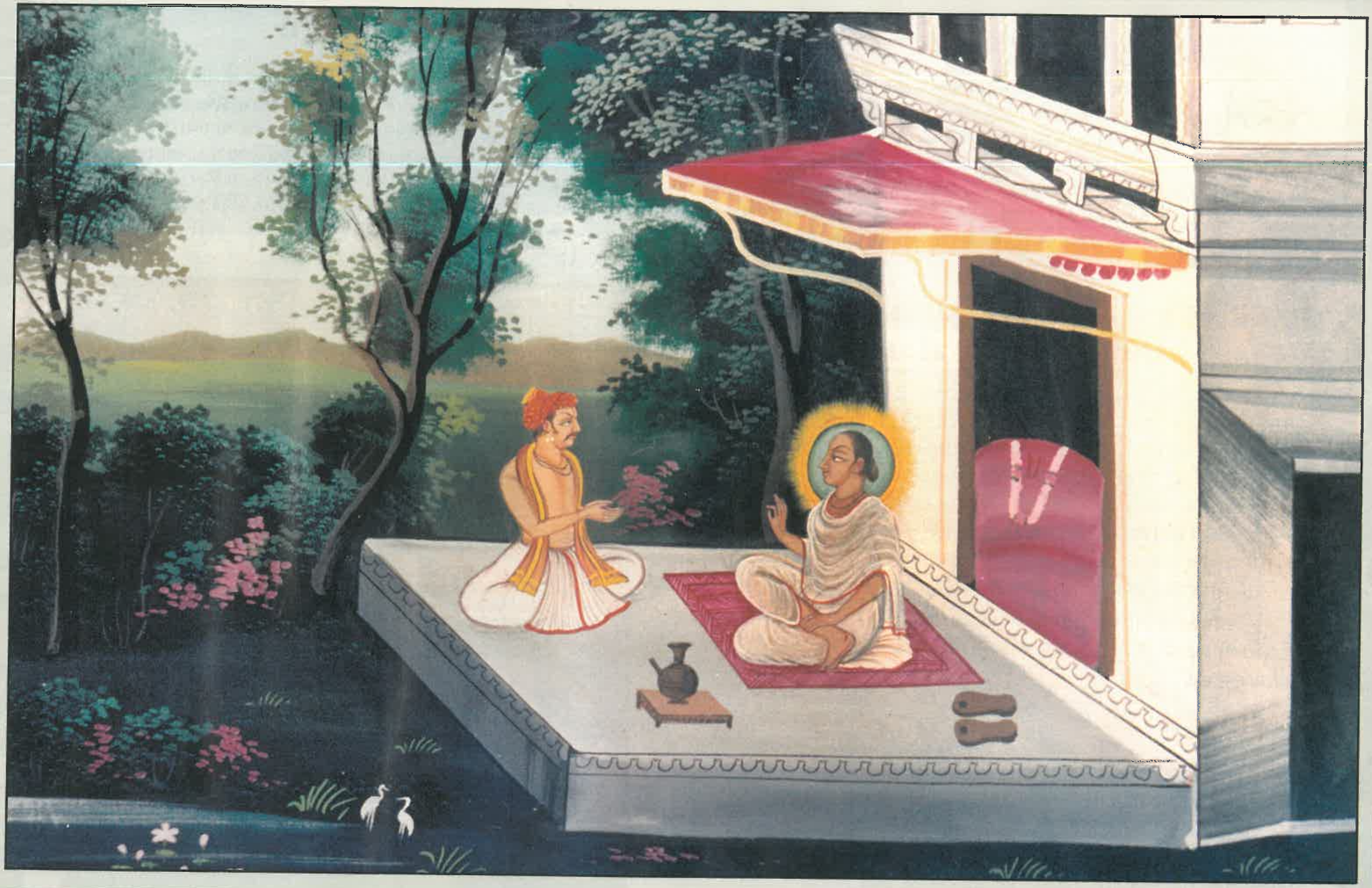

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૧ મી : શ્રીખેરાલુકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૨ મી : શ્રીસિદ્ધપુરપટ્ટનકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

એક સમય શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ ખેરાલૂતેં સિદ્ધપુર પધારે. તહાં બિંદુસરોવરપેં જાયકેં બિરાજે. તહાં આપ દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો યહ શ્રીકર્દમઋષિકો આશ્રમ હે. યહાં શ્રીકપિલદેવજીને દેવહુતીજીકોં સાંખ્યયોગ કો ઉપદેશ દીયો હે. તબ શ્રીદેહહુતીજી જલરૂપ હોયકેં બિંદુસરોવરમેં પ્રવેશ કીયે. એસેં કહિકેં પાછેં શ્રીઆચાર્યજી બિંદુસરોવરમેં સ્નાન કીયે, ઓર નિત્યનેમ કીયે. પાછેં વા સ્થલપેં આપને સપ્તાહ કરી, તબ અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તબ માયાવાદીનને સુની જો યહાં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારે હે, સો વિનને પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, ઇન ચાર્યો દિશાનમેં દિગ્વિજય કરિકેં માયામતકો ખંડન કરિ, ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કીયો હે, સો સાક્ષાત્ ઈશ્વરકો અવતાર સુને હે. ઈશ્વર બિનું ઇતનો કાર્ય ન હોય, તાતેં આપુન સબ મિલિકેં ચલો, ચર્ચા કરેંગે. ઓર જો કદાચિંત્ આપન હારિ જાયંગે તો વિનકી શરણ જાયગે. પાછેં દસ પાંચ પંડિત મિલિકેં શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકોં આયે. નમસ્કાર કરિકેં સન્મુખ બેઠે. તબ ચર્ચા ભઈ, સો ક્ષણમેં આપને સબ માયાવાદીનકોં નિરૂત્તર કરિકેં બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કીયો. તબ સિદ્ધપુરમેં જેજેકાર ભયો. એસો માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ આપકી શરણ આયે. પાછેં આપ તહાંતે વિજય કિયે, સો અવંતિકાપુરી પધારે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજમહાપ્રભુનકી શ્રીસિદ્ધપુરકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૨ મી : શ્રીસિદ્ધપુરપટ્ટનકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આખા સંસારના મહાપુરુષ જે કોઈ પણ ધર્મના પ્રવર્તક હોઈ અને એમણે ધર્મમાં જે પણ યોગ્ય અને શ્રેષ્ઠ વાત કહી છે. એવી કોઈવાત નથી જેને કપિલ દેવજીએ પોતાના સાંખ્યમાં ના કહી દિધી હોય. શું છે જ્ઞાન ? શું છે કર્મ ? શું છે ભક્તિ ? જીવ-જગત-બ્રહ્મ-ઉત્પત્તિ-પાલન-પ્રલય-સૃષ્ટિની પહેલા કોણ હતું ? પછી થી કોણ રહે છે ? આના ધાર્મિક ઉત્તરોમાં સગુણ સ્વરૂપ પ્રભુજ નિશ્ચય હોય છે. અંતમાં ભક્તિની મુખ્યતા શ્રેયસ્કર છે. કપિલજીએ પોતાની માતાનું માયા નિવારણ કર્યું.

'सञ्चिन्तयेभ्द्गवतश्चरणारविन्दं ।' (ભા. ૩ સ્કં., ૨૮ અ., ૨૧ થી ૩૮ શ્લો.)

કપિલના સાંખ્યમાં માયાનું ખંડન નથી. જીવના હૃદયની માયા નિવૃત્તિનો પ્રકાર છે. આ પ્રકારે આપશ્રી આચાર્યજીએ માયાવાદિઓ નો સંશય દૂર કર્યો.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – કાન્હરો

શ્રીલક્ષ્મણગૃહ પ્રકટ ભયેહેં શ્રીવલ્લભ પરમાનંદ રુપ ।
બ્રહ્મવાદ ઉદ્ધારણ કારણ ગોપીપદ પતિ રતિ પતિભૂપ ।।૧।।
મહાભાગ્ય પૂરણ દૈવીજન જીનકે હિત અવતાર લિયો ।
પ્રકટ અમલ દેખત નિજજનકો માયામતકો તિમિર ગયો ।।૨।।
અપને દીન જાન કરુણામય વચનામૃત પોખે સંતત સબ ।
નંદરાયકી ફેરિ દિખાઈ ગિરિધરકી લીલાહીજે તબ ।।૩।।

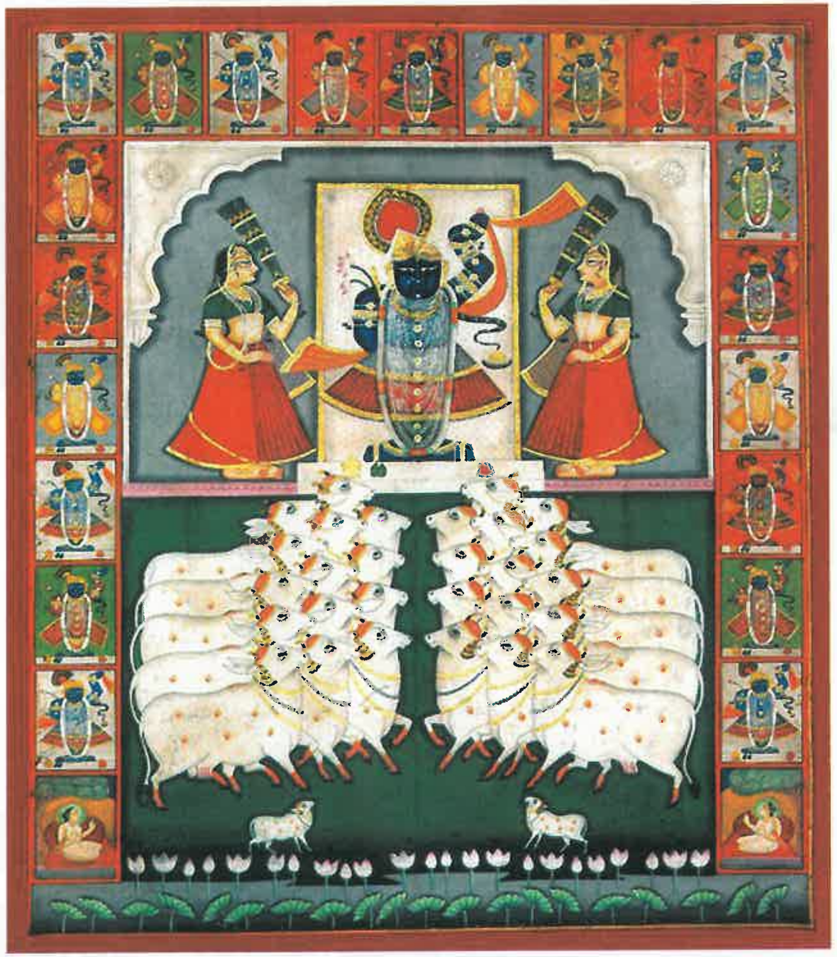

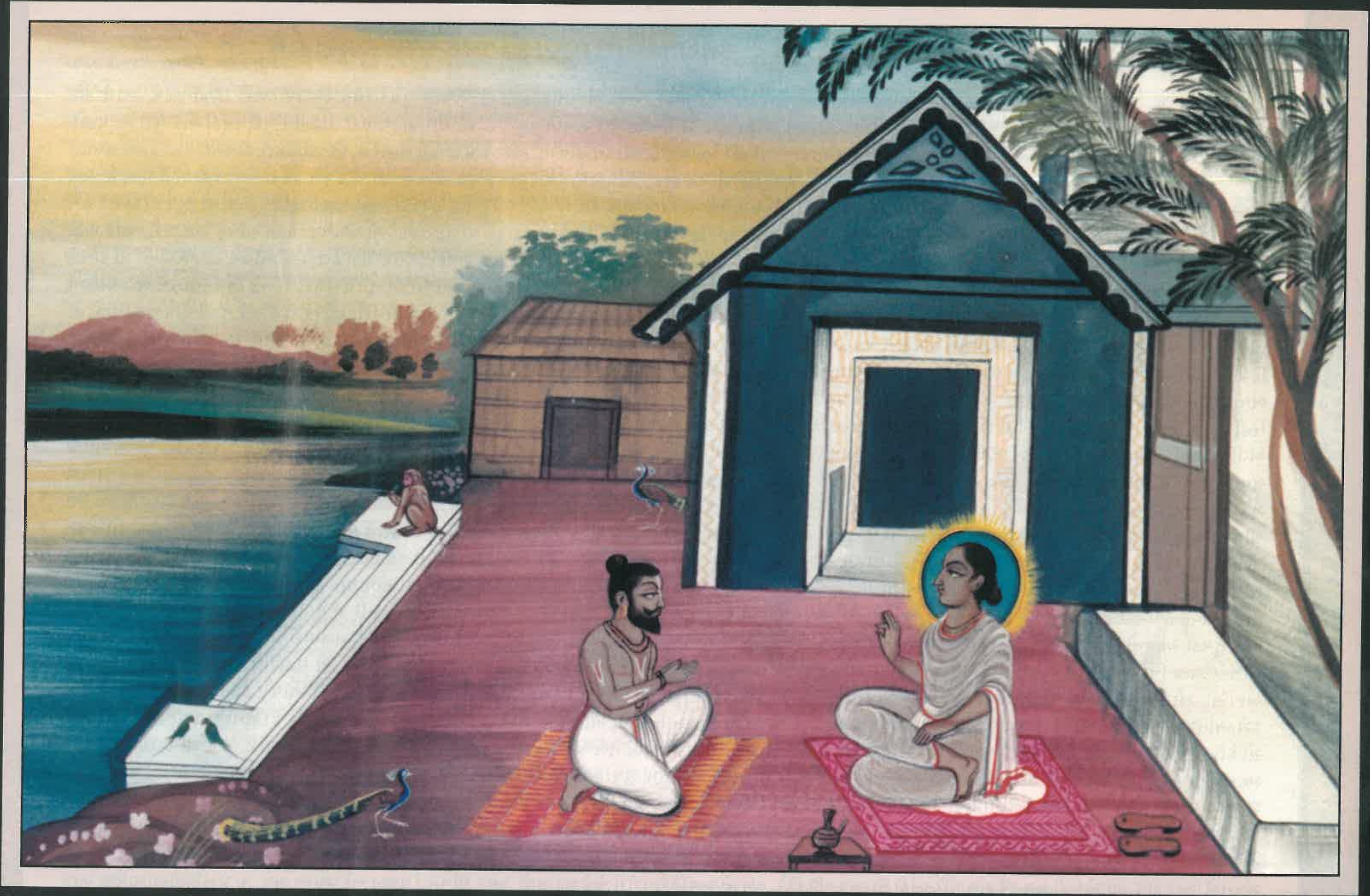

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૨ મી : શ્રીસિદ્ધપુરપટ્ટનકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૩ મી : શ્રીઅવંતિકાપુરીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

એક સમય શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ અવંતિકાપુરી (ઉજ્જેન) પધારે. તહાં ગોમતીકુંડકે ઉપર પીપરકે વૃક્ષકે નીચે બિરાજે. પાછેં ક્ષિપ્રાનદીમેં સ્નાન કરિ ગોમતિકુંડકે ઉપર પધારે. તબ આપ દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો દમલા, યહ અવંતિકાપુરી હે સો શ્રીમહાદેવજીકી સાઢેતીન પુરીનમેંકી એક પુરી હે. યહાંકે માલિક શ્રીમહાકાલેશ્વરજી હે. તાતેં યહાં માયામતકો ખંડન કરિ બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન હોયગો. ઓર દૈવીજીવહી બહુત હે, તિનકો ઉદ્ધાર હોયગો. યહાં પહેલે સપ્તાહ હોયગી, પરંતુ યહાં કછૂ છાંયા નાંહી હે, તબ દામોદરદાસજી કહે જો મહારાજ, આપકી ઈચ્છાતે અનેક વૃક્ષ હોત હે, સો એક વૃક્ષ કરનો યામેં કહા બડી બાત હે. તબ ઈતનેહીમેં એક પીપરકો પતૌઆ ઉડતો ચલ્યો આયો. સો તા પતૌઆકો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ રેતીમેં ગાડે, ઓર વાકે ઉપર સંધ્યાકો જલ છિરકિકેં કહ્યો, જો કાલ હી સવારે હમ સપ્તાહકો પ્રારંભ કરેંગે, તહાંતાંઇ તું બડો વૃક્ષ હોય જૈયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ બગીચેમેં પધારે. તહાં પાઠ કરિકેં શ્રીઠાકુરજીકોં ભોગ સમર્પે. પાછે રાત્રિકૂં કથા ભઈ, પાછેં પોઢે. સવારમેં બ્રહ્મમુહૂર્ત હોત હી શ્રીઆચાર્યજી આપ સ્નાન કીયે. તબ દેખે તો વા પીપરકે પતૌઆમેં તેં બડો પીપરકો વૃક્ષ હોય ગયો હે, ઓર વાકો ફેલાવ બડેબીચમેં હોય ગયો હે. સો દેખિકેં વા વૃક્ષકે નીચે શ્રીઆચાર્યજી બિરાજે. તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે. પાછેં જો કોઈ ગોમતીજીમેં સ્નાન કરનકોં આવતો સો વા નૂતન વૃક્ષકોં દેખિકેં અપને મનમેં બડો આશ્ચર્ય કરતો, જો યહાં ગોમતીકુંડપેં અબતાંઇ તો કોઈ વૃક્ષ ન હતો, ઓર યહ એક રાત્રિમેહીં ઈતનો બડો વૃક્ષ ભયો! જા સેંકડાન વર્ષકો વૃક્ષ હોય તાહૂકો એસો ફેલાવ નાંહી હોય જેસો યાકો હે. તાતેં યહ તો કછુ કારણ હે. યા પ્રકારસોં આપસમેં સબ જન બતરાન લગે, ઓર કહી જો યહાં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પધારે હે, એસેં સુનિવેમેં આઇ હે. સો ઉનને પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ, દિશાનમેં દિગ્વિજય કરી માયામતકો ખંડન કરિ બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કિયો હે. ઓર એસીહું સુનીહે જો વે અગ્નિકુંડમેંસોં ભગવદવતાર પ્રગટ ભયે હે. દેખો, એક રાત્રિમેં ઈતનો બડો વૃક્ષ ભયોં હે, સો યહ ઉનહીને કિયો હોયગો. એસો પ્રગટ ઈશ્વર કો પ્રતાપ દેખિકેં વહાં કે માયાવાદી સબ અપને મનમેં ભય પાયે. તબ વે બિચારે જો ઉનસોં ચર્ચા કરિવેકો અપનો સામર્થ્ય નહીં હે. જો ઉનકે તેજકે આગે આપનસોં બોલ્યો ન જાયગો. કારણ જો વિનકું ભસ્મ કરતે કહા વાર લાગે? તાતેં અપને પ્રાણનકી રક્ષા ચાહો તો યા ગામતેં ભાજિ ચલો. તબ સબ પંડિત અવંતિકા છોડિકેં આસપાસકે ગામનમેં ભાજિ ગયે. તહાં શ્રીમહાદેવજીકે દોય કૃપાપાત્ર પંડિત રહે, ઉનકોં શ્રીમહાદેવજી સાક્ષાત્ દર્શન દેતે, તબ વે ખાન પાન કરતે. તહાં શ્રીઆચાર્યજી સપ્તાહ કીયે. સો શ્રીમહાદેવજી નિત્ય કથા સુનિવેકોં આવતે. જબ આપ કથા કહિ ચૂકતે તબ શ્રીમહાદેવજી અપને સ્થાનકો પધારતે. સો એક દિન ઉન સેવકકોં દર્શન ન ભયો, તબ વે બેઠે રહે. જબ શ્રીમહાદેવજી પધારે તબ ઉનકોં દર્શન ભયો. તબ ઉન સેવકનનેં વિનતી કરી જો મહારાજ, અબતાંઇ દર્શન ન ભયો તાકો કારણ કહા હે? તબ શ્રીમહાદેવજી કહે, જો શ્રીવલ્લભાચાર્યજી યહાં પધારે હે. સો વે કથા કહત હે, સો મેં સુનિવે ગયો હતો. તહાંતેં અબહી કથા સુનિકેં આયો હૂં. તબ ઉન પંડિતનનેં કહી જો મહારાજ, શ્રીમહાપ્રભુજીકે મારે સબ પંડિત ગામ છોડિકેં ભાજિ ગયે હે. હમને એસેં સુનિ હે જો ઉનને માયામત ખંડન કરિકેં ભક્તિમાર્ગ કો સ્થાપન કિયો હે, ઓર આપતો તહાં નિત્ય કથા સુનિવેકોં જાત હો! તબ શ્રીમહાદેવજી આજ્ઞા કીયે જો હમકોં પહલે ભગવદ્ આજ્ઞા ભઈ હતી જો માયામત પ્રગટ કરો, ઓર અબ આપકી ઈચ્છા એસી હે જો માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કરનો, તાસોં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી સાક્ષાત્ ઈશ્વરકો અવતાર ભયો હે. ઉનકી ઈચ્છામેં આવે સો કરે. પાછેં ઉન દોઉ ભક્તનસોં શ્રીમહાદેવજીને કહી જો મેં તો પ્રાતઃકાલ કથા સુનિવેકોં જાત હોં, તાતેં તુમકોં આવનો હોય તો વેગેહી આઇયો, નાંતર મેં જબ કથા સુનિકેં આઉંગો તબ દર્શન હોયગો. જબતાંઇ સપ્તાહ પૂર્ણ હોયગી તબતાંઇ મેં નિત્ય કથા સુનૂંગો. યા પ્રકાર શ્રીમહાદેવજી નિત્ય કથા સુનતેં. જબ કથા સંપૂર્ણ ભઈ તબ શ્રીમહાદેવજી નમસ્કાર કીયે, તબ શ્રીઆચાર્યજી શ્રીમહાદેવજીસોં વિનતી કીયે, જો મહારાજ, અવંતિકાપુરીકે માલિકે તો આપ હો, ઓર માયાવાદી તો યહાંતેં સબ ભાજિ ગયે હે, વિનમેંતેં તો કોઉ દીસત નાંહી હે, ઓર હમકોં તો માયામતકો ખંડન કરિકેં બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કરનો હે, તાતેં આપહી ચર્ચા કરો, નાંતર આપકે માયાવાદીનકોં બુલાવો. તબ શ્રીમહાદેવજી કહે, જો આપતો ષડ્ગુણસંપન્ન હો, આપને પહલેહી ઈશ્વરતા દિખાઈ, જો એક રાત્રિમેં ઈતનો બડો પીપરકો વૃક્ષ કિયો, સો દેખિકેં યહ ભય પાયકે સબ ભાજિ ગયે હે, જીવકી કહા સામર્થ્ય હે જો ઈશ્વરકે સામે આવે. તબ શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો હમ સબકું શાસ્ત્રનતેં જીતેંગે. તબ શ્રીમહાદેવજી અપને સ્થાનકોં પધારે. પાછેં સબ માયાવાદી પંડિતનકોં શ્રીમહાદેવજીને સ્વપ્નમેં જતાઇ, જો તુમ સબ કયોં ભાજિ ગયે હોં. મેં તો તુમારી પક્ષ પેં હું, તુમ નિર્ભય હોયકેં આવો, ઓર શ્રીઆચાર્યજીસોં ચર્ચા કરો. પાછેં સબ માયાવાદી અવંતિકામેં આયે. સબ મિલિકેં એકમતો કીયે, જો અપની રક્ષા તો શ્રીમહાકાલેશ્વરજી કરેંગે. તબ સબમિલિ શ્રીઆચાર્યજીકે પાસ આયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી સબનકોં બેઠારે, ઓર શ્રીમહાદેવજી હું ગુપ્ત રીતિસોં પધારે, સો હુ આસનપેં બિરાજે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને સબનતેં આજ્ઞા કરી, જો તુમ સબનસોં તો ચર્ચા ન હોયગી, તાતેં તુમ સબન મેં તેં જો ષટ્શાસ્ત્રકે વક્તા હોય સો એક એક જનોં ચર્ચા કરોં. તબ સબનનેં મિલિકેં એકસંગ પ્રશ્ન કીયે સો સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ મુસિકાયકેં બહુ મુખ કરિ સબનકોં ઉત્તર દીયે. સો એક હી બચનમેં સબ પંડિતનકો નિરૂત્તર કરિ દીયે. તબ તો અવંતિકાપુરીમેં જેજેકાર ભયો, ઓર શ્રીમહાદેવજીહુ બડે પ્રસન્ન ભયે. યા પ્રકાર શ્રીઆચાર્યજી આપ અવંતિકાપુરીમેં માયામત ખંડન કરિ ભક્તિમાર્ગકો સ્થાપન કીયે. તબ સબ પંડિતનને મિલિકેં શ્રીઆચાર્યજીકોં દોનો હાથ જોરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, હમકોં શરણ લીજિયે. તબ

શ્રીઆચાર્યજી કહે, જો તુમ રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં શ્રીગોમતી કુંડમેં સ્નાન કરિ આવો. તબ સબ પંડિત રૂદ્રાક્ષ ઉતારિકેં શ્રીગોમતીકુંડમેં સ્નાન કરિ આયો. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ સબનકોં નામ સુનાયે, ઓર તુલસીકી માલા દેકે વૈષ્ણવ કરે. જબ વિન પંડિતનને રૂદ્રાક્ષ ઉતારીહી, તબ વાકો બડો ઢેર ભયો હો. પાછેં સબ પંડિતનને મિલિકેં શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, જાકોં વેદશાસ્ત્ર નિરૂપણ કરત હે સોઇ સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણચંદ્રકે અવતારકો હમકોં આજ દર્શન ભયો. પાછેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીકી શરણં આયે. પાછેં દંડવત્ કરિ સબ પંડિત અપને ઘરકોં ગયે. પાછેં શ્રીમહાદેવજીને શ્રીઆચાર્યજીસોં કહી જો મહારાજ, પહલેં આપ યહ આજ્ઞા કરત હતે જો હમ શાસ્ત્રરીતિસોં પંડિતનકોં જીતેંગે, ઓર પાછેં તો આપને ઈશ્વરતા દિખાઇ, તાકો કારણ કહાં? તબ શ્રીમહાપ્રભુજી કહે જો મહારાજ, એક પ્રાચીન બાત હે, સો સુનિયે. જબ શ્રીરામાનુજાચાર્યજી દિગ્વિજય કરિકેં કાશીમેં પધારે, તબ શ્રીશંકરાચાર્યજીસોં ચર્ચા ભઈ. સો શ્રીશંકરાચાર્યજી તો આપકો અવતાર હે. આપકો તો પાંચમુખકો અધિકાર હે, તાતેં શ્રીશંકરાચાર્યજીને પાંચ મુખ કરિકેં પ્રશ્ન કીયે. તબ શ્રીરામાનુજાચાર્યજી હું શ્રીશેષજીકો અવતાર હે. વિનકોં સહસ્ત્રમુખકો અધિકાર હે, તાતેં વિનને સહસ્ત્ર મુખસોં શ્રીશંકરાચાર્યજીકોં નિરૂત્તર કિયે. તેસેં અબહી જો વે એક એક જનો પ્રશ્ન કરતો, તો એકએકકોં ઉત્તર દેતે, પરંતુ એકસંગ વિનને ન્યારે ન્યારે વિષયનકે પ્રશ્ન કીયે, તબ આપ તો પાસ બિરાજેહી હતે, સો આપ વિનકોં કયોં નહીં સમુજાયે. તાતેં હમને તિતનેં મુખસોં એક સંગ સબનકો નિરૂત્તર કીયે. ઓર ફેરિ આજ્ઞા કરત હો જો આપને ઈશ્વરતા કયોં દિખાઈ? તબ એસે વચન સુનિકેં શ્રીમહાદેવજી બોહોત પ્રસન્ન ભયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીકોં મિલિકેં અપને સ્થાપનકોં પધારે. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શરણ આયે, તબ અવંતિકાપુરિમેં જેજેકાર ભયો, ઓર વહ પીપરકો વૃક્ષ જો આપને રોપણ કીયો હે સો અદ્યાપિ દર્શન દેત હે. યા પ્રકારકો ચરિત્ર કરિ આપ શ્રીપુષ્કરજી પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીઅવંતિકાપુરીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૩ મી : શ્રીઅવંતિકાપુરીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

અહીં ઉજ્જૈનમાં સાંદીપનિ મુનિના આશ્રમમાં ઠાકુરજી (કૃષ્ણ-બલરામ) વિદ્યા અધ્યયનની માટે સાડાચાર વર્ષ બિરાજ્યા. અગીયાર વર્ષ ત્રણ મહીનાના આપ મથુરા પધાર્યા. મથુરાથી એક મહીના પછી નંદરાયજીને ગોકુલ પાછા મોકલ્યા. બે મહીનામાં ગાયત્રી વ્રત અને ઉજ્જૈન આવવાનું સિદ્ધ થયું. આપ અહીં ઉજ્જૈનમાં સત્તરવર્ષની ઉંમર સુધી બિરાજ્યા, પછી મથુરા પધાર્યા. પીપળો ભગવત્સ્વરૂપ છે. સત્તરવર્ષમાં જેટલો મોટો થઈ શકતો હતો એટલું મોટુ વૃક્ષ એકરાતમાં પ્રગટ કર્યું, તે પણ સંધ્યા વંદનના જલથી. વૃક્ષની વૃધ્ધિમાં સૂર્ય સહાયક છે. આપશ્રી સૂર્ય સ્વરૂપ છે. સંધ્યા જલમાં સૂર્યનું ગાયત્રી મય તેજો રહસ્ય છે. એના પ્રત્યક્ષ પ્રભાવના દર્શન કરાવ્યા. શિવની ભૂમિ હોવાથી જ્ઞાન દષ્ટિ વિશેષ છે. અત: માયાવાદનું દેખાવું અહીંના લોકોને ઉપયુક્ત હતુ. જેનું આપે નિવારણ કર્યું. મુનિ પત્નિના પુત્ર વિયોગથી ગોદી (ખોળા) ના સુખનો વિયોગ થયો. મુનિ પત્નિ અહી ભૂમિ બનીને રહે છે. ભૂમિ રુપ મુનિ પત્નિની ગોદીમાં પીપળાના વૃક્ષ રુપ ભગવાન એવી રીતે એકરાતમાં બિરાજમાન કર્યા જેમ સાક્ષાત દશામાં એકરાતમાં શ્રી કૃષ્ણએ પુત્ર લાવીને માતાની ગોદીમાં બિરાજમાન કર્યા. ॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ - સારંગ

શ્રીલક્ષ્મણ ગૃહ પ્રકટભયે હેં આનંદનિધિ શ્રીવલ્લભ ભૂપર ।
સ્ત્રી શુદ્ર સાધન બિન જાનેં કરુણાકર આયે સ્વીય હિત કર ।।૧।।
માયિક ખંડે વિમુખજુ દંડે મંડે મારગ ધર્મસ્થાપનપર ।
ભૂપરિક્રમાકે કે વ્યાજ તીર્થ સબ પાવનકર પોષે દૈવીનગર ।।૨।।
જે જન આય ભજે પદઅંબુજ તાકોં દિયે સાકાર રસિકવર ।
વલ્લભદાસ તુમ્હારે ચરણકે શરણાગત કલિકાલ વ્યાલડર ।।૩।।

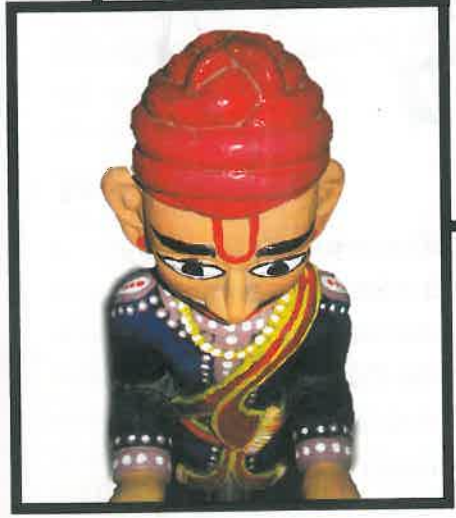

॥ કીર્તન ॥ રાગ – બિહાગ

મોહિ બલ હૈ દોઉ ઠોર કો ।।
એક ભરોસો હરિભક્તનકો દૂજો નંદકિશોર કો ।।૧।।
મનસા વાચા ઔર કર્મણા નાહી ભરોસો ઔરકો ।।
છીતસ્વામી ગિરિધરન શ્રીવિઠ્ઠલ વલ્લભકુલ સિરમૌર કો ।।૨।।

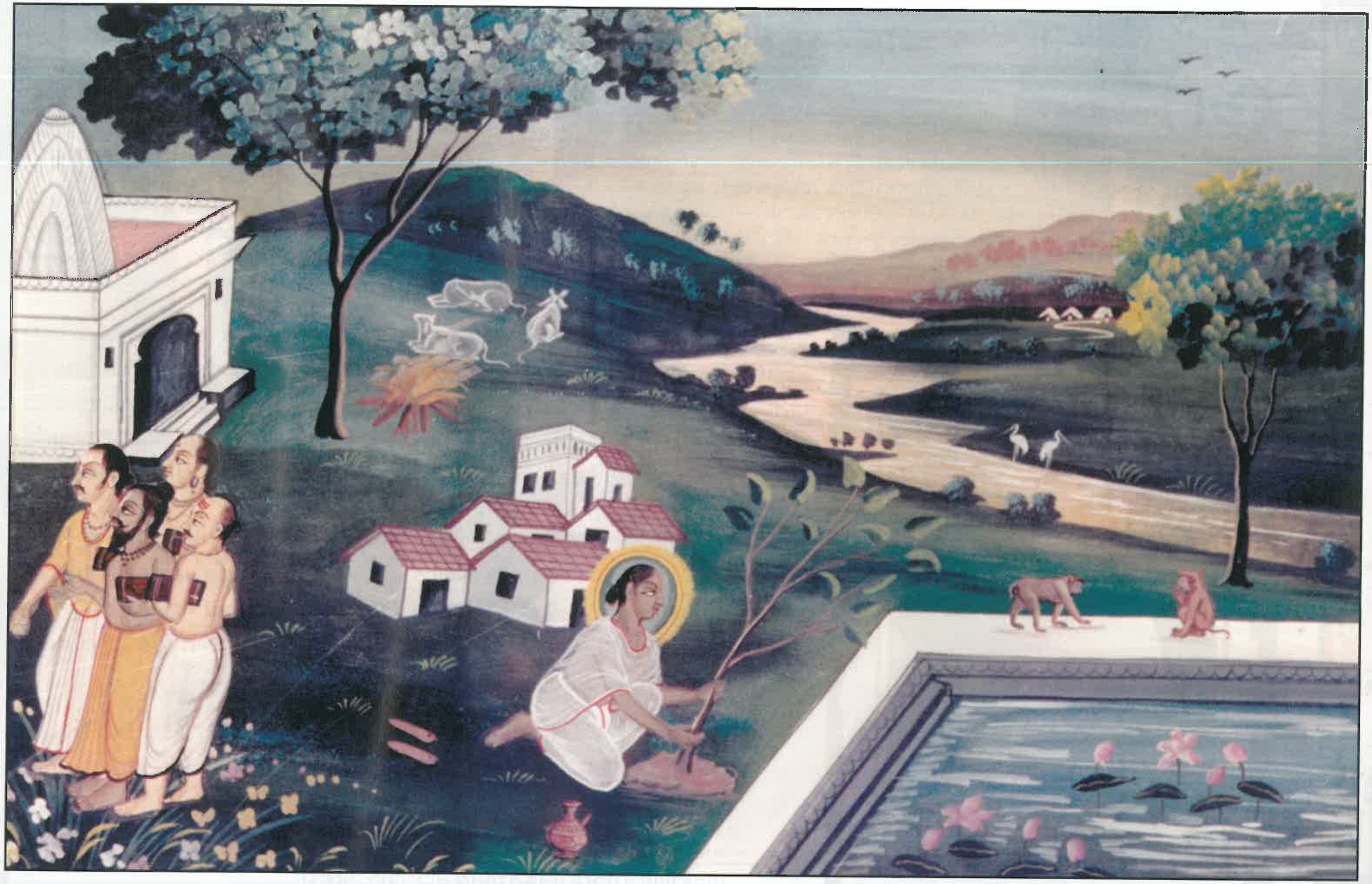

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૩ મી : શ્રીઅવંતિકાપુરીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૪ મી : શ્રીપુષ્કરજીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક પુષ્કરજીમેં વલ્લભઘાટકેં ઉપર છોંકરકે નીચે હે, તહાં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આપ આજ્ઞા કીયે, જો પુષ્કરજીં હે સો સબ તીર્થનકે પિતારૂપ હે એસો પુરાણનમેં વર્ણન કિયો હે. ''માતા ગંગા સમંતીર્થં પિતા પુષ્કરમેવ ચ'' શ્રીબ્રહ્માજીકી ઉત્પત્તિ નાભીકમલસોં ભઈ હે, સો યહાં હી ભઈ હે. યહાં શ્રીબ્રહ્માજી ઓર સાવિત્રીજીકો મંદિર હે, તાતેં યહાં કછુક દિન બિરાજેંગે. તબ પુષ્કરજી બ્રાહ્મણકો સ્વરૂપ ધરિકેં આપકે પાસ આયે. વિનને વિનતી કરી મહારાજ, આપ દૈવીજીવનકે ઉદ્ધારાર્થ માયામત ખંડન કરિ બ્રહ્મવાદ સ્થાપનાર્થ પૃથ્વિતલપેં પ્રકટ ભયે હો, તાતેં આપ પધારિકેં મોકોં સનાથ કરિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ આજ્ઞા કીયે જો આપ તો તીર્થરાજ હોયકેં કયોં ધબરાત હો. તબ પુષ્કરજીને કહી જો મહારાજ, કલિકાલ કરકેં સર્વતીર્થ સામર્થ્યહીન ભયે હે, સો આપકે સંબંધતેં સબતીર્થ સામર્થ્યવાન હોઇગે. પાછેં પુષ્કરજી આજ્ઞા લેકેં અપને સ્થાનકોં પધારે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ સબ સેવકન સહિત પુષ્કરજીમેં સ્નાન કરિકેં આનંદકોં પ્રાપ્ત ભયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાં સપ્તાહ કીયે, તબ અનિવર્ચનીય સુખ ભયો. વહાં પુષ્કરજી નિત્ય કથા સુનિવેકોં પધારતે. તહાં શ્રીઆચાર્યજી આપ અનેક તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં આપ પુષ્કરજીસોં બિદા હોયકેં કુરૂક્ષેત્ર પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો શ્રીપુષ્કરજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૪ મી : શ્રીપુષ્કરજીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

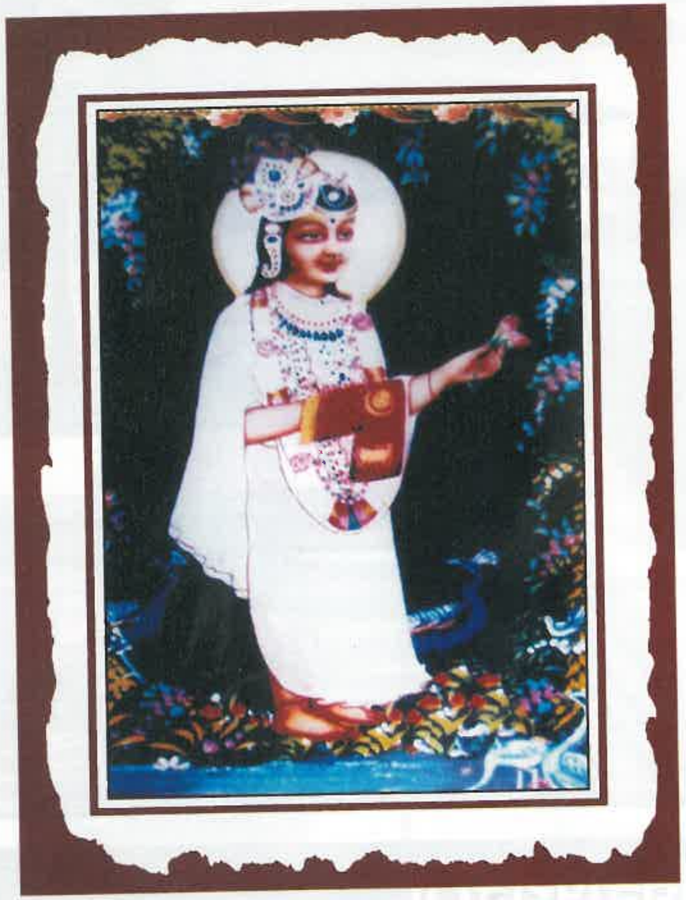

આદિકાલમાં નારાયણના નાભિકમલથી બ્રહ્માજીની પ્રાગટ્ય લીલા અહીં થઈ. અહીંથી બ્રહ્માજી નાભિકમલમાં પ્રવેશ કરી પ્રભુના ઉદરમાં પધાર્યા હતા. અહીં ઉદરમાં પોતાનું સ્વરૂપ દર્શન કર્યું હતુ અને સૃષ્ટિની રચના કરવાની આજ્ઞા મળી હતી. પુત્ર નારદના પ્રશ્ન કરવાના જવાબમાં બ્રહ્માજીએ નારદને આ ચતુ:શ્લોકી ભાગવત સંભળાવ્યું હતું. આ ચતુ:શ્લોકીના ક્રમશઃ વિસ્તાર ભાગવતનું વર્તમાન સ્વરૂપ થયુ. અતઃ આપશ્રીએ ભાગવતનું વિસ્તૃત સ્વરુપ ભાગવત સપ્તાહ પાઠ કરીને વિસ્તૃત રુપ બતાવ્યું.

પુષ્કર તીર્થોના પિતા છે. અહી શૃંગી ઋષિ તપ કરતા હતા. વસિષ્ઠજીએ એમને પધરાવીને દશરથને ત્યાં પુત્રેષ્ટિ યજ્ઞ કરાવ્યો હતો. જેનાથી શ્રી રામનું પ્રાગટ્ય થયું. એમણે વનવાસના માધ્યમથી બધા તીર્થો ને સનાથ કર્યા. અગર પુષ્કરના ઋષિ શૃંગી દ્વારા આ લીલા સમ્પન્ન ના થઇ હોત તો તીર્થોને સનાથ શ્રીરામ કેવી રીતે કરતે ? અતઃપુષ્કર તીર્થોના પિતાવત્ ભગવદ્ભાવના પોષક છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – ગૌરી

શ્રીલક્ષ્મણનંદન જૈ જૈ જૈ ॥
ભક્ત હેત પ્રગટે પુરુષોત્તમ મનવાંછિત ફલ નિજજન દે ॥૧॥
શુક મુખ દ્રવિત સુધારસ મથકેં ગૂઢભાવ દસવિધિ કરલે ॥
માયાવાદ કરીંદ્ર દર્પદલ દૈવીજીવન દાનઅભે ॥૨॥
પરિક્રમામિસ પરસિ પૂતકૃત ભૂતલ તીરથરાજ સબે ॥
વસો નિરતર મેરે જીયમેં દાસ ગોપાલ પદાંબુજ દ્વે ॥૩॥

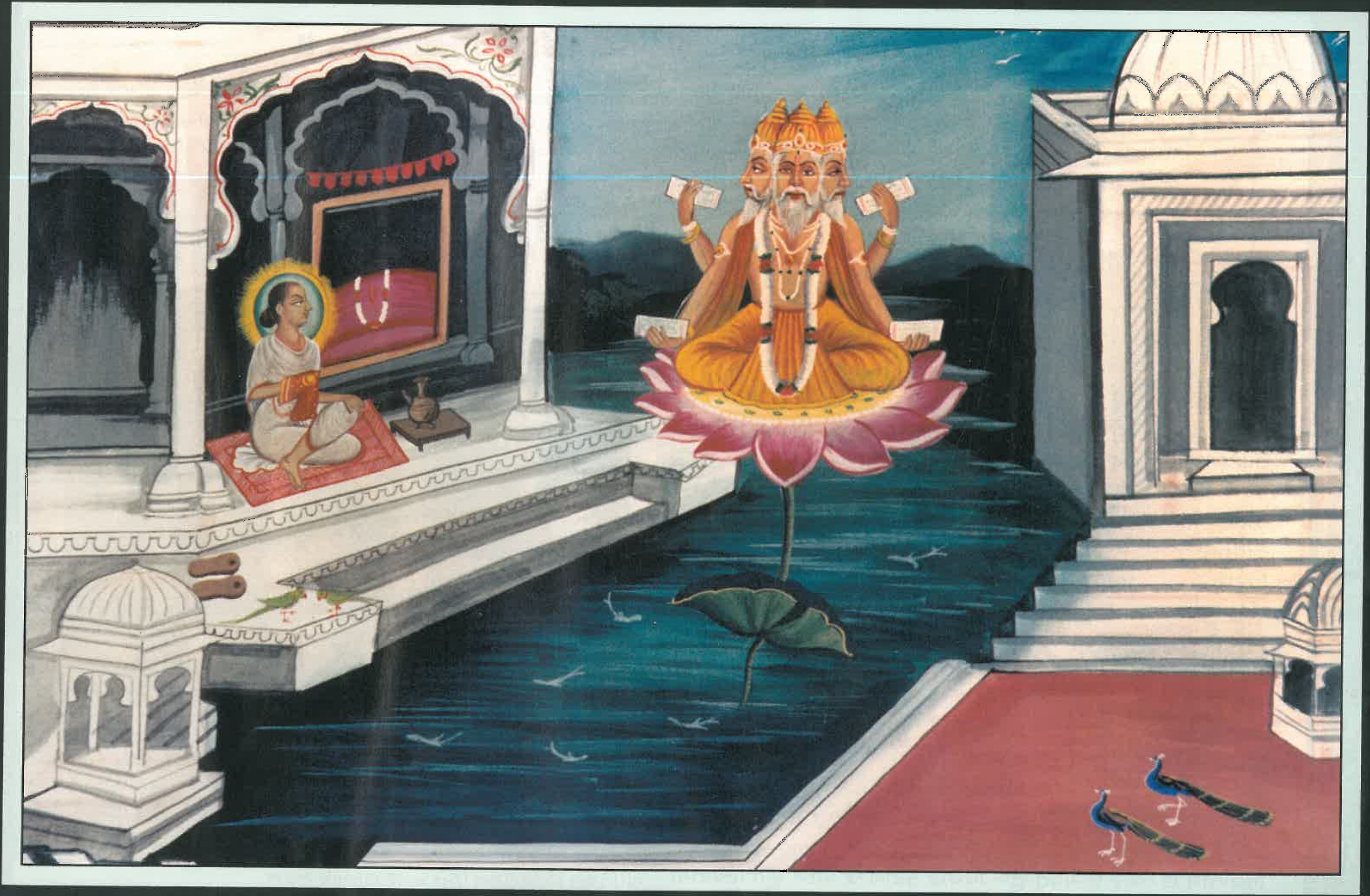

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૪ મી : શ્રીપુષ્કરજીકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૫ મી : શ્રીકુરુક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક કુરુક્ષેત્રમેં કુંડકે ઉપર હે, તહાં આપ બિરાજકેં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો યહ ક્ષેત્ર હે સો બડો ધર્મક્ષેત્ર હે. યહાં કૌરવ પાંડવનકો મહાભારત યુદ્ધ ભયો હે. શ્રીભગવાનને શ્રીમદ્‌ભગવદ્‌ગીતા અર્જુનકું સુનાયકેં વિરાટ સ્વરૂપકો દર્શન યહાંહી દિયો હતો, તાતેં યહાં સપ્તાહ કરેંગે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. વા દિન કથામેં યુગલગીતકો પ્રસંગ ચલ્યો, તા સમય એસો રસાવેશ ભયો જો કાહુ સેવકનકોં દેહાનુસંધાન રહ્યો નાંહી. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને સબ સેવકનકો સાવધાન કીયે, ઓર વહાંહું આપને ચરણારવિંદકી રજદ્વારા અનેક દૈવીજીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ તહાંતેં વિજય કીયે, સો હરિદ્વાર પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીકુરૂક્ષેત્રકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૫ મી : શ્રીકુરુક્ષેત્રકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આપશ્રી આચાર્યજીએ ગીતાના પ્રથમ શ્લોક અનુસાર ''ધર્મક્ષેત્રે'' થી આ સ્થાન ને ધર્મ ક્ષેત્ર બતાવ્યું. અને કૃષ્ણદાસ મેઘનને એ પણ બતાવ્યું કે અહીં શ્રીકૃષ્ણએ ગીતા નો ઉપદેશ આપ્યો તથા અર્જુનને વિરાટ રુપ બતાવ્યું.

જેમ અર્જુન કૃષ્ણના અતિ પ્રિય હતા એટલા માટે એમને ગીતાનો ઉપદેશ અને વિરાટ રુપ દર્શનનું દાન કર્યું.

આ કૃષ્ણદાસ આપશ્રીના અતિ સન્નિકટ અને પ્રિય સેવક છે. એટલા માટે ભ્રમરગીતની વિસ્તૃત વ્યાખ્યા સંભળાવી. કારણકે ૨૪ અવતાર જ્યારે જ્યારે થયા છે એ બધા પોતાના કાર્યો સહિત એક સાથે વિરાટ રુપમાં બતાવ્યા. યશોદોત્સંગ લાલિત કૃષ્ણમાં સારસ્વત-કલ્પ-નંદાલયના સમયે હવે શ્રીવલ્લભના સમયની એક સાથે લીલા એક વર્ષ અને તે પણ પુરુષોત્તમમાસ વાળી જે છે તેની લીલા યુગલગીતમાં બતાવી. યુગલગીતમાં સ્વામીની ભાવની સ્પષ્ટતા છે. અતઃ દેહાનુંસંધાન એટલા માટે ભૂલી ગયા કે સ્વામિનીજીના સ્વરુપમાં યુગલગીતના માધ્યમથી સાક્ષાત શ્રીમહાપ્રભુજીએ અનુસંધાન વિસ્મૃત દશામાં કૃષ્ણદાસ મેઘનને દર્શન આપ્યા.

અગર સેવાની પ્રગટ સ્થિતિમાં કોઈ સેવક દેહાનુસંધાન ભૂલી જાય છે તો તે યોગ્ય (ઉચિત) નથી. તે પ્રેમ દશા પ્રભુને સુખ આપનારી નથી. શ્રીમહાપ્રભુજીની સાનિધ્યથી પ્રેમ પ્રાબલ્યમાં જીવ અનુસંધાન ભૂલીજાય છે ત્યારે ભગવત્ સુખ વિચાર કરીને જ પાછો મૂળ સ્થિતિમાં આવે છે. ॥卐॥

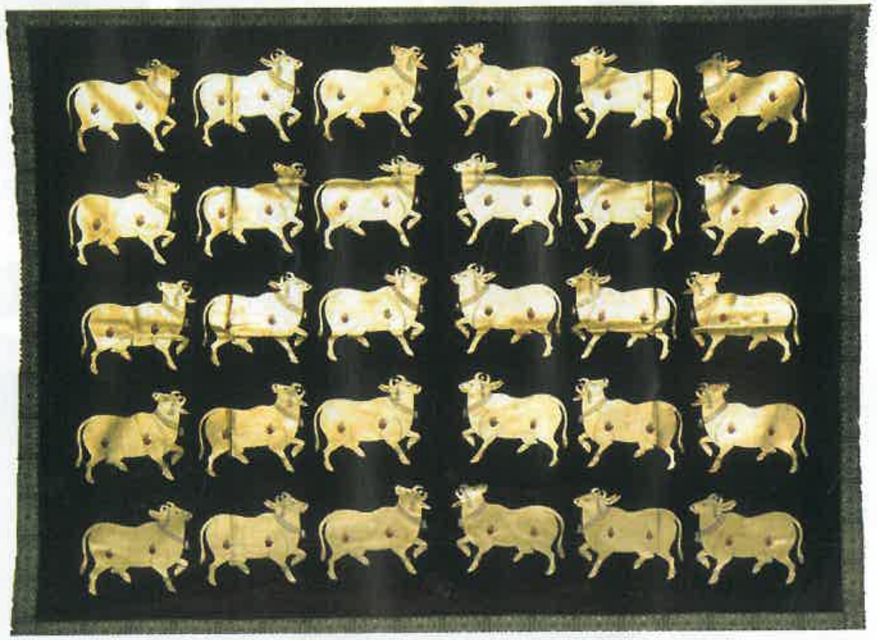

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – કલ્યાણ

રુચિરપદ કમલ શ્રીવલ્લભાધીશકે રેન ઓર દિવસ નિજ શિરસિ ધરિયેં ।
ગહત દૃઢ બાંહ જિહિંકાન શ્રીનંદસુત પત્ર ફલ પુષ્પ સેવનુસરિયેં ॥૧॥
પ્રેમ ભાવતે નિકટ સંતત રહેત રાખ વિશ્વાસ વ્રતતેં ન ટરિયેં ।
શ્રીવિઠ્ઠલ ગિરિધરન હિત પ્રગટ લક્ષ્મણ સુવન
ભક્તકે ભવનમેં વાસ કરિયેં ॥૨॥

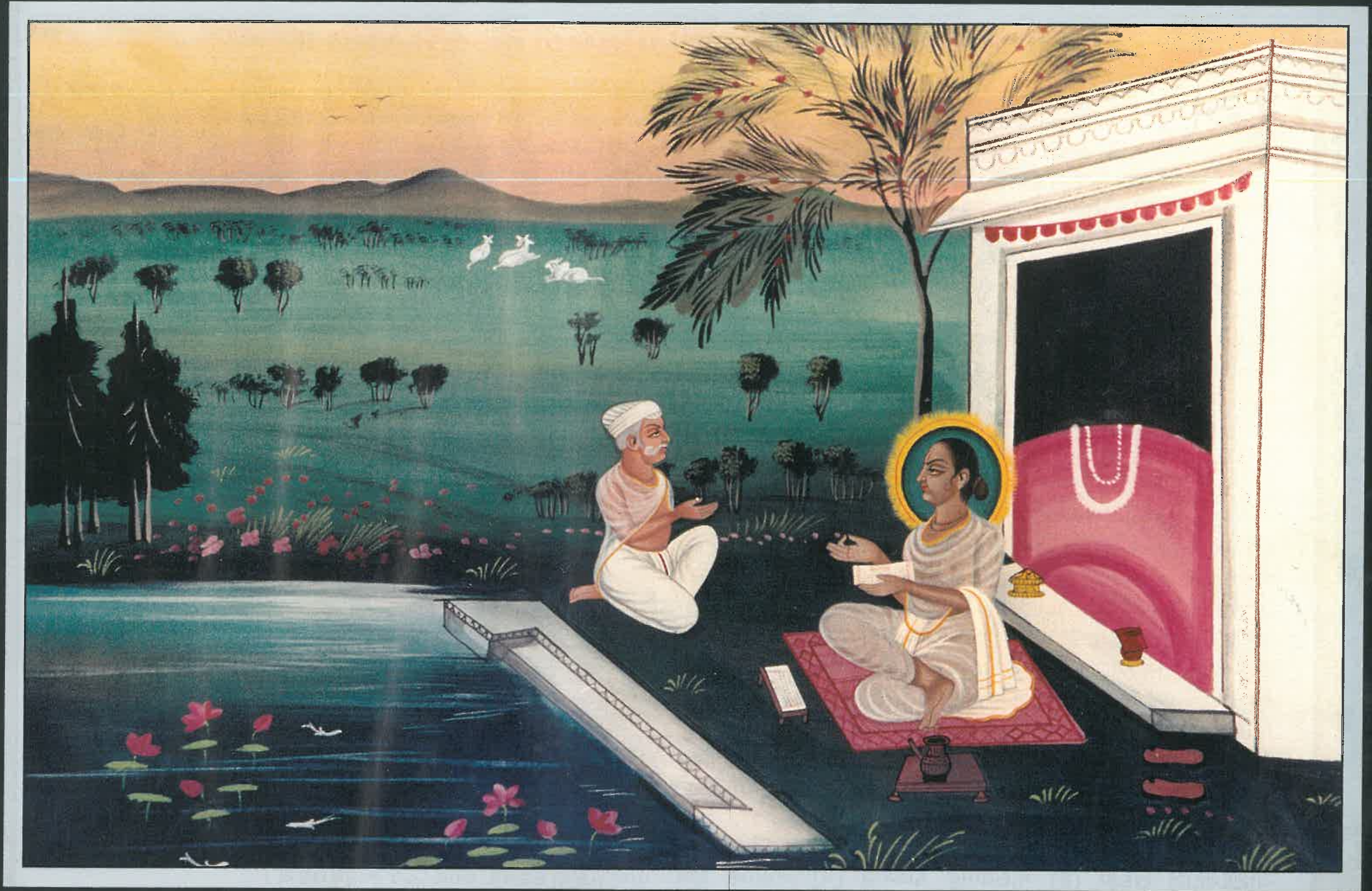

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૫ મી : શ્રીકુરુક્ષેત્રકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૬ મી : શ્રીહરિદ્વારકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક હરિદ્વારમેં કનખલક્ષેત્ર કે ઉપર હે, તહાં આપ સંવત ૧૫૭૬ કી સાલમેં પધારે. તબ કુંભકે બૃહસ્પતિ હત્તે તાતેં તહાં લક્ષાવધિ મનુષ્ય ગંગાસ્નાન કરિવેકોં આયે હતે. સો ચાર ઘડી પીછલી રાત્રિકોં સ્નાનકો પર્વકાલ હતો, તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ અપને મનમેં વિચારે, જો ભીડ તો બહુત ભઈ હે, જો લક્ષાવધિ મનુષ્ય સ્નાનકોં આયે હે, તાતેં યહાં કછુ અલૌકિક ચરિત્ર દિખાવે તો પ્રસિદ્ધી બહુત હોય જાય, પરંતુ ગુપ્ત કાર્યકરનો. તહાં યોગમાયા ઓર કાલ દોઉ આય પ્રાપ્ત ભયે, ઓર કહે જો મહારાજ, કહા આજ્ઞા હે. તબ આપ યોગમાયાકોં આજ્ઞા કીયે જો તુમ સબનકોં નિદ્રાવશ કરી લેઉ, ઓર કાલકોં આજ્ઞા કીયે જો બ્રહ્મમુહૂર્તકો સ્નાનકો પર્વકાલ હે સો જહાંતાંઇ હમ સ્નાન કરિકેં કનખલતીર્થ કે ઉપર જાયકે બિરાજે, ઓર સબ પ્રજા સ્નાન કર ચુકે તહાંતાંઈ પુણ્યકાલ રહે, કયોં જો યે શ્રદ્ધા કરિકેં દૂરદૂરતેં સબ જન આયે હે. તાતેં ઈનકોં સ્નાનમેં અવાર હોય તોહૂ અશ્રદ્ધા ન ઉપજે, જો અશ્રદ્ધા હોયગી તો તીર્થકો ફલ ન હોયગો. તાતેં હમ સ્નાન કરિકેં ગયે પાછેં, ઓર સબ સ્નાન કરે. તહાંતાંઈ પર્વકાલ સ્થિર રહે, એસેં આપ કરો. તબ યોગમાયા ઓર કાલ તથાસ્તુ કહકેં ગયે. પાછેં આપ તહાંતેં ઉઠિકેં હરિકીપોરીનપેં પધારે, તબ દામોદરદાસ હરસાની, કૃષ્ણદાસમેઘન, વાસુદેવદાસ છકડા, માધવભટ્ટ કાશ્મીરી, ગોવિંદ દુબે સાંચોરાબ્રાહ્મણ, સબ સમાજ સંગ હતો, તિન સહિત આપ તહાં સ્નાન કીયે. પાછેં સંધ્યા કરિ એક મુહૂર્તલોં પંચાક્ષરકો જય કીયે. તા સમય સંપૂર્ણ સૃષ્ટિ નિદ્રાવશ દેખી. પાછેં આપ કનખલક્ષેત્રમેં અપની બેઠકમેં પધારે, તબ યોગમાયાકો આજ્ઞા કીયે, જો અબ સબનકી નિદ્રા ખોલિ દેઉ. તબ યોગમાયાને સબનકી નિદ્રા ખોલિ દઈ. તબ સબ જાગે, જો દેખે તો સ્નાનકો સમય ભયો હે. તબ સબ પુણ્યકાલમેં સ્નાન કીયે. તા પાછેં પર્વકાલકો તિરોધાન ભયો. તબ હરિદ્વારમેં જેજેકાર ભયો. યહ માહાત્મ્ય દેખિકેં અનેક જીવ શ્રીઆચાર્યજીકી શરણ આયે. પાછેં આપ તહાંસોં વિજય કીયે, સો બદ્રિકાશ્રમ પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો શ્રીહરિદ્વારકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૬ મી : શ્રીહરિદ્વારકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

સંવત ૧૫૭૬ એક, પાંચ, સાત, છ જોડવાથી ૧૯ થાય છે. ૧૦ પ્રકારની પુષ્ટિ ભક્તિ, ૯ પ્રકારની મર્યાદા ભક્તિ. બંને પ્રકારના ભક્ત ગૃહસ્થ. ૧૦ પ્રકારની ભક્તિવાળા સંત નવધા ભક્તિવાળા. બધાએ ભાગવતનું આનંદ પૂર્વક શ્રવણ પાન કર્યું. જ્યારે અહીં ભક્તિની પ્રબલતા થાય છે ત્યારે હરિદ્વાર છે. જ્યારે જ્ઞાનની પ્રબલતા થાય છે ત્યારે હરદ્વાર છે. બધાની સમજમાં આવી જાય એટલા માટે એને હરિદ્વાર કહ્યું છે. એમ તો ભાગવતના હિસાબે આ ગંગાદ્વાર છે. અહીં મૈત્રેયજીએ વિદુરજીને ભાગવત સંભળાવ્યુ હતુ. શિવગુણાનુવાદી ઓના પ્રકારથી સતી એ અહીં દેહ ત્યાગ કર્યો હતો. એક એક અંગથી વર્ણમાલાનો એક એક અક્ષર પ્રગટ થયો. આ અક્ષરોને પાવન રુપતા અથવા બ્રહ્મરુપતા અહીં ગંગાતટ પર મળી હતી.

(૧) દામોદરદાસ હરસાની (૨) કૃષ્ણદાસ મેઘન (3) વાસુદેવદાસ છકડા (૪) માધવભટ્ટ કાશ્મીર (૫) ગોવિન્દ દુબે શ્રીમહાપ્રભુજીની રસ સર્વસ્વતાના સ્વરુપમાં એ પાંચ તત્વરુપ છે. ॥卐॥

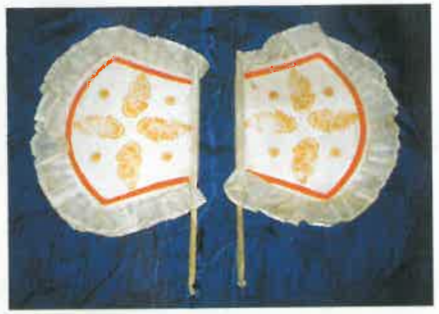

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

શ્રીવલ્લભ ભૂતલ પ્રકટ ભયે ।
માધવમાસ કૃષ્ણ એકાદશી પૂરન વિધુ ઉદયે ।।૧।।
પુત્ર જન્મ સુન શ્રીલક્ષ્મણ ભટ્ટ બહુવિધ દાન દયે ।
માગધ સૂત બંદીજન બોલત સબ દુ:ખ દૂર ગયે ।।૨।।
પુષ્ટિ પ્રકાશ કરનકોં આયે દ્વિજ સ્વરૂપ ધર યે ।
વિષ્ણુદાસ કે શીશ બિરાજત પ્રભુ આનંદ મયે ।।3।।

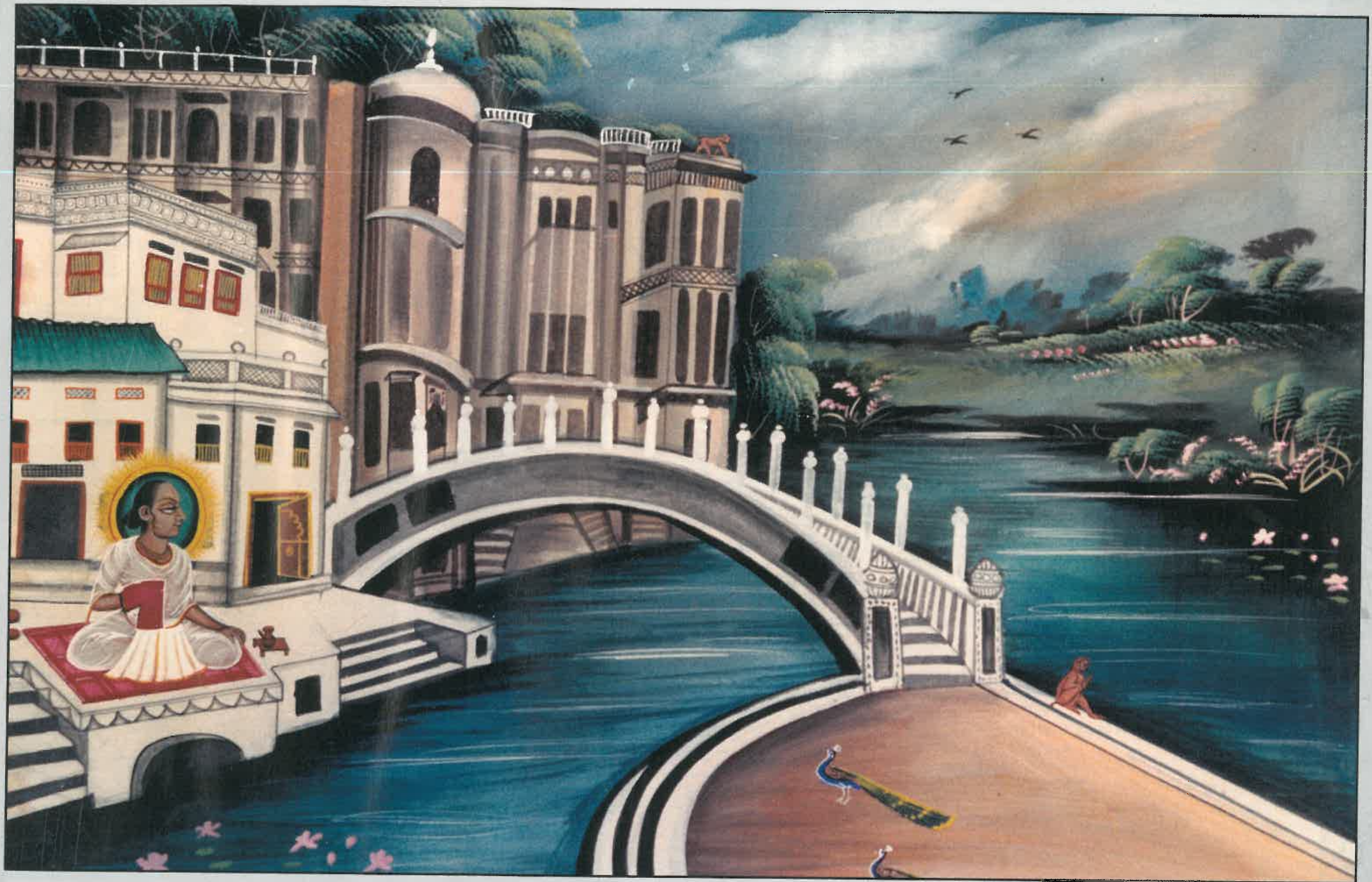

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૬ મી : શ્રીહરિદ્વારકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૭ મી : શ્રીબદ્રિકાશ્રમકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક બદ્રિકાશ્રમમેં હે તહાં આપ બિરાજે. તા દિન વામનદ્વાદશી હતી, તાતેં કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે, જો ફલાહાર ખોજિકેં લાવો. તબ શ્રીબદ્રિનાથજી બિચારે જો મેરે આશ્રમમેં શ્રીવલ્લભાચાર્યજી પાહુને પધારે હે, તાતેં ભોજન કરે તો આછો. તબ કૃષ્ણદાસ મેઘનસોં શ્રીબદ્રિનાથજીને બ્રાહ્મણ ભેષસોં કહી જો તુમ કહાં જાત હો? તબ કૃષ્ણદાસને કહી જો મહારાજ, મેં ફલાહાર લેવેકોં જાત હોં. તબ શ્રીબદ્રિનારાયણજીને કહી જો બોહોત આછી બાત હે. જાસું સ્વામી સુખપાવે સોઇ સેવકકો કર્તવ્ય હે, પરંતુ ફલાહાર તો યા ઝાડીમેં કછુ મિલત નાંહી. તબ કૃષ્ણદાસને આયકેં શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજાધિરાજ, ફલાહાર તો યહાં કછુ મિલત નાંહી હે. તબ શ્રીબદ્રિનાથજી હું શ્રીઆચાર્યજીસું મિલિવે પધારે. વિનને હુ કહી જો મેંને હુ આપકે લિયે ફલાહાર બહુત ખોજ્યો, પરંતુ કહું મિલત નાંહી. તાતેં અબ આપ રસોઈ કરિકેં ભોજન કીજે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વિનતી કીયે જો જયન્તીકે દિન અન્નકો ભોજન કેસેં બને? તબ શ્રીબદ્રિનાથજી કહે જો ''ઉત્સાવાન્તે ચે પારણામ્'' તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને મનમેં બિચારી, જો અબ ભગવદ્ આજ્ઞા એસી હી ભઈ હે, તાતેં શ્રીવામનજીકો જન્મ ભયે પાછેં આપ ભોગસમરપિ ભોગસરાય ભોજન કીયે. પાછેં સેવનકે હું મહાપ્રસાદ લિયો. પાછેં તહાં આપ સપ્તાહ કીયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. પાછેં શ્રીબદ્રિનાથજી આજ્ઞા કીયે જો યહાં જિતને દૈવીજીવ હોઇ તિન સબનકો અંગિકાર કરિયે. તબ આપ મુસિકાઈ કેં કહે, જો આપકી ઇચ્છા હોયગી સોઇ કરેંગે. તબ શ્રીઆચાર્યજીને અપને ચરણારવિંદકી રજદ્વારા અનેક તામસી જીવનકો અંગીકાર કીયો. પાછેં આપ શ્રીબદ્રિનાથજીકી આજ્ઞા લેકેં તહાંસોં વિજય કીયે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીબદ્રિકાશ્રમકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૭ મી : શ્રીબદ્રિકાશ્રમકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

વામન દ્વાદશીના દિવસે ફલાહાર ન મળ્યો ત્યારે ભગવાન બદ્રીનારાયણજી એ કહ્યું કે ''उत्सवान्ते च पारणाम्'' પ્રાદુર્ભાવના તિલક થયા પછી રસોઈ સિદ્ધકરી ભોગ ધર્યો, ઉપરાંત પ્રસાદ લીધો. આ સર્વ સમર્પણનો દિવસ વામન દ્વાદશી છે. અગર આપ સમર્પણ કરાવવાવાળા જ સમર્પિતમાંથી નહીં આરોગે તો સમર્પણ અંગીકાર થયો કે નહીં, વાત પ્રશ્ન વાચક થઈ જશે. અતઃ આજે આપ આરોગસો ત્યારે આપના સેવકોને સમર્પણ ભાવના સ્પષ્ટ દર્શન થસે. એટલા માટે આપશ્રીએ ત્યાર પછી ક્યારે પણ વામન દ્વાદશીનું વ્રત કર્યું નથી. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

દાન દેત શ્રીલક્ષ્મણ પ્રમુદિત મણિમાણિક કંચન પટગાય ।
શ્રીવ્રજરાજ કુંવર યશોદાસુત કરુણાકર પ્રગટે હરિઆય ।।૧।।
રહી ન મન અભિલાષ કછૂ અબ યાચક નામ હતો કોઉ જાય ।
વિષ્ણુદાસ ઉમગે અંતરતેં દે આસીસ તુમસે નહિ કોય ।।૨।।

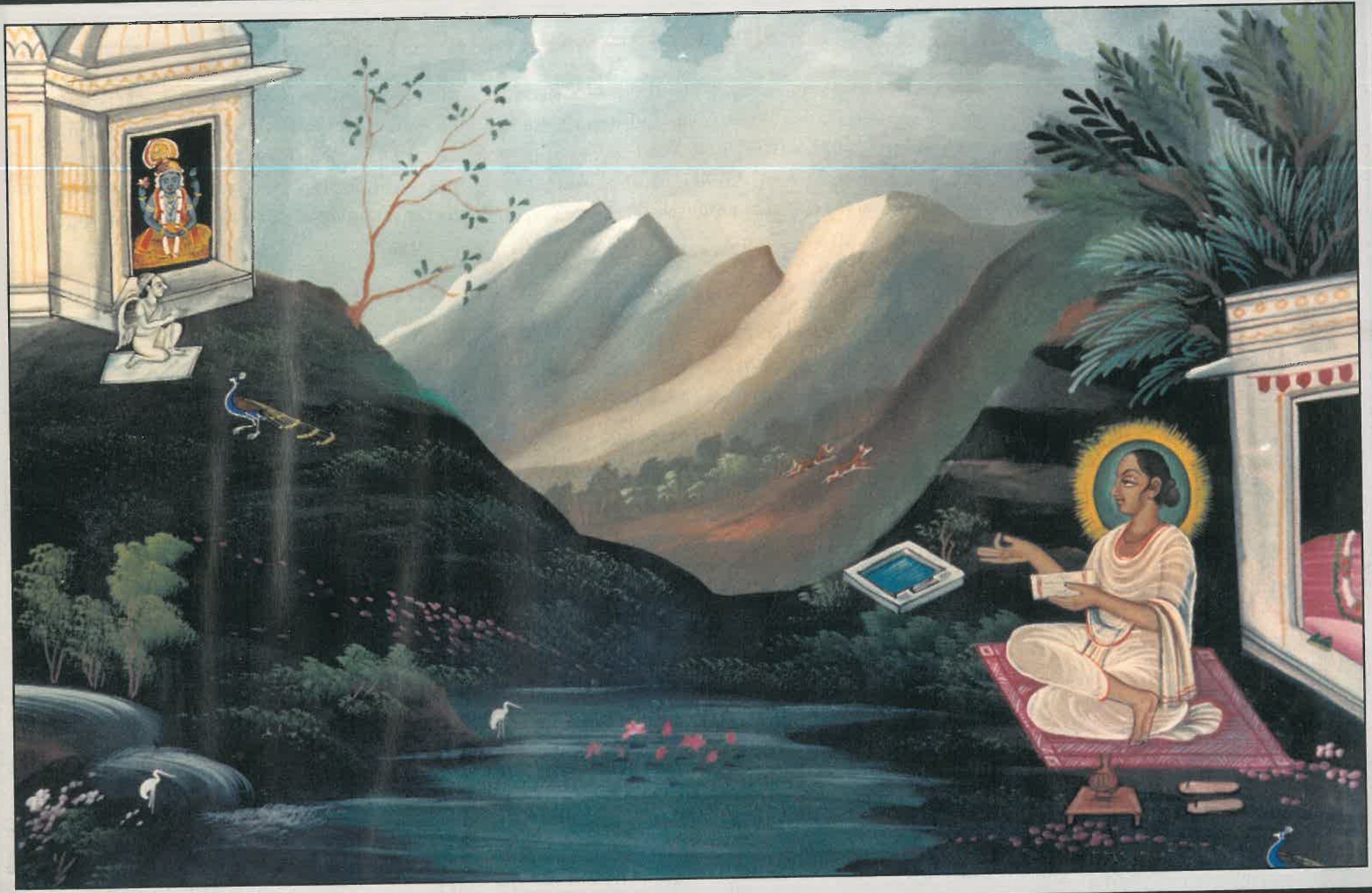

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૭ મી : શ્રીબદ્રિકાશ્રમકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૮ મી : શ્રીકેદારનાથકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક કેદારનાથમેં કેદારકુંડકે ઉપર હે, તહાં આપ બિરાજે, તહાં શ્રીભાગવતકો પારાયણ કીયે, સો સુનિવેકોં શ્રીકેદારનાથજી પધારતે, સો શ્રીમહાપ્રભુનકે નિકટ આય બિરાજતે. જહાંતાંઇ કથા હોતી તહાંતાંઇ, બેઠે રહતે. પાછેં નમસ્કાર કરિકેં અપને સ્થાનકોં પધારતે. તબ એક દિન કૃષ્ણદાસમેઘનને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ યોગેશ્વર નિત્ય કથા સુનિવે આવત હે સો કોન હે? સો કૃપા કરિકેં કહિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મુસિકાઈકેં આજ્ઞા કીયે જો યે શ્રીકેદારનાથજી પધારતે હે. સો જહાંતાંઇ કથા ભઈ તહાંતાંઈ શ્રીકેદારનાથજી નિત્ય સુનિવેકોં પધારતે. પાછેં જબ કથા સંપૂર્ણ ભઈ તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ અપને ચરણારવિંદકી રજકી સુગંધ ફેલાય એક ક્ષણમેં સહસ્ત્રાવધી જીવનકો ઉદ્ધાર કીયે. પાછેં આપ શ્રીકેદારનાથજીસોં બિદા હોય વ્યાસાશ્રમકોં પધારે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીકેદારનાથજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૮ મી : શ્રીકેદારનાથકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ભગવાન શંકરજીએ શુકદેવજીનું સ્વરુપ ધારણ કરી ભાગવત કહ્યું હતુ. ''वस्तुतः शिवएवशुक'' જેની કથા કહી હતી તે પુરુષોત્તમ સ્વયં કથા કહી રહ્યા છે. અત: યોગેશ્વર રુપ ધારણ કર્યું કારણ પ્રથમવાળા દેહનો આભાસ ન રહે, અને આનંદાનુભૂતિની માટે નવીન (નવો) દેહ યોગેશ્વરે ધારણ કર્યો. જેમ વ્રજની લીલાને જોવાને માટે વૃન્દાવન વ્રજમાં વનનું રુપ લઈને આવ્યા હતા.

''वनं वृन्दावनं नाम पशव्यं नवकाननम् । (ભા. ૧૦પૂ. સ્કંધ ૧૧ અ. ૨૮ શ્લોક) અત: કેદારનાથજી યોગેશ્વર બનીને આવે છે. કેદારેશ્વર શિવનું સ્વરૂપ છે. યોગ એમને આધીન છે. પરંતુ પ્રેમલક્ષણાવાળો ભક્તિયોગ શ્રીમદ્ ભાગવત્માં છે એ યોગના આચાર્ય સ્વામિનીજી છે. (ભ્રમરગીત) એમનું સ્વરૂપ શ્રીઆચાર્યજી છે.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – બિલાવલ

દ્વારેં આયે ગુણિજન ઠાડો પ્રકટે પુરુષોત્તમ શ્રીવલ્લભ સબહિન આનંદ મંગલ બાઢે ।।૧।।
શ્રીલક્ષ્મણ ભટ દાન દેનકોં પટ ભૂષણ મણિ માણિક કાઢે । સગુણદાસ આસ સબ પૂજી માનો બરખત ઈન્દ્ર અષાઢે ।।૨।।

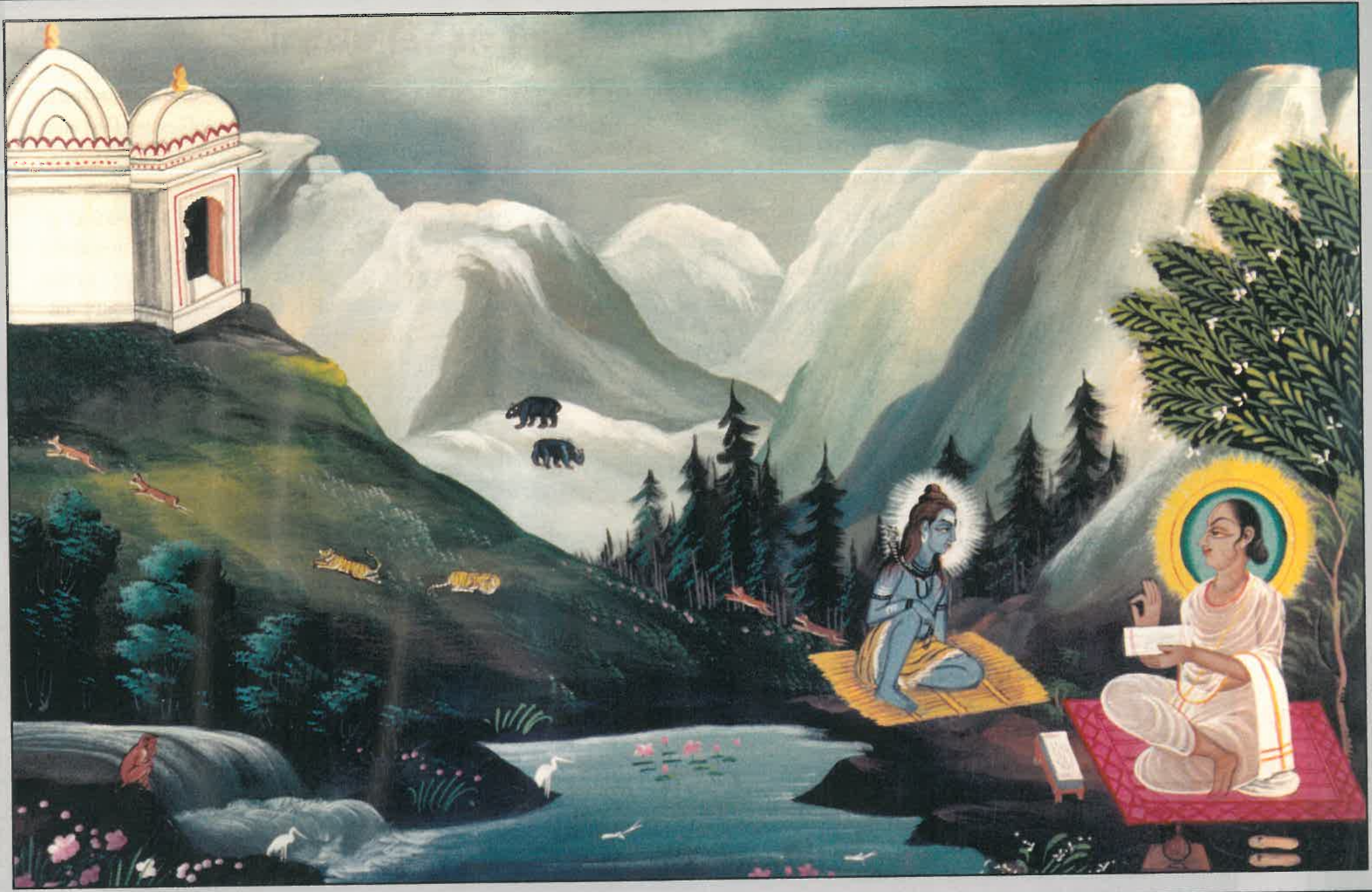

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૮ મી : શ્રીકેદારનાથકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૯ મી : શ્રીવ્યાસાશ્રમકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક વ્યાસાશ્રમમેં હે, તહાં આપ બિરાજે. તબ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો તુમ યહાં ઠાડે હોય રહિયો, મેં શ્રીવેદવ્યાસજીકે દર્શન કરિકેં આવત હોં. યહ આજ્ઞા કરિકેં આપ શ્રીવેદવ્યાસજીકે આશ્રમમેં પધારે. તબ વ્યાસજી શ્રીઆચાર્યજીકોં પધારે જાનિકેં સામને પધારિ, આદર કિયે, ઓર નિકટ બેઠાયકેં કહી જો આપ શ્રીભાગવતકી શ્રીસુબોધિનીજી ટીકા કીયે હો, સો મોકોં સુનાઈયે. તબ આપને વિનતી કીયે, જો મહારાજ, ભ્રમરગીતકો એક શ્લોક કહુંગો. તબ આપ એક શ્લોકકો વ્યાખ્યાન કીયે, સો તીન દિન ઓર તીન રાત્રિ વ્યતીત હોયગયે. તબ શ્રીવેદવ્યાસજીને કહી જો આપ અદ્‌ભુત વર્ષા કિયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વ્યાસજીસોં પ્રણામપૂર્વક બિદા હોયકેં પાછેં પધારે. તબ આયકેં દેખે તો કૃષ્ણદાસ તહાંઇ ઠાડે હે ઓર સબ સેવક મૂર્છિત પરે હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ કૃષ્ણદાસતેં કહે, કૃષ્ણદાસ! તું બેઠ્યો નાંહી? તબ કૃષ્ણદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, આપકી આજ્ઞા હતી જો તું યહાં ઠાડો રહિયો, તાતેં મેં ઠાડો હું. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ વાતેં અત્યંત પ્રસન્ન હોયકેં કહે, જો કૃષ્ણદાસ, તૂં કછૂ માંગિ, મેં તેરેપેં પ્રસન્ન હૂં. તબ કૃષ્ણદાસને તીન વસ્તુ માંગિ, (૧) જે મહારાજ, મેરો મુખરતા દોષ જાય, (૨) માર્ગકો સિદ્ધાંત હૃદયારૂઢ હોય ઓર (૩) મેરે પૂર્વ ગુરૂકે ઘર પાંઉધારિયે. તબ આપ શ્રીઆચાર્યજી દોય વસ્તુ તો દીયે, પરંતુ ગુરૂકે ઘર પધારિવેકી નાંહી કરી. તાકો કારણ કૃષ્ણદાસકી વાર્તામેં પ્રસિદ્ધ લીખ્યો હે. પાછેં આપ સબ સેવકનમેં સાવધાન કીયે ઓર તહાં આપ સપ્તાહ કીયે, તબ બડો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. પાછેં આપ હિમાચલ પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીવ્યાસાશ્રમકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥ 卐 ॥

॥ કીર્તન ॥

રાગ–બિહાગ

ભરોસો શ્રીવલ્લભહીકો ભારી ||કાહે કોરેં મનભટકત ડોલત જો ચાહત ફલકારી ||૧||
શ્રીવિઠ્ઠલગિરિધર સબ બાલક જગત કિયો ઉદ્ધારી ||પુરુષોત્તમ પ્રભુ નામ મંત્ર દે ચરણકમલ સિરધારી ||૨||

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૯ મી : શ્રીવ્યાસાશ્રમકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આપશ્રી વ્યાસ આશ્રમ પધાર્યા અને વ્યાસ ગુફામાં પ્રવેશ કર્યો અને ત્યાં વ્યાસજીની ઈચ્છાનુસાર યુગલગીતની વ્યાખ્યા ત્રણ દિવસ સુધી કરી. જે સમયે વ્યાસજીનું નારદજીથી મળવાનું થયું હતું તે સમયે નારદજીએ વ્યાસજીની મુખાકૃતિમાં અસંતોષ જનક ભાવ જોયો.

अथापि शोचस्यात्मानमकृतार्थ इव प्रभो । (ભા. ૧ સ્કં., ૫ અ., ૪ શ્લો.)

નારદજીના પરામર્શની પછી આપશ્રી (વ્યાસજી) એ સમાધિમાં ભાગવત ધર્મના દર્શન કરી પોતાના પુત્ર શ્રી શુકદેવજીને હૃદયારુઢ કરાવ્યો. જે સમયે વ્યાસજીએ ભાગવત ધર્મના સમાધિમાં દર્શન કર્યા એનો વિસ્તાર ભાગવત પ્રથમ સ્કંધ, ૭ અ., ૨ થી ૮ શ્લોક સુધી સ્પષ્ટ છે. એમાં છઠ્ઠો શ્લોક ''अनर्थोपशमं साक्षाद्भक्तियोगमथोक्षजे ।'' પ્રભુમાં ભક્તિયોગ હોવાથી સંસારની પૂર્ણ નિવૃત્તિ થાય છે. જ્યારે સંસારથી નિવૃત્તિ થાય છે ત્યારે કોઈ સ્વામિની ભાવનો અધિકારી બને છે. અહીં બે વાત નીચે લખેલી સ્મરણીય છે.

(૧) ભાગવત ધર્મ પણ આચાર્ય ઉપદેશની વગર સફળ થતો નથી. ભક્તિમાર્ગના આચાર્ય અને પ્રાચીનતમ પુષ્ટિમાર્ગના આચાર્યોની પરંપરામાં પહેલા ક્યારેક રુદ્ર અને સનકાદિક પછી નારદજી આચાર્ય થઈ ગયા છે. અત: વ્યાસજીને જે ભાગવત ધર્મ સમાધિમાં મળ્યો હતો તેમાં કોઈ શંકા નથી. (૨) ભાગવત ધર્મ પ્રાપ્ત કરનારનો શ્રીકૃષ્ણ સંબંધ સુદૃઢ હોય છે. છતાં પણ થોડી તરસ (પ્યાસ) રહી જાય છે એની તૃપ્તિ આવશ્યક ધર્મ છે. આ તૃપ્તિ શ્રીસ્વામિની ભાવના વગર નથી થતી. આ કારણને લઈને સ્વામિની સ્વરૂપ શ્રીઆચાર્ય ચરણોંએ વ્યાસજીને ''યુગલગીત'' ત્રણ દિવસ સંભળાવ્યું. જે આચાર્યશ્રી દ્વારા જ સંભવ છે.

આચાર્યશ્રીના સ્વરૂપમાં (૧) શ્રીકૃષ્ણ (૨) શ્રીસ્વામિનીજી (૩) વૃજલીલા સર્વદા બિરાજમાન છે. અત: એક દિવસની લીલા શ્રીકૃષ્ણ અને વ્રજપરક છે. બીજા દિવસની લીલા શ્રીસ્વામિનીજી પરક શ્રીકૃષ્ણ છે. ત્રીજા દિવસની લીલા વ્રજસ્થ સ્વામિની ભાવની છે. જેના વગર ભાગવત ધર્મની તૃપ્તિ નથી થતી. આ સ્વામિની ભાવની ઉપલબ્ધિની પછી જીવનો પ્રભુલીલામાં સંબંધ થઈ જાય છે. અત્યાર સુધી વ્યાસજીનું આકર્ષણ ''શું છે ભક્તિ ?'' ''શું છે ભક્તિ પરક કર્મ ?'' ''શું છે ભક્તિ પરક જ્ઞાન ?''માં હતું. હવે 'યુગલગીત' સાંભળ્યા પછી વ્યાસજી ભાવ સ્થિતિમાં સુદૃઢ થઈ ગયા. જે વ્યાસજીએ પોતાના સુદૃઢ જ્ઞાનની પુન: પુન: પુનરાવૃત્તિ-વેદ-બ્રહ્મ સૂત્ર-પુરાણ મહાભારત - શ્રીભાગવત પરક કરી. એના પછી એનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન ભાવદશામાં બદલાઈ ગયું. જેથી આગળ વિચાર દર્શનમાં કોઈપણ રસ્તાની સંભાવના નથી.

આ શ્રીઆચાર્યજી એ સિદ્ધ કરાવ્યું. આ પ્રસંગથી આચાર્ય ધર્મ સિદ્ધ હોય છે. કૃષ્ણદાસ મેઘનને ત્રણ વરદાનનો પ્રસંગ છે. સેવકને ભગવાન કાંઈ આપે અને સેવક લઈલે ત્યારે સેવા ધર્મની વિશેષતાઓ ન્યુન (ઓછી) થઈ જાય છે. અત: સેવકને જે કાંઈ જોઈએ તો પોતાના આચાર્ય ગુરુ સ્વરૂપ પાસેથી લેવું યોગ્ય છે. ગુરુની આજ્ઞામાં ભાવ રાખવાવાળા સેવક ગુરુતર (વજનદાર મજબુત) હોય છે. જે અન્યાશ્રય વગેરેમાં પડતો નથી, આ એનું વજન - મજબુતાઈ છે. પુષ્ટિ સેવક જે કોઈ કારણને વશ થઈને શ્રીઠાકુરજીની સામે કોઈના આપવાથી મંદિરમાં ખુલ્લા દર્શનમાં કાંઈ લઈલે છે આ શોભાસ્પદ રીત નથી. પ્રભુની સામે પણ હાથ ધરવો જરૂરી છે ? ત્યારે જીવની યાચના (ઈચ્છા) કોઈપણ જન્મમાં પૂરી થશે નહીં. અત: ગુરુના આશીર્વાદ ઉપરણા-બીડા-વાગ્દાનમાં ઘણું બધુ મળે છે. વિષ્ણુને ત્યાં લક્ષ્મી જગત આખાની સીમામાં સર્વોપરિ છે. પરંતુ એણે કોઈને પણ આચાર્ય જેવી શ્રેણીમાં ગુરુ બનાવ્યા નથી એટલા માટે તે પણ આજદિન સુધી ભટકતી રહી છે. આપણે પણ એના માટે ભટકીએ છીએ. (ગુરુ વગરની દશા).

અત: મેઘન એક સાર્થક સેવક છે. ॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – આસાવરી

હોં યાચક શ્રીવલ્લભ તિહારો યાચન તુમકોં આયો હો ।
મહાઉદાર દેત ભક્તનકોં અપઅપનોં મનભાયો હો ॥૧॥
હેમગ્રામ ભૂષણ સુક સંપત્તિ સો મોહિ મન ન સુહાયો હો ।
પર્યોહૂં નિત્ય જુઠન પાઉ યહ મેરો ચિત્તલાયો હો ॥૨॥
પ્રફૂલ્લિત ભયો નિરંતર દ્વિજવર બ્રહ્મવાદ તરુ છાયો હો ।
ગાઉં ગુણ લાવણ્ય સિંધુ કે દાસ ચરણ રજપાયો હો ॥૩॥

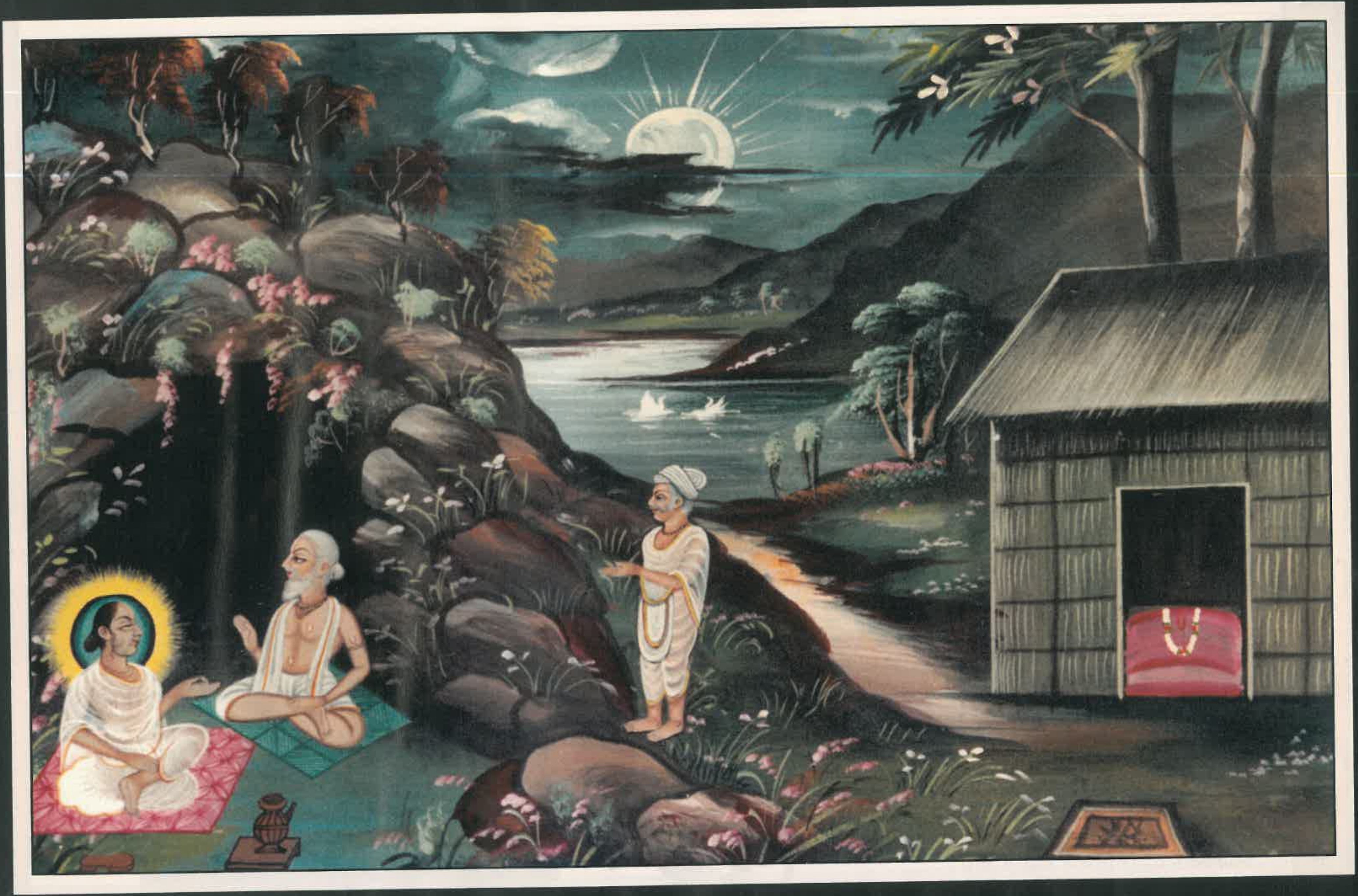

॥ શ્રી બેઠકજી - ૭૯ મી : શ્રીવ્યાસાશ્રમકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૦ મી : શ્રીહિમાચલ પર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક હિમાચલ પર્વતકે ઉપર હે તહાં આપ બિરાજે, તબ કૃષ્ણદાસમેઘનસોં આજ્ઞા કીયે જો યહાં સપ્તાહ કરેંગે. પાંછેં કથાકો પ્રારંભ કીયે, તબ હિમાચલ પર્વત બ્રાહ્મણકો સ્વરૂપ ધરિકેં શ્રીઆચાર્યજીકે દર્શનકોં આયો. આપકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, કૃપા કરિકેં મોકું સનાથ કીયે, તાતેં અબ શ્રીભાગવત સુનાઈયે. તબ આપ કૃપા કરિકેં આજ્ઞા કીયે, જો સુખેન આયો કરો. પાછેં દૂસરે દિન આપ સબેરેમેં સ્નાન કરિ નિત્યનેમ કરિ શ્રીભાગવતકો આરંભ કીયે. તબ હિમાચલ પર્વત નિત્ય કથા સુનિવેકોં આવતે. જબ કથાકી સમાપ્તિ ભઈ તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ તહાં હજારન જીવનકો ઉદ્ધાર કિયે. પાછેં આપ તહાં સો વિજય કીયે, સો વ્યાસ ગંગાજીપેં પધારે. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીહિમાચલ પર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૦ મી : શ્રીહિમાચલ પર્વતકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આ સ્થળ તિબ્બટ-કૈલાસ-માનસરોવર પર નિશ્ચય હતુ. ત્યાં શિવનુ સ્થાન તથા બૌદ્ધ ક્ષેત્ર પણ છે. અહીં શાસ્ત્રાર્થ અવશ્ય થયો હશે. અતઃ અપ્રગટ છે અને આ હિમાલય ભગવત્સ્વરુપ છે.

घिषणयानामस्यहं मेरुर्गहनानां हिमालयः ।(ભા. ૧૧ સ્કંધ ૧૬અ. ૨૧ શ્લોક)

હિમાલય છે તે અંશાવતાર છે. ભાગવત પૂર્ણ બ્રહ્મનું સ્વરુપ છે. આચાર્યશ્રી પુરુષોત્તમનું સ્વરુપ છે. અતઃ અધિકૃત અધિકારી સ્વરુપ બ્રાહ્મણ વેશ ધારણ કરીને ભાગવત પાઠ સાંભળ્યો. એ બ્રાહ્મણ વેશમાં ઈશ્વરત્વ લક્ષણવાળા છે. એટલે ભાગવત આચાર્ય મુખથી સાંભળતા હતા.

आश्रमाणामहं तुर्यो वर्णानां प्रथमोऽनच ।(ભા. ૧૧ સ્કંધ. ૧૬અ. ૧૯ શ્લોક)

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – સારંગ

શ્રીવલ્લભ શ્રીલક્ષ્મણ ગૃહ પ્રકટ ભયે માઈ ।
કાહેકોં સોચ કરત કર્મન નિધિ પાઈ ।।૧।।
વ્રજજનકી રાસમૂરતિ ભાગ્યન દઈહે દિખાઈ ।
દૈવીસૃષ્ટિ આપુનીકર આસુરતે બચાઈ ।।૨।।
લીલા સબ પ્રકટ કરી સેવક જનન બતાઈ ।
હરિસોં હઠકર શ્રીભાગવતકી ટીકા પ્રકટાઈ ।।૩।।
ભાગ્યનકે પૂરે જે તિનને કીરતિ ગાઈ ।
રસિકસદા લક્ષ્મણસુત સેવો સુખદાઈ ।।૪।।

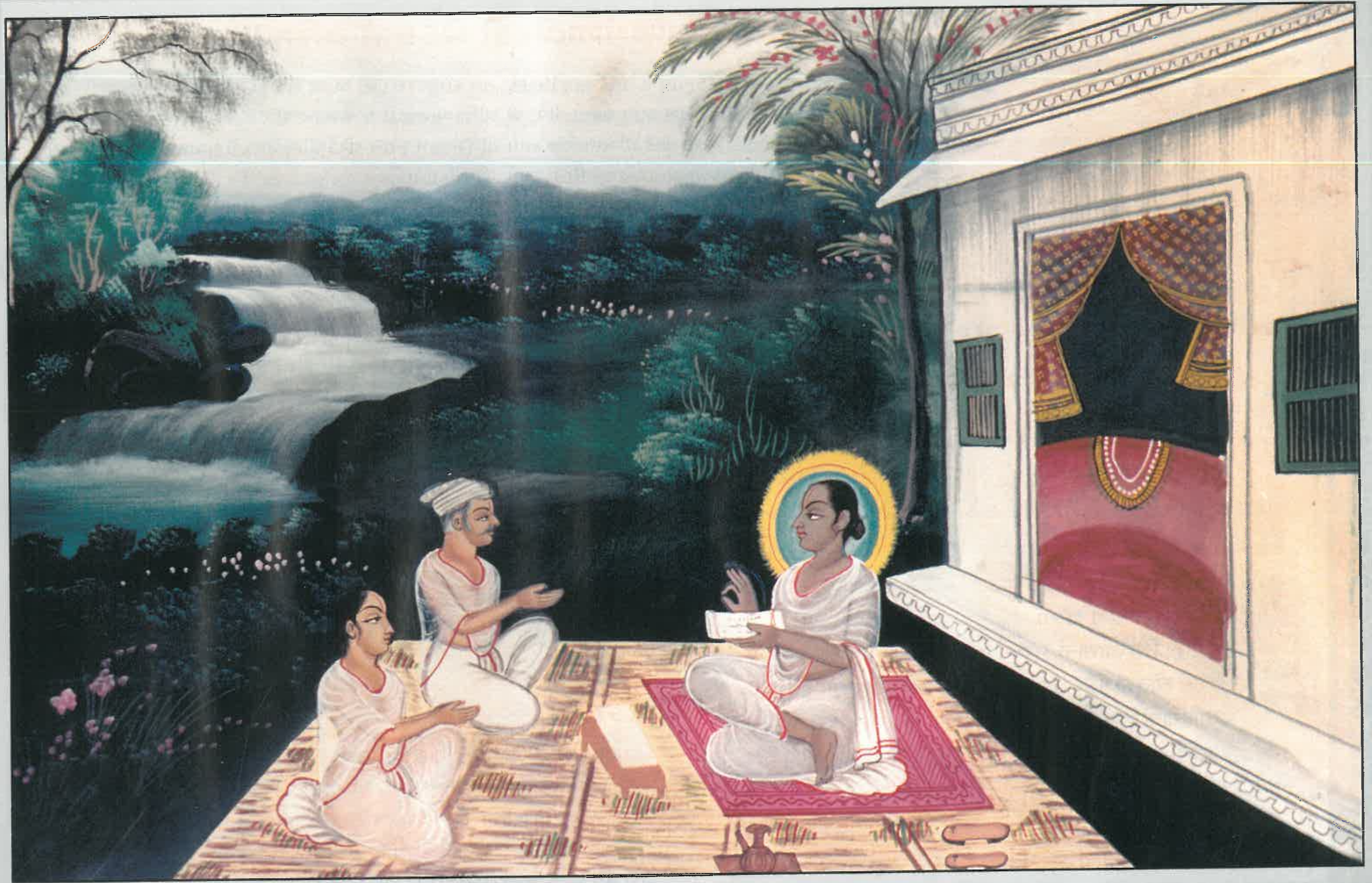

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૦ મી : શ્રીહિમાચલ પર્વતકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૧ મી : શ્રીવ્યાસગંગાતીરકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક વ્યાસગંગાકે તીરપેં છોંકરકેં નીચે હે તહાં આપ બિરાજે. તબ દામોદરદાસસોં આજ્ઞા કીયે જો યહ વ્યાસગંગા બાજે હે. તબ દામોદરદાસને વિનતી કરી જો મહારાજ, યાકોં કારણ કહા હે? તબ આપ આજ્ઞા કીયે, જો શ્રીવેદવ્યાસજીકો જન્મસ્થાન યહિ હે, ઓર આપને સમાધિભાષા (શ્રીમદ્ ભાગવત) હૂં યહાંઈ કિયો હે. તાતેં હમહું યહાં સપ્તાહ કરેંગે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરિકેં શ્રીભાગવતકી સપ્તાહ આરંભ કિયે, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તા સમય એક સ્ત્રી રત્નજડિત આભુષણ પેહેરિકેં એક પંખા હાથમેં લેકેં નિત્ય આવે, સો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વામભુજાકી આડી ઠાડી રહે, ઓર પંખાકી સેવા કરે. વાકોં કૃષ્ણદાસમેઘનને બરજી, તબ આપનેં કૃષ્ણદાસજીસોં નાંહી કિયે. પાછેં વા સ્ત્રીને સાત દિનતાંઈ વાહી રીતિસોં પંખાકી સેવા કરી. જહાંતાંઈ કથા હોય તહાંતાંઈ વો પંખા કરે, પાછેં અંતર ધ્યાન હોય જાઇ. સો કાહુકો દિસે નાંહી. એક દિન સબ સેવકનને શ્રીઆચાર્યજીસોં વિનતી કરી જો મહારાજ, યહ અલૌકિક સ્ત્રી કોન હે? જો નિત્ય પંખાકી સેવા કરત હે? સો આપ કૃપા કરિકેં જનાવો તો જાન્યો જાય. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ મુસિકાયકેં આજ્ઞા કીયે, જો યે શ્રીગંગાજી આવત હે. તબ સબ સેવકનને દંડવત્ કરી. પાછેં તહાં આપ સપ્તાહકી સમાપ્તિ કરી, તબ કૃપા કટાક્ષદ્વારા હજારન જીવનકો અંગીકાર કીયે. પાછેં આપ શ્રીવ્યાસગંગાજીસોં મુદ્રાચલ મુધુસુદનજીકોં પધારે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીવ્યાસગંગાજીકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૧ મી : શ્રીવ્યાસગંગાતીરકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

જેમ પ્રત્યક્ષ દર્શનમાં પ્રણવ (ઓમ્) બધાનો ઉત્પન્ન કરવાવાળા છે. ગાયત્રી શ્રીભાગવતનો વિસ્તાર કરે છે. એકમાંથી એક અદ્વિતીયતા પ્રગટ થાય છે. એવી રીતે વ્યાસગંગા સ્થળ ઉત્તરોત્તર અલૌક્કિતાનું આખુ (સમગ્ર) રુપ છે. આ લીલા પણ હિમાલયની છે.

नारायणो मुनीनां च ।(ભા. સ્કં. ૧૧, અ. ૧૬, શ્લો. ૨૫)
द्वैपायनोऽस्मि व्यासानां ।(ભા. સ્કં. ૧૧, અ. ૧૬, શ્લો. ૨૮)
तीर्थनां स्त्रोतसां गङ्गा ।(ભા. સ્કં. ૧૧, અ. ૧૬, શ્લો. ૨૦)
मेरुर्गहनानां हिमालय: ।(ભા. સ્કં. ૧૧, અ. ૧૬, શ્લો. ૨૧)

આ ગંગા ભક્તિ દેવીની સેવામાં સહચરી છે.

गंगाद्या सरितश्चेमा मत्सेवार्थं समागता ।(પદ્મપુરાણ ઉ.ખંડ, ૧ અ. શ્લો. ૪૬)

વ્યાસજીનું જન્મ સ્થાન અહીંયા છે. નારદજીએ ભાગવતધર્મ પ્રગટ કરવાને માટે વ્યાસજીને પરામર્શ આપ્યુ હતું. ત્યારે અહીં સમાધીથી ભાગવત પ્રગટ કર્યું હતું.

॥卐॥

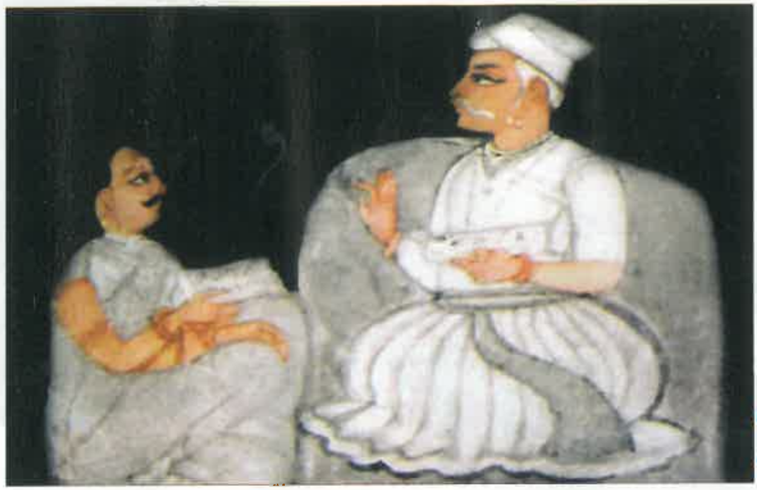

શ્રીહરિરાયજી મહાપ્રભુજી

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – રાયસો

દ્વિજકુલ પ્રકટે શ્રીહરિ સુંદરતાકી રાસ ।
પરમ પુનીત એકાદશી ધન્ય ધન્ય માધોમાસ ।।૧।।
લગ્ન નક્ષત્ર બલ શોધકેં બેઠે દ્વિજવર આય ।
શ્રીલક્ષ્મણભટ મનમોદસોં દીની બહુવિધ ગાય ।।૨।।
ફૂલે દ્રુમ ઓર વેલી ફૂલી સરસ બનરાય ।
નિજજન ફૂલે નિરખકેં રહસિ બધાઈ ગાય ।।3।।

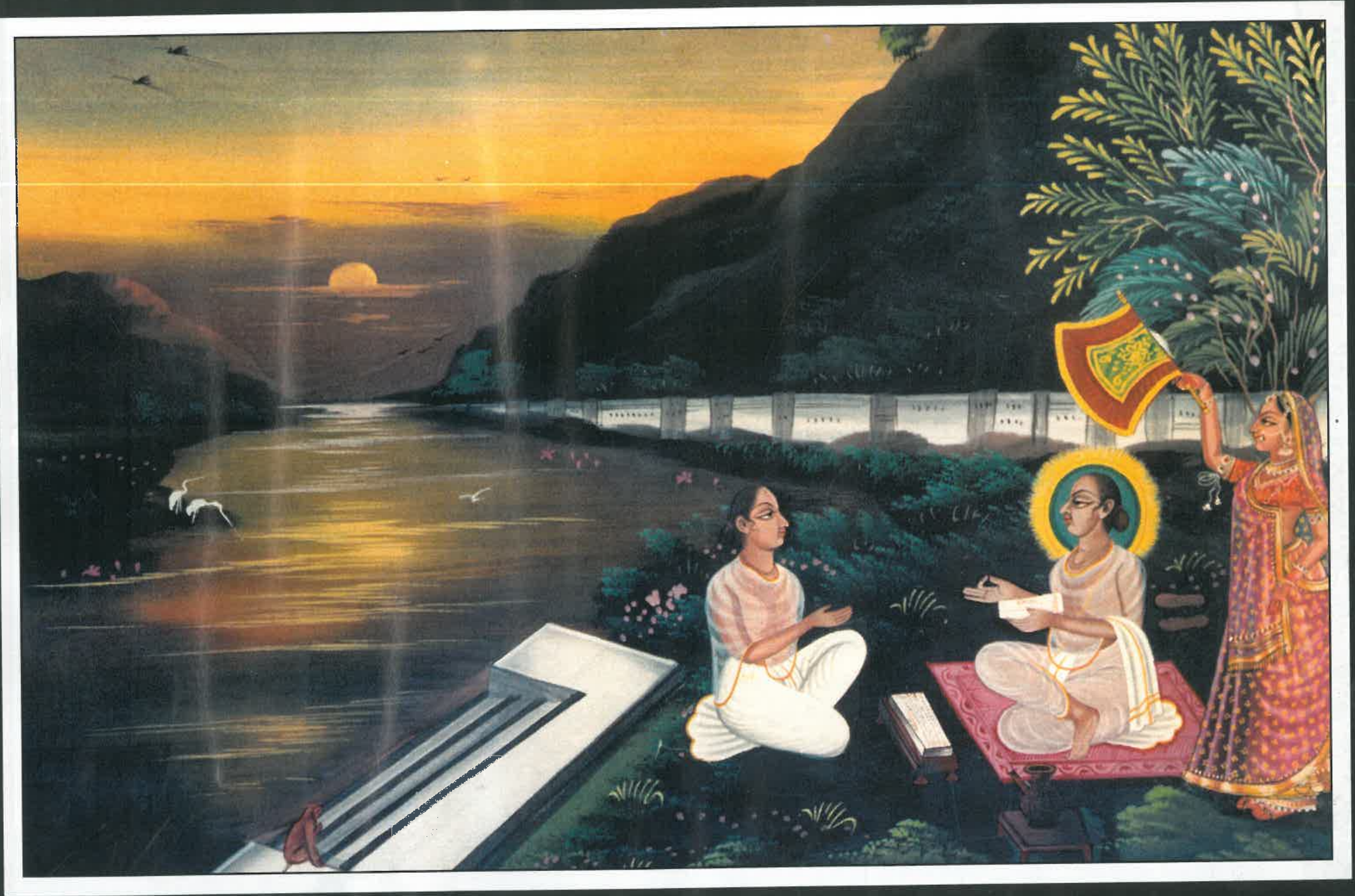

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૧ મી : શ્રીવ્યાસગંગાતીરકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૨ મી :શ્રીમુદ્રાચલપર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુનકી બેઠક મુદ્રાચલ પર્વતકે ઉપર છોંકરકે નીચે હે, તહાં આપ બિરાજે. તહાં જો શ્રીમધુસુદન ઠાકુરજી બિરાજતે હે તિનકે દર્શનકોં આપ પધારે. પાછેં વહાં શ્રીઆચાર્યજીને શ્રીભાગવતકી પારાયણકો આરંભ કિયો, તબ શ્રીમધુસુદનજી કથા સુનિવેકોં પધારે. તબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ આપ શ્રીઠાકુરજીકોં પ્રણામ કરિ અપને પાસ આસનપેં પધરાયે, ઓર વિનતી કીયે, જો આપ પશ્રિમ કરિકેં કયોં પધારે હો? તબ શ્રીઠાકુરજીને કહી જો તુમ ઇતનો પરિશ્રમ કરિકેં એસી વિકટ જગેમેં યહાં તાંઈ પધારે હો, તાતેં મોકોં કહા અધિક શ્રમ ભયો જો આપક નિકટ આયો. અબ મોકોં શ્રીમદ્ ભાગવત સુનાઈયે. તબ શ્રીઆચાર્યજી આપ વિનતી કીયે જો મહારાજ, બહુત અવકાશ તો નહીં હે, પરંતુ સપ્તાહ તો કરેંગે. તબ શ્રીઠાકુરજી નિત્યકથા સુનિવેકોં પધારતે, તાતેં મહાઅલૌકિક આનંદ હોતો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી આપ કથાકી સમાપ્તિ કરે, ઓર ચરણારવિંદકી રજ દ્વારા હજારન તામસી જીવનકો ઉદ્ધાર કિયે. પાછેં આપ સબ સેવકન સહિત શ્રીમધુસુદનજીકે દર્શનકોં મંદિરમેં પધારિકેં શ્રીઠાકુરજીકી સેવા શ્રૃંગાર કિયે. પાછેં શ્રીઠાકુરજીકી આજ્ઞા લે મુદ્રાચલસોં વિજય કિયે, સો વ્રજમેં પધારે. તબ શ્રીગોવર્ધનનાથજી આપ આજ્ઞા કિયે જો અબ સબકુટુંબ સહિત યહાં આયકેં મેરી સેવા કરો. અબ મેરો પ્રાગટ્ય આપકે યહાં બેગિ હોયગો. યહ આજ્ઞા પાયકેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ કાશી પધારે. તહાંતેં શ્રીઅક્કાજીકોં પધરાયકે અડેલમેં આય બસે.

॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીમુદ્રાચલ પર્વતકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥ ॥ 卐 ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૨ મી :શ્રીમુદ્રાચલપર્વતકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

મંદરાચલ તપસ્યા ને માટે પહેલાથીજ પ્રસિદ્ધ છે. અહીં કરવામાં આવતી તપસ્યા અશુભસંહારના કામમાં આવે છે. સંહાર ક્રિયાના માલિક ઠા. શ્રી મધુસૂદનજી છે. આપશ્રીને મંદિરમાં પધરાવીને શ્રૃંગાર કર્યા હતા. આપ શ્રીમધુસૂદનજી રસમય કથા સાંભળવા પધારતા હતા. ઠાકુર મધુસૂદનજીનું સ્વરૂપ દૈત્યવધ ઉપયોગી હોવાથી રસ સમ્બન્ધ ઘણા વખતથી નથી થયો. હવે રસનો આનંદ શ્રવણ કરવાનો મળ્યો ત્યારે આનંદ પૂર્વક સાંભળ્યું.

स तेपे मन्दरद्रोण्यां तपः परमादारुमम् । (ભા. સ્કંધ ૭ અ.૩. શ્લોક ૨)

અહીં હિરણ્યકશ્યપે તપ કર્યું હતું. અહિંથી આચાર્યશ્રી આપ રસના સ્થાન વ્રજમાં પધાર્યા, જે વ્રજભક્તોનું અહોભાગ્ય હતું. ॥ 卐 ॥

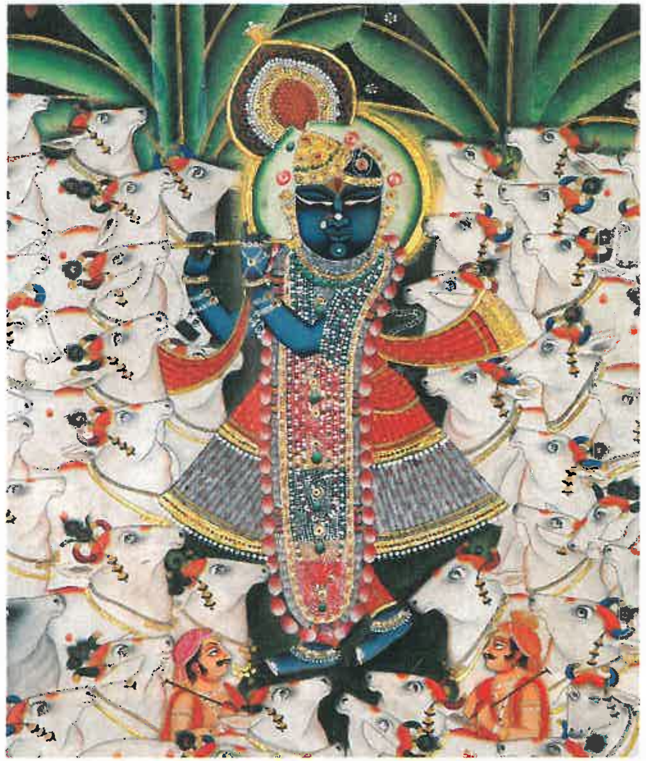

॥ કીર્તન સંગતી ॥ રાગ – બિહાગ

શ્રીવલ્લભ વરનોં કહા વડાઈ ।
જાકે રોમ રોમ પ્રતિ પ્રકટિત કોટિ ગોવર્ધનરાઈ ।।૧।।
વાકે યૂથભયે ન્યારે ન્યારે બરનત બરને ન જાઈ ।
રામદાસ કમલાસી દાસી સો ઘર છાંડ બસાઈ ।।૨।।

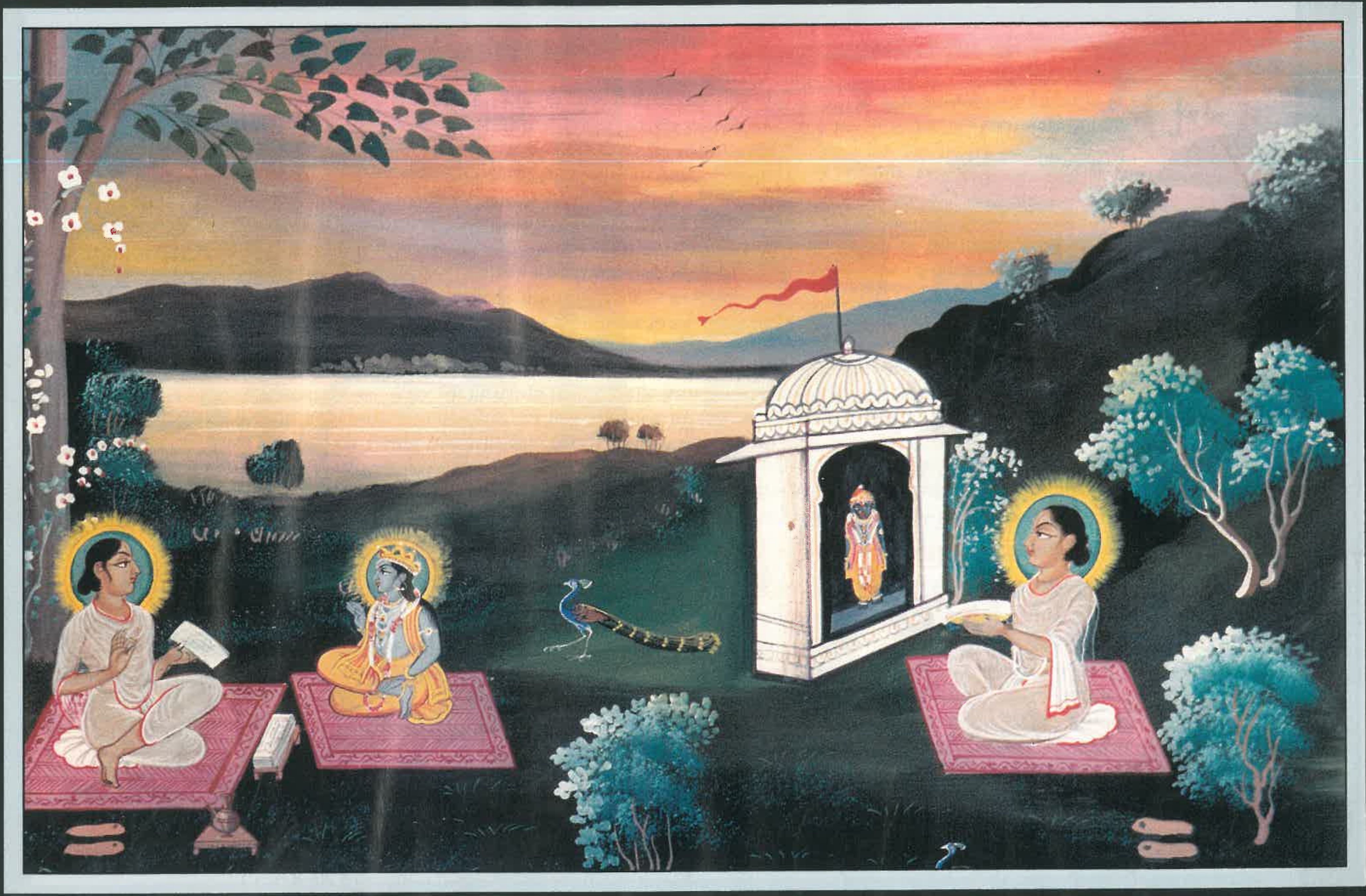

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૨ મી :શ્રીમુદ્રાચલપર્વતકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૩ મી : શ્રીઅડેલકી બેઠક્કો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક અડેલમેં હે તહાં આપ વાસ કરિકેં બિરાજે, સો શ્રીનવનીતપ્રિયાજીકી સેવા કરતે. તહાં નિત્ય માયાવાદી આવતે સો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનસોં ચર્ચા કરતે. તબ આપ ઉનકોં નિરુત્તર કરિ દેતે, પાછેં આપ મનમેં બિચારે, જો માતા ઈલંમાગારુજીકો મન સેવામેં બહુત હે, પરંતુ બ્રહ્મસંબંધ વિના સેવાકો અધિકાર નહીં હે, તાતેં માતાકો બ્રહ્મસંબંધ કેસેં કરાયો જાય? તબ શ્રીઆચાર્યજી આપને શ્રીનવનીત પ્રિયાજીસોં વિનતી કરી, જો આપ હમારી માતાજીકોં બ્રહ્મસંબંધ કરાય દીજો. ઈતનેમેં તો માયાવાદી આય ગએ. તબ આપ તો વિનસોં ચર્ચા કરિવે લગે, સો જબ ઉત્થાપનકો સમય ભયો તબ શ્રીનવનિતપ્રિયાજીને ઈલંમાગારૂજીતેં કહ્યો, જો ઉત્થાપનકો સમય ભયો હે, તાતેં તુમ સેવામેં નહાઓ. શ્રીઆચાર્યજી તો માયાવાદીનસોં ચર્ચા કરત હે, તાતેં તુમ સ્નાન કરિકેં ઝટ સેવામેં આવો. તબ ઈલંમાગારૂજીને શ્રીનવનીતપ્રિયાજીસોં વિનતી કીની, જો કૃપાનાથ, મોકોં સેવામેં ન્હાયવેકી શ્રીઆચાર્યજીકી આજ્ઞા નાંહી હે. વે જાનેંગે તો મોસું લરેંગે, તાતેં સેવામેં કેસેં જાઉં? તબ શ્રીનવનીતપ્રિયાજીને આજ્ઞા કરી જો મેં તુમસોં કેહેત હો તાતેં તુમ સ્નાન કરિકેં બેગિ આવો. તુમસોં શ્રીઆચાર્યજી નહિ લરેંગે, વિનકો મેં કહુંગો. તબ માતા ઈલંમાગારૂજી તુરત સ્નાન કરિકેં શ્રીનવનીતપ્રિયાજીકે મંદિરમેં પધારે, તબ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને વિનકે હસ્તમેં તુલસી દઈ, સો દૂસરે સ્વરૂપકે ચરણારવિંદમેં નિવેદન કરવાયકેં સમર્પે. પાછેં શ્રીનવનીતપ્રિયાજીને માતા ઈલંમાગારૂજીસોં ભેટ માંગી. તા સમય વિનકે કંઠમેં જો મોતીનકી માલા હતી સો શ્રીનવનીતપ્રિયજીકો ભેટ કીની. તબ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને માતા ઈલંમાગારૂજીસોં કહી, જો અબ તુમ ઉત્થાપનકો ડબરા લાવો. તબ વે ડબરા લેકેં ગઈ, ઈતનેમેં શ્રીઆચાર્યજી આપ માયાવાદીનકોં નિરુત્તર કરિકેં તુરત સ્નાન કરિકે સેવામેં પધારે. તબ ઈલંમાગારૂજીકો સેવામેં દેખે, તિનકો આપ ખીજિકેં કેહેન લાગે જો તુમને યહ કહા કર્યો? તબ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને શ્રીઆચાર્યજીતેં કહ્યો, જો તુમ ઈનસોં કયોં ખીજત હો? મેનેં ઈનકોં બ્રહ્મસંબંધ કરવાયો હે. તબ શ્રીઆચાર્યજીતે વિનતી કરી જો મહારાજ, કોન રીતિસોં બ્રહ્મસંબંધ કરવાયો હે? તબ શ્રીનવનીતપ્રિયજીને આપકોં સર્વપ્રકાર સમજાયકેં કહ્યો, જો તુલસી હાથમેં દેકેં બ્રહ્મસંબંધ કરવાયો હે. ફેરિ તુલસી લેકેં દૂસરે સ્વરૂપકેં ચરણારવિંદમેં મેંને સમર્પે ઓર કંઠી ભેટકી લીની હે સો મેંને ધરી હે. તબ શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ આપ પ્રસન્ન હોયકેં કહે, જો બહુત આછી કરી. તબ શ્રીઆચાર્યજીને માતા ઈલંમાગારૂજીસો કહી જો અબ તુમ સુખેન સેવા કિયો કરો. તા દિનસોં માતા ઈલંમાગારૂજ શ્રીનવનીતપ્રિયજીકી સેવામેં ન્હાતે. કેતેક દિન પાછેં શ્રીઆચાર્યજીકે ઈહાં શ્રીગોપીનાથજીકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો. તબ બડો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. પાછેં શ્રીગોવર્ધનનાથજીને શ્રીઆચાર્યજીકોં જતાઈ, જો અબ મેરો સ્વરૂપ પ્રગટ હોયગો, ઓર લીલાસૃષ્ટિ તો પ્રગટ ભઈ હે, તાતેં અબ તુમ શ્રીઅક્કાજીકોં લેકેં ચરણાટ પધારો. એસી આજ્ઞા સુનિકેં શ્રીઆચાર્યજી આપ સબ ભગવદિયનકે સમાજ સહિત ચરણાટ પધારે. તહાં આપ એક રમણીય સ્થલ દેખિકેં બિરાજે. તબ દામોદરદાસ ઓર પદ્મનાભદાસકોં આજ્ઞા કીએ, જો યહાં શ્રીચંદ્રાવલીજીકી નિકુંજ હે. યહ આજ્ઞા કરિકેં આપ તહાં બિરાજે, ઓર સપ્તાહ કિયે. ॥ ઈતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીઅડેલકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

॥卐॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૩ મી : શ્રીઅડેલકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

આ સ્થળ પ્રયાગની સન્મુખ છે. ભારતવર્ષના પ્રાચીનકાલના ઋષિઓએ અહીં ઘણા ઉપનિષદોને પ્રગટ કર્યા હતા. એટલે અહીં જ્ઞાન સમ્પન્ન વિદ્વાનોનું હોવું નક્કી છે. ઉપનિષદ્ જ્ઞાનના પોષક રહસ્ય છે. અતઃ વિદ્વાન શાસ્ત્રાર્થના નિમિત્તે પધારતા હતા. ક્યારેક શાસ્ત્રાર્થમાં એટલો સમય વ્યતીત થતો હતો કે એકવાર સેવામાં પોતાના ઠાકુરજીને ભોગ ધરવામાં વિલમ્બ (મોડું) થઈ ગયો. ત્યારે ઠાકુરજીએ માતાજીને (શ્રી ઈલ્લમાગારૂજીને) આત્મ નિવેદન કરાવી સામગ્રી આરોગી. ત્યારે માતાજીએ પ્રથમ ચરણ સ્પર્શની વધાઈમાં પોતાની માલા ભેટ કરીને ધરાવી. શ્રીઠાકુરજી આપ બાલક છે એટલે ભૂખ અસહ્ય છે. આપે શ્રીમહાપ્રભુજીના વાક્યને સિધ્ધ કર્યું. ''પ્રભુ સર્વ સામર્થોહિ'' આપે પોતાની નિજી સામર્થ્યનો ઉપયોગ તો કર્યો પણ મૈઢ (મેડ) શ્રીમહાપ્રભુજીની રાખી. વ્રજગોપીઓને વેણુજીથી બ્રહ્મસંબંધ હતો. માતાજીને આપશ્રીએ સ્વયં બ્રહ્મ સમ્બન્ધ આપ્યો અને સામગ્રી આરોગી. આ મોતીની માલા શ્રીનવનીતપ્રિયજીની પાસે આજે પણ સુરક્ષિત છે.

गङ्गायमुनयोर्नद्योरन्तराक्षेत्रमावसन् । (ભા. ૪ સ્કંધ, ૨૧ અ., ૧૧ શ્લો.)

અહીં સનકાદિક ઋષિઓએ પૃથુભગવાનને સપરિવાર ઉપદેશ આપ્યો હતો.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – દેવગંધાર

જય શ્રીલક્ષ્મણ રાજકુમાર ।
શ્રીવૃન્દાવન વદન ઈન્દુતેં પ્રકટિત ભાવ શૃંગાર ।।૧।।
આનંદરુપ સ્વરૂપ આનંદમેં આનંદ નિધિ આનંદસાર ।
આનંદ દાનદેત આનંદકોં આનંદ ઈલંમાગાર ।
દાસગોપાલ કહોંલોં વરનોં મનોરથપૂરે નંદ દુલાર ।
શ્રીવલ્લભ નંદન ઉભય આનંદ કર ભક્તન ભાવ વિચાર ।।૩।।

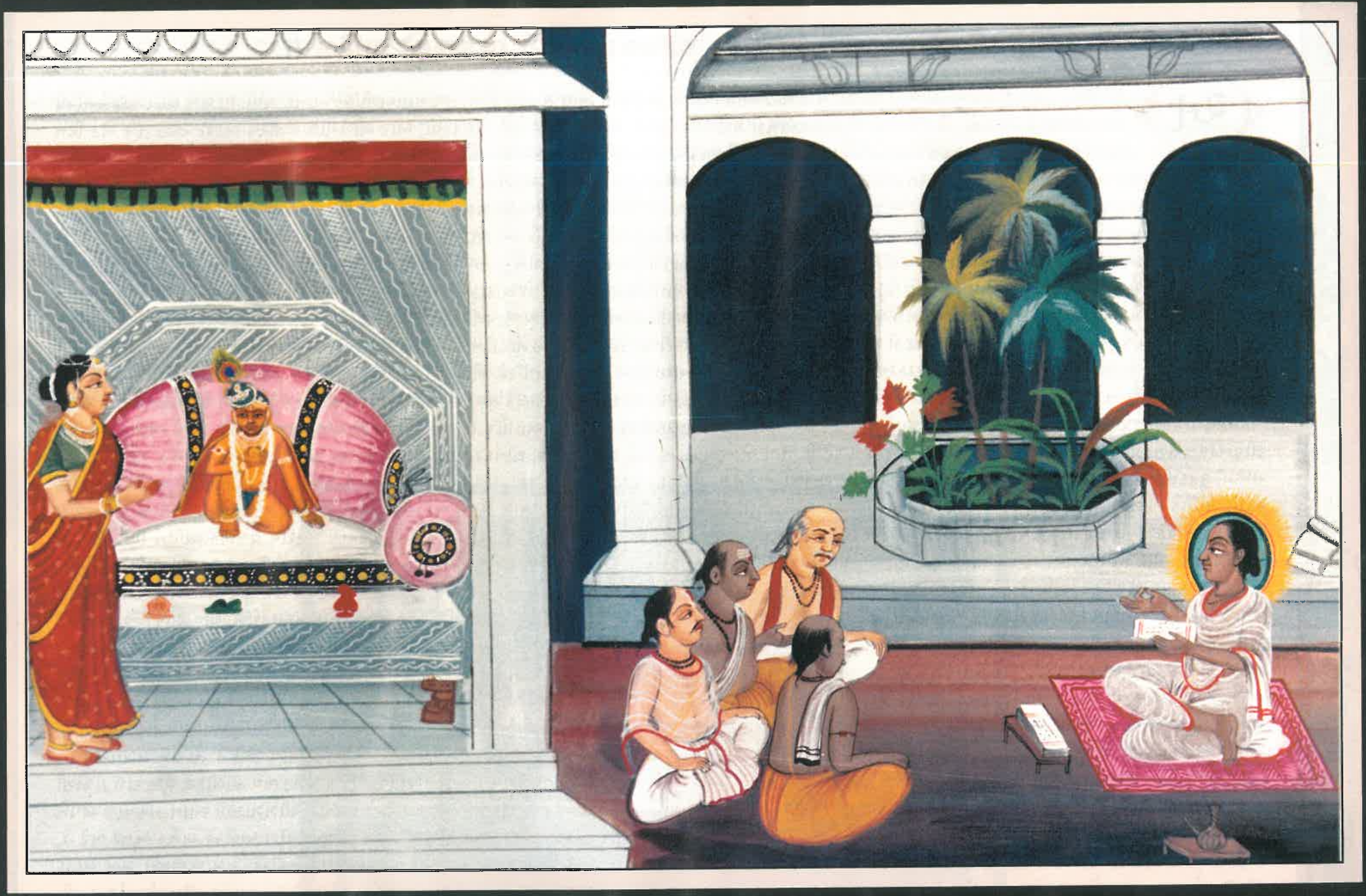

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૩ મી : શ્રીઅડેલકી ॥

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૪ મી : શ્રીચરણાદ્રીકી બેઠકકો ચરિત્ર ॥

અબ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી બેઠક ચરણાટમેં હે તહાં આપ બિરાજે. પહેલે તો આપ સપ્તાહ કીએ, તબ મહાઅલૌકિક આનંદ ભયો. તા સમે શ્રીગંગાજીકે તીરપેં એક બ્રાહ્મણ રેહેત હતો, સો નિત્ય વિષ્ણુસહસ્ત્રનામકો પાઠ કિયો કરતો. વાને બારહવર્ષલોં પાઠ કિયો, ઓર શ્રીગંગાજીકે તીરપેં બેઠ્યો રહ્યો. તબ એક દિન શ્રીઠાકુરજીકો સ્વરૂપ શ્રીગંગાજીકે પ્રવાહમેંતેં પ્રગટ ભયો, સો દેખિકેં વા બ્રાહ્મણને વિનતી કરી જો મહારાજ, મેં તો વેરાગી હોં, ઓર આપ તો મહાઅલૌકિક હો. કોઈ ગૃહસ્થકે વહાં બિરાજો તો ભલીભાંતિસોં સેવા હોય. ઓર મેરે તો નિત્ય આધસેર દૂધ આવત હે. સો ભોગ ધરૂંગો ઓર સ્નાન કરાઉંગો. તબ ઠાકુરજી આજ્ઞા કીએ, જો એક માસ તેરે યહાં બિરાજુંગો. પાછેં મેં કહૂં તહાં મોકોં લે ચલિયો, તબ મેરી ઈચ્છા હોયગી તહાં બિરાજુંગો. તબ વા બ્રાહ્મણને એક માસલોં શ્રીઠાકુરજીકી સેવા કરી. પાછેં શ્રીગુસાંઈજીકે પ્રાકટ્યતેં એક દિન પહલેં રાત્રિમેં શ્રીઠાકુરજીને વા બ્રાહ્મણસોં આજ્ઞા કીએ, જો ઈહાંસોં તીન કોસપેં ચરણાટ હે તહાં મોકોં લે ચલિ. વહાં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ બિરાજે હે, તહાં મોકોં પધરાઈયો. તબ વા બ્રાહ્મણને કહી જો મેં તો જાનત નાંહી જો શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુ કહાં બિરાજત હે. તબ શ્રીઠાકુરજી કહે, જો વે તો જગતમેં પ્રસિદ્ધ હે, તું જાસોં પૂછેગો સોઈ બતાય દેગો, ઓર મેં તેરે સંગ હું. તલાવકે ઉપર આપ બિરાજે હે, તહાં ચલિકેં તું શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનસોં કહિયો જો શ્રીઠાકુરજી આજ્ઞા કરિકેં તુમારે ઈહાં પધારે હે. તબ આપ વાહી સમય મોકોં પધરાય લેઈંગે, ઓર તેરે ઉપર બહુત પ્રસન્ન હોઈગે. તબ વહ બ્રાહ્મણ તાહી સમય ઉઠિકેં સ્નાન કરિ સંધ્યાગાયત્રી કરિ શ્રીઠાકુરજીકોં ઝાંપીમેં પધરાયકે તહાતેં ચલ્યો. પ્રહર દિન ચઢે ચરણાટમેં જાય પહુંચ્યો. તહાં જાયકેં શ્રીઆચાર્યજીકોં સાષ્ટાંગ દંડવત્ કરિકેં વિનતી કરી જો મહારાજ, છોટે મોહોડે બડી બાત હે. સો કહી નહી જાત હે. તબ આપ આજ્ઞા કીએ જો તું કહી તો સહી. તબ વા બ્રાહ્મણને કહી મહારાજ, શ્રીઠાકુરજી આપકે યહાં પધરાયવેકી આજ્ઞા કીએ હે. તબ આપ કહે જો સુખેન પધરાવો. તબ વા બ્રાહ્મણને આયકેં ઝાંપી પધરાઈ દઈ. તબ આપ બહુત પ્રસન્ન ભએ. તબ વા બ્રાહ્મણકોં ભલિભાંતિસોં સમાધાન કરિકેં વિદા કિયો. પાછેં મધ્યાહ્નકાલકે સમય સંવત ૧૫૭૨ વ્રજ પૌષવદી ૯ ભૃગુવાર વૃષભલગ્નકે સમય શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકો પ્રાદુર્ભાવ ભયો. તા સમય ભુમંડલપેં બડો જેજેકાર ભયો. સો ગોપાલદાસજી ગાએ હે (આ પૌષ મધ્યાને નોમે શ્રીનાથજી, અક્કાજી ઉર ઉપનો આનંદ. આ ચંદ શ્રીવૃન્દાવન તણો પ્રગટિયો) ઓર ભગવદીયજન બધાઈ ગાય રહે હે. તહાં એક કૂપ હે, તામેં તેં શ્રીયશોદાજી, શ્રીનંદરાયજી, શ્રીવૃષભાનજી, શ્રીકીર્તિજી, નંદ, ઉપનંદ, ગોપ, ગ્વાલન સહિત, દૂધદધીકે ગગરા લેકેં પધારે. ઓર તહાં ભગવદ્માયાતેં રત્નજડિત મેહેલ, ડોઢી, દરવાજે સબ બનિગએ. પલનાપેં માણિક જડાઉ જૂમકા, હીરામોતીનકી જાલરિ, સોનેરૂપેકે ભાંતિ ભાંતિકે ખિલોનાં ધરે હે, શ્રીગુસાંઈજીકો શ્રીમુખ નિરખિકેં શ્રીચંદ્રાવલીજી કસ્તુરીકો તિલક કરત હે, ઓર અપને ભાવસોં સુચિત કરત હે. ઓર શ્રીસ્વામિનીજી દોઉ કપોલ પરસિકેં કેસરિકે કમલપત્ર લિખત હે ઓર અનેક ભાવસોં સૂચિત્ કરત હે. પાછેં શ્રીયશોદાજી, શ્રીકીર્તિજી, શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકોં પલનામેં પધરાય વ્રજભક્તસહિત ખિલોનાનસોં ખિલાવત હે. ઓર નાનાપ્રકારકે મંગલ ગાવત હે. પાછેં શ્રીનંદરાયજી, શ્રીવૃષભાનજી, નંદ, ઉપનંદ, શ્રીમહાપ્રભુજીકે પાસ ગોપ ગ્વાલ સહિત વાજિંત્ર બજાવત આયે, ઓર સબ ભગવદીય હૂં સમાજ સહિત આયે. તબ વ્રજભક્તનને શ્રીમહાપ્રભુજીકોં અક્ષત - દૂર્વાસોં બધાએ. પાછેં નંદમહોત્સવ ભયો, તા સમય બડો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તબ ભગવદીયનને બધાઈ ગાઈ (પૌષ નિર્દોષ સુખકોષ સુંદર માસ, કૃષ્ણ નૌમી સુભગ નવઘડી દિન આજ ॥ નિરખ શ્રીવલ્લભ સદન પ્રગટ ગિરિવરધરન, ચારૂ વિધુ વદન છબિ, શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલરાજ ॥) એસી અનેક બધાઈ ગાએ હે. પાછેં શેષજી પધારે, સો છાયા કીએ, ઓર બ્રહ્માજી પધારે સો વેદ પઢિવેલગે. ઓર શ્રીમહાદેવજી આપ ઠાડે હોયકેં તાંડવ નૃત્ય કરિવેલગે. ઓર ઈંદ્ર તેત્રીસોકોટિ દેવતાન સહિત આયો, સો નિશાંન બજાવત હે. ઓર ફુલનકી વર્ષા કરત હે. દેવાંગના ગુનગાન કરત હે, શ્રીવ્યાસજી શ્રીશુકદેવજી, આદિ દેકેં અઠ્યાસી હજાર ઋષીમંડલ આએ, સો વેદકી ધ્વની કરત હે. સો મેઘકિસી ગર્જના હોય રહી હે. અપ્સરા આયકેં નૃત્ય કરત હે, ઓર ગંધર્વ ગાન કરત હે. બંદી, માગધ, ભાટ, યાચક, બહુત આએ હે, સો સબકોં શ્રીમહાપ્રભુજી સન્માન કરત હે. ઓર દૂધ દધીકી માનો સરિતા બહી હે, એસો નંદમોહોત્સવ ભયો. તા સમય કાહુંકૂં દેહકી સુધિ રહી નાંહી. અષ્ટ મહાસિદ્ધિ નવનિધિ દ્વાર બુહારત હે, ઓર લક્ષ્મીજી દ્વાર દ્વારપેં બંદનવાર બાંધત હે. જગે જગે મંગલ કલશ સાજે હે. ભુવન ભુવન પ્રતિ ધ્વજાપતાકા ફેહેરાત હે. મહાઅલૌકિક આનંદ હોય રહ્યો હે. તા સમે ભગવદીયનનેં બધાઈ ગાઈ, તિન બધાઈનકી એક એક તુક કહી હે ॥ જીચિ જુરિચલિ હે બધાયે, શ્રીવલ્લભગૃહ પ્રગટે શ્રીવિઠ્ઠલરાય ॥ ઓર ॥ શ્રીવિઠ્ઠલપ્રભુ પ્રગટ ભયે શ્રીગોકુલ સુખ દાઈ ॥ એસી એસી અનેક વધાઈ ભગવદીયજન ગાએ હે. પાછેં શ્રીમહાપ્રભુજી મંગલસ્નાન કરનકોં પધારે. સો રૂપૈયા ઓર મોહોરનકી ન્યોછાવરિ હોત પધારે. શ્રીગંગાજીમેં સ્નાન કરિ પાછેં અપને સ્થાનપેં પધારે. પાછેં દાન દેવેકો આપ શ્રીનંદરાયજી, શ્રીવૃષભાનજી, બડે બડે ગોપન સહિત ઓર શ્રીઆચાર્યજી આયકેં બિરાજે. આપકે યહાં હીરા માણેકકે અનેક ભંડાર ભરે હે, હજારન ગાય ભેંસનકે ઠાઠ ઠાડે હે, જાને જો માંગ્યો સો તાકોં દેત હે. તુરંગ, હસ્તી, રથ, સુખ-પાલ દીએ, ઓર ભંડાર સબરે ખોલિદીએ. તબ બંદીજન સબ બેઠિકેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકો યશ બોલત હે, જેજે શબ્દ ઉચ્ચાર હોય રહે હે, ઓર માગધ, સૂત સિદ્ધ, ચારણ, ભાટ, સબનકો મન ભાયો દાન દેત હે. તબ કુલગુરુ શ્રીગર્ગાચાર્યજી આયે, તિનને શ્રીગુસાંઈજીકી જન્મપ્રત્રિકા બાંચી. સંવત ૧૫૭૨, વ્રજ પૌષ વદી ૯, ભૃગુવાર, વૃષલગ્ન, મધ્યાહ્ન સમય, શ્રીવલ્લભાત્મજ શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીકોં પ્રાદુર્ભાવ ભયો. સો એ અનેક

કામના પૂર્ણ કરેંગે. ઇનકેં દોય બહુજી હોયગી, ઓર સાત લાલજી હોંઇગે, યાકે વંશકે સબસી પુરુષોત્તમ હોયગે. વે માયમત ખંડન કાર બ્રહ્મવાદકો સ્થાપન કરેંગે, દેવી જીવનકો ઉદ્ધાર કરેંગે, ઓર સબ તીર્થનકોં સનાથ કરેંગે. ઇનકો અપાર યશ હોયગો. સો એક જીવ્હાતેં હમ કહાંતાંઇ વર્ણન કરે? શોષ સહસ્ત્રમુખસોં પાર નહિ પાવત હે. પાછેં કુલગુરૂ શ્રીમહાપ્રભુજીનસોં બિદા હોઇકેં પધારે. પાછેં ઇંદ્ર, વ્યાસજી, શુકદેવજી, અપ્સરા, ગંધર્વ, બ્રહ્મા, મહાદેવજી, સબ દંડવત્ કરિકેં અપને અપને ધામકોં પધારે. શેષજી હું અપને લોકકો પધારે. તબ ભગવદીયનકો સમાજ લે આપ ભીતર ભવનમેં પધારે, સો શ્રીઠાકુરજી તથા શ્રીગુસાંઇજીયે દોઉ સ્વરૂપનકી એકહી છબિ હી; સો આપ દેખિ દેખિકેં મંદ - મંદ મુસિકાત હે. સો ભગવદીયન ગાએ હે. (આનંદ ફેલ્યો ચહુદિશ, છબિ નિરખિ શ્રીવલ્લભ હસે, વેઉ કછૂ મુસિકાય ચિતયે, દોઉ હસનિ મેરે મન બસે ॥ તિલક મૃગમદ છિપ્યો હરખત કહાંલોં ગુન ગાઇયે, કૃપાતેં ઉછલિત નિજરસ, છિપત નાંહી છિપાઇયે) પાછેં શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનને શ્રીસ્વામિનીજી તથા શ્રીચંદ્રાવલીજી, શ્રીયમુનાજી ચતુર્થયુથાધિપતિ ઓર શ્રીવ્રજભક્ત ઇન સબનકો સબ પ્રકારતેં સન્માન કરિ મંદિર ભીતર પધરાયે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુ શ્રીગુસાંઇજીકોં પાલનેં ઝુલાએ. તબ બડો અનિર્વચનીય સુખ ભયો. તા સમય વ્રજભક્ત તન, મન, ધન, વારત હે. પાછેં શ્રીગુસાંઇજીકોં તિલક કરી, આરતી વારતિ હે. તા સમય શ્રીગુસાંઇજી હાવભાવ કરત હે, વ્રજભક્તનકોં કટાક્ષ કરિ ભાવકો સંબોધન કરત હે. શ્રીયશોદાજી શ્રીકીર્તીજી, પાલને જુલાવે હે. પાછેં શ્રીનંદરાયજી, શ્રીવૃષભાનજી, આદિ સબ શ્રીમહાપ્રભુજીસોં બિદા હોયકેં આશીષ દીયે, જો સદા આપકો ઘર સુબસ બસો, ઓર આપકે વંશમેં સબહી પુરુષોત્તમ હોઇગે. સો પુષ્ટિમાર્ગકો પ્રકાશ કરેંગે, ઓર સારસ્વત કલ્પકી નિત્યલીલા કરિ દૈવીસૃષ્ટિકો અનુભવ કરાવેંગે શ્રીગોકુલ ફીર બસાવેંગે, દિન દિન અધિક પ્રતાપ હોયગો, એસી આજ્ઞા કરિ ગોલોકકોં પધારે, ઓર શ્રીઆચાર્યજીકોં આજ્ઞા કીએ, જો આપ બેગિ પધારોગે. પાછેં વ્રજભક્ત ગોકુલકોં પધારે. સબ અલૌકિક ભગવદલીલા અંતરધ્યાન ભઈ. તબ ભગવદમાયાતેં જો મેહેલાદિક અલૌકિક ભગવદ્લીલા અંતર ધ્યાન ભઈ. તબ ભગવદ્માયાતેં જો મેહેલાદિક અલૌકિક વૈભવ ભયો હતો, સો સબ ગુપ્ત હોયકેં પૂર્વજેસો સ્થલ હે ગયો. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી તથા શ્રીગુસાંઇજીને સબનકે માથે માયાકો આવરણ કિયે, તાતેં સબ પિતા, માતા, પુત્ર, યા ભાવસોં જાનન લગે. પાછેં શ્રીઆચાર્યજી અલૌકિક ભગવદીનકો સબ મનોરથ સિદ્ધિ કીએ. યહ ચરિત્ર આપ શ્રીચરણાટકી બેઠકમેં પ્રગટ કીએ. ॥ ઇતિ શ્રીઆચાર્યજીમહાપ્રભુનકી શ્રીચરણાટકી બેઠકકો ચરિત્ર સમાપ્ત ॥

ઇતિ શ્રીગોકુલનાથજીકૃત વનયાત્રા તથા પૃથ્વી પ્રદક્ષિણા ગર્ભિત શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુજીકી ચોરાશી બેઠકનકે ચરિત્ર સમાપ્ત.

॥ 卐 ॥

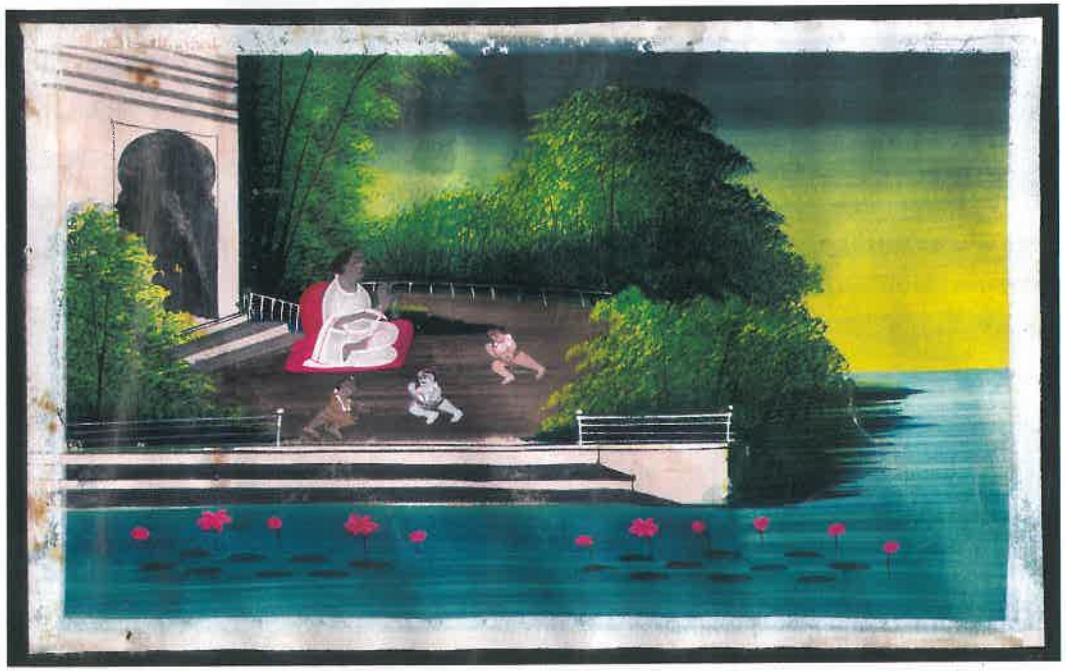

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૪ મી : શ્રીચરણાદ્રીકી - શ્રીમદ્ ભાગવત સંગતી ॥

ચરણાટ કાશીની પાસે છે. આપશ્રીએ અહીં કાયમી નિવાસ કરવાના હેતુ લક્ષ આ સ્થળ છે. આ જગ્યાનું શાસ્ત્રોક્ત પ્રાચીન નામ ચરણાદ્રિ છે.

અહીં જે કુવો છે, તે શ્રીયમુનાજીના સ્વરૂપ રૂપનો આશય છે. પ્રથમ બ્રાહ્મણના માધ્યમથી ભગવત્સ્વરૂપ પ્રગટેલા સ્વરૂપમાં નિકુંજ ભાવના શ્રીવિઠ્ઠલનાથજીની હતી. અતઃ એવું નામ રાખ્યું. પુનઃ પ્રભુચરણ વિઠ્ઠલનાથજી પ્રગટ્યા (દ્વિતીયપુત્ર). જેમ યશોદાજીને ત્યાં પૂર્ણ બ્રહ્મ પ્રગટ થયા. એમાં વાસુદેવ નંદનલીન થઈ ગયા. જે પુરુષોત્તમ સ્વરૂપ શ્રી પ્રભુચરણના પ્રાગટયમાં સ્વરૂપ વિઠ્ઠલનાથ લીન થયા અને વલ્લભગૃહની લીલાના કારણે નંદનંદન રૂપ શ્રીવિઠ્ઠલેશ પ્રગટયા. ત્યાં નંદરાયજીના ઘરની લીલામાં યમુનાજીના પ્રતિ ચરણનો વિશદ્ (મોટો) યશ છે. અહીં ચરણાદ્રિનો વિશદ્ યશ છે. ત્યાં નંદરાયજીની પાસે યમુનાજી છે. અહીં યમુનાજીની સુંદરતાનો રોમ કૂપ છે. જેની ભાવ રૂપી સુંદરતાથી નંદયશોદા વગેરે વ્રજભક્ત શ્રીવલ્લભલીલાના સમયમાં પ્રગટયા છે અને નંદ મહોત્સવ થયો.

આ ''ચુનાર'' એક ભાવથી યમુનાજીનું સ્વરૂપ છે. 'ચુ'નો અર્થ છે 'ચૂંદડી', 'નાર'નો અર્થ છે વ્રજસ્ત્રી - ભાવ પોષક નાર જમુના ''ચૂંદડી વાલી નાર'' શ્રીયમુનાજી નંદમહોત્સવની વ્રજનારિઓનો સંબંધ શ્રીયમુનાજીથી છે. અતઃ અહીંનો આ કૂપ (કુવો) લીલારસનો કૂપ છે. જે નાભિની સુંદરતાનું પ્રતીક છે. શ્રીયમુનાજીની નાભિ લીલારસનો અમૃત કૂપ છે અને શ્રીયમુનાજીના વસ્ત્ર ચૂંદડીના છે. અતઃ ચૂંદડી વાલી નાર ''ચૂનાર''. અહીં લીલારસ પુરુષોત્તમ શ્રીવિઠ્ઠલેશ, શ્રીવલ્લભ ગૃહ પ્રગટયા.

બીજુ આખ્યાન એ વાતનું છે કે વામન ભગવાનનું જ્યારે પ્રાગટય થયું હતું અને બલિરાજા દ્વારા પૃથ્વી દાનમાં આપી ત્યારે શ્રીઠાકુરજીએ ત્રિભુવન બે પગથી માપી હતી. તે પગ આપશ્રી ''વામન'' ભગવાને ફેરવીને (ઘુમાકર) માપ્યા છે. તે દક્ષિણ ચરણ હતો. એમાં પહેલા ''ઘુમાવ''ની છાપ અહીં હતી. અતઃ આ સ્થાનની આકૃતિ ચરણાકૃતિ છે. એટલા માટે આ સ્થાન ચરણાદ્રિ છે. ઐતિહાસીકંતાના આધારે રાજા ભર્તુહરિ એ અહીં તપ કર્યું હતું અને વિક્રમાદિત્યનું પણ આ આરાધ્ય સ્થળ છે. મધ્યકાળમાં અહીં શાક્તોંનું પણ આવાગમન રહ્યું છે. જે અહીંના દુર્ગ (કીલ્લા)થી ઈતિહાસ જોડાયેલો છે.

અહીં કહેવું પડશે કે શ્રીજગન્નાથજીની બેઠકમાં ''एकं शास्त्रं देवकीपुत्र एतमेको देव देवकी पुत्र एव'' વ. સંપૂર્ણ શ્લોક ભાવના શ્રી જગન્નાથજીએ પોતાના હસ્તાક્ષરથી સુરમ્ય (લખી) કરી, તે એજ કર કમલ છે, જેમાં શ્રીહરિ શંખ ધારણ કરે છે. અતઃ આ શ્લોક પર શ્રીજગન્નાથજીના હસ્તાક્ષર-શંખનાદ હતો. સ્મરણ રહે કે જે પ્રકાર ચરણના આકારમાં ચરણાદ્રિ છે, એવી રીતે શંખના આકારમાં શ્રીજગન્નાથજીની પુરીના જેવો છે તેવો નકશો છે. શ્રીવલ્લભ ગૃહની લીલાનો આવિર્ભાવ અહીં ચરણાદ્રિના નંદમહોત્સવથી છે અને શ્રી વિઠ્ઠલનાથજીના નામની સાથે ''પ્રભુચરણ'' શબ્દ જોડાયેલો છે. તે પણ અહીંના ચરણાટ શબ્દના ચરણની ભાવના છે અને શ્રીવિઠ્ઠલનાથજી ઠાકુરજીના કારણે પ્રભુ શબ્દની વિશદ્તા છે. અતઃ પ્રભુચરણ આપશ્રીનો ધોતક શબ્દ થયો - બન્યો.

ભાગવત ધર્મની કથાનું રસદાન વિદુરજીને આપવાને માટે મૈત્રેયજીએ હરદ્વાર નક્કી કર્યું હતું (ગંગાતટ) તેવી રીતે પુષ્ટિ પ્રભુના ભક્તિમાર્ગ પોષણના માટે ગંગાજીના આ દક્ષિણ તટ પ્રભુચરણથી સુરમ્ય થયું.

॥卐॥

॥ કીર્તન સંગતી ॥

રાગ – ગૌરી

હોં ચરનાત પત્રકી છૈયાઁ।
કૃપા સિંધુ શ્રીવલ્લભ નંદન બહ્યો જીત રાખ્યો ગહિ બહિયાઁ।।૧।।
નવ નખ શરદ્ ચંદ્રમાં મંડલ હરત તાપ સુમિરત મન મહિં યાઁ।।
છીત સ્વામી ગિરિધર શ્રી વિઠ્ઠલ, સુજન બખાન સકલ શ્રુતિ નહિયાઁ।।૨।।

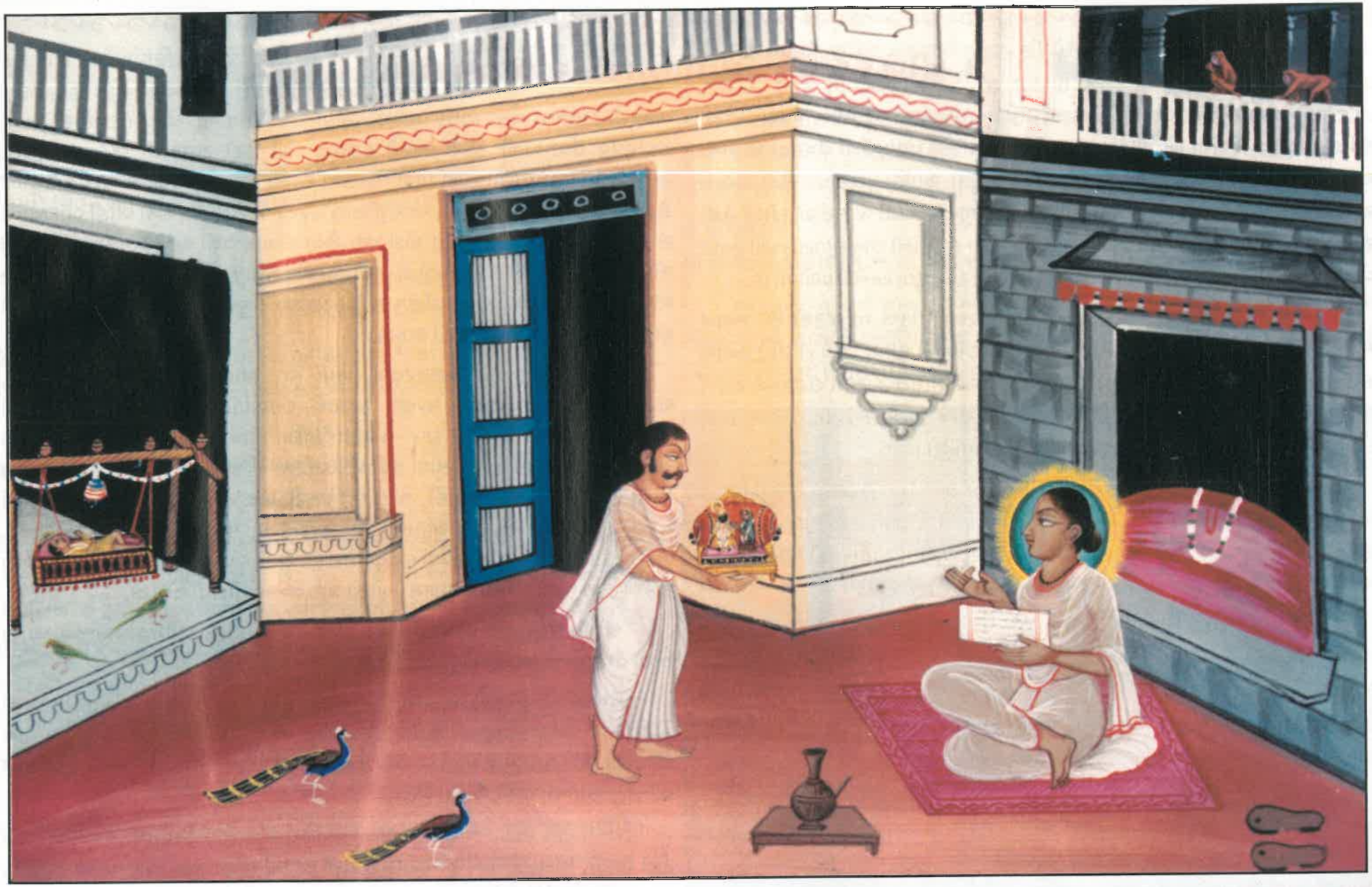

॥ શ્રી બેઠકજી - ૮૪ મી : શ્રીચરણાદ્રીકી ॥

॥ શ્રીબેઠકજીમાં સેવા-ઝારી-ચરણસ્પર્શ ॥

શ્રીમહાપ્રભુજી અને શ્રીઠાકોરજી વાસ્તવમાં ભિન્ન નથી તેથી શ્રીમહાપ્રભુજીની સેવા એ શ્રીઠાકોરજીની જ સેવા છે. પરાપૂર્વથી વૈષ્ણવો પોતાના ઘરમાં શ્રીમહાપ્રભુજીના હસ્તાક્ષર, વસ્ત્ર, પાદુકા આદિ પધરાવી સેવા કરતા આવ્યા છે. આજે પણ આપણે આપણી ગૃહસેવા ગુરુભાવથી જ કરીએ છીએ તેથી આજના સમયમાં જ્યારે ઘરમાં અપરસપૂર્વક સેવા કરવાની અનુકૂળતા નથી ત્યારે બેઠકજીમાં જઈને વિધિપૂર્વક સેવા કરવી તે વધારે અનુકૂળ અને ઉપયોગી છે.

અપરસ કરવા માટે શરીરશુદ્ધિ એટલે સ્નાન ખૂબ જ જરૂરી છે. સ્નાન માટેનું વસ્ત્ર પહેરી શરીરની પૂરેપૂરી એક એક અંગની શુદ્ધિ થાય તે રીતે સ્નાન કરવું. સ્નાન કર્યા પછી ચરણામૃત અચૂક લેવું, ચરણામૃત હાથમાં લઈ બંને આંખે ભ્રમર પાસે લગાડવું ત્રણ વાર મુખમાં મૂકવું, ગળે અને છાતીએ લગાડવું ત્યાર પછી કંકુનું તિલક તિલકિયાથી અથવા વાંસની શુદ્ધ સળીથી કરવું.

શ્રીમહાપ્રભુજીની સામગ્રી (લીલો-સુકો મેવો અને મિશ્રી) સિદ્ધ કરતી વખતે ખૂબ જ કાળજી રાખવી. આસપાસની જગ્યા જલથી પોતના કરી ખૂબ જ સ્વચ્છ કરવી. દરેક સામગ્રી સાફ કરી જલથી શુદ્ધ કરી અને પત્રાળા-પડીયામાં મૂકવી. શ્રીમહાપ્રભુજીને સર્વ સામગ્રીમાં મિશ્રી અતિ પ્રીય છે. મિશ્રી રસરૂપ છે.

ભોગ ધર્યા પછી કાની આપતા પહેલાં ઝારીજી ભરી શકાય. ઝારીજી મોટે ભાગે ચાંદીના કે તાંબાના હોય છે. ચાંદીનો શ્વેત રંગ શ્રી ચંદ્રાવલીજીની ભાવનાનું સ્વરૂપ છે. ઝારીજી ઉપર વીટવામાં આવતાં લાલ વસ્ત્રનો નેવાડો એ સાડીનું સ્વરૂપ છે. લાલ રંગ શ્રીરાધા સહચરીજીના અનુરાગી ભાવનાનું સ્વરૂપ છે. ઝારીજીમાં ભરવામાં આવતું જળ શ્રીયમુનાજીના જળની ભાવનાથી શ્રીયમુનાજીનું સ્વરૂપ છે.

સમૂહમાં જ્યારે એક વૈષ્ણવ ઝારીજી ભરતા હોય ત્યારે બીજા સૌએ તેમના જમણા ખભા પર પોતાનો જમણો હાથ અડકાડવો જોઈએ. આમ કરવાથી સૌને જાતે જ ઝારીજી ભર્યાનો આનંદ અને અલૌકિક ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. વ્રજભક્તના ભાવથી ઝારીજી ભર્યા પછી નેવડો વ્યવસ્થિત વીટી બે હાથે શ્રીમહાપ્રભુજીની ડાબી બાજુએ ઝારીજી પધરાવવી પછીથી ભોગ આરોગવાની શ્રીદામોદરદાસ આદિ ૮૪/૨૫૨ વૈષ્ણવોની કાની આપી દંડવત્ કરી ટેરો સરકાવી બહાર આવવું. આટલી મુખ્ય સેવાઓ કર્યા પછી બેઠકમાં અન્ય સેવાઓ જેવી કે જલ ભરવાની સેવા, બુહારી કરવાની સેવા, પાત્રજી સાફ કરવાની સેવા, પાનની બીડી બાંધવાની સેવા, ફૂલઘરની સેવા, બીજી કોઈ પણ સેવા દીનભાવથી અને પ્રેમભાવથી કરવી કોઈ પણ સેવા નાની કે મોટી હોતી નથી. પ્રત્યેક સેવા કરતી વખતે સતત અષ્ટાક્ષર મંત્ર કે પંચાક્ષર મંત્ર, શ્રી સર્વોત્તમ સ્તોત્ર અથવા યમુનાષ્ટકમનો જપ કરવો જેથી પ્રભુની વધુ ને વધુ નજીક રહી શકાય.

શ્રીમહાપ્રભુજીના ચરણસ્પર્શ ખૂબ જ ભાવનાપૂર્વક કરવા જોઈએ. ચરણસ્પર્શ કરતી વખતે જમણા હાથની આંગળીઓ ઉપર અત્તર લગાવી આપશ્રીના ચરણ તલની રજ જમણા હાથને લાગે તેવી રીતે પ્રથમ ડાબા ચરણવિંદના ચરણ તલને સ્પર્શ કરી દંડવત્ કરી તે હાથ બીજે ક્યાંય અડકાડયા વિના દૂર આવી જ્યાં પ્રસાદી, જળ કે મિસરી હોય તે જમણા હાથમાં લઈ મોમાં મૂકવું. ત્યાર બાદ તે હાથ આપણી બંને આંખોએ, મસ્તકે અને હૃદયે લગાડવો. ભોગ સરાવ્યા પછી ચરણસ્પર્શ કરવા જોઈએ. ચરણસ્પર્શ કરતાં પહેલાં બ્રહ્મસંબંધ મંત્ર બે હાથ જોડી મનમાં ઓછામાં ઓછો ત્રણ વખત બોલવો જોઈએ.

શ્રીમહાપ્રભુજીની આટલી સેવા ઉપરાંત બેઠકજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજીને પ્યારા એવા વૈષ્ણવોની નાની-મોટી ઘણી સેવાઓ થઈ શકે.

વૈષ્ણવોની કૃપાથી જ શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપા થાય છે અને શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપાથી જ શ્રીઠાકોરજીની કૃપા પ્રાપ્ય થાય છે. વૈષ્ણવોનો અપરાધ-અપમાન કરવાથી શ્રીમહાપ્રભુજી ખૂબ જ અપ્રસન્ન થાય છે અને શ્રીમહાપ્રભુજીની કૃપા અને પ્રસન્નતા આપણે પામી શકતા નથી.

આમ સર્વ રીતે, ભાવભાવનાઓનો વિચાર કરી બેઠકજીમાં આપણે યોગ્ય રીતે વાણી, વિચારી અને આચરણ કરીએ તો શ્રી હરિ, ગુરુ, વૈષ્ણવસેવાનું સુખ, સ્મરણનો આનંદ અને તે દ્વારા તેમની કૃપા પ્રાપ્ત કરીએ. 卐

॥ શ્રીવલ્લભપ્રભુના બારણે ॥

આ દાસનો દાસ જાયે વારણે, બારણે રહ્યો રે,
ઉત્સવ જુવે આ કો એક ભાગ્યવાન (ભગવદી) તે સમે ||૧૯||
(વલ્લભાખ્યાન-૩)

હે શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલેશ પ્રભુચરણ ! હું આપનો દાસ આપના બારણામાં (બેઠકજીમાં) ઊભો આપનું દર્શન કરતો વારંવાર વારણા લઉં ને ભાગ્યની વડાઈ કરું તેમાં વધારે પડતું શું છે ?

સેવકજન દાસ તમારોરે, તેનો રૂપ વિયોગ નિવારો રે ||૧૩||
(વલ્લભાખ્યાન-૫)

હે શ્રીવલ્લભ ! હું આપનો સેવક છું. - પણ મને મારા સ્વરૂપનું ભાન નથી. તેનું ભાન (સ્મરણ) કરાવી તથા આપનો વિયોગ કૃપા કરી દૂર કરો.

સકલ વ્રજમાં પોઢીયા વ્હાલો, વિવિધ રસ સુખ દાનજી,
એ લીલા મારે મન વસો, ને ભક્ત માગે માનજી ||૧૬||
(વલ્લભાખ્યાન-૬)

હે પ્રભુ ! આપ વ્રજમાં બધા ભક્તજનોના ભાવાત્મક સ્વરૂપે પોઢીને ભક્તોને અનેક પ્રકારના રસથી સુખદાન કરો છે. એવી જે આપની લીલા, તે મારા મનમાં સ્મરણ થતી નિત્ય રહો. તેવું મારૂં માંગણું સ્વીકારી આ જીવનો મનોરથ પૂર્ણ કરો ?

સહચરી રત્ન સુકંઠ નાદે, ગાન સુયશ પ્રકાર
રસિક જન સૌ સંગ મળીને કરે તે ઉચ્ચાર ||૨૫||
એણી પેરે લીલા કરે, શ્રીવલ્લભરાજ કુમાર
ભક્તજનના કોડપૂરો, આપો ચરણ વિહાર ||૨૬||
(વલ્લભાખ્યાન-૮)

શ્રી વિઠ્ઠલાધીશના શ્રીવહુજી તથા બેટીજીના જનાનામાં રહેનારી સહચારીઓ, તેમાં પણ અત્યુત્તમ મધુર કંઠવાળીઓ પોતાના રસિક સ્વરથી શ્રીમદ્ વલ્લભપ્રભુના વંશનો ભૂતલ પર સારી રીતે પથરાયેલો યશ, તેનું ગાન કરે છે અને બહારનું વૈષ્ણવ મંડળ, ભીતરથી સરી આવતા, મધુરા અને ગંભીર આશયવાળા યશને ઝીલીને ગાઈ રહ્યા છે.

એ પ્રમાણે શ્રીમદ્ વલ્લભ કુંવર-શ્રી વિઠ્ઠલેશ, સાતે સ્વરૂપ પ્રકટ કરી, પરમ અલૌકિક અને અનીર્વચનિય લીલા કરે છે. તેનું દર્શન કરી, પરમ ભાગ્યવાન શ્રીગોપાલદાસજી દીનતાપૂર્વક વિજ્ઞાપન કરે છે કે - હે શ્રીવિઠ્ઠલાધીશ ! હું ભક્તજન તેનો મનોરથ એ પૂર્ણ કરો કે : મારા અન્ત:કરણની આસક્તિ કેવળ આપશ્રીના ચરણકમલમાં નિરન્તર રહે, તેવી કૃપા કરો.

હે શ્રીવલ્લભ !
આપની નિત્યલીલામાં મારો નિવાસ આપ કૃપાથી કરો એજ માગું છું.

ભક્તને જો ગર્વ થાય તો આપની કૃપાનો જ, આપ સોહાગીનો જ ગર્વ સાચી સોહાગણને થાય તે બનવા જોગ છે. આપ અંતર્યામી છો. મારે આપને શું કહેવું ? અસમર્થને (જીવે) પ્રાર્થના કરવી પડે.

શ્રીવલ્લભ દ્વાર - જતિપુરા

|| श्रीगोपजन वल्लभाय नमः ||

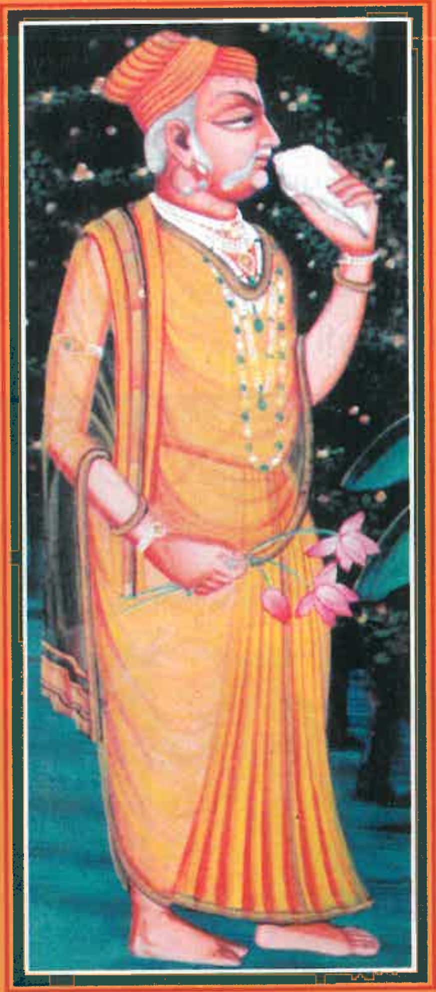

श्रीवल्लभ प्रभु करुणासागर ।
जगत उजागर गाइए ।।
श्रीवल्लभ के चरण कमलकी ।
बलि बलि बलि जाइए ।।
श्रीवल्लभी सृष्टि समाज संग मिली ।
जिवन को फल पाइए ।।
श्रीवल्लभ गुन गाइए ।
याहिते 'रसिक' कहाइए ।।

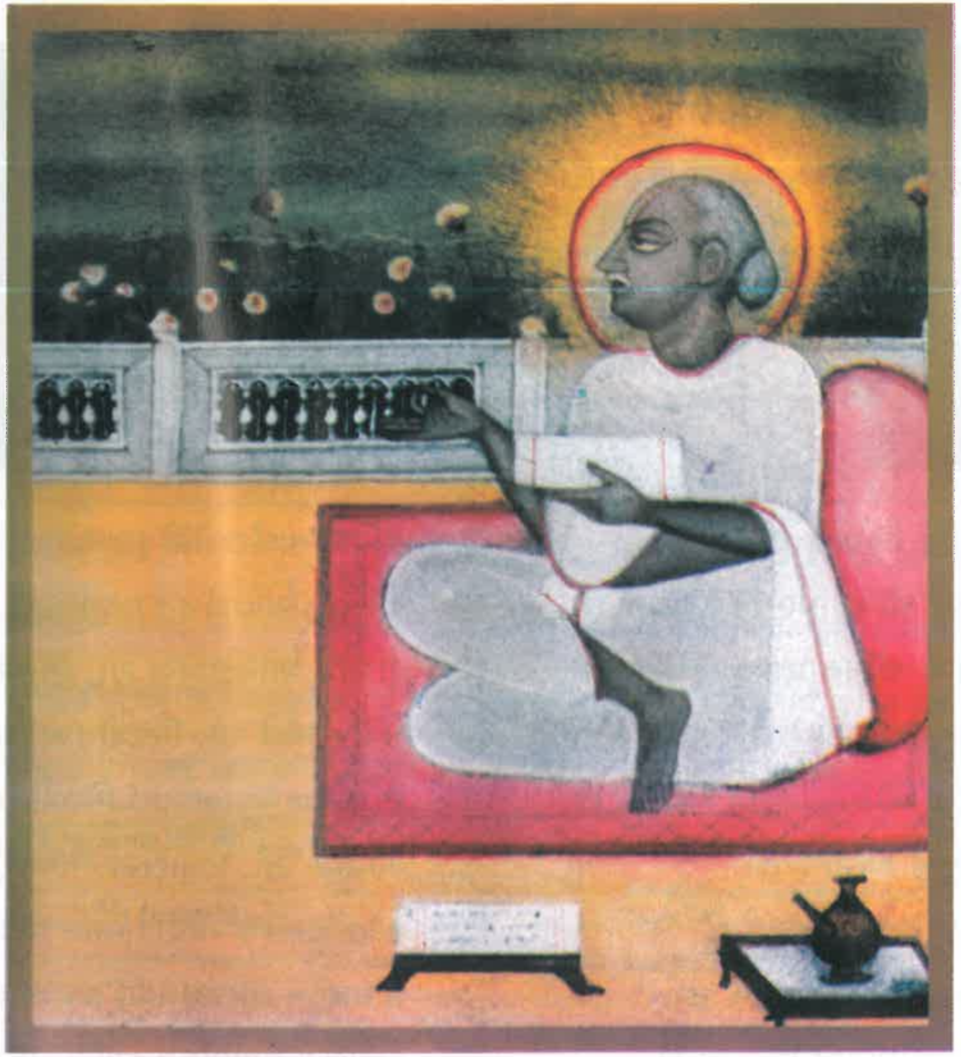

॥ અનુગ્રહમાં હેતુ ॥

ભાવભાવનાનો અલૌકિક રસ આ માર્ગમાં ગુપ્ત રાખવાની આજ્ઞા છે, કારણ કે ''પ્રકટ કિયે રસ જાય''. તેના અધિકારી સિવાયના જીવો પાસે તે રજૂ ન કરવો, તેથી વિપરીત ભાવના અને રસાભાસ થાય છે. તે ગુપ્ત રસરૂપી આ ''શ્રીવલ્લભ સર્વસ્વ'' ગ્રંથમાં પ્રકટ કરી અનુચિત કર્યું છે. પરંતુ આપના વિમલ હૃદયવાળા ભગવદીયો પરના હેતથી તેમના માટે આ ગુપ્ત રહસ્ય પ્રકટ કર્યું હોવાથી, હે કરુણાનિધિ શ્રીવલ્લભ આપ મને ક્ષમા કરો.

વલ્લભ થી - વલ્લભા વડે - વલ્લભી માટે, શ્રી પુષ્ટિમાર્ગના એક માત્ર શાસનાધિકારી ''શ્રીવલ્લભ જુગ જુગ રાજ કરો''

ચાલો આપણે સૌ મળીને શ્રીમહાપ્રભુજીની બેઠકજીને દંડવત્ પ્રણામ કરીએ ચોર્યાસી બેઠકમાં દંડવત્

પ્રથમ બેઠક શ્રીગોકુલની શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	હરિશભાઈ ઝવેરી (સુરત)ના દંડવત્ પહોંચે.
બીજી બેઠક શ્રીગોકુલમાંહી બડીબેઠક શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. ગોવર્ધન દામજીભાઈ મિસ્ત્રી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પહોંચે.
ત્રીજી બેઠક શ્રીગોકુલમાં સૈયા મંદિરની શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગં.સ્વ. શાન્તાબેન ગો. મિસ્ત્રી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પહોંચે.
ચોથી બેઠક શ્રીવૃંદાવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મગનભાઈ ગો. મિસ્ત્રી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પાંચમી બેઠક શ્રીમથુરામાં વિશ્રામ ઘાટે શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	રેખાબેન મગનભાઈ મિસ્ત્રી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છઠ્ઠી બેઠક શ્રી મધુવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગીરીશ ગો. પંચાસરા (મુંબઈ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સાતમી બેઠક શ્રીકમોદવનની શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	શોભનાબેન ગીરીશભાઈ પંચાસરા (મુંબઈ)ના દંડવત્ પહોંચે.
આઠમી બેઠક શ્રીબહુલાવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	પ્રભાબેન વાલજીભાઈ દશાડીયા (જામનગર)ના દંડવત્ પહોંચે.
નવમી બેઠક શ્રીરાધાકૃષ્ણકુંડમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	દત્તાત્રય મુળશંકર વ્યાસ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
દશમી બેઠક શ્રીમાનસીગંગામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	એક સેવક (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે
અગ્યારમી બેઠક શ્રીપરાસોલીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	એક સેવક (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બારમી બેઠક શ્રીઆન્યોરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	હસવંતભાઈ સી. શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
તેરમી બેઠક શ્રીગોવિંદકુંડમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	અરૂણાબેન ગણપતભાઈ કાપડીઆ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચૌદમી બેઠક શ્રીસુંદરશિલામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મીનાબેન રાજેશકુમાર પરીખ (વડોદરા)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.

પંદરમી બેઠક શ્રીગિરિરાજમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	નિર્મળાબેન દામોદરદાસ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સોળમી બેઠક શ્રીકામવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વાસંતીબેન મુકુન્દભાઈ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સત્તરમી બેઠક શ્રીગહરવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	રીનીતાબેન અમીતભાઈ ગાંધી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
અઢારમી બેઠક શ્રીસંકેતવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મનાલી મનન શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓગણીસમી બેઠક શ્રીનંદગામમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વિહીતલાલ નરોત્તમદાસ પારેખ (ભરૂચ)ના પ્રણામ પહોંચે.
વીસમી બેઠક શ્રીકોકીલાવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગીતાબેન નવનીતલાલ મોદી (મીરારોડ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એકવીસમી બેઠક શ્રીભાંડીરવનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વિદ્યાબેન જેઠાલાલ ગાંધી (રાજપીપળા)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બાવીસમી બેઠક શ્રીમાનસરોવરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ભરતભાઈ એચ. શાહ (શાહ મેડીસીન્સ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ત્રેવીસમી બેઠક શ્રીસૂકરક્ષેત્રમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	રમેશભાઈ હીંમતલાલ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચોવીસમી બેઠક શ્રીચિત્રકૂટમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	તેરૈયા હેમંતભાઈ સામતભાઈ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પચ્ચીસમી બેઠક શ્રીઅયોધ્યામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	પીયૂષભાઈ રજનીકાંતભાઈ મહેતા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છવ્વીસમી બેઠક શ્રીનૈમિષારણ્યમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	પાવન નીતાબેન અશ્વીનભાઈ (અમદાવાદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સતાવીસમી બેઠક શ્રીકાશીજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	દેવિન્દ્રાબેન ધનંજયભાઈ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
અઠાવીસમી બેઠક શ્રીકાશી-૨ માં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	શ્વેતલ પી. શાહ/પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓણત્રીસમી બેઠક શ્રીહરિહરક્ષેત્રમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	નટુભાઈ એમ. ઠક્કર (આણંદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ત્રીસમી બેઠક શ્રીજનકપુરીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. અરવિંદભાઈ ચીમનલાલ ચોક્સી (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એકત્રીસમી બેઠક શ્રીગંગાસાગરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો. વા. આમ્રલતા અરવિંદભાઈ ચોક્સી (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બત્રીસમી બેઠક શ્રીચંપારણ્યમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કુ.પારૂલ અરવિંદભાઈ ચોક્સી (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.

તેંત્રીસમી બેઠક શ્રીચંપારણ્ય-છઠ્ઠી માં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કુ. જીગીષા અરવિંદભાઈ ચોક્સી (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચોંત્રીસમી બેઠક શ્રીજગન્નાથપુરીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કોકિલા ચંદ્રકાન્તભાઈ શાહ (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પાંત્રીસમી બેઠક શ્રીપંઢરપુરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ડૉ. રૂપલ નરેશભાઈ શાહ (અતુલ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છત્રીસમી બેઠક શ્રીનાસિકમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કું. માનસી નરેશભાઈ શાહ (અતુલ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સાડત્રીસમી બેઠક શ્રીપણાનૃસિંહમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	એક વૈષ્ણવ (વાપી)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
આડત્રીસમી બેઠક શ્રીલક્ષ્મણબાલાજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. નટવરલાલ બાસોપીયા (ભાવનગર)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓગણચાલીસમી બેઠક શ્રીરંગજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. સુરેશચંદ્ર નવનીતલાલ શેઠ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચાલીસમી બેઠક શ્રીવિષ્ણુકાંચીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગં.સ્વ. મનોરમાબેન સુરેશચંદ્ર શેઠ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એકતાલીમી બેઠક શ્રીસેતુબંધ રામેશ્વરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મિતેશ સુરેશચંદ્ર શેઠ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બેંતાલીશમી બેઠક શ્રીમલયાચલમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	એકતાબેન મિતેશભાઈ શેઠ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
તેંતાલીસમી બેઠક શ્રીલોહગઢમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ઈશ્વરભાઈ ત્રીભોવનદાસ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચુંમાલીસમી બેઠક શ્રીતામ્રપર્ણિ નદીના તીરે શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગોમતીબેન ઈશ્વરભાઈ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પીસ્તાલીસમી બેઠક શ્રીકૃષ્ણાનદીના તીરે શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વિજયભાઈ ઈશ્વરભાઈ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છેંતાલીસમી બેઠક શ્રીપંપાસરોવરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	રશ્મીકાબેન વિજયભાઈ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સુડતાલીસમી બેઠક શ્રીપદ્મનાભજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	બિન્દીયા વિજયભાઈ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઉડતાલીસમી બેઠક શ્રીજનાર્દનમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કલ્પીત વિજયભાઈ પટેલ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓગણપચાસમી બેઠક શ્રીવિદ્યાનગરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	સુરેખાબેન પીયૂષભાઈ શેઠ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પચાસમી બેઠક શ્રીત્રિલોકભાનજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	લલિતાબેન ચીમનલાલ મોદી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.

એકાવનમી બેઠક શ્રીતોતાદ્રપર્વતમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ચીમનલાલ ગરબડદાસ મોદી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બાવનમી બેઠક શ્રીદરવસેનજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	સુધા મહેશચંદ્ર ઠાકોર (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ત્રેપનમી બેઠક શ્રીસૂરતમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	જલ્પા જે. ગાંધી (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચોપનમી બેઠક શ્રીભરૂચમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	અનીતા એન. મહેતા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પંચાવનમી બેઠક શ્રીમોરબીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	નીલમ વિજયભાઈ મહેતા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છપ્પનમી બેઠક શ્રીનવાનગરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	શીલુબેન જીગેષભાઈ વસા (અમદાવાદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સત્તાવનમી બેઠક શ્રીખંભાલીયામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ભાવનાબેન કિશોરભાઈ બાસોતીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
અઠાવનમી બેઠક શ્રીપિંડતારકમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મણીબેન દામજીભાઈ સંચાણીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓગણસાઈઠમી બેઠક શ્રીમૂલગોમતીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ધર્મિષ્ઠાબેન ખીમજીભાઈ વિસરોદીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સાંઈઠમી બેઠક શ્રીદ્વારકાજીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	સ્વ. લીલાબેન હંસરાજભાઈ સનાભાઈ ઊંચડીયાના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એંકસઠમી બેઠક શ્રીગોપીતલૈયામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	શાંતાબેન ગોવિંદભાઈ અજ્ઞોવાડીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બાંસઠમી બેઠક શ્રી શંખોદ્ધારમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગોવિંદભાઈ હરજીભાઈ અજ્ઞોવાડીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ત્રેંસઠમી બેઠક શ્રીનારાયણસરોવરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	મનસુખભાઈ વલ્લભદાસ કટારીઆ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચોંસઠમી બેઠક શ્રીજુનાગઢમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વિદ્યાબેન હિરાલાલ શાહ (અમદાવાદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પાંસઠમી બેઠક શ્રીપ્રભાસક્ષેત્રમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કલાવતીબેન રમણલાલ શાહ (છોટાઉદેપુર)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છાંસઠમી બેઠક શ્રીમાધવપુરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	નિર્મળાબેન બિપીનભાઈ રાઠોડ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સડષઠમી બેઠક શ્રીગુપ્તપ્રયાગમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	સરસ્વતિબેન વિઠ્ઠલદાસ ભગત (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
અડષઠમી બેઠક શ્રીતગડીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	દેવયાનીબેન અંબાલાલ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.

ઓગણોસીત્તેરમી બેઠક શ્રીનરોડામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	લાભુબેન પીતાંબરભાઈ બાસોપીયા (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સીત્તેરમી બેઠક શ્રીગોધરામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	સંજયભાઈ છબીલદાસ દોશી (અમદાવાદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઈકોતેરમી બેઠક શ્રીખેરાળુમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગીતાબેન હરિશચંદ્ર ભગત (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બોંતેરમી બેઠક શ્રીસિદ્ધપુરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	દુષ્યંતભાઈ રમણીકલાલ સાંગાણી (કોચીન)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
તોંતેરમી બેઠક શ્રીઅવંતિકાપુરીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ઈલાબેન દિનેશરાય મહેતા (નડીઆદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચુંમોતેરમી બેઠક શ્રીપુષ્કરમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	પ્રેરણાબેન હિરેનકુમાર મહેતા (નડીઆદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
પંચોતેરમી બેઠક શ્રીકુરુક્ષેત્રમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	અમીબેન અમરકુમાર મહેતા (નડીઆદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
છોંતેરમી બેઠક શ્રીહરિદ્વારમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ચોક્સી ભોગીલાલ ગોરધનદાસ (ડભોઈ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
સીતોતેરમી બેઠક શ્રીબદ્રિકાશ્રમમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. સામુબેન માવજીભાઈ સાઈપરીયા (તરવડા)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઈઠોતેરમી બેઠક શ્રીકેદારનાથમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	ગો.વા. માવજીભાઈ શામજીભાઈ સાઈપરીયા (તરવડા)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ઓગણાએંસીમી બેઠક શ્રીવ્યાસાશ્રમમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કૃષ્ણદાસ દામજીભાઈ સંચાણીયા (કરેણી)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એંસીમી બેઠક શ્રીહિમાચલમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	રમેશચંદ્ર કાલીદાસ શાહ (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
એકાસીમી બેઠક શ્રીવ્યાસગંગામાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	માલતીબેન (ભરૂચ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
બ્યાંસીમી બેઠક શ્રીમુદ્રાચલમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કલ્પનાબેન (સુરત)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ત્યાંસીમી બેઠક શ્રીઅડેલમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	કલ્પનાબેન હર્ષદભાઈ પટેલ (ઉમરેઠ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.
ચોર્યાસીમી બેઠક શ્રીચરણાદ્રીમાં શ્રીમહાપ્રભુજી બિરાજે છે.	વિમળાબેન રમેશભાઈ પટેલ (આણંદ)ના દંડવત્ પ્રણામ પહોંચે.

દ્રઢ ઈન ચરણન કેરો ભરોંસો ।। શ્રીવલ્લભ નખ-ચંદ્ર છટા બિનુ સબ જગ માંઝ અંધેરો ।। ભરોંસો.
સાધન ઔર નહી યા કલી મેં જાસોં હોત નિબેરો । સૂર કહા કહે દ્વિવીધ આંધરો બિના મોલકો ચેરો ।। ભરોંસો.

होरी

અદ્ભુત - અલૌકિક ગ્રંથ પ્રકટ થઈ રહ્યો છે.

राधा रसिक गोपाल की।।

શ્રીપુષ્ટિમાર્ગનો મહામહોત્સવ - અનોખા ઉત્સવની અનોખી રીત અને પ્રીત

હોરીના

રંગ-ઢંગ, ખેલ-કૂદ,

ગીત-ગારી, ડફ-તાલ,

આ સૌનો બધો જ સિંગાર ભાવને વધારવા વાળો હોય અને એવું લાગે શ્યામ-શ્યામાજૂ આપણી સન્મુખ હોરી ખેલી રહ્યા છે.

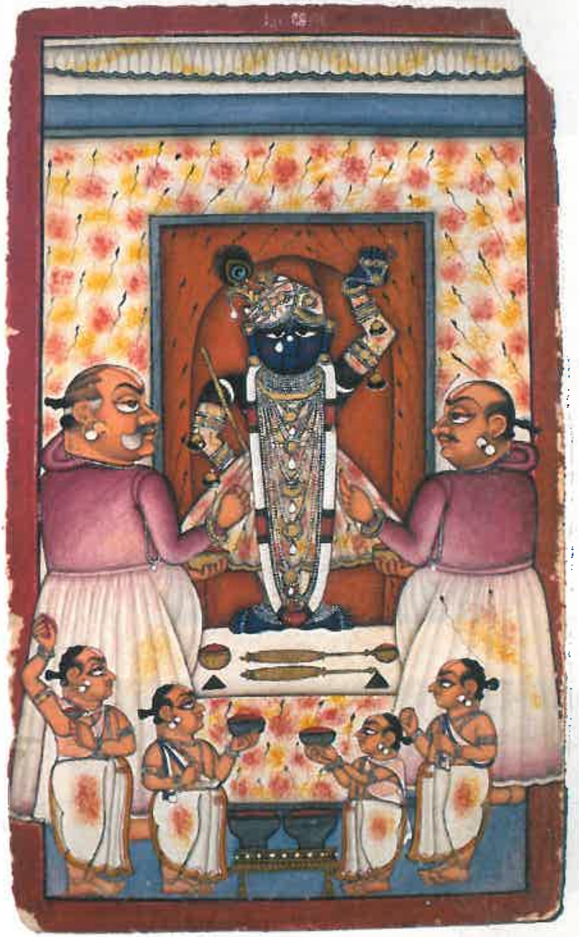

તું જોને સખી
શોભા સલૂણા શ્યામની
(સચિત્ર)

સાંઝી
સાંઝી ભલી બની આઈ

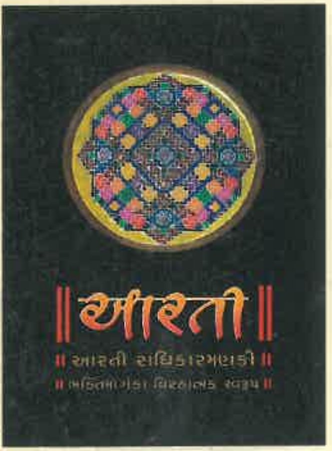
॥ આરતી ॥
॥ આરતી રાધિકારમણકી ॥

॥ श्रीआचार्यजी महाप्रभुन के चौरासी वैष्णवन की वार्ता ॥

શ્રી પુષ્ટિકલા સાહિત્ય પ્રકાશન - ભરૂચ

❖ દ્વારા પ્રકાશિત ગ્રંથોની સૂચી ❖

ન્યોછાવર રવાનગી ખર્ચ સાથે

૧. તુ જોને સખી શોભા સલુણા શ્યામની (ગુજરાતી) (પ્રાચીન ચિત્રોને આધારીત સચિત્ર ગ્રંથ) આલેખન : ડૉ. પીયૂષભાઈ પરીખ	રૂા. ૬૫૦/-
૨. સાંઝી ભલી બની આઈ (ગુજરાતી તથા હિન્દી) (સાંઝી પરંપરાને આધારીત સચિત્ર ગ્રંથ)	રૂા. ૬૫૦/-
૪. શ્રીનાથજીની ગાય (ગુજરાતી)	રૂા. ૧૫/-
૫. આરતી રાધીકા રમણની (ગુજરાતી) (આરતી પરંપરાને આધારીત સચિત્ર ગ્રંથ)	રૂા. ૭૦૦/-
૬. શ્રીનાથજીનું મંદિર (ગુજરાતી)	રૂા. ૧૫/-
૭. શ્રી વલ્લભ નામ કી નાવ - સત્સંગનું સ્વરૂપ (ગુજરાતી)	રૂા. ૩૦/-
૮. શ્રીઆચાર્યજી મહાપ્રભુના ૮૪ વૈષ્ણવો (સચિત્ર ગ્રંથ)	રૂા. ૨૫૦/-
૯. આપણી પરંપરા (ગો. શ્રી પ્રથમેશજી મહારાજશ્રીના વચનામૃત)	રૂા. ૩૦/-
૧૦. શ્રી વલ્લભસર્વસ્વ (સચિત્ર)	રૂા. ૮૦૦/-
૧૧. હોરી - રાધા રસિક ગોપાલકી	છપામણીમાં
૧૨. શ્રીવલ્લભનો વેણું નાદ	છપામણીમાં
૧૩. શ્રીમદ્ ભાગવત - એક દિવસમાં (ટૂંકસાર)	છપામણીમાં
૧૪. સૂર-સારવલી - ચિત્રાવલી (શ્રી સુબોધીનીજીનો ભાવ રસ)	છપામણીમાં

આપણો વારસો - આપણી પુષ્ટિકલાસંસ્કૃતિ
તે દ્વારા નવપલ્લવિત બનીએ - બનાવીએ

શ્રી વલ્લભ નામ કી નાવ સત્સંગ

પુષ્ટિ પ્રભુને પ્રસન્ન કરે તે જ પરમ
પુરુષાર્થ, આપ સૌ મહાનુભાવોના
અનુગ્રહે પુષ્ટિ પુરુષોતમ
તેનું પ્રદાન કરે તેમાં જ આ સેવાની
સાર્થકતા

આવનાર યુગ કલા સૌંદર્યનો છે.
આપણો સંપ્રદાય એ યુગને વધારે
સત્કારી શકશે, કારણકે
કલાકારીગીરી તેમજ અનેક
વિવિધતા શ્રીવલ્લભના કૃપા માર્ગમાં
ભરેલી છે.

પુષ્ટિપથના આગંતુક દૈવિજીવોનું
ભાવવિભોર બની સન્માન અને
સત્કાર કરીએ.

આપણા ગૃહમાં બિરાજમાન આપણી
પ્રાચીન સંસ્કૃતિ
ગ્રંથ-હસ્તપ્રદ-ચિત્રજી-પીછવઈ-
લીલાસામગ્રી વિગેરેનું
સંરક્ષણ કરી આપણી આવનારી
પેઢીના પથદર્શક બનીએ.

આપણો વારસો - આપણી પુષ્ટિકલા સંસ્કૃતિ
તે દ્વારા નવપલ્લવિત બનીએ - બનાવીએ